

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3 2044 097 719 157

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

CA:

dec 11

GLOSSES,

ALICA.

Salic law

133

dec 11

LEX SALICA:

THE TEN TEXTS WITH THE GLOSSES,

AND THE

LEX EMENDATA.

SYNOPTICALLY EDITED BY

^{an}J. ^{Hendrik}H. HESSELS.

WITH NOTES

ON THE

FRANKISH WORDS IN THE LEX SALICA.

BY

^{Hendrik}H. KERN,

PROFESSOR OF SANSKRIT IN THE UNIVERSITY OF LEIDEN.

LONDON:

JOHN MURRAY, ALBEMARLE-STREET.

TRÜBNER & CO., LUDGATE HILL.

1880.

[ALL RIGHTS RESERVED.]

FOR TX
H

DUBLIN:
Printed at the University Press,
BY PONSONBY AND MURPHY.

Rec. Nov. 16, 1881.

CONTENTS.

INTRODUCTION,	coll. v-xxii
TABLE OF RUBRICS,	,, xxiii-xxix
SYNOPTIC TABLE OF TEXTS,	,, xxx-xliii
APPENDICES (<i>O. H. G. translation of the LEX SALICA, and the Burlesque Law in the Wolfenbüttel MS.</i>),	,, xliv
TITULI I—LXV,	,, 1-405
TITULI LXVI—LXXVII,	,, 406-409
TITULUS LXXVIII (<i>Hilperici regis Edictum</i>),	,, 409 & 410
TITULI LXXIX—XCV,	,, 410 & 411
TITULI XCVI—XCVIII,	,, 411 & 412
TITULI XCIX—CVII,	,, 412-415
PACTUS PRO TENORE PACIS (<i>Decretio Childeberti regis</i>),	,, 415 & 416
" " " " " (<i>Decretio Chlotharii regis</i>),	,, 417-419
CAPITULARE LUDOVICI PRIMI (<i>A. D. 819</i>),	,, 419
EXTRAVAGANTIA (<i>A and B</i>),	,, 420 & 421
PROLOGI and EPILOGI,	,, 422 & 423
REMISSORIA (<i>Chunnas; Septem Causas; Septem Septinas</i>),	,, 424
RECAPITULATIO LEGIS SALICAE (<i>textis A-C</i>),	,, 425 & 426
REGUM FRANCORUM GENEALOGIA,	,, 426
KERN'S NOTES,	,, 427-564
GLOSSARIAL INDEX,	,, 565-692

INTRODUCTION.

THE present work was undertaken because none of the existing editions of the *Lex Salica* afford facilities for that synoptic study which is essential when we have to deal with different texts of one document.

A great deal has already been done to make the *Lex Salica*—the most important of the *Leges Barbarorum*—accessible to students. The first edition of it was published about the middle of the 16th century, by Jean Du Tillet, bishop of Meaux, without name of editor, date or place of printing, under the title: *Libelli seu decreta a Clodoveo et Childoberto & Clothario prius edita ac postremum a Carolo lucide emendata auctaque plurimum. In quibus hæc habentur Capitula ex Isidori Etymologiarum lib. V. Pactum pro tenore pacis DD. Childoberti & Clotharii regum. Decretio Clotharii regis. Sententia de septem septenis. Lex Salica, &c.* This edition contains the *Lex Emendata*, and was re-issued with a fresh title-page dated 1573. In 1602 and 1609 a text similar to that of Du Tillet was published by Lindenbrog, based on a collation of several MSS. by Fr. Pithou, with a Glossary by the latter; it was reproduced by Goldast in his *Constitutiones imperiales*, tom. iii. (1610), and again by Lindenbrog in his *Codex legum antiquarum* (1613). In 1665 Theod. Bignon republished the same text with the Glossary of Pithou and Notes of Jérôme Bignon. A new collation of the *Lex Emendata* was published in 1677 by Baluze, in his first vol. of the *Capitularia*. These editions were reproduced by Eccard, *Leges Francorum et Ripuariorum* (1720); Schilter, *Thesaurus*, tom. ii. (1727); Georgisch, *Corpus juris Germanici* (1738); Bouquet, *Rerum Gallic. et Francic. Scriptt.*, tom. iv. (1741); Canciani, *Barbarorum Leges*, tom. ii (1783); Wiarda, *Gesch. u. Auslegung des Salischen Gesetzes* (1808); Walter, *Corpus juris Germanici*, tom. i. (1824). Different readings found in a MS. containing the *Lex Emendata*, preserved at Este, were published (1739) by Muratori, *Antiqq. Italicae Medii Aevi*, ii. 286.

Of the versions containing the so-called Malberg Glosses we have an edition by Herold in his *Originum ac Germanicarum Antiquitatum libri*, Basle, 1557, published from a MS. which is now lost. His text was reprinted by Wendelin, *Leges Salicae illustratae* (1649); Eccard (1720); Georgisch (1738); Bouquet (1741); Canciani (1783); Wiarda (1808); Walter (1824). Another version preserved in the Wolfenbüttel Cod. (Cod. 2) was published by Eccard (1720), and reprinted from his edition by Bouquet (1741); Canciani, vol. v. (1792); Walter (1824). The text preserved in a Paris Cod. (Cod. 8) was first published, but very inaccurately, by

Schilter (1727), and reprinted by Bouquet, Canciani (in his vol. v), and Walter. The text contained in the Munich Cod. (Cod. 3) was published in 1831 by Prof. Feuerbach.

It is, perhaps, not too much to say that all these editions are now out of date.

Pardessus' *Loi Salique*, which appeared in 1843, was a great improvement on all previous editions, and placed the study of the Law at once upon a firmer basis. But as he gave all the existing versions of the Lex in eight successive texts, his work is not easy for a comparative study of the different versions.

Merkel's *Lex Salica*, published in 1850 "mit einer Vorrede von Jacob Grimm," in which he condensed all the texts of Pardessus into one, is not without its merits. But in order to make one text of a number of versions, which often materially differ, Merkel rejected all various readings, except those which related to the so-called Malberg Glosses, and thereby deprived students of the necessary aids for clearing up the difficulties abounding in the *Lex Salica*. Nor can his division of the Lex into text and novellæ be considered judicious.

In 1874 Behrend's *Lex Salica* appeared as a most valuable substitute for Merkel's edition, though it does not afford the necessary facilities for synoptic study.

A synoptic edition of the *Lex Salica* has already been published in 1833, by Laspeyres at Halle, but his texts cannot be relied upon, apart from the fact that it contains only the Wolfenbüttel and Munich codd. by the side of the texts published by Schilter, Herold, the *Lex Emendata*, and the *Lex Ripuariorum*.

For the present edition Codd. 1-9, B, F, G, and Codd. 4418, Q (also called Cod. 11), T, V &c., of the *L. Emendata* have been re-collated from the original MSS. by myself; Herold's text is reprinted, verbatim, from his work. The Royal Library at Munich (Librarian, Prof. Dr. Von Halm) readily sent cod. 3, the Chapter Library of St. Gallen (Librarian, the Rev. J. Idtenson) equally readily despatched Codd. 9 and G to this country for my examination. In 1876 the authorities of the School of Medicine at Montpellier sent Cod. 7 to Paris for my use, and in the following summer kindly placed the same codex at my unrestricted disposal during my stay at Montpellier, while their Librarian, the Rev. Dr. Gordon, and M. le Professeur Boucherie, treated me with great hospitality. The Wolfenbüttel authorities considered it unsafe to send their MS. across the sea, but the many kindnesses which I afterwards received from their Librarian, Prof. Dr. Otto Von Heinemann, made my personal visit to that town very pleasant.

INTRODUCTION.

As this work was undertaken with the intention of supplying materials and facilities for a thorough study of this important document, no attempt has been made to give what is usually called a *critical* edition. The codices have been reproduced without any alteration except in the punctuation, which is my own, and may be altered by the reader at his pleasure; that of the MSS. is in most cases a full-stop, and usually placed where it is not customary at present to put one. The letters represented by contractions in the MSS. are represented in print by italics, except in the Glosses, which are given as they appear in the MSS. Only in one or two instances, where the type did not readily lend itself to a representation of the contractions of the Gloss, italics have been used, e. gr. in ch. 3, § 2 (*thinimus* of cod. 8), and ch. 5, § 1 (*haper* of cod. 7). I have not extended the words *denarii*, *denarios qui faciunt solidi*, *solidos*, and *culpabilis iudicetur*, which occur in the MSS. in almost every paragraph, and nearly always abridged. I have printed uniformly: den. . . . qui fac. sol. . . . culp. iud., extending by italics the contractions of the MSS. as far as was necessary to keep up this uniformity.

In some cases where a correction has been made by the scribe of the MS. or by some cotemporary corrector, I have given both the original word and the emendation. But this was not possible everywhere, as sometimes the original word is no longer legible. Observations on readings or corruptions in the texts are placed by the side of the texts in a separate column, where also references are given to corresponding or similar enactments in the other Barbarian Laws, including the A. S. Laws, but not the vernacular Frisian nor any of the Skandinavian Laws. The Glossarial Index is intended 1° to be an Index to all the words treated in Kern's Notes, and 2° to register all words and phrases of any importance in the Lex Salica. Very few words occurring in the Salic Law can be properly discussed without quoting a variety of other Mediæval documents. As this was not my plan, I have given only such explanations or observations on words or readings in the texts as could be reasonably expected in an Index prepared more with the view of facilitating than satisfying inquiries. On coll. 565 and 566 will be found further explanations regarding the Index. The Glosses from the Cod. Est. &c. inserted in the Index have been taken from Merkel's edition. The abbreviations made use of in the column of observations are:—

- App. = Anhang (I–XXIII) in Reinh. Schmid, Die Gesetze der Angelsachsen, 1858.
 Boretius = his edition of the Capitularies in Behrend's ed. of the Lex Salica.
 Cancian. = Canciani, Barbarorum Leges antiquae, 1783–92.
 Cap. Lud. = Capitulare Ludovici Primi (A. D. 819); cf. column 419. of this work.
 Ed. Child. (595) = Childeberti II regis decretio (596, wrongly 595 in col. 243), in Mon. Germ. Legg. I. 8.
 Ed. Li. or Liu. = Ed. or Legg. Liutprandi, in Mon. Germ. Legg. IV.
 Ed. Roth. = Edictus Rothari, in Mon. Germ. Legg. IV.
 Grimm, D. R. = Grimm's Deutsche Rechtsalterth.
 Grimm, Pref. = Preface to Merkel's edition of the Lex Salica, 1850.
 Hubé = Hubé's edition of the Lex Salica, 1867.
 L. Aelf. & Guð. = Laws of Alfred and Guthrum, in Schmid's Ges.
 L. Aeth. = Laws of Aethelberht, *ibid.*
 L. Aethel. or Aethelr. or Aethr. = Laws of Aethelred in Schmid's Ges.

- L. Ah. = Leges Ahistulfi reg., in Mon. Germ. Legg. IV.
 L. or Leg. Al. or Alam. = Leges Alamannorum, in Mon. Germ. Legg. III.
 L. Baj. or Bajuv. = Lex Baiuvariorum, in Mon. Germ. Legg. III.
 L. Burg. = Leges Burgundionum, in Mon. Germ. Legg. III.
 L. Cham. = Lex Francorum Chamavorum, herausgeg. von E. T. Gaupp, 1855.
 L. Cn. = Laws of Cnut, in Schmid's Ges.
 L. Edw. = Laws of Edward, *ibid.* (p. 110).
 L. Hen. = Laws of Henry I, *ibid.*
 L. Hlo. or Hloth. = Laws of Hlothar &c., *ibid.*
 L. In. = Laws of Ine, *ibid.*
 L. Liu. = Ed. Li., see above.
 L. Rip. = Lex Ripuariorum, in Canciani, vol. ii. p. 287.
 L. Sal. = Lex Salica, the present edition.
 L. Sax. = Lex Saxonum, in Mon. Germ. Legg. V.
 L. Thur. = Lex Thuringorum, in Mon. Germ. Legg. V.
 L. Wi. = Laws of William, in Schmid's Ges.
 L. Wihtr. = Laws of Wihtræd, in Schmid's Ges.
 L. Wis. or Wisig. = Lex Wisigothorum in Canciani, vol. iv. p. 45.
 Marculf. = Marculfi Formulae.
 Merkel = Merkel's edition of the Lex Salica.
 Mon. Germ. = Monumenta Germaniae hist. (usually the vols. of the Leges).
 Pa. or Par. Sax. = Capitula de partibus Saxoniae, in Mon. Germ. Legg. V.
 Pact. Al. = Pactus Alamannorum in Mon. Germ. Legg. III.
 Pact. Child. & Chl. = Pactum pro tenore pacis.
 Pard. or Pardessus = Pardessus, Loi Salique, 1843.
 Recap. L. Sal. = the document called *Recapitulatio Legis Salicae*, three texts a, b, c; cf. coll. 425, 426 of the present work.
 Sent. Sept. Sept. = the document called *Sententias de Septem Septimas*; cf. col. 424 of the present work.
 Sept. Caus. = the document called *Septem Causas*; cf. col. 424 of the present work.
 Sohm, Pr. or Proc. = Sohm, Proceß der Lex Salica, 1867.
 Sohm, R. u. Ger. = Sohm, Fränk. Reichs- und Gerichts-Verfass., 1871.
 Waitz = Waitz, Das alte Recht der Salischen Franken, 1846.
 (His larger work: *Deutsche Verfassungs-Gesch.* has not been consulted).
 Zoepfl, D. R. = Zoepfl, Deutsche Rechtsgesch., 4th ed., 1871.

The order in which the first 65 chapters are given will explain itself; that in which the rest of the work appears has been explained at the commencement of each fresh set of chapters or each new document, with the necessary references to other works in which they have been published. It will be observed that more attention has been paid to the place which the chapters or document occupy in the MSS. than to any date assigned to them by Pertz, Pardessus &c. The uncertainty as to the time when, or the kings from whom, the later portion (after ch. 65) of the Lex Salica emanated, is as yet so great that it is unsafe to arrange it in any definite order.

The chapters have been divided into paragraphs, and the divisions of Pardessus, Merkel, and Behrend retained as much as was compatible with the divisions in the MSS.

All possible precautions to secure accuracy have been taken, but errors have crept in notwithstanding. The reader is requested to alter the following, and to pardon any others that may have been over-

INTRODUCTION.

looked. I add, moreover, some notes and observations which have escaped me while preparing the work for press:—

- Col. 17, § 12, at DCC add note: DCCXX den. qui fac. sol. XVIII, Cod. Est.
 „ 26, § 5, at domitam add note: domesticam, Cod. Est.
 „ „ § 7, at tenuerit add note: nec unquam iunctus fuisset, Cod. Est.
 „ 53, § 1, note ^b, read: peccus.
 „ 57, § 6 (of tit. XXXV) read: quod, not quod.
 „ 62, § 4 note, add: taxetam, id est mercatum, Gl. Est.
 „ 63, line 9 from top read: Cf. L. Sal. 32, 39; Pact. &c.
 „ 80, § 11, at implicetur add note: applicetur. Dum ipsa vixerit tantum, Cod. Est.
 „ „ § 16, for fratris uxorem, aut auunculi, the Cod. Est. reads: aut avunculam.
 „ „ § 10, to note ^b add: tracte, Cod. Est.
 „ 81, by the side of § 4 of col. 80 add: Cf. L. Sal. 71, § 2.
 „ 89, § 4, at adsallire uel aiaz laciniam, add note: adsalierit, vel violentiam, Cod. Est.
 „ at rubric of tit. XVI add note: Cod. Est. adds: cum collecta.
 „ 90, li. 1 from top after VI. 1; add: Recap. L. Sal. 29^b.
 „ 96, at the end of § 8 (of tit. XIV) read: (For § 9 and 10, tit. 14, of codd. 7 & 8 &c.).
 „ 98, § 1, sec. line from top read: (cui, corr.) cuius.
 „ „ § 2, at spicarium add note: picarium (id est cellarium), Cod. Est.
 at maholum add note: macholum (id est canavam), Cod. Est.
 „ „ § 4 (of tit. XVIII) at sepem add note: Cod. Est. adds: id est arevatum.
 „ 99, by the side of § 3 at top add: Cf. L. Sal. 55. 4.
 „ „ „ „ § 4 „ „ Cf. L. Sal. 55. 3 (cod. 6 &c.).
 „ 101, li. 22 from top read: andechabinus.
 „ 107, § 10, at exspoliaverit add note: eum exspoliaverit vel, Cod. Est.
 „ 108, by the side of § 11 add: Cf. L. Sal. 61.
 „ 116, § 3 of tit. XXIII at ascum add note: asclum de intro clauem furatus fuerit, Cod. Est.
 „ 125, § 3, note ^a add: clausuram de molino alieno, Cod. Est.
 „ 126, last line, read: Tac. Germ. 11, not 2.
 „ 134, § 8, note ^a read: Cod. Est., not E.
 „ 141, second line from top read § 4 instead of 7.
 „ 144, by the side of § 6 of cod. 1 add: Cf. L. Sal. 70.
 „ 152, § 6, note ^b add: trefrare, Cod. Est.
 „ „ § 13, note ^a add: rapinam, Cod. Est.
 „ 155, § 13, read cauallo.
 „ „ § 20, read pronas. This is one of the few Malberg Glosses which could not be given as they are written in the MS., owing to the smallness of the p not allowing the cutting of a stroke through it.
 „ 161, § 32, note ^a add: id est retias.—note ^b add: tremaculum, Cod. Est.
 „ 170, § 19, at testauerit add note: restauerit, id est uetauerit, Cod. Est.
 „ 179, § 11, read ibi for ibidem.
 „ 188, § 1 (of tit. XXXII) at cenitum add note: Cod. Est. adds: id est arga.
 „ 189, by the side of § 5 add the observat.: Cf. Recap. L. Sal. 25^a, 27^b.
 „ 197, § 2 (of tit. XXXV) cod. 4418 has: mansuefactus, not mansuetus factus.
 „ 206, § 1, at illum add note: illud, Cod. Est.
 „ 215, tit. XXXVIII, line 3 from top, cod. 4418 has pecodis.
 „ 234, li. 1, read: Cf. L. Sal. 10, 32; Pact. &c., and in li. 5 add: “Hartmann, in Forschungen s. D. Gesch., XVI. 612.”
 „ 242, § 5, at etiam nolenti add: aut nolente, Cod. Est.
 „ 251, li. 10 from foot read 15 instead of 5.
 „ 261, li. 1 and 14 from top read 103 instead of 102.
 „ 270, li. 7 from foot read: 105; Recap. L. Sal. 11^b.
 „ „ li. 6 „ „ read: 30^a instead of (b) 11.
 „ 299, li. 19 „ „ read: mans, and li. 31 read: mallebergo or mallebergo. The contractions found in the MS. are here the same as that in the words amachallum (tit. XVI. 2); andechabinus (tit. XVII. 5); cauallo (tit. XXVII. 13); diximus (tit. LVIII. col. 362, li. 15 from top).
 „ 321, note to § 2 (of tit. LXXXV) li. 2 read iudex instead of index.

ix

- Col. 333, li. 2 from foot after 4; add: Hilp. Ed. 7;
 „ 351, by the side of § 3 (of tit. LVII) add: Cf. L. Sal. 14 (coll. 96-98), where the corresponding paragr. of cod. 7 &c. will be found.
 „ 359, § 4 (of tit. LVIII) read: interficerit.
 „ 368, li. 8 from foot read: uices, Q; ad tertiam vicem, Cod. Est.
 „ „ „ 8 „ „ after note ^b add: (!) legem dicere, Cod. Est.
 „ „ „ 15 „ „ after dicendi and legem add: (!).
 „ 386, § 6, note ^b read: ; terrae, om., instead of and.
 „ 396, li. 1 from top read: Cf. L. Sal. 17. 12 (cod. 6 &c.).
 „ 406, tit. LXVI add 16 to note ^a after c. 9.
 „ „ tit. LXVIII add note: Cf. L. Sal. 107. 2.
 „ 407, tit. LXXI add note: See Test. A. D. c. 700 in Pardessus, Dipl. II. 256.
 „ 412, tit. XCVIII in note to cod. 11 correct tit. 99 to tit. 100.
 „ 415, Pactus &c. This document is also found in the Bonn MS. and in the Vat. Christ. MSS. 1036, 1728, but no collation of these MSS. has been made for this work.
 „ 420, col. of L. Em. tit. LXXII add: Pithou adds: exc. cap. in loco restituat. Pithou's various readings of this tit. are mentioned by Baluze, Capitularia, I. 324, II. 989, but it is not known in which work Pithou gave these readings.
 „ 422, Prol. I, text A. This document is also found in Paris Lat. 4759; 18238 (formerly 247 Fonds N. D. olim F. 4); Cambray 576; Bonn MS.; Modena MS.; Vat. Christ. 1036 and 1050; but no collation of these MSS. has been made for this work.
 „ 423, Prol. II occurs also in the Bonn MS. and Vat. Christ. 1036.
 „ „ note to Prol. II, li. 2 note ^b read: 14 adds: aux. dom.
 „ 424, Sept. Caus., II, last line, after § 2 add: & 3 of cod. 7.
 „ 425, Recap. § 30, read: = L. Sal. 42. 4; cf. Recap. L. Sal., text B, § 33, instead of: cf. tit. 63, § 2.
 „ 444, § 18, line 4 read: 10 (§ 14 & 15).
 „ 453, § 40, line 2 from the end, read LXIII instead of LXII.
 „ 454, line 3 from the beginning read: feto, in 7 &c.
 „ 467, § 68, last line, read 49 instead of 32.
 „ 468, § 71, last line, read 450 instead of 456.
 „ 621, li. 8 from foot after impotus add: inmetus.
 „ 624, between li. 7 & 8 from top insert: impotus, see impotus.
 „ „ after the last li. insert: intestatus, in tab. rubr., XCIII, of Codd. H. B. G.
 „ 635, between li. 3 and 4 from foot insert: malicia, malitia, in tab. rubr., XLVII of codd. H. B. G.
 „ 675, li. 23 from top, after tenere insert: detenere, detinere.
 „ „ „ 25 „ „ after the numeral 4 insert: Pact. 17; Sept. C. I. 1. 2.—infirmitas aut ambascia eum det., XCVI.
 „ „ „ 29 after LII. a. b. insert: —truste detenere, LXVI.

Alfred Holder's editions of codd. 2, 3 and the Leiden Cod. have come to my notice after the whole text was printed. It was encouraging to find that he would have preferred to publish a *synoptic edition*, but refrained from doing so on account of typographical difficulties. These obstacles have been overcome for the present edition in a manner which it is hoped scholars will find satisfactory. I have observed the following differences between his readings and mine, and though these differences do not affect the sense of the texts, I consider it my duty to call attention to them:—

WOLFENBÜTTEL CODEX:

- Col. 2, first li. from top, Holder reads salicæ instead of salice.
 „ „ li. 17 „ „ suam „ sua.
 „ „ 26, 34 „ „ inzymus „ inzijmus.
 „ „ 8 „ „ foot, inzymus „ inzijmus.
 „ 74 „ 12 „ top, ingenuum „ ingenusm.
 „ „ 10 „ „ foot, alienæ „ aliena.
 „ 83 „ 12 „ top, musdo „ murdo.
 „ „ 33, 34 „ „ sexagenis senes. „ sexagenus senes.
 „ „ 12 „ „ foot, friomurdū „ friomusdum.
 „ 92 „ 18 „ „ amachallo „ amachallum.
 „ 101 „ 11 „ „ musdo „ murdo.
 „ 110 „ 22 „ „ chamim „ chamini.

x

INTRODUCTION.

Col. 137, li. 13	from foot, prediuero	instead of praedi uero.		
" 18a "	" 2 "	top, moel	"	mal.
" 209 "	" 18 "	" requent.,	"	requerenti.
" 218 "	" 6 "	" han jia(co)	"	hanziam.
" 236 "	" 16 "	" acolapus	"	cc colapus.
" 272 "	" 32 "	foot, accipiat	"	accipitr.
" 281 "	" 8 "	top, tuncolus	"	auncolus.
" 299 "	" 26 "	" mallobergo	"	mallobergo.
" 389 "	" 3 "	" alter	"	alteri.
" 412 "	" 9 "	" (col. of cod. 2)	interciatur	instead of interciatus.
" 414 tit. 74	" "	" prouocatur	"	prouocatus.
" " 93	" "	" distraerit	"	distruerit.
" 416 "	" 79, § 2,	" nut	"	nuā.
" 418 "	" 89, li. 6 from top,	" interdicta	"	interdicat.

MUNICH CODEX :

Col. 21, § 4,	Holder adds at the end :	cetera.
" 48, § 4 of tit. VIII	he reads	XLU, i. e. XLV.
" 57, § 2,	carpantarium,	instead of carpent-.
" 210, li. 2	from foot, uiolenter	instead of uidenter.
" 219, li. 1	" top, gaballorum	" caballorum.
" 264, § 3,	legis	instead of legi.
" 300, li. 4	from top, tungimus	instead of tunginius.
" 381, li. 15	" foot, QUÆ	" QUA.
" 390, rubr. of tit. 62,	PATERNI	" PATRUM.
" 418, tit. 79	first li. of text, ut	" uel.

LEIDEN CODEX :

Col. 413, tit. 96 (98), § 1,	andustrio	andustrionem.
" " tit. 98 (100), li. 1,	andustrione.	

Kern has informed me that Holder's readings of this word are correct. The form *andrustio* occurs, however, elsewhere.

Many friends have assisted me in the work, but I owe special thanks to Mr. T. V. Keenan, M.A., Assistant Librarian of Trinity College, Dublin, for his patient reading of all the proof-sheets and for many valuable hints, and to Prof. Paul Meyer, of Paris, for occasional verifications made for me in the Paris Library.

Prof. Kern readily responded to my invitation to give the present edition the advantage of his long-continued study of the Frankish elements in the *Lex Salica*. During the progress of the work I had often occasion to consult him on obscure points, and seldom or never consulted him in vain. Some of his explanations and observations, conveyed to me by letter, I have inserted in their proper place.

A MERE analysis of the discussions, which have been raised for centuries past on matters connected with the *Lex Salica*, would be too lengthy a task for the scope of this work. In an English edition, however, it will be necessary to state briefly the principal points which have been the subject of elaborate treatises in Germany, France, Holland, &c.

The question as to whether the Latin texts of the *Lex Salica*, which have come down to us, are original or a translation or translations from some Frankish original, has been treated by Kern in

his preliminary remarks. Whether the original Frankish Law-book was ever reduced to writing, or merely retained in, and handed down to posterity from, the memory of some persons charged with the preservation of the Law, cannot now be ascertained. Nor is it certain when and where the translations were made or the necessities for the original arose. We can only say that the Latin translations were not made before Chlovis had extended his power as far as the Loire, as in tit. 47 the boundaries of the Frankish empire (i. e. of the Latin Lex Salica) are stated to be the *Carbonaria silva* (in Southern Belgium) and the *Loire*.

As regards the original Law-book, the short Prologue (II) says that four men "in villis que ultra renum sunt . . . per tres mallos convenientes, omnes causarum origines sollicito discutendo tractantes, iudicium decreverunt." Here the Prologue must refer to a period anterior to the emperor Julian, because in his time the Salian Franks occupied the Batavian island and Toxandria. The longer Prologue (I) agrees with the short one in the names of the villages, though it does not say that these places were situated beyond the Rhine. Moreover, it supplements Prologue II in that it states that the *Lex Salica* was compiled while the Franks were still heathens. A clue to the date of this Prologue is perhaps to be found in the fact that some of the codices containing it speak of the *Gens Francorum* as "nuper ad catholicam fidem conversa," though the majority of the codd. have simply "ad catholicam fidem conversa."

The Franks are not mentioned in history before circa A. D. 240: "(Aurelianus) apud Moguntiacum tribunus legionis sextae gallicanae Francos irruentes cum vagarentur per totam Galliam sic affixit, ut ccc ex his captos septingentis interemtis sub corona vendiderit" (Vopiscus V. Aureliani c. 7). The exact year of this event cannot be fixed. The same author (c. 7) mentions a song sung by Aurelian's soldiers marching against the Persians: "Mille Sarmatas, mille Francos semel et semel occidimus, mille . . . Persas quaerimus," and we know that the Persian war commenced in 241 A. D. But the war lasted for some years, and it is not specified whether the soldiers who sang this song were the first who marched against the Persians.

After this year we read of protracted struggles between Rome and the Franks and other Teutonic nations along the whole course of the Rhine, and of various invasions of Gaul and even of Spain by the Franks, Alamanni, &c. (cf. Aurel. Victor, de Caes. 33 &c.; Eutrop. ix. 8. 21 &c., x. 3; Zosimus, I. 30. 68; Treb. Pollio, Gallieni, Postumus, Saloninus &c.; Greg. Turon. I; Orosius, vii. 22 &c.; Vopisc. Prob. 11. 13. 5, Tac. 3. 4; Nemesian. carm. venat. 67 sqq.; Nazar. Paneg. 17). Franks occupied the Batavian island about 288 under the Menapier Carausius (Eumen. in Constantin. 5), but were defeated by Maximianus, who transported a great number of them into the depopulated regions of the Nervii and Treviri as Laeti (Eumen. 21). The island was cleared of all (?) the Franks by Constantius Chlorus (Eumen. in Constantium 8, in Constantin. 5 &c.; Mamert. Paneg. I. 7). But they re-appeared in other places, and, with the aid of other German tribes (Nazar. Paneg. 18), continued the struggle with Rome. (Cf. Richter, Annalen der Deutschen Gesch. I, where the details are worked out).

Not before the year 358 do we hear of the *Salian* Franks. They had penetrated as far as Toxiandria (mod. *Tessender-loo*, the country to the South and West of the Lower Meuse), where they were subdued by Julian: "Caesar (i. e. Julianus) . . . petit primos omnium Francos, eos videlicet quos consuetudo *Salios* appellavit, ausos olim in romano solo apud Toxiandriam locum habitacula sibi figere praelicenter" (Ammian. Marcell. xvii. 8). Julian himself speaks of

INTRODUCTION.

them (Ep. ad Athen., Spanheim 280) as *Σαλιόν ἔθνος*. He allowed them to remain in the country which they occupied, only requiring them to supply him with auxiliary troops (Zosimus, III. 8). In the Notitia dignit. we find *Salii* among the auxilia Palatina.

Nothing certain is known of the history of the Salians before Ammianus. Gregory of Tours tells us (II. 9) that the Franks (he always means the *Salian* Franks) at one time lived on the bank of the Rhine. This statement agrees with Zosimus, who says (III. 6) that the Salians at one time occupied the Batavian island, having been driven from their proper abode by the Saxons. Some authors (Grimm, Ledebur, Zeuss &c.) think that they are the descendants of the Sigambri, who were transplanted by Tiberius in B. C. 8. Waterich, in a work specially devoted to this subject (Die Germanen des Rheins, 1872, pt. 1), comes to the same conclusion. He argues that the Sigambri, whom Tiberius removed from their home on the right bank of the Rhine, were not placed on the Merwede, a stream and locality near Dordrecht and Zwynrecht, nor transformed into the Gugerni, but transplanted to the region now called the Veluwe, between the Utrecht Vecht and the eastern Yssel. Here the Romans probably made of them what the Batavi had been for years past—their allies—perhaps on the same condition as the latter, who merely furnished the Romans with men and arms; hence the Sigambrian cohort in the Thracian war in A. D. 26, 34 years after they had been transplanted.

There can be no doubt as to a certain connexion existing between the Sigambri and Salii: "detonsus Vachalim (the Waal) bibat Sicamber" (Sidon. Apollin. carm. 13 v. 31)—"Ut Salius iam rura colat flexosque Sicambri In falcem curvent gladios" (Claudian de laude Stilic. I. 222)—"ὅς δὲ καὶ Σιγὰμβροῖς ἐπαγορευεῖν ἠπέλειε (Φράγγους αὐτοὺς ἐξ ἡγεμόνος καλοῦσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ περὶ Ῥήνον καὶ Ῥοδανόν)" (Lydus de Magistr. III. 56). According to the Gesta Francorum, c. 1, the Franks at one time inhabited the town of Sicambria. Franks and Frankish kings are often called Sigambri, and always with the intention of honouring them. When St. Remigius baptised Chlovis he exhorted him: "Mitis depone colla Sicamber" (Gregor. Tur. II. 31). Venant. Fortun. says to king Charibert (vi. 4): "Cum sis progenitus clara de gente Sygamber." For other quotations see Waitz, Verfassungsgesch. II. 22 &c.

In the year 431, the Frankish (Salic) king Chlodio (Chlojo, Chlogio, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Thoringorum, Gregor. Tur. II. 9), said to be the founder of the Merovingian dynasty (Gregor. l. c.), defeats Aetius, takes Cambrai and advances his domain as far as the Somme (Gregor. ibid.; Sidon. Apoll. v. 211; cf. Idatius Chron. Roncall. II. 23; Jordan. de r. g. 34). King Childerich, the father of Chlovis (Chlodovech), reigned from 457–481, and resided at Tournai, where his grave was discovered in 1653. His son was born in 466 (Gregor. Turon. II. 43), and succeeded him in 481 (Gregor. II. 27). Portions of the Salic empire were at that time governed by other kings independent of Chlovis. The career of the latter is well known and is, moreover, accurately sketched in Richter's Annalen. Whether he ever was *proconsul* of the Roman empire, as is usually inferred from the long Prologue, is a doubtful point in the face of different readings in other MSS.

The origin of the name Salicus, Salius is uncertain. It is not impossible that it was derived from the river which is now called *Yssel*, and in the Middle Ages *Isloa*, *Hisloa*, *Isla*, *Isela*, *Isalia*. The region about Deventer, in the east of Holland, is called *Sal-*

land till the present day, though it is nowhere expressly said that the Salians lived there.

The codices of the Lex Salica, which have been preserved to us, may be divided into five classes or families.

As the genealogy of the MSS. is as yet unsettled, I have not thought it prudent to place them in any other order than that adopted by Merkel. It is not impossible, that, when the study of the Lex Salica has more advanced, this order will have to be changed. Most of the following MSS. have been described by Pardessus (Loi Salique, Préface) and in various volumes of the Mon. Germ. Hist., and I refer to these works for further information.

FIRST FAMILY.

1. MS. No. 4404 Lat., of the Paris Nat. Library; Fol., beginning of the 9th century. Cf. Monum. Germ. Legg. I Praef. XXI; II, pag. 1. 2. 5. 9. 10; III. 2; Pardessus, Loi Salique, préf. p. X, who published it as his first text; Merkel made it the basis of his edition and called it cod. 1. It is also taken as the basis of the present work.

2. Wolfenbüttel, second half of 8th cent., 8°, written by Agambertus (ora pro agamberto, on fol. 87^b), a monk of Tours, and preserved in the Ducal Library, where it bears the pressmark Weissenburg, 97, it having belonged to the ancient abbey of that name in Alsace. The verso of fol. 13 seems to have been written by a different hand. It was first published by Echart in his *Leges Francorum et Ripuariorum*. Francof. & Lips. 1720. p. 119–140. Cf. Pardessus, p. 157, who published it as his First Appendix; it is Merkel's 2nd codex.

3. Munich, K. Bibl. Cimet. IV. 3 g, about the end of the 8th or beginning of the 9th cent., 8°. Second Appendix of Pardessus; Merkel's *third* text. It formerly belonged to the Church of the Holy Cross at Augsburg, and was first published by Feuerbach, *Die Lex Salica und ihre verschiedenen Recensionen*. Erlangen, 1831. Cf. Pardessus, p. 193; Mon. Germ. Legg. III. 3.

4. Paris Lat. (formerly suppl. Lat. 65, at present) 9653, 9th cent., sm. Fol. Second text of Pardessus. Merkel's 4th text. Cf. Pardessus, Préf. XXIV; Mon. Germ. Legg. I. p. XXIV. III. 509.

Codd. 1 and 2 contain a great number of the so-called Malberg Glosses. In cod. 4 they occur in Titt. 17 and 35 alone. In cod. 3 they are found only in a few places, but the scribe, who regarded them as Greek words, says at the end of the table of rubrics: "Nos propter prolixitatem voluminis vitandam seu fastidio legentium vel propter utilitatem intelligendi abstulimus hinc verba Graecorum et numero dinariorum, quod in ipso libro crebro conscribta invenimus."

It is now generally assumed that the above four MSS. contain the short and oldest redaction of the *Lex Salica* in 65 chapters, the first entitled: *De mannire*; the last: *De caballo mortuo excorticato*. These 65 chapters correspond to the first 68 chapters of the *Lex Emendata*.* It is true, cod. 1 presents, in an almost unbroken

* The difference of a number of three chapters is caused by the *Lex Emendata* containing a chapter VIII: *De furtis arborum*, which either does not occur in the oldest texts at all, or, as is the case in texts 5 and 6, is united with ch. VII. The *Lex Emendata* further contains two chapters XVI and XVII: *De eo qui villam alienam adsallierit* and *De eo qui hominem mortuum exfoliauerit*, which in the older texts are either omitted or combined with ch.

INTRODUCTION.

series, a number of 89 chapters, but the first 65 terminate with the chapter: *De caballo &c.*, and the remainder seem to be later additions. Again, in cod. 2 the number of chapters from *De man-nire*, to *De caballo &c.*, or Lex I as the cod. has it (see tit. 65 and 99), is actually 68, but the 46th and 47th are mere repetitions of chapters 66 and 65, and chap. 58: *De dispeccionibus*, is in none of the other texts, except in Herold's edition, where it is combined with tit. 59. In cod. 3 the number of *Capitula legis Salicæ* is 84 as given in the table of rubrics, and apparently 83 in the text, which seems to be defective at the end. But the chapters 66-80 contain a text of the *Pactum pro tenore pacis* (forming the chapters 78-91 in cod. 2), and the chapters 81, 82, and 83 are a corrupt copy of the 78th, 42nd, and 75th chapters of the *Lex Burgundionum*.

Therefore, codd. 1-3 have in reality a text of 65 chapters, just as codd. 4, 5 and 6.

It may be presumed that allusion is made to these 65 chapters in the *Recapitulatio Legis Salicæ* (see col. 425), where it is said: "Sciendum est quod in quibusdam legis (libellis) Salicis inueniuntur capitula principalia LXV." On the authority of the Epilogues this first portion (namely, the Latin version of it) may be ascribed to Chlovis. In any case it may be assumed that the text of codd. 1-4 is anterior to all the others and dates from a time when Christianity had not yet become general among the Franks. Codd. 1-4 do not contain any of the enactments against those who murder priests, pillage or burn churches (cf. tit. 55), nor the clause prohibiting marriages between near relatives (cf. tit. 13) which, with regard to the Franks, were first forbidden by an edict of King Childebert, A.D. 596 (see Monum. Germ. Legg. I. p. 9). Nor do these codd. say of *Chrenecruda* (cf. tit. 58) that it was a pagan custom (also abolished by the same edict of 596, cap. 5). Moreover, the Leiden cod., which contains a text almost literally the same, in the first 71 chapters (except ch. 2), as the text adopted by Charlemagne, says in the second chapter (see ch. 102 of the present work): "Non est sacramentum in Francos; quando illi legem composuerunt, non erant Christiani." Waitz (*Das alte Recht der Sal. Franken*, p. 5 sqq.) points out other characteristics of codd. 1-4, which do not occur in the later codd. and seem to claim for the former a greater originality than for the other families.

SECOND FAMILY.

6. Paris Lat. (formerly Fonds Notre Dame 252 F. 9, at present) 18237; 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 9. Pardessus published it as his third text, with the various readings of 5. It is Merkel's sixth text, and has in the present work also been called cod. 6, and made the basis of the text in the 5th column. Cf. Pardessus, Préf. XXXI.

5. Paris, 4403 B. (End of the 8th or commencement of the 9th cent.) Merkel's 5th text. Cf. Pardessus, Préf. X.

Both these MSS. contain a text in 65 chapters, with the so-called Glosses, like the MSS. of the First Family, but with interpolations or numerous additions which point to a later period. In the first

XIV. Again, ch. LVIII: *De expoliatione ecclesie vel incendio sive homicidiis clericorum*, is not represented in the oldest redactions, made at a time when the Franks had not yet embraced Christianity (the first † occurs in texts 5 and 6, but as † 7 of ch. 55, = ch. 57 of the *Lex Em.*). On the other hand the older texts have a separate chapter XV, which, in the *Lex Emend.*, is combined with ch. XIV.

place, ch. 13: *De raptu mulierum* contains a paragraph (11) pronouncing fines on marriages between near relatives. The text of this paragraph is a copy of the interpretation of Alaric's Breviary on the 3rd constitution of the Cod. Theod. III. 12, and could have been inserted in a text of the Salic Law only after A. D. 506. Moreover, Pardessus (*Loi Sal.* p. 35) remarks that, if the Salic Law had, from the beginning, contained this enactment, the Edict which Bouquet ascribes to Childebert I. an. 532, others to Childebert II. an. 596, and by which such marriages are prohibited, would not have been necessary; neither would the Councils of Orléans (511), Albon (Epaonense, 517), Auvergne (535), Orléans (538, 541), Tours (567), have confined themselves to prohibiting them in the name of religion and pronouncing canonical punishments. They would evidently have invoked the civil law if it had existed. Whether the paragraphs 6 and 7 of tit. 55 relate to Christianity is doubted by Kern (§ 253).

The similarity of the text presented by codd. 5 and 6 to the *Lex Emendata* is evident on a mere comparison of the two texts.

It would appear that a text, which seems to be lost, served as the basis of this one and the codd. of the third Family. Sohm (*R. u. Ger. Verf.* p. 41) and Waitz (*A. R.* p. 7) discuss this point at length. That the arrangement of the text of the Third Family, or, let us say, its enactments were known to the compiler or compilers of cod. 6 is evident from the table of rubrics in this cod., where we find between the rubrics of tit. 47 and 48, the unnumbered rubric: *De homine de barca abatuto*. Under tit. 41 it will be seen that this tit. occurs neither in cod. 6, nor in 5, and it is further to be observed that cod. 1 puts it in a different place, not to speak of the arrangement adopted in the other texts.

THIRD FAMILY.

First Division, with the Malberg Glosses.

7. Montpellier, Faculté de Médecine, H. 136, 9th cent. sm. fol. Pardessus made it the basis of his fourth text, with the variations of 8 and 9 and (at least partly) of B and F of the second division. It is Merkel's seventh text. Cf. Pardessus, Préf. XXXV.

8. Paris Lat. (formerly 5189 at present) 4627. Merkel's 8th text. 10th cent. sm. 4°. First published in Schilter's *Thesaurus Antiquitatum Teutonicarum*, Tom. II. Ulmae, 1727, p. 1 sqq. Cf. Pardessus, Préf. XVII. and p. 114.

9. St. Gallen, 731, 8°, dated Oct. 793 (see the Prologus I, note v at the end). On p. 234 we find the miniature of a man who carries a raven in one hand, and a book in the other; underneath is written: *Vandalgarius fecit hæc*. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 3.

Second Division, without the Glosses.

10. Formerly Collège Clermont at Paris, afterwards in the possession of Von Keller, at present in the Central Library at Warsaw, published by Rom. Hubé: *La Loi Salique d'après un manuscrit de la bibliothèque centrale de Varsovie*, 1867. 8°.

B. Paris, Lat. 4409, ancien fonds, 4°, 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xix.

F. Paris, Lat. 4629, 4°, 9th cent. (imperfect, commencing with tit. 24, § 3, but even then only partly legible till § 2 of tit. 37).

G. St. Gallen, 729, 9th cent., 4°; cf. Mon. Germ. Legg. III. 2. To this division belong a) MS. Middlehill, (1741, according to Behrend: it is probably MS. Phillipps, Meerman-Clermont, 373-566, and perhaps identical with the Clermont MS. 624 indicated by

INTRODUCTION.

Pardessus as not to be found; see below, col. xxii), 4°, 9th or 10th cent., b) Vatican Christin., 846, 4°. According to Pardessus (Pref. L) the latter MS. has after the edict of Childebert of 596: "Anno feliciter undecimo regni domni Caroli gloriosissimi regis, mense martio," i. e. circa A. D. 779, as the title of emperor is not given to Charlemagne.

The MSS. of this Family contain a text resembling that of the Second Family and the *Lex Emendata*, but divided systematically into 99 (the St. Gallen MS. 731 has 100) chapters. This Family is to be divided into two subdivisions. The codd. of the first division contain the so-called Malberg Glosses, which are omitted in the MSS. of the second division. The text of the latter division differs moreover from that of the first in that it bears traces of attempts to make the language more concise, while in several places it approaches the text of the *Lex Emendata*. These differences, however, were not substantial enough to justify the text being treated separately in the present work. Hence the various readings have been given in notes to the text of the first division, for which cod. 7 has been taken as the basis. One important difference between the two classes is that the MSS. of the first division contain the whole chapter 99 *De chrenecruda*, in terms analogous to those of the First and Second Family, with the addition in the rubric "*quod paganorum tempus observabant*," while the MSS. of the second division say of this custom: "*De chrenecruda lege quae paganorum tempore observabant deinceps nunquam valeat, quia per ipsam cecidit multorum potestas*."

We have no evidence as to the time this redaction was made, or the motives for such a complete alteration in the numbering and classification of the chapters. But Pardessus (*Loi Salique*, p. 115) calls attention to a short announcement which occurs in the Montpellier MS. at the end of the Prologue I, immediately before the table of rubrics which precedes the text of the *Lex Salica*: "Anno ter XIII decimo regnante domno nostro Pipino gloriosissimo rege Francorum." As the MS. contains documents posterior to the reign of Pepin, the object of this announcement could not be to indicate the time the MS. was copied. It may, therefore, be supposed that it must refer to the time when the document itself, to which it is joined, was composed, and that this redaction of the Salic Law was made by order of Pepin.

FOURTH FAMILY.

LEX SALICA EMENDATA.

First Division.

- Paris, Lat. 4418, fol., circ. 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 516. Fifth text of Pardessus, and also taken as the basis of the text of the L. Em. in the present work.
- A. Paris, Lat. 4417, sm. fol., 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxv, III. 9, 510.
- B. Paris, Lat. 4626, sm. fol., 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxxii, III. 517.
- E. Paris, Lat. 4628, large 8°, 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxiii.
- Paris, Lat. 4628A, 4°, 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxx.
- G. Paris, Lat. 4758, sm. 4°, 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 516.

xvii

H. Paris, Lat. 4760, 4°, 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxx.

Paris, Lat. 4995, 9th cent. Contains only the Recap. Legis Sal.; cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxiii.

I. Paris, Lat. 8801, 12°, in two parts, the first cont. Martianus Capella, written in the 13th cent., the second cont. the *Lex Em.*, but mutilated, written in the 9th cent.

K. Paris Lat. (formerly 75 suppl. Lat., at present) 9654, 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxxi.

N. Paris Lat. (formerly 164 bis suppl. Lat., at present) 10758, 4°, probably of the 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxix.

O. Paris Lat. (formerly 215 suppl. Lat., at present) 10753, 9th cent., 8°. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 1, 518.

P. Cambrai, Town-Library 576, fol., 9th cent.

R. Lord Ashburnham, Barrois Collⁿ. 214, 10th cent., sm. fol. (formerly in the Libraries of P. Pithou, Des Marés, Le Peletier and the Duke de Berry; see the Rosny Cat. N°. 2401. Some of the deficient matter is supplied in Pithou's writing. 15 leaves belonging to this MS. are in the Brit. Mus., Egerton 269 (from Spangenberg's collⁿ). Another portion of the same MS. is in the Paris Library, Lat. 4663, but Lord Ashburnham's portion contains the fragments of the *Lex Salica*. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 184, 514, V. 2. It is identical with Pardessus' xxxiv.

S. Lord Ashburnham, Barrois Collⁿ. 201, 11th cent. (formerly Bibl. Reg. Par. Lat. 4789, from Colbert (N°. 6631), originally "*Liber S. Remigii Remensis vol. viii^{ca} ij*"), Pardessus, N^o. xx and xxxv being identical. Cf. Delisle in *Bibl. de l'Ecole des Chartes*, 1866, p. 222.

T. St. Gallen, Town-Library (formerly No. 7, at present) 383, fol., 10th cent.

V. St. Gallen, Chapter-Library, 728, 8°, 10th cent.

Various readings taken by Pardessus from these MSS. will be found in the column of the *Lex Em.*, indicated by the letters given here; codd. T and V have been collated by myself. The above MSS. contain all a text of 70 chapters, the first entitled: *De man- nire*, the last: *De eo qui filiam alienam &c.* To the same division belong:

F. Paris, 4632, 4°, 10th cent. (cf. Mon. Germ. Legg. III. 6), containing a text of 72 chapters.

Wolfenbüttel, 50, 2 Aug. 8, 4°, probably of the 9th cent., cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxiv, cont. a text of 71 chapters.

Second Division.

Q (also called Cod. 11). Leiden. Voss. Lat. 119, 4°, 9th cent. Merkel's 11th text.

This cod. contains the usual *Lex Emendata* in 70 chapters, but so full of palpable errors that it is almost worthless for this portion of the Salic Law. In addition, however, to these 70 chapters it comprises a number of other chapters, some of which occur either in cod. I or 2 or 10, while some have hitherto not been found in any other MS. It is the only MS. which has preserved to us the chapters 79-95, and also ch. 78, or the Edict of King Hilperic; for though this Edict is also mentioned in the table of rubrics of cod. I, it is not found there in the text. The MS. contains, moreover, a short text of the document called *Reca-*

xviii

INTRODUCTION.

pitulatio Legis Salicæ, not found in any other MS., and a peculiar chapter 2, which occurs also in Codd. 1, 2 and 10, but much shorter.

To the *first division* belong also the following MSS., which all contain the *Lex Emendata*, and have been briefly described but not collated by Pardessus (*Loi Salique, Préface*), nor have they been examined for the present work.

- Paris, Lat. 3182, fol., 11th cent.
 Paris, Lat. 4630, fol., a copy made *on paper*, in the 16th or perhaps 15th cent.; it has the signature of Aug. de Thou at the foot of the first page.
 Paris, Lat. 4631, a copy (of Par. Lat. 4628 A) made in the 15th cent., partly on vellum, partly *on paper*. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxx.
 Paris, Lat. 4759, 10th or 11th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 9.
 Paris, Lat. 4787, small 4°, 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 6.
 Paris, Lat. 4788, small 8°, 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxiii.
 Paris, Lat. (formerly 303 suppl. Lat., at present) 10754, probably 9th cent.
 Paris, Lat. (formerly 247, fonds Notre-Dame, olim F. 4, at present) 18238, 8°, probably 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxv.
 Paris, Lat. (formerly 1109, Suppl. Lat., at present) 9656, 4°, 11th cent. or earlier. The MS. formerly belonged to the Convent of St. Euphemy at Verona (cf. Canciani, *Barbarorum leges*, II. 461); Mon. Germ. Legg. IV, p. lviii.
 Paris, nouv. acq. Lat. 204, 10th or 11th cent. (bought by the Paris Library in 1875, therefore not seen by Pardessus). Cf. Delisle, in *Biblioth. de l'école des Chartes*, tom. xxxvii, p. 79.
 Autun, Library of the Seminary, N°. 36, 4°, 9th cent.
 Lyon, Town Library, fol., 10th or beginning of the 11th cent.
 Bamberg, Town Library, D, 8°, 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 5.
 Berne, Town Library, N°. 442, small 4°, 9th cent. Cf. Jahn, *Kunde u. Benutzung der Bongarsischen Handschriften der Stadtbibl. in Bern*. Bern, 1878 (p. 42, Cramer's *Beilage*).
 Bonn, University Library, large 8°, 11th or 12th cent.
 Copenhagen, Royal Library, No. 1943, coll. Vetustior, 4°, 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 5.
 Gotha, Ducal Library, N°. 84, end of the 10th or beginning of the 11th cent., with the chapters arranged in an order differing from all the other MSS., except that at Modena. Cf. the table of rubrics. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 4, IV. p. xxxvii.
 Hamburg, Town Library, 83, 4°, end of the 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. 265.
 Ivrea, Chapter Library, N°. 33, 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 6, 511.
 Leiden, Voss. Lat. 86, 8°, 9th or 10th cent. (this MS. has been collated for the present work, but it is imperfect or rather illegible in many parts, and where it is legible it offers no variants of any importance).

- Modena, Cathedral Library, N°. 2, 4°, 10th cent. The chapters are arranged in this cod. in an order agreeing with that of the Gotha MS. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 3, IV. p. xl.
 Rome, Vatican Christin. 338, 4°, 11th cent.; imperfect, wanting chapters 40-70.
 Rome, Vatican, 857, 9th or 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 7.
 Rome, Vatican Christin. 991, 4°, beginning of 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 7.
 Rome, Vatican Christin. 1036, 4°, on vellum, 16th cent., probably a copy of Du Tillet's ed.
 Rome, Vatican Christin. 1050, fol., 10th cent.; imperfect, wants the latter part of tit. 38 to the end. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 7, 585.
 Rome, Vatican Christin. 1128, fol., 10th or 11th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 8, 519.
 Rome, Vatican Christin. 1728, 4°, *on paper*, 15th cent., probably a copy of Du Tillet's text, imperfect, wanting from chapter 1 to the middle of ch. 66.
 St. Paul, in Carinthia, 4°, 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxii.
 Wolfenbüttel, Guden, 299, 8°, 9th cent., imperfect. Cf. Mon. Germ. Legg. I. p. xxii.
 Wolfenbüttel, Guden, 327, 8°, beginning of 9th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 4.
 Wolfenbüttel, Blankenbourg, tab. III, 3, No. 130; 10th cent. Cf. Mon. Germ. Legg. III. 512.
 Middlehill, N°. 3899 (p. 54 of Catal.). Roche MSS., 15th cent.

The text of this Family is usually called *Lex reformata, Lex (a Carolo Magno) emendata*. Two MSS. bear a date. In MS. No. 4626 of the Paris Library it is said at the end of the short Prologue *Placuit &c.*: "*Anno ab incarnatione D. N. I. C. DCCLXVIII, indictione VI, dominus rex noster Carolus hunc libellum tractati legis Salice scribere jussit.*" In the St. Gallen MS. No. 728 we find: "*Anno ab incarnatione D. N. I. C. DCCLXXVIII indictione sexta dominus Karolus rex Francorum inclitus hunc libelli tractati Legis Salice scribere ordinavit.*" In two other MSS. (Paris, Lat. 4628A and 4760) the indiction VI is mentioned without the year. Of the above two years, 768 and 778, only the first agrees with the indiction VI. Former editors (Du Tillet, Pithou, Bignon, Baluze) of the *Lex Emendata* have the same notice, but with the year DCCXCVIII (798). It seems that this year is not based on the authority of any MS. An alteration of DCCLXVIII to 798 might be made if we knew that the MSS. in which the wrong date occurs wrote 90 as it is done in some MSS. (e. gr. in 2, 7 and 9) of the *Lex Salica*, namely LXL; but as the date of the MS. 4626 not only agrees with the indiction VI, but also belongs to the reign of Charlemagne, it is not impossible that the year in the St. Gallen MS. is a mere mistake. As regards the operation effected, either in 768, or in 798, if it means more than *scribere*, and is the same as *lucide* (*lucidius emendatum*) of the Prologue, it appears to have consisted in eliminating the Malberg Glosses from the text, correcting the Latin, omitting a certain number of paragraphs found in previous redactions, and admitting a few others. Charlemagne, however, does not seem to have prohibited the use of the earlier redactions, as almost all the MSS. of the preceding Families date from his time or after his reign.

In 803 Charlemagne again occupied himself with the laws of his

INTRODUCTION.

subjects (see the Capit. of 803), but Eginhard (Vita Karoli Magni, cap. 29) says: *pauca capitula, et ea imperfecta legibus addidit*.

The MSS. of the L. Em. contain a text of 70 chapters, the first entitled: *De mannire*, the last: *De eo qui filiam alienam &c.* But it has already been remarked above that one MS., Paris 4632, adds two more chapters, the one entitled: *De terra condemnata* (also occurring in the MSS. of the Third Family, and in Herold, though with an entirely different bearing), the other: *De invictu stricto*. The index of the MS., however, records only 70 chapters. One other MS., Wolfenbüttel 50, 2. Aug. 8, adds the chapter *De invictu tritto* to the 70 usual chapters. These additional chapters will be found among the (capita) Extravagantia. It is clear from the Capitulary of 819 (see col. 419 of the present work) that the order of the chapters of the L. Em. must have been as we possess it from the beginning of its compilation.

In comparing the 70 chapters of the L. Em. with the 65 chapters of the earliest redaction, it will be seen that only the three chapters LVIII, LXIX and LXX have been added to the L. Em. (cf. above the note on col. xiv).

The MSS. 4628A, 4631, 4760 and 10758 contain what may be called a general table of contents (p. 58 of 10758, cf. Pardessus, *Loi Sal.*, p. 275): Incipiunt libelli uel decretio (decreti, 4628A) Chlodueo et Childeberto, siue Chlothario et Karolo fuit lucide emendatum. I. De legibus diuinis et humanis. II. Pactio Childeberti regis, inde sunt capitula XCVIII (XVIII, 4628A). III. Decretio Chlotharii regis, cap. XVII, Lex Suauorum (cf. *Mon. Germ. Legg.* III. 14). IV. Decretum Childeberti regis, de eo qui hominem nobilem plagauerunt (plagauerit, 4628A). V. De reliquis conditionibus, id sunt capitula XVII. VI. Decretio Karoli regis, cap. XVIII; memoratio de octo bannos, id sunt cap. XXIV (XXXIV, 4628A), id sunt capitula VIII. VII. De septem septinas (septennis, 4628A), cap. XIX; jussio domni (4628A *adds*: nostri) Karoli; inde sunt cap. VIII. VIII. Sciendum est quod in quibusdam, id sunt capitula IV. IX. Decretum est ut qui in uigiliis qualiter ordinavit (ordinatum, 4628A) propter famis inopiam. X. De tractatu legis Salicæ. XI. Pro legis Salicæ. XII. De homicidiis clericorum, id sunt cap. XI. XIII. Ut nullus praesumat hominem, inde sunt cap. VI. XIV. De mannire, inde sunt capitula LXX. XV. Lex Ribuariorum, inde sunt capitula XCI. XVI. Lex Alamannorum.

Pardessus informs us that the MSS. 4760 and 10758 do not contain the *Leges Rip.* and *Alam.* The MSS. 4628A and 4631 (which is a copy of the former) contain only the first nine documents.

FIFTH FAMILY.

10. The text published by Herold in his *Originum ac Germanicarum Antiquitatum libri*, Basil. 1557, fol. pp. 1-38. Third Appendix of Pardessus. Merkel's tenth text. Cf. *Mon. Germ. Legg.* IV. 39.

This version differs from all the others we know at present, and no trace of the Fulda MS. which Herold used has hitherto been found. That he had more than one MS. at his disposal is clear from the various readings he gives in the margin, which differ not only from Herold's text itself, but also from all the other texts (cf. tit. II. 8; VI. 1 &c.). There is, therefore, reason to suppose that at least two of the MSS. he used have been lost, unless we assume with Grimm (Pref. LXXVI) that the marginal notes may also have been in Herold's MS.

Herold's text has the appearance of being an amalgamation of several versions. Occasionally we find in the same tit. repetitions of

paragraphs almost identical (cf. tit. XVII (XX). 10; XIX (XXII). 1^b. 3); in some chapters such expressions as: *in alia mente* (tit. II. 19; XV; XXIII (XXVI). 1); *in alio pacto* (X (XI). 8); *in alia sententia* (XIV (XVII). 5); *antiqua lege* (LV (LVIII). 1^b). But it is impossible to say whether Herold faithfully followed one MS., or whether he compiled his text from materials collected from various MSS. On the title-page of his work it is said: "... Opera B. J. Herold, ac collatione exemplariorum quae vetustissimis necnon ante septingentos annos depictis characteribus expressa erant, descripti, emendati, atque in lucem magna religione editi."

In the main the text agrees with cod. 6 (cf. Kern's notes, § 3). But the influence of the Lex Emendata is also perceptible in many respects. Several of his paragraphs are marked with a *, and in most instances these paragraphs agree exactly with those of the L. Em. (cf. tit. VIII (IX). 4-7; XIII (XVI). 4; XIII (XIV). 12, &c. &c.), though in other cases they evidently belong to a different version (cf. tit. XIX (XXII)).

Herold's book has apparently remained unfinished. In numerous places of his work we find certain words marked with small letters in alphabetical order. In the second chapter alone a whole series of such letters from *a* to *z* may be observed. Whether these letters were intended to refer to the commentary which Herold proposed to publish, or to notes with other readings, it is impossible to say, as his book contains nothing except the texts of the various laws.

His text consists of 80 chapters, of which the first 71 represent the 70* chapters of the L. Emendata. Cf. *Mon. Germ. Legg.* IV. p. xxxix.

MSS. which existed formerly, but seem to be lost at present. (See Pardessus, *Préf.* LXVIII)

1. Codex Estensis from which Muratori (*Antiqq. Italicæ mediæ ævi*, II. 286) published some glosses and different readings. See Pardessus, *préf.* LXVIII. A copy of the MS. is preserved at Modena, but the Modena glosses, when compared with Muratori's readings, offer some differences; cf. Merkel's glosses in his *Lex Salica*, and Muratori's. Cf. *Mon. Germ. Legg.* III. 195. 2. No. DCXXIV, formerly belonging to the College of Clermont, at Paris, and described in the Catalogue of that institution, printed in 1764 (perhaps at present the Phillipps MS., Meeran-Clermont, 373-566, see above, col. xvi.). 3. A MS. containing a text differing from the *Lex Emend.*, indicated by D. Montfaucon in his *Bibliotheca bibliothecarum* (Cat. of St. Germain des-Prés), p. 1078 (vol. 780). 4. The MS. containing the *Lex Salica*, indicated (on the leaf following the table of contents) in "Annalium et historiarum Francorum . . . scriptores coetanei XII. ex bibl. Petri Pithoei, Franc. 1594." Pardessus suggests that the MS. 4995 of the Paris Nat. Libr. may be the MS., as this apparently contains the Chronicle indicated by Pithou, though it has not the *Lex Salica*. 5. Codex Fauchetianus mentioned by Baluze (*Capit.* II. 1049?; see Pardessus, LXXI). 6. The MS. which according to Pertz (*Archiv.* V. 209) was preserved in the Laurentian Library at Florence. 7. A MS. which according to Loisel (*Annales de Beauvais*, p. 60) was preserved in the Chapter Library of that town.

J. H. H.

CAMBRIDGE, November, 1879.

* This difference is caused by Herold's text making a separate chapter of four paragraphs which form the paragraphs 12-15 of tit. XIV of the L. Em.

TABLE OF RUBRICS.

GODD. 1. 8. 4. 5. 6.	GODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Em.	Herold.	Modena.	Leiden.	
INCIPIUNT ^(*) CAPITULA IN PACTO SALICAE. ^(*) Capitula legis Salicæ sup ^{er} inserta, 3. No heading in 4. Incipiunt Capitula legi Salicæ, 6. Incipit Pactus Salicæ Legis, 5.	Incipiunt capitulacionis ^(*) lege ^(b) Salicæ ^(*) . ^(*) Capitula, 8.g.H. ^(b) legis, 8.g.H. ^(*) Salicæ die Mercuris proximo ante Kalendas Nouembris in anno XXVI regni domno nostro gloriosissimo Carolo rege, 9.					
I. De manire ^(*) . ^(*) manire, 4-6.	I. De manire ^(*) . ^(*) manire, 9; manere, G.	I.	I.	I.	I.	De manire.
II. De furtis porcorum.	II. De furtis porcorum.	II.	II.	LI.	III.	De furtis porcorum.
III. De furtis animalium.	III. De furtis animalium.	III.	III.	L.	III.	De furtis animalium.
III. De furtis ^(*) ouium ^(*) . ^(*) ouibus furatis, 4.	III. De furtis ouium.	III.	IV.	LII.	V.	De furtis ouium.
V. De furtis caprarum.	V. De furtis caprarum ^(*) . ^(*) cabrarum, 9.	V.	V.	LIII.	VI.	De furtis caprarum.
VI. De furtis canum.	VI. De furtis canum.	VI.	VI.	XLVII.	VII.	De furtis canum.
VII. De furtis ^(*) auium ^(*) . ^(*) aubus furatis, 4. In cod. 3 <i>itis ill. is</i> numbered VIII.	VII. De furtis auium.	VII.	VII.	XLVIII.	VIII.	De furtis auium.
VIII. De furtis apium ^(*) . ^(*) apum, 3; apibus furatis, 4.	VIII. De furtis arborum.	VIII.	VIII.	LV.	VIII.	De furtis arborum.
VIII. De damno ^(*) in messe uel ^(b) qualibet ^(*) clausura ^(d) inlatum ^(*) . ^(*) abium, 9; aptarium, G.	VIII. De furtis apium ^(*) . ^(*) abium, 9; aptarium, G.	VIII.	VIII.	LIII.	X.	De furtis apium.
VIII. De damno ^(*) in messe uel ^(b) qualibet ^(*) clausura ^(d) inlatum ^(*) . ^(*) damnum, 3. ^(b) uel - inl. om. 4; 3 <i>and 5 add.</i> in. ^(*) quemlibet, 3. ^(d) clausuram, 3. ^(*) inl. om. 3, 5, 6.	X. De damno ^(*) in messe uel in qualibet clausura. ^(*) damnum, 8.g.	X.	X.	LXI.	XI.	De ^(*) damno ^(*) in messe uel in qualibet clausura ^(b) . ^(*) Si damnum, H. ^(*) H <i>add.</i> : illarum fuerit.
X. De seruis ^(*) uel mancipiis furatis ^(b) . ^(*) seruis uel, om. 5, 6. ^(b) fur., om. 3.	XI. De seruis uel mancipiis ^(*) furatis. ^(*) mancipis, G.	XI.	XI.	XLII.	XII.	De seruis uel ^(*) mancipiis furatis. ^(*) uel, om. H.
XI. De furtis ingenuorum uel ^(*) fractura ^(b) . ^(*) uel fr., om. 5, 6. ^(b) de fracturis, 3; effractoris, 4.	XII. De furtis ingenuorum uel efraturis ^(*) . ^(*) effractoris, 8; effractoris, 9; infractores, H.B.G.	XII.	XII.	XXXVIII.	XIII.	De furtis ingenuorum uel ^(*) infracturis ^(b) . ^(*) uel inf., om. M. ^(*) effractoris, H.
XII. De furtis seruorum uel ^(*) fractura ^(b) . ^(*) uel fr., om. 5, 6. ^(*) effractoris, 4; De efractura uel furtis seruorum, 3.	[XIII. De furtis seruorum uel effractoris] ^(*) . ^(*) Supplied from cod. 9.	XIII.	XIII.	XL.	XIII.	De furtis seruorum uel ^(*) infracturis ^(b) . ^(*) uel inf., om. M.L. ^(*) effractoris, H.
XIII. De rapto ^(*) ingenuorum ^(b) . ^(*) raptum, 3; raptus, 4; raptus, 5. ^(b) mulieris, 4; 3 <i>and 5 add.</i> uel mulierum; 6 <i>add.</i> : siue mulierum.	XIII. De rapto ingenuorum uel mulierum.	XIII.	XIII.	XXIII.	XV.	De ingenuis hominibus ^(*) qui ^(b) ingenuas mulieres rapiunt. ^(*) mulierum raptoribus, M.L. ^(*) qui - rap., om. M.L.
XIII. De superuenientis ^(*) uel ^(b) expoliatis ^(*) . ^(*) -uenientes, 6; -uentis, 3-5. ^(b) uel, om. 5, 6. ^(*) -tionibus, 3, 5, 6; -tionem, 4.	XV. De superuenientis ^(*) uel expoliacionibus [qui] hominem ingenuum expoliat. ^(*) superuenientes, 8; Si quis hominem expoliauerit, H.B.G.	XV.	XVI.	XVIII.	XVI.	De ^(*) eo qui hominem ingenuum expoliauerit. ^(*) De superuentis, H.
	XVI. Si quis in ^(*) uillam alienam adsalierit ^(b) . ^(*) in, om. 8.g.H.B.G. ^(b) adsalierit, H.B.G.; adsaliret aut expoliaueret, 9.	XVI.	XVIII.	VIII.	[XVII.]	De eo qui uillam alienam adsalierit ^(*) . ^(*) ass-, M; no rubric in L.
		XVII.	XVII.	XX.	[XVIII.]	De ^(*) eo qui hominem mortuum expoliauerit. ^(*) De expoliacionibus, H; no rubric in L.

TABLE OF RUBRICS.

GODD. 1. 3. 4. 5. 6.	GODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Em.	Harold.	Modena.	Leiden.	
XV. De (*) homicidiis uel si (b) quis uxorem alienam tulerit (*). (*) De - uel, om. 3-6. (b) De eo qui uxore aliena utro marito tollit, 5,6. (c) tollit utro marito, 4.	XXIII[I]. De [eo] (*) qui alterius muliere (b) tulerit. (*) his, 9. (b) mulierum (muliere, 9) tollit utro marito, 8,9.		XV.			De eo qui uxorem tulerit alienam.
XVI. De incendiis.	XXVIII[I]. Si quis super hominem dormientem casa (*) incenderit. (*) casam, 9.H.B.G. XX[I]. Si quis espicarium (*) aut mafolum (b) cum annona (b) incenderit. (*) spicarium, 8,9.H.B.; spicarium, G. (b) mafolum, 8; aut maf., om. H.B.G. (c) annona, 8.	XVIII.	XVIII.	X.	XVIII. (17) The numbers between (1) are those of the MS., two rubrics being omitted from the table of rubrics but not from the text.	De incendiis.
XVII. De uulneribus.	XXI[I]. Si quis adulterum (*) uoluerit (b) occidere et colepsas (*) fallerit (d). (*) alterum, 8,9. (b) uoluit, 8. (c) colpus, 8; colibus, 9. (d) falleret, 9. Si quis hominem occidere uoluerit, H.B.G. XXII[I]. Si quis ingenuo (*) hominem de fuste percusserit. (*) ingenuum, 8,9; ing., om. H.B.G.	XVIII.	XX.	XV.	XX. (18).	De uulneribus.
XVIII. De eum (*) qui ad (b) regem innocentem (c) hominem accusat. (*) eo, 3,5,6. (b) h. l. absentem (-te) ad regem illum accusat, 5,6. (c) h. l. accusat absentem, 3; homini innocenti absentem accusat, 4.	XXIII[I]. Si quis ad (c) regem hominem innocente (b) absente (c) accusat (*). (*) ad reg., om. H.B.G. (b) innocentem, 8,9; inn., om. H.B.G. (c) absentem, 8; abs., om. 9.H.B.G. (d) accusauerit, 8; accusat, 9.	XX.	XXI.	V.	XXI. (19).	De eo qui hominem innocentem et (b) absentem (c) ad (c) regem accusauerit (d). (*) uel, M; et, om. L.H. (b) M adds: sine causa; abs., om. L.H. (c) apud, H. (d) accusat, M.
[XVIII[I]. De maleficiis.] (*) (*) 3 adds: hominum; 5 and 6 add: uel herbis.	XXIII[I]. De maleficiis (*) qui (b) alterius (*) erbas dederint (d). (*) maleficiis, 9.H.B. (b) qui -ded., om. H.B.G. (c) alteri, 8. (d) dedit, 9.	XXI.	XXII.	XXXII.	XXII. (20).	De maleficiis (*). (*) maleficiis, H; M adds: uel herbis.
XVIII[I]. De eum qui ingenuam mulierem manum aut brachium uel digito extrinxerit (*). (*) Si quis m. l. man. uel b. extrinxerit, 3; Si quis ingenuam mulierem m. a. b. strinxerit, 4; De manu (manum) uel brachio (brachium) mulierum (muliere) stringendum, 6,5.	XXV[I]. De manu (*) mulieres (b) stringenda (*). (*) manum, 9. (b) mulieris, 8.H.B.G. (c) extringenda, 9.	XXII.	XXIII.	XXII.	XXIII. (21).	De (*) eo qui mulieri (b) ingenuae (c) manum (d) strinxerit (*). (*) De manu mulierum non stringenda, H. (b) mulierem, L. (c) ingenuam, L. (d) M adds: aut brachium. (e) extr., L.
XX[I]. De nauibus furatis.	XXVI[I]. De (*) naue qui (*) sine permissu (b) domini (c) sui (d) mouent (*). (*) Si quis nauem, H.B.G. (b) permissu, 9.H.B.G. (c) domino, H.B.G. (d) sui, om. H.B.G. (e) mouent, 8; mouet, 9; mouerit, H.B.G.	XXIII.	XXIII.	LXIII.	XXIII. (22).	De (*) eo qui nauem, sine (b) permissu domini, mouerit, aut furauerit. (*) De nauibus furatis, H. (b) sine - dom., om. L; alterius mouerit uel furauerit, M.
XXI[I]. De furtis in molino (*) commissis (b). (*) molino, 4. (b) comm., om. 4. (Codd. 5 and 6 have a corresponding § in tit. 22, but no rubric in the table.)	XXVII[I]. De asco de intra (*) clauis (b) furato (*). (*) Intro, 9. (b) clauo, 8. (c) Si quis arcum (ascum) de intro clauis (clauem) furauerit, H.B.G. XXVIII[I]. De furtu (*) in molino (b) commissis (*). (*) furtis, 9; furto, H.B.G. (b) molino, H. (c) commissio, 8,G; commisso, H.B.	XXIII.	XXV.	LVI.	XXV. (23).	De furtis in molino (*). (*) molino, L; M.H adds: commissus.
XXII[I]. De caballo (*) extra consilium (b) domini sui accensum (*). (*) caballum, 3. (b) consilio, 5. (c) ascensum, 3,4; ascenso, 5; asc., om. 6.	XXVIII[I]. De [eo] (*) qui alterius esclusa (b) rumpit (*). (*) his, 9. (b) schusa, 9. (c) Si quis alterius esclusam (exclusam, schusa) ruperit, H.B.G. LXIII[I]. De caballo (*) alieno (b) extra (*) permissu domini (c) sui (d) ascenso aut excurtato (*). (*) caballorum, G. (b) al., om. H.B.G. (c) sine, H.B.G. (d) domino, 8. (e) suo, 8; s., om. H.B.G. (f) excurtato, 8; scurtato, 9.	XXV.	XXVI.	XLIII.	XXVI. (24).	De caballo sine (*) permissu (b) domini ascenso (*). (*) sine - dom., om. H. (b) permissu, M.L. (c) ascensu, L.
XXIII[I]. De homicidiis (*) paruulorum (b). (*) homicidio, 4. (b) paruulorum, 3,4,6; 3 adds: et mulierum; 5,6 add: uel mulierum.	XXX[I]. De homicidiis (*) paruulorum (b). (*) hum-, 9. (b) paruulorum, G. XXXIII[I]. De puero tursorato (*). (*) tons-, 8.H.B.G. XXXIII[I]. De negligentiis (*) paruulorum (b). (*) negligentiis, 8.H.B.G; neglienciis, 9. (b) paruul-, H.B. XXXI[I]. De femina postquam infantes habere (*) cepit (b) occiderit (b). (*) habet, 9. (b) coeperit occidit, 8; occiderit, 9. Si quis feminam infantes habentes (-tem) occiderit (occidit), H.B.G. XXXII[I]. De femina post media (*) aetatem occiderit. (*) medietate, 8,9. Si quis feminam post mediam aetatem occiderit, H.B.G.	XXVI.	XXVIII.	XXXIII.	XXVII. (25).	De (*) his qui pueros (b) uel mulieres (*) occiderint (d). (*) De homicidiis paruulorum, H. (b) pueris, L. (c) puellis, M.L. (d) -rit uel tulerit, L; M adds: uel totoderint.

TABLE OF RUBRICS.

GODD. 1. 3. 4. 5. 6.	GODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Km.	Harold.	Modena.	Leiden.	
<p>XXXIII[I]. De adulteriis (*) ancillarum (b). (*) alteris, 5. (b) ancillarum, 4; 5.6 add: uel seruorum.</p> <p>XXV[I]. De libertis demissis (*). (*) dimissis, 4.6.</p>	<p>XXXV[I]. De alteris (*) ancillarum. (*) adulteris, 8.9. H.B.G.</p> <p>XXXVI[I]. De libertis demissis (*) ingenuis (b). (*) dim-, 8; ingenuos demissus, 9. (b) De mancipiis alienis ingenuis dimissis.</p> <p>XXXVII[I]. De furtis diuersis.</p> <p>XXXVIII[I]. Si quis messem alienam medit (*). (*) metetur, 8; metit, 9; metet, H.B.G.</p> <p>XLII[I]. Si quis in (*) orto alieno (b) in (*) ingressus (d) fuerit. (*) in, om. 9. (b) ortum alienum, 9. (c) in, om. 8. H.B.G.; 9 add: furtum. (d) egressus, 9.</p> <p>XXXVIII[I]. Si quis de (*) campo alieno messem (b) furauerit. (*) de, om. 9. (b) lino, 9. Si quis linum alienum fur., H.B.G.</p> <p>XL[I]. Si quis prato (*) alieno [furauerit et] (b) secauerit (*). (*) prado, 9; pratum alienum sec., H.B.G. (b) fur. et, supplied from 8. (*) segauerit, 9.</p> <p>XLI[I]. Si quis uineam alienam [in furtum] (*) uindemiauerit (b). (*) in f., supplied from 9. (b) uindim-, 8.9.</p> <p>XLIII[I]. Si quis retem (*) de aquam (b) furauerit. (*) rete, H.B.G. (b) aqua, 8; anquillis de fumine, 9.</p> <p>XLIII[I]. Si quis de (*) screona (b) qui (*) clauem habet (*) aliquid furauerit. (*) screonam q. c. h. infregeret, 9. (b) screonam, 8. (c) clauem habentem, H.B.G.</p> <p>XLV[I]. Si quis campo alieno arrauerit (*) et (b) non seminauerit (*). (*) arauerit, 8.9; exarauerit, H.B.G. (b) et - sem., om. 9. (c) seminauit, 8.</p>	<p>XXVII.</p> <p>XXVIII.</p> <p>XXVIII.</p> <p>XXX.</p> <p>XXVIII.</p> <p>XXX.</p> <p>XXXI.</p> <p>XXXI.</p> <p>XXXII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXV.</p> <p>XXXV.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVII.</p>	<p>XXVIII.</p> <p>XXX.</p> <p>LXVIII.</p> <p>XXVIII.</p> <p>LVII.</p> <p>XXXI.</p> <p>XXXII.</p> <p>LXX.</p> <p>XXXVIII.</p> <p>XVIII.</p> <p>XLVIII.</p> <p>LXII.</p>	<p>[XXVIII.]</p> <p>XXVIII.</p> <p>XXX.</p> <p>XXXI.</p> <p>XXXII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXV.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVII.</p>	<p>De adulteriis ancillarum (*). (*) No rubric in L.</p> <p>De libertis dimissis.</p> <p>De furtis diuersis.</p> <p>De locationibus (*). (*) eloc-, H.</p> <p>De debilitatibus (*). (*) dib-, L.</p> <p>De conuiciis (*). (*) conuitis, M.L.H.</p> <p>De uia (*) lacina (b). (*) uia, M.H; uia, L. (b) lacina, L.</p> <p>De (*) eo qui hominem ingenuum sine causa ligauerit. (*) De ligaminibus ingenuorum, H.</p> <p>De uenationibus.</p> <p>De sepibus.</p>	
<p>XXVII[I]. De locationibus (*). (*) eloc-, 3.5.6; elog-, 4.</p> <p>XXVIII[I]. De debilitatibus (*). (*) deb-, 3.5.6; uilitatibus, 4.</p> <p>XXVIII[I]. De conuiciis (*). (*) conuitis, 3.5.</p> <p>XXX[I]. De uia lacina (*). (*) lacina, 5.6.</p> <p>XXXI[I]. De ligaminibus (*) ingenuorum (b). (*) leg-, 3.5; ligamentibus, 4; ligaminibus, 6. (b) ing., om. 4.</p> <p>XXXII[I]. De uenationibus (*). (*) uenatioibus, 3; 5.6 add: furatis.</p>	<p>XLVI[I]. De locationibus (*). (*) elog-, 8; elog-, 9; Si quis hominem ad malitiam (malitiam) faciendam locauerit, H.B.G.</p> <p>XLVII[I]. De debilitatibus (*). (*) debilit-, 8; debilit-, 9; Si quis hominem membrum tulerit, H.B.G.</p> <p>XLVIII[I]. De conuiciis (*). (*) conuitis, 8. H.B.G; conuicias, 9.</p> <p>XLVIII[I]. De uia lacina (*). (*) lacina, H.B.G.</p> <p>L[I]. De legaminibus (*) ingenuorum (b). (*) lig-, 8.9. (b) De hominibus ligatis (legatis), H.B.G.</p> <p>LI[I]. De uenationibus (*). (*) H.B.G add: furatis.</p> <p>LII[I]. De sepibus (*). (*) saepibus, H.</p> <p>LIII[I]. De (*) homine (b) qui (*) per alienam (d) messem erpicem (*) traxerit. (*) Si quis, 9; Si quis per me. al. herpicem aut carrum traxerit, H.B.G. (b) homines, 8; hom., om. 9. (c) qui, om. 9. (d) aliena messe, 9. (e) erpece aut carro, 9.</p> <p>LIII[I]. Si quis per (*) alienam (b) messem (*) expalmetantem (d) transierit (*). (*) per, om. 8. (b) al., om. 9. (c) messe, 9. (d) expalmetantem, 8; expalmitante sine uia semita fecerit, 9. (e) Si quis per messem alienam semitam (seminatam, G) fecerit, H.B.G.</p> <p>LVI[I]. Si quis per (*) mallo (b) ingenuo (*) in curte aut in casa in furto (d) aliquid miserit (*). (*) in curte uel in casa per modo ingenio in f. a. mis., 9. (b) malo, 8. (c) ingenio, 8. (d) furtum, 8. (e) Si quis in mitio (michio, G) alieno per ingenio (ingenuo, G) furtum fecerit, H.B.G.</p>	<p>XXX.</p> <p>XXXI.</p> <p>XXXI.</p> <p>XXXII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXV.</p> <p>XXXV.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVII.</p>	<p>LXIII.</p> <p>XVI.</p> <p>LXX.</p> <p>XXXVIII.</p> <p>XVIII.</p> <p>XLVIII.</p> <p>LXII.</p>	<p>XXXI.</p> <p>XXXII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXIII.</p> <p>XXXV.</p> <p>XXXVI.</p> <p>XXXVII.</p>	<p>De locationibus (*). (*) eloc-, H.</p> <p>De debilitatibus (*). (*) dib-, L.</p> <p>De conuiciis (*). (*) conuitis, M.L.H.</p> <p>De uia (*) lacina (b). (*) uia, M.H; uia, L. (b) lacina, L.</p> <p>De (*) eo qui hominem ingenuum sine causa ligauerit. (*) De ligaminibus ingenuorum, H.</p> <p>De uenationibus.</p> <p>De sepibus.</p>	

TABLE OF RUBRICS.

GODD. 1. 8. 4. 5. 6.	GODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Em.	Herold.	Modena.	Leiden.	
XXXIII[1]. De homicidiis seruorum uel expoliationibus (*). (* peruulorum, 3. (*) et, 3. (*) expoliationibus, 3; expoliatum, 6.	LVI[1]. De homicidiis seruorum uel expoliationibus (*). (* expoliat-, 8, 9; Si quis seruum occiderit aut expolauerit, H.B.G. LVII[1]. Si quis seruum alienum battit (*). (* batterit, 8; baptit, 9; percusserit, H.B.G. LVIII[1]. Si quis homo (*) ingenuus lituus alienus (*) expolauerit. (* homo, om. H.B.G. (*) al., om. H.B.G. LVIII[1]. Si quis seruus hominem (*) ingenuum (*) occiderit. (* hom., om. H.B.G. (*) alienum, 8.	XXXVII.	XXXVIII.	LXVI.	XXXVIII. (35).	De homicidiis seruorum uel ancillarum (*). (* expoliationibus, H.
XXXV[1]. De quadrupedibus (*) si (*) hominem occiderit (*). (* quadrop-, 5; quadrupedio, 6. (*) qui, 6; si - occ., om. 3. (*) occidit, 6.	LX[1]. De quadrupedis (*) pecorum si (*) hominem occiderit. (* quatro pedis se, 9; Si pecus, H.B.G.	XXXVIII.	XXXVIII.	LXV.	XXXVIII. (36).	De quadrupedibus, si (*) hominem occiderit (*). (* qui, M.H. (*) ledunt, H.
XXXVI[1]. De uestigio minando (*). (* menando, 3.	LXI[1]. De uestigio (*) menando (*). (* uistigio, 9. (*) min-, 8.H.B.G.	XXXVIII.	XL.	LVIII.	XL. (37).	De uestigio minando.
XXXVII[1]. De furtis (*) caballorum uel equorum (*). (* fur, 3; furtibus, 6. (*) equarum, 3, 4, 6.	LXII[1]. De furtis caballorum. <i>See above LXIII[1]</i>	XL.	XLI.	XLV.	XLI. (38).	De caballis (*) furatis (*). (* caballus, L. (*) De furtis caballorum, H.
XXXVIII[1]. De plagiatoribus.	LXIII[1]. De plagatoribus (*). (* placatoribus, 9; Si quis mancipium alienum sollicitauerit, H.B.G. LXV[1]. Si quis seruus (*) alienus furatus fuerit (*). (* seruus alienus furauerit, H.B.G. (*) 8 addit: uendiderit. LXVI[1]. Si quis hominem ingenuum plaga- uerit (*) aut (*) hoc est uindederit. (* placauerit, 9; uendiderit, H.B.G. (*) aut - uind., om. 8.H.B.G.; aut, om. 9.	XLI.	XLII.	XLIII.	XLII. (39).	De (*) his qui aliena mancipia sollicitauerint. (* De plagiatoribus, H.
XXXVIII[1]. Si seruus (*) in furtum (*) fuerit (*) inculpatus (*). (* furtum, 6. (*) 6 addit: seruus. (*) inculpatus, 3-6.	LXVII[1]. Si (*) seruus (*), in (*) furto (*) fuerit inculpatus. (* 8.H.B.G. addit: quis. (*) seruus, G. (*) de, H.B.G. (*) furto, 8; furtus, 9.	XLII.	XLIII.	XLI.	XLIII. (40).	De seruo qui de furto (*) fuerit interpellatus (*). (* furto, L. (*) inculpatus, M.L.H.
XLI[1]. De (*) mortibus (*) ingenuorum. (* uibr., om. 5. (*) homicidiis, 3, 4, 6. <i>See below Tit. XLVII.</i>	LXVIII[1]. De homicidiis ingenuorum (*). (* H.B.G. addit: Francorum uel Romanorum. LXXIII[1]. De homine (*) ab inimicis truncato & postea interfecto (*). (* -nem, 8. (*) -fectus, 8, 9; Si quis hominem iam truncatum alter occiderit, H.B.G. LXXIII[1]. De homine de barga (*) uel de furca (*) demisso (*). (* barga, 8, 9. (*) fur, 8. (*) dimisso, 8; Si quis hominem de furca presumptuos dimiserit, H.B.G. LXLVII[1]. De eo qui alterum in pucium (*) aut in pellagum (*) impinxerit (*). (* puteum, 8. (*) pelagum, 8; pellicum, 9. (*) Si quis hominem in periculo (periculum, G) mortis imp., H.B.G.	XLIII.	XLIII.	XI.	XLIII. (41).	De homicidiis ingenuorum.
XLI[1]. De homicidiis a contubernio (*) factis (*). (* -nis, 5, 6. (*) facto, 4.	LXVIII[1]. De homicidiis (*) in contubernio (*) facto (*). (* homicidio, 9. (*) contubernis, 8. (*) factis, 8.H.B.G.; factum, 9.	XLIII.	XLV.	XII.	XLV. (42).	De homicidiis a contubernio factis.
XLII[1]. De homicidio (*) in contubernio (*) facto (*). (* -dis, 3-6. (*) contubis, 3; conuuluis, 5, 6. (*) facta, 3, 5, 6.	LXX[1]. De homicidio a (*) contubernio facto (*). (* ad, 9. (*) De homicidiis ubi alii homines fuerint factis, H.B.G.	XLV.	XLVI.	XIII.	XLVI. (43).	De homicidiis in conuiuio factis.
XLIII[1]. De reipus (*). (* reipus, 3; rebus, 4; reipus, 6.	LXXVIII[1]. De reiposse (*) ut solit (*) homo moriens (*) & uidua (*) demiserit (*). (* reiposse, 8, 9. (*) solet, 8, 9. (*) mori, 8. (*) uiduas, 8. (*) dim-, 8. Qualiter uidua (uiduam, G) in coniugium unusquis accipiat, H.B.G.	XLVI.	XLVII.	XXIII.	XLVII. (44).	De reipus (*). (* re ipus, H.
XLIII[1]. De migrantibus.	LXXVIII[1]. De migrantibus (*). (* Si quis uillam alterius occupauerit uel si XII menses eam tenuerit, H.B.G.	XLVII.	XLVIII.	XXVI.	XLVIII. (45).	De (*) eo qui uillam alterius (*) occupauerit uel (*) si (*) duodecim mensibus (*) eam tenuerit. (* De Migrantibus, H. (*) alienam, M.L.H. (*) et, L. (*) menses, M.
XLV[1]. De hac (*) famire (*). (* acetamire, 3; adramire, 4; adramire, 5; achramire, 6.	LXXX[1]. De affaturis (*). (* acetamire, 8; factumira, 9; affaturia, H.B.G.	XLVIII.	XLVIII.	XXVII.	XLVIII. (46).	De affaturis (*). (* acetamire, M; adramire, H.

TABLE OF RUBRICS.

GODD. 1. 8. 4. 5. 6.	GODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Em.	Herold.	Modena.	Leiden.	
XLVI[I]. De filtoris (*). (* filtoris, 3; feltortis, 5; feltorto, 6; 4-6 add: qui lege salica uiuunt (uiuit, 6). Cod. 6 has after this rubr. another rubr. but without a number: De homine de barca abatuto, which goes with tit. XLI.	LXXXII[I]. De filtorio (*). (* filio torto, 8; Qualiter homo furatas res interclare debet, H.B.G.	XLVIII.	L.	LVIII.	L. (47).	De (*) filtoris, hoc (*) est, qualiter homo furatas res interclare debeat (*). (* De interclatis rebus, M.L. (*) qui Salica lege uiuunt, H.
XLVII[I]. De falso (*) testimonio (*). (* falsa, 4; falsum, 3, 5, 6. (*) -monia, 4; -monium, 3, 5, 6.	LXXXII[I]. De falso testimonio (*). (* Si quis falso testimonio prebuerit, H.B.G. LXXXIII[I]. Si quis (*) alicui fuerit inpotatus (*) quod (*) periturasit (*). (* quis, om. 2, H.B.G. (*) inpotatus, 8, H.B.G. (* quod, om. 8. (*) -set, 8, H.B.G.	L.	LI.	XXVIII.	LI. (48).	De falso testimonio.
XLVIII[I]. De testibus (*). (* testes, 3.	LXXXIII[I]. De testibus qui necessaria (*) habuerit dare (*). (* necessitatus, 8. (*) Si testes uenire permisissent (promiserunt, G) et postea se distulerint (distulerunt, G), H. B.G.	LI.	LII.	LX.	LII. (49).	De testibus adhibendis.
XLVIII[I]. De fides (*) factas (*). (* fide, 3-6. (*) facta, 3; factis, 4, 5.	LXXXV[I]. De fides (*) factas (*). (* fede, 9. (*) factus, 8; Si quis ingenuus ad litum fidem factam non reddiderit, H.B.G.	LII.	LIII.	XXVIII.	LIII. (50).	De (*) eo qui fidem factam alteri reddere (*) noluerit (*). (* De fide facta, H. (*) non reddiderit, M.L.
L[I]. Si (*) quis grafionem (*) alienas iniusti (*) ad res alienas tollendas (*) inuitauerit (*). (* De androctema, 6; De androctimetho hoc est qui grafionem ad res alienas, 5. (*) grafionem, 4. (*) iniusti, om. 3, 4. (*) tollendas, 3. (*) inuitat, 3.	LXXXVI[I]. De (*) eo qui grafionem ad res alienas iniusti (*) inuitauerit. (* Si quis, H.B.G. (*) iniuste, 8; iniuste tollendas, H.B.G.	LIII.	LIIII.	III.	LIIII. (51).	De (*) eo qui grafionem ad res alienas tollendas iniuste inuitauerit (*). (* De androctimetho, H. (*) adduxerit, L.
LII[I]. De rem pristitam (*). (* prestitam, 3, 4; prestata, 5, 6.	LXXXVII[I]. De rem prestata (*). (* prestata, 9; Si quis beneficium alterius reddere noluerit (non uoluerit, G), H.B.G.	LIIII.	LV.	XXX.	LV. (52).	De re (*) praestata (*). (* rem, L.H. (*) praestata, M; prestata, L.
LII[I]. De (*) manu (*) ad (*) inium (*) redimendam (*). (* De enium manum redimendum, 4. (*) manum, 3, 5. (*) de, 5, 6. (*) inio, 3; inium, 5; hinio, 6. (*) redimendam, 3, 5; redimenda, 6.	LXXXVIII[I]. De (*) manu (*) de inio (*) redimenda (*). (* manu, 8. (*) enio, 8, 9. (*) Qualiter manus de aeneo (eneo, G) redematur uel iuratores donent, H.B.G.	LV.	LVI.	XXXI.	LVI. (53).	De manu ab (*) aeneo (*) redimenda. (* ad, L. (*) eneo, M.L.; eneo, H.
LIII[I]. De (*) grafionem (*) occisum (*). (* Si quis, 3. (*) grafionem, 4; grafionem, 5; grafione, 6. (*) occiderit, 3; hocciso, 4; occiso, 6.	LXXXVIII[I]. De (*) eo qui (*) grafionem (*) occiderit (*). (* Si quis, H.B.G. (*) grafione, 9; grafionem aut sagibaronem, H.B.G. (*) occiserit, 8.	LVI.	LVII.	VII.	LVII. (54).	De (*) eo qui grafionem occiderit. (* De grafione occiso, H.
LIIII[I]. De corporibus expoliatis.	XVIII[I]. Si quis corpus in (*) furtu (*) expoliauerit antequam (*) in terra mittatur. (* inhumatum, H.B; inumatum, G. (*) furtum, 9; furt, om. H.B.G. (*) ant. - mitt., om. H.B.G. XVII[I]. Si quis hominem mortuum (*) effoderit (*) aut (*) expoliauerit. (* mort., om. H.B.G. (*) exfodiret, 9; effoderit, H.B.G. (*) aut exp., om. 9. LXXV[I]. De expolicata (*) ecclesia (*). (* expoliata, 8, 9. (*) ecclesia, 9; Si quis basilicam expoliauerit, H.B.G. LXXVI[I]. De basilica incenduta (*). (* incenduta, 9; Si quis basilicam incendit, H.B.G. LXXVII[I]. De (*) presbiteris uel diaconibus (*) interfectis (*). (* Si quis presbiterum (praesbiterum, G) occiserit, H.B.G. (*) diaconus interfectus, 9.	LVII.	LVIII.	XXI.	LVIII. (55).	De corporibus expoliatis.
LV[I]. Si (*) quis ad mallum uenire contempnit (*). (* De dispecto, 6; De dispecto. Si quis ad mallum uenire disperxit, 5. (*) contempnit, 3, 4.	LXXXX[I]. De eo qui ad mallo (*) uenire cont. mpsert (*). (* mallum, 8, 9. (*) Si quis ad malum (mallum, G) uen. distulerit (distulerit, G) aut quid (quod) ei iudicatum est cont., H.B.G.	LVIII.	LVIII.	II.	LX. (57).	De (*) eo qui ad mallum uenire contempnit (*). (* De spectionibus, H.
LVI[I]. De rachinburgiis (*). (* rachinburgiis, 3; racionburgiis, 4; rachinburgis, 6.	LXLI[I]. De rachinburgis (*). (* rachinburgis, 8; recemburgis, 9; rachinburgis (rachinburgis, G) qui legem non iudicant, H.B.G.	LX.	LX.	III.	LXI. (58).	De rachinburgiis (*). (* rathinburgis, H; rachinburgis (rachinburgis, L) qui secundum (sec., om. L) legem non iudicant, M.L.
LVII[I]. De chrene cruda (*). (* chera cruda, 3; theuna trude, 4; chenechruda, 5; cenechruda, 6.	LXLVIII[I]. De chrene cruda (*) qui a (*) paganorum (*) teporae (*) obseruabunt (*). (* criminechrude, 8; crenechruda, 9. (*) ad, 9; a, om. 8. (*) pagano, 9. (*) tempore, 8, 9. (*) -bant Deo gracias expliciunt capitula, 9.	LXI.	LXI.	XVII.	LXII. (59).	De chrenechruda (*). (* chrenechruda, M; crenechruda, L; crenechruda, H.
LVIII[I]. De alodis (*). (* alodis, 6.	LXLII[I]. De alodis (*). (* alodes, 9; De intestatorum hereditatibus, H.B.G.	LXII.	LXII.	XXXIIII.	LXIII. (60).	De alode (*). (* alodis, H.

TABLE OF RUBRICS.

CODD. 1. 3. 4. 5. 6.	CODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Em.	Harold.	Modena.	Leiden.	
LVIII[1]. De eum (*) qui se de parentilla (b) tollere uult. (*) eo, 3-4.6 (b) parentela, 4; parentibus, 5.6.	LXLI[1]. De (*) eo qui se de parentilla tollere uult. (*) Qualiter homo se parentilla tollat, H.B.G.	LXIII.	LXIII.	XXXV.	LXIII. (61).	De eo qui se de parentilla (*) tollere uoluerit (b). (*) parentela, M; parentilla, L. (b) uult, H.
LXI[1]. De charoena (*). (*) charoena, 3; carohen, 4; charone, 5.	LXLIII[1]. De aroena (*). (*) Si quis per iram aliquid tulerit uel expolauerit, H.B.G.	LXIII.	LXIII.	XXXVI.	LXV. (62).	De charoena (*). (*) charorina, M; harueno, H.
LXI[1]. De compositione (*) homicidii. (*) homicidiis compositionibus, 5.6; -nem, 3.	LXXII[1]. De compositione (*) homicidii (b). (*) conpucione, 9. (b) homicidii, 8; homicidium, 9; Qualiter homicidia componantur, H.B.G.	LXV.	LXV.	XIII.	LXVI. (63).	De compositione homicidii (*). (*) - diis, L.
LXII[1]. De hominem (*) in genuo (b) qui in oste occiditur. (*) homine, 3.4. (b) in hoste (hostem) occiso (hocciso, occisum), 3-6.	LXXIII[1]. De homine in (*) hoste (*) occiso. (*) salico in oste, 9.	LXVI.	LXVI.	VIII.	LXVII. (64).	De homine in hoste (*) occiso. (*) oste, L.
LXIII[1]. De herbugium (*). (*) eburgium, 3; herburgium, 4; chereburgium, 6; cherenburgium, 5.	LXLV[1]. De hereburga (*). (*) ereburgio, 8; recemburgie, 9; Si quis hominem trioporto (strioporcio, C) clamauerit, H.B.G.	LXVII.	LXVII.	XXXVII.	LXVIII. (65).	De (*) eo qui alterum hereburgium (b) clamauerit. (*) De herburgium, H. (b) erinburgium, M; ereburgium, L.
LXIII[1] (*). De caballo (b) mortuo (*) extra (*) consilium. (*) LVI, in cod. 6. (b) caballum, 3-5. (*) mortuum, 3.5; domini sui, 6; extra consilium domini sui decortatum, 4. (*) decortatum, 3.6; sine consilium domini sui decortatum, 5; cons., om. 6.		LXVIII.	LXVIII.	XLVI.	LXVIII. (66).	De caballo excortigato (*). (*) scorticato, M; excorticato, H; mortuo extra consilio domini sui excorticato, L.
(The following rubrics occur in cod. 1 only).						
LXV[1]. De mitio fristatito.					[*]	De mitio fristratito. (*) rubric not numbered in L., see below.
LXVI[1]. Si quis hominem de furcas descenderit extra consilium iudicis.		LXVIII.	LXVIII.	LXVIII.	LXX. (67).	De eo qui hominem de (*) bargo (b) uel de furca (*) dimiserit (d). (*) uiuum de furca tulerit, H. (b) barco, M. (*) furcis, M. (d) deponit, M.
LXVII[1]. De eum qui hominem uiuum de furcas furauit.						
	LXLVI[1]. De eo qui filia (*) aliena (*) sponsauerit (b) et se retraxerit (*). (*) filiam alienam, 9. (b) sponsauerit, 8. (*) Si quis desponsatam se retraxerit, H.B.G.	LXX.	LXX.	XXV.	LXXI. (68).	De eo qui filiam alienam adquisierit (*) et (b) se (*) retraxerit (*). (*) desponsauerit, M.L. (b) et - retr., om. M; but the rubr. in the text has: et eam non uult accipere. (*) non uult eam decipere, L.
	LXLVIII[1]. De terra condemnata (*). (*) Si quis terram alterius condemnauerit, H.B.G. (last rubric in these Codd., though H has XCIX. C.)	LXXI.	LXXII.			De terra condemnata (*). (*) commendata, H.
		LXXII.				De inuictu stricto.
						* Tabul. Harold. adds: LXXIII. De cultello exadro. LXXIII. De creodiba. LXXV. De muliere grauida occisa. LXXVI. De antrusione. LXXVII. De eo qui in aliena domo resedit. LXXVIII. In quantas causas Thalaptas debeant iurare. [The latter rubric comes second in the Leiden Cod.: De iuratores de quantas causas thoalapus debet iurare]. LXXVIII. De delatura.
	[C[1]. Incipiunt chunnas, in 8 only].		LXXX.			Incipiunt chunnas.
LXVIII[1]. De eum qui infantem alienum tunderit.						
LXVIII[1]. De muliere qui se cum seruo suo copulauerit.					LXXII. (69).	De muliere quicumque seruo suo copulauerit.
LXX[1]. De conciliatoribus.					LXXIII. (70).	De conciliatoribus.
LXXI[1]. De muliere uidua qui se ad alium marito donare uoluerit.					LXXIII. (71).	De mulierem uiduam qui se ad alio marito dare uoluerit.
LXXII[1]. De uiros qui alias ducunt uxores.					LXXV. (72).	De uiris qui alienas ducunt uxores.
LXXIII[1]. De hominem inter duas uillas occisum.					LXXVI. (73).	De hominem inter duas uillas occisum.
LXXIII[1]. De pignoribus.					LXXVII. (74).	De pignoratoribus.
LXXV[1]. De muliere cessa uel escapilata.					LXXVIII. (75).	De mulierem cesam uel scapilata.
LXXVI[1]. De eum qui causam alienam dicere praesumpserit.					LXXVIII. (76).	De eo qui in causam alienam malare praesumpserit.
LXXVII[1]. Edictus domni chilperici regis. (Omitted in the text).					LXXX. (77).	De dicta domini hilperici regis pro tenore pacis.

TABLE OF RUBRICS.

CODD. 1. 3. 4. 5. 6.	CODD. 7. 8. 9. B. G. H.	L. Em.	Herold.	Modena.	Leiden.
<p>EXPLICIUNT CAPITULA. <i>Here follow in Cod. 1, though not mentioned in the table of contents: XCVI (the numbers are those in the present work), sine rubrica; XCVII, sine rubrica; XCVIII, sine rubrica; Prologus; Leges Alam. & Ripuar.; XCIX, sine rubrica; C [De chano creudo]; CI [De hominem ingenuo occiso]; CII [In quantas causas electi debeant iurare]; CIII [De creu beba]; CIV, sine rubrica; CV, sine rubrica; CVI [De antruscione]; CVII, sine rubrica; XCVI-XCVIII repeated in MS. [Factus pro tenore pacis].—In cod. 6 we find further: LVII. Pactum Childoberto & flothario regis. LVII. Decretio childoberti regis. And in cod. 3 the following rubrics occur in the Table after that of Tit. LXV. LXVI. Pactum pro tenore pacis domorum hildeberti et hlotharii. LXVII. De furto celato. LXVIII. Si homo ingenuus in furto inuentus fuerit. LXVIII. Si seruus in furto inculpatar. LXX. Si seruus tremisse inuolauerit. LXXI. Si quis mancipia aliena iniuste tenuerit. LXXII. Si litas ad sortem ambulauerit. LXXIII. Discretio hlotharii regis. LXXIII. Si uestigius comprobatur latroni. LXXV. De suspectis furtis uel captis. LXXVI. De seruis ecclesiae uel uisci seu cuiuslibet. LXXVII. De seruis qui multis criminibus sunt accusati. LXXVIII. De latrones ad ecclesiam fugientibus. LXXVIII. Vi fiscali instrutem eant. LXXX. Vi latroni persequuntur ab omne. LXXXI. De heredibus qui in hereditatem succedunt. LXXXII. De eorum hereditate qui sine filiis moriuntur. LXXXIII. De hereditate inter nepotem & amatane. LXXXIII, sine rubrica. Hoc autem super omnia diligenter considerandum est quod in lege salica unusquisque solidus quadraginta dinarius habet ita ut centum uiginti dinarii faciant solidos tres. Sed nos propter prelixitatem uoluminis uitandam seu fastidio legentium uel propter utilitatem intelligendi abstulimus hinc uerba grecorum et numero dinariorum quod in ipso libro crebre conscribita inuenimus.</i></p>					<p>• Tabu l. Cod. Lugd. adds: LXXXI. (78). Si quis puerum regis aut libertum occiderunt. LXXXII. (79). Si quis stadalem uaidaris ceruum aut bouem cerui attributar assalierit. LXXXIII. (80). De furtis de uenationibus uel piscationibus. [LXXXIII]. Si quis pedicam imbolauerit. LXXXV. (81). De eo qui alterum ad (cabadam, corr.) cabidam prouocauerunt. LXXXVI. (82). De seruo si alienam occiserit ancillam. LXXXVII. (83). De eo qui porcina aliena de uia ostiauerit. LXXXVIII. (84). Si quis nauem alienam per uim tulerit. LXXXVIII. (85). De eo qui cum seruo alieno negotiauerit. XC. (86). De eo qui seruo alieno sine causa ligauerit. XCI. (87). Si quis messe aliena glennare presumerit. XCII. (88). De eo qui alienam mansionem expoliauerit. XCIII. (89). De eo qui res alienas furtiuauerit. XCIII. (90). De eo qui alienum ortum aut nabinam effregerit. XCV. (91). De liberti qui aliena liberta rapuerit. XCVI. (92). De eo qui alterum inputauerit periurasse. XCVII. (93). De eo qui de falso testimonio fuerit adprobatus. XCVIII. (94). De alienam mulierem uiuo marito tulerit. XCVIII. (95). De anstrutione si anstrutionem crastinauerit. C. (96). De eo qui femina ingenua a conturberno uel puella in itinere inferre presumpserit. CI. (97). De eo qui anstrutione de quacumque causa mallauerit. CII. (98). De eo qui domum alienam destruxerit. CIII. (99). De saccionis. CIII. (100). De eo qui lapidem super domum alienam iactauerit. CV. (101, sic). De eo qui alterum in periculo impigerit & uiuus euaserit. CVI. (102). De ane crenodum. <i>After this the Tabu. Cod. Lugd. adds: EXPLICIT LIBER INCIPIT LIBER II. Pro hitinere pacis.—Si quis hominem ingentium pro furto appellauerit.—Si quis furtum suum inuenit ut seruus ad sortem exeat.—Si quis aliena mancipia iniuste tenuerit.—INCIPIT DECRETUM HLOTHARII REGIS.—Decretum est.—Si in domo alterius ubi claus est fractum inuenitur.—Si quis cum furto capitur.—De seruis ecclesie.—Si cuiuslibet de potentis.—Si quis occulte furtum sine iudice pagauerit.—De fiscalibus.—Here follows: INCIPIT DECRETIO CHILDEBERTO REGIS FRANCHORUM, and seven rubrics pertaining to the decree of h. Childoberto (A.D. 506). EXPLICIT LIBER II INCIPIT LIBER III.—Quem uero primus rex francorum.—De mitio fristratrito (see above the rubr. of ch. LXVII).—De muliere qui secum seruo suo copulauerit.—De conciliatoribus.—De muliere uidua qui se ad alio marito dare uoluerit.—De uirgini qui alias ducunt uxorem.—De homine inter duas uillas occisum.—De pignatoribus.—INCIPIT AEDICTUS DOMINI HILPERICI REGIS EXPLICIUNT CAPITULA.</i></p>

SYNOPTIC TABLE OF TEXTS

indicating the relation of the different texts to one another. The * in the col. of codd. 5 and 6 denotes that the | is found only in cod. 6. Those # between [] in the same col. are found in cod. 5 alone, while those between [] in the col. of 7-9, L. Em. &c. occur only in a certain number of MSS. Paragraphs between () are defective. Hub. = Hubé's text of the Lex Salica; this col. includes the MSS. B.F.G. belonging to the same class as Hubé's text.

	1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.		1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.		
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	—	—	—	—	9	—	—	8	9		
	2	2	2	2	2	2	2	2	2		5	6	5	6	10	4	4	9	7		
	3	3	—	3	3	—	—	3	3		—	—	—	—	11	—	—	10	10		
	4	4	—	4	4	—	—		4		6	7	6	7	12	5 ^a	5 ^a	12	11		
	5		—	5	5	—	—	5	—		—	—	—	13	—	—	14	12			
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	7	8	7	8	14	5 ^b	5 ^b	13	13		
	—	—	—	—	2	—	—	2	2		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	—	—	—	—	3	—	—	3	3		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
	2	2	2	2	5	2	2	5	5		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	3	3	3	3	6	—	—	6	6		4		—	—	—	4		4	4	4	4
	—	—	—	—	7	—	—	7	7		4	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	4	4	4	4	8 ^a	—	—	8	8		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	5	—	—	—	9	3	3	9	9		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	6	5	5	5	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[3]
	7	—	7	7	10	—	—	10	10		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	8	6	6	6	4	—	—	4	4		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	9	7	8	8	12	—	—	14	10		—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 and note to } 1	1
	10	8	9	—	13	—	—	15	11		—	—	—	—	—	2	2	2	2	4	2
	11	9	10	9	14	4	4	16	12		—	2	2	2	2	3	—	—	—	3	3
			10	11	10	15	5	5	17		13	2	3	3	3	4	3	3	3	5	4
	12	11	12	11	16	6	6	18	14		7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	12	13	12	17	7	7	19	15	2	2		2	2	2 ^a	2	2	2	2	2		
—	—	—	—	—	8	8	—	17	3	3	3	3	3	3 ^a	3	3	3	3	3		
14	13	14	13	18	9 ^a	9 ^a	11	18	—	—	—	—	—	4	4	4	4	4	4		
15	14	15	14	19	—	—	12	19	—	—	—	—	—	5	5	5	5	5	5		
16	15	16	15	11	9 ^b	9 ^b	13	20	—	—	—	—	—	6	6 ^t	6	7 ^a	6			
3	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	7		7	7		7 ^b	6	
	2	2	—	—	2	2	2	2	4	4	4	4	4	8	5 ^β	5	6	5			
	3		3	3	3		4	3	3	4	—	—	—	—	[9]	—	—	8	7		
	—	4	—	4	7	3	3	11	6	—	—	—	—	10	8	8	8	8			
	—	—	—	—	5	—	—	5	4	—	—	—	—	11	8.1	8.1	8.1	8.1			
	—	—	—	—	6	—	—	6	5	—	—	—	—	12	2		2	2	2		
	—	—	—	—	8	—	—	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3		
	4	5	4	5	8	4	4	7	8	—	—	—	—	—	13	—	—	27. 25	29. 12		

(1) Paragraph 6 om. 8.

Paragraph 5 om. 9

xxx

xxxi

TABLE OF TEXTS.

	1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.		1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.				
8	1	1	1	1	1	9.1	9.1	9.1	9.1		10	6	7	8	12	5	5	8	8				
	2	2	2	2	2	(a)	(1, 2)	2	2		—	—	—	—	13	—	—	9	9				
	3	3	3	3	3	2	2	6	5		—	—	—	—	14	6	6	10	10				
	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3		—	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	14	1	1	1	1	1	15.17	15.1	17.1	15.1			
9	4	4	4	4	4	—	3	3	6		2	2	2	2	2	2	2	2	2				
	—	—	—	—	—	—	—	7	7		—	3	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		3	—	3	3	3	3	3	3	3				
	1	1	1	1	1	10.1	10.1	10.1	10.1-3		4	5	4	4	{	4	4	4	4				
	—	—	—	—	2	2	2	2	4		5	4	5	5	{	4	4	4	4				
10	2	2	2	2	3	3	3	3	5		6	6	—	6	5	16.1	{	16.1	16.1				
	3	3	3	3	4	4	4	4	6, 7		—	—	—	—	6	2	—	2					
	4	4	4	4	5	5	5	5	8		—	—	—	—	7	—	—	3					
	—	{	5	5	5		6	7	7	6	9	—	7	8	—	10	15.5	15.5	17.10	15.5			
	5	6	—	—		6	7	7	6	9	—	8	6	7	8	—	—	5	17.1				
	—	7	6	6	7	6	6	7	10		—	15.1	7	—	9	—	—	6	{	2			
	—	8	7	7	8	8	8	8	11		—	—	—	—	—	—	—	7	{	2			
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	8	{	3		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	9	{	3		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	10	{	4		
11	1	1	—	1	1	11.1	11.1	11.1	11.1		—	—	—	—	—	3	3	3	3				
	2	2	1	2	2	3	3	3	2		—	—	—	—	—	3	3	3	3				
	—	—	—	—	3	—	—	2	3	15	un.	15.2	15.1	15.1	15.1	14.83	14.8	16.1	14.12				
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—				
12	35.6	{	3.34.5	2.35.6	3.35.4	4, 6	2	2	6-8	5	16	1	1	1	1	1	19.1.2	19.1.2	19.1-4	18.1			
	7	—	—	—	7	—	—	5	6		2	—	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	5	4	4	4	4		3	{	2	2	2	2	20.1	20.1	7	2			
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		4	{	2	4	3	3	—	8	3			
	1	1	1	1	1	19.1	19.1	19.1	19.1		—	—	—	—	—	—	—	—	9	—			
	2	2	2	2	2	2	2	2	2		—	3	—	—	—	—	—	—	—	—			
13	3	3	3	3	[3]	—	—	3	3		5	4	—	4	4	{	2	2	11	{	4		
	4	4	4	4	4	—	—	4	4		—	—	3	5	5	{	2	2	10	{	4		
	5	5	5	5	5	3	{	3	5	5		—	—	—	—	—	—	—	—	—			
	6	6	6	6	6	4	{	3	6	6	17	1	1	1	1	1	21.1	{	21.1	20.1	{	19.1	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		2	2	2	2	2	2	—	2	{	2	{	2
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		3	4	4	4	{	4	{	37	2	{	4	3
14	1	1	1	1	1	14.1	14.1	14.1	14.1		4	5	5	5	{	6	{	4	3	6	{	5	
	2	{	1	2	{	1	2	2	2		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	{	6	
	3	{	2	3	3	4	{	14.1	14.1	3	3	5	3	3	3	—	—	—	3	2			
	4	{	2	3	3	4	{	—	—	4	4	6	6	6	6	8	22.1	22.1	7	7			
	5	—	—	4	5	—	—	—	—	—		7	7	7	7 ^a	9	2	2	8	8			
	6	3	4	5	6	2 ^b	2	5	5	5		8	8	8	7 ^b	10	—	—	9	9			
	7	4	5	6	7	3	3	6	6	6		9	9	9	8	11	—	—	11	10			
	8	5	6	7	8	4	4	7	7	7		—	—	—	—	12	—	—	10.24.3	11			
	9	—	—	—	9	7	7	11	11	11		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	10	—	—	16.4	15	18	un.	un.	un.	un.	un.	23. un.	23. un.	21.1	20.1				
	—	—	—	—	11	—	—	14.12	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2			

(β) This § om. 2. (γ) This is 16. 1 in cod. 9 (see next note). (δ) This is 15. 1 in cod. 9, of which 15.2, 3 = 14.9, 14.10 of cod. 7 & 8; hence cod. 9 is from this title onward always one number in advance of cod. 7 & 8. (ε) This § om. 9. (ζ) Here is a lacuna in 8 up to ch. 29.

TABLE OF TEXTS.

	1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.		1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.	
19	1	1	1	1	1	24. 1	24. 1	23. 1 ^a	21. 1	27	1	1	1	1	1	27. 1	27. 1	27. 1	20. 1	
	2	2	2	2	2	2	2	1 ^b , 3	2		2	2	2	2	2	[3]	—	4	2	
	—	—	—	—	[3]	—	—	4	3		—	—	—	—	3	—	—	—	3	
	—	—	—	—	[4]	3	3	2	4		3	3	3	3	4	2	2	2	2	4
20	1	1	1	1	1	25. 1	25. 1	23. 1	22. 1	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	2	2	2	—	2	2	2	2	2		—	5	5	5	6	28. 1	28. 1	5	6	
	3	3	3	2	3	3	3	3	3		6	6	6	6	7	41. un.	41. un.	6	7	
	—	—	—	—	4	4	4	4	4		—	—	—	—	8	—	—	21	8	
21	1	1	1	1	1	26. 1	26. 1	24. 1	23. 1	27	—	—	—	—	[11]	—	—	24	11	
	2	2 ^a	—	2	2	2	2	2	2		7	7	—	—	[12]	28. 2	28. 2	6	13	
	3	2 ^b	2	3	3	—	—	3	3		8	8	7	7	13	29. 1	29. 1	7	14	
	4	3	3	4	4	27. un.	27. un.	4	4		9	9	8	8	14	2	2	8	15	
22	un.	un.	un.	un.	1	28. 1, 2	28. un.	25. 1	24. 1	27	10	10	9	9	19	40. 1	40. 1	9	20, 21	
	—	—	—	—	2	—	—	3	2		11	11	10	10	20	2	2	10	22	
	—	—	—	—	3	29. un.	29. un.	2	3		12	12	11	11	21	42. 1	42. 1	11	23	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		13	13	12 ^a	12	22	—	—	11	24	
23	un.	un.	un.	un.	un.	28. 1	28. 1	26. un.	25. un.	27	—	—	—	—	23	—	—	26	26	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		15	15	13	14	24	28. 3	28. 3	12. 2, 4	27. 2, 4	
	2	7	4. 41. 16	4. 41. 13	[4]	{ 20. 1	20. 1	22. 1	22. 1		16	16	14	15	25	—	—	27	28	
	—	2	—	—	—	—	—	—	—		17	—	15	16	—	28. 4	28. 4	12. 2, 4	27. 2, 4	
24	3	3	5. 41. 18	5	6	2	2	4	4	27	18	17	—	—	33 ^a	—	—	28 ^a	29	
	4	4	6. 41. 17	6	7	3	3	5	5		—	—	—	—	33 ^b	—	—	28 ^b	30	
	—	5	2	2	2 ^β	24. 1	24. 1	2	2		19	18	16	—	26	42. 1	42. 1	13	31	
	—	6	3	3	3	2	2	3	3		20	19	17	17	27	2	2	14	32	
	5	8	7	7	5	28. un.	28. un.	6	9		21	20	18	—	29	—	—	16	35	
	—	48. 4	41. 13	41. 10, 14	8	29. 2	29. 2	9. 44. 14	6		22	—	19	18	28 ^c	44. 1	44. 1	15	33	
	6	24. 9	8. 41. 14	8. 41. 11	9	31. un.	31. un.	8	7		—	—	—	—	28 ^d	2	2	17	34	
	7	10	9. 41. 15	9. 41. 12	10	32. 1	32. 1	7	8		23	21	20	—	17	45. 1	45. [1]	18	18	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		24	22	21	19	[16]	2	2	19	17	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	18	3	3	20	19
25	1	15. 3	15. 2	15. 2	14. 9 ^γ	14. 9	16. 2	14. 13	28	25	23	22	20	30	[C f. tit. 10].	—	—	30	36	
	2	2	2	2	2	2	2	2		—	—	—	—	—	31	—	—	30	37	
	3	25. 1	25. 1	25. 1	25. 1	25. 1	25. 1	29. 1		27. 1	—	—	—	—	32	—	—	31	38	
	4	2	2 ^a	2	2	2	2	2		2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	5	3	2 ^b	3	6	[cf. 17 of tit. 14].	5	3		28	1	2	2	2	2	—	—	—	—	
	6	—	—	—	—	[c on f e r t i t . 1 3 , 1 8] .	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	7	4 ^c	3	4	3	5	5	6 ^a			4	1	2	1	1	1	46. 1	46. 1	{ 21. 2	20. 1
	8	4 ^b	4	5	4	3	{ 3	6 ^b , 3		5	—	—	—	—	—	—	—	—	{ 4	—
	9	5	5	6	5	4	—	4		6	2	2	2	2	2	—	—	—	{ 3	2
26	1	1, 2	1	1	1	29. 1	29. un.	30. 1, 2	28. 1	27	3	3	3	3	3	2	2	5	3	
	2	3	2	2	2	—	3	2	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	

(β) Cod. 5 combines §§ 2 & 3. (γ) This § om. 8. (δ) This ch. is wrongly numbered 27 in cod. 2; consequently all the following ch. are wrongly numbered by one in the MS.

TABLE OF TEXTS.

	1.	2.	8.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.		1.	2.	8.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.	
29	1	1	1	1	1	—	—	89. 1 <small>note</small>	81. 1	84	1	1	1	1	1	82. un.	82. un.	87. 1	86. 1	
	2	—	2	2	2	47. 1	47. 1	1 & 2 <small>note</small>	2	—	—	—	—	2	—	—	—	5	—	
	—	—	—	—	3	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	83. un.	83. un.	2	2	
	3	2	3	3	4	3	3	3 ^a	4	3	3	3	3	4	4	84. un.	84. un.	3	3	
	4	3	4	4	5	—	—	3 ^b	5	4	4	4	4	5	5	85. un.	85. un.	4	4	
	5	4	5	5	6	4	4	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[5]	
	6	—	6	9	7	—	—	—	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	7	—	7 ^a	—	—	—	—	—	—	—	85	1	1	1	1	1	86. 1	86. 1	88. 1	87. 1
	8	—	7 ^b	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	—	—	—	6	8	5	4	6	8	8	—	3	—	3	3	3	—	—	3	3
	—	—	—	7	9	6	5	7	9	9	—	—	—	—	4	4	87. un.	87. un.	4	4
	—	—	—	8	10	7	6	8	10	10	4	3	4	—	5	5	88. un.	88. un.	6	5
	—	—	—	—	11	8	7	9, 10	11	11	—	—	—	—	6	—	—	—	5	6
	—	—	—	—	12	9	8	11	12	12	—	—	—	—	7	—	—	—	—	7
	—	—	—	—	13	10	9	12	13	13	5	4	5	—	8	8	89. un.	89. un.	7	8
	—	—	—	—	14	{ 11	10	13	14	14	86	un.	un.	un.	un.	un.	90. un.	90. un.	89. un.	88. un.
	—	—	—	—	15	{	—	14	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	16	12	11	15	16	16	87	un.	{ 1	1	{ 1	1	91. 1	91. 1	{ 40. un.	89. un.
	—	—	—	—	17	13	12	16	17	17	—	un.	{ 2	2	{ 2	2	{ 2	2	{	—
9	5	8	10	18	14	13	17	18	18	—	—	2	2	3	3	{ 2	2	{	—	
—	—	—	—	19	—	—	18	19	19	88	1	1	1	1	1	92. 1	92. 1	41. 1	40. 1	
30	1	1	1	1	1	48. 1	48. 1	88. 1	89. 1	—	—	—	—	2	2	—	—	3	2	
	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	—	—	—	3	—	—	2	3	
	3	3	5	3	—	4	4	2	[5]	—	—	—	—	4	—	—	—	4	4	
	4	4	3	4	3	5	{ 5	3	3	3	3	3	2	—	5	3	3	5	5	
	5	5	—	—	4	6	{	4	4	4	4	4	3	—	6	—	—	6	6	
	6	6	6	6	5	—	—	5	6	6	5	5	—	—	10	—	—	13	11	
	7	7	4	5	6	2	2	6, 2	7, 8	7, 8	6	6	4	4	7	5	5	9	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	[9]	—	—	—	—	—	4 ⁸	4	8	—		
31	1	1	1	1	1	49. 1	49. 1	84. 1	85. 1	7	7	5	5	8	—	—	10	8		
	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	6	—	9	6	6	11	9		
	—	—	—	—	3	—	—	4	3	—	—	—	—	11	—	—	14	12		
32	1	1	1	1	1	50. 1	50. 1	85. 1	84. 1	—	—	—	—	12	—	—	15	13		
	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	13	—	—	16	14		
	—	—	—	—	3	—	—	3	3	8	—	7	6	14	63. 2	63. 2	—	16		
	—	—	—	—	4	—	—	4	4	—	—	—	—	—	3	3	17	15		
	—	—	—	—	5	—	—	5	5	89	1	1	1	1	1	94. un.	94. un.	49. 1	41. 1	
33	1	1	{ 1	{ 1	1	51. 1 ^a	—	86. 1	{ 85. 1	—	2	2 ^a	2 ^a	2 ^a	2 ^a	95. 1 ^a	95. 1 ^a	2 ^a	2 ^a	
	2	2	2	2	2	—	—	2	2	—	3	2 ^b	2 ^b	2 ^b	1 ^b	1 ^b	2 ^b	2 ^b		
	3	3	3	3	3	2	2	3	3	—	4	2 ^a	2 ^a	3	2	2	3	2 ^a		
	—	—	—	—	[4]	{ 3	3	5	[4]	—	—	—	—	5	—	—	5	4		
	5	—	—	—	5	—	—	6	5	3	6	—	—	—	—	—	—	—		

(B) § 4 cont. B.

TABLE OF TEXTS.

	1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hnb.	10.	L. E.		1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hnb.	10.	L. E.
40	1	1	1	1	1	67. 1	67. 1	43. 1 ^a	43. 1	43	1	40. 1 ^a	1	1	1 ^a	70. 1	70. 1	46. 1	45. 1
	2	2 ^a	2	2	2	2	2	1 ^b	2	2	2	1 ^b	2	2	1 ^b	2	2	2	2
	3	—	3 ^a	3	3	3 ^a	3 ^a	1 ^a	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3
	4 ^a	—	3 ^b	4	4	3 ^b	3 ^b	1 ^d	5 ^a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4 ^b	2 ^b	3 ^a , 4	5	5	3 ^a	3 ^a	1 ^a	5 ^b , 6	44	1	40. 1	1	1	1, 2	{ 78. 1	78. 1	47. 1	46. 1
	4 ^c	2 ^c	5	6	6	4	3 ^b	2	4	—	2	41. 7 ^b	2	2	3	—	—	2	2
	—	—	—	—	—	—	—	—	3 ^a	—	3	8 ^a	3 ^a	3	4	2	2	3 ^a	3
	5	3	6	7	7	—	—	3 ^b	7	—	4	8 ^b	3 ^b	—	5 ^a	—	—	3 ^b	4
	6	4	7	8	8	—	—	4 ^a	8	—	5	8 ^a	4	4	5 ^b	3	3	3 ^a	5
	7	5	8	9	9 ^a	—	—	4 ^b	9	—	6	8 ^a	5	5	[6]	[4]	4	—	6
	8	6 ^a	9	10 ^a	9 ^b	—	—	4 ^c	10	—	7	8 ^a	6	6	7	5	5	3 ^d	7
	9 ^a	6 ^b	10 ^a	10 ^b	10	—	—	4 ^d	11	—	8	8 ^a	7	7	8	6	[6]	3 ^e	8
	—	6 ^c	10 ^b	11	—	—	—	—	—	—	9	8 ^b	8	8	9	7	7	3 ^f	9
	—	7 ^a	11	12	11	5	5	—	12	—	10	8 ^b	9 ^a	9	10	8	8	3 ^g	10
	9 ^b	7 ^b	12	13	12	6	6	5	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 ^a	8 ^a	13 ^a	14	13 ^a	7 ^a	7 ^a	6 ^a	14 ^a	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 ^b	8 ^b	13 ^b	15	13 ^b , 14	7 ^b	7 ^b	6 ^b	14 ^b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	11	9	14	16	15	8	8	7	15	45	1	{ 49. 1	1	1	1	79. 1	79. 1	{ 48. 1	47. 1
—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2	2	2, 3	2, 3	{ 48. 1	2	
—	—	15	17	16	—	—	8 ^a	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	
—	—	—	—	—	—	—	8 ^b	—	—	3	2	3	3	4	4	4	2	4	
41	1	1	1	1	1	68. 1	68. 1	44. 1	43. 1	46	un.	43. un.	un.	un.	1-6	80. un.	80. un.	49. un.	48. un.
	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	3	—	—	—	—	—	—	47	un.	44. un.	un.	un.	1-5	81. un.	81. un.	50. un.	49. un.
	2	2	4	3	3	3	[3]	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3	3	5	4	4	4	[4]	3	4	48	1	50. 1	49. 1	1	1	82. 1	{ 89. un.	51. 1	50. 1
	4	4	6, 7	5	5	5	4	5	5	—	—	—	—	—	—	2	{ 89. un.	2	2
	5	—	8	6	6	6	5	6	6	—	—	—	—	—	—	—	{ 88. un.	—	—
	6	5	9	7	7	7	6	15	7	—	—	—	—	—	—	—	{ 88. un.	—	—
	7	6	10	—	8	8	7	7	8	2	{ 2	2	2	2, 3	2	2	{ 88. un.	3	3, 4
	8	7 ^a	11	8	9	78. un.	78. un.	8	9	3	{ 2	2	3	4	3	—	—	{ 88. un.	5
	—	—	—	—	—	(β) 74. 1	74. 1	9, 69. 3	69. 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	2	2	10	3	49	1	{ 51. 1	48. 1	1	1	84. 1	84. 1	{ 89. 1	51. 1
9	49. 2	12	9	12	97. un.	97. un.	3, 11	48. 10	2	{ 51. 1	2	2	2	2	2	2	{ 89. 1	2	
—	—	—	—	—	—	—	12	11-13	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	
—	3	—	—	10	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	11	—	—	16	14	50	1	59. 1	1	1	1	85. 1	85. 1	58. 1	59. 1	
42	1	45. 1 ^a	1	1	2	69. 1	69. 1	45. 2	44. 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	2	1 ^b	2	2	1, 3	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3	2	3	3	4	3, 4	3, 4	{ 3	3	51	1	58. 1	1	1	1	86. 1	{ 86. 1	54. 1	55. 1
	4	3	4	4	5	5	5	{ 3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5	—	5	5	6	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

(β) See table of rubrics, note to rubr. XLVII.

TABLE OF TEXTS.

	1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.		1.	2.	3.	4.	5, 6.	7-9.	Hub.	10.	L. E.								
53	a	54. a	a	a	1	57. a	57. a	55. a	54. a	57	1	{ 50. 1	1	1	1	51. 1	{ 51. 1	{ 50. 1	50. 1								
	b	(b)	(b)	b	2	(b)	(b)	b	b		2	{ 50. 1	2	2	2	2	2	{ 51. 1	{ 50. 1	2							
	c	(c)	c	—	3	(c)	(c)	c	c		3	2	3	3	3	3	—	—	—	3							
	d	d	d	—	—	d	d	(d)	—		—	—	—	—	—	4	3	2	2	4							
	e	e	e	c	4	e	[e]	e	d		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
53	1 ^a	55. 1 ^a	1 ^a	1 ^a	1 ^a	58. 1	{ 58. 1	55. 1 ^a	55. 1 ^a	58	a	61. a	1 ^a	a	1	59. 1	59. un.	61. 1 ^a	a								
	1 ^b	1 ^b	1 ^b	1 ^b	1 ^b	2 ^a					2 ^a	2 ^a	2 ^a	b	b	1 ^b	b	2	2 ^a	—	1 ^b	b					
	2	2	2	2	2	2 ^b					2 ^b	2 ^b	2 ^b	c	c	1 ^c	c	3	2 ^b	—	1 ^c	c					
	3	{ 3 ^a	3	3	3	{ 3					2	3	3	d	d	1 ^d	d	4	3	—	1 ^d	d					
	4		4	4	4									4	4	4	4	e	(e)	(2 ^e)	—	5	4	—	2 ^e	e	
	—		—	—	—									—	—	—	—	—	f	f	(2 ^f)	—	6	5	—	2 ^f	f
	—		—	—	—									—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
	5	{ 3 ^b	—	5	7	{ 4					3	5	5	59	1	59. 1	1	1	1	59. 1	59. 1	59. 1	59. 1				
	6		6	6	6										6	6	6	6	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	54	1	56. 1	1	1	1					59. 1	59. 1	57. 1	56. 1	60	—	4 ^a	—	—	4	4 ^a	4 ^a	4	4			
2		2	2	2	2	2	2	2	2	4	4 ^b	4	4	5		4 ^b	4 ^b	5	5								
3		3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—		—	—	6 ^a	6								
4		4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	—	—	—		—	—	6 ^a	—								
55	1	57. 1	1	1	1	18. 1	18. 1	58. 1 ^a	57. 1	61	a	63. a	a	1 ^a	1	59. 1 ^a	59. 1 ^a	63. a	63. 1								
	—	—	—	—	2	—	—	3	2		b	b	b	1 ^b	2	1 ^b	1 ^b	b	2								
	—	—	—	—	3	—	—	4	3		c	c	—	2	3	2	2	c	—								
	2	{ 2	2	2	5	17. un.	17. un.	1 ^b	{ 5		61	1	64. 1	1	1	1	64. 1	64. 1	64. 1	64. 1							
	3		3	3	3	4	—	—				2	4	2	—	—	—	—	—	—	—						
	4		—	3	—	4	—	—				2	4	3	3	2	2	3	2	2	2	2					
	—		—	—	—	6	76. un.	76. un.				5	7	—	2	3	—	2	—	—	—	—					
	—	—	—	—	7	75. un.	75. un.	71. un.	58. 1		62	1	{ 48. 65	62. un.	un.	{ un.	79. un.	79. un.	65. un.	65. 1, 2							
	—	—	—	—	—	77. 1	77. 1	—	3			2		—	—		—	—	—	—	—	—					
	—	—	—	—	—	—	—	—	2			2		—	—		—	—	—	—	—	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	[4]	—		—		—	—		—	—	—	—							
56	—	58. un.	—	—	—	—	—	59. 2	—	63	1	47. 66	1	1	un.	71. un.	71. un.	66. 1-3	66. 1								
	a	59. a	a	a	1	90. 1 ^a	90. 1 ^a	1 ^a	59. 1 ^a		64	1	67. 1	1	1	1	85. un.	85. un.	67. 1	67. 1							
	b	b	b	b	2	1 ^b	1 ^b	1 ^b	1 ^b			2	2	2	2	2	2	[cf. tit. 48, § 4].	2	2							
	c	c	c	c	3	1 ^c	—	1 ^c	1 ^c			—	—	—	—	—	3	—	—	3	3						
	d	(d)	d	d	4	1 ^d	—	1 ^d	1 ^d			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
	e	(e)	e	e	5	1 ^e	(1 ^e)	1 ^e	1 ^e			65	1	68. un.	a	1	a	{ [cf. tit. 63, H 2, 3].	68. a	68. 1							
	f	(f)	f	f	6	2	1 ^d	1 ^f	1 ^f				2	—	b	2	b		—	b	2						

TABLE OF TEXTS.

	1.	2.	10.	11, L. E.	PACTUS.				
66	un.	—	—	only rubr. in 11.					
67	un.	—	69. 4	(70) 69. 2	1, 5.	2.	3.	4 (6), &c.	
68	un.	—	—	(70) 69. 4					
	1.	2.	10.	11.					
69	1, 2	—	—	—	1	} 78. un.	66. 1	66 (69). 1	
70	1, 2	—	—	72. 1, 2	2		2	2	
71	1, 2	—	—	73. un.	3		67. un.	3	
72	un.	—	—	74. 1-3	4	79. un.	68. un.	4	
73	1, 2	—	—	75. 1, 2	5	80. 1	69. un.	5	
74	un.	76. un.	—	76. 1-3	6	2	70. un.	6	
75	un.	75. un.	—	77. un.	7	81. 1	71. un.	7	
76	1-11	77. 1-11	—	78. 1-11	8	2	72. un.	8	
77	un.	—	—	79. 1, 2	9 ¹	} 82. un.	73. un.	} 9	
78	rubr.	—	—	80. 1-10	9 ^a		} 74. un.		
79-85	—	—	—	81-87	9 ^b				
86	a	—	19. 5	102. a	10	83. un.	75. un.	10	
	b	—	6	b	11	84. un.	76. un.	11	
87	a	92. a	77. 1	104. 1	12 ^a	85. a	77. a	12a	
	b	b	2	2	12 ^b	b	b	12b	
88	un.	—	—	105. un.	13	86. un.	78. 1 ^a	[13]	
89	un.	69. un.	—	—	14	87. un.	1 ^b	[14]	
100	un.	70. un.	—	106. rubr.	15	88. un.	2	[15]	
101	un.	71. un.	—	—	16	89. un.	79. un.	[16]	
102	un.	72. un.	78. un.	2. 1	17	90. a	} 80. un.	17	
	—	—	—	2	18	90.b. 91			18
103	1, 2	73. 1, 2	74. 1, 2	—	EXTRAVAG. A.				
104	1	94. un.	82. 19	98. 2	7-9, H.	10.	11, L. E.		
	2	—	20	1, 3	96	70	70		
105	un.	—	14. 13	99. un.	98	72	71		
106	1	—	76. 1	100. 1-9	—	—	[72. 1, 2]		
	2	—	2, 3	10, 11	—	73	—		
107	1	74. 1, 88. un.	13. 3	102. 1 un.	—	75. 1-4	—		
	2	2	69. 1	—	—	76. 1-4	—		
	3	3	2	—	—	—	—		

(f) In the Cod. ch. 101 is § 11 of ch. 100.

Fragment of the O.H.G. translation of the Lex Salica, of the 9th century.

The two leaves containing this fragment were discovered by Mone in the Town-Library of Trier, and were there still at the time of the publication of Merkel's edition of the Lex Salica (1850). At present they seem to have disappeared; the following text is, therefore, merely a reprint of Merkel's text as supplied to him by Pertz.

Pag. 1.	Pag. 2.	Pag. 3.	Pag. 4.
<p>LXI. . . ðer scasloos man anðran arelahit LXII. fon alode; LXIII. ðesih fonsinō magun LXIII. ðer fonandres henti eo pihnimit; LXV. hpeman peragelt gelte; LXVI. ðer man inhereslahit; LXVII. sohperso anðran mit losubiliugit; LXVIII. ðer andres hrosbifillit; LXVIII. ðerman fongalgen forlaazit;⁽¹⁾ LXX. ðer piib gimahalit in tini pilsea halon; <i>EXPLICIT</i>. INCIPIT LIBER LEGIS SALICAE I. HERIST⁽²⁾ FON MENI. Sohperso anðran zidinge gimenit. intierni cuiमित</p>	<p>ibu ini sunne nihabet; gelte scillinga. xv; ðer anðran gimenit ibuernicuiमित in ti sunne nihabet; sosama gelte sol. xv; ðerandran me nit mit urcundeom zisine mo huuse cueme. inti ðan negibanni ini erðo sina cuenun. erðo sinero hi pono ettes hpelihemo gi sage ðaxiz emogicunde peo hergimenit ist; ibuer in cuninges ðeonoste haft ist; ðanne nimagr ini gimenen; ibuer innanðes gepes in sinemo arunte ist. ðanne mager ini menen. so so iz heer obana</p>	<p>giscriban ist; II. Fon ðiubiu suino. sohper so suganti farah forstilit. fonðeru furistun stigu; erðo inmetalostun. intifðes gipunnan pirdit; gelte sol. iii; foruzan haubitgelt. inti pirdriun. ibuðanne inðrit tiunstigu forstolanpirdit gelte sol. xv. foruzan han pitgelt intipirdriun; sohper sofarah forstilit. fondemo sulage ðer slozhaftist. gel te sol. xlv. foruzan hanpit gelt indipirdriun; sohperso farah infelde ðaarhirti mit ist. forstilit gelte sol. xv. foruzan haubitgelt inti pird;</p>	<p>Sohperso farah forstilit ðaz biuzan ðeru mooter lebenmag. feorzug pentin ga. ðie tuent sol. i. gelte foruzan haubitgelt inti pird Soherso sui bistoozxit indiu biugelte. sol. vii. foruzan haubitgelt. inti pird; Sohperso sumit farahum forstilit. gelte sol. xvii. foruzan haubit; inti pird Sohperso farah iarigaz for stillit gelte sol. iii foruzan haubit inti pird; Sohperso zui iarisuin for stillit. gelte sol. xv. foruzan haubit inti pird; Sohperso hant zugiling</p>
<p>⁽¹⁾ Pertz thinks that the original word was <i>forlaazit</i>. ⁽²⁾ This is Merkel's reading; Pertz read <i>TEXTUS R.</i>, i.e. rubrica.</p>			

The following burlesque law occurs at the end of the Lex Salica in the Wolfenbüttel MS. (cod. 2), and has become barely legible in some parts:—

Incipit totas malib.

In nomine dei patris omnipotentis, Sit placuit uoluntas landobranno et adono, ut pactum salicum de quod titulum non abit gratenter suplicibus aput gracia fredono una (?) cum uxore sua et obtimatis eorum, in ipsum pactum titulum unum cum disimo adiutorio pertractare debirent, ut si quis homo aut in casa aut foris casa plena botilia abere potuerint tam de eorum quam de aliorum in cuppa non mittant ne gutta; se ullus hoc facire presusserit mal leodardi, sol. xv componat, et ipsa cuppa fragrant la tota ad illo botiliario fragrant lo cabo at illo scanciono tollant lis potionis; sic conuinit obseruare aput satubo bibant et intus suppas faciant cum senior bibit duas uicis sui uassalli; la tercia bonum est ego qui scribi mei nomen non hic scripsi culpabilis iudicetur.

LEX SALICA.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>INCIPIUNT CAPITULA IN PACTO SALICAE.</p>	<p>INCIPIT LEX SALICE PRIMUM TITOLUM. DE MANIRE.</p>	<p>IN NOMINE DOMINI INCIPIT LEX ZALICA.</p>	<p>INCIPIIT TRACTATUS LEGE SALICAE.</p>	<p>[LEX SALICA.]^(*)</p>
<p>(Here follows the table of contents.)</p>				
<p>I. DE MANNIRE.</p>		<p>I. DE MANIRE.</p>	<p>I. DE MANNIRE.</p>	<p>I. DE MANNIRE.</p>
<p>[1] Si quis ad mallum legibus dominicis manitus fuerit et non uenerit, mal reaptē, hoc est dc denarios qui faciunt solidos xv culpabilis iudicetur.</p>	<p>[1] Si quis ad mallum legibus dominicis manitus fuerit et non uinerit, solidos xv culpabilis iudicetur.</p>	<p>[1] Si quis ad mallum legibus dominicis manitus fuerit et non uenerit, seum sunnis non detenuerit, solidos xv culpabilis iudicetur.</p>	<p>[1] Si quis ad mallum legis dominicis manitus fuerit et non uenerit, si eum sonies non detenuerit, dc denarios qui faciunt solidos xv culpabilis iudicetur.</p>	<p>[1] Si quis ad mallum legibus dominicis manitus fuerit [et non uenerit]^(b), si eum sunnis non detenuerit^(c), dc denarios qui faciunt solidos xv culpabilis iudicetur.</p>
<p>[2] Ille uero qui alium manit et ipse non uenerit, si eum sunnis non tricauerit, et qui manebit xv sol. culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui alium manit et ipse non uinerit, mallare abtena, ei qui manebit dc denarios qui fac. sol. xv culp. iudic.</p>	<p>[2] Ille uero qui alium manit et ipse non uenerit, ei quem manuiit sol. quinque culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui alium manit et ipse non uenerit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui alium^(*) manit si non uenerit et^(b) eum sunnis non detenuerit^(c), quem^(d) manuiit similiter sol. xv culp. iud. (*) eum. (b) si. (c) tenuerit. (d) ei qui</p>
<p>[3] Et ille qui alium manit cum testibus ad domum illius ambulare debet: et si praesens non fuerit, sic aut uxorem aut quaecumque de familia illius appellit, ut illi faciat notum quod ab eum manitus est.</p>	<p>[3] Qui alium manit cum testibus ad domum illius ambulare debet, et sic eum manire, ut aut uxor illius aut quemcumque de familia appellit, ut illi faciat notum quod ab illo manitus est.</p>	<p>[3] Ille autem qui alium manit cum testibus ad domum illius ambulet, et sic eum maniat, aut uxorem illius uel quicumque de familia illius denuntiat, ut ei faciant notum quomodo ab illo est manitus.</p>	<p>[3] Ille autem qui alium manit cum testibus ad domum illius ambulet, et sic eum maniat, aut uxorem illius uel quicumque de familia illius denuntiat, ut ei faciant notum quomodo ab illo est manitus.</p>	<p>[3] Et ille qui alium manit cum testibus ad domum illius ambulare debet, [et sic eum manire debet], et uxorem illius aut quemcumque de familia illius appellat, ut ei faciat notum quomodo ab illo manitus est. (*) manit. (b) quicumque. (c) maniat.</p>
<p>[4] Nam si in dominica ambascia fuerit occupatus, manire non potest.</p>	<p>[4] Nam si in dominica ambascia fuerit occupatus, manire non potest;</p>	<p>[4] Nam si in iussione regis fuerit occupatus, manire non potest.</p>	<p>[4] Nam si in iussione regis fuerit occupatus, manire non potest.</p>	<p>[4] Nam si in dominica ambascia fuerit occupatus, manire^(b) non potest. (*) ambascia. (b) manire.</p>
<p>[5] Si uero infra pago in sua ratione fuerit, sicut superius diximus manire potest.</p>	<p>si uero intro pago fuerit sua rationem, sicut superius diximus manire potest.</p>	<p>[5] Si uero infra pago in sua ratione fuerit, potest manire sicut superius dictum est.</p>	<p>[5] Si uero infra pago in sua ratione fuerit, potest manire sicut superius dictum est.</p>	<p>[5] Si uero infra pago in sua ratione fuerit, potest manire^(*) sicut superius diximus. (*) manire.</p>
<p>II. DE FURTIS PORCORUM.</p>	<p>II. DE FURTIS PORCORUM.</p>	<p>II. DE FURTIS PORCORUM.</p>	<p>II. DE FURTIS PORCORUM.</p>	<p>II. DE FURTIS PORCORUM.</p>
<p>[1] Si quis porcellum lactentem furauerit et ei fuerit adprobatum, mal chrane calcium, hoc est cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis porcellum lactentem furauerit, cui fuerit adprobatum, malb charcalcio, sunt dinarius cxx fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis porcellum lactentem furauerit et ei fuerit adprobatum, mal dirāni, solid. tres culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis porcellum lactentem furauerit et ei fuerit adprobatum, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis porcellum lactentem furauerit de chranne^(*) prima ad demediana et ei fuerit adprobatum malb chranalteo lescauti hoc est unum tualepti^(*), sunt den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud. (*) chranne.</p>
<p>[2] Si quis porcellum furauerit qui sine matrem possit uiuere et ei fuerit adprobatum, hoc est xl din. qui fac. sol. i culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis porcellum de campo furauerit qui sine matre uiuere possit, mal inziymus, sunt din. xl fac. sol. uno, cui fuerit adprobatum, culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis porcellum de campo furauerit qui sine matre uiuere possit, mal imnis fit, sunt din. xxx.</p>	<p>[2] Si quis porcellum de campo furauerit qui sine matre uiuere possit et ei fuerit adprobatum, den. xl qui fac. sol. i culp. iud.</p>	<p>[2] Si^(*) uero in tertia chranne fuerit^(*), malb chranchalteo^(*), dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. (*) add: quis. (b) chranne. (c) furauerit</p>
<p>[3] Si quis scroba in asso subatterit et ei fuerit adprobatum, mal narechalthei, hoc est cxxli^(*) din. qui fac. sol. vii culp. iud. (*) leg. cclxxx (7).</p>	<p>[3] Si quis scruua in assum subatterit, mal nari calti, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[3] Si quis scrobam in furto subatterit, mal nare chalt, sol. vii culp. iud.</p>	<p>[3] Si quis scruua in furto subatterit, cclxxx den. qui fac. sol. vii culp. iud.</p>	<p>[3] Si quis^(*) porcellum de suto furauerit et clauem habuerit, malb dccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) add: uero. (b) suto.</p>
<p>[4] Si quis porcum anniculum furauerit et ei fuerit adprobatum, mal drache, hoc est cxx [din.] qui fac. sol. iii culp. iud., excapto capitale et dilatura.</p>	<p>[4] Si quis porcum anniculum furauerit, cui fuerit adprobatum, mal inziymus, sunt din. cxx fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[4] Si quis porcum anniculum furauerit, malb ingismus, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis porcellum usque honocolatum furauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[5] Si quis porcellum furauerit qui sine matre uiuere possit, malb hinihiht siue tertega^(*), sunt den. xl qui fac. sol. i culp. iud., excepto capitale et delatura.</p>
<p>[5] Si quis scrofa in furto subatterit et ei fuerit adprobatum, mal narechalthei, hoc est cxxli^(*) din. qui fac. sol. vii culp. iud. (*) leg. cclxxx (7).</p>	<p>[5] Si quis scruua in furto subatterit, mal nari calti, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[5] Si quis scrobam in furto subatterit, mal nare chalt, sol. vii culp. iud.</p>	<p>[5] Si quis scruua in furto subatterit, cclxxx den. qui fac. sol. vii culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis scrofam^(*) sobattit in furto, malb narechalthei, sunt den. cclxxx qui fac. sol. viii^(*) culp. iud. (*) scruuam. (b) subbattet. (c) sris.</p>
<p>[6] Si quis scrofa in furto subatterit et ei fuerit adprobatum, mal narechalthei, hoc est cxxli^(*) din. qui fac. sol. vii culp. iud. (*) leg. cclxxx (7).</p>	<p>[6] Si quis scruua in furto subatterit, mal nari calti, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[6] Si quis scrobam in furto subatterit, mal nare chalt, sol. vii culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis scruua in furto subatterit, cclxxx den. qui fac. sol. vii culp. iud.</p>	<p>[7] Si quis scropham^(*) cum porcellis furauerit, malb focifale^(*), dc den. qui fac. sol. xviii^(*) culp. iud. (*) scrouam. (b) xviii.</p>
<p>[7] Si quis scrofa in furto subatterit et ei fuerit adprobatum, mal narechalthei, hoc est cxxli^(*) din. qui fac. sol. vii culp. iud. (*) leg. cclxxx (7).</p>	<p>[7] Si quis scruua in furto subatterit, mal nari calti, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[7] Si quis scrobam in furto subatterit, mal nare chalt, sol. vii culp. iud.</p>	<p>[7] Si quis scruua in furto subatterit, cclxxx den. qui fac. sol. vii culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis porcum anniculum furauerit, malb inziymus natariz, sol. iii culp. iud. (*) This is not in 5.</p>
<p>[8] Si quis scrofa in furto subatterit et ei fuerit adprobatum, mal narechalthei, hoc est cxxli^(*) din. qui fac. sol. vii culp. iud. (*) leg. cclxxx (7).</p>	<p>[8] Si quis scruua in furto subatterit, mal nari calti, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si quis scrobam in furto subatterit, mal nare chalt, sol. vii culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis scruua in furto subatterit, cclxxx den. qui fac. sol. vii culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis porcum anniculum furauerit, malb inziymus natariz, sol. iii culp. iud. (*) This is not in 5.</p>

INCIPIIT LEX SALICA^(*).

IN CHRISTI NOMINE INCIPIIT PACTUS LEGIS SALICÆ. Hi autem sunt, qui Legem Salicam tractauerunt: Vuisogast, Arogast, Salegast, Vuindogast, in Bodham, Saleham, & Vuidham.

INCIPIIT LIBER LEGIS SALICÆ.

With tit. 1. cf. L. Sal. 56; Rip. 32; Sept. Caus. 1. 1, 2; Cap. Lud. § 1; L. Cham. 40, 43; Waitz, 154, 191; Sohm, Proc. 126; id. R. u. Ger. 114, 139. Herold's text has been followed throughout; consequently the letters (*, †, &c.) to indicate the notes (which he never published) are also given here.

I. DE MANIRE^(b).

I. De Mannire.

I. DE MANNIRE.

[1] Si quis ad mallum legibus dominicis mannis^(c) fuerit et non uenerit^(d), si^(e) cum sunnis^(f) non detenerit, [sunt dinarii^(g) DC qui faciunt^(h)] (i) solidos xv culpabilis iudicetur.
 (*) So in 8; no rubric in 7, B.G.; IN NOMINE DOMINI OSTRI IHU XPI INCIPIUNT TITULUS LEGIS ALICE, 9; Incipit legis Salicæ, H. (b) MANNIRE, B.G.H. (c) mannis, 8, B.G.H. (d) uenerit, 9. (e) se, inays in 9. (f) The words between [] in this and the following §§ have been supplied from Cod. 8.

1 Si quis ad mallum legibus dominicis +mannitus fuerit & non uenerit, si eum^a Sunnis non detenerit, solidorum quindecim culpabilis iudicetur, qui faciunt denarios sexingentos.
 † manit per simplex n.

[1] Si quis ad mallum legibus dominicis man- nitus⁽ⁱ⁾ fuerit et non uenerit, si eum sunnis non detenerit, DC dinarios qui faciunt solidos xv culpabilis iudicetur.
 (*) In S the m of mannire has everywhere been erased and replaced by b: bannire, bannit, &c.

[2] Ille^(*) uero qui alio^(b) manet^(c) et ipse^(d) non uenerit, si eum sunnis non detenerit, [sunt in. DC qui fac.] sol. xv ei^(e) cui manuit^(f) componat.
 (*) IBI, 9. (b) alium, 8, B.G.H. (c) mannet, 8, G.H.; anit, 9; mannit, B. (d) ipsi, 9. (e) et, om. 8. (f) manniuit, B.G.

2 Ille uero qui alium mannit, & ipse non uenerit, si eum Sunnis non detenerit, ei qui manniuit similiter DC den. qui fac. sol. xv componat.

[2] Ille uero qui alium mannit, si non uenerit et eum sunnis non detenerit, ei quem manniuit similiter DC dinarios qui fac. sol. xv componat.^(*)
 (*) culpabilis iudicetur, Q.

3 Ille autem qui alium mannit, cum testibus ad domum illius ambulet, et sic eum mannire debet, aut uxorem illius, uel quemcumque de familia illius, ut ei faciat notum, quomodo ab illo mannitus est,

[3] Ille autem qui alium mannit cum testibus ad domum illius ambulet, et sic eum manniat^(*), aut uxorem illius, uel cuiumque de familia illius denuntiet, ut^(b) ei faciat notum quomodo ab^(c) illo est mannitus.
 (*) mannit, O. (b) et, V. (c) ad, Q.

+ nam si in dominica^b Ambascia fuerit occupatus, manniri non potest.
 † nam si in iussione regis.

[4] Nam si in iussione regis occupatus fuerit, mannire^(*) non potest.
 (*) maniri, K; banniri, S.

Si uero intra pagum, in sua ratione fuerit, potest manniri, sicuti superius dictum est.

[5] Si uero infra pago^(*) in sua ratione^(b) fuerit, potest manniri^(c) sicut superius dictum est.
 (*) pagum, N. P.; paucio, G. (b) regione, Q. (c) man- nire, Q. V.

II. DE FURTIS PORCORUM.

II. De furtis Porcorum.

II. DE FURTIS PORCORUM.

[1] Si quis porcellum^(*) lactantem^(b) de franne^(c) furauerit et ei^(d) fuerit adprobatum^(e), mal^(f) hramnechalti redialti^(g), [sunt^(h) din. cxx qui fac.] sol. III culp. iud.
 (*) porcellum, 9. (b) lactentem, 9. (c) cranne, 9; de ranne, om. B.G.H. (d) exinde, B.G.H. (e) adprobatum, B.G.H. (f) malb (so always in 8) chrinne chulti, 8; mal (always in 9) chranne chalti rechalti, 9.

1 Si quis porcellum lactantem furauerit, de rhanne prima, aut de mediana + & ei fuerit adprobatum, Malberg^b rhannechala lerechala, hoc est, unum ahe lepte cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale & delatura.
 † et inde fuerit conuictus.

[1] Si quis porcellum lactantem furauerit de hramne^(*) prima aut de mediana, et inde fuerit conuictus, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.
 (*) hrance, K; O has ranne besides hramne; chranne, P. V.

With tit. II. cf. L. Sal. 84; L. Alam. 101-3; Ripuar. 18; Gund. 4; Thur. 36, 37; Cham. 25; App. 1. 7.
 With § 1 cf. L. Sal. 81. 4; Re- cap. L. Sal. 6^(b).
 The s which Pardessus gives at the end of the gloss in Cod. 8 is in the MS. 5, i.e. sunt, and does not, therefore, belong to the gloss.

2 Si uero in tertia rhanne + furauerit, malb. rhanne chalteo, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale & delatura.
 † prisert.

[2] Si uero in tertia hramne^(*) furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.
 (*) hramne, V.

3 Si quis porcellum de *Sutenn furauerit & clauem habuerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale & delatura.

[3] Si quis porcellum de sude furauerit, quao^(*) clauem habet, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.
 (*) qui, Q. V.

On theft from a place locked-up and theft from an open place, cf. tit. 7. 3; 8. 1, 2, &c.; 13. 5; 21. 3, 4; 27. 21, 22. Cf. L. Sax. II. 33 (Legg. v. p. 66, note 85).

[4] Si quis porcellum^(*) furauerit qui sine matre uiuere possit et ei^(b) fuerit adprobatum^(c), mal hymnis thetica^(d), [sunt^(e) din. XL qui fac.] solido uno culp. iud., excepto capitale et delatura^(f).
 (*) porcellum, 9. (b) matre, 8, B.G.H. (c) exinde, B.G.H. (d) adprobatum, B.G.H. (e) hymnes theca, 9. (f) dilatura, always in 8, 9, B.G.H.

5 Si quis porcellum furauerit, qui sine matre uiuere possit, malb. s ymnisfith siue^b thetessaun, in XL den. qui fac. solidum¹ unum culp. iud., excepto capitale & delatura.

[5] Si quis porcellum^(*) furauerit qui sine matre uiuere potest, XL din. qui fac. solidum unum culp. iud., excepto capitale et delatura.
 (*) porcellum, V.

The gloss in Cod. 3 is distinctly *imnis fit*.
 Cf. Recap. L. Sal. 3.

6 Si quis^b Scrouam +¹ subbapatit in furtum, malber. = uara chalt, in cclx den. qui fac. sol. VII culp. iud., excepto capitale & delatura.
 † subbatit in furtum, hoc est porcellos a matre subtrahit.

[6] Si quis scrouam^(*) subbattit^(b) in furtu^(c), hoc est porcellos^(d) a matre subtrahit, cclxxx din. qui fac. sol. VII culp. iud., excepto capitale et delatura.
 (*) scrofam, B.K.R.; scrobam, E; scrofas, P; scrouam subacta, G. (b) subbatin, Q. (c) furto, V. (d) porrocellus, Q.

Cf. Recap. L. Sal. 9^(*), where a fine of 7½ sol. is indicated just as in Cod. 5, while in text b of the same document 7 sol. is given.
 The half *solidus* is expressed as in the MSS. by s (semis); some MSS. omit this sign; others give a whole sol. instead. In the Lex Emend. *cum dimidio* has been adopted from Pardessus.

7 Si quis Scrouam cum porcellis furauerit, malb. = focichalta in dcc den. qui fac. sol. + xvii culp. iud., excepto capitale & delatura.
 † xvii & dimidiu et bene.

[7] Si quis scrouam cum porcellis furauerit, dcc din. qui fac. sol. xvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

The gloss *focifale* in § 7 of Cod. 6 is distinctly so written in the MS., but it is an emendation, apparently made by the same scribe. The original word is illegible.

8 Si quis porcum + anniculum furauerit malb. + in = Zymis ethatia, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale & delatura.
 † annicolatum. † zymisengano sol. xv.

[8] Si quis porcellum anniculum furauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
[6] Si quis porcum bimurum furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>				[9] Si quis porcum bimurum furauerit, malb inzymis senio ^o , DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
[6] Quo numero usque ad duos porcos simili conditione conuenit obseruare.	[6] Qui numerus usque ad duos porcos conuenit obseruare.	[6] Qui numerus usque ad duos porcos conuenit obseruari.	[6] Qui numerus usque ad duos porcos conuenit obseruare.	
[7] Si uero III aut amplius imbulauerit, MCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>		[7] Si quis tres porcos aut amplius furauerit usque ad sex capita, [malb] ingismus. taxaga, sol. soli (sic) xxxvi culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[7] Si quis tres porcos aut amplius furauerit, MCC den. qui fac. sol. xxxv, <i>exceptis capitale et dilatura</i> , culp. iud.	[10] Si quis tres porcos (*) aut amplius furauerit usque ad sex capita, malb inzymis texaca (*), sunt DC MCCC qui fac. sol. xxxv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) porcos. (*) malb texeca.
[8] Si quis porcello de inter porcos furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[8] Si quis porcellum de inter porcos furauerit et ei fuerit adprobatum, mal suane calte, sunt DC din. DC fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[8] Si quis porcellum inter porcos furauerit, malb suuachine calte, sol. xv culp. iud.	[8] Si quis porcellum de intra porcos furauerit, den. DC qui fac. sol. xv culp. iud.	[4] Si quis porcellum deinter porcos ipso porcario adtendente furauerit, malb soagne chalt ^o , DC den. qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) (*) deinter. (*) adtendentem. (*) exc. cap et del. om. 5.
[9] Si quis porcello tertusu imbulauerit usque ad anniculatum, CXX din. qui fac. sol. III culp. iud.	[7] Si quis certassum porcellum furauerit usque ad anniculatum, mal drace, sunt DC din. CXX fac. sol. III culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[8] Si quis tertusum porcellum furauerit usque ad anniculatum, mal drauge, sol. III culp. iud.	[8] Si quis porcellum tortossum furauerit usque ad honocolatum, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[12] Si quis tertusum (*) porcellum furauerit usque ad anniculatum, malb drache ^o , sol. III culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) testussem. (*) usque annicolatum.
[10] Post anniculatum uero, mal radeonia, hoc est DC din. qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[8] Post annecolatum uero, mal drace, sunt DC din. DC fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[9] Post annicolatum uero, sol. xv culp. iud.		[18] Si quis (*) post anniculatum furauerit, malb (drache, con. drache ^o , sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) Si q., om. 5. (*) annicolatum uero.
[11] Si quis uerrem aut scrobam ducariam furauerit, mal sunnista, hoc est DC din. qui fac. sol. xvii et exculp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[9] Si quis uerrem furauerit, cui fuerit adprobatum, mal cristiau, sunt DC din. DC fac. sol. xvii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[10] Si quis uerrem furauerit, sol. xviii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[9] Si quis uerrem furauerit, DC den. qui fac. sol. xvii culp. iud.	[14] Si quis uerrem (*) furauerit, malb cristiau ^o , sunt den. DC qui fac. sol. xvii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) uerrem.
[12] Si quis maiale uotiuo furauerit et hoc testibus quod uotiuus fuit potuerit adprobare, mal rhammodo (*), hoc est DC din. qui fac. sol. xvii exculp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) So altered by a second hand, or by the same scribe, from mammodo, as it stood at first.	[10] Si quis scroua docaria furauerit, cui fuerit adprobatum, mal rondonii, sunt DC din. DCCC fac. sol. xvii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[11] Si quis scrobam ducariam furauerit, sol. xviii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[10] Si quis scruua ducaria furauerit, DC den. qui fac. sol. xvii culp. iud.	[15] Si quis scropham (*) docariam furauerit, malb radonaia ^o , sunt den. DCC qui fac. sol. xviii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) scrouam. (*) xviii.
[13] Si maiale uero quae uotiuus non fuit, sol. xv culp. iud.	[11] Si quis maiale sacribo furauerit et hoc testibus quod sacribo fuit, cui fuerit adprobatum, mal chucham, sunt DC din. DC fac. sol. xvii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[12] Si quis maiale sacriuum furauerit et hoc testibus quod sacriuum fuerit adprobatum, sol. xviii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[11] Si quis maiale uotiuo furauerit et hoc cum testibus quod uotiuus fuisset adprobatum fuerit, DC den. qui fac. sol. xvii culp. iud.	[16] Si quis maiale sacriuum furauerit et hoc cum testibus potuerit adprobare quod sacriuum fuisset, mal baragameo amiteotho ^o , sunt den. DC qui fac. sol. xvii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>
[14] Si quis xxv porcos qui furauerit ubi amplius non fuerit in grege illa, et ei fuerit adprobatum, mal sonista, hoc est MMD din., qui fac. sol. LXII (*) culp. iud. (*) leg. LXII (7).	[13] Iterum de alio maiale qui sacrius non fuit, et eum furauerit, cui fuerit adprobatum, mal barcho, sunt DC din. DC fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[13] Item de alio qui sacrius non fuerit, sol. xv culp. iud.	[12] Item de alio maiale qui uotiuus non fuerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[17] De alio maiale qui sacrius non fuit, malb bracho bogbagia ^o , sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>
[14] Si quis xxv porcos qui furauerit ubi amplius non fuerit in grege illa, et ei fuerit adprobatum, mal sonista, hoc est MMD din., qui fac. sol. LXII (*) culp. iud. (*) leg. LXII (7).	[13] Si quis uiginti et quinque porcus furauerit ubi amplius in gregem illum non fuerint, mal sunesta, sunt DC din. MMD fac. sol. LXII culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[14] Si cui xxv porci fuerint inuolati ubi amplius in grege illo non fuerit, sol. LXII culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[13] Si quis xxv porcos furauerit, ubi amplius in grege illo non fuerit, [MMD] den. qui fac. sol. LXII, <i>exceptis capitale et dilatura</i> , culp. iud.	[18] Si quis xxv porcos furauerit ubi amplius in illo (*) grege non fuerint (*), malb sonista, sunt den. MMD qui fac. sol. LXII culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) illa. (*) fuerit.
[15] Si uero amplius fuerit imbulati, <i>excepto capitale et dilatura</i> , MCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.	[14] Si uero amplius super viginti et quinque remanserint qui non fuerint inuolati, cui fuerit adprobatum, mal in zimus, sunt DC din. MCCC fac. sol. xxxv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[15] Si uero amplius super xxv remanserint qui non fuerint inuolati, xxxv sol. culp. iud.	[14] Si uero amplius super xxv remanserint qui non fuerint inuolati, den. MCCC qui fac. sol. xxxv, <i>exceptis capitale et dilatura</i> , culp. iud.	[19] Si uero super xxv porci fuerint furati et aliqui ex ipsis remanserint qui non fuerint inuolati, mal texaca (*), sunt den. MCCC qui fac. xxxv sol. culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i> (*) malb texeca.
[16] Si uero l porci fuerint imbulati et si adhuc aliqui remaneant, <i>excepto capitale et dilatura</i> , mal sonnista, hoc est MMD din. qui fac. sol. LXII culp. iud.	[15] Si uero l porci fuerint inuolati, cui fuerit adprobatum, mal sunesta, sunt DC din. MMD fac. sol. LXII culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura.</i>	[16] Si uero l porci fuerint inuolati fuerant inuolati, sol. LX culp. iud.	[15] Si uero l porci fuerint furati, MMD den. qui fac. sol. LXII, <i>exceptis capitale et dilatura</i> , culp. iud.	[11] Si uero l porci fuerint furati, MMD den. qui fac. sol. LXII, <i>exceptis capitale et dilatura</i> , culp. iud. (*) fuerint. (*) grege illa. (*) remanserint. (*) This is the last of this ch. in Cod. 5.

[3] Si quis bimum^(*) porcum furauerit, mal inzimus sinani^(b), sol. xv^(c) culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) bimum, G. (b) malb ingismus sui anni id est, 8; inzimus sinani, g. (*) Cod. 8 does not give the number of denarii, but has sol. xv; a mistake, no doubt, of the scribe.

9 Si quis bimum porcum furauerit, malb. in 9 Zymissoagni, dc den. qui fac. sol. xv, excepto capitali & delatura.

10 Si quis tres porcos aut amplius furauerit, usque ad sex capita, malb. in 7 Zymis exachalt, & cepto tua septunchunna den. mcccc qui fac. sol. xxxv, excepto capitale & delatura.

4 Si quis porcellum + de intro porcos, ipso porcario + custodiante furauerit, mal. 7 soagne chalte in dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale & delatura.
† in campo inter porcos. † adtendente.

14 Si quis porcellum + tertussum, usque ad annicolatum furauerit, malb. * dracechalt, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale & delatura.

15 Post anniculatum uero, qui eum furauerit, malb. dracechalt, dc den. qui fac. sol. xv excepto capitale & delatura.

16 Si quis uerrem furauerit, malb. christiao, dcc den. qui fac. sol. xvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale & delatura.

17 Si quis scrouam + ducariam furauerit, mal. + chredunia, dcc den. qui fac. sol. xvii & dimidium, culp. iud., excepto capitale & delatura.

18 Si quis + maialem sacrificum furauerit, & cum testibus quod sacrificus fuisset, potuisset ille qui perdidit approbare, malb. + barcoanomeo anitheotha, dcc den. qui fac. sol. xvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale & delatura.

19 Alium uero maialem, qui sacrificus non fuerit, si quis furauerit, (c) brarecho malb & in alia mente babene, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale & delatura.

11 Si quis uiginti quinque porcos furauerit, + ubi amplius in grege illo non fuerit, malb. + Sonischalt tua Zymis fit mihachunna, MMD den. qui fac. sol. lxxvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale & delatura.
† et de grege illo amplius non fuerit.

19 Si uero quis uiginti quinque porcos furauerit + & adhuc aliqui remanserunt, malb. texachalt, Mcccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale & delatura.
† si autem aliqui ex iisdem porcis super xxv porcos remanserint & non fuerint furati.

18 Si uero quinquaginta porcos furauerit, ubi amplius non habuerit, malb. sonischalt, MMD den. qui fac. sol. lxx & dimidium, culp. iud., excepto capitale et delatura.

[9] Si quis porcum bimum^(*) furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) bimum, Q.

[16] Si quis tres porcos uel amplius usque ad sex capita furauerit, mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[4] Si quis porcellum in campo inter porcos, ipso^(*) porcario custodiante, furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) ipse, Q. (b) This § does not occur in E.

[10] Si quis tertussum porcellum furauerit usque ad anniculatum, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

[11] Si quis uero porcum post anniculatum furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[19] Si quis uerrem furauerit, dcc din. qui fac. sol. xvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

[18] Si quis scrouam ducariam furauerit, dcc din. qui fac. sol. xvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

[14] Si quis maialem sacrificum, qui dicitur uotiuus, furauerit, et hoc cum testibus ille qui eum perdidit potuerit approbare quod sacrificus fuisset, dcc din. qui fac. sol. xvii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

[15] Si quis maialem non sacrificum furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[17] Si quis de grege^(*) xv porcos furauerit, et reliqui ibi remanserint, mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) rege, A.

[18] Si quis xxv porcos furauerit, et de grege illo amplius non fuerit^(*), mmd din. qui fac. sol. lxxii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) remanserint, Q.

[19] Si autem aliqui ex iisdem porcis super xxv porcos remanserint et non fuerint furati, mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[90] Si uero l porcos furauerit et aliqui remanserint, mmd din. qui fac. sol. lxxii^(*) cum dimidio, culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) Q has sol. xlvi, but MMD din., and there is such a constant confusion in this Cod. in the numbers of din. and sol. that it would be impossible to point them out regularly.

Cf. Rec. L. Sal. (b) 14.

Cf. Sept. Caus., r. 3, where a fine of 15 sol. is given.

Cf. Recap. L. Sal. 13; Ed. Roth. 351. The gloss in Codd. 8, 9, is the same as in 7.

Cf. Recap. L. Sal. (b) 15; Waitz, 167.

On the fine of 62½ sol. cf. Sohm, Pr. p. 67.

[4] Si quis uerrem furauerit, mal cristiano, [sumt den. dcc qui fac.] sol. xvii^(c) culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) xviii, H.

[5] Si quis scrouam^(*) ducariam^(b) furauerit, mal reo dimia^(c), [sumt den. dcc qui fac.] sol. xvii^(d) culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) scrouam, g; scrofam, B; scrofam, G.H. (b) ducaria, g. (c) malb reodemia, 8. (d) xxviii, g.

[6] Si quis maiale^(*) sacrificum furauerit et illi^(c) qui illum^(b) perdidit^(f) hoc^(f) cum testibus potuerit approbare quod^(e) sacrificus^(b) fuisset hoc est uotiuus⁽ⁱ⁾, mal barcho cahimo^(h), [sumt den. dcc qui fac.] sol. xvii culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) maiale, 8, g; magale, B; maialem, G.H. (b) sagriuus, g, B; sagriuum, G; B.C.H. add. qui dicitur uotiuus. (c) ille, 8, B.C.H. (d) ipsum, B.C.H. (e) perdidit, 8, g, B.H; perdidit, G. (f) hoc, om. 8. (g) quo, H. (h) sacrificus, 8; sagriuus, g, G. (i) hoc e. uot., om. B.C.H. (b) malb bracho cahimo, 8; barcho cahimo, g.

[7] Si quis maiale^(*) qui sacrificus^(b) non fuerit^(c) furauerit, mal bartho siue badiani^(d), [sumt den. dc qui fac.] sol. xv^(e) culp. iud.^(f), excepto capitale et delatura.
(*) maiale, g. (b) sacrificus, 8; sagriuus, g. (c) S. q maialem non sacrificum (sagriuum), B.C.H. (d) malb bratho siue babane, 8; bartho siue babani, g. (e) xv, in g, but filled in by a later hand. (f) culp. iud., om. 8.

[8] Si quis de grege^(*) xv^(b) porcus^(c) furauerit, mal taxaca, [sumt den. mcccc qui fac.] sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) grege, B.G.H. (b) xii, g. (c) porcos, B.G.H.

[9] Si quis xxv^(*) porcus^(b) furauerit, mal sonnista^(c), [sumt den. MMD qui fac.] sol. lxxii culp. iud., excepto capitale et delatura. Quae^(d) lex^(e) usque quinquaginta^(f) porcus^(b), excepto capitale et delatura, uno^(g) iudicio^(h) terminantur⁽ⁱ⁾.
(*) xv, g. (b) porcos, B.G.H. (c) sunista, 8; sonnista, g. (d) Qui, 8, g. (e) lex, om. B.C.H. (f) quinquaginta, g. (g) omnium, 8; unum, g. (h) iudicium, 8, g. (i) terminentur, g.

(See above, § 9, second clause.)

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
III. DE FURTIS ANIMALIUM.	III. DE FURTIS ANIMALIUM.	III. DE FURTIS ANIMALIUM.	III. DE FURTIS ANIMALIUM.	III. DE FURTIS ANIMALIUM.
[1] Si quis utellum lactantem furaverit et ei fuerit adprobatum, mal p o d e r o, hoc est cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.	[1] Si quis utellum lactantem furaverit, cui fuerit adprobatum, mal protero, sunt dinarius cxx fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[1] Si quis utulum lactantem furaverit, sol. xiii culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[1] Si quis utulum lactantem furaverit, cxx den. qui fac. sol. iii, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[1] Si quis (*) utulum lactantem furaverit, malb pondero*, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et dilatura.] (*) add: uero.
[9] Si quis bimum aut anniculum animal furaverit et ei fuerit adprobatum, mal scolo, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[9] Si quis bimum animale furaverit, cui fuerit adprobatum, mal scedo, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[9] Si quis bimum animale furaverit, sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[9] Si quis bonum [leg. bimum] animale furaverit, dc den. qui fac. sol. xv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[9] Si quis anniculum (*) furaverit, o c s t e o r c i*, sunt den. dc qui fac. sol. xv [culp. iud.], excepto capitale et dilatura. (*) anniculum.
[8] Si quis bouem aut uaccam cum utellum furaverit, mal p o t e r o, hoc est Mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.	[8] Si quis uacam cum utulum furaverit, cui fuerit adprobatum, mal protero, sunt din. Mcccc fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[8] Si quis uaccam cum utulo furaverit, sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[8] Si quis uacca cum utulo furaverit, Mcccc den. qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[8] Si quis bimum animal furaverit, malb inzymis pondero mala*, sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.
[4] Si quis taurum furaverit illum qui gregem regit et neumquam iunctus fuisset, mal charohitum, hoc est dccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud.	[4] Si quis bouem furaverit, cui fuerit adprobatum, mal obosino, sunt din. MMcccc fac. [sol.] xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[4] Si quis taurum furaverit qui illo gregem regit, netumquam iunctus fuisset, sol. xl culp. iud.	[4] Si quis bouem furaverit, Mcccc den. qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[4] Si quis uacam (*) cum utulo (ocxinos, corr.) ocxino*, sunt den. Mcccc qui fac. sol. xxxv culp. iud., [excepto capitale et dilatura.] (*) uacca. (*) utulum.
[5] Si uero taurus ipse de tres uillas communis uaccas tenerit, hoc est tres pillius, qui eum furaverit, mal chāmitum, hoc est in triplum, xlv sol. culp. iud.	[5] Si quis taurum furaverit qui uacas tenerit, hoc tres pillius, qui eum furaverit, mal chamachito, sunt din. Mcccc fac. sol. xlv, cui fuerit adprobatum, culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[5] Si quis taurum furaverit qui de tres uillas communes tenerit uaccas, sol. xl culp. iud., excepta capitale et dilatura.	[5] Si quis tauro furaverit qui illo grege regit et qui iunctus non fuisset, Mcccc [den.] qui fac. sol. xlv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[5] Si quis uacam (*) sine utulo (ocxinos, corr.) ocxino*, sunt den. Mcccc qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) uacca. (*) utulum.
[6] Si quis xii animalia furaverit, et nec unus exinde remaneat, excepto capitale et dilatura, MMD din. qui fac. sol. LXII culp. iud.	[6] Si uero taurus ipse de tres uillas uacas tenerit, hoc tres pillius, qui eum furaverit, mal chamachito, sunt din. Mcccc fac. sol. xlv, cui fuerit adprobatum, culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[6] Si quis xii animalia furaverit, ut nec unus exinde remaneat, MMD din. qui fac. sol. LXII, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[6] Si quis xii animalia furaverit, ut nec unus exinde remaneat, MMD den. qui fac. sol. LXII, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.	[6] Si quis taurum (*) bimum furaverit, malb trasile*, sol. xxxv culp. iud. (*) taurem.
[7] Si uero amplius usque ad xxv animalia furaverit, et si adhuc aliqui remaneant, excepto capitale et dilatura, mal sunnista, hoc est MMD din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[7] Si quis uero duodice animalia furaverit, ut nec unus exinde remanet, mal sunesta, sunt din. MMD fac. sol. LXII culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[7] Si uero de pluribus xxv furaverit, sol. LXII culp. iud., excepta capitale et dilatura.	[7] Si quis xii animalia furaverit, ut nec unus exinde remaneat, MMD den. qui fac. sol. LXII, exceptis capitale et dilatura [culp. iud.].	[7] Si quis xii animalia furaverit, malb anteotho*, sunt den. MMD qui fac. [sol.] xc culp. iud., excepto capitale et delitura. (*) taurem.
				[9] Si quis xii animalia furaverit, malb sonista, sunt den. MD qui fac. sol. LXIII (*) culp. iud., excepto capitale et dilatura (*). (*) neque. (*) remanuerit. (*) LXII. (*) exc. cap. et del. om. 5.
				[10] Si quis taurum (*) furaverit qui de tres uillas communes tenerit uaccas, hoc est tres pillios (ocxinos, corr.) ocxino*, sunt den. Mcccc qui fac. sol. xlv culp. iud., [excepto capitale et dilatura.] (*) taurem. (*) trespillius.
				[11] Si quis taurum (*) regem furaverit, malb anteotho*, sunt den. MMD qui fac. [sol.] xc culp. iud., excepto capitale et delitura. (*) taurem.
				[12] Si quis (*) super ipsis (*) xii (*) remanserint aliqui, malb inzymis texaca (*), sol. LXV (*) culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) add: uero. (*) ipsas. (*) add: animalia. (*) malb texeca. (*) XXXV.
				[13] Si quis (*) uero de pluribus quam de xxv furaverit (*), et aliquid ex ipsis et adhuc (*) remanserint, malb sonista, sunt den. MMD qui fac. sol. LXIII (*) culp. iud., [excepto capitale et dilatura.] (*) quis, om. 5. (*) fuerint furati et ab ipse ex ipsis ad huc. (*) LXIII.
III. DE FURTIS OUIUM.	III. DE OVIBUS FURATIS.	III. DE FURTIS OVIUM.	III. DE OUIBUS FURATIS.	III. DE FURTIS OUIUM.
[1] Si quis agnum lactantem furaverit et ei fuerit adprobatum, mal lammi, hoc est vii din. qui fac. medio trianti culp. iud.	[1] Si quis agnum lactantem furaverit, cui fuerit adprobatum, mal lap, sunt dinarius vii fac. medio triante culp. iud.	[1] Si quis agnum furaverit et ei fuerit adprobatum, sol. vii culp. iud.	[1] Si quis agnum furaverit, vii den. componat.	[1] Si quis agnum furaverit, malb leui*, vii den. culp. iud., excepto capitale et dilatura.

III. DE FURTIS ANIMALIUM.

[1] Si quis uitulum lactantem (*) furauerit, mal. p. d. or aut friochio (b), [sunt den. cxx qui fac.] sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) lactentem, g. (b) podor aut fricho, 8; podor aut friochio, 9.

[2] Si quis anniculum (*) usque ad bimatum furauerit, mal. thinzimus pordorsu (b), [sunt den. dc qui fac. sol.] xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) anniculum, g; anniculum, B; animalium, G. (b) thinzimus podor, 8; thinzimus podor, 9.

[3] Si quis bouem aut uaccam (*) furauerit, mal. podor, [sunt den. mccc qui fac.] sol. xxxv (b) culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) uaccam, 8; uaca, 9. (b) xv, 9.

[4] Si quis taurum gregem (*) regentem (b) furauerit, hoc est trispellium (*), qui (d) de tres uillas cummunis (f) uaccas (e) tenuerit et nunquam iunctus fuisset, mal. chegmene teo (b), [sunt den. mccc qui fac.] sol. xlv culp. iud. (i), excepto capitale et delatura.

(*) grege, 8, G. H. (b) regente, 8. (i) trispellium, 8; trispellium, 9; h. e. t. om. B. C. H. (d) quac, G. H. (e) tres, G; tris, 9. (f) communis, 8; communes, 9; communes, B; cummunis, G. H. (b) uacas, 8, 9. (b) chegmeneceo, 8. (i) culp. iud., om. 8.

(This § is combined with § 4.)

[5] Si quis xii animalia furauerit, mal. sonista (*), [sunt den. mmd qui fac.] sol. lxxi culp. iud., excepto capitale et delatura, et usque ad (b) xxv (*) unum (d) iudicium terminantur (*).

(*) sonista, 9. (b) ad, om. 9. (c) xx, 8; xxxv, 9. (d) uno iudicio, H. (e) terminantur, 9, G; terminantur, B.

(Cf. § 5.)

III. DE FURTIS OUIUM.

[1] Si quis agnum furauerit, mal. leue, din. vii (*) culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) 8 add: qui fac.

III. De furtis Animalium.

1 Si quis uitulum lactantem furauerit, malb. *pedero, aut *freodo, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale & delatura.

2 Si quis anniculum animal furauerit, mal. *ochsaiora, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale & delatura.

3 Si quis bimum animal furauerit, malb. 4 Zymis pedero malia, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale & delatura.

4 Si quis uaccam cum uitulo furauerit, malb. Zymis pedero malia, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale & delatura.

11 Si quis bouem furauerit, malb. ohseno, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale & delatura.

5 Si quis uaccam sine uitulo furauerit, malb. *mala, mcc den. qui fac. sol. xxx culp. iud., & excepto capitale & delatura.

6 Si quis uaccam domitam furauerit, malb. *abazym pedero, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale & delatura.

7 Si quis taurum qui gregem regit, & nunquam iunctus fuit, furauerit, mal. *cherecheto, mccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale & delatura.

8 Si quis bimum taurum furauerit, malb. *traslo, mccc den. qui fac. sol. xxxv, excepto capitale & delatura.

9 Si quis taurum furauerit, qui de tribus uillis communes uaccas tenuerit, hoc est, tres bellio malb. *chamitheuto, mccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale & delatura.

10 Si quis taurum regis furauerit, malb. chamutheuo, mmdc den. qui fac. sol. xc, excepto capitale & delatura.

12 Si quis duodecim animalia furauerit, ut neque unum exinde remaneat, malb. sonischalt, mmd den. qui fac. sol. xlv cum dimidio culp. iud., excepto capitale & delatura.

14 Si quis duodecim animalia furauerit, ut ex eis aliqua remaneant, mal. mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale & delatura.

18 Si uero de pluribus uigintiquinque furauerit, & adhuc aliqua remaneant, que non fuerunt iuncta, malb. sonischalt, mmd [den.] qui fac. sol. lxxv & dimidium, excepto capitale & delatura.

III. De furtis Ouium.

1 Si quis agnum lactantem furauerit, malb. *lem, vii den. culp. iud., excepto capitale et delatura.

III. DE FURTIS ANIMALIUM.

[1] Si quis uitulum lactantem furauerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

[2] Si quis anniculum animal, aut bimum (*) uitulam, furatus fuerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[3] Si quis uaccam cum uitulo furauerit, mccc (*) din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[6] Si quis bouem furauerit, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[4] Si quis uaccam sine uitulo furauerit, mcc din. qui fac. sol. xxx (*) culp. iud., excepto capitale et delatura. (b)

[5] Si quis uaccam domitam furauerit, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura. (a)

[8] Si quis taurum furauerit qui unam (*) gregem regit et iunctus nunquam fuit, mccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[9] Si quis bimum (*) taurum furauerit, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[7] Si quis taurum gregem regentem furauerit, qui de tribus uillis communes uaccas tenuerit, hoc est trespellius, mccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[10] Si quis taurum regis furauerit, mmdc din. qui fac. sol. xc culp. iud., excepto capitale et delatura.

[11] Si quis xii animalia furauerit, ut nec unum quidem animal ex eis (*) remanserit, mmd din. qui fac. sol. lxxii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

[12] Si autem xii furauerit et super (*) aliqua remanserint, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura. Et usque ad xxv uno iudicio (b) terminantur (*).

[18] Si quis xxv animalia furauerit, et supra aliqua remanserint, mmd din. qui fac. sol. lxxii cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

III. DE FURTIS OUIUM.

[1] Si quis agnum lactantem furauerit, vii din. culp. iud., excepto capitale et delatura.

With tit. iii. cf. Leg. Alam. 76, 77; 101, 102; Gund. 4; Cham. 25; Rip. 18; Thur. 36, 37; Ed. Roth. 332; Sohm, Proc. p. 67; id. R. u. Ger. 561.

The gloss in 8 has podor, not poda as read by Pardessus; it is therefore the same as in 9. A comparison with the word *intersector* in the same codex (tit. 69, § 2) leaves no room for doubt on this point. *Sm*, after the gloss in 7, is probably a mistake for sol., which is here omitted in 7.

Cf. Sept. Cau. ii. 5; L. Fris. (Add. S.) i. 3; Alfr. 16; App. 1. 7.

The gloss in 6 is distinctly *arithmetico*.

Cf. Waitz, 126.

Cf. Recap. L. Sal. 1; L. Gund. 4; Thur. 36; Cham. 25.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[2] Si quis anniculum uel binum berbicum furauerit, <i>excepto capitale et dilatura</i>, mal lamilam, <i>hoc est</i> cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis anniculum aut binum uerucem furauerit, et ei fuerit adprobatum, mal lamipse, <i>sunt</i> din. cxx fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[2] Si quis anniculum uel binum uerbicum furauerit, sol. iii culp. iud., <i>excepta capitale et delatura</i>.</p>	<p>[2] Si quis anniculum uel binum berbicum furauerit, cxx den. qui fac. sol. iii, <i>exceptis</i> [capitale et dilatura culp. iud.]</p>	<p>[2] Si anniculatum (*) uel binum uerucem furauerit, malb inzymis*, <i>sunt</i> den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>. (*) quis anniculatum.</p>
<p>[3] Certe si tres furauerit, Mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud. Qui numerus usque ad xl berbices conuenit obseruare.</p>	<p>[3] Certe si in tres aut amplius furauerit, cui fuerit adprobatum, mal lamipse, <i>sunt</i> din. Mcccc fac. sol. xxxv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[3] Certe si tres furauerit, xxxv sol. culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>.</p>	<p>[3] Certe si tres furauerit, Mcccc den. qui fac. sol. xxxv, <i>exceptis capitale et dilatura</i>, culp.</p>	<p>[3] Certe si tres aut amplius furauerit, malb faisseth*, den. Mcccc qui fac. sol. xxxv culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>].</p>
<p>[4] Si uero xl aut amplius furauerit, mal sunnista, <i>hoc est</i> MMD din. qui fac. sol. LXIII culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[4] Qui numerus usque ad xl uirucis conuenit obseruare.</p> <p>[5] Si uero l aut am. amplius (sic) furauerit, malb fetu, <i>sunt</i> din. MMD fac. sol. LXII culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[4] Si quis uerbices l furauerit, sol. LXII culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>.</p>	<p>[4] Si quis [xl.] berbices furauerit et ei fuerit adprobatum, MMD den. qui fac. sol. LXII, <i>exceptis capitale et dilatura</i>, culp.</p>	<p>[4] Si quis xl uerucis, aut l, sicut LX, aut amplius furauerit, malb sunnista, <i>sunt</i> den. MMD qui fac. sol. LXIII (b) culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>. (*) LXIII.</p>
V. DE FURTIS CAPRARUM.	V. DE FURTIS CAPRARUM.	V. DE FURTIS CAPRARUM.	V. DE FURTIS CAPRARUM.	V. DE FURTIS CAPRARUM.
<p>[1] Si quis tres capras furauerit et ei fuerit adprobatum, mal lauxmada, <i>hoc est</i> cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[1] Si quis tres capras furauerit, cui fuerit adprobatum, malb lauxmada, <i>sunt</i> din. cxx fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[1] Si quis tres capras furauerit, sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>.</p>	<p>[1] Si quis tres capras furauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis tres capras furauerit, malb afrax, sicut laphiebrus mala, uel pecti*, <i>sunt</i> den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>.</p>
<p>[2] Si super tres imbulauerit, <i>excepto capitale et dilatura</i>, mal muscimada, <i>hoc est</i> dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Si super tres furauerit, mal roscimada, <i>sunt</i> din. dc fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[2] Si quis tres furauerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Si super iii fuerint capras et eas furauerint, dc [den.] qui fac. [sol.] xv, <i>excepto capitale</i>, [culp. iud.].</p>	<p>[2] Si uero super tres capras (*) furauerit, malb chene crudo*, <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv (b), <i>excepto capitale et delatura</i>. (*) capras, om. 5. (b) add: culp. iud.</p>
VI. DE FURTIS CANUM.	VI. DE FURTIS CANVM.	VI. DE FURTIS CANUM.	VI. DE FURTIS CANUM.	VI. DE FURTIS CANUM.
<p>[1] Si quis sigisium canem magistrum imbulauerit aut occiderit, mal leoardi, <i>hoc est</i> dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis subuso magistro furauerit, cui fuerit adprobatum, mal leoardi, <i>sunt</i> din. dc fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[1] Si quis secusium magistrum furauerit, mal leoardi, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis siutum magistrum furauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis canem seusium (*) magistrum furauerit, malb troitohet hanni* (b), <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., et (c) capitale et delatura. (*) secusium. (b) so in 6, not hunc, et read by Pardessus. (c) <i>excepto</i>.</p>
<p>[2] Si quis pastoricalem canem furauerit aut occiderit, <i>excepto capitale et dilatura</i>, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis canem, qui legamine nouit, post solis hoccasum occiderit, sicut superius diximus intemamus.</p> <p>[3] Si quis pastoricalem canem occiderit, aut furauerit, cui fuerit adprobatum, mal leoardi, <i>sunt</i> din. cxx fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[2] Si quis canem, qui legamen non nouit, furauerit aut post solis occasum occiderit, sicut superius diximus indomabitur.</p> <p>[3] Si quis pastoricalem canem occiderit, sol. iii culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis canem, qui ligamus nouit, post solis hoccasum hocciderit, sicut supra diximus intimabitur.</p> <p>[3] Si quis pastoricalem canem hocciderit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis canem acutarium (*) furauerit, malb hunuane*, <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto (b) [capitale et delatura] (c)</i>. (*) acutarium. (b) exc. om. 5. (c) cap. et del., is omitted in both cods.</p> <p>[3] Si quis canem, qui ligamen nouerit (d), post solis occasum occiderit, malb rephuo uano*, <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i> (b). (*) legamen non nouerit. (b) exc. cap. et del., om. 5.</p> <p>[4] Si quis pastoricalem canem occiderit (e), malb theofano*, <i>sunt</i> den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>. (*) occiderit.</p>
VII. DE FURTIS AUIUM.	VIII. DE AVIBVS FURATIS.	VII. DE FURTIS AUIUM.	VII. DE AUIBUS FURATIS.	VII. DE AUIBUS FURATIS.
<p>[1] Si quis acceptrem de arborem furauerit et ei fuerit adprobatum, mal horhut, <i>sunt</i> din. cxx fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[1] Si quis acceptrem de arborem furauerit et ei fuerit adprobatum, mal horhut, <i>sunt</i> din. cxx fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[1] Si quis accipitrem furauerit de arborem, sol. iii culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis hacceptorem furauerit de arbore, cxx den. qui fac. sol. iii culp.</p>	<p>[1] Si quis acceptorem (e) furauerit de arbore, malb orflocia*, <i>sunt</i> den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>. (*) accipitrem.</p>
<p>[2] Si quis acceptrem de pertega furauerit, mal bymnis sith, <i>hoc est</i> dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis acceptrem de pertega furauerit et ei fuerit adprobatum, mal marthocla, <i>sunt</i> din. dc fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et dilatura</i>.</p>	<p>[2] Si quis accipitrem furauerit de perticam, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis hacceptorem furauerit de pertica et ei fuerit adprobatum, dcc den. qui fac. sol. xv culp. iud., atque causa superius intimata. (f)</p>	<p>[2] Si quis acceptorem de pertega furauerit, malb ueipe orfocla, <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>. (f) This is not in Cod. 5.</p>

[2] Si quis anniculum^(a) uel bimum^(b) uerucem^(c) furauerit, mal inzimis^(d), [sunt] den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) anniculum, 8.B.H.; agniculum, G. (b) binum, 9.C. (c) uerbecem, 9; uerbicem, B.G.H. (d) ingzimis, 8; inzimis, 9.

[3] Certe se^(a) duos aut tres^(b) furauerit, mal fetus cheto^(c), [sunt] den. MCCCC qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura; qui numerus usque ad^(d) quadraginta uerucis^(e) conuenit^(f) obseruare.

(*) si, 8; Si uero, B.G.H. (b) tris, 9. (c) fetus chaeto, 8; fetus cetho, 9. (d) ad, om. 9. (e) uerucis, om. 9. (f) sonuinit, 9; uerbices obseruetur, B.G.H.

[4] Si quis^(a) quinquaginta^(b) uerucis^(c) aut amplius furauerit, mal fetu^(d), [sunt] den. MMD qui fac. sol. LXII culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) uero, B.G.H. (b) XL, 8. (c) uerbicis, 9; uera, om. B.G.H. (d) fetu, 8; fetu, 9.

V. DE FUR[TIS] CAPRARUM^(a).

[1] Si quis tres^(b) capras^(c) furauerit, mal [aper, corr.] haper^(d), [sunt] den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) cabrarum, 9. (b) capritum, B.G.H.; tris cabras, 9. (c) aper, 8, 9.

[2] Si^(a) super tres^(b) capras^(c) furauerit, mal chanchurda^(d), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) 8 adds: quis: B.G. add: uero. (b) tris, 9. (c) cabras, 9. (d) chanchus, 8.

VI. DE FURTIS CANUM.

[1] Si quis seusium^(a) magistrum furauerit, mal fhuuichuus curnutu nechana^(b), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) seusium, 8; siusium, 9; secusum, B; segusium, G; segustium, H. (b) fhuuichuus hus cornutu nechanna, 8; fhuuichuus cornutu nechana, 9.

[2] Si quis ueltrum^(a) agutario^(b) furauerit, mal chuno uano^(c), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) ueltrum, 9; uultrum, G; ueltrum, H. (b) agutario, 8; acutarium, 9; argutario, corr.; argutarium, B; argutario, G; argutarium, H. (c) chunabana, 8.

[3] Si quis canem pastoralem^(a) furauerit aut occiderit^(b), mal leoardi^(c), [sunt] den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) pastoralem, 9; pastorem, B.G.H. (b) aut occiderit, which is written above the line in 7, is not found in 8 at all; it is also omitted in H. (c) leoardo, 8.

VII. DE FURTIS AUTIUM.

[1] Si quis acceptorem^(a) de arbore furauerit, mal horticla, [sunt] den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) acceptorem, 8, 9, B.G.H.

[2] Si quis acceptorem^(a) de pertica furauerit^(b), mal ueganus antete, [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) acceptorem, 8, 9. (b) Et si de pert. eum L, B.G.H.

[2] Si quis anniculum uel bimum^(b) ueruecem furauerit, malb. in^(c) Zymis, den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

† uerbicem.

[3] Certe, si tres aut amplius^(b) uerueces fuerint, qui furati sunt, malb. feisfecho et fetischefo, MCCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

† qui numerus usque ad XL uerueces obseruetur.

[4] Si quis quinquaginta uerueces furauerit, aut amplius, malb. ^dsonichalt, MMD den. qui fac. sol. LXV cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

† aut LX.

V. De furtis Caprarum.

[1] Si quis capram unam, duas, uel tres furauerit, malb. ^alamp, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale & delatura.

† afres siue lãphebros, uel pectis.

[2] Si uero super tres capras furauerit, malb. chrenecruda^(c), dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

VI. De furtis Canum.

[1] Si quis canem^(a) segusium magistro suo furauerit, malb. ^aLeo dasdi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

† seusium, melius sengium. † troci uulthier cunni, MDCCC den. qui fac. sol. XLV.

[2] Si quis segusium magistrum canem furauerit, malb. Trouidouuano tuene chunne, MDCC den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[4] Si uero ^fagutario furauerit, malb. chunnonano, malb. dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[3] Si quis canem^(a) qui ligamen nouerit, post solis occasum occiderit, malb. ^atheophano, dc den. qui fac. sol. xv componat, excepto capitale et delatura.

† reppophano.

VII. De furtis Auium.

[1] Si quis accipitrem furauerit de arbore, malb. ^aortfocla, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

[2] Si quis de pertica accipitrem furauerit, malb. uuelano siue^(b) ortfocla, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

† malb. uuelape urthefocla uuelano anthedio.

[2] Si quis anniculum^(a) uel bimum^(b) uerbicem^(c) furauerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) agniculum, Q. (b) binum, V. (c) uerucem, V.

[3] Si uero ii aut iii furauerit, MCCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura. Qui numerus usque ad XL uerbices^(d) obseruetur^(b).

(*) uerucis, P.Q; uerbices, K.S. (b) Q gres: Qui... obseruetur, as § 8 of the preceding tit.

[4] Si quis i uerbices^(a), aut LX, uel amplius, furauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) uerucis, V.

V. DE FURTIS CAPRARUM.

[1] Si quis capritum^(a) siue capram, aut duas capras, uel tres, furatus fuerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) capridum, Q.

[2] Si uero supra tres capras furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[3] Si quis buccum furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.]

Cf. Recap. L. Sal. 5; L. Al. 102. 5; Gund. 4; Cham. 25.

VI. DE FURTIS CANUM.

(Cf. §§ 1 and 2.)

[1] Si quis canem seusium^(a) furauerit aut occiderit, qui magister sit, MDCC^(b) din. qui fac. sol. XLV^(c) culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) siusium, Q. (b) MCCCC din. q. f. sol. XLV, Q.V.

[2] Si quis uero seusium^(a) reliquum^(b), aut ueltrem^(c) porcarium, siue ueltrem^(d) leporarium, qui et argutarius dicitur, furatus fuerit uel occiderit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) seusium, Q. (b) relicum, Q. (c) ueltrem, Q.

[3] Si quis uero canem custodem domus siue curtis^(a), qui die ligari solet ne damnum^(b) faciat, post solis occasum solum furatus fuerit uel occiderit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) curtis, G. (b) dampnum, Q.

[4] Si quis uero canem pastorem^(a) furatus fuerit uel occiderit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) pastorem, Q.

Pardessus has found this paragraph in MS. Paris. 4628 only.

Cf. L. Alam. 84; Gund. 58, 97; Bajuv. 20; Fris. 4; Ed. Roth. 329-331.

VII. DE FURTIS AUIUM.

[1] Si quis acceptorem de arbore furauerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

[2] Si quis acceptorem de pertica^(a) furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) pertica, O.Q. V.

Cf. L. Alam. 102; Baj. 21, 22, 320, 321; Gund. 98; Ed. Roth. 317, 320, 321.

Cf. Sept. Caus. 1. 4.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[3] Si quis acceptrem de intro clauem furauerit et ei fuerit adprobatum, mal uerthi fugium, hoc est <i>M</i>cccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[3] Si quis uero accepitrem de intro clauem furauerit, cui fuerit adprobatum, mal naobfocla^(*), sunt din. <i>M</i>cccc fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura. ^(*) <i>Something seems to have been erased in the MS. before the n of the gloss, and something under the line is still visible, but it is not clear what it is or has been.</i></p>	<p>[3] Si quis accipitrem intra clauem furauerit, sol. xlv culp. iud., excepta capitale et delatura.</p>	<p>[3] Si quis haccptorem furauerit de intra clauem repositum, <i>M</i>cccc den. qui fac. sol. xlv culp.</p>	<p>[3] Si quis acceptorem de intro clauem furauerit repositum, mal^(*) (ortfocla, <i>corr.</i>) ortfocla una uanae antedio, sunt den. <i>M</i>cccc qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.^(b) ^(*) <i>This is not in Cod. 5.</i></p> <p>[4] Si quis speruarium^(*) furauerit, malb so celino[*], sunt den. cxx qz: fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.^(b) ^(*) sparario. ^(b) exc. cap. et del., <i>om.</i> 5.</p> <p>[5] Si quis gallum furauerit, malb cannas uuido[*], sunt den. cxx qz: fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.^(*) ^(*) exc. cap. et del., <i>om.</i> 5.</p> <p>[6] Si quis galinam^(*) furauerit, malb solāpinā[*], cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.^(b) ^(*) gallina. ^(b) exc. cap. et del., <i>om.</i> 5.</p> <p>[7] Si quis grugem^(*) aut ciccō domesticus^(b) furauerit, malb ortfocla, <i>corr.</i> ortfocla[*], sunt den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud. ^(*) gruge. ^(b) domest.</p>
<p>[4] Si quis ansare furauerit et ei fuerit adprobatum, mal sundolino, hoc est cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis ansare furauerit, cui fuerit adprobatum, mal sundoleno, sunt din. cxx fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[4] Si quis anserem furauerit, sol. iii culp. iud., excepta capitale.</p>	<p>[4] Si quis anserem furauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis anserem^(*) aut anadam^(b) furauerit domesticam, malb sunt dillino[*], sunt den. cxx qz: fac. sol. iii culp. iud. ^(*) anserem. ^(b) anedem.</p> <p>[9] Si quis turtre de rete alien. furauerit, sol. iii culp. iud.^(*) ^(*) <i>This is not in Cod. 5 only.</i></p> <p>[10] Si quis aucellum de trapa furauerit, malb baofalla[*], sol. i culp. iud. ^(*) trappa.</p> <p>[11] Si quis pomarium domesticum de intus curte aut de latu curte capulauerit^(*) aut inuolauerit, sol. ii culp. iud. ^(*) capolauerit.</p> <p>[12] Si in orto fuerit et ipsam aut capulauerit^(*) aut inuolauerit, sunt den. dc qui fac. sol. xv^(b) culp. iud. ^(*) capolauerit. ^(b) sol. xv, <i>corr.</i> iii.</p>
<p>VIII. DE FURTIS APIUM.</p> <p>[1] Si quis unam apem de intro clauem furauerit, et hic si probauerit, mal sundolino, hoc est <i>M</i>cccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>VII. DE FVRTIS ABIVM.</p> <p>[1] Si quis vnum vasum deintus clauem furauerit et tictum super aperierit, cui fuerit adprobatum, mal antedi leoardi, sunt din. <i>M</i>cccc fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>VIII. DE FVRTIS APUM.</p> <p>[1] Si quis apem furauerit de intro clauem et supra tectum habuerit, sol. xlv culp. iud., excepta [capitale] et delatura.</p>	<p>VIII. DE APIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis apem intro cl[auem] furauerit, <i>M</i>cccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>VIII. DE APIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis unam apem, hoc est unum usum, de intro clauem et sub tecto fuerit^(*), malb antedio olphardis[*], sunt den. <i>M</i>cccc qui fac. sol. xlv culp. iud. ^(*) furauerit.</p>

[3] Si quis acceptorem deintro clauem (4) furauerit, mal orto fugia (5), [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (6) culp. iud., excepto capitale et delatura.

3 Si quis accipitrem deintro clauem repositum furauerit, malb. ortifocla, siue uueliano pandete, MDCCC [den.] qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

[3] Si quis acceptorem intra clauem repositum furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

Cf. Sept. Caus. III. 2.

[4] Si quis isparuario (4) furauerit, mal sondolino (5), sol. III (6) culp. iud., excepto capitale et delatura.

4 Si quis sparuarium furauerit, malb. 4 s ucelin, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

[4] Si quis sparuarium furauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

On this and the following ff cf. Waitz, p. 5.

[5] Si quis cocconem (4) aut gallina (5) furauerit, mal annas uiuido et solapina (6), sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura (7).

5 Si quis gallum furauerit, malb. 4 chanasuuido, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

[5] Si quis gallum aut gallinam furauerit, uel cignum (8), aut guam domesticam, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

The gloss in 7 is distinctly ortifocla.

(7) cocco, 9; gallus, B.G.H. (8) gallina, 9; gallinam, B.G.H. (9) cannas uiuido et solam phinam, 9. (10) § 6 is not in Cod. 8, and it is § 5 in Cod. 9, where § 5 of Codd. 7 & 8 is omitted.

7 [a] Si quis gallinam furauerit, malb. 4 sola pinnam, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

(11) cignum, Q.

[7] Si quis grui (4) aut cicino (5) domestico (6) furauerit, mal ortifocla (7), [sunt den. cxx qui fac.] sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

7 [b] Si quis gruem aut cygnam furauerit domesticum, malb. ortifocla, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

[7] Si quis turturem de rete alterius, aut quamlibet auiculam, de quolibet laqueo uel decipula, furatus fuerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

(12) grui, 9; grugem, B.G.H. (13) cicinum, 8; cecino, 9; cignum, corr. (14) cicinum, G.H. (15) domesticum, 8; B.G.H. (16) horti fuda, 8.

8 Si quis anserem aut anetam domesticam furauerit, malb. 4 sundleno, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

[8] Si quis anserem domesticam aut anetem (17) furauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

[5] Si quis ansera (4) domestica (5) aut (6) aneda (7) furauerit, mal sondolino (8), [sunt den. cxx qui fac.] sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura (9).

(17) anetam, V; anetam domesticam, Q. (18) This §, which had been omitted in Q, is there added by a later hand.

(19) Si quis uero pomarium, aut quamlibet arborem domesticam exciderit, aut furatus fuerit, in horto similiter DC den. culp. iud., qui fac. sol. XV.

(10) anserem, B.G.H. (11) domestica, B.G.H. (12) ansera, 8; aut (anedem, corr.) anetem, B; aut anedem, G.H. (13) sundleno, 8. (14) This § is not in 9.

8 + Si quis turturem de trappa furauerit, malb. 4 acfalla, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud., excepto capitale et delatura.

[7] Si quis turturem de rete alterius, aut quamlibet auiculam, de quolibet laqueo uel decipula, furatus fuerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

[8] Si quis auiculam (4) de trappa (5) furauerit, mal acfalla (6), [sunt den. DC qui fac.] sol. XV (7) culp. iud. (8).

+ Si quis turturem de rete alterius furauerit, aut quamlibet auiculam de quolibet laqueo uel decipula furatus fuerit, CXX den. qui fac. sol. III.

VIII. DE FURTIS ARBORUM.

VIII. DE FURTIS ARBORUM (4).

[1] Si quis pomario (4) domestico cappolauerit (5) aut inuolauerit, [sunt den. CXX qui fac.] sol. III culp. iud.

1 Si quis uero + pomarium domesticum aut perarium deintus curte + aut + latius curte furauerit aut capulauerit, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud.

[1] Si quis pomarium, siue quamlibet arborem domesticam, extra (6) clausuram exciderit aut furatus fuerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

With the following ff cf. L. Rip. 76; Baj. 22; Ed. Roth. 300-302; L. Wisig. viii. 3; cf. also L. Sal. tit. 27, ff 8-11 of Codd. 5, 6, &c.

(7) arborum, 8; B.G.H. (8) pomario, 9. (9) capulauerit, 8; 9.

+ pomarium siue quamlibet arborem. + aut extra clausuram.

(10) Q adds: uel intra, and consequently omits the following §.

[2] Si quis pomario (4) domestico intus (5) curte aut in orto (6) uel in (7) uinea (8) cappolauerit (9) aut inuolauerit (10), [sunt den. DC qui fac.] sol. XV culp. iud., excepto capitale et delatura (11).

2 Si quis uero pomarium aut quamlibet arborem domesticam exciderit, aut furatus fuerit, in horto similiter DC den. culp. iud., qui fac. sol. XV.

[2] Si quis uero pomarium, aut quamlibet arborem domesticam, infra clausuram exciderit aut furatus fuerit, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud., excepto capitale et delatura.

(12) pomario, 9. (13) intus, 8; in, 9. (14) horto, 8. (15) in, 8. (16) uinea, 9. (17) capulauerit, 8; 9. (18) furauerit, 8. (19) exc. cap. et del. om. 8; H; H.B.G. combine §§ 1 and 2: S. q. pomarium domesticum capul. a. furauerit, sol. III c. i. et si de infra curte (curtem) aut de orto (horto), aut de uinea ipsum furauerit, sol. XV, &c.

3 Hanc quoque legem et de uitibus furatis obseruari iussimus. (For § 4 of tit. 8. see tit. 27.)

[3] Hanc quoque legem et de vitibus furatis obseruari iussimus. (For § 4 of tit. 8, see tit. 27.)

Though this § is wanting in Codd. 7-9, B-H, the culture of the vine was not unknown in the regions where the MSS. originated, as tit. 42, § 1, treats of theft in vineyards. (Pardessus, note 109.)

(For §§ 3 and 4 of tit. 8, see tit. 27.)

XXVII. 25 + Si quis cultellus alienus furauerit, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.

XXIX. [12] Si quis cultellum alienum furauerit, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.

Herold repeats this § under tit. 73: cf. Capp. Extrav. A, cap. 4.

VIII. DE FURTIS APIUM (4).

[1] Si quis apem (4) intro (5) clauem furauerit aut amplius se (6) dictus (7) super eos (8) fuerit (9), mal antedio olecharde (10), [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (11) culp. iud., excepto capitale et delatura.

IX. De furtis Apium.

1 Si quis apem de intro clauem furauerit, et tectum desuper habuerit, malb. 4 antidio olethardis, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

IX. DE FURTIS APIUM.

[1] Si quis unum uas apium de intro clauem (12) aut sub tecto furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

Cf. L. Baj. 22. ff 8-10; Sax. 30; Ed. Roth. 318, 319; L. Wis. viii. 6.

(13) apium, 9; apiarium, G. (14) abem, 9. (15) de intro, 8; B.G.H. (16) si, 8. (17) tectus, 8; 9. (18) ess, 8; 9. (19) cia, aut de sub tecto furauerit, ubi amplius non fuerit, sol. &c., B.G.H. (20) antedio olecharde, 8; antedio olecardo, 9. (21) XV, 9.

+ unum uas apium deintro clauem aut sub tecto.

(12) clauem, Q.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[8] Si quis unam uasum ubi amplius non fuerit, qui eam furauerit, legem superius conprehensam conuenit obseruare.</p>	<p>[8] Si uero unum uasum cum apes foris casa furauerit, ubi amplius non fuerit, et ei fuerit adprobatum, causam superius compensam, sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si quis unum apem, hoc est unum uasum ubi amplius non fuerint, furauerit, causam superius conprehensam si conuenit obseruare.</p>	<p>[8] Si quis unum apem, hoc est unum uasculum huius aut amplius, causa superius conprehensa conuenit obseruare.</p>	<p>[8] Si quis unam apem, hoc est unum uasculum ubi amplius non fuerit, furauerit^(*), causa superius conprehensa conuenit obseruare. (*) fur-, om. 5.</p>
<p>[8] Si amplius usque ad sex foris furauerit, et si adhuc aliquid exinde remaneat, mal' texaga, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si amplius apes usque ad vi furauerit, ut aliquid remaniant, et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., exceptum capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si ad plures uero usque ad sex apes foris tecto furate fuerint et ut alique remaneant, sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si pluribus uero usque ad sex apes foras tectum furati fuerint, ut aliquid remaneat, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis^(*) a pluribus usque ad sex furauerit apes foras tectu^(b), mal' leodardae^(c), sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura^(d). (*) uero. (b) tecto. (c) exc. cap. et del. om. 5.</p>
<p>[4] Si uero septem aut amplius furauerit, et si adhuc aliquid exinde remaneat, mal' hole chartis, hoc est M^occc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[4] Si uero vi aut amplius furauerit, adhuc et aliquid remaniant, cui fuerit adprobatum, mal' leodardi, sunt din. M^occc fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[4] Si uero septem aut amplius furauerit, et si adhuc alique remaneant, sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[4] Si uero septem aut amplius furauerit, et si aliquid remaneat, dccc den. qui fac. sol. xlv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.</p>	<p>[4] Si uero septem aut amplius furauerit, et adhuc aliquid^(*) remanserit^(b), mal' antedio texaca (olecardis, corr.) olecardis^(b). sunt den. M^occc qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) et alique remanserint. (b) mal' antedio texaca.</p>
<p>IX. DE DAMNO IN MESSE UEL QUALIBET CLAU[SU]RA INLATUM.</p>	<p>VIII. DE DAMNUM IN MESSE UEL IN QUALIBET CLAUSURA FUERIT.</p>	<p>VIII. DE DAMNUM IN MESSE UEL QUALIBET CLAUSURAM INCLAUSAM.</p>	<p>VIII. DE DAMNUM IN MESSE UEL IN QUALIBET CLAUSURA INLATUM FUERIT.</p>	<p>VIII. DE DAMNO^(*) IN MESSE SIUE^(b) IN ALIQUALIBET^(b) CLAUSURA.</p>
<p>[1] Si quis animalia, aut caballus, uel quolibet pecus in messe sua inuenerit, penitus eum uastare non debet. Quod si fecerit et hoc confessus fuerit, capitale in loco restituat; ipse uero debilem ad se recipiat. Si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis animal, aut cauallum, uel quolibet pecus in messe sua inuenerit, penitus eum uastare non debet; quod si fecerit et hoc confessus fuerit, capitale in loco restituat; ipsum uero debilem quem percussit ad se recipiat; si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis animal, aut caballum, uel quolibet pecus in messem suam inuenerit, penitus eum uastare non debet. Quod si fecerit et confessus fuerit, capitalia in loco restituat; ipsum uero debilem quem inclusit ad se recipiat. Si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum, sol. xv culp. iud., excepta capitale et dilatura.</p>	<p>[1] Si quis animale, aut caballum, uel quolibet pecus in messe sua inuenerit, penitus eam festare non debet; sed si fecerit et confessus fuerit, capitale in loco restituat. Si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis animal, aut caballum, aut quemlibet pecus in messe sua inuenerit, paenitus eum uastare non debet; quod si fecerit et confessus fuerit, capitale in loco restituat. Ipsum uero debilem quem^(d) percussit ad se recipiat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi^(e), sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud.^(f) (*) damnum. (b) uel in qualibet. (c) loco. (d) add: ipse. (e) add: excepto capitale et dilatura.</p>
<p>[8] Si quis in messe sua pecora aliena inuenerit qui pastorem suum non habent, et eas incluserit, et nulli paenitus innotescat, et aliqua ex ipsis pecoribus perierit, capitale in loco restituat, et super M^occc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis in messe sua pecora aliena inuenerit qui pastorem non habent, et eas incluserit ut nulli paenitus innotescat, aliqua ex ipsis pecoribus perierit, mal' taxaga, sunt din. M^occc fac. sol. xxxv culp. iud., exceptum capitale in loco restituat.</p>	<p>[8] Si quis in messem suam pecora aliena inuenerit qui pastorem suum non habent, et eas incluserit ut nulli paenitus innotescat, et aliqua ex ipsis pecoribus perierit, sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si quis in messem suam pecora aliena inuenerit qui pastorem non habent, et eas uolenter incluserit, et nulli paenitus innotescat, et illa aliqua parte eas ipse pecoribus perierint, M^occc den. qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura [culp. iud.], et eas in loco restituat.</p>	<p>[8] Si quis in messe sua peccora^(a) aliena inuenerit qui pastore^(b) non habent, et eas incluserit^(c), et^(d) nulli paenitus innotescat, et aliquid ex ipsis pecoribus perierint, mal' texa^(e). sunt den. M^occc qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.^(f) (*) peccora. (b) pastorem. (c) incluserit. (d) ut. (e) texaca. (f) add: in loco restituat, which has been added in 5.</p>
<p>[8] Si quis animale aut quolibet pecus per sua negligentiam nocuerit, et hoc confessus fuerit, capitale in loco restituat; ille uero debilem ad se recipiat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p>	<p>[8] Si quis animale aut quolibet pecus per sua negligentiam nocuerit, et ipse fuerit confessus, capitale in loco restituat; illum debilem ad se recipiat aut recoligat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi^(*), sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) mal: leodardi, as read by Pardessus.</p>	<p>[8] Si quis animal aut quolibet pecus per suam negligentiam nocuerit, et ipse fuerit confessus, capitale in loco restituat (sic); si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis animale aut quolibet pecus et per sua negligentiam nocuerit, et ei fuerit adprobatum, capitale in loco restituat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis animale aut quemlibet peccus^(*) per suam negligentiam nocuerit, et ipse confessus fuerit, capitale in loco restituat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi^(b), den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale [et dilatura]. (*) pecus.</p>
<p>[4] Si quislibet porci aut quolibet pecora in messe aliena current, et illum negantem ei fuerit adprobatum, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis alicuius porci aut quemlibet pecora ipsum custodientem in messe aliena current, et illum negantem, et ei fuerit adprobatum, mal' leodardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[4] Si alicuius porci aut quolibet pecora ipso custodiente in messem alienam current, et illo non negante ei fuerit adprobatum, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[4] Si alicuius porci aut quemlibet pecora ipso custodiente in messe aliena nocuerint, et illum negantem ipsi fuerit adprobatum, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis alicuiuslibet peccora^(a) aut porci ipsum custodientem^(b) in messem alienam current, et illo negante si ei^(c) fuerit adprobatum, mal' andesito leodarde^(d), sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (*) peccora. (b) custodieret. (c) ipsi.</p>

(Part of this § is found in §§ 1 and 2 of Codd. B.G.H. and also in § 2 of Codd. 7-9.)

[2] Si quis unum uasum ab (a) apibus (b) aut amplius foras tectum furauerit (c), mal taxaca ab chratis (d), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura (e). (f) ad, 8; aput, 9. (g) abes, 9. (h) Et si foris (fores) tectum aut unum uas aut amplius fur., B.G.H. (i) taxaca ab g rates, 9. (j) exc. cap. et del., om. 8.

[3] Si uero septem aut amplius furauerit, et adhuc aliquo (a) remaneant, sol. xlv culp. iud. (b) (c) aliqui, G.H. (d) This § is found in B.G.H. only.

X. DE DAMNO (a) IN MESSE UEL IN QUALIBET CLAUSURA INLATUM FUERIT (b).

[1] Si quis animal, aut caballum, uel quemlibet pecus in messe (a) sua (d) inuenerit, penitus eum (e) nastare non debet; quod si fecerit et confessus fuerit, capitale (f) in loco (g) restituat (h), ipsum uero debilem (i) ad (j) se (k) teniat (l) quem (m) percussit (n); si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum, mal leodardi (o), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. (p) damnum, 9. (q) ini. fuer., om. 8. B.G.H. (r) messe, 8. B.; messem, 9. G.H. (s) suam, 9. G.H. (t) eum, om. 8. (u) capital, 9. (v) locum, 9. (w) reddat, B.G.H. (x) debilem, 8. B.; dibiliu, 9. (y) secum, B.G.H. (z) retineat, 8. G.; retentat, 9; retineat, B.H. (aa) q. perc., om. 8. (ab) leodardi, 8.

[2] Si quis animal, aut caballum, uel inuentum punxerit (a), mal trachaglia (b), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto (c) capitale et delatura. (d) punxerit, 8. 9. B.G. (e) thradilligia, 8. (f) exc. cap., om. 8.

[3] Si quis in messe (a) sua (b) pecora aliena inuenit (c) qui (d) pastorem (e) non (f) habent (g), et eas (h) incluserit (i) ut (j) nulli penitus innotescat (k), et aliquid ex ipsis pecoribus (l) perierint (m), mal taxaca, [sunt] den. Mcccc qui fac. sol. xxxv (n) culp. iud., excepto capitale et delatura. (o) messem, 9. B.G.H. (p) suam, 9. B.G.H. (q) sine, B.G.H. (r) pastore, 8. (s) non h., om. B.G.H. (t) ea, B.H.; eam, G. (u) incluserit, 9. H. B.; clausurit, G. (v) et, 9. B.G.H. (w) innotescat, 8; innoterit, B.G.H. (x) pec., om. B.G.H. (y) perierint, 8. B.G.H. (z) XV, in 8, though it has 1400 den.

[4] Si quis animal uel quelibet (a) pecus per sua negligentiam (b) noquerit (c), et hoc dominus (d) ei (e) confessus fuerit, capitale in loco (f) restituat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, mal leodardi (g), [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. (h) quemlibet, 8. 9. H.; (i) quolibet, corr. quodlibet, B.; quolibet, G. (j) negligentiam, 8. H.; negligencia, 9; negligentiam, G; suam negligentiam, B. (k) noquerit, 8. 9. B.G.H. (l) domino, B.G.H. (m) ei, om. B.G.H. (n) locum, 9. (o) leodardi, 8. (p) culp. iud., om. 8.

[5] Si quis alicui porci (a) aut quolibet pecora (b) custodiente (c) pastore in messe aliena incurrerint (d), et illud (e) negantem (f) si (g) ei (h) fuerit adprobatum, mal a desito, [sunt] den. dc qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. (i) pecus, B.G.H. (j) custodiente, 8. B.G.H.; custodientem, 9. (k) incurrerint, 8; incurrerint, 9; incurserint, G. H. (l) illo, 8. 9; ille, corr. illo, B.; ille, G. H. (m) negante, 8. 9. B. (n) si e, 8; si ei, om. B.G.H. (o) exc. c. et d., om. H.

2 Si quis unam apem, hoc est, uno uascello, furauerit de sub tecto et sub clauē, ubi amplius non fuerint, Mcccc den. culp. iud., qui fac. sol. xlv, excepto capitale et delatura.

6 Si quis ex plurimis usque ad sex uasa foris tecto furauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

4 Si quis unum uas cum apibus inter alia uasa sub tecto aut sub clauē furauerit, caussam superius comprehensam conuenit obseruare, excepto capitale et delatura.

5 Si uero unum uas cum apibus foris tecto, ubi amplius non fuerit, furauerit, caussam superius comprehensam componat, excepto capitale et delatura.

3 Si uero septem aut amplius furauerit, et aliqui remaneant et retro clauem fuerint, malb. texara antidio ale thardis, Mcccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

7 Si autem septem aut amplius furauerit, ita ut nulla remaneant, Mcccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

X. Si damnum in messe, uel in qualibet clausura illatum fuerit.

1 Si quis animal, aut caballum, uel quodlibet pecus in messe sua inuenerit, penitus eum nastare non debet, quod si fecerit et confessus fuerit, capitale + loco restituat, + ipse uero debilem ad se recipiat. Si uero confessus non fuerit + et ei fuerit adprobatum, malb. leodardi, dc den. qui fac. sol. xv, excepto capitale [et] delatura. + penitus id ledere. + locum. + ipse uero debile quod percussit. + inde fuerit conuictus.

2 Si quis uero animal, caballum, uel inuentum + in furtu pinxerit, malb. stalachta, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. + in furtu, at male.

3 Si quis in messe sua pecora aliena inuenit quae pastorem non habeant, et ea incluserit ut nulli penitus innotescat, et aliqua ex ipsis pecoribus perierint, malb. texaca, Mcccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

4 Si quis animal, aut quodlibet pecus, per suam negligentiam noquerit + et confessus fuerit, capitale in loco restituat: si uero negauerit + sed tamen uictus fuerit, malb. leodardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. + et hoc domino eius confessus fuerit. * et illud debile ad se recolliget. + et ei fuerit adprobatum.

5 Si alicuius porci, aut quodlibet pecus, pastore illud custodiente in messem alienam cucurrerit, et ipso negante si ei fuerit adprobatum, malb. leodardi siue a de sitto, ipso negante si adprobatum fuerit, dc den. fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[2] Si quis unum uas (a) cum apibus (b), ubi amplius non fuerit, furauerit, Mcccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura. (c) uas apium, Q.

[5] Si quis ex plurimis usque ad sex uasa foris tecto furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[3] Si quis unum uas cum apibus, inter alia uasa, sub tecto aut sub clauē (a), furauerit, causam (b) superius comprehensam (c) conuenit obseruare. (d) clauem, Q. (e) causam, Q. (f) comprehensa, Q.

[4] Si uero unum uas cum apibus foris tecto, ubi amplius non fuerit, furauerit, causam superius comprehensam componat (a). (b) This § is not in Q.

[6] Si uero septem aut amplius furauerit, et adhuc aliqua remanserint, Mcccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura (a). (b) This § is not in Q.

[7] Si autem septem aut amplius furauerit, ita ut nulla remaneant (a), Mcccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura. (b) remaneat, Q.

X. DE DAMNO IN MESSE UEL IN QUALIBET CLAUSURA.

[1] Si quis animal, aut caballum, uel quodlibet pecus (a) in messe sua inuenerit, penitus eum ledere non debet. (b) aut, Q. (c) pecus, Q. [2] Quod si fecerit et confessus fuerit, capitale in locum restituat, ipsum uero debile (a) quod percussit ad se recipiat. (b) debilem, Q. [3] Si uero confessus non fuerit et inde fuerit conuictus, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[4] Si quis animal, aut (a) caballum, aut (b) inuentum (c) in furtu punxerit (d), dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. (e) an, Q. (f) inuento, Q. (g) pugnerit, corr. puugnerit, Q.

[5] Si quis in messe sua pecora (a) aliena inuenit quae (b) pastorem non habeant, et ea (c) incluserit, et nulli penitus innotescat, et aliqua ex ipsis pecoribus (d) perierint, Mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura. (e) peccora, Q. (f) qui, Q. (g) eas, Q. (h) peccoribus, Q.

[6] Si quis animal uel quodlibet pecus per suam negligentiam noquerit, et hoc domino eius confessus fuerit, capitale in locum restituat, et illud debile ad se recolliget. [7] Si uero negauerit, sed tamen conuictus fuerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[8] Si alicuius porci, aut quolibet (a) pecora (b), pastore custodiente, in messem alienam cucurrerit, et ille negando fuerit conuictus, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura. (c) quolibet peccora, Q.

The causa superius comprehensa refers, of course, to the fine indicated in the paragraphs preceding in the MS.

Cf. L. Rip. 82; Gund. 23, 64, 89, 106; Sax. 57; Thur. 60; Wis. viii. 3-5; Ed. Roth. 304, 343-350, 380; Li. 86, 151; Aeth. 27-29; In. 42, 49; Alfr. 40; Hen. 12. 2, 35. 2; Waitz, pp. 117, 168, 169, 197.

Cf. Sept. Caus. II. 1.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[5] Si quis uero pecora de damno aut in clausura aut dum ad domum minantur expellere aut excutere praesumpserit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(The corresponding § of cod. 1 is probably § 5 of tit. 27, which has there no corresponding § in the other texts. That § gives a fine of 15 sol., which was also intended here, as is evident from the gloss in codd. 2, 7-9, 10.)</p>	<p>[5] Si quis uero pecora de damnum inclausam fuerint, qui eas uiolenter expellere praesumpserit, mal excuto, sicut din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[6] Si quis uero pecora de damnum ad domo cuius messe uastauerint minantur, qui eas excutere praesumpseret, mal scuto, sicut din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[7] Si uero pecora de damno in clausura fuerint, ille cuius pecora sunt damnum intomatum reddat, et insuper decim dinarius culp. iud.</p> <p>[8] Si uero per inimiciam aut per superbia sepe alienam aperuerit, et in messe, in prato, in uinia, uel qualibet labore pecora miserit, cuius labor est, si conuinctus eum fuerit ad testibus, stematum damnum reddat, mal leodardi, et insuper din. MCC fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>[5] Si cui pecora de damno inclausa fuerint, quas uiolenter expellere praesumpserit, sol. xv culp. iud.</p> <p>[6] Si uero de damno in clausura fuerint, ille cuius pecora sunt damnum intomatum reddat, et insuper x din. culp. iud.</p> <p>[7] Si quis uero aut per inimicitiam aut per superbia sepe alienam aperuerit, et messem aut inprobatu uel in quolibet labore pecora sua miserit, cuius laborem si eum conuinctus fuerit contestibus, intomatum damnum reddat, et sol. xxx culp. iud.</p>	<p>[5] Si uero pecora de damno inclausa fuerint, qui eas uiolenter expellere praesumpserit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[6] Si uero pecora de damno inclausa fuerint, ille cuius pecora sunt damno estimato reddat, et insuper x den. culp. iud.</p> <p>[7] Si uero aut per inimicitiam aut per superbia sepe alienam aperuerit, et in messem aut in qualibet labore pecora miserit, et ille cuius laborem conuinctus testibus fuerit, estimato damno reddat, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>[6] Si uero peccora (*) de damno cuius messe uastauerint et inclausa (b), aut dum in (c) domo (d) illius minantur (e) si aliquid (f) eas uoluerit (g) excutere uel expellere praesumpserit (h), et si fuerit adprobatum, malb excoto*, sicut den. dc qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) peccora. (b) inclausa. (c) ad. (d) domum. (e) minatur. (f) aliquid uiolenter. (g) praesumpserit.</p> <p>[7] Si uero de (e) damno peccora (a) inclausa fuerint, damnum estimatum (b) reddat, et insuper x (c) den. culp. iud.</p> <p>(*) peccora de damnum. (b) stimatum. (c) dece.</p> <p>[8] Si quis uero per inimiciam aut per superbia sepe (a) alienam aperuerit, et in messe sua uel in qualibet labore (b) pecora miserit (c), si conuinctus testibus fuerit, damnum estimatum (d) reddat, insuper (e) den. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(*) sepe. (b) laborem pecora miserit. (c) stimatum. (d) et insuper.</p>
<p>X. DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis seruo aut caballo uel iumentum furauerit, mal alfalchio, hoc est MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[9] Si seruus aut ancilla cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid portauerit, fur, praeter quod eius mancipia et res restituat, et insuper, mal theubardi, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>X. TITULUS DE SERUIS VEL MANCIPIIS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis seruus aut ancilla, caualium uel iumentum furauerit, cui fuerit adprobatum, mal teoducco, sunt din. MCCC fac. sol. xxxv culp. iud.</p> <p>[9] Si seruus aut ancilla cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid portauerit dum (a), sunt dinarius, quicquid ille praeter de mancipia ipsa restituat, sicut superius diximus, excepto capitale et dilatura, culp. iud.</p> <p>(*) leg. domum.</p>	<p>X. DE SERUIS ET ANCILLIS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis seruum aut ancillam cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid portauerit, sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura. Atque causam que superius diximus adhuc amplius culp. iud.</p>	<p>X. DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis seruus aut ancillam, caballum uel iumentum furauerit, MCCC den. qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura.</p> <p>[9] Si seruus aut ancilla cum ipso ingenuo detribus (leg. de rebus) domine sup aliquid portauerit, dc den. qui fac. sol. xv, exceptis capitale et dilatura, adhuc amplius culpa iudicetur.</p>	<p>X. DE MANCIPIIS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis seruus aut ancillam alienam furauerit, malb teoxaca (*), sicut den. MCCC qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p> <p>(*) texeca.</p> <p>[9] Si seruus aut ancilla cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid deportauerit, malb theophardo (*), fur ille, praeter (b) quod mancipia restituat, dc qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) theophardo. (b) praeter.</p> <p>[8] Si quis seruus alienum occiderit [uel uindiderit, aut ingenuum dimiserit] (a), malb (metheo, corr.) metheo*, sicut den. MCCC qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p> <p>(*) uel . . . dimis. supplied from Cod. 5, as these words, having been omitted in 6 and afterwards added at the foot of the page, were cut away by the binder.</p>
<p>XXXV. [6] Si quis uasso ad ministerium, aut fabrum ferrarium, uel aurifice, aut porcario, uel uinitorem, aut stratorem furauerit aut occiderit, cui fuerit adprobatum, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[7] Inter fredo et faido sunt MDCCC din. qui fac. sol. xlv, excepto capitale et dilatura. In summa sunt simul sol. LXXV.</p> <p>(Cf. § 25 of tit. 27).</p>	<p>XXXIV. [5] Si quis uasum ad ministerium quod est strogau, puella ad ministerium, aut fabro ferracio, uel aurefice aut porcario furauerit aut occiderit. Cui fuerit adprobatum, malb taxaga, aut abitania, sicut din. MCCC fac. sol. xxxv culp. iud., inter fretum et faidum, sicut sol. XLV, sicut sol. LXXV.</p> <p>[8] Si quis ancillam perdidit ualente solid. xxv; si pro uinitore, si fabrum, si carpentario, si stratorio, ualente sol. xxx, mal teodocco, sicut din. MDCCCLXXX fac. sol. LXXXV, cui fuerit adprobatum, culp. iud.</p> <p>(Cf. § 23 of tit. 27).</p>	<p>[2] Si quis ancillam perdidit ualente solid. xxv; si porcario, uenatore, si fabrum, aut carpentarium, uel stratorem, sol. LXX culp. iud.</p> <p>XXXV. [6] Si quis puerum ad ministerium, quod est thorogau, puella ad ministerium, aut fabrum ferrarium, aut aurificem furauerit aut occiderit, aut porcario, in facto et fredo, sol. xv, in summa simul sol. LXXV culp. iud.</p> <p>[8] Si quis ancillam perdidit ualente sol. xv, si porcario, siue uinudore, siue fabrum carpentarium, ualente sol. xxxv, MDCC den. qui fac. sol. LXV.</p> <p>[3] Si quis ancillam perdidit ualente sol. xv, si portario (b), si fabrum, si uenatore (c), si molinario (d), si carpentario (e), uel quemcumque artificem (f), malb theochro thexacha is mala taxacha chrochro taxacha abotanea, hec sunt de ministeria, sunt den. MDCCC qui fac. sol. LXV culp. iud., excepto capitale. (f) uindiderit. (b) porcario. (c) uinitori. (d) molinario. (e) carpentario. (f) artificem ualente solidus xxv, malb texeca, sol. LXV culp. iud.</p> <p>[7] Si quis puerum aut puellam de ministerio (a) furauerit, malb horogau oroganis*, xxv sol. in capite (b) restituat, et insuper MCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) ministerium. (b) capitale. (*) add. excepto capitale et dilatura.</p> <p>[8] Si homo ingenuus seruus alienum in texaca (b) secum ducat, aut aliquid cum ipso negotiat, malb teolasina*, sicut den. dc qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) texeca. (Cf. § 30 of tit. 27; § 16 of tit. 40).</p> <p>(Cf. § 22 of tit. 27; § 15 of tit. 40).</p>	<p>[3] Si quis ancillam perdidit ualente sol. xv, si porcario, siue uinudore, siue fabrum carpentarium, ualente sol. xxxv, MDCC den. qui fac. sol. LXV.</p> <p>[4] Si quis ancillam alienam furauerit, malb teothexaca (*), MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(*) texeca.</p> <p>[6] Si quis ancillam furauerit aut uindiderit (a) ualente sol. xv aut xxv; si portario (b), si fabrum, si uenatore (c), si molinario (d), si carpentario (e), uel quemcumque artificem (f), malb theochro thexacha is mala taxacha chrochro taxacha abotanea, hec sunt de ministeria, sunt den. MDCCC qui fac. sol. LXV culp. iud., excepto capitale. (f) uindiderit. (b) porcario. (c) uinitori. (d) molinario. (e) carpentario. (f) artificem ualente solidus xxv, malb texeca, sol. LXV culp. iud.</p> <p>[7] Si quis puerum aut puellam de ministerio (a) furauerit, malb horogau oroganis*, xxv sol. in capite (b) restituat, et insuper MCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) ministerium. (b) capitale. (*) add. excepto capitale et dilatura.</p> <p>[8] Si homo ingenuus seruus alienum in texaca (b) secum ducat, aut aliquid cum ipso negotiat, malb teolasina*, sicut den. dc qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) texeca. (Cf. § 30 of tit. 27; § 16 of tit. 40).</p> <p>(Cf. § 20 of tit. 27; § 17 of tit. 40).</p>	<p>[4] Si quis ancillam alienam furauerit, malb teothexaca (*), MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(*) texeca.</p> <p>[6] Si quis ancillam furauerit aut uindiderit (a) ualente sol. xv aut xxv; si portario (b), si fabrum, si uenatore (c), si molinario (d), si carpentario (e), uel quemcumque artificem (f), malb theochro thexacha is mala taxacha chrochro taxacha abotanea, hec sunt de ministeria, sunt den. MDCCC qui fac. sol. LXV culp. iud., excepto capitale. (f) uindiderit. (b) porcario. (c) uinitori. (d) molinario. (e) carpentario. (f) artificem ualente solidus xxv, malb texeca, sol. LXV culp. iud.</p> <p>[7] Si quis puerum aut puellam de ministerio (a) furauerit, malb horogau oroganis*, xxv sol. in capite (b) restituat, et insuper MCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) ministerium. (b) capitale. (*) add. excepto capitale et dilatura.</p> <p>[8] Si homo ingenuus seruus alienum in texaca (b) secum ducat, aut aliquid cum ipso negotiat, malb teolasina*, sicut den. dc qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) texeca. (Cf. § 30 of tit. 27; § 16 of tit. 40).</p>

[7] Si uero aut (*) per inimicitia (b) aut per superbiam (*) pecora de (d) damno (*) cuius melle uastauerit (*) aut inclausas (s) fuerint expellere aut excutere, dum ad domum (b) illius (*) menauerunt (b), præsumpserit, mal hischoto (l), [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud. (m)

(*) aut, om. 8. (*) inimicitiam, B.G.H. (*) superbia, 8.p. (d) de, om. 9. (*) damnum, 9; damno reclusa (recludat, B; reclusa, G.) expellere aut excutere presumpserit, sol. &c. B.G.H. (*) uastauerit, 9. (*) inclausa, 8. (*) modum, 9. (*) illi, 9. (*) minauerunt, 8; minauerent, 9. (*) ebisto, 8; scuto, 9. (*) G.H add: exc. cap. et del.

[6] Si quis pecora de damnus (*) inclausis (b) fuerint, damnus stemato (*) reddat (d), et insuper x din. soluat.

(*) damno, 8; damnia, 9. (*) inclausa, 8.p. (*) estimato, 8; stimato, 9; S. q. p. d. fructu suo incherit, aestimationem (stimacioni, G) damni domino (domicus, corr. dominicus, B; domno, G.), H.B.G. (d) redat, 9.

[8] Si quis sepe (*) alienam aperuerit et in messe (b) aut (*) in qualibet (d) labore (*) pecora miserit (f), se (s) conuictus (b) testibus fuerit, ei cuius (*) labor est damnus (*) stimatus (l) reddat (m), et insuper (s), mal leoardi (*), [sunt den. MCC qui fac.] sol. xxx culp. iud.

(*) saepem, 8; sepe, 9. B.G.H. (*) messem, 9.G.H; B.G.H add: aut in pratium. (*) uel, B.G.H. (d) quolibet, 8.B. (*) labore, 9. (*) miserit, 8. (*) si, 8.B.G.H; 9. add: eum. (*) unctum, 9; 8.p. B.G.H add: cum. (d) cul, 2.p. B.G.H. (*) damno, 8. (l) estimato, 8; stimacionem, 9. (k. l.) aestimationem damni, B.H. (*) restituit, B.H. (*) ins., om. B.G.H. (*) leoardi, 8.

7 Si uero pecora de damno inclausa fuerint, ille cuius pecora sunt aestimatum reddat, insuper x den. culp. iud., excepto capitale et delatura.

8 Si quis autem per inimicitiam, aut per superbiam sepe alienam ruperit, et in messem aut in pratium, uel in quemlibet laborem pecora miserit, ille cuius est labor, testibus eum conuictat, ei reputetur damnus et aestimatum reddet, malb. leoardi, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

† aperuerit. * uel in uincum.

[9] Si qua (*) pecora (b), propter damnus messis aliena, clausa (*) fuerint, aut minantur (*), qui ea excutere uel expellere presumpserit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) quis, Q. (*) pecora, Q. (*) inclausa fuerint animalia, Q.

[10] Si alicuius pecora (*) propter damnus (b) inclausa fuerint, damnus (*) aestimatum (*) reddat, et insuper x dinarios persoluat.

(*) pecora, Q. (*) dampnum, Q. (*) estimatum, Q.

[11] Si quis propter inimicitiam aut propter superbiam sepe alienam aperuerit, aut in messem aut in pratium, uel in uineam, siue in quemlibet laborem quolibet (*) pecora miserit, et testibus fuerit conuictus, ei cuius (*) labor (*) est (*) aestimationem damni reddat, et insuper MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

(*) et, Q. (*) cul, V. (*) laborem tulit, Q.

XI. DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS.

[1] Si quis seruum (*) aut ancillam (b) furauerit et ei fuerit adprobatum, mal theostaxaca (*), sol. xxx (*) culp. iud., excepto capitale et delatura (*).

(*) 9 add: alienum (*) ancilla, 9. (*) mal theustaxaca, 9. (d) sunt den. MCCCC qui fac. sol. XXXV, 8; XXXV, B.G.H. (*) exc. cap. et del., om. 8.

[3] Si quis seruus (*) aut ancilla (b) ad homine (*) ingenuo (*) de se (*) res domini sui aliquid deportauerit in (*) taxaca, qui hoc recipit (s), mal theobardo (b), [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) seruum, 9. (*) ancilla, 8.p. (*) hominem, 8. (d) ingenuum, 8. (*) se, om. 8.p. (*) de, 8. (*) receipt, 8; Si seru. a. ancilla de rebus domini sui a. d. et homo ingenuus in furtum hoc receperit, sol. &c., B.G.H. (b) theobardo, 9.

[2] Si quis seruum aut ancillam perdidit ualentes sol. xxv (*), se (b) porcario (*), se (b) uenatore, se (b) fabro, se (b) carpentario, se (b) stratore (d), ualentes sol. xxv (*) furauerit aut occiderit (f), mal theachro taxaca (s), sol. LX (b) culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) S. q. s. perdidit aut ancilla ualentes sol. xxv furauerit, 8; S. q. s. a. ancilla ualentes x xv perdidit, 9; S. q. s. a. furauerit ualentes sol. xxv, B; S. q. seruus a. ancilla furauerit ualentes sol. xxv, G.H. (*) si, 8.B.G.H. (*) portario, 8; porcaris, H. (d) istratore, 8. (*) ualente sol. xxx, 8; ualentes sol. xxv, 9. (*) occiderit, 8; u. - occ., om. B.G.H. (*) thro taxaca, 9. (b) sunt den. MCCCC qui fac. sol. LX, 8.

[4] Si (*) homo ingenuus seruum alienum in taxaca (b) secum inuolare duxerit (*), aut aliquid cum ipso in taxaca (d) negociat (*), mal theolagina, [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) 8 add: quis. (*) taxaca, 8. (*) al ad furtum faciendum dux., B.G.H. (d) taxaca, 8; taxaga, B.G.H. (*) negotiat, 8; negotiauerit, B.G.H.

XI. De seruis mancipijs furatis.

1 Si quis seruus aut ancilla, caballum aut iumentum alterius furauerit, malb. theu taxaca, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

3 Si quis seruus aut ancilla, cum homine ingenuo, de rebus domini sui aliquid deportauerit, malb. leudardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

2 Si quis seruum alienum furauerit, aut occiderit, aut uendiderit, aut ingenuum dimiserit, et ei fuerit adprobatum, malb. theu taxaca, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura. De ancilla uero sol. xxx.

6 Si quis maiorem, infestorem, scantionem, mariscalcum, stratorem, fabrum ferrarium, aurificem, siue carpentarium, uinitorem, uel porcarium, uel ministerialem furauerit, aut occiderit, uel uendiderit, ualentem solidos xxv, malb. theuca taxara, mccc den. qui fac. sol. 1 culp. iud., excepto capitale et delatura.

(1) The number of sol. which, according to the number of denarii, should be XXXV, has been omitted by Herold.

7 Si uero maiorissam aut ancillam ministerialem ualentem sol. xxv, superiorem causam conuenit obseruare.

8 In alio Pacto dicit, de ipsi malb. thenca taxaca is mala taxaca, 1 amba taxaca, 1 amba othonia, precia hec sol. in summa LXXXV qui fac. den. MMMCC culp. iud., excepto capitale et delatura.

5 Si quis seruum uel puledrum furauerit, malb. usu dredo, mccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

† puerum uel puellam de ministerio dominorum.

4 Si quis homo ingenuus in taxaca secum duxerit aut aliquid cum eo negotiauerit, malb. theu lasina, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(Cf. § 8 of tit. 40 (43)).

XI. DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS.

[1] Si quis seruum aut ancillam alterius furauerit, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[2] Si seruus (*) aut ancilla (b), cum ipso (*) ingenuo, de rebus domini (*) sui (*) aliquid deportauerit, dc din. qui fac. sol. xv, excepto capitale et delatura, atque causam (*) quam (*) superius diximus, culp. iud. (f)

(*) seruum, Q. (*) ancillam, Q. (*) ipsa, Q. (d) domino suo, V. (*) causa que, Q. (f) Q repeats here: excepto capitale et delatura.

[3] Si quis seruum alienum occiderit, uel uendiderit, uel (*) ingenuum dimiserit, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) aut, Q.

[5] Si quis seruum aut ancillam, ualentem solidos xv aut xxv, furauerit aut uendiderit, seu porcarium, aut fabrum, siue uinitorem (*), uel molinarium, aut carpentarium, siue uenatorem (b), siue (*) aut quemcumque artificem, mccc den. qui fac. sol. LXX culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) uinatorem, F.G.P; uenatorem, R.S; uenatorem, Q. (b) uenatorem, Q; s. uen., om. F. (*) siue, om. T. Pardessus remarks that in none of the codd. has he found the word stratore, which is here added in the printed editions of the Lex Emend.

[6] Si quis puerum aut puellam de ministerio dominorum (*) furauerit, m (b) din. qui fac. sol. xxv in capitale restituit (b), et insuper mccc den., qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura (*).

(*) Q adds: suorum. (b) M din. - rest., om. T. (*) this is not in V.

[4] Si quis homo ingenuus alienum seruum in taxaca (*) secum duxerit, aut aliquid cum eo negotiauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) taxaca, Q.

The words "per inimicitiam aut per superbiam," which are here in Codd. 7-9.B.G.H, occur in the other Codd. in the last § of this tit.

Cf. Recap. L. Sal. 2.

Cf. L. Baj. 10. 16, 17; Gund. 27; Ed. Roth. 285-287.

Cf. Pact. Al. III. 35-37; L. Al. 33, 81; Li. 132; Thur. 36; Cham. 25; Fris. 2. 11; Aeth. 7; Hlo. 5. Cf. Recap. L. Sal. 16, 17.

Cf. L. Gund. 4, 91; Baj. 9. 6.

Cf. L. Sal. tit. 83; Capit. Lud. 2. The Lex Em. has been taken as basis for the arrangement of the following §. The § of tit. 35 of codd. 1-4, which are given here, were left by Merkel in their place, but he removed from the present tit. 10 all the § which correspond to them. The present arrangement seems better, though codd. 1-4 constitute a separate family of MSS.

Cf. Recap. L. Sal. § 16, 21, 22 (text a) and § 23 (text b); Waitz, p. 195; Sohm, Proc. p. 158; id. R. u. G. 559.

Cf. Recap. L. Sal. 11, 15.

Cf. L. Sal. 86; Rip. 74.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 8.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>XI. DE FURTIS INGENUORUM UEL EFFRACTURIS.</p> <p>[1] Si quis ingenuus de foris casa quod ualit duos dinarii furauerit, dc din. qui fac. [sol.] xv culp. iud.</p> <p>[2] Si uero foris casa furauerit quod ualent xl din. et ei fuerit adprobatum, praeter capitale et dilaturam, Mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p> <p>[3] Si ingenuus homo effractura fecerit quod ualit ii^(*) din. et ei fuerit adprobatum, mal antedio, hoc est sol. xv culp. iud. (* The stroke above the ii compels us to read MM, but it should probably be II din. just as in tit. 12 § 1.</p> <p>[4] Si uero supra v din. quod ualet furauerit et ei fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, Mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p> <p>[5] Si uero clauem effregerit aut adulterauerit, sic in domo ingressus fuerit, aut exinde furtum aliquid tulerit, excepto capitale et dilatura, Mcccc din. qui fac. sol. xlvi culp. iud.</p> <p>[6] Si uero nihil tulerit aut fugiens euaserit, Mcc din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XI. TITULUS DE FVRTIS INGENUORUM.</p> <p>[1] Si quis ingenuus foris casa quod ualit duos din. furauerit, cui fuerit adprobatum, mal leoardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p> <p>[2] Si uero foris casa quod ualit xl din. furauerit, cui fuerit adprobatum, mal texa ca, sunt din. Mcccc fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p> <p>[3] Si quis ingenuus effracturas fecerit et ei fuerit adprobatum, mal antedio, sunt din. Mcc fac. sol. xxx culp. iud., exceptum capitale et dilatura.</p> <p>[4] Si uero super v din. furauerit et ei fuerit adprobatum, sunt din. dc fac. sol. quindice culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p> <p>[5] Si uero clauem effregerit aut adulterauerit, et in domum ingressus fuerit, et in furtum aliquid tulerit, et ei fuerit adprobatum, mal antedio, sunt din. Mcccc fac. sol. xlvi culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p> <p>[6] Si uero nihil tulerit ut fugiens euadat, taliter propter effractura tantum Mcccc din. fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>XI. DE FURTIS INGENUORUM UEL FRACTURAS.</p> <p>[1] Si uero ingenuus de foris casa quod ualent duo dinarii furauerit, sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si uero foris casa quod ualent xl dinarii furauerit, xxxv sol. culp. iud.</p> <p>[3] Si quis ingenuus effractura fecerit quod ualent [duo] din. furauerit, sol. xxx culp. iud.</p> <p>[4] Si quis quod ualent super l. din. furauerit, xxxv sol. culp. iud., excepto capitale et delatura.</p> <p>[5] Si uero clauem efrigerit, xl sol. culp. iud.</p> <p>[6] Si uero nihil tulerit ut fugiens euadat, propter effracturam tantum xxx sol. culp. iud.</p>	<p>XI. DE FURTIS INGENUORUM UEL DE EFFRACTURIS.</p> <p>[1] Si quis ingenuus foris casa quod ualet duos denarios furauerit, dc denarios qui fac. sol. xv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.</p> <p>[2] Si uero foris casa quod ualent xl denarii furauerint, Mcccc denarios qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.</p> <p>[3] Si quis ingenuus effractura fecerit quod ualet duos denarios, Mcc den. qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura, culp. iud.</p> <p>[4] Si uero super l. porcos^(*) furauerit, Mcccc denarios qui fac. sol. xxxv, exceptis capitale et dilatura. (* l. porcos is no doubt a mistake of the copyist for l. din. On the theft of porci cf. tit. III.</p> <p>[5] Si uero clauem effregerit, et si in domo ingressus fuerit, et sic inde aliquid furtum tulerit, Mcccc denarios qui fac. sol. lxxv, exceptis capitale et dilatura.</p> <p>[6] Si uero nichil tulerit et fugiens euadat, praeter tanto effractura, Mcc denarios qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>XI. DE FURTIS INGENUORUM UEL EFFRACTURA^(*).</p> <p>[1] Si quis uero ingenuus de foris^(b) casa quod ualet duos denarios furauerit, malb leoardi^(*), sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (* effracturis. (b) foras.</p> <p>[2] Si uero foras casa quod ualet denarios^(b) xl furauerit, malb texa ca^(b), sunt den. Mcccc qui fac. sol. xxxv culp. [iud.], excepto capitale et delatura. (* denarius. (b) texeca.</p> <p>[3] Si quis ingenuus effractura fecerit et quod ualet ii denarios furauerit, sol. xxx culp. iud.^(*) (* this § occurs in cod. 5 only.</p> <p>[4] Si quis uero^(a) ingenuus effracturam^(b) fecerit et^(c) quod quingue den. ualet furauerit^(c), malb antedio^(a), sunt den. Mcccc qui fac. sol. xxxv culp. iud. (* uero, om. 5. (b) effractura. (c) et, om. 5. (d) furauerit, om. 5.</p> <p>[5] Si uero clauem effregerit aut adulterauerit, et sic in domum^(a) ingressus fuerit, et in^(b) furtum aliquid tulerit, malb anorlenet antedio^(a), sunt den. Mcccc qui fac. sol. xl^(c) culp. [iud.], excepto capitale et delatura. (* domo. (b) inde. (c) XLV</p> <p>[6] Si uero nihil tulerit^(a) effugiens euadat, propter^(b) effracturam^(b), tantum Mcc den. qui fac. sol. xxx culp. iud. (* et fugiens euadat propter. (b) effractura.</p>
<p>XII. DE FURTIS SERUORUM UEL EFFRACTURIS.</p> <p>[1] Si seruus foris casa quod ualit ii dinarios furauerit, excapto capitale et dilatura, cxx flagellus extentus accipiat.</p> <p>[2] Si uero quod ualit xl din. furauerit, aut castretur aut sex sol. reddat. Dominus uero serui qui furtum fecit capitale et dilaturam requirenti restituat.</p>	<p>XII. DE FURTIS SERUORUM UEL EFFRACTURIS.</p> <p>[1] Si quis seruus foris casa quod ualit dinarius furauerit et ei fuerit adprobatum, mal falcono, sunt din. cxx fac. sol. iii, pro dorsum suum, aut cxx flagellus suscipiat.</p> <p>[2] Si uero quod ualit xl din. inuolauerit, aut castretur aut cxxi din. qui fac. sol. vi culp. iud.; dominum uero serui capitale in loco restituat.</p>	<p>XII. DE FRACTURA UEL FURTIS SERUORUM.</p> <p>[1] Si quis seruus de foris casa quod ualent duo dinarii furauerit et ei fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, aut flagellis cxx accipiat aut solidos tres reddat.</p> <p>[2] Si uero furauerit quod ualent xl dinarii, aut castretur aut vi solid. reddat; dominus uero serui qui furtum fecit capitale in locum restituat.</p>	<p>XII. DE FURTIS SERUORUM UEL EFFRACTURIS.</p> <p>[1] Si quis seruus foris casa quod ualet duos denarios furauerit et ei fuerit adprobatum, exceptis capitale et dilatura, flagellis cxx accipiat, aut cxx denarios qui fac. sol. iii culp. iud.</p> <p>[2] Si uero furauerit quod ualent xl den., aut castretur aut cxxi den. qui fac. sol. vi reddat. Dominus uero serui qui furtum fecit capitale in loco restituat.</p>	<p>XII. DE FURTIS SERUORUM ET^(*) EFFRACTURA^(b).</p> <p>[1] Si quis seruus quod ualet duos denarios foras casa furauerit et ei fuerit adprobatum, aut cxx ictus accipiat, aut cxx^(c) den. qui fac. sol. iii pro dorso suo culp. iud. (* UEL. (b) EFFRACTURIS. (c) CXX — fac., occurs also in 5.</p> <p>[2] Si quis uero furauerit quod ualet xl den., aut castretur aut cxxi den. qui fac. sol. vi reddat; dominus^(a) uero serui qui furtum fecit^(b) capitale in loco restituat. (* dominus. (b) fecit.</p>
<p>XIII. DE RAPTO INGENUORUM.</p> <p>[1] Si tres homines ingenuam puellam rapuerint, mal schodo, hoc est tricinus sol. cogantur exsoluere.</p> <p>[2] Illi qui super tres fuerint, quinos sol. soluunt.</p>	<p>XIII. DE RAPTO INGENUORUM UEL MULIERUM TITULUS.</p> <p>[1] Si tres homines ingenuam puella de casa rapuerint, mal malzantania, id est millinus doctentinus dinarius, quod euenit tricinus sol., illi tres soluabant;</p> <p>illi qui super tres fuerint, doctentinus dinarius hoc est quinos sol. quisque illorum culp. iud.</p>	<p>XIII. DE RAPTO INGENUORUM UEL MULIERUM.</p> <p>[1] Si tres homines ingenuam puellam de casa rapuerint, trigenos xxx sol. culp. iud.</p> <p>[2] Illi uero qui super tres fuerint, unusquisque ex illis quinos sol. culp. iud.</p>	<p>XIII. DE RAPTO MULIERIS.</p> <p>[1] Si quis tres homines ingenua puella de casa rapuerint, Mcc den. qui fac. sol. xxx culp. iud. hunusquisque;</p> <p>ex ipsis qui super tres fuerint, ducentenos den. qui fac. sol. v hunusquisque eorum culp. iud.</p>	<p>XIII. DE RAPTO INGENUORUM UEL MULIERUM.</p> <p>[1] Si quis tres homines ingenua^(a) puella^(b) de casa aut de screona^(b) rapuerint, malb antomia^(a), Mcc den. qui fac. sol. xxx^(c) culp. iud. (* ingenuam puellam. (b) screona. (c) add. unusquisque.</p> <p>[2] Illi qui super tres fuerint ducentenos den. qui fac. sol. v unusquisque illorum culp. iud.</p>

XII. DE FURTIS INGENUORUM UEL EFFRACTURIS^(*).

[1] Si quis^(b) ingenuus^(*) de^(d) foris^(*) casa quod^(f) ualent^(f) duos^(*) dinarios^(b) furauerit, mal taxaca, [sumt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud.

^(*) effr., 8; effractoris, 9; infractores, B.G.H. ^(b) 8 addt: homo. ^(f) ingenus, 9; ingenis, G. ^(d) de, om. B.G.H. ^(*) foras, 9.G. ^(f) ualentem, B.G.H. ^(*) duo, 8; dui, 9. ^(b) dinarii, 9.

[2] Si uero foris^(*) casa quod ualent lx^(b) dinarii furauerit, mal taxaca, sol. xxx^(*) culp. iud., excepto capitale et delatura.

^(*) foras, 9. ^(b) xl, 8, 9; Similiter et si foris (foras) casa ualentem den. (uolente denoster, B) xl fur., &c. B.H; Sinu iter et xl fur., &c. G. ^(*) sumt den. MCCCC qui fac. sol. xxxv, 8.

[3] Si uero^(*) ingenuus^(b) aliquid de intus casa furauerit aut clauem infrigerit aut adulterauerit aut exinde aliquid in furtum exinde^(*) portauerit, mal anthedio^(d), [sumt den. Mcccc qui fac.] sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura^(*).

^(*) 8 addt: homo. ^(b) ingenuos, 9. ^(*) exinde, om. 8, 9. ^(d) anthedio, 8; 9 has here as gloss: norchlot, and as fine: xxx sol., which belong to the following 1, which is, however, omitted in 9. ^(*) B.G.H. combine §§ 3 & 4; Si u. in domo cl. effregerit a. adult. a. de infra casa aliquid furtum fecerit, sol. xlv c. l., exc. cap. & del.; et si cl. effr., et nih. exinde dep., sol. xxx c. l.

[4] Si quis clauem efrigerit^(*) et nihil exinde deportauerit^(b), mal norchot^(*), sol. xxx culp. iud.

^(*) efrigerit, 8. ^(b) portauerit, 8. ^(*) norchlot, sumt den. M.C.C. qui fac. sol. xxxv, 8; 9 omits this §, but it has the gloss and fine in § 3.

XIII. DE CURTIS^(*) SERUORUM UEL EFFRACTURIS^(b).

[1] Si quis seruus de^(*) furis^(d) casa quod^(*) ualet^(f) duos^(*) dinarios^(b) furauerit, excepto capitale et delatura^(f), aut flagellus^(b) cxx ictus^(f) accipiat, aut pro dorso^(*) suo^(*) [cxx den. qui fac.] sol. iii soluat^(*).

^(*) furis, 8, 9. B.G.H. ^(b) effractoris, 9; uel effr., om. 8. B.G.H. ^(f) de, om. B.G.H. ^(d) foris, 8. B.H.; foras, 9, 11. ^(*) quod, om. B.G.H. ^(f) ualent, 8, 9; ualentem, B.H.; ualente, G. ^(*) duo, 8; dui, 9. ^(b) dinarii, 9. ^(f) exc. cap. et del. is put at the end of the § in B.G.H. ^(b) flagellus, B.G.H. ^(f) ictos, 8. ^(*) dorsum, 9. G.H. ^(*) suum, 9. G.H. ^(*) culp. iud., 8.

[2] Si uero furauerit quod^(*) ualet^(b) xl din., aut castretur aut [cxxl den. qui fac.] sol. vi reddat^(*); dominus^(d) uero serui^(*) qui furtum fecerit, fecit^(f) capitale in locum^(*) restituat^(b).

^(*) quod, om. B.G.H. ^(b) ualent, 9; ualentem, B.G.H. ^(d) relat, 9. ^(*) dominus, 8; dominum, B.G.H. ^(*) seruo, 9. ^(f) fact, 9. ^(*) loco, 8. ^(b) serui capitale in locum restituat, B.G.H.

XIII. DE RAPTO^(*) INGENUORUM UEL MULIERUM^(b).

[1] Si quis tres^(*) hominis^(d) ingenua puella^(*) de casa aut de screuna^(f) rapuerit, mal antonio^(*), sol. lxx culp. iud.

^(*) raptum, 9; rapti, B.G.H. ^(d) uel mul., om. 8. ^(f) tris, 9. ^(d) homines, 8. B.G.H. ^(f) puellam, G. ^(f) screona, 8. G.H.; screona, B. ^(*) anthonius, 9. ^(b) sumt den. MCCC qui fac. sol. &c., 8.

qui^(f) super tres^(b) fuerint^(f) sol. v component⁽⁼⁾; ^(f) se, 9; quod si, B.H.; quod, G. ^(*) tris, 9. ^(*) 8 addt: ducentinos den. qui fac. ^(*) unusquisque eorum culp. iud., 8.

XII. De furtis Ingenuorum uel effractoris.

1 Si quis uero ingenuus de foris^(*) casa + quod ualent duo denarij furauerit, malb. leudardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

† quod ualent duas denarios.

2 Si quis uero de foris casa quod ualent den. xl furauerit, malb. taxaca, + MCCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

† MCC den. qui fac. sol. xxx.

3 Si uero ingenuus de intus casa furauerit aut frerit quod ualent duo den., malb. antidio, MCCCC [den.] qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

4 Si quis uero supra quinque denarios furauerit deintro clauem, MCCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

• quinque aut.

5 Si uero ingenuus clauem effregerit aut adulterauerit, et sic domum ingressus fuerit, et per furtum aliquid tulerit, malb. antidio, MCCCC den. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

6 Si uero effregerit et nihil tulerit, et fugiens euadit, propter effractorum tantum, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

XIII. De furtis Seruorum uel effractoris.

1 Si quis seruus foris casa quod ualent duo denarij furauerit et ei fuerit adprobatum, aut centum + uiginti ictus accipiat, aut + cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

† flagellis centum. † pro dorso suo.

2 Si uero furauerit quod ualent xl denarij, aut castretur, aut cxxl den. qui fac. sol. vi reddat; dominus uero serui eius qui furtum fecerit, capitale et delaturam in loco restituat.

(For § of tit. 13 see tit. 107).

XIV. De Ingenuis hominibus, qui mulieres ingenuas rapiunt.

1 Si *qui tres homines, ingenuam puellam de casa, aut de screona rapuerit*, malb. *anthumia, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

• Unusquisque eorum.

2+ Illi uero qui super tres fuerint, cc den. qui fac. sol. v culp. iudicentur, excepto capitale et delatura.

† Illi alij qui super tres fuerint unusquisque eorum.

XII. DE FURTIS INGENUORUM UEL INFRACTURIS.

[1] Si quis ingenuus foris casa quod ualet^(*) duos dinarios furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

^(*) ualent, Q.

[2] Si uero foris casa quod ualet^(*) xl dinarios furauerit, MCCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

^(*) ualent, Q.

[3] Si quis ingenuus casam^(*) effregerit et quod ualet^(b) duos dinarios furauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

^(*) casa, Q. ^(b) ualent, Q.

[4] Si uero v [aut]^(*) supra v^(b) dinarios furauerit, MCCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

^(*) E.F.Q. and nearly all the MSS. have this word. ^(b) super quinque, A; Si uero supra quinque, B, O; Si uero ut supra V, P; Si uero quinque supra V din., T.V.

[5] Si quis ingenuus clauem effregerit aut adulterauerit, et sic^(*) domum ingressus fuerit, et inde aliquid per furtum tulerit, MCCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

^(*) Q addt: in.

[6] Si uero nihil tulerit sed fugiens euaserit, propter effractorum tantum MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

XIII. DE FURTIS SERUORUM UEL INFRACTURIS^(*).

[1] Si quis seruus foris casa quod ualet^(b) duos dinarios furauerit et inde fuerit conuictus, aut flagellis cxx ictus^(*) accipiat, aut pro dorso^(*) suo^(*) cxx din. qui fac. sol. iii soluat^(f), excepto capitale et delatura.

^(*) uel infr. is wanting in some of the MSS. ^(b) ualent, Q. ^(*) ictus, Q. ^(d) dorsum, Q; dorsu, V. ^(f) suum, Q. ^(f) culp. iud., B.F.G.N.

[2] Si uero^(*) furauerit quod ualent xl denarios, aut castretur aut cxxl din. qui fac. sol. vi reddat. Dominus autem serui qui furtum fecerit, capitale in locum restituat^(b).

^(*) B addt: infra domum. ^(b) this § is wanting in Q.

XIV. DE INGENUIS HOMINIBUS QUI INGENUAS MULIERES^(*) RAPIUNT.

[1] Si qui^(b) tres homines ingenuam puellam de casa aut de screuna^(*) rapuerint, unusquisque eorum MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

^(*) feminas, Q. ^(b) qui, om. N; Si quis tres, O; Si quis in homines, P. ^(*) screona, Q.

[2] Illi alij qui super tres fuerint unusquisque eorum cc din. qui fac. sol. v culp. iud.

Cf. L. Baj. 9; Gund. 4, 25, 29, 70; Fris. 3; Sax. II. 32, 35, 36; Wisig. VII. 1, 2; Ed. Roth. 253-263; Aeth. 4, 9; Inc. 7.

Cf. L. Rip. 29; Gund. 4, 20, 25, 29, 70; Fris. 3, 12; Wisig. VII. 1, 2; Ed. Roth. 254-263, 372, 373; Grim. 3; Li. 147; Aeth. 89, 90. On crimes committed by slaves, cf. L. Sal. 25, 35, 39, 40; Waitz, 201.

Cf. Waitz, 198.

Cf. L. Sal. 71, 105; Rip. 34, 35; Alam. 58; Baj. 8; Gund. 12, 30; Sax. II. 40; Thur. 46; Ed. Roth. 205-210, 221; Li. 24; Aeth. 82; Waitz, 100, 106, 107, 115, 201.

Cf. Recap. L. Sal. 7.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 6 & 5.
[3] Qui cum sagittas fuerint, ternos sol. culp. iud.	[9] Qui cum sagittas fuerint, docentinus din. qui fac. sol. ternus culp. iudicetur quisque illorum;	[8] Qui cum sagittas fuerint, unusquisque tres sol. culp. iudicetur;	[9] Qui cum sagittas fuerit, cxx den. qui fac. sol. iii quisque eorum culp. iud.	[8] Qui cum sagittas fuerint (*), cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud. (*) fuerit.
[4] Raptores uero <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII exigantur.	raptur uero <i>MMD</i> din. fac. sol. LXII culp. iud.	raptor uero sol. LXII culp. iud.	[8] Raptor uero <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXII culp.	[4] Raptor uero <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXIII (*) culp. iud. (*) LXIII.
[5] Si uero puella ipsa de intro clauē aut de screuna rapuerit, praecium et causa superius conpraehensā culp. iud.			[4] Si uero puella ipsa de intro clauē aut de screuna rapuerit, et praetius uel causa superius intimata conuenit obseruare.	[5] Si uero puella ipsa de intro clauē (*) aut de screuna (b) rapuerit, malb alteofaltheo*, et pretius et causa superius intimata conuenit obseruare. (*) clauem. (b) screonam.
[6] Si uero puella qui trahitur in uerbum regis fuerit, fritus exinde <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII est.	[8] Si uero puella qui trahitur in uerbo regis fuerit, creus inde exiendis sol. LXII culp. iud.	[4] Si uero puella ipsa quem trahitur in uerbo regis fuerit, fredus exinde sol. LXII exigantur.	[8] Si uero puella qui trahitur in uerbo regis fuerit, furban exinde <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXXI culp. iud.	[6] Si uero puella qui trahitur in uerbo regis fuerit (*) posita, fretus exinde <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXIII (b) culp. iud. (*) fuerat. (b) LXIII exegatur.
[7] Si uero puer regi uel litus ingenuam feminam traxerit, de uita culp. esse debet.	[4] Si uero puer regius uel litus ingenua puella traxerit, de uita componat.	[6] Si uero puer regius fuerit uel ledus qui ingenuam puellam traxerit, de uita componat.	[6] Si uero puer regis uel litus ingenuam feminam traxerit, de uita componat.	[7] Si uero puer regius uel litus ingenua femina traxerit, de uita sua (*) componat. (*) sua, om. 5.
[8] Si uero ingenuam puellam de illis suam uoluntatem seruam secuta fuerit, ingenuitatem suam perdat. (Cf. tit. 25, § 6.)	[5] Si uero ingenuam quemcumque de illis sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam perdit.	[9] Si uero feminam ingenuam quicumque de illis sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam amittat.	[7] Si uero ingenuam quicumque de illis sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitate suam perdat.	[8] Si uero ingenua femina quicumque de illis sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitate (*) sua (*) perdat. (*) -tatem suam.
[9] Ingenuus si ancilla aliena priserit similiter paciatur. (Cf. tit. 25, § 5).	(Cf. tit. 25, § 3).	(Cf. tit. 25, § 2).	(Cf. tit. 25, § 3).	[9] Si ingenuus ancillam alienam in coniugium praeserit (*), malb honema*, cum ea in (b) ipso (b) seruitio permaneat. (*) prehenderit. (b) ipse in. (Cf. tit. 25, § 3).
				[10] Si quis litam alienam ad coniugium sotiauerit (*), malb infamia*, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) sotiauerit. [11] Si quis sororis (+) aut (*) fratris filiam (*), aut certe ulterius gradus consobrinæ (b), aut certe fratris uxorem, aut auunculis (*), sceleratis nuptiis sibi iunxerit, hanc poenam subiaceant ut de tale consortio separentur, atque (*) etiam si filius (*) habuerint, non habeantur legitimi (f) heredes, sed infamiae sunt natiuitate (f). (+) soror eius, corr. sorores. (*) aut ad fratris filia. (b) consubrina. (*) auunculis. (d) ad que. (*) filioa. (f) legitime heredes infamis innotati.
[10] Si quis sponsam alienam tulerit et eam sibi in coniugio copulauerit, <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[8] Si quis sponsam alienam tulerit et sibi in coniugio copulauerit, mal antedio, <i>ssnt</i> din. <i>MMD</i> fac. sol. LXII culp. iud.	[7] Si quis sponsam alienam tulerit, sibi in coniugium copulauerit, sol. LXII culp. iud.	[8] Si quis sponsam alienam tulerit et sibi in coniugium copulauerit, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXXI culp. iud.	[12] Si uero sponsa aliena tulerit et sibi in coniugium (*) copulauerit (b), malb anestet*, <i>ssnt</i> den. <i>MMD</i> qui fac. sol. LXIII (*) culp. iud. (*) coniugio. (b) copulauerit. (*) LXIII.
				[13] In contra sponsum (*) uero cuius sponsa est sol. xv culp. iud. (*) sponso.
				[14] Si quis puella sponsata dructe ducente (*) in uia adallierit, et cum ipsa uiolenter moecatus (b) fuerit, malb gaugie altho*, <i>ssnt</i> den. <i>vllm</i> qui fac. sol. cc culp. iud. (*) ducentem. (b) mechatum.
XIV. DE SUPERUENIENTIBUS UEL EXPOLIATIS.	XIII. DE SUPERUENIENTES UEL EXPOLIACIONIBUS.	XIII. DE SUPERUENTIS VEL EXPOLIATIONIBUS.	XIV. DE SUPERUENTIS UEL EXPOLIATIONEM.	XIV. DE SUPERUENTES (*) EXPOLIACIONIBUS.
[1] Si quis hominem ingenuum in superuentum expoliauerit, cui fuerit adprobatum, mal anthi falthio, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[1] Si quis hominem ingenuum in superuentum expoliauerit et ei fuerit adprobatum, mal murdo, <i>ssnt</i> din. <i>MMD</i> fac. sol. LXII culp. iud.	[1] Si quis hominem ingenuum in superuentum expoliauerit, sol. LXII culp. iud.	[1] Si quis hominem ingenuum in superuentum expoliauerit, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXXII culp. iud.	[1] Si quis hominem ingenuum in superuentum (*) expoliauerit, malb musido*, <i>ssnt</i> <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXIII (*) culp. iud. (*) superuenientis uel (*) superuentis. (*) LXIII.

ille (*) uero qui cum sagittas fuerint, ternus (*) sol. componere faciant (*);
 (*) illi, 8.9. B.G.H. (*) ternos, 8. (*) 8 adds: unusquisque eorum. (o.p) ternos sol. componant, B.G.H.

raptor (*) uero [MMD den. qui fac.] sol. LXIIS (*) culp. iud. (*)
 (*) raptor, 9. (*) XLIII, H. (*) cogatur exsoluere, 8.

[2] Si uero puella in uerbo regis fuerit qui tractur (*) fredus (*) exinde (*) LXIIS sol. (*) cogatur exsoluere (*).
 (*) tractur, 9; trahitur, B.H.; trahitur, G. (*) fredus, G.H. (*) exinde, om. G.H. (*) sol., om. 9. (*) *Uti § does not occur in 8.*

[3] Si uero puer regi (*) ue (*) litus (*) ingenua (*) femina (*) traxerit (*), de uita componat.
 (*) regis, 8. B.G.H. (*) uel, 8.9. B.G.H. (*) litos, 8; letus, 9. B.; laetus, G.H. (*) ingenuam, B.G.H. (*) feminam, B.G.H. (*) 8 adds: tunc.

[4] Si uero ingenua femina (*) quicumque (*) de illis sua uoluntate (*) secuta (*) fuerit, ingenuitatem (*) suam (*) perdat.
 (*) femina, om. B.G.H. (*) quaecumque, B.G.H. (*) uoluntate, 9. (*) secuta, G. (*) ingenuitate, 8.9. (*) sua, 8.9.

[7] Si quis ingenuus (*) ancilla (*) aliena (*) priserit (*) in coniugio (*), mal bonimo, ipsi (*) cum ea (*) in seruitio implicetur (*).
 (*) ingenuus, 9. (*) ancillam, B.G.H. (*) alienam, B.G.H. (*) priserit, om. 8. B.G.H. (*) coniugium, 9; 8 adds: sociauerit; B.G.H. adds: accepit. (*) ipse, B.G.H. (*) eam, 9. (*) implicetur, 9.
 (For § 8, see tit. 15; for §§ 9 and 10, tit. 25).

[5] Si quis sponsam (*) aliena (*) tulerit (*) et sibi in coniugium (*) sociauerit, mal andrateo (*), [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXIIS culp. iud.
 (*) sponsam, 8. B.G.H.; sponsa, 9. (*) alienam, 8. B.G.H. (*) tulerit, B.G.H. (*) coniugium, 9; coniugio, B.G.H. (*) andrateo, 8; andratho, 9.

[6] Si quis puella (*) dispensata (*) ducti (*) ducenti (*) ad maritum (*) aliquis (*) eam in uiam (*) adsallierit (*) et ipsa (*) uiolenter michatus (*) fuerit, mal gaugechaldo (*), sol. CC (*) culp. iud.
 (*) puella, 9; puellam, B.G.H. (*) dispensata, 8; dispensatam, B.G.H. (*) ductu, 9; dructe, B.G.H. (*) ducente, 8.9; ducentem, B.G.H. (*) marito, 9. (*) al., om. B.G.H. (*) uia, 9. B.G.H. (*) adsallierit, 9. (*) ipsam, 8. H.; eam, B. (*) mechatus, 8; migatus, 9; mechatus, B.G.H. (*) gaugechaldo, 9. (*) sunt den. VIII qui fac. sol. CC, 8; sol. CC, 9. B.G.H.

XV. (*) DE SUPERUENTIS UEL EXPOLIATIONIBUS (*).

[1] Si quis hominem ingenuum in (*) superuenti (*) expoliauerit, mal mosido (*), [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXIIS culp. iud.
 (*) XVII, in 9; for tit. XV of that cod. see tit. XV and XXV. (*) 9 adds: qui hominem ingenuum expoliavit. No rubric in G.H.; De furtis, B. (*) in, om. B.G.H. (*) superuento, 8; superuentientem, B.G.H. (*) musido, 8.

8° Qui cum sagittis fuerint, unusquisque illorum CXX den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

4 Raptor uero MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

5 Si uero puella quae trahitur in uerbo Regis fuerit, propter fredum MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium cogatur persoluere, excepto capitale et delatura.

6 Si quis puer regis, uel lidus, ingenuam feminam traxerit, de uita componat.

7 Si uero ingenua femina, aliquemcunque de illis, sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam perdat.

11 Si quis ingenuus ancillam alienam in coniugium + sociauerit, malb. + honomo, ipse cum ea in seruitio + inclinetur.
 † priserit capulauerit alias. † on em o. † cum ipsa in seruitio permaneat; implicetur alias.

XVI. 4° Si quis lidam alienam in coniugium sociauerit, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

19° Si quis sororem, aut fratris filiam, aut certe alterius gradus consobrinam, aut fratris uxorem, aut auunculi sceleratis nuptijs sibi iunxerit, huic poene subiaceat, ut a tali consortio separaretur, atque etiam si filios habuerint, non habeantur legitimi haeredes, sed infamia sint notati.
 (For § 13 of tit. 14, see tit. 105).

8 Si quis + puellam sponsatam tulerit, et sibi in coniugium sociauerit, malb. ana. a. theo, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.
 † sponsam alienam.

9+ Sponso autem eius DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

10 Si quis puellam + sponsatam + druchte ducente ad maritum, et eam in uia aliquis adsallierit, et cum ipsa uiolenter mechatus fuerit, malb. chaugichaldo, viiij den. qui fac. sol. CC culp. iud.
 † que druchte ducitur ad maritum in uia.

XVII. De Superuentis uel Expoliationibus.

1 Si quis hominem ingenuum + superuentum expoliauerit, malb. mosedo, MMD den. qui fac. sol. LXXX cum dimidio culp. iud.
 † in superuentu.

[8] Qui cum sagittis fuerint, unusquisque illorum CXX din. qui fac. sol. III culp. iud.

[4] Raptor uero MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

[5] Si uero puella quae trahitur in uerbo regis fuerit, propter fredum MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio cogatur persoluere (*).
 (*) culp. iud., Q.

[6] Si uero puer regis uel lidus ingenuam feminam traxerit (*), de uita componat.
 (*) traxerunt, Q.

[7] Si uero ingenua (*) femina quemque (*) de illis sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam perdat.
 (*) ingenuam feminam que, Q.

[11] Si quis ingenuus ancillam alienam in coniugio accepit, ipse cum ea in seruitio implicetur (*).
 (*) For § 12 see tit. 15; for §§ 13 and 14, tit. 25.

[15] Si quis lidam alienam (*) in coniugium sociauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.
 (*) ludo cum alienum, Q.

[16] Si quis sororem, aut fratris filiam, aut certe alterius gradus consobrinam (*), aut fratris uxorem, aut auunculi, sceleratis nuptijs sibi iunxerit, huic poene subiaceat, ut a tali consortio separaretur. Atque etiam si filios (*) habuerint, non habeantur legitimi haeredes, sed infamia sint notati.
 (*) consobrinam, Q.V. (*) A adds: non; the same word was originally in 4418, but has been effaced.

[8] Si quis (*) sponsam alienam tulerit (*) et sibi in coniugium (*) copulauerit (*), MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.
 (*) qui, Q. (*) tulerit, Q. (*) coniugio, Q. (*) copulauerit, Q.

[9] Sponso (*) autem eius DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) sponsa, Q.

[10] Si quis puellam, quae (*) druchte (*) ducitur (*) ad (*) maritum, in uia adsallierit, et cum ipsa uiolenter mechatus (*) fuerit, viiij din. qui fac. sol. CC culp. iud.
 (*) qui, Q. (*) druchte, G.K.O.P.Q.; druchte, E; drute, F. (*) dicitur, I.P.Q. (*) aut, Q. (*) meatus, Q.

XV. DE EO QUI HOMINEM INGENUUM (*) EXPOLIauerit.

[1] Si quis hominem ingenuum in superuentu expoliauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.
 (*) innocentem, Q.

Cf. L. Sal. tit. 76, § 7; Sohm, R. u. Ger. 109, 145.

Cf. L. Sal. tit. 79, 92. 3.

Cf. L. Alam. 18; Gund. 35; Marculf. 2. 29; cf. L. Sal. tit. 25, where the § occurs again in Cod. 1 only; Cod. 1 alone mentions the *seruim*.

It is difficult to say whether the first letter of the gloss in Codd. 6-8 is *A* or *B*. In 9 it is *B*. This § occurs again in tit. 25, § 5 (3, 6), *francus* being substituted in Codd. 5, 6, and L. E. for *ingenuus*; cf. L. Sal. 92; Cap. Lud. cap. 3; L. Wisig. III. 2, 3; Cham. 45.

Cf. Ed. Roth. 185; L. Wisig. III. 5; Pa. Sax. 20; Cn. 1. 7; Waitz, 108. This §, if it be derived, as is supposed, from the interpretation of Alaric's Breuiary on the 3rd constitution of the Cod. Theod. III. 12, could only have been inserted in the Salic Law after the year 506.

Cf. L. Alam. 52; Baj. 8. 16; Sax. II. 49; Cham. 47; Ed. Roth. 190-192.

Cf. Recap. L. Sal. 12.

Cf. Sept. Caus. VI. 7.

Cf. L. Gund. 29; Waitz, 97, 171; Sohm, R. u. Ger. 572.

Cf. L. Sal. tit. 61, § 2, where a somewhat similar provision is found in Cod. 1 only.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 5.
[2] Si uero romanus barbarum salico expoliauerit, legem superiorem conprehensa conuenit obseruare.	[2] Si uero romanum franco saligo expoliauerit, et certa non fuerit, per xxv se iuratores exsolbat, medius tamen electus; se iuratores non potuerit inuenire, mal murdo, aut ad inium ambulat, aut <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXII culp. iud. ^(*) (*) <i>Cf. III. 16, § 3.</i> [3] ^(*) Si uero certa probacio non fuerit, xx se iuratores exsoluat, medius tamen electus; se iuratores non potuerit inuenire, mal murdo, aut ad inium ambulat, aut <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXII culp. iud. (*) <i>This § should probably run: Si uero [francus romanum expoliauerit et] certa . . . ; in which case it would be the equivalent of § 3 of the other texts.</i>	[2] Si romanus homo barbarum expoliauerit salicom, causa superius conprehensa conuenit obseruare.	[2] Si uero romanum aut barbaro salico expoliauerit, causa superius conprehensa conuenit obseruare.	[2] Si uero romanus homo francum ^(*) expoliauerit, <i>MMD</i> [den.] qui fac. sol. LXII ^(b) culp. iud. (*) franco. ^(b) LXII.
[3] Si uero francus romano expoliauerit, sol. xxxv culp. iud.	[3] ^(*) Si quis hominem qui admigrare uoluerit et de rege abuerit praecceptum et abundiuit in mallo publico, et aliquid ex ordinationem regis testare praesumpserit, mal <i>sumt</i> ^(*) alachtaco, <i>sumt</i> VIII ^(*) faciunt sol. cc culp. iud. (*) sunt after mal is, no doubt, a mistake and the same as sunt after alachtaco.	[3] Si uero francus romanum expoliauerit, sol. xxx culp. iud.	[3] Si uero francus romanum expoliauerit, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) romano.	[3] Si uero francus romanum expoliauerit, malb musido ^(*) , <i>sumt</i> den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) romano.
[4] Si quis hominem qui migrare uoluerit et de rege habuerit praecceptum et abundiuit in malum publico, et aliquis contra ordinationem regis testare praesumpserit, VIII ^(*) din. qui fac. sol. cc culp. iud.	[4] Si quis hominem migrante adsallierit et ei fuerit adprobatum, sol. cc culp. iud.	[4] Si quis hominem qui alicubi manere disponit et de regem habet praeccepta et sibi habundauit in mallo publico, et aliquis extra ordinationem dominica ei testare praesumit, cc sol. culp. iud.	[4] Si quis hominem qui alibi habi migrare disponit et de rege habet praecceptum et se eam abundiuit in mallo publico, et aliquis contra ordinationem regis ei testare praesumpserit, VIII ^(*) den. qui fac. sol. cc culp. iud.	[4] Si quis hominem qui alicubi migrare disponit ^(*) et habet praecceptum rege et habundiet se ^(b) in mallo publico, et aliquis ei extra ordinationem ^(c) regis restare ^(d) aut adsallire praesumit ^(e) , malb alcata alchathocus uia lacin ^(*) , <i>sumt</i> den. VIII ^(*) qui fac. sol. cc culp. iud. (*) disponet. ^(b) se, om. 5. ^(c) -hole. ^(d) testare. ^(e) praesumat.
[5] Si quis hominem migrante adsallierit, quanti in contubernio uel superuentum, mal texaga, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[5] Si quis hominem migrantem adsallierit, quanti in eum superuentum probati fuerint fuisse nuscuntur, sexagenus semes sol. culp. iud.	[5] Si quis hominem migrantem asallierit, mal turpefalti, hoc est quanti in eo contubernio uel superuenti fuerint fuisse probantur, LXII sol. unusquisque ex illis culp. iud.	[5] Si quis hominem migrantem adsallierit, VIII ^(*) den. qui fac. sol. cc culp. iud.	[5] Si quis in ^(*) uillam alienam adsallierit, quanti in eo contubernio uel superuentus ^(b) fuissent probati uel ibidem fuerint, malb turphaldeo ^(*) , <i>sumt</i> den. <i>MCCCC</i> qui fac. sol. LXIII ^(*) culp. iud. (*) in, om. 5. ^(b) superuento. ^(c) LXIII.
[6] Si quis uilla aliena adsallierit, quanti in eo contubernio probantur, mal sec ^(*) this, hoc est sol. LXIII culp. iud.	[6] Si quis uilla aliena adsallierit, quanti in eum superuentum probati fuerint fuisse nuscuntur, sexagenus semes sol. culp. iud.	[6] Si quis hominem migrantem adsallierit, mal turpefalti, hoc est quanti in eo contubernio uel superuenti fuerint fuisse probantur, LXII sol. unusquisque ex illis culp. iud.	[6] Si quis uilla aliena adsallierit, quanti in contubernio ipso fuerint uel superuenti fuerint probati, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXII culp. iud.	[6] Si quis uillam alienam adsallierit, et ibidem ostia fregerit, canes occiderit uel homines plagauerit, aut in carro aliquid exinde duxerit, malb turpephaldeo ^(*) , <i>sumt</i> den. VIII ^(*) qui fac. sol. cc culp. iud.
[7] Si quis hominem dormientem in furtum expoliauerit et ei fuerit adprobatum, mal friomurdum, <i>sumt</i> din. III ^(*) fac. sol. c culp. iud.	[7] Si quis hominem dormientem in furtum expoliauerit, sol. c culp. iud.	[7] Si quis hominem dormientem expoliauerit, sol. c culp. iud.	[7] Si quis et hominem mortuum antequam in terra mittat et in furtum expoliauerit, III ^(*) den. qui fac. sol. c culp. iud.	[7] Quicquid ^(*) ibidem preserit ^(b) in loco restituat, quanto ^(c) in eo contubernio uel superuenientes ^(d) fuisse probantur, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXIII ^(*) culp. iud. (*) Excepto quic quicquid. ^(b) preserit. ^(c) quanti. ^(d) supra uent. ^(e) LXIII quosque illorum.
[8] Si quis hominem mortuum antequam in terra mittatur expoliauerit, cui fuerit adprobatum, mal noreb ^(*) , <i>sumt</i> din. III ^(*) fac. sol. c culp. iud.	[8] Si quis hominem mortuum antequam in terra ponatur in furtum expoliauerit, cui adprobatum fuerit, c sol. culp. iud.	[8] Si quis hominem mortuum antequam in terra ponatur in furtum expoliauerit, cui adprobatum fuerit, c sol. culp. iud.	[8] Si quis hominem mortuum antequam in terra mittatur ^(*) in furtum expoliauerit, malb chreu musido ^(*) , <i>sumt</i> den. III ^(*) qui fac. sol. c culp. iud. (*) mittatur.	[8] Si quis hominem mortuum antequam in terra mittatur ^(*) in furtum expoliauerit, malb chreu musido ^(*) , <i>sumt</i> den. III ^(*) qui fac. sol. c culp. iud. (*) mittatur.
XV. [Sine rubrica].	[1] Si quis hominem exfuderit et expoliauerit, mal turnicale, <i>sumt</i> din. VIII ^(*) fac. sol. cc, cui fuerit adprobatum, culp. iud.	[7] Si quis hominem mortuum effoderit et expoliauerit, et ei adprobatum fuerit, cc sol. culp. iud.	[9] Si quis hominem mortuum effoderit ^(*) uel expoliauerit, malb tornechallis siue odocarina ^(*) , <i>sumt</i> den. VIII ^(*) qui fac. sol. cc culp. iud. (*) exfodierit.	[9] Si quis hominem mortuum effoderit ^(*) uel expoliauerit, malb tornechallis siue odocarina ^(*) , <i>sumt</i> den. VIII ^(*) qui fac. sol. cc culp. iud. (*) exfodierit.

[2] Si (t) romanus homo barbaro expoliaverit (b), al mosido (c), [sunt den. MMD qui fac.] sol. c. iud. (d) culp. iud.
(*) S. addit: quis. (b) Si romanus barbarum e., B.G.H. mosido, & (d) XVIII, 9.

2 Si uerò Romanus, b Barbarus, Salecum Francum expoliaverit, caussam superius comprehensam conuenit obseruare.

[2] Si Romanus homo Francum expoliaverit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

[3] Si uero (t) francus homo (b) romano (b) expoliaverit, mal mosido (c), [sunt den. MCC qui fac.] sol. xxx culp. iud.
(*) quis, & (b) romanum, B.G.H. (c) musido, &

3 Si uero Francus Romanum expoliaverit, malb. mosedo, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[3] Si uero Francus Romanum expoliaverit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[4] Si quis homine (t) qui alibi (b) migrare disponit et de rege (t) habet cartas et se alundiu (d) in mallo publico (c), et aliquis extra (t) ordinatione (s) regis testare aut adsallire eum presumpserit (b), mal alachra et hii uia lacina (t), [sunt den. viiij qui fac.] sol. cc culp. iud.
(*) homo, & hominem, q. (b) alicubi, & (c) regi, q. (d) habundiu, & q. (t) publico, q. (t) extra, om. q. (s) ordinationem, q. (b) S. q. hominem cartam regis habentem extra ordinationem (ordinem, H) regis adsallire uel uia lacina facere pres. sol. &c., B.G.H. (t) alagra et hii uia lacina, q.

4 Si quis hominem qui alicubi migrare disponit, et dirigere habet præceptum Regis, et si aliunde irit in mallum publicum, et aliquis extra ordinationem Regis restare eum facit, aut adsallire presumpserit, malb. alacfacis uia lacina, viiij den. qui fac. sol. cc culp. iud.
(For H 5-10, see the following tit.)

[4] Si quis hominem, præceptum regis habentem, contra ordinationem regis adsallire uel uia laciniam (t) ei facere presumpserit, viiij din. qui fac. sol. cc culp. iud.
(*) uia lacinet, Q.

Cf. Sept. Caus. vi. 1; Ed. Roth. 177; Afr. 37; Waitz, 144, 210; Sohm, R. u. Ger. 60.

XVI. DE (t) QUI ALTERIUS UILLAM ALIENAM (b) ADSALLIERIT (c).

XVIII. De eo qui Villam alienam adsallierit.

XVI. DE EO QUI UILLAM ALIENAM ADSALLIERIT.

Cf. L. Sal. tit. 42, § 5, tit. 89, 97; Sept. Caus. iv. 4; L. Baj. 11; Aeth. 5, 13, 17, 27-30; Ine, 43.

[1] Si quis uillam alienam adsallierit (d), mal alafalcio (t), [sunt den. MCC qui fac.] sol. xxx culp. iud. (f)
(*) S. addit: eo. (b) alienam, om. & (c) adsallit; rubric in o. XVII. Si quis uillam alienam adsallit uel expoliaverit; no rubric in B.G.H. (d) adsalliret, q. (f) alafalmo, & (f) this § om. G.

1 Si quis uillam alienam adsallierit, *malb. alac falthio, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.
* et omnes qui conuicti fuerint quod in eius contubernio fuissent, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culpabilis unusquisque eorum iudicetur.

[1] Si quis uillam alienam adsallierit, ipse et omnes qui conuicti fuerint quod in eius contubernio fuissent, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio unusquisque ipsorum culp. iud.

[2] Si quis uillam alienam adsallierit (t), et (b) ibidem (c) hostia (d) fregerit (t) et (f) canus (s) occiderit aut homines plagauerit (b), aut exinde in carro (t) aliquid duxerit, mal turriphathio, [sunt den. viiij qui fac.] sol. cc culp. iud.
(*) adsalliret, q; B.H. combine H 1 and 2 and omit, therefore: S. q. u. a. a.; G. also omits these words. (b) B.H. add: si. (c) ibidem, om. & (d) hostia, & G.H.; istia, q; ostia, B. (f) frigerit, & (f) aut, B.G. (s) canes, q. B; canos, G.H. (b) placauerit, & q. B.G.H. (t) carra, & c. r, q; plac. uel in carro al. dux., H.

2 Si quis uillam adsallierit alienam, et ibidem ostia fregerit, canes occiderit, aut hominem plagauerit, uel in carro aliquid exinde duxerit, malb. turppha falchio, viiij den. qui fac. sol. cc culp. iud.

[2] Si quis uillam alienam adsallierit, et ibidem ostia (t) fregerit, canes occiderit uel homines (b) plagauerit, aut in carro aliquid inde adduxerit (c), viiij din. qui fac. sol. cc culp. iud., et quicquid inde abstulerit in locum restituat.
(*) hostia, A.H.K.N.S.; ustia, G; hostias, P. (b) hominem, Q. (c) aduxerit, P; duxerit, Q.

Cf. Sent. Sept. Sept. 3. The gloss is the same in 7, 8, and 9.

XV. [5] Si quis homine (t) ingenuo dormiente (b) expoliauerit, mal frio mosido (c), [sunt den. iiii qui fac.] sol. c culp. iud.
(*) hominem ingenuum dormientem, & q. B.G.H. (b) prio mosido, &; frio mosido, q.

XVII. 10 Si quis hominem dormientem expoliauerit, malb. Chreo mosdo, iiii den. qui fac. sol. c culp. iud.
† ingenuum hominem furtu.

XV. [5] Si quis hominem ingenuum dormientem (b) furtu expoliauerit, iiii din. qui fac. sol. c culp. iud., excepto capitale et delatura.
(*) Q adds: in.

A corresponding § occurs under tit. 6r in Codd. 2, 3, 5, 6, with the exception of *dormiente* instead of *dormientem* in Cod. 2. Cf. Sept. Caus. v. 2.

XVII. 6 Si quis hominem mortuum antequam in terram mittatur in furtum expoliauerit, malb. chreo mosdo, MDCCC den. qui fac. sol. XLV, et in alia sententia MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

XVII. 6 Si quis hominem mortuum antequam in terram mittatur in furtum expoliauerit, malb. chreo mosdo, MDCCC den. qui fac. sol. XLV, et in alia sententia MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

XVII. DE EO QUI HOMINEM MORTUUM EXPOLIAUERIT.

[1] Si quis hominem mortuum antequam in terra mittatur furtu (t) expoliauerit, iiii din. qui fac. sol. c culp. iud.
(*) in furtu, Q.

The following § reoccur, to a great extent, under tit. 6r (1 & 2 of Cod. 1 only) and tit. 55. In accordance with the *Lex Emend.*, tit. 17 and 1 of tit. 18 of Codd. 7-9 have been put under tit. 55.
Cf. L. Rip. 54, 85; Alam. 50; Baj. 19; Ed. Roth. 15, 16; L. Fris. (Add. Sap.) III. 75; Wisig. XI. 2.

6 Si quis hominem mortuum exfodierit et expoliauerit, malb. thurnichalt, iiii den. qui fac. sol. c culp. iud.
7 Et postea parentes defuncti iudicem rogare debent, ut inter homines non habitet auctor sceleris, et qui ei hospitium dederit, antequam parentibus satisfaciatur, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

6 Si quis hominem mortuum exfodierit et expoliauerit, malb. thurnichalt, iiii den. qui fac. sol. c culp. iud.
7 Et postea parentes defuncti iudicem rogare debent, ut inter homines non habitet auctor sceleris, et qui ei hospitium dederit, antequam parentibus satisfaciatur, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[2] Si quis hominem mortuum effodierit et (t) expoliauerit, viiij din. qui fac. sol. cc culp. iud. Et postea parentes defuncti iudicem rogare debent, ut inter homines non habitet auctor sceleris, et qui ei hospitium (b) dederit antequam parentibus satisfaciatur, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) aut, Q. (b) ospicium, V.

Cf. Sept. Caus. v. 1, where a fine of 100 sol. is given; while a fine of 200 sol. occurs in Sent. Sept. § 6.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>XV. DE HOMICIDIIS UEL SI QUIS UXOREM ALIENAM TULERIT.</p> <p>Si quis hominem ingenuum occiderit aut uxorem alienam tulerit a uiuo marito, mal leudardi, hoc est VIII¹ din. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>XV. [9] Si quis uxorem alienam tollere uoluerit uiuo marito, mal affalthecha, sunt din. VIII¹ fac. sol. cc, cui fuerit adprobatum, culp. iud.</p> <p>(For §§ 3 & 4, see tit. 25).</p>	<p>XV. DE UXOREM ALIENAM AB ALIO SUBLATA.</p> <p>[1] Si quis uxorem alienam tulerit uiuo marito, sol. cc culp. iud.</p> <p>(For §§ 2 & 3, see tit. 25).</p>	<p>XV. [Sine rubrica.]</p> <p>[1] Si quis uxorem alienam tulerit huio (leg. uiuo) marito, VIII¹ den. qui fac. sol. cc culp.</p> <p>(For §§ 2 & 3, see tit. 25).</p>	<p>XV. DE EO (S) QUI UXOREM ALIENAM TULLERIT UIUO MARITO.</p> <p>[1] Si quis uxorem alienam tulerit uiuo marito, mal abtiga^o, sunt den. VIII¹ qui fac. sol. cc culp. iud.</p> <p>(*) De eo, om. 5. (For §§ 2 & 3, see tit. 25).</p>
<p>XVI. DE INCENDIIS.</p> <p>[1] Si quis casa qualibet super homines dormientes incenderit, quanti ingenui intus fuerint mallare debent, et si aliquid intus arserint, mal alfathio, hoc est MM¹ din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>XVI. TITULUS DE INCENDIIS.</p> <p>[1] Si quis casa aliena qualibet super hominis dormientis incenderit, cui fuerit adprobatum, mal selane effe^a, quam ingenui fuerunt intus mallare debent; et si aliquis intus arserit, mal leodi selane effa, sunt din. MM¹ DC fac. sol. LXII culp. iud.; de leode sol. cc culp. iud.; cui causa est, mal anda dil, sunt din. VIII¹ fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>XVI. DE INCENDIIS.</p> <p>[1] Si quis casam qualibet super homines dormientes incenderit, quanti ingenui intus fuerint mallare debent; et si aliquis intus arserit, LXII sol., de leode cc sol., cui casa est LXII sol. culp. iud.</p>	<p>XVI. DE INCENDIIS.</p> <p>[1] Si quis casam quamlibet super homines dormientibus incenderit, quanti ingenui intus fuerint mallare debent; et si aliqui intus cremauerint, MM¹ qui faciunt sol. LXII culp. iud. De laude sol. cc, cui casa est MM¹ den. qui faciunt sol. LXII.</p>	<p>XVI. DE INCENDIIS.</p> <p>[1] Si quis casam quamlibet super homines dormientes incenderit, mal seolando et uas haldem pa^o, cui causa (S) est sol. LXII conponat, et quam (b) intus fuerint mallare debent (S) de seolandeua^o; et contra unumquemque sol. LXII, leode seolande fadisco landefa^o, sunt den. VIII¹ qui fac. sol. cc culp. iud. Et cui casa est sol. XLII culp. iud. (S)</p> <p>(*) casa. (b) quanti. (S) debent contra unumquemque sol. LXII (conponat. corr.) culp. iud., et si aliqui intus arserint sol. cc culp. iud. et cui casa e. sol. LXII c. i.</p>
<p>[9] Si quis casa cietem salina incenderit et ei fuerit adprobatum, mal althifathio, hoc est MM¹ din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis spicario aut amachalium cum anona, sote cum porcus, scuria cum animalia incenderit, cui fuerit adprobatum, mal leo deba, sunt din. MM¹ fac. sol. LXII culp. iud.</p>	<p>[9] Si spicario aut mahalo cum anona incenderit, cui fuerit adprobatum, LXII sol. culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis spicarium aut magalium cum anona incenderit, MM¹ den. qui faciunt sol. LXII culp.</p>	<p>[9] Si quis spicarium (S) aut maufolum (b) cum anona incenderit, mal leodeua^o, sunt den. MM¹ qui fac. sol. LXII culp. iud.</p> <p>(*) spicarios. (b) mauium.</p>
<p>[4] Si quis sitem cum porcis aut scuria cum animalibus incenderit et ei fuerit adprobatum, excapto capitale et dilatura, mal sundela, hoc est MM¹ din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>(Cf. § 2).</p>	<p>[4] Si quis uero sitem cum porcis, scuria cum animalibus incenderit, LXII sol. culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis sudem cum porcis, scuria aut [leg. cum] animalibus incenderit, MM¹ den. qui faciunt sol. LXII culp.</p>	<p>[8] Si quis sitem cum porcus, scuriam (S) cum animalibus uel fenilem (b) incenderit (S), mal leodeba^o, sunt den. MM¹ qui fac. sol. LXII culp. iud. (S)</p> <p>(*) scuria. (b) fenile. (S) incendiderit. (S) add: excepto capitale et delatura.</p>
<p>[8] Si quis sepem aut concidem alienum incenderit, cc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si romanus hoc romanum admiserit, et certa probacio non fuerit, per xx se iuratores exsolbat, medius tamen electus; se iuratoris inuenire non potuerit, tunc ad inium ambulit, hoc dicunt mal leodecal, sunt din. MCC fac. sol. xxx culp. iudicetur.</p> <p>[4] Si quis sepe aut concisa incenderit et ei fuerit adprobatum, mal bila, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si uero sepe concisa capulauerit, sol. v culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis sepem aut concisam incenderit, DC den. qui faciunt sol. xv culp.</p> <p>[8] Si quis uero sepem aut concisam capulauerit, DC den. qui faciunt sol. xv culp.</p>	<p>[4] Si quis sepem (S) alienam aut concisam incenderit (S), mal bila^o, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>(S) sepe aliena a. concisa incendiderit.</p> <p>[8] Si capulauerit (S), mal bia-bigo^o, sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. [iud.], excepto capitale et delatura.</p> <p>(S) capulauerit.</p>

XVIII. [8] (*) Si quis hominem mortuum super alterum (b) in naufragio (c) aut in petra (d) miserit (*), mal hidulguis, [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXII culp. iud.

(*) For § 1 see tit. 55. (b) B.G.H. add: aut. (c) naufo, B; nofo, G.H. (d) petram, B.G.H. (*) miserit, B.

XVIII. [8] Si quis arestatonem (a) super hominem mortuum capulauerit (b), mal cheolbarbio (c), de unumquemque (d) [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud. (*)

(*) testatorem, g; aristatonem, B; aristatonem, G.H. (b) capul-, g. B.G.H. (c) cheolbarbio, B; cheolbarbio, g. (d) unumquemque, g; unoquoque, B.G.H. (*) componat, B.

XIV. [8] (*) Si quis uxorem alienam tulerit (b) uiuo marito, mal abteca in alimtae abhacto ueulentem (c), sol. cc culp. iud.

(*) This § forms the first of tit. XV. in Cod. g with the rubric: De his qui alterum muliere tollit uiuo marito; and this Cod. remains from this tit. onward always one number in advance of Cod. 7 and 8. (b) tulerit, B.H. (c) abteca in alimtae abhacto ueulentem, B; abthega in alia mente abhacto uel enthemo, g. (For §§ 9 and 10, tit. 14, of Cod. 8, and §§ 2 and 3 of tit. 15 of Cod. 9, see tit. 25).

XVIII. DE INCENDIIS (*).

[1] Si quis casa (b) quamlibet super hominem dormientem incenderit, ei cui casa (c) est, mal anteba (d), [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXII (*) culp. iud. Ille (f) uero qui exinde euaserint unusquisque ex ipsis mallare (e) eum debent per mal seolando ueua (b), [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXII qui incendium misit eis culp. iud.

(*) XX. Si quis casam super hominem dormientem incenderit, g. (b) casam, g. B.G.H. (c) domus, B.G.H. (d) anteba, g. (e) LXII, g. B.G.; LXIII, H. (f) III, g. B.H. (g) mallare, B; unusq. eum mallare debet et q. l. m. sol. LXIII (LXII) culp. iud., B.G.H. (h) seolando ueua, g.

[2] Si quis ibidem arserit (*), mal leoddardii (b), [sunt den. VIII qui fac.] sol. cc culp. iud.

(*) B.G.H. add: ille qui incendium misit parentibus defuncti sol. cc culp. iud. (b) leud, B; leoddard, g.

XX. (Rubrica deest in omnibus).

[1] Si quis spicario (*) aut maflo (b) cum annona (c) incenderit, mal deba, [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXII culp. iud.

(*) spicarium, g. C.H.; spicarium, B. (b) maflo, B; mafolum, g; mafolo, B.G.H. (*) anona, B.

[2] Si quis concidem aut sipem (*) capulauerit aut incenderit, mal uiua, [sunt den. cc qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) sepeem, B; sepeem, g. B.H.; sepeem, G; B.G.H. add: alterius.

8° Si quis mortuum hominem aut in +o offo aut in petra, quæ uasa ex usu sarcophagi dicuntur, super alium miserit, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium, culp. iud.

† aufa.

9° Si quis aristatonem super hominem mortuum capulauerit, de unoquoque DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

XVI. De eo qui Vxorem tulerit alienam, uiuo marito.

1 Si quis uxorem alienam uiuo marito tulerit, malb. abtica: et in alia mente, arba theus en lanthamo, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

(For §§ 2 and 3, see tit. 25; for § 4, see tit. 13).

XIX. De Incendijs.

1 Si quis casam quamlibet, intus dormientibus hominibus incenderit, ei cuius casa + est, malb. andebau, MMDC den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud., excepto capitale et delatura. Illi uero qui exinde euaserint, unusquisque ex ipsis eum mallare debent, per Malberg seu, landeueuas, et VIII den. qui fac. sol. c culp. iud. unicuique eorum.

† fuit.

2° Et quicquid ibi perdidit in locum restituitur.

3 Si aliqui ibidem remanserint, malb. leudi, VIII den. qui fac. sol. c culp. iud.

4° Et ille qui incendium misit, parentibus unusquisque defuncti VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

(For §§ 5 and 6 see tit. 96).

7 Si quis spicarium aut machalum cum annona incenderit, malb. saldeban, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

8 Si quis sudenn cum porcis, scuriam cum animalibus uel fœnile incenderit, malb. saldeba leosdeba, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud.

9° Et si aliquid non remanserit ibidem, malb. leudi, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud., excepto capitale et delatura.

11 Si quis uero cuncida uel sepe incenderit, malb. + bica, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

† bicha biggeo.

10 Si quis cuncida alienam capulauerit, malb. bila, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[8] Si quis mortuum hominem aut in noffo aut in petra, quæ uasa ex usu sarcophagi dicuntur (*), super alium miserit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) qui uasa eius usus sarcophagi ducitur, Q.

[4] Si quis aristatonem (*) super hominem mortuum capulauerit, de unoquoque DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) aristatonem, A.P.

XIV. [18] (*) Si quis uxorem alienam uiuo marito tulerit, VIII din. qui fac. sol. cc culp. iud.

(*) For the other §§ of tit. XIV of tit. XIII.

XVIII. DE INCENDIIS.

[1] Si quis casam quamlibet, intus hominibus dormientibus, incenderit, ei cui (a) casa (b) fuit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura: et quanticumque intus fuerint [et euaserint] (c), mallare (d) eum debent; et unicuique illorum MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio componat (*).

(*) cuius, V. (b) causa, Q. (c) et e., om. ms. 4418. (d) mallare, Q. (e) culp. iud., Q.

Et si aliquis (e) intus arserit, ille qui incendium misit, parentibus defuncti (b) VIII din. qui fac. sol. cc culp. iud.

(*) aliquid, Q. (b) def., om. V.

[8] Si quis spicarium aut maholum (*) cum annona incenderit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) uel madrolum, P; mauolum, E; moalum, B; machalum, O; mofolium, Q.

[3] Si quis sudem cum porcis (*), scuriam (b) cum animalibus, uel fenile, incenderit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) portia, T. (b) scuram, Q.

Cf. L. Sal. 95; Sent. Sept. 5; Capit. Lud. cap. 4; L. Rip. 35, 1; Al. 51; Ed. Roth. 211; L. Fris. (Add. Sap.) III. 76. Only Cod. 1 mentions the homo ingenuus, but repeats it under tit. 41 with the other texts.

Cf. L. Sal. tit. 96; Rip. 17; Alam. 83, 100, § 1; Baj. 1, 6, 10; Gund. 41; Ed. Roth. 146, 149; L. Sax. II. 38; Thur. 43; Fris. 7; Wisig. VIII. 2, 3; Ine. 43, 1. Cf. Sohm, R. u. Ger. 42.

Cf. L. Sal. tit. 14, §§ 2 and 3 of Cod. 2, tit. 42, § 5; Waitz, 171.

Cf. L. Sal. tit. 34, § 2 of Codd. 5 & 6 and § 5 of Herold.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
XVII. DE UULNERIBUS.	XVII. DE VULNERIBUS.	XVII. DE VVLNERIBVS.	XVII. DE UULNERIBUS.	XVII. DE UULNERIBUS.
[1] Si quis alterum uoluerit occidere et colpus falerit, cui fuerit adprobatum, mal uito ido efa, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[1] Si quis alterum uulnerauerit, aut occidere uoluerit, et colabus praeterfallierit, et ei fuerit adprobatum, malb selando, sunt din. <i>MMD</i> fac. sol. LXII culp. iud.	[1] Si quis alterum uoluerit occidere et colaphos praeter fallierit, LXII sol. culp. iud.	[1] Si quis alterum uoluerit hoccidere et colpus praeter fallierit, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXII culp.	[1] Si quis alterum uolens occidere et colpos (*) praeterfallierit, malb seolando efa*, sunt den. <i>MMD</i> qui fac. sol. LXII culp. iud. (*) colpus.
[2] Si quis alterum de sagitta toxigata percute uoluerit et praeterclupauerit, et ei fuerit adprobatum, <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[2] Si quis alterum de sagitta toxegata percute uoluerit, malb seolando, sunt din. <i>MD</i> fac. sol. LXII culp. iud.	[2] Si quis alterum de sagitta toxecata percute uoluerit, causa superius conpraehensa conuenit obseruare.	[2] Si quis alterum de sagitta tossecata percute uoluerit, [malb] seulando ueua, et causa superius intimata obseruabitur.	[2] Si quis alterum de sagitta toxicata (*) percute uoluerit, colpos (*) praeterfallierit, malb seolanda efa*, sunt den. <i>MMD</i> qui fac. sol. LXII culp. iud. (*) sagitta toxecata. (*) percute. (*) colpus.
[3] Si quis alterum in caput plagauerit ut cerebrum apareat, et exinde tria ossa quae super ipso cerebro iacent exierint, mal uiuisio feth, hoc est <i>MCC</i> din. qui fac. sol. xxx culp. iud.	[4] Si quis alterum in caput plagauerit et ei fuerit adprobatum, malb chicsio frit, sunt din. <i>DC</i> fac. sol. xv culp. iud.; si exinde trea ossa qui super ipsum cerebrum iacet exirent, malb chisio frit, sunt din. <i>MCC</i> fac. sol. xxx culp. iud.	[4] Si quis hominem in caput plagauerit sic ut sanguis ad terram cadat, xv sol. culp. iud.; et si exinde trea ossa qui super ipso cerebro iacent exierint, xxx sol. culp.	[4] Si quis hominem ingenuum in caput plagauerit, et sanguis ad terram cadit, <i>DC</i> den. qui fac. sol. xv culp. Si exinde tria ossa exierint qui super cerebro iacent, <i>MDCC</i> den. qui fac. sol. XLII culp.	[3] Si quis alterum de sagitta toxigata percute uoluerit, et praeterclupauerit, et ei fuerit adprobatum, <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.
[4] Si uero inter costas fuerit aut in uentrem ita ut uulnus appareat, ut usque ad intrania perueniat, mal hisifreth, hoc est <i>MCC</i> din. qui fac. sol. xxx culp. iud., praeter medicatura sol. v.	[5] Si uero intra costas uulnus intrauerit, usque ad intrania peruenerit, malb gasfrit, sunt din. <i>MCC</i> fac. sol. xxx culp. iud. De medicatura uero, malb andechabinus, sunt sol. viii culp. iud.	[5] Si uero intra costas ita uulnus intrauerit et usque ad intranea perueniat, sol. xxx culp. iud., de medicaturas uero hoc est sol. viii.	[5] Si uero intra costas ita uulnus intrauerit ut usque ad intranea perueniat, <i>MDCC</i> den. qui fac. sol. xlv culp. De medicaturas uero, malb candechapanus, sunt den. [cccxx] qui fac. sol. viii.	[4] Si quis hominem ita plagauerit (*) in caput ut (b) exinde tres ossa exierint (*), malb inanbin. a billicae*, sunt den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) placauerit. (*) et. (*) trea. (*) exierit. (*) Si quis hominem ita plagauerit (*) in caput ut cerebrum exierit (*), malb andeafen*, sol. XLV culp. iud. (*) placauerit. (*) appareat et trea ossa desuper cerebrum exierint.
[5] Si quis hominem plagauerit ita ut sanguis in terra cadat, et ei fuerit adprobatum, <i>DC</i> din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[5] Si quis hominem placauerit ut sanguinem ad terra cadat, et ei fuerit adprobatum, malb selando efa, din. <i>DC</i> fac. sol. xv culp. iud.	[5] Si quis hominem plagauerit ut sanguis ad terram cadat, cui fuerit adprobatum, xv sol. culp. iud.	[5] Si quis hominem plagauerit, si sanguis ad terra cadit, si ei fuerit adprobatum, <i>DC</i> den. qui fac. sol. xv culp.	[5] Si uero intra costas ita uulnus intrauerit ut usque ad intrania perueniat, malb geisofredo*, sunt den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) intra. (*) ut. <i>om.</i> 5. (*) interanea.
[6] Si quis ingenuus ingenuum de fuste percusserit ut sanguis non exeat, usque tres colpus semper per unum quisquo icto, mal uualfach, hoc est <i>CXX</i> din. qui fac. sol. iii culp. iud.	[6] Si quis ingenuus ingenuum de fuste percusserit ut sanguis non exiat, iii colobus, malb uad falto, hoc est semper unusquisque stus ternus sol. solbat.	[6] Si quis ingenuus ingenuum de fuste percusserit ut sanguis ad terram non cadat, usque ad tres colaphos, id est uno hictu hoc est ternos sol. soluant.	[6] Si quis ingenuus ingenuum de fuste percuterit ut sanguis non exeat, usque ad tres colpos, hoc est pro uno hictu, <i>CXX</i> den. qui fac. sol. iii soluat.	[6] Si uero intra costas ita uulnus intrauerit ut usque ad intrania perueniat, malb geisofredo*, sunt den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. et in (b) medicaturas, sol. viii (*). (*) cocurrit. (*) in. <i>om.</i> 5. (*) stul.
[7] Si uero sanguis exierit, tale culpa conponat quantum si eum de ferro uulnerauerit.	[7] Si uero sanguis exiret, malb uad fodo, talem culpam conponat quantum si eum de ferrum uulnerasset.	[7] Si sanguis exierit, tale culpa conponat quantum si eum de ferramentum uulnerasset.	[7] Si uero sanguis exierit, tale culpa conponat quantum si eum de ferramento uulneraberit,	[7] Si uero intra costas ita uulnus intrauerit ut usque ad intrania perueniat, malb geisofredo*, sunt den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) intra. (*) ut. <i>om.</i> 5. (*) interanea.
[8] Si quis de clauso pugno alio percusserit, mal uualfoth, hoc est <i>CCCLX</i> din. qui fac. sol. nouem culp. iud. Ita ut per singulos ictos ternos sol. reddat.	[8] Si quis clausum manum alterum percusserit, malb uadeflat, sunt din. <i>CCCLX</i> fac. sol. viii. Item ut per singulos stus ternus sol. reddat.	[8] Si quis clausam manum ter alterum percusserit, nouem sol., ut per singulos hictos ternos solidos soluat.	[8] Si quis clausam manum ter alterum percusserit, nouem sol., ut per singulos hictos ternos solidos soluat.	[8] Si quis ingenuus ingenuum de fuste percusserit et (*) sanguis non exeat, usque ad tres colpos (*) semper pro uno icto tres sol. soluat et malb uueu adepaltheo*. (*) ut. (*) colpus et. (*) et. <i>om.</i> 5.
[9] Si quis alterum in uia expoliare temptauerit et ei per fuga euaserit, cui fuerit adprobandum, mal urtifugia, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[9] Si quis alterum in uia expoliauerit et per fugam euaserit, ipsi fuerit adprobatum, malb murdo, sunt din. <i>MMD</i> fac. sol. LXII culp. iud.	[9] Si quis alterum in uia expoliauerit et ei per fugam euaserit, sol. LXII culp. iud.	[9] Si quis alterum in uia expoliauerit et per fugam inuaserit, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. XLII culp.	[9] Si uero intra costas ita uulnus intrauerit ut usque ad intrania perueniat, malb geisofredo*, sunt den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) culpa. (*) ferramento.
XVIII. DE EUM QUI INNOCENTEM HOMINEM AD REGEM ACCUSAT.	XVIII. DE EUM QUI AD REGEM HOMINEM ABSENTEM ACUSAUERIT	XVIII. DE EO QUI AD REGEM HOMINEM INNOCENTEM ACVSAT, QUI ABSEN EST.	XVIII. DE EO QUI AD REGEM HOMINE INNOCENTE HACCUSAT.	XVIII. DE (*) EUM QUI HOMINEM INNOCENTEM ABSENTEM ILLUM AD REGEM ACCUSAT. (*)
Si quis ad regem innocentem hominem absentem accusauerit, mal seulando efa, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	malb selando sunt (*) efa, sunt dinarius [<i>MMD</i>] fac. LXII sol. culp. iud. (*) The st are not very distinct in the MS., and were perhaps intended to be erased.	Si quis hominem ad regem acusat innocentem qui absen est, LXII sol. culp. iud.	Si quis ad regem haccusauerit homine innocente qui absens est, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. LXII culp.	Si quis hominem innocentem absentem illum ad regem accusat, malb seulandeba*, sol. LXII culp. iud. (*) DE INNOCENTIBUS. (*) accusauerit.

XXI. [DE UULNERIBUS] (*).

XX. De Vulneribus.

XIX. DE UULNERIBUS.

Cf. L. Rip. 1-5, 19-25, 68; L. Alam. Fact. 1, II; 59-66, 93; Baj. 4, H 1-6, 9-16, 21, 5, H 1-8; Gund. 5, 48; Ed. Roth. 45-128, 382; L. Sax. 1-13; Thur. 4-24; Fris. 22, (Add. Sap.) 2, 3; Wis. VI. 4; Cham. 18, 20-23; Aeth. 19, 32 ff.; 87; Alf. 44-47; Wl. I. 10, 11, 19; App. xx. 20-39; Henr. 93, 94.
Cf. Sept. Caus. IV. 1, 2; Recap. L. Sal. 20.

[1] Si quis alterum uoluerit occidere et colopus^(b) preterfallerit^(c), mal seolando uena^(a), [sunt] den. MMD qui fac. sol. LXII culp. iud.
(* rubric in 8 only. (b) colopus, 8; colibus, 9; (colpo, corr.) colpus, B; colafus, C.H. (c) preterfahret, 9; fallerit, & B.G.H. (d) seolando uena, 8.

1 Si quis alterum uoluerit occidere et colpus preterfallerit, malb seu landouenas, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud.

[1] Si quis uoluerit alterum occidere et colpus ei fallerit, uel cum sagitta toxicata^(b) eum percutere uoluerit et ei ictus fallerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.
(* toxicata, Q.

[2] (*) Si quis alterum de sagitta tuscata percutere uoluerit, mal seo lando uena^(b), [sunt] den. MMD qui fac. sol. LXII culp. iud.
(* § 2 om. 9; B.G.H. uenit it with § 1: fall. uel si de sag. tuscata (toscada, B) ipsum percutere uol. sol. LXII culp. iud. (b) seolando uena, 8.

2 Si quis alterum de sagitta toxicata percutere uoluerit, similiter malb. & causam superioris conuenit obseruare.

(Cf. § 1).

[3] Si quis hominem in capita^(a) placauerit^(b) et^(c) exinde^(d) ossa^(e) exierint^(f), mal cusfredum^(g), sol. xxx culp. iud.
(* capite, 8, 9, B.G.H. (b) plagauerit, B. (c) unde, B.G.H. (d) Here commenta a lacuna in 8, which extends to chapter 20, and has been supplied in that cod. from the text of the Lex Emend. by a later hand; no variations, therefore, are given from 8 until chapter 30. (e) exirent, 9. (f) cusfredu, 9.

4 Si quis hominem in capite plagauerit, + et exinde ossa exierint, malb. charfrido, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.
† ut inde tria ossa.

[3] Si quis hominem in caput ita plagauerit^(b) ut inde tria ossa exeant^(b), MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.
(* plagauerit, Q. (b) exeunt, Q.

[4] Si uero intra costas aut in uentre^(a) miserit uultus^(b) et currat et non sanat^(c), mal cusfredum^(d), sol. LXII culp. iud., excepta^(e) medicaturis^(f) sol. VIII.
(* uentrem, 9, B.G.H. (b) uulnus, 9, B.G.H. (c) sanet, B.G.H. (d) cus fretu, 9. (e) excepto, B.G.H. (f) medicaturis, 9, B.G.H.

5 Si quis hominem ita plagauerit ut cerebrum appareat et tria ossa desuper cerebro exierint, malb. a ude aenus, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

[4] Si quis hominem in caput ita plagauerit^(b) ut cerebrum appareat et tria ossa desuper cerebro exierint, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.
(* plagauerit, Q.

[4] Si uero intra costas aut in uentre^(a) miserit uultus^(b) et currat et non sanat^(c), mal cusfredum^(d), sol. LXII culp. iud., excepta^(e) medicaturis^(f) sol. VIII.
(* uentrem, 9, B.G.H. (b) uulnus, 9, B.G.H. (c) sanet, B.G.H. (d) cus fretu, 9. (e) excepto, B.G.H. (f) medicaturis, 9, B.G.H.

6 Si uero intra costas aut in uentrem, ita ut uulnus ad interanca peruenerit, et semper currat et non sanat, malb. a frioblitto, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio, excepta medicatura pro qua solidos VIII componat, qui fac. den. CCCLX.
† ad sanitatem non peruenerit.

[5] Si uero intra costas uulnus intrauerit et usque ad intrania^(b) peruenerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.
(* intranca, Q.
[6] Si uero plaga ipsa semper currit^(a), et ad sanitatem non peruenerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud., excepta^(b) medicatura^(b) quae est CCCLX dinariorum, et faciunt sol. IX.
(* currit, V. (b) excepto cap. et dll., Q.

[5] Si quis hominem plagauerit, et sanguis ad terram cadit, et ei fuerit adprobatum, malb. a charfrido, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.
* in capite. † leodardi.

8 Si quis hominem plagauerit, et sanguis ad terram cadit, et ei fuerit adprobatum, malb. a charfrido, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.
* in capite. † leodardi.

[7] Si quis hominem^(a) in caput^(b) ita plagauerit^(c) ut sanguis ad terram^(d) cadat, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.
(* hominem, om. V. (b) in caput, om. Q. (c) plagauerit, Q. (d) in terra, Q.

Cf. Recap. L. Sal. (b) 12; Waitz, 200. The gloss of Cod. 6 is not very distinct in the MS.

XXII. [Rubrica deest in omnibus].

[1] Si quis hominem ingenuum de fuste percusserit et sanguis non exiit^(b), usque ad tres colpos^(c), mal uidifalt, sol. VI culp. iud.
(* fusto, B.G.H. (b) exiret, 9; exierit, B.G.H. (c) colibus, 9; (colaphus, corr.) colaphos, B; colafus, H; colafos, C.

7 Si quis ingenuus ingenuum cum fuste percusserit et sanguis tamen non exierit, usque ad tres colpos, malb. u uadfalho, CCCLX den. qui fac. sol. VIII culp. iud., id est, per unumquemque ictum semper ternos solid. soluat.

[7] Si quis ingenuus ingenuum fuste percusserit et tamen sanguis non^(b) exierit, usque ad tres colpos, pro unoquoque ictu cxx din. qui fac. sol. III soluat^(b).
(* non, om. V. (b) persoluat, Q.

[2] Si uero sanguis exierit^(a), tali^(b) culpa componat^(c) quasi de ferramentum eum^(d) uulnerasset.
(* exiret, 9; B.G.H. add: ita culp. iud. (b) tale, 9. (c) tal. c. comp., om. B.G.H. (d) ipsum, B.G.H.

8 Si uero sanguis exierit, taliter culpam componat quantum si eundem ferramento uulnerasset, hoc est DC den. qui fac. sol. XV.

[8] Si uero sanguis exierit, ita componat ueluti^(a) eum de ferramento uulnerasset, id est DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.
(* uel ut, Q.

[9] Si quis alius, + clauso pollice ter alium percusserit, malb. u uadefalho, CCCLX den. qui fac. sol. VIII culp. iud., * ut pro unoquoque ictu ternos solidos componat.
† clausa manu, i. pugno.

9 Si quis alius, + clauso pollice ter alium percusserit, malb. u uadefalho, CCCLX den. qui fac. sol. VIII culp. iud., * ut pro unoquoque ictu ternos solidos componat.
† clausa manu, i. pugno.

[9] Si quis alterum clausa manu, id est pugno, percusserit, CCCLX din. qui fac. sol. IX culp. iud., uidelicet ut pro unoquoque ictu III sol. reddat^(b).
(* persoluat, Q.

Cf. Recap. L. Sal. 10.

[10] Si quis alterum in uia adsallierit et expoliare temptauerit, et ille^(a) fuga euaserit, mosdo, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

11 Si quis alterum in uia adsallierit et expoliare temptauerit, et ille^(a) fuga euaserit, mosdo, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[10] Si quis alterum in uia adsallierit et expoliare temptauerit, et ille^(a) fuga euaserit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.
(* Q add: per.

10 Si quis alterum in uia + adsallierit et eundem^(a) raubauerit, malb. a cheroeno, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.
† ceperit.

XXXIV. 3 Si quis in uia alterum adsallierit et eum raubauerit, malb. cheroeno, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[11] Si uero ceperit eum et expoliauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

XXIII. [Rubrica deest in omnibus].

XXI. De eo qui hominem Innocentem apud Regem accusauerit.

XX. DE EO QUI HOMINEM INNOCENTEM ET ABSENTEM (*) AD REGEM ACCUSAUERIT.

Cf. L. Rip. 38; Alam. 44 Waitz, 212.

De^(a) cuique^(b) ad regem^(c) hominem innocentem absentem^(b) accusat^(b), mal seolando uena^(d), sol. LXII culp. iud.
(* Si quis, B.G.H. (b) rege homine innocente absente, 9. (c) accusat, 9; accusauerit, B.G.H. (d) seolando uena, 9.

1 Si quis hominem innocentem, absentem apud Regem accusauerit, malb. seolando uenas, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

[1] Si quis hominem innocentem et absentem, de culpis minoribus ad regem accusauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.
(* et abs., om. Q.V.

2 Si uero tale crimen ei imputauerit, unde mori debuisset si uerum fuisset, ille qui eum accusauerit, viiij den. qui fac. sol. cc culp. iud.

2 Si uero tale crimen ei imputauerit, unde mori debuisset si uerum fuisset, ille qui eum accusauerit, viiij den. qui fac. sol. cc culp. iud.

[2] Si uero tale crimen ei imputauerit, unde mori debuisset si uerum fuisset, ille qui eum accusauerit, viiij den. qui fac. sol. cc culp. iud.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>XVIII. DE MALEFICIIS.</p> <p>[1] Si quis alteri herbas dederit bibere ut moriatur, sol. cc culp. iud.</p> <p>[2] Si quis alteri malificium fecerit et ille cui factum fuerit euaserit, auctor sceleris qui hoc admisit probatur, mal' artificum, hoc est <i>MND</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>XVIII. DE MALEFICIIS.</p> <p>[1] Si quis alteri maleficiis fecerit, aut dederit bibere ut moriatur, et ei fuerit adprobatum, malb' toueribus, <i>smnt</i> din. VIII¹ fac. sol. cc culp. iud., aut certe ignem tradatur.</p> <p>[2] Si quis alterum maleficium fecerit, cui fuerit factum euaserit, auctor si sceleris qui admisit probatus uel conuictus fuerit, mal' selando effa, <i>smnt</i> din. <i>MND</i> fac. sol. LXII culp. iud.</p>	<p>XVIII. DE MALEFICIIS HOMINUM.</p> <p>[1] Si quis alteri herbas dederit bibere ut moriatur, sol. cc culp. iud.</p> <p>[2] Si quis alium herbas dederit bibere et euaserit, sol. LXII culp. iud.</p>	<p>XVIII. DE MALEFICIIS.</p> <p>[1] Si quis alterius herbas dederit bibere aut moriatur, malb' uuirio, <i>smnt</i> den. VIII¹ qui fac. sol. cc.</p> <p>[2] Si quis alterius dederit herbas bibere et euaserit, malb' seculando uauas, <i>smnt</i> den. <i>MND</i> qui fac. sol. LXII culp.</p>	<p>XVIII. DE MALEFICIIS UEL HERBIS.</p> <p>[1] Si quis alteri herbis^(a) dederit ut moriatur, malb' trouuerpo^o, sol. cc culp. iud. (*) herbas.</p> <p>[2] Si quis alteri maleficium^(a) fecerit et qui eum praesit exinde^(a) euaserit, malb' trouuer^o, sol. LXIII culp. iud. (*) herbas dederit bibere uel maleficia fecerit ut.</p> <p>[3] Si quis alteri maleficium superiactauerit ubilibet miserit, sol. LXIII culp. iud.^(a) (*) <i>This § occurs in Cod. 5 only.</i></p> <p>[4] Si quis mulier altera mulieri maleficium fecerit unde infantes non potuerit habere, sol. LXIII culp. iud.^(a) (*) <i>This § occurs in Cod. 5 only.</i></p>
<p>XX. DE EUM QUI INGENUA MULIERE MANUM UEL BRACHIO AUT DIGITO EXTRINXERIT.</p> <p>[1] Si quis ingenuus homo ingenue muliere manum uel brachio aut digito extrinxerit, cui fuerit adprobatum, mal' leudardi, hoc est sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si brachium praesserit, sol. xxx componat.</p> <p>[3] Certe si super cubitum manum miserit, mal' chamini, hoc est <i>MCCC</i> din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>XX. SI QUIS INGENUA MULIERE MANUM uel brachium extrinxerit.</p> <p>[1] Si quis homo ingenuus femine ingenui digitum extrinxerit, cui fuerit adprobatum, malb' min, <i>smnt</i> din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si brachium praesserit, malb' chamini, <i>smnt</i> din. <i>MCC</i> fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[3] Certe si super cubitum manum miserit, cui fuerit adprobatum, malb' chamino, <i>smnt</i> din. <i>MCCC</i> fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XX. DE EO QUI MULIEREM INGENUAM MANUM VEL BRACHIUM STRINXERIT.</p> <p>[1] Si quis ingenue mulieri ingenuus homo digitum uel brachium strinxerit, sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si brachium praesserit, xxx sol. culp. iud.</p> <p>[3] Certe si super cubitum manum miserit, sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>XX. SI QUIS INGENUA MULIERI MANU AUT BRACHIUM STRINXERIT.</p> <p>[1] Si quis homo ingenuus feminam digito strinxerit, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. xxx culp.</p> <p>[2] Certe si super cubitum praesserit, <i>MCCC</i> den. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>XX. DE MANU UEL^(a) BRACHIO MULIERUM STRINGENDUM^(a).</p> <p>[1] Si quis homo^(b) ingenuus mulierem ingenua uel qualibet feminam digitum uel manum^(b) strinxerit, malb' chamno^o, sol. xv [culp. iud.] (*) STRINGENDA. (*) mulierem ingenuam aut feminam digitum.</p> <p>[2] Si brachium strinxerit, malb' chamini^o, sol. xxx [culp. iud.]</p> <p>[3] Si^(a) super cubitum^(b) manu^(b) miserit, malb' milicharde^o, sol. xxxv [culp. iud.] (*) Certe si. (*) cubito manum.</p> <p>[4] Si quis mamillam^(a) mulierem strinxerit aut sciderit quod sanguis egressus fuerit de bructe, sol. xlv culp. iud. (*) mulierem mamellam capulauerit, sol.</p>
<p>XXI. DE NAUIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis extra consilium domini sui nauem alienam mouerit et cum ea transierit, mal' chammino, hoc est dc din. qui fac. sol. iii culp. iud.</p> <p>[2] Si uero ipsa naue furauerit et peruentus fuerit, mal' fimire, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[3] Si quis nauem de intro clauem furauerit, <i>MCCC</i> din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p> <p>[4] Si quis ascum de intro clauem repositum et insuspensum pro studio posito furauerit, mal' fec'ho, hoc est <i>MCCC</i> din. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>XXI. DE NAUIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis extra consilium domini sui nauem aliena mouerit et cum ea transierit, malb' fimere, <i>smnt</i> din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si uero naue ipsa furauerit et ei fuerit adprobatum, malb' femere, <i>smnt</i> din. <i>MCCC</i> fac. sol. xxxv culp. iud.</p> <p>(1 a contains the fine belonging to this §).</p> <p>[3] Si quis asco intra clauem reposito in suspensum pro studium positum furauerit, et si fuerit adprobatum, malb' chanxyso, <i>MCCC</i> din. <i>smnt</i> sol. xv culp. iud.</p>	<p>XXI. DE NAUIUM FURATIS.</p> <p>[1] Si quis extra consilium domini sui nauem alienam mouerit, iii sol. culp. iud.</p> <p>[2] Si uero ipsam nauem de intra clauem furauerit, xxxv sol. culp. iud.</p> <p>[3] Si quis ascum intra clauem furauerit repositum, sol. xlv culp. iud.</p>	<p>XXI. DE NAUIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis extra consilium domini sui nauem alienam mouerit et cum ea transierit, dc den. qui fac. sol. xv culp.</p> <p>[2] Si quis naue de intro clauem furauerit, <i>MCCC</i> den. qui fac. sol. xv culp.^(a) (*) <i>This § has been confused with the following.</i></p> <p>[3] Si quis naue de intro clauem furauerit, <i>MCCC</i> den. qui fac. sol. xxxv culp.</p> <p>[4] Si quis ascum deintro clauem furauerit, <i>MCCC</i> denarios qui fac. sol. xlv culp.</p>	<p>XXI. DE NAUIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis extra consilium domini sui nauem alienam mouere praesumpserit et cum ea fumen transgressus^(a) fuerit^(a), malb' femere^o, sol. iii culp. iud. (*) transierit.</p> <p>[2] Si uero ipsa^(a) naue in furtum praeserit, malb' flemere^o, sol. (a) xv [culp. iud.] (*) ipsam nauem furauerit, sol.</p> <p>[3] Si quis uel^(a) asco^(a) de intro clauem furauerit, malb' cantiasco^o, xxxv sol. culp. iud.^(b) (*) nauem uel asco. (*) add: excepto capitale et delictum.</p> <p>[4] Si quis arca^(a) intro clauem^(b) repositum^(b) et in suspensum pro studium positum^(c) furauerit, malb' chamcioasco^o, sol. xlv culp. iud.^(d) (*) asco. (*) clauem reposito. (*) posito. (*) add: excepto capitale et delictum.</p>

XXIII. DE MALEFICIIS (*).

[1] Si quis (*) alteri (*) herbas (*) dederit ut moriatur, mal quo uirgo (*), sol. cc culp. iud.

(*) No rubric in R.G.H. (*) C.H. add: maleficio suo; B adds: maleficio. (*) alteri, q. (*) erbas, q.B. (*) couirgo, q.

[2] Si quis maleficium fecerit et qui eum priserit (*) euaserit, mal thoouerpota sado (*), sol. LXII; [culp.] iud.

(*) priserit, G. (*) thoouerpo hac fado, q.

[3] Si quis muliere (*) herbas (*) dederit bibere (*), ut (*) infantes habere non possit (*), sol. LXII; [culp.] iud.

(*) mulier, q; mulierem, G.H.; (mulierem, corr.) mulieri, B. (*) erbas, q.B. (*) bibere, om. R.G.H. (*) et, q. (*) potest, q.

[X]V. DE MANU (*) MULIERIBUS STRINGENDA (*).

[1] Si quis homo ingenuus ad femina ingenua digitu (*) aut (*) manu (*) strinxerit (*), mal chram (*) (f), sol. xv culp. iud.

(*) mano mulieris extringenda, q; no rubric in R.G.H. (*) digito, q; h. ingenuus ad feminam ingenuam digitum, R.G.H. (*) aut occurit twice in 7. (*) mano, q; manum, R.G.H. (*) extrinxerit, q.G.H.; extrinserit, B. (*) chramca, q.

[2] Si brachium strinxerit (*), mal chrami (*), sol. xxx culp. iud.

(*) extrinxerit, q.B-H. (*) eram, q.

[3] Certe (*) si super capitum (*) manum miserit (*), mal chranis malichardi (*), sol. xxxv culp. iud.

(*) Certe, om. R.G.H. (*) cobitum, q. (*) cubitum eam extrinxerit (extrinserit, H), B-H. (*) chraanes malichardi, q.

[4] Si quis ad mulierem mamellas strinxerit, mal ite bracti (*), sol. xlv culp. iud.

(*) Si quis muliere mamella extrinxerit, mal ite bracti, q; Si mamillam (mamillam, H) ejus extrinxerit, B-H.

XXVI. DE NAUIBUS (*).

[1] Si quis nauem extra consilium (*) domini sui mouere (*) presumpserit (*), mal femire (*), sol. iii culp. iud.

(*) no rubric in q.B-H. (*) consilio, q. (*) mouerit, B-H. (*) fimire, q.

[2] Si uero ipsam (*) furauerit, mal femire (*), sol. xv culp. iud., excepto (*) capitale et delatura (*).

(*) ipsa, q. (*) fimire, q. (*) exc. cap. & del., om. B.H. (*) § 2 om. F.

XXVII. DE ASCO DEINTRO (*) CLAUUE FURATO (*).

Si quis asco (*) deintro (*) clauuem (*) furauerit, mal chanzasco (*), sol. xv (*) culp. iud., excepto capitale et delatura (*).

(*) intro, q. (*) no rubric in B-H. (*) ascho, q; ascum, B.F.; arcum, G.H. (*) intro, q. (*) clauue, q.C. (*) chanzasco, q. (*) sol. XLV, q.G.H.; sol. XL, B. (*) exc. cap. et del., om. B-H.

XXII. DE MALEFICIS.

[1] Si quis alteri herbas dederit bibere ut moriatur, malb. * affectu leudi, viii den. qui fac. sol. cc culp. iud.

Et si is cui maleficium fecerit euaserit, malb. * tho uuespho ac faltho, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

* Si uero quis quod alius dedit ueneficium biberit + et mortuus non fuerit, mal tho uuesfo ac faltho, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

+ euaserit.

4 Si quis alteri aliquid maleficium superiac-tauerit, siue cum * ligaturis in aliquo loco miserit, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud.

2 Si que mulier alteri mulieri maleficium fecerit, ut infantem habere non possit, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

XXIII. De Manu mulierum non stringenda.

1 Si homo ingenuus feminæ ingenue digitum aut manum + instrinxerit, malb. chamni, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

+ extrinxerit.

2 Et ei si brachium destrinxerit, malb. cham-num, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

3 Certè si super cubitum manum + strinxerit, malb. * chamnin mane charde, MCCC [den.] qui fac. sol. xxxv culp. iud.

+ miserit.

4 Si quis mulieri mamillam + capulauerit, malb. ibidem b. bruche, MCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

+ strinxerit.

XXIII. De Nauibus furatis.

1 Si quis + extra consilium domini sui nauem alienam mouere presumpserit + aut cum ea flumen transierit, malb. * flemere, CXX den. qui fac. sol. iii culp. iud.

+ sine permissu. + et.

2 Si quis ipsam nauem furauerit, malb. flemere, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

3 Si quis + ascum deintro clauuem furauerit, malb. * cham zy asco, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

+ nauem uel ascum.

4 Si quis ascum de intro clauuem repositum et in suspenso pro studio positum furauerit, malb. cham zy asco, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

XXI. DE MALEFICIIS.

[1] Si quis alteri herbas dederit bibere et mortuus fuerit, vii den. qui fac. sol. cc culp. iud.

[2] Si uero biberit et mortuus non fuerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio ille qui dedit pro alio (*) maleficio (*) culp. iud. (*)

(*) Q. Has: alio maleficio, and maleficio a second time written above the line; aliquo maleficio, T.V. (*) culp. iud., om. Q.

[3] Si quis alteri aliquid (*) maleficium superiac-tatus (*) fuerit, siue cum ligaturis in quolibet loco miserit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) alterius aliquid, Q. (*) superiac-tator, Q.

[4] Si quis mulieri herbas dederit, ut infantes habere non possit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

XXII. DE EO QUI MULIERI INGENUE (*) MANUM STRINXERIT.

[1] Si quis homo ingenuus feminæ ingenue manum aut digitum strinxerit (*), DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) mulierem ingenuam, Q. (*) extrinxerit, Q.

[2] Si uero brachium strinxerit (*), MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

(*) brahium extrinxerit, Q.

[3] Si autem super cubitum manum miserit, MCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.

[4] Si ergo (*) mamillam strinxerit (*), MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

(*) uero, Q. (*) extrinxerit, Q.

XXIII. DE EO QUI NAUEM, SINE PERMISSU DOMINI, MOUERIT, AUT FURAUERIT.

[1] Si quis sine permissu (*) nauem alienam mouere presumpserit et cum ea flumen transierit, CXX din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura (*).

(*) I.P.Q. add: domini. (*) exc. c. e. del., om. T.V.

[2] Si uero ipsam nauem furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[3] Si quis nauem (*) uel ascum de intro clauue (*) furauerit, MCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) nauem abeasce (or, abscease) intro clauuem, Q.

[4] Si quis ascum de intro clauue (*) repositum (*) et in suspenso pro studio positum furauerit (*), MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) clauuem repositum et suspenso pro &c., Q. (*) repositum, V. (*) fuerit, Q.

Cf. Sept. Caus. vi. 2; Sent. Sept. Sept. 4; L. Rip. 83; Baj. 4. 22; Gund. 32; Wisig. vi. 2; Ed. Roth. 139-142, 368; Wi. 1. 36; Hear. 71.

Cf. Waits, 189.

§ 3 of Cod. 5 was overlooked by Pardessus, and has, in consequence, remained hitherto unnoticed. It is not found in Cod. 6.

Cf. Leg. Alam. 91; Baj. 8. 18-23.

Cf. L. Rip. 39; Baj. 8. 3-5; Liu. 121; Wi. 1. 18; Alf. II. Cod. Par. 4629 (the F of Pardessus), which is deficient in tit. 1-24, commences here, though not wholly legible until tit. 38; its various readings will be given in the column of Codd. 7-9, by the side of those of Codd. R.G.H.

Cf. L. Baj. 19. 9, 10; Gund. 94.

Cf. L. Sal. tit. 85.

Cf. Sept. Caus. II. 2. Of the gloss in Cod. 6 the letters *cas* and *iasco* are distinct in the MS. but the *f* is doubtful; it seems that an *s* has been changed into *f*.

Cf. Sept. Caus. III. 3.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>XXII. DE FURTIS IN MOLINO COMMISSIS.</p> <p>Si quis ingenuus homo in molino anona aliena furauerit et ei fuerit adprobatum, ipso molinario, mal anthedio, hoc est dc din. qui fac. sol. xv soluat.</p> <p>Ei uero cuius anona est alius xv soluatur.</p>	<p>XXII. DE FURTIS IN MOLINO COMMISSIS.</p> <p>Si quis ingenuus anona de molino aliena furauerit et ei fuerit adprobatum, malb antedio, id est cui molinus est, dc din. fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>Ille uero cuius anona fuisse probatur, alius xv accipiat ad latrone.</p>	<p>XXII. DE FURTIS IN MOLINO COMMISSIS.</p> <p>Si quis ingenuus in molino alieno anona furauerit, cui molinus est, hoc est ipso molinario, sol. xv reddat,</p> <p>ei uero cui [a]nona est alios xv culp. iud.</p>	<p>XXII. DE FURTIS IN MOLINO COMMISSIS.</p> <p>Si quis ingenuus homo de molino anona furauerit, dc den. qui fac. sol. xv reddat;</p> <p>et ei uero cuius anona fuisset adprobatum alios dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>XXII. DE FURTIS^(a) IN MOLINO COMMISSIS.</p> <p>[1] Si quis^(b) ingenuus in molino anona^(b) furauerit, malb anthedio^(c), sol. xv ipsi^(c) molinario^(c) cui molinus^(d) est^(d) [culp. iud.]; ^(*) furto. ^(*) q. in molino alieno anonna. ^(*) ipsius molinario. ^(*) ipse molinus fuit.</p> <p>similiter alius^(e) xv cui anonna furauerit^(e) [culp. iud., <i>excepto capitale et delatura</i>]. ^(*) cuius anonna est alius xv.</p> <p>[2] Si^(a) ferramento ibidem^(b) furauerit, malb anthedio^(c), sol. xlv [culp. iud.] ^(*) add: quis. ^(*) de molino alieno.</p> <p>[3] Si quis^(a) scusam^(a) de fari-nario^(b) ruperit, [malb] urbis uia lazyna^(c), sol. lxxv^(c) culp. iud. ^(*) scusa. ^(*) add: alieno. ^(*) xv.</p>
<p>XXIII. DE CABALLO EX[TRA] CONSILIU DOMINI SUI ASCENSU.</p> <p>Si quis caballum alienum extra consilium domini sui caballicauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE CABALLUM EXTRA CONSILIU DOMINI SUI ASCENSUM.</p> <p>Si quis cauallum alienum extra consilio caballigauerit, cui fuerit adprobatum, malb gestabo, sunt din. MCC fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE CABALLUM EXTRA CONSILIU DOMINI SUI ASCENSUM.</p> <p>Si quis caballum alienum extra consilium domini sui caballicauerit, sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE CABALLO EX[TRA] CONSILIU DOMINI SUI ASC[EN]SU.</p> <p>Si quis caballum extra consilium domini sui caballicauerit, MCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE CABALLO EXTRA [CONSILIU] DOMINI SUI ASCENSUM.</p> <p>Si quis caballum alienum^(a) extra consilium domini sui ascenderit et eum caballicauerit, malb rosidio^(b), sol. xv^(b); quando descendit alius^(c) xv culp. iud. ^(*) alieno. ^(*) add: culp. iud. et. ^(*) similiter sol.</p>
<p>XXIII. DE HOMICIDIIS PARUOLORUM.</p> <p>[1] Si quis puerum infra x annos usque ad decimum plenum occiderit, cui fuerit adprobatum, mal famiis fith, hoc est xxxiiiiM din. qui fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[2] Si quis puerum crinitum occiderit, sol. dc culp. iud.</p> <p>[3] Si quis femina ingenuam interfecerit et ei fuerit adprobatum, malb leodosanii, sunt din. xxxiiiiM fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[4] Si quis femina ingenua et grauida trabaterit, si moritur, xxviiiM din. qui fac. sol. dccc culp. iud.</p> <p>[4] Si uero infantem in utero matris suae occiderit ante quod nomen habeat, cui fuerit adprobatum, lllM din. qui fac. sol. c culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE HOMICIDIIS PARUOLORUM VEL MULIERUM.</p> <p>[1] Si quis puerum ingenuum intra xii annos usque ad xii plenus occiderit, cui fuerit adprobatum, malb leode, sunt din. xxxiiiiM fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[7] Si quis puerum crinito occiderit, cui fuerit adprobatum, malb leode, sunt din. xxxiiiiM fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[9] Si quis femina ingenuam interfecerit et ei fuerit adprobatum, malb leodosanii, sunt din. xxxiiiiM fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[8] Si quis femina trabaterit graueda, cui fuerit adprobatum, mal adnouaddo, si morit anouaddo leode, sunt din. xxviiiM fac. sol. dccc culp. iud.</p> <p>[4] Si uero in uentre matris sui occisus fuerit, aut ante quod nomen abiat, malb anneando, sunt din. lllM fac. sol. c culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE HOMICIDIIS BARUOLORUM ET MULIERUM.</p> <p>[1] Si quis puerum intra xii annos usque ad duodecimum plenum occiderit, sol. dc culp. iud.</p> <p>[4] Si quis puerum crinitum occiderit, sol. dc culp. iud.</p> <p>[5] Si feminam grauem trabaterit, sol. dccc culp. iud.</p> <p>[6] Si uero infantem in uentre matris suae occiderit, aut antequam nomen habeat, sol. c culp. iud.</p>	<p>XXIII. DE HOMICIDIIS PARUOLORUM.</p> <p>[1] Si quis puerum infra xii annos usque ad decem annos hocciderit, xxxiiiiM [den.] qui fac. sol. dc culp.</p> <p>[4] Si quis puerum crinitum hocciderit, xxxiiiiM [den.] qui fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[5] Si quis feminam pregnantem hocciderit, xxviiiM den. qui fac. sol. dccc culp. iud.</p> <p>[6] Si quis uero infantem infra uentrem matris suae hocciderit, lllM den. qui fac. sol. c culp. iud.</p>	<p>XXIV. DE HOMICIDIIS PARUOLORUM UEL MULIERUM.</p> <p>[1] Si quis puerum infra xii^(a) annos occiderit^(a), malb chras-carro^(b), sol. dc culp. iud. ^(*) annis usque ad duodecimum plenum occiderit.</p> <p>[4] Si quis puero crinito occiderit, sol. dc culp. iud.^(c) ^(*) This § occurs in Cod. 5 only.</p> <p>[6] Si quis feminam grauidam interfecerit^(a), malb annouuano^(b), sol. ccc culp. iud. ^(*) interfecerit et mortua fuerit, sol. dccc culp. iud.</p> <p>[7] Si quis infantem in uentrem^(a) matris suae occiderit^(a), aut antequam nomen habuerit infra nouem noctibus^(b), malb annouuado^(c), sol. c culp. iud. ^(*) uentre m. suae occiderit. ^(*) noctis.</p>

XXVIII. DE FURTIS IN MOLINO COMMISSIS (a).

[1] Si quis homo ingenuus in molino alieno annona furauerit, mal' antedio (b), hoc est (c) cui molinus est, sol. xv culp. iud.

(*) No rubric in B-H. (b) antedio, g. (c) hoc est, om. g.

[2] Si uero alicui anona (a) furauerit, alius xv sol. culp. iud. (b)

(*) annona, g. (b) B-H combine §§ 1 and 2: S. q. h. ingenuus in mol. annona (annonam, B) f. cui farinarius est. sol. xv culp. iud. (B, H add: et) cui annona fur. fuerit, B) (B, G add: alios) sol. xv componat.

XXVIII. DE (a) QUI ALTERIUS SCLUSA RUMPIT (b).

Si quis sclusa (c) de farinario (d) ruperit, mal' urb uia lacina (e), sol. xv culp. iud.

(*) De his, g. (b) No rubric in B-H. (c) excluda, B-H. (d) farinario, g. (e) urbis uia lacina, g.

LXIII. DE CABALLO ALIENO (a) EXTRA PERMISSO (b) DOMINI SUI ASCENSO (UEL EXCURTATO) (c).

[1] Si quis caballum alienum extra consilium (d) domini sui ascenderit (e) aut cabalicauerit (f), mal' leodardo in alia mente borio sito (g), sol. xxxv (h) culp. iud.

(*) alieno, om. g. (b) permissum, g. (c) as §§ 2 & 3, to which uel exc. . . refers. go with tit. 38, the two words are not suitable here. g. has: uel excurtato aut excorticato; g: uel scurtato aut decodato; no rubric in B-H. (d) consilio, g. (e) ascenderit, B, B-H; ascenderit, g. (f) cabalicauerit, B, B-F, G; cabalig., g. (g) leudo in alia mente borio sito, g. (h) M, CC den. qui fac. sol. xxx, g; sol. xxx, g, B-H.

XXX (a). DE HOMICIDIIS (b) PARUOLORUM UEL MULIERUM (c).

[1] Si quis puerum (d) infra duodecim annorum (e) non (f) tonsorato (g) occiserit (h), mal' charcharo leodardi (i), [sunt] den. xxxiiii qui fac. sol. dc culp. iud.

(*) The lacuna in Cod. 8 which commenced at chapter 23, § 3 ceases here. (b) homicidiis, g. (c) No rubric in B-H. (d) puero, g. (e) annos, B, G, H. (f) nec, B, G, H. (g) ton-, B, B-H. (h) occiserit, g. (i) charcharo leodardi, g. charcharo leodardi, g.

[2] Si quis femina grane (a) debatterit (b), et ipsa (c) exinde mortua fuerit, mal' leodiniæ (d), sol. wccc (e) culp. iud.

(*) grana, g. (b) debattit, g; debatterit, g; femina grauidam percussit unde mortua f. B, F, H; fem grauidam perc. sol. G. (c) ipse, g. (d) anoano leodiniæ, g; anno ano leodiniæ, g. (e) sunt den. xiiii qui fac. sol. ccc, g; sol. ccc, g, B-H.

[3] Si uero infansem in utero matris suae (a) occiserit (b), mal' annona (c), [sunt] den. iiii qui fac. sol. c culp. iud.

(*) sue, g; sui, g; suae, om. B, G, H. (b) occiserit, g. (c) anno uano, g; anno ano, g.

XXV. De Furtis in molino commissis.

1 Si quis ingenuus annonam alienam in molino furauerit, malb. antedio, id est, cui molinus est ipsius molinario, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

Ei uero cuius annona fuisse probatur, alios xv sol. similiter soluat, excepto capitale & delatura.

2 Si quis ferramentum de molino alieno furauerit, malb. antedio, mdccc den. qui fac. sol. xlv culp. iud.

3 Si quis sclusam de farinario alieno ruperit, malb. urbis uia lacina, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

XXVI. De Caballo ascenso.

1 Si quis caballum, extra consilium domini sui ascenderit, et eum caballauerit, malb. leodardi et in alia mente Burgo sitto, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., et pro eo quia ascenderit, quando descendet similiter alios xv sol. soluat.

† sine permissu.

XXVIII. De Homicidijs paruulorum.

1 Si quis puerum infra duodecim annorum non tonsoratum occiserit, malb. aschara leodardi, xxxiiii den. qui fac. sol. dc culp. iud.

† criatum siue non criatum.

(Cf. § 1, note).

4 Si quis foeminam ingenuam grauidam debatterit, et ipsa femina fuerit mortua, malb. anoano leodiniæ, xxviiii den. qui fac. sol. dcc culp. iud.

5 Si quis uero infansem in uentre matris suae occiderit, malb. ano uado, viii den. qui fac. sol. cc.

* and antequam habeat nomen aut natum inter nouem noctes.

XXIV. DE FURTIS IN MOLINO (a).

[1] Si quis ingenuus in molino alieno annona furauerit, ei cuius molinus est, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.;

(*) N adds: commissis. (b) cui, Q.

ei uero cuius annona est, similiter dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) cui, Q.

[2] Si quis ferramentum de molino alieno furauerit, mdccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) ferramento, Q. (b) alieno, om. Q.

[3] Si quis sclusam de farinario alieno ruperit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) excludam, G; excludam, O. (b) ruperit, Q.

XXV. DE CABALLO SINE PERMISSU DOMINI SUI ASCENSO.

Si quis caballum alienum sine permissu domini sui ascenderit et eum cabalicauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.; et pro eo quia descenderit (a), similiter aliis dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) quod descendit, Q; quia ascenderit, P. (b) alios, V.

XXVI. DE HIS QUI PUEROS UEL MULIERES OCCIDERINT.

[1] Si quis puerum infra duodecim annos, siue criatum siue incrinatum, occiderit, xxviiii din. qui fac. sol. dc culp. iud.

(Cf. § 1).

[4] Si quis femina grauidam occiderit, xxviiii din. qui fac. sol. dcc culp. iud.

[5] Si quis infansem in uentre matris suae, aut natum antequam nomen habeat, infra viii noctes occiderit, iiii den. qui fac. sol. c culp. iud.

Cf. L. Wisig. viii. 4, 30; Ed. Roth. 149-151.

Cf. L. Al. lib. 3, sect. 2; Wisig. vii. 2, 12.

Cf. L. Cham. 37.

Cf. L. Rip. 40; Burg. 4. 7; Ed. Roth. 340.

Cf. L. Rip. 12, 13. Cf. L. Sal. 76. 4-11; Sept. Caus. vii. 1, viii. 4; Recap. L. Sal. 32; Waitz, 116, 188; Sohm, R. 548.

Cf. Sept. Caus. vii. 1, viii. 4.

Cf. Ed. Roth. 334; Pact. Al. ii. 31; L. Al. 79; L. Wisig. vi. 3; Alf. 9; Henr. 70. Codd. 1 & 2 have a fine of 800 solidi, but the 28,000 denarii point to the fine of 700 solidi which is found in texts 3-5, 10 & L. Em. Texts 6, 8, 9, and B-H have distinctly 300 sol., and Pardessus read also 300 sol. in Cod. 7. But this MS. has plainly wccc, which may be read either 700 or 800. On the fine cf. Recap. L. Sal. (a) 29, (b) 32; Sept. Caus. viii. 3. Herold repeats this § under tit. 75 § 1; cf. Extrav. A, cap. 5.

Cf. Sept. Caus. v. 3; Ed. Roth. 75. On the ancient custom of the Germans to count by nights cf. Caes. B.G. vi. 18; Tac. Germ. 2. [Pard.]

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	Codd. 6 & 5.
<p>For the corresponding § of text 1, see tit. 69.</p>	<p>[8] Si quis uerum puerum crinitum ingenuum tundere presumpserit ex[tra] uoluntatem parentum, cui fuerit adprobatum, malb uirgide, sunt din. DCCC fac. sol. XLV culp. iud.</p> <p>[6] Si quis ingenuam puellam extra consilium parentum tundere presumpserit, cui fuerit adprobatum, malb tuschada, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis puerum crinitum sine consilio parentum totunderit, sol. XLV culp. iud.</p> <p>[8] Si uero puellam sine consilio parentum totunderit, sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis puerum crinitum sine consilio parentum tunderit, MDCCC denarios qui fac. solid. XLV culp. iud.</p> <p>[8] Si uero puella si[ne] parentum consilium tunderit, MDCCC denarios qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis puerum crinitum sine consilio (*) parentum suorum (*) totunderit (b), malb chascaro*, sol. LXII culp. iud. (*) consilium patre. (*) 5 addit: aut puellam totunderit sol. XLV culp. iud., and consequently omits § 3.</p> <p>[8] Si uero puella tutunderit, malb theoycata*, sol. XLV (*). (*) The MS. has distinctly sol. XLV, not XV as read by Pardessus.</p>
<p>[8] Si uero puer infra XII annos aliqua culpa committat, fretus ei nullatenus requiratur.</p>	<p>[8] Si uero puerum infra XII annorum aliqua culpa comiserit, fretus ei non requiratur.</p>	<p>[7] Si uero puer infra XII annis culpas aliquas commiserit, fretus ei non requiratur.</p>	<p>[7] Si uero puer in[fra] XII annos aliqua culpa commiserit, fretus exinde non requiratur.</p>	<p>[8] Si uero (*) puer infra XII annos aliqua culpa commiserit, freda (b) exinde (b) non requiratur (*). (*) quis. (*) fretus ei. (*) 5 places this § at the end of the tit.</p>
	<p>XLVIII. [4] Si quis puellam ingenuam occiderit, mal sol. (sic) CCC (*) culp. iud. (*) We may read here CC or merely C, as the last C alone is distinct; an attempt at erasure seems to have been made.</p>	<p>XLI. [13] Si quis ingenuam puellam occiderit, mal chismala, sunt din. VIII[M] qui fac. sol. CC culp. iud.</p>	<p>XLI. [10] Si quis puellam ingenuam hocciderit, VIII[M] den. qui fac. sol. CC culp.</p> <p>XLI. [14] Si quis puellam ingenuam hocciderit, VIII[M] den. qui fac. sol. CC culp.</p>	<p>[8] Si quis puellam ingenuam antequam infantes (*) habere possit occiderit, malb hismala*, sol. CC culp. iud. (*) infanem.</p>
<p>[6] Si quis femina ingenua postquam coeperit habere infantes occiderit, XXIII[M] din. qui fac. sol. DC culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis femina post cepit infantis abere, qui ea occiderit, cui fuerit adprobatum, mal leodinia, sunt din. XXIII[M] fac. sol. DC culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis feminam ingenuam postquam infantes coeperit habere occiderit, sol. DC culp. iud.</p> <p>XLI. [14] Si quis mulierem ingenuam postquam coeperit nutrire occiderit, sol. DC culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis femina ingenua postquam infantes coeperit habere hocciderit, XXIII[M] den. qui fac. sol. DC.</p> <p>XLI. [11] Si quis mulier ingenua postquam infantes coeperit habere hocciderit, XXIII[M] den. qui fac. sol. DC culp.</p>	<p>[9] Si postquam (*) infantes coeperit habere occiderit, DC sol. culp. iud. (*) quis feminam ingenuam postquam.</p>
<p>[7] Post quod infantes non potuit habere qui eam occiderit, VIII[M] din. qui fac. sol. CC culp. iud.</p>	<p>[10] Post infantis non potuerit abere occiderit, cui fuerit adprobatum, malb leodinia, sunt din. VIII[M] fac. sol. CC culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis feminam occiderit postquam infantes deserit habere, sol. CC culp. iud.</p> <p>XLI. [15] Post media uero etate et postquam infantes non potest habere qui eam occiderit, sol. CC culp. iud.</p>	<p>[9] Post quod infantes non potuerit habere, VIII[M] den. qui fac. sol. CC culp. iud.</p> <p>XLI. [19] Post medietate quod infantes non potest habere, VIII[M] den. fac. sol. CC culp.</p>	<p>[10] Si (*) post media etate, hoc est postquam infantes non potest habere (*), malb leodinia*, sol. CC culp. iud. (*) Si quis feminam postquam infantes non potest habere occiderit.</p>
<p>XXV. DE ADULTERIIS ANCILLARUM.</p>	<p>XV. [8] Si quis cum ingenua puella mechatu fuerit et ei fuerit adprobatum, mal uirtuane, sunt din. MMD fac. sol. LXII culp. iud.</p> <p>XV. [4] Si quis cum ingenua puella spontanea uoluntate, ambis conuenientibus, mina, firilaysa, sunt din. MD fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>XV. [8] Si quis cum ingenua puella per uirtutem moechatus fuerit, LXII sol. culp. iud.</p> <p>XV. [9] Si quis cum ingenuam puellam spontanea uoluntate, ambis conuenientibus, occulte moechati fuerint, cui adprobatum fuerint, XLV sol. culp. iud.</p>	<p>XV. [9] Si quis ingenuus ingenuam per uirtutem mechatu fuerit, MMD den. qui fac. sol. LXII culp.</p> <p>XV. [8] Quicumque ingenua puella spontanea uoluntate, ambis conuenientibus, ut hoccultum mechatu fuerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>XV. [9] Si quis cum ingenua (*) puella (*) per uirtutem (b) moechatus (*) fuerit, malb (ueruanate, corr.) ueruanate*, sunt den. MMD qui fac. sol. LXII culp. iud. (*) ingenuam puellam. (*) uirtute. (*) mechatu.</p> <p>XV. [8] Si quis ingenuam puellam sponsatam (*) uoluntate amboborum (*) conuenientibus, in occultum moechati (b) fuerint, malb fredolasio*, sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud. (*) spontanea uoluntate ambis. (*) mechatu.</p>
<p>XXV. DE ADULTERIIS ANCILLARUM UEL SERUORUM.</p>	<p>[1] Si quis ingenuus cum ancillam alienam mechatu fuerit et ei fuerit adprobatum, domino ancillae DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[9] Si uero cum regi ancilla mechatu fuerit et ei fuerit adprobatum, malb teolosina, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>XXV. DE ADULTERIIS ANCILLARUM.</p> <p>[1] Si quis ancillam alienam moechatus fuerit, sol. xv culp. iud.</p> <p>[9] Si quis cum ancillam regis moechatus fuerit (*), sibi publice iunxerit, ipse cum ea in seruitio permaneat. (*) Here is evidently a break in the MS.; the end of the § pronouncing a fine against one " qui cum ancilla regis moechatus fuerit" and the commencement of the following § relating to one who married a slave, having been omitted.</p>	<p>XXV. DE ADULTERIIS ANCILLARUM.</p> <p>[1] Si quis cum ancilla aliena moechatus fuerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.</p> <p>[9] Si uero cum rege ancilla mechatu fuerit, MCC den. qui fac. sol. xxx culp.</p>	<p>XXV. DE ADULTERIIS ANCILLARUM.</p> <p>[1] Si quis cum ancilla (*) aliena (*) moechatus (b) fuerit, malb theolagina uertico*, sol. xv [culp. iud.] (*) ancillam alienam. (*) mechatu.</p> <p>[9] Si uero regis est (*), sol. xxx [culp. iud.] (*) Si quis uero cum rege ancillam mechatu fuerit.</p>

XXXIII. DE PUERO TUNSORATO (*).

[1] Si quis puero sine consilio parentum suorum tursorauerit (4), mal autchardo (2), [sunt] den. MMD qui fac. sol. LXII (1) culp. iud. (1) tursorato, 8; no rubric in B-H. (2) puero, 8, B-H. (3) uoluntate, C.H. (4) tursor- tursor-, tursor-, auerit, 8, B-H. (5) uuzchardo, 8; hantchardo, 9. (6) XLIII, F; LVIII, H.

[2] Si uero puella sine uoluntatem parentum tursorauerit (4), mal theochada (2), [sunt] den. MDCCC qui fac. sol. XLV (4) culp. iud. (1) uoluntate, 8, B.F.H.; uoluntate, 9. (2) tursora, 9; suorum tursorauerit, H. (3) no gloss in 8; theo hichada, 9. (4) LXV, G.

XXXIII. DE NECGLIGENTIIS (* PARUOLORUM (*).

Si quis puer infra duodecem annus (4) aliqua (2) culpa (1) comiserit (8), fredus (2) ei non requiratur. (1) negligentiis, 8; negligencies, 9. (2) paruolorum, 8; no rubric in B-H. (3) duodecem, B.G.H. (4) annis, 8; annos, B-H. (5) aliqua, om. B.G.H. (6) culpam, B. (7) comiserit, 8; comiserit, B-H. (8) fredus, 8, 9; fredos, B.F.H.; fredo, G.

XXXII. [9] Si quis ingenua puella occiderit, mal (scha ledi, corr.) schmala ledi (2), sol. 5 (2) culp. iud. (1) puellam ingenuam, B-H. (2) smalchaledi, 8; simalchaledi, 9. (3) sunt den. IIIII qui fac. sol. C, 8; sol. C, 9, B-H.

XXXI. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis femina ingenua postquam infantis (2) abere (2) cepirit occiderit, mal leodinia, sol. DC (2) culp. iud. (1) feminam ingenuam, B-H. (2) infantes habere, 8, 9. B-H. (3) sunt den. XXIII qui fac. sol. DC, 8; sol. DC, 9, B-H.

XXXII. [Rubrica deest in omnibus].

[1] Si quis femina post media (2) aetate (2), hoc est quando (4) iam (2) infantes habere non potest, occiderit, mal leodinia (2), [sunt] den. VIII qui fac. sol. CC culp. iud. (1) feminam, B-H. (2) mediam, B-H. (3) aetatem, B-H. (4) postquam, 8, B-H. (5) iam, om. 8, B-H. (6) smalchaledi, corr. leodinia, 8.

[XIV. 9] Si quis cum ingenua puella per uirtute (2) michatus (2) fuerit, mal uero manu (2), sol. LXII culp. iud. (1) uirtutem, B.G.H. (2) migatus, 9; moechatus, B.G.H. (3) uerouhano, 9. (4) this is not in 8, and forms 13 of tit. XV in 9.

XIV. [10] Si quis cum ingenua puella sponsata (2) ambo partibus (2) conuenerit (4), et in occulto (2) michati (2) fuerint (8), mal fribasina (2), sol. LXV (1) culp. iud. (1) puella, om. G. (2) sponsata, 8; sponsada, 9. (3) partes, 8. (4) conuenerit, 8; conueneret, 9. (5) occulto, 8, B; oculto, 9. (6) michati, 8; migati, 9. (7) sponsata eam consententem in occulto moechauerit (moechaberit, moeclerit), sol. 8, C, B.G.H. (8) fribasina, 8. (9) sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV, 8; XLV, 9, B.G.H. (10) this is the 3rd of tit. XV in Cod. 9.

XXXV. DE ADULTERIIS ANCILLARUM (*).

[1] Si quis (2) cum ancilla aliena michatus (2) fuerit, mal eualesina (4), [sunt] den. DC qui fac. sol. xv culp. iud. (1) no rubric in 8, B-H. (2) B-H add: ingenua. (3) mechatas, 8, B.F.; migatus, 9; moechatus, C.H. (4) eualesina, 8.

[2] Si quis cum ancilla regi (2) michatus (2) fuerit, mal eualesina (2), [sunt] den. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud. (1) regis, 8, B-H. (2) mechatas, 8; moechatus, B.G.H. (3) eualesina, 9.

2 Si uero puerum crinitum sine consilio aut uoluntate parentum totonderit, mal. 3 schuisara chrogino, MMD den. qui fac. sol. LXII & dimidium culp. iud. (1) tunderit, Q. (2) MMD din. qui fac. sol. LXII cum dim., 1; MCCCC din. qui fac. sol. XXXV, E.

3 Si uero puellam similiter sine patris aut matris uoluntate totonderit, + theoctidia, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud. + uerdarda & thercoheata.

6 Si quis puer infra duodecim annorum aliquam culpam commiserit, fredus ei non requiratur.

9 Si quis puellam ingenuam + occiderit, mal. ex mala leudi, VIII den. qui fac. sol. CC culp. iud. + infra annos quam infantes habere possit. XLIV. 14 Si quis puellam ingenuam occiderit, mal. 3 nu-chala, VIII den. qui fac. sol. CC culp. iud. + infra annos quam infantes habere possit.

8 Si quis foeminam ingenuam, postquam cepirit infantes habere, occiderit, mal. leodinia, XXXIII den. qui fac. sol. DC culp. iud.

7 Si quis foeminam ingenuam, postquam infantes habere non potest occiderit, mal. leodinia, VIII den. qui fac. sol. CC culp. iud.

XVI. 9 Si quis cum puella per uirtutem moechatus fuerit, mal. 3 theurora, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

XVI. 8 Si quis cum ingenua puella et spontanea uoluntate amorum partium couerit, et in occulto moechatus fuerit, mal. 3 frio lasia, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

XXIX. De Adulterijs ancillarum.

1 Si quis ingenuus cum ancilla aliena mechatas fuerit, mal. + anilasina, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. + theolasia uirtico.

9 Si uero cum ancilla regia mechatas fuerit, mal. theulasina, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[9] Si quis puerum crinitum sine uoluntate parentum totonderit (2), MDCCC din. qui fac. sol. XLV (2) culp. iud. (1) tunderit, Q. (2) MMD din. qui fac. sol. LXII cum dim., 1; MCCCC din. qui fac. sol. XXXV, E.

[9] Si uero puellam totonderit (2), MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud. (1) puella tunderit, Q.

[9] Si quis puer infra duodecim annos aliquam culpam commiserit, fredus ei non requiratur.

[6] Si quis puellam ingenuam infra annos (2) antequam infantes possit habere occiderit, VIII din. qui fac. sol. CC culp. iud. (1) annum, Q.

[7] Si quis foeminam ingenuam postquam infantes coeperit (2) habere occiderit, XXIV din. qui fac. sol. DC culp. iud. (1) cept, Q.

[8] Si quis foeminam (2), postquam infantes habere non potuerit, occiderit, VIII din. qui fac. sol. CC culp. iud. (1) f. ingenuam, E. (2) This is not in I.

XIV. [18] Si quis cum ingenua puella per uirtutem moechatus (2) fuerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud. (1) moechatus, Q.

XIV. [14] Si quis cum ingenua puella desponsata, ea consentiente, in occulto moechauerit (2), MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud. (1) moechauerit, Q.

XXVII. DE ADULTERIIS ANCILLARUM.

[1] Si quis ingenuus cum ancilla aliena moechatus fuerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[9] Si quis uero cum regis ancilla moechatus fuerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

Cf. L. Sal. 69; Sept. Caus. III. 1.

Cf. Capit. Lud. cap. 5; L. Fris. (Add. Sap. III) 70; Wisig. II. 4, 11; Ine. 7, 2; Cn. II. 21; Waitz, 116, 193, 196; Sohm, Proc. p. 233.

With the following cf. L. Sal. 76; Thur. 48, 49. Herold repeats this under tit. 75 (12); cf. Extrav. A. cap. 5; cf. Sept. Caus. VI. 4.

Cf. Sept. Caus. VII. 2; L. Alam. 49. 2. Herold repeats this under tit. 75 (13); cf. Extrav. A. cap. 5. Cf. also L. Sal. 47. 3.

Herold repeats this under tit. 75 (14); cf. Extrav. A. cap. 5.

Cf. L. Alam. 82; Baj. 8; Gund. 30, 44; Fris. 9, 13; Ed. Roth. 189, 194; Li. 130, 139, 140; Wisig. III. 4; Aeth. 10, 11, 14, 16, 31; Alf. 10, 25, 26; Cn. II. 54; Waitz, 106, 201.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
[6] Si uero ingenuus ancilla aliena publice se iunxerit, ipse cum ea in seruitute permaneat.	[8] Si quis ingenuus cum ancillam alienam publice iunxerit, ipsi cum eam in seruitio cadat.	(Cf. the preceding 1).	[8] Si quis cum ancilla aliena sibi in publicum iunxerit, ipse cum ea in seruitium permaneat.	[6] Si quis francus cum ancilla aliena sibi in (*) publice iunxerit, ipse cum ea in seruitio permaneat. (*) in, om. 5
[6] Similiter et ingenua si seruo alieno in coniugio acceperit, in seruitio permaneat.	(Cf. tit. 13, § 5).	(Cf. tit. 13, § 6).	(Cf. tit. 13, § 7).	(Cf. tit. 13, § 8).
[7] Si seruus cum ancilla aliena mechatatus fuerit et ex ipso crimine ancilla mortua fuerit, seruus ipse aut CCXL din. qui fac. sol. vi domino ancillae reddat, aut castretur. Dominus uero serui capitale ancillae in locum restituat.	[4] Si seruos cum ancilla aliena mechatatus fuerit et ex ipso crimine ancilla mortua fuerit, seruus CCXL din. qui fac. sol. sex, dominus serui reddat, aut seruus castretur; dominus uero serui capitale dono ancille inferre in loco:	[8] Si uero seruus cum ancilla aliena mechatatus fuerit et ex ipso crimine ancilla ipsa mortua fuerit, seruus ipse aut CCXL din. qui fac. sex solidos domino ancille inferat, aut castretur; dominus uero serui capitale in loco restituat.	[4] Si uero seruus cum ancilla aliena mechatatus fuerit et ex ipsa crimina mortua fuerit, seruus ipse CCXL den. qui fac. sol. vi domino ancille inferat, aut certe castretur; dominus uero serui capitale quod ancilla ualuerit domino ancille in loco restituat.	[8] Si seruus cum ancilla (*) mechatatus (b) fuerit et ex hoc (*) crimine ipsa mortua fuerit, aut castretur: aut sol. vi soluatur (d). Dominus uero serui capitale in loco restituat. (*) add: aliena. (b) mechatatus. (c) iugum. ancilla ipsa mo. f. seruus ille a. cast (d) culp. iud.
[8] Si ancilla ex hoc mortua non fuerit, seruus aut CCC ictos flagellorum accipiat, aut CXX din. qui fac. sol. III domino reddat.	si ancilla ex mortua non fuerit, malib bab mundo, seruus aut CCC ictus accipiat, aut CXX din. qui fac. sol. III coatur exsoluere.	[4] Si ancilla ex hoc mortua non fuerit, seruus aut CCC ictos accipiat, aut tres solidos pro dorsum suum domino ancille conponat.	[8] Si ancilla ex hoc mortua non fuerit, CXX ictus haccipiat, aut CXX den. qui fac. sol. III dominum ancille cogatur exsoluere.	[4] Si uero mortua (*) non fuerit, malib bathmonio*, sol. III culp. iud. (*) ancilla ex hoc mortua non fuerit, seruus ipse aut CXX ictus accipiat aut sol. III dominum ancille cogatur exsoluere.
[9] Si seruus ancilla aliena inuita traxerit, CXX din. qui fac. sol. III domino ancillae reddat.	[5] Si seruus ancillam alienam in coniugium sociauerit, aut uapulit, aut CXX din. qui fac. sol. III domino ancille coatur exsoluere.	[5] Si seruus cum ancilla aliena sibi in coniugio sociauerit, solidos tres culp. iud.	[6] Si seruus ancilla aliena sibi in coniugium sociauerit, CXX den. qui fac. sol. III culp.	[6] Si (*) seruus ancillam (b) alienam (b) extra uoluntate domini sui sibi (*) coniugium (*) copulauerit, malib anthamo*, sol. III [culp. iud.](d) (*) dem. (*) ancilla aliena. (*) iugum. (*) add: aut CXX ictus accipiat.
XXVI. DE LIBERTIS DIMISSIS.	XXVI. DE LIBERTIS EXTRA CONSILIUM DOMINI SUI DIMISSIS.	XXVI. DE LIBERTIS DIMISSIS.	XXVI. DE LIBERTIS DIMISSIS.	XXVI. DE LIBERTIS DIMISSIS (*).
[1] Si quis homo ingenuus alienum letum extra consilium domini sui ante rege per dinario dimiserit et conuictus fuerit, mal malthoitus meo letu, hoc est IIIII din. qui fac. sol. c culp. iud.	[1] Si quis alienum laetum ante rege per dinarius ingenuum demiserit, et ei fuerit adprobatum, malb malteohiatus meo lexm, sunt din. IIIII fac. sol. c culp. iudicatur.	[1] Si quis alienum letum extra consilium ante rege per dinarium ingenuum demiserit, sol. c culp. iud.;	[1] Si quis lidum extra consilium domini sui ante rege ingenuum demiserit, IIIII den. qui fac. sol. c culp.	[1] Si quis litum alienum qui apud dominum (b) in hoste fuerit, extra consilium (*) domini sui ante rege per denarium (*) ingenuum demiserit (*), malb malthochiatio freoledo*, sol. c [culp. iud.] (*) dem. (*) domino suo. (*) consilium. (*) rege. (*) dinario.
Res uero leti ipsius legitime reformetur.	[8] Si uero laeti ipsius legitimi reformetur.	res uero leti ipsius domino reformetur.	Res uero lidi ipsius dominum reformetur.	Res uero ipsius lito legitime (*) reformetur. (*) legitimo domino.
[9] Si quis uero (leg. seruo) alieno per denario ante regnum (sic) dimiserit, cui fuerit adprobatum, precium serui domino et insuper, mal maltholatu metho, hoc est sol. XXXV culp. iud.	[8] Si quis uero seruum alienum ingenuum dimiserit et ei fuerit adprobatum, malb maltho bait homitto, sunt din. MCCCC fac. sol. XXXV culp. iud.; praedi uero domini sui reddat.	[9] Si quis seruum alienum ante rege per dinarium ingenuum demiserit, sol. XXXV [culp.] iud.; et praecium serui domino suo reddat.	[9] Si quis seruo alieno ante rege demiserit, MCCCC den. qui fac. sol. XLV culp., et praetium dominum custodiat.	[9] Si seruum (*) per (b) denarium ante rege ingenuum dimiserit (*), malb malthochiatio moetho*, sol. XXXV culp. iud., et (*) capitale domino uero serui in loco restituat. Res uero ipsius serui proprius dominum recipiat. (*) add: alienum. (*) ante rege per dinarium ingenuum dem. (*) excepto capitale et dilatata domino rest.
XXVII. DE FURTIS DIUERSIS.	XXVII. DE FURTIS DIUERSIS TITULUS.	XXVII. DE FURTIS DIUERSIS.	XXVII. DE FURTIS DIUERSIS.	XXVII. DE FURTIS DIUERSIS.
[1] Si quis tintinno de porcina aliena furauerit, cui fuerit adprobatum, mal leoardi, hoc est DC din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatata.	[1] Si quis uero tintinno de porcina aliena furauerit, cui fuerit adprobatum, malb leoardi, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatata.	[1] Si quis tintinno de porcina aliena furauerit, sol. xv culp. iud.	[1] Si quis tintinno de portina alterius furauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.	[1] Si quis tintinno de porcina aliena furauerit, malb leod*, sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud.
[9] Si uero de pecoribus inuolauerit, CXX din. qui fac. sol. III culp. iud.	[9] Si uero de pecoribus furauerit et ei fuerit adprobatum, malb leoardi, sunt din. CXX fac. sol. III culp. iud.	[9] Si quis de pecoribus furauerit, sol. III culp. iud.	[9] Si uero de pecoribus furauerit, CXX den. qui fac. sol. III culp.	[9] Si quis (*) uero de peccoribus tintinno furauerit, [sol. III culp. iud.](*) (*) quis, om. 5. (*) peccoribus. (*) the words between [] have been supplied from 5 as they are cut away in 6. From the str still remaining in 6, it may be inferred that it had also the gloss leod.
136	137	138	139	140

GODD. 7, 8, 9.	GOD. 10.	LEX EMEND.	OBSERVATT.
(Cf. tit. 13 (14), § 7).	5° Si quis Francus alienam ancillam sibi publice iunxerit, ipse cum ea in seruitute permaneat.	[8] Si quis ^(a) Francus ^(b) alienam ancillam sibi publice iunxerit, ipse cum ea in seruitio permaneat ^(c) . (*) quis, om. Q. (*) franchus, T.V. (*) S. q. F. cum alienam ancillam mechatus fuerit et sibi p. l., i. c. e. l. s. implicetur, E.	Cf. L. Sal. 13. 9; Capit. Lud. cap. 6.
(Cf. tit. 13 (14), § 7).	(Cf. tit. 13 (14), § 7).	(Cf. tit. 13 (14), § 7).	
[5] Si ^(a) seruus cu ^(b) ancilla aliena michatus ^(c) fuerit et ex ipso crimine ipsa mortua fuerit, aut sol. ^(d) vi domini ^(e) ancilla ^(f) componat, aut castratur ^(g) ; dominus serui capitale de ancilla ^(h) in loco ⁽ⁱ⁾ restituat.	6° Si seruus cum ancilla mechatus fuerit et de ipso crimine ancilla mortua fuerit, seruus ipse aut castretur, aut cxxi. den. qui fac. sol. vi culp. iud.; dominus uero serui capitale in locum restituat.	[4] Si seruus cum ancilla aliena ^(a) mechatus fuerit et de ipso crimine ancilla mortua fuerit, seruus ipse aut castretur, aut cxxi. den. qui fac. sol. vi culp. iud.; dominus ^(b) uero serui capitale in locum restituat. (*) aliena, om. G.K.N.Q.T. (*) domini, Q.	Cf. L. Sal. 13. 8; Ed. Roth. 193, 217-221; Waitz, 201.
(*) 8 adds: quis; Si uero ex ipso cr. mortua f., aut sol. vi. domino (domini, G) ancillae (ancilla, B) c., a. c.; d. uero serui c. d. a. l. l. rest. B-H. (*) cum, 8.g. (*) mechatus, 8. (*) den. (CXL, corr.) CXL qui fac. sol. 8. (*) dominus, 8. (*) ancille, 8; ancilla, 9. (*) castratur, G. (*) de an- om. 8. (*) locum, 8.g.	[6] contin.] Si autem ancilla propter hoc non fuerit mortua, seruus ipse aut cxx ictus accipiat, aut cxx den. qui fac. sol. iii domino ancillae cogatur persoluere.	[5] Si autem ancilla propter hoc mortua non fuerit ^(a) , seruus ipse aut cxx ^(b) ictus accipiat, aut cxx den. qui fac. sol. iii domino ancillae cogatur persoluere ^(c) . (*) Q adds: sic. (*) CCXX, A.G.N.T. (*) ersoluere, Q.	Cf. Recap. L. Sal. viii; Waitz, 197, 198.
[3] Si quis seruus cum ancilla aliena michatus ^(a) fuerit, [sunt den. cxx qui fac.] sol. iii culp. iud. ^(b) (*) mechatus, 8. (*) B-H uniu. §§ 3 & 4; S. q. s. c. a. a. mech. f. aut extra uoluntatem (-tate, B.G) domini in (ad, B) coniugium (coniugio, G) soc., sol. iii c. iud.	3 Si uero seruus cum ancilla mechatus fuerit, cxx den. qui fac. sol. iii componat.		
[4] Si ^(a) seruus ancilla aliena extra uoluntatem ^(b) domini sui ad coniugium ^(c) sociauerit, mal anthamo, [sunt den. cxx qui fac.] sol. iii culp. iud. (*) 8 adds: quis. (*) -tate, 9. (*) coniugium, 9.	4 Si seruus ancillam alienam extra uoluntatem domini sui ad coniugium sociauerit, malb. a authanio, cxx den. qui fac. sol. i (sic) culp. iud.	[6] Si quis seruus ancillam alienam sine uoluntate domini sui sibi in ^(a) coniugium copulauerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., aut cxx ictus accipiat. (*) in, om. Q.	
XXXVI. DE LIBERTIS DEMISSIS ^(a) INGENUIS ^(b) .	XXX. De Libertis dimissis.	XXVIII. DE LIBERTIS ^(a) DIMISSIS.	Cf. Sept. Caus. v. 4; L. Rip. 57, 61; Cham. 11-13; Li. 52; Wihtr. 8; Sohm, R. u. Ger. 46.
[1] Si quis litum ^(a) alienum ^(b) qui apud domino suo ^(c) in hoste ^(d) fuerit, extra ^(e) consilium ^(b) domini sui, ante rege ^(f) per dinario ^(g) ingenuum ^(h) demiserit ⁽ⁱ⁾ , mal maltholitho frioblito ^(m) , [sunt den. iiii qui fac.] sol. c culp. iud.;	1 Si quis lidum alienum ^a extra ^a consilium domini sui ante Regem ^b per denarium ingenuum dimiserit, malb. maltho theato meolito, iiii den. qui fac. sol. c culp. iud., et capitale domino ipsis restituat. * qui apud dominum suum ^a in hoste fuerit.	[1] Si quis lidum alienum qui cum domino suo in hoste fuerit, sine consilio domini sui, ante regem per dinarium ingenuum dimiserit, iiii din. qui fac. sol. c culp. iud.;	
(*) dim., 8.B-H. (*) De lib. ingenuos dem. 9; no rubric in B-H. (*) libertus, 9; libertum, B-H. (*) alieno, 9. (*) suo, om. H.F. (*) oste, 9; boste, B. (*) extra-sol. om. B-H. (*) consilio, 8.g. (*) regem, 9. B.H. (*) denarium, 8.B.G.H. (*) ingenuo, 9. (*) maltho litto frioblito, 8; maltho hitto frioblito, 9.	2 Res uero ipsis liti legitimo domino ^a restituantur. * reformetur.	res uero ipsis liti legitimo domino restituantur.	
res uero ipsis lito ^(a) legitimo ^(a) domino reformetur ^(b) . (*) liti, 8.F.G.H; lito, 9; liti, B. (*) leg-, om. B-H. (*) reformetur, 9; reformetur, B.F.H; refermentur, G.	3 Si quis seruus alienum ante Regem per denarium ingenuum dimiserit, malb. maltho theatha meotheos, mcccc den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale, quod domino restituat; res uero ipsis serui proprius dominus recipiat.	[2] Si quis seruus alienum ante regem per dinarium ingenuum dimiserit, mcccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., et capitale in locum restituat, et res ^(a) serui proprius dominus recipiat. (*) rem, Q.	§ 2 of cod. 6 was first written: "Si seruus per denarium ingenuum dimiserit, malb maltho chiado (frieledo, corr.) meotheo, sol. c. Res uero ipsis lito legitimize reformetur." The scribe, however, finding that this was all wrong, put his pen through the § and re-wrote it as it stands at present, making the fresh mistake of <i>meotheo</i> , instead of <i>meotheo</i> .
XXXVII. DE FURTIS DIUERSIS ^(a) .	XXVII. De furtis diuersis.	XXIX. DE FURTIS DIUERSIS.	Cf. L. Sal. 81; Rip. 43-45, 76; Alam. 99; Baj. 9; Gund. 25, 27, 70; Ed. Roth. 281-299; L. Wisig. vii. 2. 11; Ine. 7; Waitz, 117.
[1] Si quis tintinnum ^(b) de ^(c) inter porcus ^(d) furauerit, mal thuochapo ^(e) , [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud. (*) diuersorum, B-H. (*) tintinnum, 8.B.F.G; tentenno, 9; tintinum, H. (*) de, om. B-H. (*) porcos, B-H. (*) thuochaido, 8; tuhochapo, 9.	1 Si quis tintinnum de ^b porcina aliena furauerit, malb. aurappo, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis tintinnum de porcina aliena furauerit, dc ^(a) din. qui fac. sol. xv ^(a) culp. iud. (*) dc d. q. f. sol. iii, Q.	
[3] Si quis tentenno inuolauerit de qualibet pecus praeter porcus, iii sol. culp. iud. ^(c) (*) This § occurs in Cod. 9 only.	4 Si quis tintinnum de pecoribus furauerit, malb. leudardi, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.	[2] Si uero de pecoribus tintinnum furauerit, cxx din. qui fac. sol. iii ^(a) culp. iud. (*) cxx den. q. f. sol. xv, V.	
		[3] Si quis skellam ^(a) de caballis furauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud. ^(b) (*) skellam, A.F; scallam, H.N; skellum, G; schillam, O; sellam, B; kellam, Wolf. Aug. 8. (*) § 3 om. Q.	Cf. L. Gund. 4. 5.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
[3] Si quis pedica ad caballo imbulauerit et ei fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.	[3] Si quis pedica de caballus furauerit, cui fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. cxx fac. sol. iii culp. iud.	[3] Si quis pedica de caballo furauerit, sol. iii culp. iud.	[3] Si quis uero pedica caballo furauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp.	[4] Si quis pedica(*) de caballo furauerit, malb leod*, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud. (*) pedicam.
[4] Si uero caballi ipsi perierunt, ipsos in capite restituat.	[4] Si uero caballi ipsi perierint, ipsus in caput reddat.	[4] Si quis uero caballi ipsi perierint, ipsos in capitale reddat.	[4] Si uero caballi ipsi perierint, ipsos in capitale reddat.	[5] Si quis(*) caballi ipsi perierint, ipsus(*) in caput(*) restituat. (*) quis, om. 5. (*) ipsos. (*) capitale.
[5] Si quis in messe aliena pecus suum in furtum miserit, et ipse inuentus fuerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[5] Si quis messe aliena in furtum meterit et inuentus fuerit, malb leodardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.	[5] Si quis messe aliena in furto metere inuentus fuerit, sol. xv culp. iud.	[5] Si quis messem alienam in furto mederit et inuentus fuerit, dc den. qui fac. sol. xv culp.	[6] Si quis messem alienam(*) in furtum aut inripauerit(*) aut mederit(*), malb leodard*, sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (*) aliena. (*) repererit. (*) meteret.
[6] Si quis in orto alieno in furtum ingressus fuerit, excapto capitale et dilatura, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[6] Si quis in orto alieno ingressus fuerit in furtum et ei fuerit adprobatum, mal leodardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.	[6] Si quis in orto alieno in furto ingressus fuerit, sol. xv culp. iud.	[6] Si quis in orto alieno in furtum ingressus fuerit, dc den. qui fac. sol. xv culp.	[7] Si quis hortum(*) alienum furauerit uel in furtum(*) ingressus fuerit, malb leode*, sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (*) in ortum alienum in furt.
[7] Si quis in napina, in fauaria, in pissaria uel in lenticlaria in furtum ingressus fuerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.	[7] Si quis in nabina, in fauaria, in pesaria, in lenticlaria in furtum ingressus fuerit, cui fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. cxx fac. sol. iii culp. iud.	[7] Si quis de campo alieno anonam furauerit, et eam in carro uel in caballo portauerit, sol. xv culp. iud.	[7] Si quis de campo alieno furauerit, ut eum aut in caballum aut in carrum portet, dc den. qui fac. sol. xv culp.	[11] Si in orto fuerint, sol. xv culp. iud. (*)] (*) This § occurs in 5 only.
[8] Si quis de campo alieno lino furauerit, et eum in caballo aut in carro portauerit, excepto capitale et dilatura, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[8] Si quis de campo alieno messe furauerit, et hoc aut in caballo aut in carro duxerit ad domum suam, et ei fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[8] Si uero in dorso portauerit, sol. iii culp. iud.	[8] Si uero in dorsum suum portauerit, cxx den. qui fac. sol. iii, excepto capitale et dilatura.	[12] Si quis in uinea [supra]scr. in nauina], in fauaria, in pissaria, in lenticlaria uel in his similibus in furtum intrauerit, sol. iii culp. iud. (*)] (*) This § occurs in 5 only.
[9] Si uero tantum quantum in dorsum suum ferre poterit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.	[9] Si quis uero in dorsum portauerit, malb leodardi, sunt din. cxx fac. sol. iii culp. iud.	[9] Si quis pratum alienum secauerit, opera sua perdat;	[9] Si quis pratum alienum secauerit, opera sua perdat;	[13] Si quis in agrum alienum arborem insertum exciderit, malb orthobano, corr. orthobano*, sunt den. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud.
[10] Si quis prato alieno secauerit, opera sua perdat;	[10] Si quis prato alieno secauerit, opera sua perdat;	[9] Si quis pratum alienum secauerit, opera sua perdat;	[9] Si quis pratum alienum secauerit, opera sua perdat;	[14] Si uero tantum praeserit(*) quantum in dorso(*) suo(*) portauerit, malb leod*, sunt den. cxx qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) priserit. (*) dorsum. (*) suum.

[9] Si quis petica (*) de caballo furaverit, mal leoardardi (*), [sunt den. cxx qui fac.] sol. [m] (*) culp. iud.
 (*) petica, p.B-H. (*) leoardardo, & (*) the number of sol. is wanting in 7, but not in the other codd.; IIII, G.

9 Si quis uero pedicam de caballo furaverit et ei fuerit adprobatum, malb. leoardardi, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.

[4] Si quis pedicam de caballis furaverit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud. (*)
 (*) § 4 om. Q.

Cf. L. Sal. 8r. 1; Gund. 4. 6.

8 Si uero ipsi caballi perierint, capitale in locum restituat.

[5] Si caballi ipsi perierint, capitale in locum restituat.

Cf. Waits, 197.

This § has been separated from the following §, because it is not equivalent to it, though the fines are the same. It probably = the last § of tit. 9, where all the codd. have, indeed, a fine of 1200 den. (= 30 sol.), but where the gloss *leoardardi* in codd. 2, 7-10 indicates that a fine of 15 sol. was intended. Waits (A. R. 13) considers the § to have arisen from the author of the MS. having misunderstood his model-text.

Cf. L. Sal. 88; Baj. 13. 6-8.

XXXVIII. [SI QVIS MESSEM ALIENA METIT] (*).

[1] Si quis messem (*) alienam (*) in furtu (*) metere (*) presumpserit (*), mal (*), [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud.

5 Si quis messe aliena in furtum metere presumpserit + aut repascere inuentus fuerit ibidem, malb. leoardardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.
 † Si quis messem alienam tripanerit aut mederit.

[6] Si quis messem alienam per furtum (*) metere aut reffare (*) praesumpserit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) furtu, Q. (*) rinfacere (*), Q; reffare, T.V.

Cf. L. Sal. 91; Baj. 9. 12; Gund. 25; Ed. Roth. 284; L. Wisig. VIII. 3.

XLI. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis in orto alieno (*) in (*) furtu (*) ingressus fuerit, mal leoardardi (*), [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud.

6 Si quis in hortum alienum ad furtum ingressus fuerit, aut in *napinam uel in fabariam, in pisariam, in lenticulariam, malb. leoardardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[7] Si quis hortum (*) alienum ad furtum faciendum ingressus fuerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud. (*)
 (*) ortum, Q.V. (*) this § follows after § 20 in A.

(*) alienum, p. (*) in, om. B-H. (*) furtum, & q; furtum causa, B.F; furti causa, H; furti causa, G. (*) leud, &

21* Si quis in *potus de pomario aut de pirario diruperit, malb. leoardardi, cxx [den.] qui fac. sol. iii culp. iud.
 † tulerit.

[8] Si quis inpotus (*) de milario (*) aut de pirario (*) tulerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.
 (*) inpotus, H.I.O; inpotus, K; inpotus, Q. (*) milario, I; malaro, K.N; milario, G; melario, E.O; meslaro, Q. (*) perario, Q.

22* Si in horto fuerit, malb. ortopodum, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[9] Si uero in horto (*) fuerint, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) ortu, Q.

Cf. L. Sal. 7. § 11 and 12 of Codd. 5, 6 &c.

23* Si quis *melarium aut pirarium decorticauerit, malb. leoardardi, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.

[10] Si quis milarium (*) aut pirarium (*) decorticauerit (*), cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.
 (*) meslarium, Q. (*) pericarium, Q. (*) decorticauerit, T.V.

24* Si uero in horto fuerit, malb. ortobaum, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (For § 25 see tit. 7).

[11] Si uero in horto (*) fuerint (*), dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) ortu, Q; orto, V. (*) fuerit, Q.
 (For § 12 see tit. 7).

Cf. L. Sal. tit. 9r.

XXXVIII. [9] Si quis in nabina (*) in fabaria, in lenticularia (*) in furtu (*) ingressus (*) fuerit (*), mal leoardardi (*), [sunt den. cxx qui fac.] sol. iii culp. iud.

(Cf. § 6).

[12] Si quis in napinam (*) in fabariam (*), in lenticulariam (*) uel in his similia, ad furtum faciendum, ingressus fuerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.
 (*) nabina, Q. (*) fauarium, Q; most of the MSS. add here: in pisariam. (*) lenticulariam, Q.

(*) nabina, p. (*) lenticaria, p. (*) furtum, & q. (*) egressus, q. (*) S. q. nabina, faba, lenticula (fabam, lenticulam, G) in agro furaverit, B-H. (*) leud, &

XXXVIII. [Rubrica deest in omnibus].

[1] Si quis de campo alieno (*) lino (*) furaverit et in carro duxerit, mal leoardardi (*), [sunt den. MDCXX qui fac.] sol. xlv culp. iud.

7 Si quis + aliquid de campo alieno furaverit, et hoc exinde in carro aut per caballum duxerit, malb. leoardardi, MDCXX den. qui fac. sol. xlv culp. iud.
 † in campo alieno linum.

[14] Si quis in campo alieno linum (*) furaverit, et hoc in caballo aut in carro duxerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) V add: alienum.

(*) alterio, G. (*) lino, om. &, but it is written above the line in a later hand; linum, B-H. (*) leud, &

8 Si uero tantum priserit quantum in dorso suo portare ualuerit, malb. leoardardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[15] Si uero tantum tulerit quantum in dorso (*) portare potuerit, cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura (*).
 (*) dorso, Q. (*) exc. c. e. d., om. Q.

29* Si quis in agro alieno arborem insertam exciderit, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[16] Si quis in agro alieno arborem insertam exciderit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

Cf. Sept. Caus. 1. 4; Ed. Roth. 356.

XL. [Rubrica deest in omnibus].

[1] Si quis pratium (*) alienum secauerit (*), opera sua perdat et insuper (*) [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud. (*)

9 Si quis pratium alienum secauerit, + operam suam perdat, et insuper sol. xv culp. iud.; + laborem.

[20] Si quis pratium alienum secauerit (*), laborem suum perdat, et insuper dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) segauerit, Q.

(*) pratium, p. (*) segauerit, p. (*) insuper, om. B-H. (*) componat, B-H.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
et si fenum exinde ad domum suam duxerit et discargauerit, excapio capitale et dilatata, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	et si exinde ad domo sua duxerit fenum et discargauerit, et ei fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV, excepto capitale et dilatata.	et si ex fenum secauerit in furtu duxerit et discauerit, sol. xxxv culp. iud.	et si exinde ad domum suam duxerit et discargauerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.	Et si exinde fenum ille ^(b) ad domum suam in carro duxerit et discargauerit ^(c) , malb leod ^d , sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud. (^b) ille, <i>om. 5.</i> (^c) discargauerit.
[11] Si uero tantum furauerit quantum in dorsum suum portare potuerit, sol. III culp. iud.	[11] Si uero tanto praesumpserit quantum in dorsum suum portauerit, et ei fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. cxx fac. sol. III culp. iud.	[10] Si uero tantum praesumpserit quantum in dorsum suum portauerit, sol. III culp. iud.	[10] Si uero tantum praesumpserit quantum in dorsum suum portauerit, cxx den. qui fac. sol. III culp.	[80] Si uero tantum tantum ^(a) praeserit ^(b) quantum in dorso suo portauerit, malb leod ^d , sunt den. cxx qui fac. sol. III culp. iud. (^a) tantum, <i>om. 5.</i> (^b) priserit.
[12] Si quis uinea aliena in furtum uindemiauerit et inuentus fuerit, DC [din.] qui fac. sol. xv culp. iud.	[12] Si quis uineam aliena in furtum uindemiauerit et inuentus fuerit, malb leodarde, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.	[11] Si quis uineam alienam in furtum uindemiare inuentus fuerit, sol. xv culp. iud.	[11] Si quis uinea aliena in furtum uindemiauerit et inuentus fuerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.	[31] Si quis uineam ^(a) alienam ^(b) in furtum uendemiauerit ^(c) , malb leod ^d , <i>corr.</i> leod ^d , sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud. (^a) uinea. (^b) aliena. (^c) uindemiauerit.
[13] Si uero uino ad domum suam exinde duxerit et discargauerit, MDCCC [din.] qui fac. sol. XLV culp. iud.	[13] Si uero uinum ad domum suam duxerit, aut in cauallo aut in carro discargauerit, et ei fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud.	[12] Si uero uinum exinde ad domum suam adduxerit et discargauerit, excepto capitalia et delatura, sol. XLV culp. iud.	[12] Si exinde uinum ad domum suam duxerit et discargauerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV, excepto capitale et dilatata, culp.	Et si exinde uinum in carro ad domum suam adduxerit ^(d) , malb leod ^d , sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud., [excepto capitale et dilatata]. (^d) duxerit et discargauerit.
[14] De messibus uero simile conditione conuenit obseruare.	[14] De messibus uero simul obseruandum est.	De messibus uero similiter obseruandum est.	[13] De messibus uero similiter obseruandum est.	[22] De messibus uero similiter obseruandum est.
[15] Si quis in siluam materium alterius concapulauerit aut incenderit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[15] Si quis in silua materium alienum capulauerit aut incideret, cui fuerit adprobatum, malb leodardi, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.	[13] Si quis in siluam materium alienum incenderit aut capulauerit, sol. xv culp. iud.	[14] Si quis in silua materium alienum incenderit aut concapulauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.	[23] Si quis uero clausuram alienam deruperit, malb orbis uia lazina ^o , sol. [xv] (^a) culp. iud. (^a) supplied from cod. 5; in cod. 6 space is left open for the amount of the fine after sol.
[16] Si quis materium alienum ex una parte dolare praesumpserit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.	[16] Si uero materio ex una parte dolato in furtum praesumpserit, cxx din. fac. sol. III culp. iud.	[14] Si uero materio ex una parte dolato in furtu priserit, sol. III culp. iud.	[15] Si uero materium ex huna parte dolatum in furtum praesumpserit, cxx den. qui fac. sol. III culp.	[25] Si quis materium ex una parte dolatum furauerit, malb leod ^d , sunt den. cxx qui fac. sol. III culp. iud.
[17] Si quis ligna aliena in silua aliena furauerit, sol. III culp. iud.	[17] Si quis arbore post annum quod fuit signatus praesumpserit, nullam habeat culpam.	[15] Si quis ligna alterius in silua furauerit, sol. III culp. iud.	[16] Si quis ligna in silua aliena furauerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.	[33] Si quis in siluam ^(a) fustem signauerit et non capulauerit ^(b) , si uero post annum quod fuerit signatus qui eum priserit ^(c) nullam habeat culpam. (^a) silua. (^b) capulauerit. (^c) priserit.
[18] Si quis arborem post annum quod fuit signatus praesumpserit, nullam habeat culpam.	[17] Si quis arbore post annum signatum praesumpserit, nullam abiam culpam.	[16] Si quis retem ad anguillas de fluuio furauerit, sol. XLV culp. iud.	[17] Si quis statua, tremaglio aut uertiuolo de fluuio furauit, DC den. qui fac. sol. xv culp.	Et si infra annum ^(d) ipso capulauerit, malb leod ^d , sol. III culp. iud. (^d) anno.
[19] Si quis retem ad anguillas de flumen furauerit, mal obto bbo, hoc est MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	[18] Si quis retem ad anguillas de flumen furauerit, cui fuerit adprobatum, malb obtubbo, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale [et] dilatata.	[16] Si quis retem ad anguillas de fluuio furauerit, sol. XLV culp. iud.	[18] Si quis screonia sine clauem effregerit, mal obdo, hoc est [DC] din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[26] Si quis retem ^(a) angularitiam ^(b) furauerit de fluuio, malb obduplo ^o , sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud. (^a) rete. (^b) angularicia.
[20] Si quis statualem, tremacleam aut uerteuelem furauerit, mal nascondinar, hoc est DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[19] Si quis statualem, tremacleam aut uerteuelem furauerit et ei fuerit adprobatum, malb nasco dinar, sunt dinarie DC fac. sol. xv culp. iud.	[17] Si quis statuam, tremalem aut uerteuolo de fluuio furauerit, sol. xv culp. iud.	[19] Si quis screonia sine clauem effregerit, mal obdo, hoc est [DC] din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[27] Si quis statuam ^(a) aut tramaculam ^(b) aut uerticulum ^(c) de fluuio furauerit, malb nasde ^o , sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud. (^a) staduam. (^b) tremaculam. (^c) uerteuolum.
[21] Si quis screonia sine clauem effregerit, mal obdo, hoc est [DC] din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[20] Screonas qui sine clauem effregerit, cui fuerit adprobatum, mal pronas an thi so, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et dilatata.	[18] Si quis screonia sine clauem effregerit, sol. xv culp. iud.	[19] Si quis screonia qui clauem habet effregerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.	[29] Si quis screonam sine clauem effregerit, malb obdo ^o , sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud.
[22] Si quis screonia qui clauem habet effregerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	[19] Si clauem habuerit, XLV sol. culp. iud.	[19] Si clauem habuerit, XLV sol. culp. iud.	[20] Si quis screonia qui clauem habet effregerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.	[32] Si quis screonam ^(a) qui clauem habet effregerit, malb stronis anthedio ^o , sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud. (^a) screonam.

CODD. 7, 8, 9.	COD. 10.	LEX EMEND.	OBSERVATT.
<p>et si exinde (v) fœnum (v) in carro ad (v) domum suam duxerit, [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (v) culp. iud. (v), excepto capitale et delatura (v).</p>	<p>et si ipsum fœnum in carro carrauerit et ad domum suam + adduxerit, malb. leudardi, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.</p>	<p>[21] Et si inde fœnum (v) ad domum suam in carro duxerit et discarauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura (v).</p>	
<p>[2] Si uero tantum praesumpserit quantum in dorsum (v) suum portare potuerit (v), [sunt den. CXX qui fac.] sol. III culp. iud. (v)</p>	<p>10 Si uero tantum priserit quantum in dorso suo portare potuerit, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>[22] Si uero tantum tulerit quantum in dorso (v) suo portare potuerit, CXX din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.</p>	
<p>XLII. [Rubrica deest in omnibus.]</p> <p>[1] Si quis (v) uineam (v) alienam (v) in furto (v) uindemiauerit (v), mal leodardi (v), [sunt den. DC qui fac.] sol. XV culp. iud.</p>	<p>11 Si quis uineam alienam in furto uindemiauerit, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.;</p>	<p>[23] Et si inde uinum (v) in carro in domum suam adduxerit et discarauerit (v), MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.</p>	
<p>[2] Si uero in carro (v) carcauerit (v) et (v) ad domum suam duxerit, [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV culp. iud.</p>	<p>et si ipse uinum in carro carrauerit et ad domum suam duxerit, et discarauerit, malb. leudardi, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.;</p>	<p>[24] De messibus autem similiter conuenit obseruare (v).</p>	<p>Cf. L. Sal. 7; Gund. 27. 7-9, 103.</p>
<p>VIII. [3] Si quis in silua materiam alienam capulauerit aut inuolauerit (v) aut incenderit, mal leodardi (v), [sunt den. DC qui fac.] sol. XV culp. iud.</p>	<p>VIII. 4 Si quis in silua alterius + materiam furatus fuerit, aut incenderit uel capulauerit, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud., excepto capitale et delatura.</p>	<p>[25] Si quis in silua (v) materiam alienam (v) aut incenderit uel capulauerit, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud., excepto capitale et delatura.</p>	<p>Cf. L. Sal. 88.</p> <p>Cod. 6 has distinctly <i>lasino</i>.</p>
<p>VIII. [4] Si quis in silua alterius ligna furauerit (v), mal leodardi, [sunt den. DC qui fac.] sol. XV culp. iud.</p>	<p>19 Si quis in sylua materiam aut ligna furauerit aut incenderit uel capulauerit, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>[26] Si quis materiam (v) de una parte dolatum furauerit, CXX din. qui fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>Cf. L. Sal. 84; Ed. Roth. 281-283; L. Gund. 28; Alf. 12.</p>
<p>VIII. [5] Si quis in silua alterius ligna furauerit (v), mal leodardi, [sunt den. DC qui fac.] sol. XV culp. iud.</p>	<p>27 Si quis materiam de una parte dolatam furauerit, malb. leudardi, CXX den. qui fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[27] Si quis arborem post annum quam (v) fuerit signata (v) capulare praesumpserit, nullam exinde habeat culpam.</p>	<p>Cf. Ed. Roth. 238, 239.</p>
<p>XLIII. [DE RETIBUS] (v).</p> <p>[1] Si quis ritum (v) ab (v) anguilla (v) de flum (v) furauerit, mal obdubas (v), [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (v) culp. iud.</p>	<p>18 Si + quis rete + ad anguillas de flumine inuolauerit, malb. ob dopus, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>[28] Si quis statuam (v) aut tremachlum (v) uel uertiuolum de flumine furauerit, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>Cf. L. Sal. 81. 1. The contraction of the gloss in 9 has been extended, as the ; which is found in the MS. would be likely to create confusion.</p>
<p>[2] Si quis statuam aut trimaclem (v) uel uerte nullo (v) de flumine (v) furauerit, mal narcus taxaca (v), [sunt den. DC qui fac.] sol. XV culp. iud.</p>	<p>14 Si quis statuam aut + tremagolum uel uertebolum de flumine furauerit, malb. nasthus, texacha, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>[29] Si uero (v) screonam (v) quae (v) sine clauē est effringerit (v), DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>Cf. L. Fris. (Add. Sap.) 1. 3.</p>
<p>XLIII. [DE SCREONIS EFFRACTIS] (v).</p> <p>[1] Si quis screonam (v) qui clauem habet effringerit (v), mal strona antidio (v), [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (v) culp. iud.</p>	<p>16 Si quis screona sine clauē fregerit, malb. obdon, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	<p>[30] Si quis screonam (v) quae (v) sine clauē est effringerit (v), DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.</p>	
<p>[2] Si quis screonam (v) qui clauem habet effringerit (v), mal strona antidio (v), [sunt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (v) culp. iud.</p>	<p>15 Si quis screona qui clauem habet effringerit, malb. nasche screonas anthedi, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[31] Si quis screonam (v) quae (v) clauem habet effringerit et aliquid furauerit, MDCCC (v) din. qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 5 & 6.
[93] Si quis campo alieno arauerit extra consilium domini sui, sol. xv culp. iud.	[91] Si quis campum alienum arauerit et non semenauerit, mal leopardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.	[90] Si quis campum alienum arauerit et non semenauerit, sol. xv culp. iud.		Et si exinde nihil tulerit, malb leod ^o , pro sola effractura sol. xv culp. iud.
[94] Si quis uero eum semenauerit, mal oueppo andrepa, hoc est M ^o DC den. qui fac. sol. xlv culp. iud.	[92] Si quis campo alieno arauerit et semenauerit, hoc her paande escrippas, din. M ^o DC fac. sol. xlv culp. iud.	[91] Si quis campum alienum arauerit et semenauerit, sol. xlv culp. iud.	[10] Si quis campo alieno arauerit et semenauerit, M ^o DC den. qui fac. sol. xlv culp.	[17] Si quis campum ^(a) alienum ^(b) arauerit aut ^(c) non semenauerit, malb leod ^o , sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (^a) campo. (^b) alieno. (^c) et.
[95] Si quis cum seruo alieno aliquid negutiauerit, hoc est nesciente domino, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[93] Si quis cum seruum alienum aliquid negutiauerit, nesciens domino suo, Mal theo lasina, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.	[92] Si quis cum seruo alieno aliquid negotiauerit, sol. xv culp. iud.	[90] Si quis cum seruo alieno negotiauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp.	[16] Si quis campum alienum arauerit uel semenauerit, sol. xlv culp. iud. (^a) (^a) <i>Talis § occurrit in 5 only.</i> [18] Si quis aratro de campo alieno ante ostauerit aut iactauerit aut ^(a) testauerit, malb auuerphe ^o , sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (^a) uel. [90] Si quis cum seruo alieno sine consilio domini sui aliquid negotiauerit, malb theolasina ^o , sunt den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. [81] Si quis mulierem brachilem ^(a) furauerit, malb subto ^o , sunt cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud. (^a) brachilem. [99] Si quis casam alienam sine consilio ^(a) domini sui traxerit, malb alachis cido ^o , M ^o CC den. qui fac. sol. xxx culp. iud. (^a) consilio.
XXVIII. DE ELOCATIONIBUS.	[XXVIII] ^(a) XXVII. DE LOGACIONIBUS IN FURTUM.	XXVIII. DE ELOGATIONIBUS.	XXVIII. DE ELOGATIONIBUS.	XXVIII. DE LOCATIONIBUS ^(a) .
[1] Si quis in furtum alium locauerit, cui fuerit adprobatum, mal theolasina, hoc est M ^o DC din. qui fac. sol. LXII culp. iud.	[1] In furtum aliquid elogare uoluerit, cui fuerit adprobatum, malb morter, sunt din. M ^o DC fac. sol. LXII culp. iud. <i>(^a) The number XXVII has been employed twice in the MS.; consequently all following titles are numbered wrongly by one in the MS.</i>	[1] Si quis in furtum aliquid elocare uoluerit, cui fuerit adprobatum, sol. LXII culp. iud.	[1] Si quis in furtum aliquid elogare uoluerit et non fecerit, cui fuerit adprobatum, M ^o DC den. qui fac. sol. LXII culp.	[1] Si quis in furtum alique ^(b) elocare ^(c) uoluerit et non fecerit ^(d) , ut hominem interficiat et pretium ab ^(e) hoc acciperit, et non fecerit, cui fuerit adprobatum, malb seulandefa ^o , sunt den. M ^o DC qui fac. sol. LXII culp. iud. (^a) elocationibus. (^b) aliquem. (^c) elocare. (^d) et non fecit, om. §. (^e) ob.
[2] Si quis in furtum elocatur hominem occidere uoluerit et ei fuerit adprobatum, M ^o DC din. qui fac. sol. LXII culp. iud.	[2] Si quis furtum elogatum, acceptum praecio, hominem hocciderit et ei fuerit adprobatum, malb morter, sunt din. M ^o DC fac. sol. LXII culp. iud.	[2] Si quis in furtu elocatus, accepto praecio, hominem occidere uoluerit, cui fuerit adprobatum, sol. LXII culp. iud.	[2] Si quis in furtum, accepto praecio, hominem hoccidere uoluerit et non fecerit, et ei fuerit adprobatum, M ^o DC den. qui fac. sol. LXII culp.	[2] Si quis in furtum elocatum, pretium ^(a) acceptum ^(b) , hominem occidere uoluerit et non fecerit, malb seulandefa ^o , sunt den. M ^o DC qui fac. sol. LXII culp. iud. (^a) accepto praecio.
[3] Si uero per tertio hominem elocatio ipsa transmissa fuerit, et ipse ingenuus, hac si dans, accipiens et portans, sol. LXII singuli eorum culpabiles iudicentur.	[3] Si uero pro tertio homine elogatio ipsa fuerit transmissa, si adprobatum fuerit, malb morter, sunt din. M ^o DC fac. sol. LXII culp. iud.; hat sic dans, accipiens et portans, sexsagenus binus simis sol. culp. iud.	[3] Si uero post tertio elocatio ipsa fuerit transmissa, LXII sol. culp. iud.; hoc sic dans, accipiens, portans, LXII solidos singuli eorum culpabiles iudicentur.	[3] Si quis post tertio elogatio ipsa fuerit transmissa, M ^o DC den. qui fac. sol. LXII culp. Hoc sic dans, haccipiens, LXII semis singuli eorum culp.	[3] Si uero post tertia elocatione ^(a) ipsa transmissa fuerit, M ^o DC [den.] qui fac. sol. LXII culp. iud. Illorum ^(b) culpabiles iudicentur quisque accipiens sic dans ^(c) . (^a) elocatio. (^b) sic dans, accipiens, portans quisque illorum culp. iud.
XXVIII. DE DIBILITATIBUS.	[XXVIII] XXVIII. DE DIBILITACIONIBUS.	XXVIII. DE DEBILITATIBUS.	XXVIII. DE DEBILITATIBUS.	XXVIII. DE DEBILITATIBUS ^(a) .
[1] Si quis alterum manum uel pedem debilitauerit, aut oculum uel nasum amputauerit, III ^o den. qui fac. sol. c culp. iud.	[1] Si quis alterum manum, pedem uel oculum eiecerit aut excusseret, nasum amputauerit, cui fuerit adprobatum, malb secti, sunt din. III ^o den. qui fac. sol. c culp. iud.	[1] Si quis alteri manum, pedem uel oculum eiecerit, aut auriculam uel nasum amputauerit, sol. c culp. iud.	[1] Si quis alterum manum, pedem, hocolum aut auriculam uel nasum amputauerit, III ^o den. qui fac. sol. c culp.	[1] Si quis alteri manum aut pedem uel oculum eiecerit, aut auriculam uel nasum amputauerit, malb secti ^o , sunt den. III ^o den. qui fac. sol. c culp. iud. (^a) debilitacionibus.

[9] Si uero de screona clauem efrigerit (a) et nihil exinde tulerit (b), mal leodardi (c), [sumf den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) efrigerit, 8; infregeret, 9; S. u. clau. ibidem effregerit, B-H. (b) tulerit, B.F.H. (c) leud, 8.

XLV. [DE EO QUI ALTERIUS CAMPO ARAUERIT] (a).

[1] Si quis campo (b) alieno (c) arauerit, mal leodardi (d), [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) Rubric in 8 only. (b) campum, B.G.H. (c) alienum, B.G.H. (d) leud, 8. (e) This follows after § 2 in 8; it is not in 9.

[2] Si quis campo alieno erauerit (a) et seminauerit (b), mal obrebis andappus (c), [sumf den. MCC qui fac.] sol. xxx culp. iud.

(*) arauerit, 8, 9; Si uero ar. et semin., B.G.H. (b) seminauerit, 8; et sem., om. F. (c) obrebis andappus, 8.

[3] Si quis aratrum (a) cum aratore (b) de campo alieno ostauerit (c) aut iactauerit (d), mal cu uerso (e), [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) aratrum, 8; aratro, 9. (b) aratore, 9; S. q. aratore cum aratro, B-H. (c) iactauerit, B-H. (d) iactauerit, 9; iactauerit, G. (e) chuuarso, 8; chucarso, 9.

The corresponding § of Codd. 5-10 Cf. also the last § of tit. 40.

XLVI. DE OBLIGATIONIBUS (a).

[1] Si quis aliquid (b) in furtum (c) hominem locauerit (d) ut alium (e) interficiat (f), mal tua (g), [sumf den. MMD qui fac.] sol. LXII (h) culp. iud.

(*) elocationibus, 8, 9; no rubric in B-H. (b) aliquid, F.C. (c) in f. om. B. (d) locauerit, 9. (e) alium, F. (f) interficiat, 8 B-H. (g) The gloss in 8 and 9 is the same as in 7. (h) XLII, B.

[2] Si quis ut (a) dans (b), accipiens et (c) portans (d), [sumf den. MMD qui fac.] sol. LXII (e) unusquisque (f) illorum componat (g).

(*) aut, B-H. (b) B-H add: aut. (c) aut, B-H. (d) B-H add: similiter. (e) XLII, B; XLIII, F. (f) unusquis, B.F.; unus, G. (g) culp. iud., 8.

XLVII. DE DIBELITIBUS (a).

(Texts 7-9 give in § 9-11 the provisions of § 1 of the other texts).

17 Si uero de screona clauem frerit et nihil exinde tulerit, malb. leudardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., pro sola effractura.

18 Si quis campum alienum arauerit et non seminauerit, malb. leudardi, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

19 Si quis in campo alieno arauerit et seminauerit, malb. obreppus, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

20 Si quis uero + de campo alieno aratrum + anteortauerit aut iactauerit, malb. anhu-nerbo, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

+ aratrum in campum alienum intrare prohibuerit, uel arantem foras uastauerit.

will be found under tit. 10.

20* Si quis mulieri + brachiale furauerit, malb. + subtho, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud.

21* Si quis per casam alienam siue (Leg. sine) permisu + possessoris + traxerit, malb. ala chescido, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud. + domini sui.

XXXI. De Elocationibus.

22* Si quis in furtum aliquem elocare uoluerit ut hominem intercipiat et praecium ab hoc acciperit, et non fecerit, cui fuerit adprobatum, malb. seu lando efa, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimid. culp. iud.

1 Si quis in furtum aliquem locare uoluerit, ut hominem interficiat + et inde pretium accipiat, malb. + auuena, IIM den. qui fac. sol. c culp. iud.

+ elocare.

2* Si quis in furtum elocatum, acceptum praetium, hominem occidere uoluerit et non fecerit, mal. seu lando efa, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimid. culp. iud.

3* Similiter et ille qui praetium accipit ut hominem occideret, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud.

4* Si uero per tertium locatio ipsa fuerit transmissa, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimid. culp. iud. unusquisque illorum, scilicet dans, accipiens et portans.

XXXII. De Debilitatibus.

(Cf. the note to § 1 which is equivalent to § 1 of the other texts).

[24] Et si inde nihil tulerit, pro sola effractura dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[16] Si uero tantum arauerit et non seminauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[17] Si quis campum alienum arauerit et seminauerit, mdccc din. qui fac. sol. xlv culp. iud.

[19] Si quis aratrum (a) in campum alienum intrare prohibuerit uel arantem foras (b) iactauerit uel testauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) aratum, Q. (b) foris, Q.

[26] Si quis cum seruo alieno sine consensu domini sui aliquid negotiauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[27] Si quis mulieri brachiale (a) furauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.

(*) muliere brachile, O.

[28] Si quis (a) casam alienam sine permisu possessoris traxerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud. (b)

(*) T.V. add: per. (b) Q. add: excepto capitale et delatura.

XXX. DE LOCATIONIBUS.

[1] Si quis furtim (a) aliquem (b) locauerit ut hominem interficiat, et pretium propter (c) hoc acciperit (d) et non fecerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) in furtum, Q. (b) aliquid, V. (c) pro, V. (d) acciperit, V.

[2] Similiter et ille qui pretium accipit ut hominem occiderit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

[3] Si uero per tertium locatio (a) ipsa fuerit transmissa, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud. Sic dans, accipiens, portans, unusquisque illorum culp. iud.

(*) locutio, V.

XXXI. DE DEBILITATIBUS.

[1] Si quis alteri manum aut pedem truncauerit, uel oculum effodierit, aut auriculam uel nasum amputauerit, IVM din. qui fac. sol. c culp. iud.

Cf. Ed. Roth. 354, 355. Codd. 7 and 9 have *obrebis*; To prevent misunderstanding this contraction has been extended.

Cf. L. Sal. 86; Rip. 74; Wisig. VII, 2.

Cf. Ed. Roth. 10, 12; L. Fris. 2; Wisig. VI, 2; Aeth. 18; Ine. 29; Alf. 4, 19; App. XX, 40; Henr. 85, 87.

Cf. Sept. Caus. rv, 6.

Cf. Sept. Caus. III, rv, v, 5; L. Rip. 5, 6; Pact. Al. 1, II; L. Al. 59-66; Baj. 4, 1-6, 9-16, 27, 5, 1-8, 6; Gund. II, 26; Sax. II, 1-13; Thur. 4-24; Ed. Roth. 43-128, 384; L. Fris. 22; Add. Sap. II, III, Jud. Wul. 4; Wisig. VI, 4; Cham. 20-23; Aeth. 32 ff., 87; Alf. 44-77; Wil. I, 10, 11, 19; App. XX, 20-39; Henr. 93, 94; Waitz, p. 189.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
[3] Si cui uero manus ipsa mancata ibi penderit, malb chaminus, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. <i>LXII</i> culp. iud.		[3] Si uero manus ipsa ibidem manca penderit, sol. <i>LXII</i> culp. iud.	[3] Si uero manus ipsa emancada penderit, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. <i>LXV</i> culp.	[3] Si uero manum ^(*) capulauerit et ipsa manca <i>super eum</i> penderit, malb chaminis ^o , <i>sunt</i> den. <i>MDCCC</i> qui fac. sol. <i>XLV</i> culp. iud. (*) manu.
[3] Si quis de manum uel pedem pollicem excusserit, mal alatham, hoc est <i>IIIM</i> din. qui fac. sol. <i>L</i> culp. iud.	[3] Si quis pollicare de manum uel pedem excusserit, cui fuerit adprobatum, malb alatham, <i>sunt</i> din. <i>IIIM</i> fac. sol. <i>L</i> culp. iud.	[3] Si quis pollicarem de manu uel pede excusserit, sol. <i>LXV</i> culp. iud.	[3] Si quis pollicem de manum uel pede excusserit, <i>MDCCC</i> den. qui fac. sol. <i>XLV</i> culp.	[4] Si quis pulcarem ^(*) de manu ^(b) uel pede ^(b) excusserit, malb athlata ^o , <i>sunt</i> den. <i>MDCCC</i> qui fac. sol. <i>XLV</i> culp. iud. (*) policare. (b) manum uel de pedem.
[4] Si ibidem ipse polix mancatu penderit, <i>MCC</i> din. qui fac. sol. <i>XXX</i> culp. iud.	[3] Si uero ibidem mancatu fuerit, malb alatham, <i>sunt</i> din. <i>MCCCC</i> fac. sol. <i>XXXV</i> culp. iud.	[4] Si uero ibidem penderit mancatu, sol. <i>XXX</i> culp. iud.	[4] Si uero esmancatu penderit, <i>MCCCC</i> den. qui fac. sol. <i>XXXV</i> culp.	[5] Si uero ipse ^(*) pollicis mancatu ^(*) penderit, malb athlata ^o chaminis ^o , <i>sunt</i> den. <i>MCC</i> qui fac. sol. <i>XXX</i> culp. iud. (*) ipsa pollicis mancatu.
[5] Si uero se[cun]dum digito, id est unde sagittatur, excusserit, <i>MCCCC</i> din. qui fac. sol. <i>XXXV</i> culp. iud.	[4] Si secundo uero digito, id est unde sagittatur, excusserit, malb alatham, <i>sunt</i> din. <i>MCCCC</i> fac. sol. <i>XXXV</i> culp. iud.	[5] Si uero secundo digito unde sagittatur excusserit, sol. <i>XXXV</i> culp. iud.	[5] Si secundo uero digito, id est quidem sagittatur, excusserit, <i>MCCCC</i> den. qui fac. sol. <i>XXXV</i> culp.	[6] Secundum uero digito ^(*) unde sagittatur sagitta excusserit ^(b) , malb ablatam biorotro ^o , <i>sunt</i> den. <i>MCCCC</i> qui fac. sol. <i>XXXV</i> culp. iud. (*) add: id est. (b) excuterit.
[6] Sequentes uero digitis, id est tres si pariter in unum ictum inciderit, sol. <i>L</i> culp. iud.		[6] Sequentes uero digiti, hoc est si tres pariter in uno ictu excusserit, sol. <i>XL</i> culp. iud.	[6] Si uero tres digitos in unum hictum excusserit, <i>MDCCC</i> den. qui fac. sol. <i>XLV</i> culp.	[7] Sequentes uero digitos, id est tres si pariter in uno hictu ^(*) excusserit, malb chaminis ^o , <i>sunt</i> den. <i>MDCCC</i> qui fac. sol. <i>XLV</i> culp. iud. (*) isto.
[7] Si duos excusserit, sol. <i>XXXV</i> culp. iud.		[7] Si duos <i>XXXV</i> , si uno <i>XXX</i> sol. culp. iud.		
[8] Si uero unum inciderit, sol. <i>XXX</i> culp. iud.			[6] Sequenti uero digito excusserit, <i>DC</i> den. qui fac. sol. <i>XV</i> culp.	[8] Et si unum medianum ^(*) excusserit, malb daphanu ^o , sol. <i>XV</i> culp. iud. (*) medianum.
			[7] Quarto uero digito qui excussus fuerit, sol. <i>VIII</i> culp.	[9] Si uero quattuor ^(*) digitos ^(*) excusserit, malb melachano ^o , sol. <i>XV</i> culp. iud. (*) quarto digito.
			[8] Minimo digito qui excussus fuerit, <i>DC</i> den. qui fac. sol. <i>XV</i> culp.	[10] Si uero minimus digitus excusserit ^(*) , malb mineclino ^o , sol. <i>XV</i> culp. iud. (*) excussus fuerit.
				[11] Si uero pedes capulatus fuerit et ibidem mancatu fuerit ^(*) , [malb ^(b) chuldeclina chaminis ^o ; <i>sunt</i> den. <i>MDCCC</i> qui fac. sol. <i>XLV</i> culp. iud. ^(c) (*) tunerit. (b) malb, <i>om. 6</i> . (c) culp. iud., <i>om. 5</i> .
				[12] Si uero pedes excusserit ^(*) , malb childeclina sictae ^o , <i>sunt</i> den. [MMD] qui fac. sol. <i>LXII</i> culp. iud. (*) S. u. ipse pedis excussus fuerit.
				[13] Si quis alterum oculum quis euellerit, malb inchabina ^o , sol. <i>LXII</i> culp. iud.
				[14] Si nasum exciserit ^(*) , malb frasito ^o , <i>sunt</i> den. <i>MDCCC</i> qui fac. sol. <i>XLV</i> culp. iud. (*) excusserit.
				[15] Si auriculam excusserit, malb chanodeora ^o , sol. <i>XV</i> culp. iud.
				[16] Si linguam alteri ^(*) capulauerit ^(b) et ^(c) loqui non possit, malb achaltea ^o , sol. <i>c</i> culp. iud. (*) alerum. (b) capulauerit. (c) ut.

[1] Si quis alterum manum capolauerit (b) unde homo mancus est (c), et ipsa manus super eum pendat (d), mal' secti (e), sol. XLV (f) culp. iud.

(*) dicitur, 8.9; no rubric in B-H. (b) capul, 8.9. (c) sit, 8.9. (d) pendit, 9; S. q. manu alterius capul unde mancus (manais, B) sit et ipsa manus ibidem pendat (pendit, F. G.) sol. &c. B-H. (e) the gloss is the same in 7.8.9. (f) MDCCC den. qui fac. sol. XLV, 8; sol. XLV, 9. B. G. H.; sol. XV, F.

[2] Si uero ipsa (a) excusserit, mal' cramerere (b), [IIIIII den. qui fac.] sol. c culp. iud. (*) ipsam, B-H. (b) chramere, 8.

[3] Si pollice (a) de manu (b) capolauerit (c), mal' chramire (d), [MDCCC den. qui fac.] sol. XLV culp. iud.

(*) pollicem, B; pollicem, G. (b) mano, 9; de manu, om. B-H. (c) capul, 8.9. B-H. (d) chramire, 9.

[4] Si (a) secundum digitum unde sagittaretur (b) excusserit, mal' brioro, [sumt den. MDCCC qui fac.] sol. xxxv culp. iud. (c)

(*) 9 adds: quis. (b) sagitta trahitur, 8; sagitta trahitur, 9. (c) B-H sumt §§ 4 and 5; Si sec. uel tertium unde sagitta trahitur (trahitur, G) excussent, sol. &c.

[5] Si medianum digitum unde sagittatur excusserit, mal' thaphano (a), [MDCCC den. qui fac.] sol. xxxv culp. iud.

(*) taphano, 8.

[6] Si quarto (a) digito (b) excusserit (c), mal' melagno (d), sol. xxv culp. iud.

(*) quartum, 9. B. (b) digitum, 9; dig-, om. B. (c) excusserit, 8.9. B-H. (d) no gloss in 9.

[7] Si minimus (a) digitus (b) excussus (c) fuerit (d), mal' menecleno (e), sol. xv culp. iud.

(*) menimo, 9; quintum, B-H. (b) digito, 9; dig-, om. B-H. (c) excusserit, 9. B-H. (d) meledeno, 8.

[8] Si uero pedis (a) capulatus fuerit et ibidem mancus teniat (b), mal' chudachina chamina, [sumt den. MDCCC qui fac.] sol. XLV (c) culp. iud.

(*) pedes, 8; pes, B-H. (b) teneat, 8; fu. unde homo mancus teneatur, B-H. (c) XL, G.

[9] Si uero pedis (a) percussus (b) fuerit, mal' chudachina (c), [IIIIII den. qui fac.] sol. c culp. iud.

(*) pes, 8; p., om. B-H. (b) perexcussus, 8; excussus, B-H. (c) chudachina, 8; chudachina, 9.

[10] Si quis alterius (a) oculus (b) eicerit (c), mal' luhauina (d), sol. c (e) culp. iud.

(*) alterum, 8.9; alterius, B-H. (b) oculum, 8.9. B-H. (c) eiecerit, 8.9; eiecerit, 9. (d) the gloss in 7 is not very clear in the MS: liha hauma, 8; licaulna, 9. (e) sumt den. IIIIIII qui fac. sol. c, 8; sol. c, 9. B. F. H.; G omits the fine.

[11] Si quis alterius (a) nasum aut auriculam (b) excusserit, mal' funne chleura (c), [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) alterum, 9. (b) auricula, 9. (c) fune deura (or cleura), 8.

[12] Si quis alterius linguam (a) capolauerit (b) unde loquere (c) non possit, mal' alchacio (d), sol. c culp. iud.

(*) lingua, 9. B. H. (b) capul-, 8.9. B-H. (c) loqui, B. F. G.; eloqui, H. (d) alcheio, IIIIIIDC den. qui fac., 8; halachacio, 9.

1 Si quis alterum manu aut pede capolauerit de manu capolata, unde homo mancus est, et ipsa manus super eum pendit, malb. *sichte, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium, culp. iud. +

+ Si quis altri manum aut pedem traucauerit, uel oculum effoderit, aut auriculam uel nasum amputauerit, IIIII den. qui fac. sol. c culp. iud.

2 Si uero ipsa manus super excussa fuerit, malb. chamin, IIIII den. qui fac. sol. c culp. iud. +

+ Si uero manus ipsa ibidem pependerit, malb. chaminis, MDCCC [den.] qui fac. sol. XLV culp. iud.; si manus ipsa perexcussa fuerit, malb. sochte, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud.

3 Si quis pollicem (a) de manu uel pede excusserit, malb. *alachtā, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.;

si uero ipse pollex in ipsa manu mancus pependerit, malb. *alachtāmo chaminis, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

4 Si secundum digitum quo sagittatur excusserit, malb. *alatham briorodero, MDCCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

5 Si quis alteri tres sequentes digitos pariter uno ictu excusserit, malb. chaminis, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

6 Si quis + medianum digitum excusserit, malb. *taphano+, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

+ medium. + repphano.

7 Si uero quartum digitum excusserit, malb. + malegano, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. + in elechano.

8 Si minimus digitus excussus fuerit, malb. *minechleno, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

9 Si uero + pes capulatus fuerit, mancus ibidem + tenuerit, malb. *chal de china chamin, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud. + quis pedem alterius capulauerit.

10 Si uero + pes capulatus fuerit et mancus ibidem tenuerit, malb. *chul de china chamin, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud. + manserit.

11 Si uero ipse pes excussus fuerit, malb. + chaldachina sichte, MMD den. qui fac. sol. LXXXII cum dimidio culp. iud. + chāna chiora.

12 Si quis alteri oculum + tulerit, malb. *liclamina, MMD den. qui fac. sol. LXXXII et dimidium culp. iud. + euellerit.

13 Si quis nasum alteri excusserit, malb. + frasitto, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

14 Si quis auriculam alteri excusserit, malb. = chunni cleura, DC den. qui fac. sol. c culp. iud.

15 Si quis alterum lingua + capolauerit unde loqui non possit, malb. = alchaltua, IIIII den. qui fac. sol. c culp. iud. + amputauerit.

[9] Si uero manus ipsa ibidem mancata (a) pependerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

(*) mancata, Q.

[8] Si manus ipsa perexcussa (a) fuerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) percussa, Q.

[4] Si quis pollicem (a) de manu uel pede (b) excusserit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

(*) pollicem, Q. (b) de pedem, Q.

[5] Si uero ipse pollix (a) mancus (b) pependerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

(*) polix, Q; pollex, V. (b) Q adds: ibi.

[6] Si secundum digitum, quo (a) sagittatur, excusserit, MDCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.

(*) quod, Q.

[7] Si quis tres sequentes digitos pariter uno ictu excusserit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

[8] Si quis medium digitum excusserit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[9] Si quis quartum digitum (a) excusserit (b), DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) quatuor digitos, Q. (b) Q adds: similiter.

[10] Si minimum (a) excusserit, similiter (b) DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) Q adds: digitum. (b) a., om. Q.

[11] Si quis pedem alterius capulauerit et ibidem (a) mancus remanserit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

(*) ibi, Q. T. V.

[12] (a) Si uero ipse perexcussus (b) fuerit (c), MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) §§ 11 & 12 occur twice in Q. (b) percussus, first time; percussus fuerit, second time, in Q.

[13] Si quis alteri (a) oculum euellerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) alterius, Q.

[14] Si nasum excusserit (a), MDCCC (b) din. qui fac. sol. XLV (c) culp. iud.

(*) excuserit, V. (b) DC din. qui fac. sol. LXV, Q.

[15] Si auriculam excusserit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[16] Si quis (a) linguam alterius amputauerit ut loqui non possit, IVM din. qui fac. sol. c culp. iud.

(*) quis, om. Q.

Cf. Sept. Caus. iv. 5. Cf. the first part of the note to § 2 in Cod. 10, which properly belongs to this §.

Cf. Sept. Caus. v. 5. Of the note in Cod. 10, the second part alone belongs to this §.

Cf. Sept. Caus. III. 5. The gloss in 8 is the same as in 7, though we may, with Merkel, read *diramire*; in 9 also *diramine* may be read.

Cf. Sept. Caus. II. 3.

Cf. Sept. Caus. I. 6. The gloss in 6 is not quite legible in the MS.; originally there seems to have been *taphano*, but a stroke was added, to make either *daphano* or *thaphano*.

Cf. Sept. Caus. I. 7.

Cf. Sept. Caus. III. 6.

Cf. Sept. Caus. II. 6.

Cf. Sept. Caus. v. 5.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[9] Si quis hominem ingenuum castrauerit, VIII¹ din. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[5] Si quis uero sequens hominem castrauerit, mal gasferit, <i>sunt</i> din. VIII¹ fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis hominem ingenuum castrauerit, sol. III culp. iud., excepto medico nouem sol.</p>	<p>[10] Si quis hominem ingenuum castrauerit, VIII¹ den. qui fac. sol. cc culp.</p>	<p>[17] Si quis^(*) dentem^(b) excuserit, malb (laclabia, <i>corr.</i>) lac-labina^o, sol. xv culp. iud. (* quis, om. s. ^(*) add: alienam.)</p> <p>[18] Si quis hominem castrauerit ingenuum, aut uiriculum^(*) suum transcupauerit^(b) unde mancusat, malb uuirodarde^o, sol. c culp. iud. (* uiriculum. ^(*) transcupol-.)</p> <p>[19] Si uero ad integrum tulerit, [malb] alatharde^o, <i>sunt</i> den. VIII¹ qui fac. sol. cc culp. iud.</p>
<p>XXX. DE CONUICIIS.</p>	<p>[XXX] XXVIII. DE CONUICIIS.</p>	<p>[XXX]. DE CONUITIIS.</p>	<p>XXX. DE CONUITIIS.</p>	<p>XXX. DE CONUITIIS.</p>
<p>[1] Si quis alterum cinitum uocauerit, sol. III culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis alterum cynitum clamauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis alterum cinitum uocauerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis alterum cinitum uocauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[1] Si quis alterum cinitum^(*) clamauerit, malb quinthac^o, <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv culp. iud. (* centum.)</p>
<p>[2] Si quis alterum concatum clamauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis alterum concagato clamauerit, cxx din. fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis alterum concatum clamauerit, sol. III culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis alterum concagatum apellauerit, cxx den. qui fac. sol. III culp.</p>	<p>[2] Si quis alterum concagatum clamauerit, <i>sunt</i> den. cxx qui fac. sol. III culp. iud.</p>
<p>[3] Si quis mulierem ingenuam, seu uir, seu mulier, alteram meretrice uocauerit et non potuerit adprobare, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[3] Si quis mulier ingenuam, seo uir, seo mulier, altera meletrice clamauerit et ei non potuerit adprobare, MDCCC din. fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[3] Si quis mulierem ingenuam, siue uir, siue mulier, alteram meretrice clamauerit et non potuerit adprobare, sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[3] Si quis mulierem ingenuam, seu uir, se[u] mulier, altera meretrice clamauerit et non poterit adprobare, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.</p>	<p>[3] Si quis alterum concagatum clamauerit, <i>sunt</i> den. cxx qui fac. sol. III culp. iud.</p>
<p>[4] Si quis alterum uulpe clamauerit, sol. III culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis alterum uulpe clamauerit, cxx din. fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[3] Si quis alterum uulpem clamauerit, sol. III culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis alterum uulpiga clamauerit, cxx den. qui fac. sol. III culp.</p>	<p>[3] Si quis alterum uulpicula^(*) clamauerit, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud. (* uulpe.)</p>
<p>[5] Si quis alterum lebozem, sol. III culp. iud.</p>	<p>[5] Si quis alterum lepore clamauerit, dc din. fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis alterum inputauerit quod scutum suum iactasset et non potuerit adprobare, sol. III culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis altero inputauerit quod scutum suum iactasset et ei non potuerit adprobare, cxx den. qui fac. sol. III culp.</p>	<p>[4] Si quis alterum leporem^(*) clamauerit, CCXL den. qui fac. sol. VI culp. iud. (* lepore.)</p>
<p>[6] Si quis alteri reputauerit quod scutum suum iactasset et non potuerit adprobare, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis alterum repotauiret quod suum scutum iactasset et non potuerit adprobare, cxx din. fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis alterum inputauerit quod scutum suum iactasset et non potuerit adprobare, sol. III culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis altero inputauerit quod scutum suum iactasset et ei non potuerit adprobare, cxx den. qui fac. sol. III culp.</p>	<p>[5] Si quis alterum putauerit^(*) quod scutum^(b) suum iactasset et non potuerit adprobare, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud. (* inputauerit. ^(*) escutum.)</p>
<p>[7] Si quis alterum dilatorem aut falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[7] Si quis alterum dilatorem aut falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, dc din. fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis alterum delatorem aut falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[5] Si quis alterum deladore aut falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, cxi den. qui fac. sol. VII culp.</p>	<p>[6] Si quis alterum delatorem clamauerit et non potuerit adprobare, malb leod^o, <i>sunt</i> den. dc qui fac. sol. xv culp. iud.</p>
<p>XXXI. DE UIA LACINA.</p>	<p>[XXXI] XXX. DE UIA LACINA.</p>	<p>XXXI. DE VIA LACINA.</p>	<p>XXXI. DE UIA LAICINA.</p>	<p>XXXI. DE UIA LAZINA.</p>
<p>[1] Si quis baronem ingenuum de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal uialacina, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] SI QUIS barone ingenuum de uia sua ostaueret aut inpinxeret, malb uia lacina, <i>sunt</i> din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis barone de uia sua ostauerit aut inpinxerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis baronem de uia sua ostauerit aut inpinxerit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis baronem de uia sua ostauerit aut inpinxerit^(*), malb uialazina^o, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (* inpinxerit.)</p>
<p>[2] Si quis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal machina, hoc est MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis mulierem uiam suam ostauerit aut inpinxerit, malb malacina, <i>sunt</i> din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit, sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.</p>	<p>[2] Si uero^(*) mulierem ingenuam^(b) de uia sua hostauerit^(c) aut inpinxerit, malb orbis uia (latina, <i>corr.</i>) lazina^o, sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud. (* add: quis. ^(*) add: aut puellam. ^(*) ostauerit.)</p>
<p>[8] Si uia quod ad farinario uadit cluserit^(*), malb urbis uialacina^o, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (* cluserit.)</p>	<p>[8] Si uia quod ad farinario uadit cluserit^(*), malb urbis uialacina^o, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (* cluserit.)</p>	<p>[8] Si uia quod ad farinario uadit cluserit^(*), malb urbis uialacina^o, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (* cluserit.)</p>	<p>[8] Si uia quod ad farinario uadit cluserit^(*), malb urbis uialacina^o, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (* cluserit.)</p>	<p>[8] Si uia quod ad farinario uadit cluserit^(*), malb urbis uialacina^o, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (* cluserit.)</p>

[13] Si quis alterius dentem excusserit, mal in chlauna (4), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.
(*) in chlauna, 8; in clauina, 9.

[14] Si quis ingenuos (4) ingenuum (4) castrauerit, aut uirilia (4) transcolauerit (4) unde mancus sit (4), mal uidardi (4), sol. c (4) culp. iud.

(*) ingenuus, 8 B-H. (*) ingenuo, 9. (*) uirilia, 8 B.G.; uinculum, 9. (4) transcolauerit, 8 B-H. (*) unde m. s., om. B-H. (*) no gloss in 2. (*) VIII den. qui fac. sol. CC, 8.

(The fine of Cod. 8 in the preceding § properly belongs to this §, which is wanting in all the codd. of this text).

XLVIII. DE CONVICIIS (4).

[1] Si quis alterum cinido (4) uocauerit, mal quite (4), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.
(*) conuictis, 8 B.H. (*) cinidum, 8; cinitum, B-H. (*) quithc, 9.

[2] Si quis alterum concagato (4) clamauerit, et non potuerit adprobare, cxx den. qui fac. (4) sol. iii culp. iud.

(*) concagatum, 8 B-H. (*) the words between [] which are wanting in 7 and 9, have been supplied from 8.

[4] Si quis mulier (4) ingenua, seo (4) uero (4) muliere (4) meretricem (4) clamauerit et non potuerit (4) adprobare, mal solis trabo (4), [M DCCC den. qui fac.] sol. xlv culp. iud.

(*) mulier, 8. (*) se ea ure, 8; se cum uir, 9; aut uir, B.G.H.; aut uel, F. (*) mulierem, 8 B-H. (4) meretricem, 8. (*) -rit, 8, 9; poterit, F.H. (*) no gloss in 8; solestrabo, 9.

[5] Si quis alterum uulpiculam (4) clamauerit, [cxx den. qui fac.] sol. iii culp. iud. (4)

(*) uulpicula, 8, 9. (*) B-H uirite §§ 5 and 6; Si quis alterum uulpiculam aut lepram (lepreu, 8) clam., sol. &c.

[6] Si quis alterum lepore (4) clamauerit, [cxx den. qui fac.] sol. iii culp. iud.

(*) lepore, 8; lebore, 9.

[9] Si quis alterum falsatorem clamauerit et non potuerit (4) adprobare, mal iscrabo (4), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) poterit, H. (*) iscrabo, 8; hiscrabo, 9.

XLVIII. DE UIA LACINA (4).

[1] Si quis hominem ingenuum de (4) uia sua ostauerit (4) aut inpinxerit (4), mal uia lacina (4), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) lacina, F.G.H.; De alcinia, B. (*) uiam suam contenderit, B-H. (*) inpinxerit, 9. (4) the gloss in 8 and 9 is the same as in 7.

[9] Si quis femina (4) ingenua (4) de uia sua ostauerit (4) aut inpinxerit (4), mal uia lacina (4), sol. xv (4) culp. iud.

(*) feminam, 8 B-H. (*) ingenuam, 8 B-H. (*) uetauerit, B-H. (*) inpinxerit, 9; pinxerit, B. (*) no gloss in 8. (*) M DCCC den. qui fac. sol. XLV, 8; sol. XLV, 9 B.H.; xv, F; LXV, G.

16 Si quis dentem excusserit, malb. *inclauina, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

17 Si quis ingenuum castrauerit aut uirilia transcolauerit, unde mancus sit, malb. puiradardi, IIII den. qui fac. sol. c culp. iud.

18 Si uero ad integrum tulerit uirilia, malb. salacharde, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

(For §§ 19 & 20 see tit. 104).

XXXIII. De Conuictijs.

1 Si quis alterum *cinitum uocaret, malb. quintuo, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

8 Si quis alterum concagatum, aut uulpeculam uocauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.

9 Si quis alterum falsatorem, et mulier alteram mulierem meretricem clamauerit, malb. *extra-bo, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

(Cf. § 3).

4 Si quis alterum leporem clamauerit, cxxl den. qui fac. sol. vi culp. iud.

5 Si quis homo ingenuus alio impropauerit quod scutum + suum iactasset et fuga lapsus fuisset, et non potuerit adprobare, malb. 4 austra po, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
† proiecisset in hoste uel fugiendo pre timore.

6* Si quis alterum delatorem (4) clamauerit et non potuerit adprobare, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) For the falsatorem of the other texts, cf. § 2.

XXXIII. De Via Lacina.

1 Si quis Baronem de uia + ostauerit aut inpinxerit, malb. uia lacina, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
† Si quis baroni uiam obstruerit.

2 Si uero mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit, malb. *urbis uia lacina, MDCCC den. qui fac. sol. xlv culp. iud.
(For § 3 see tit. 17).

4* Si quis uiam quæ ad farinarium + ducit clauerit, malb. *urbis uia lacina, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
† uadi.

[17] Si quis (4) dentem excusserit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) qua, om. Q.

[18] Si quis ingenuus ingenuum castrauerit aut uirilia truncauerit ut mancus fiat, rv den. qui fac. sol. c culp. iud.

[19] Si uero ad integrum tulerit, viii den. qui fac. sol. cc culp. iud.

XXXII. DE CONVICIIS.

[1] Si quis alterum cenitum (4) clamauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) cenitum, I; cenitum, Wolf. Aug. 8.

[2] Si quis alterum conchagatum clamauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.

[6] Si que mulier ingenua, aut uir, mulierem meretricem clamauerit et non poterit adprobare, sol. xlv culp. iud. (4)

(*) Pardessus remarks that this § is not found in any of the MSS. of the L.E., but has been inserted by Pithou, Tillet & Baluze. It is not in Q.T.V. Cf. tit. 64, § 2.

[8] Si quis alterum uulpiculam (4) clamauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.
(*) uulpigolam, I; uulpiculum, G; uelpeculam, H.K.N.

[4] Si quis alterum leporem clamauerit, cxxl den. qui fac. sol. vi culp. iud.

[6] Si quis alteri imputauerit quod scutum suum proiecisset in hoste (4), uel fugiendo pre timore, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud.
(*) oste, Q.

[7] Si quis alterum delatorem clamauerit et non potuerit conprobare, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[8] Si quis alterum falsatorem clamauerit et non potuerit conprobare, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[10] Si quis compari suo pittum excusserit, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., aut similem illi reddat, uel cum duodecim iuret quod similem illi restituisset (4).

(*) Pardessus remarks that this § is found only in MS Paris. (75. Suppl. Lat.); cf. III. 70 (Extrav. A. III).

XXXIII. DE ULÆ LACINA (4).

[1] Si quis baroni uiam suam obstauerit (4) aut eum inpinxerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) lacinae, Q; lacina, T.V. (*) ostauerit, F; hostauerit, K.Q; ortauerit, O.

[2] Si quis mulieri ingenuæ uiam suam obstauerit (4) uel eam inpinxerit, MDCCC den. qui fac. sol. xlv culp. iud.
(*) ostauerit, Q.T.

[8] Si quis uiam quæ ad farinarium (4) ducit clauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) qui, Q. (*) farinariam, V.

The gloss in 6, as corrected by the scribe, is *lacubina*, not *lac-labiam*, as read by Pardessus.

Cf. L. Sal. 104; Sept. Caus. v. 5.

Cf. L. Sal. 64; Fris. 3. 9.

Cf. Recap. L. Sal. (4) 9.

Cf. L. Sal. 48.

Cf. Sept. Caus. 1. 5; L. Rip. 80; Alam. Pact. II. 53; Hloth. 67; Baj. 10. 19-21; Ed. Roth. 17, 26-28; L. Fris. (Add. Sap.) III^b.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 6 & 5.
[9] Si quis hominem ingenuum castrauerit, VIII ^{VI} din. qui fac. sol. cc culp. iud.	[8] Si quis uero sequens hominem castrauerit, mal gasferit, sunt din. VIII ^{VI} fac. sol. cc culp. iud.	[8] Si quis hominem ingenuum castrauerit, sol. III culp. iud., excepto medico nouem sol.	[10] Si quis hominem castrauerit, VIII ^{VI} d cc culp.	EXAMINIBUS
XXX. DE CONVICIIS.	[XXX] XXVIII. DE CONVICIIS.	[XXX]. DE CONVICIIS.	XV	CONVICIIS
[1] Si quis alterum cinitum uocauerit, sol. III culp. iud.	[1] Si quis alterum cynitum clamauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis alterum cinitum uocauerit, sol. xv culp. iud.	[1] uerit.	
[9] Si quis alterum concatum clamauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.	[9] Si quis alterum concagato clamauerit, cxx din. fac. sol. III culp. iud.	[9] Si quis alterum concatum clamauerit, sol. III culp. iud.	[1] a) c)	
[8] Si quis mulierem ingenuam, seu uir, seu mulier, alteram meretricem clamauerit et non potuerit adprobare, M ^{DC} CC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	[8] Si quis mulierem ingenuam, seu uir, seu mulier, altera meletrice clamauerit et ei non potuerit adprobare, M ^{DC} CC din. fac. sol. XLV culp. iud.	[8] Si quis mulierem ingenuam, siue uir, siue mulier, alteram meretricem clamauerit et non potuerit adprobare, sol. XLV culp. iud.		VENATIONIBUS.
[4] Si quis alterum uulpe clamauerit, sol. III culp. iud.	[4] Si quis alterum uulpe clamauerit, cxx din. fac. sol. III culp. iud.	[8] Si quis alterum uulpem clamauerit, sol. III culp. iud.		VENATIONIBUS.
[8] Si quis alterum leborem, sol. III culp. iud.	[8] Si quis alterum lepore clamauerit, DC din. fac. sol. xv culp. iud.			VENATIONIBUS.
[6] Si quis alteri reputauerit quod scutum suum iactasset et non potuerit adprobare, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.	[6] Si quis alterum reputauerit quod suum scutum iactasset et non potuerit adprobare, cxx din. fac. sol. III culp. iud.	[6] Si quis alterum quod scutum suum iactasset et non potuerit adprobare, sol. III culp. iud.		VENATIONIBUS.
[7] Si quis alterum dilatorem aut falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[7] Si quis alterum dilatorem aut falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, DC din. fac. sol. xv culp. iud.	[4] Si quis alterum falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare, sol. III culp. iud.		VENATIONIBUS.
XXXI. DE UIA LACINA.	[XXXI] XXX. DE UIA LACINA.	XXXI.	[1] Si quis uero domestico qui in alio non fuit, MCC den. i. xxx culp.	VENATIONIBUS.
[1] Si quis baronem ingenuum de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal uia lacina, hoc est DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] SI QUIS barone ingenuum de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal uia lacina, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis baronem ingenuum de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal uia lacina, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.		VENATIONIBUS.
[9] Si quis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal machina, hoc est M ^{DC} CC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	[9] Si quis mulierem uiam suam ostauerit aut inpinxerit, mal machina, sunt din. M ^{DC} CC fac. sol. XLV culp. iud.	[9] Si quis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit, mal machina, sunt din. M ^{DC} CC fac. sol. XLV culp. iud.	XXXIV. DE PISCIBUS (leg. sepibus) FURATIS.	XXXIII[1]. DE SEPIBUS.
[1] Si quis tres uirgas unde sepis superligatur, uel retorta unde sepis continetur, capulauerit, aut tres cambortos inuolauerit, aut hunde labor clausa est exceruicauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis tres uirgas unde sepis superligatur, uel retorta unde sepis continetur, capulauerit, aut tres cambortos inuolauerit, aut hunde labor clausa est exceruicauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis tres uirgas unde sepis superligatur, uel retorta unde sepis continetur, capulauerit, aut tres cambortos inuolauerit, aut hunde labor clausa est exceruicauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis tres uirgas unde sepis superligatur, uel retorta unde sepis continetur, capulauerit, aut tres cambortos inuolauerit, aut hunde labor clausa est exceruicauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.	[1] Si quis tres uirgas unde sepis superligatur, uel retorta unde sepis continetur, capulauerit, aut tres cambortos inuolauerit, aut hunde labor clausa est exceruicauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

COD. 10.	LEX EMEND.	OBSERVATT.
<p>XXXV. De ligaminibus Ingenuorum.</p> <p>ingenuum sine causa ligandrepus, MCC den.</p>	<p>XXXIV. DE EO QUI HOMINEM INGENUUM SINE CAUSA LIGAUERIT.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum sine causa ligauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[9] Si uero eum ligatum (*) in aliquam partem ligauerit, MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) aut, om. Q.</p> <p>Ingenuus (*) Francum (*) ligauerit, qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>Ingenuus (*) Romanum (*) ligauerit, qui fac. sol. xv culp. iud. Ingenuum, Q; franchus rom., T.V.</p> <p>Ingenuus (*) hominem noxium ligatum per uim boni (*), uitam suam redimat. Ingenuus, A; garafine, I; grauion, C.H; grafonem, E.</p>	<p>Cf. L. Sal. 87; Rip. 41; Baj. 4; 7, 8; Gund. 32; Ed. Roth. 42; L. Thur. 42; Fris. 22. 82; Cham. 17; Aeth. 24. 88; Alf. 35; Aethelr. viii. 33; Hen. 90; Sohm, Proc. p. 136.</p> <p>§ 5 of Cod. 6 is distinctly written in the MS. as it is given here, and not as it was read by Fardessus.</p>
<p>XXXV. DE UENATIONIBUS.</p> <p>[1] Si quis de diuersis uenationibus aliqui furauerit aut celauerit, MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) aut, om. Q.</p> <p>Quam legem tam de (b) uenationibus quam et (c) piscationibus conuenit obseruare. (*) de, om. O.Q. (*) et, om. O; V adds: de.</p> <p>[9] Si quis ceruum domesticum, signum habentem, aut (*) occiderit aut furauerit, qui (b) ad uenationem faciendam mansuetus (*) factus (d) est, et cum testibus conprobare dominus ejus potuerit quod eum in uenatione habuisset, et cum ipso duas aut tres feras occidisset, MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) aut, om. Q. (*) quod, V. (*) mansuetus, Q. (*) mansuetus, T.</p> <p>[8] Si quis uero (*) ceruum domesticum, qui in uenatione adhuc non fuit, aut occiderit aut furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) uero, om. Q.</p>	<p>XXXV. DE UENATIONIBUS.</p> <p>[1] Si quis de diuersis uenationibus aliqui furauerit aut celauerit, MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) aut, om. Q.</p> <p>Quam legem tam de (b) uenationibus quam et (c) piscationibus conuenit obseruare. (*) de, om. O.Q. (*) et, om. O; V adds: de.</p> <p>[9] Si quis ceruum domesticum, signum habentem, aut (*) occiderit aut furauerit, qui (b) ad uenationem faciendam mansuetus (*) factus (d) est, et cum testibus conprobare dominus ejus potuerit quod eum in uenatione habuisset, et cum ipso duas aut tres feras occidisset, MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) aut, om. Q. (*) quod, V. (*) mansuetus, Q. (*) mansuetus, T.</p> <p>[8] Si quis uero (*) ceruum domesticum, qui in uenatione adhuc non fuit, aut occiderit aut furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) uero, om. Q.</p> <p>[14] Si quis ceruum quem alterius canes mouerunt et adlassauerunt, inuolauerit aut celauerit, malb. trochuuido, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) aut, Q.V. (*) <i>this § is not in MS. 4418.</i></p> <p>[6] Si quis aprum lassum, quem alieni canes (*) mouerunt, occiderit uel furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) cani, Q. (*) Q adds: <i>excepto capitale et delatura.</i></p>	<p>Cf. L. Sal. 27, 80, 81; Rip. 42; Ed. Roth. 309-316.</p> <p>Cf. Sept. Caus. II. 7; L. Alam. 101. 4 ff; Waitz, 167.</p>
<p>XXXVII. De sepibus.</p> <p>[1] Si quis tres uirgas + unde sepes superligata est, uel retortas * capulauerit aut + aperuerit, malb. leoardardi, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. + quibus. * tres a cambortos excercuauerit. + quibus sepes continetur.</p>	<p>XXXVI. DE SEPIBUS.</p> <p>[1] Si quis tres uirgas cum quibus sepis superligata est, uel retortas quibus sepis continetur, capulauerit, aut (*) tres cambortas excercuauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) et, Q.</p>	<p>Cf. L. Sal. 83; Al. lib. III. sect. 2; Baj. 10. 16, 17; Gund. 27; Ed. Roth. 285-287; L. Wis. viii. 3; Waitz, p. 117.</p>

capulum, B. 8; cani, occiderit, B. peats: sol. xv.

PIBUS (*).

unde sepes (*) super (+) retortas (*) capulauerit (*), aut aperuerit (*), malb. leoardardi (*), DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

is, H. (*) tris, 9. (*) saepis, B; H; de sepe unde, G. (f) sup. om. (*) tortas, H. (*) capul-, & p. B-H. (*) saepe, B; sepe, B-H. (*) appa-

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>XXXII. DE LIGAMINIBUS INGENUORUM.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum sine causa ligauerit, mal' anderebus, hoc est M^{CC} din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[2] Si quis uero ipsum ligatum in aliqua parte duxerit, M^{DCCC} din. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>[XXXII] XXXI. DE LIGAMINIBUS Ingenuorum</p> <p>[1] sine causa ligauerit, mal' anderebus, sunt din. M^{CC} fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[2] Si uero aliquam partem ligatum duxerit, mal' anderebus, sunt din. M^{DCCC} fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>XXXII. DE LEGAMINIBUS INGENUORUM.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum sine causa legauerit, sol. xxx culp. iud.</p> <p>[2] Si uero ipsum ligatum aliqua parte duxerit, sol. xlv culp. iud.</p>	<p>XXXII. DE LIGAMENTIBUS.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum sine causa ligauerit, M^{CC} den. qui fac. sol. xxx culp.</p> <p>[2] Si uero ipsum ligauerit et ligatum aliqua parte duxerit, M^{DCCC} den. qui fac. sol. xlv culp.</p>	<p>[XXXII. DE LEGAMINIBUS INIENUORUM] (*)</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum ligauerit (b) sine causa, mal' andreiphus*, sunt M^{CC} qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) rubric supplied from 5. (*) leg. eorum ubi in 5.</p> <p>[2] Si uero ipsum ligatum aliqua parte duxerit, mal' andreiphus*, sunt den. M^{DCCC} qui fac. sol. xlv culp. iud.</p> <p>[3] Si uero romanus franco sine causa ligauerit, M^{CC} den. qui fac. sol. xxx (*) culp. iud. (*) xxxv.</p> <p>[4] Si uero francus romano sine causa ligauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[5] Si quis ligatum per superbiam (*) aut per uirtutem (b) ad (c) graphione (*) tulerit, mal' mitho-forasta*, de uita sua redimat (4). (*) superbia. (*) uirtute. (*) a garafonem. (4) componat.</p>
<p>XXXIII. DE UENATIONIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis de diuersis uenationibus furtum fecerit et celauerit, praeter capitale et dilaturam, M^{DCCC} din. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p> <p>Quia lex de uenationibus et piscationibus obseruare conuenit.</p> <p>[2] Si quis ceruo domestico, signum habentem, furauerit aut occiderit, quia de uenatione mansuetus est, et hoc per testibus fuerit adprobatum quod eum dominus suus in uenationem habuisset, aut cum ipsum duas aut tres feras occidisset, mal' throuidioso, hoc est M^{DCCC} din. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p> <p>[3] Alio uero qualibet domestico ceruo quique in uenationem adhuc non fuit, qui eum inuolauerit aut occiderit, mal' throueinso, hoc est M^{CCCC} din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>[XXXIII] XXXII. DE UENATIONIBUS.</p> <p>[1] Si quis uero de diuersis uenationibus, quam legem de uenationibus et piscationibus conuenit obseruare.</p> <p>[2] Si quis ceruum domesticum, signum abentem, furauerit aut occiderit, qui in uenationem mansuetus est, et hoc testibus adprobatum fuerit quod eum dominus suus in uenationem abuit, et cum ipsum uel duas aut tres feras occideret, mal' trouisido, sunt din. M^{DCCC} fac. sol. xlv culp. iud.</p> <p>[3] Alium uero domesticum ceruum, qui in uenationem adhuc non fuit, inuolauerit et ei fuerit adprobatum, mal' trouisido, sunt din. M^{CC} fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XXXIII. DE VENATIONIBUS.</p> <p>[1] Si quis uero diuersis uenationibus furauerit et celauerit, sol. xlv culp. iud.</p> <p>[2] Qualem legem de uenationibus et de piscationibus conuenit obseruare.</p> <p>[3] Si quis ceruum domesticum, signum habentem, furauerit et occiderit, qui ad uenationem mansuetus est, et per testibus adprobatum est quod eum dominus suus in uenationem habuit, et cum ipso tres uel duas feras occidisset, sol. xlv culp. iud.</p> <p>[4] Alium uero domesticum qui in uenationem adhuc non fuit, xxx sol. culp. iud.</p>	<p>XXXIII. DE UENATIONIBUS.</p> <p>[1] Si quis uero diuersis uenationibus furauerit et celauerit, M^{DCCC} den. qui fac. sol. xlv culp.</p> <p>Qualem legem de uenationibus et de piscationibus conuenit obseruare.</p> <p>[2] Si quis ceruum, signum habentem, furauerit aut occiderit, quia de uenationibus mansuetus sit, et per testibus adprobatum ei fuerit quod eum dominus eius in uenationem habuisset, et cum ipso duas et tres feras occiderit, M^{DCCC} den. qui fac. sol. xlv culp.</p> <p>[3] Alio uero domestico qui in uenatione adhuc non fuit, M^{CC} den. qui fac. sol. xxx culp.</p>	<p>XXXIII[I]. DE UENATIONIBUS.</p> <p>[1] Si quis de diuersis uenationibus, de apibus, de piscibus furatis, quam legem et de uenationibus (*) aium (c) et de piscationibus conuenit obseruare. (*) uenatione aium.</p> <p>[2] Si quis ceruum domesticum, signum habentem, furauerit aut occiderit, quia (c) de (b) uenatione mansuetus est, et hoc cum testibus potuerit adprobare quod eum dominus suus in uenationem habuisset, et cum ipso duas aut tres feras occidisset (b), mal' trouuido*, sunt den. M^{DCCC} qui fac. sol. xlv culp. iud. (*) qui ad. (*) occidisset.</p> <p>[3] Si uero alium ceruum, qui in uenatione (*) adhuc non fuit, domesticum, occiderit (b) aut inuolauerit, mal' uuisnouida*, sunt den. dc qui fac. sol. xv (c) culp. iud. (*) uenationem. (*) occiderit. (*) xxxv.</p> <p>[4] Si quis alium ceruum quem canes mouerint uel adlassauerint, sol. xv culp. iud. (*) (*) This occurs in 5 only.</p> <p>[5] Si quis aprum lassum quem canes uouerunt (b) occiderit, mal' haroassina*, sunt dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) mouerunt.</p>
<p>XXXIII. DE SEPIBUS FURATIS.</p> <p>[1] Si quis uero tres uirgas unde sepis super ligatur uel super extrin-gitur capulauerit, aut tres cambortus inuolauerit aut exercauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[XXXIII] XXXIII. DE SEPIBUS UERO TITULUS.</p> <p>[1] TRES UIRGAS unde sepes sublegatur furauerit aut capulauerit, aut iii cambortus inuolauerit aut exercauerit, uel retorta unde palum aut sepes continetur capulauerit, cui fuerit adprobatum, mal' leoardi, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>XXXIII. DE SEPIBUS.</p> <p>[1] Si quis uero tres uirgas unde sepis continetur cappollauerit, aut tres cambortus inuolauerit, aut unde labor clausa est tres cambortos exercauerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>XXXIV. DE PISCIBUS (leg. sepius) FURATIS.</p> <p>[1] Si quis uero tres uirgas quod sepis superligatur, uel retorta unde sepes continetur, capulauerit, aut tres cambortus inuolauerit, aut hunde labor clausa est exercauerit, dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>XXXIII[I]. DE SEPIBUS.</p> <p>[1] Si quis tres uirgas unde sepis superligatur (b), et unde saepis (b) continetur retortas (c) capulauerit (c), aut tres cambortus (4) exercauerit, mal' le o d*, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) superleg-. (*) sepiis. (*) retorta capol-. (4) cambortos.</p>

L. DE LEGAMINIBUS(*) INGENUORUM.

[1] Si quis hominem ingenuum sine causa legauerit (b), mal andreppus (c), sol. xxx (4) culp. iud.

(*) lig-, 8.9; no rubric in B-H. (*) lig-, 8.9. B.F.H. (*) andreppus, 9. (*) CXXL den. qui fac. sol. XXX, 8.

[2] Si uero ipso ligato (a) aliqua parte duxerit, mal andreppus (b), [MDCCC den. qui fac.] sol. XLV (c) culp. iud.

(*) legato, 9; homine, B-H. (*) mal andreppus, 9. (*) LXV, G.

XXXV. De ligaminibus Ingenuorum.

1 Si quis hominem ingenuum sine causa ligauerit, malb. obrepus, andreppus, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

2° Si uero eum ligatum in aliquam partem duxerit, malb. andreppus, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

3° Si uero Romanus Francum ligauerit sine causa, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

4° Si uero Francus Romanum ligauerit sine causa, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

5° Si quis ligatum per superbiam aut per uirtutem a Grauione tulerit, malb. mitho fosa stadiuo, uitam suam redimat.

XXXIV. DE EO QUI HOMINEM INGENUUM SINE CAUSA LIGAUERIT.

[1] Si quis hominem ingenuum sine causa ligauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[2] Si uero eum ligatum (a) in aliquam partem duxerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud. (b)

(*) lig-, om. A. (*) § 2 om. Q.

[3] Si uero Romanus (a) Francum (b) ligauerit sine causa, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) francus romanum, Q.

[4] Si autem Francus (a) Romanum (b) ligauerit sine causa, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) romanus francum, Q; franchus rom., T.V.

[5] Si quis hominem noxiu[m] ligatum per uim tulerit grafioui (a), uitam suam redimat. (*) grafo, A; garafne, I; grauion, G.H; grafiouem, E.

Cf. L. Sal. 87; Rip. 41; Baj. 4. 7, 8; Gund. 32; Ed. Roth. 42; L. Thur. 42; Fris. 22. 82; Cham. 17; Aeth. 24. 88; Alf. 35; Aethelr. VIII. 33; Hen. 90; Sohm, Proc. p. 136.

§ 5 of Cod. 6 is distinctly written in the MS. as it is given here, and not as it was read by Pardessus.

LI. DE UENATIONIBUS(*).

[1] Si quis de (b) diuersis uenationibus furauerit aut celauerit (c),

(*) No rubric in B.F.H. (*) de, om. 8.9. (*) Si - celauerit, om. B-H.

Si (4) ceruo (a) domestico (b), signum abente (c), furauerit aut occiderit (b) quem (d) ad (b) uenationem (e) mansuetus (f) est, et dominus suos (a) per (e) testibus (g) potuerit adprobare quod eum (e) uenatione (f) habuisset, et cum (e) eum (b) duas aut tres feras occidisset (h), mal treuudio (i), sol. (4) XLV (4) culp. iud.

(4) B-H add: quis. (*) ceruum, G. (*) dominus, 9; dom'no, B.G.H. (*) habentem, 8 B-H; absente, 9. (*) occiderit, 8; occidit, B-H. (*) qui, B-H. (*) admodum, 9. (*) uenatione, G; uenat-, om. 9; uen. faciendum, B-H. (*) mansuetus, 9. (*) suis, 8.9. B-H. (*) cum, B-H; 9 add: tris. (*) G add: suis; B.F. add: hoc. (*) ad, B-H. (*) uenationem, 8.9. B-H. (*) apud ipsum, B-H. (*) occidisset, 9. B; occidisset, F.G.H. (*) no gloss in 8; treuudio, 9. (*) sol. - iud., om. B. (*) sans DC den. qui fac. sol. xv, 8; sol. xv, 9; XL, H; LX, G.

[2] Si uero cerno domestico, qui in uenatione (a) adhuc non fuisse (b), furauerit aut occiderit (c), mal trio iobio amestalla (d), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) uenationem, 9. (*) S. u. dominicum (domesticum, F; dominico, G) et adhuc in uenatione (uenationem, F.G) non fuisse, B-H. (*) occiderit, 8; occidit, H.G. (*) no gloss in 8; trio iubeo amestalla, 9.

[3] Si quis ceruo (a) aut abro (b) lasso (c), quem (d) alterius canes (e) mouerit (f), occiderit (g) aut celauerit (h), mal acuerna (i), [DC den. qui fac.] sol. xv (4) culp. iud.

(*) ceruum, 8 B-H. (*) aprum, 8.F.G.H; caprum, B. (*) lassum, 8 B-H; las, 9. (*) quam, B. (*) canis, 8; cani, 9. B-H. (*) mouerit, 9. B-H. (*) occiderit, 8; occidit, B. (*) celauerit, F. (*) no gloss in 8. (*) B repens: sol. XV.

XXXVI. De Venationibus.

1 Si quis + aliqua de uenatione de aibus aut de piscibus furauerit, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

† de diuersis uenationibus aliquid aut furauerit, aut celauerit, sol. XLV culp. iud.

2° Quam legem tam de uenationibus quam et de piscationibus conuenit obseruare.

3 Si quis ceruum domesticum signum habentem furauerit aut occiderit (a), qui ad uenationem faciendam mansuetus factus est + et + telarium cum testibus potuit adprobare quod extelarius fuisse, malb. + trouandio, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

† et cum testibus comprobare dominus eius potuerit, quod eum in uenatione habuisset et cum ipso duas aut tres feras occidisset. † trouuido.

4 Si quis uero alium ceruum domesticum, qui in uenatione adhuc non fuisse, occiderit aut + furauerit, malb. trouuidio cham stala, MDCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud.

† inuolauerit.

5 Si quis ceruum + lassum quem alterius canes mouerunt et adlassauerunt, inuolauerit aut celauerit, malb. trouchuido, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

6 Si quis aprum quem alieni canes mouerunt et allassauerunt, occiderit uel furauerit, malb. aruerno, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

XXXV. DE UENATIONIBUS.

[1] Si quis de diuersis uenationibus aliquid aut (b) furauerit aut celauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

(*) aut, om. Q.

Quam legem tam de (b) uenationibus quam et (c) piscationibus conuenit obseruare. (b) de, om. O.Q. (*) et, om. O; V add: de.

[2] Si quis ceruum domesticum, signum habentem, aut (a) occiderit aut furauerit, qui (b) ad uenationem faciendam mansuetus (c) factus (d) est, et cum testibus comprobare dominus eius potuerit quod eum in uenatione habuisset, et cum ipso duas aut tres feras occidisset, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

(*) aut, om. Q. (*) quod, V. (*) mansuetus, Q. (*) mansuetus factus, T.

[3] Si quis uero (a) ceruum domesticum, qui in uenatione adhuc non fuit, aut occiderit aut furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.

(*) uero, om. Q.

[4] Si quis ceruum quem alterius canes mouerunt aut lassauerunt, occiderit et (a) celauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (b)

(*) aut, Q.V. (*) this § is not in MS. 4418.

[5] Si quis aprum lassum, quem alieni canes (a) mouerunt, occiderit uel furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (b)

(*) cani, Q. (*) Q add: excepto capitale et delaturus.

Cf. L. Sal. 27, 80, 81; Rip. 42; Ed. Roth. 309-316.

Cf. Sept. Caus. II. 7; L. Alam. 101. 4 ff; Waitz, 167.

LII. DE SEPIBUS(*).

Si quis tres (a) uirgas unde sepes (c) super (d) legata (e) est, uel retortas (e) capulauerit (f), aut ipsa (e) sepe (b) aperuerit (g), mal leodardi (h), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) sepius, G; saepibus, H. (*) tris, 9. (*) saepis, 8; sepiis sepi, 9; saepes, H; de sepe unde, G. (*) sup., om. B.G. (*) legata, B.G.H. (*) tortas, H. (*) capul-, 8.9. B-H. (*) ipsam, B-H. (*) saepe, 8; sepe, B-H. (*) aperuerit, B. (*) no gloss in 8. (*) B repens: sol. XV.

XXXVII. De sepiibus.

1 Si quis tres uirgas + unde sepes superligata est, uel retortas * capulauerit aut + aperuerit, malb. leudardi, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

† quibus. * tres a cambortos exercauerit. † quibus sepes continetur.

XXXVI. DE SEPIBUS.

[1] Si quis tres uirgas cum quibus sepiis superligata est, uel retortas quibus sepiis continetur, capulauerit, aut (a) tres cambortas exercauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) et, Q.

Cf. L. Sal. 83; Al. lib. III. sect. 2; Baj. 10. 16, 17; Gund. 27; Ed. Roth. 285-287; L. Wis. VIII. 3; Waitz, p. 117.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[9] Si quis per aliena messe postquam leuauerit erpicem traxerit, aut per eam cum carro sine uia transuersauerit, CXX din. qui fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis per aliena messe postquam leuauerit erpice traxerit, aut cum carro sine uia transierit, mal leodardi, <i>sunt</i> din. CXX fac. sol. III culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis messem alienam postquam leuauerit carragam traxerit, aut carrum sine uia transierit, sol. III culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis per alienam messem postquam leuauerit spice apud herbice traxerit, aut cum carro sine uia transierit, CXX den. qui fac. sol. III culp.</p>	<p>[9] Si quis sepem (*) consciam (*) aliena arserit, malb bila°, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) sepe conscia.</p>
<p>[8] Si quis per messem alienam iam palmitantem sine uia aut sine semitam transuersauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis messe aliena iam expalmitante sine uia transierit, mal leodardi, <i>sunt</i> din. DC fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis per alienam messem iam expalmitantem sine uia transierit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis per alienam messem expalmetantes sine uia transierit, DC den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[8] Si quis per alienam messem postquam ligauerit (*) herpicem (*) traxerit, aut cum carro sine uia transierit, malb leod°, <i>sunt</i> den. CXX qui fac. sol. III culp. iud. (*) leuauerit. (*) erpicem.</p>
<p>[4] Si quis per malo ingenio in curte alterius aut in casa uel in quolibet aliquid de furto miserit, hoc est nesciente domino, et ibi inuentus fuerit, mal fistirbiero, hoc est <i>MMD</i> din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>[4] Quis in curte aliena malo ingenia aut quodlibet aliquid de furto in casa miserit, hoc est nesciente eum cuius domus uel curtis est, et ibidem inuentus fuerit, malb frictebero, <i>sunt</i> din. <i>MMD</i> fac. sol. LXII culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis per malum ingenium in arte alterum aut in casa uel ubilibet aliquid miserit, hoc est nesciente domino, et ibidem uictus fuerit, sol. LXII culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis per malum ingenium in curte alterius aut in casa uel ubilibet aliquid de furto amiserit, hoc est nesciente domino curte, et ibidem inuentus fuerit, <i>MMD</i> den. qui fac. sol. XLV culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis per male (*) ingenium in curte alterius aut in casa (*) uel ubi et ubi miserit aliquid de furto, hoc est nesciente domino cui curtis est, et ibidem inuentus fuerit, malb fertibero°, <i>sunt</i> den. <i>MMD</i> qui fac. sol. LII (*) culp. iud. (*) malum. (*) casa. (*) LXIIS.</p>
<p>XXXV. DE HOMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIATIS.</p>	<p>XXXV. DE HOMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIACIONIBUS.</p>	<p>XXXV. DE HOMICIDIIS [SERUORUM] UEL EXPOLIATIONIBUS.</p>	<p>XXXV. DE HOMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIATIONIBUS.</p>	<p>XXXV. DE HOMICIDIIS [SERUORUM].</p>
<p>[1] Si quis seruus seruorum occiderit, homicida illum domini inter se diuidant.</p>	<p>[1] Si quis seruus occiderit aut expolauerit se similem, et ei fuerit adprobatum, theolede tholothodina, id est homicida illum domini inter se diuidant.</p>	<p>[1] Si seruus seruorum aut ancillam sibi similem occiderit, mal theolodias teuleudina, hoc est ut homicida illum domini inter se diuidant.</p>	<p>[1] Si uero seruus seruorum occiderit aut ancilla sibi similem, homicidium illum domini inter se diuidant.</p>	<p>[1] Si quis seruus aut ancillam (*) similem occiderit, malb theladina°, homicidium (*) illum domini inter se diuidant. (*) add: sibi. (*) homicida.</p>
<p>[9] Si quis ingenuus seruorum alienum expolauerit et ei supra XL denarios quod ualuit tulisse conuincitur, mal leotos musdo, hoc est <i>MCC</i> din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis ingenuus seruorum alienum expolauerit et super XL denarius tollisse conuincitur, malb rencus musdo, <i>sunt</i> din. DC fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis ingenuus seruorum alienum expolauerit et ei supra XL din. quod ualuit tulisse conuincitur, sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis ingenuus seruorum alienum expolauerit et insuper XL den. quod ualuit tulerit et conuinctus fuerit, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. xxx culp.</p>	<p>[9] Si quis ingenuus seruorum alienum adallierit et expolauerit et ei super XL den. quod ualuit tulisse (*) conuincitur, malb teom osido°, <i>sunt</i> den. <i>MCC</i> qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) tollisse.</p>
<p>[8] Si uero minus quam XL denarios expolia eius ualuerint, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si uero minus quadraginta denarios expolia eius minus ualuerint, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si uero minus quadraginta denarios expolia eius minus ualuerint, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si uero minus XL denarios expolia eius ualebit, <i>MCCC</i> den. qui fac. sol. xxxv culp. (For 1 4 see tit. 10).</p>	<p>[8] Si uero minus XL denarios (*) expolauerit (*), malb theomusido°, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) denarios tollisse (<i>supra scriptum</i>): spolia eius ualuerit.</p>
<p>[4] Si quis homo ingenuus letum alienum expolauerit et ei fuerit adprobatum, <i>MCCC</i> din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>[8] Si quis homo ingenuus letum alienum expolauerit et ei fuerit adprobatum, malb leciim musdo, <i>sunt</i> din. <i>MCCC</i> fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>[4] Si homo ingenuus letum expolauerit, sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>[4] Si quis seruus alienum battersit (*) et ei super noctes XL opera sua tricauerit, malb claudinario°, solidum i, autriante (*) i (*), culp. iud. (*) battersit. (*) et triant ei.</p>	<p>[8] Si uero homo ingenuus letum alienum expolauerit, malb teom osido°, den. <i>MCCC</i> qui fac. sol. xxxv culp. iud.</p>
<p>[8] Si quis seruus alienum mortuum in furto expolauerit et ei super XL denarios ualentes (*) tulerit, malb (teofriodo, corr.) teofriomosido°, <i>MCCC</i> den. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) ualentes.</p>	<p>[7] Si quis spolia (*) minus XL denarios (*) ualuerit, malb (teofriomosido, corr.) teofriomosido°, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) add: ipsa. (*) denarios.</p>			

LIII. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis per aliena (*) messe (b) erpice (*) aut carro (d) traxerit et sine uia transierit (*), mal leodardi (f), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.
 (*) alienam, B.B.-H. (b) messem, B.B.-H.; terre, g. (f) erpicem, B.F.G.; erpece, g.; arpicem, B.; herpicem, H. (d) caro, g.; aut carro, om. B. (f) transiret, g. (f) no gloss in B.

LIIII. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis per messem aliena (*) expalmetantem (b) sine uia aut sine (*) semita (d) uias fecerit, mal leodardi (f), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.
 (*) alienam, B.-H.; alienam iam, B. (b) expalmetantem, B.G.; ambulandum, B.G.H.; ambulauerit, F. (f) sine, om. F. (d) semite, g. (f) no gloss in B.

LV. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis in curte, uel in (*) casa, uel (b) in qualibet (*) in (d) furtum aut (*) per malo (f) ingenio (r) aliquid (b) miserit, nesciente domino cuius domus est, mal (*) ferimbera, [sunt den. MMD qui fac.] sol. LXIIS culp. iud.
 (*) in, om. B. (b) uel, om. G.H. (f) colibet loco, B.F.G.; quolibet loco, H. (d) in, om. B.-H. (f) aut, om. B.-H. (r) malum, B.-H. (r) ingenium, B.-H. (b) al, om. B.-H. (i) mal, om. g.

LVI. DE HOMICIDIIS (*) SERUORUM UEL EXPOLIACIONIBUS (*).

[1] Si seruus (*) seruus aut ancillam (d) occiderit (*), mal theodilinia (f), id est homicida (*) ille (f) sol. xx culp. iud.
 (*) hum-, g. (b) no rubric in B.-H. (f) quir, B. (d) ancilla, g. (f) occiserit, B.; occiserit, g.B.-H. (f) theodolina, B.; theodilina, g. (f) illi, g.; id - ille, om. B.-H.

[2] Si quis ingenuus (*) seruus alienum expoliauerit, mal rincus modi (b), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud. (*)
 (*) ingenuus, B.B.-H. (b) no gloss in B.; ranchus moh, g. (f) B places this § at the end of tit. LX.

LVII. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis seruus alienum battit (*) et super (b) XL noctis (*) opera trigauerit (d), mal daus (*), [CXX den. qui fac.] sol. iii culp. iud.
 (*) bapris, g.; presumpserit battere, B.H.; pres. batere, F.G. (b) supra, B.F. (f) noctibus, B.; noctes, B.-H. (d) tricaucris, B.F.H.; triuerit, B. (f) no gloss in B.; dahus, g.

LVIII. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis homo ingenuus (*) litum (b) alienum expoliauerit (*), mal l&us modi (d), [sunt den. MCCCC qui fac.] sol. XXXV (*) culp. iud.
 (*) ingenuus, B.B.-H. (b) item, B.; letum, g. (f) expoliat, g. (d) mal l&us modi, B.; mal l&us modi, g. (f) XXX, g.

§ Si quis sepe concisa aliena arserit, malb. bila, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

§ Si quis per alienam messem postquam +leuauerit b herbice traxerit, aut cum carro sine uia transierit, malb. leodardi, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.
 † germina produxit.

§ Si quis per alienam messem iam + expalmetantem sine uia transierit, causam superius conuenit obseruare.
 † que in culmum erigitur.

§ Si quis per malum ingenium in 4 curtem alterius uel in casam uel ubilibet aliquid + de furato miserit, nesciente domino * cuius possessio est, ubi inuentum fuerit qui hoc miserat, malb. ferthebero, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.
 † quod furatum est.

XXXVIII. De homicidijs seruorum uel expoliationibus.

1 Si quis seruus seruus uel * se consimilem occiderit, malb. * theu leude, aut theu leudinia, hoc conuenit ut homicidam illum domini inter se diuidant.
 * uel ancillam, uel sibi.

§ Si quis ingenuus seruus alienum adsalierit et expoliauerit et insuper quadraginta denarios ei tulisse probatur, malb. b theu nosdo, DC den. qui fac. + sol. xv culp. iud.
 † xxx sol.

§ * Si uero minus tulerit quam ualent XL denarij, DC denarij qui fac. sol. xv culp. iud.

§ Si quis seruus alienum + battiderit + et ei insuper quadraginta noctes * trigauerit opera sua, malb. daudinariaz, XL den. qui fac. sol. i et triente uno culp. iud.
 † flagellauerit. † ut in XL noctibus operare non potuerit.

§ Si quis uero homo ingenuus lidum alienum expoliauerit, malb. theu mosido, MCCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud.

§ * Si quis seruus alienum mortuum expoliauerit per furtum et spolia ipsa plusquam XL denarios ualeant tulerit, malb. d then frio mosido, DC den. qui fac. sol. xv + culp. iud.
 † XXXV sol. componat; si uero usque XL denarios tulerit, XV sol. persoluat.

(Cf. § 5).

[§] Si quis per alienam messem postquam germina produxerit herpicem (*) traxerit, aut cum carro sine uia transierit, CXX din. qui fac. sol. III culp. iud.
 (*) erpicem, Q.

[§] Si quis per messem alienam, postquam in culmum (*) erigitur, sine uia cum carro transierit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) culmen, Q.

[§] Si quis per malum ingenium in curtem alterius uel in casam uel ubiunquam miserit aliquid quod furatum est, nesciente domino cuius possessio est, et ibidem inuentum fuerit, ille qui per malum ingenium hoc miserit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio (*) culp. iud.
 (*) MD den. q. f. sol. XLIII, Q.

[§] Si quis in curte alterius post solis occasum in furtum ingressus fuerit et ibidem fuerit inuentus, MCCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud. (*)
 (*) This § occurs in Ms. Par. Lat. 10758 (164 bis Suppl.) only.

XXXVII. DE HOMICIDIIS SERUORUM UEL ANCILLARUM.

[1] Si quis seruus seruus aut ancillam sibi consimilem occiderit, homicidam illum domini inter se diuidant.

[§] Si quis ingenuus seruus alienum adsalierit (*) et expoliauerit et conuictus fuerit (b) quod ei plus quam XL dinarii ualeant tulisset, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.
 (*) adsalierit, V. (b) Q adds: et.

[§] Si uero minus quam XL dinarii ualent (*) tulerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) ualeant, Q.

[§] Si quis seruus alienum flagellauerit et in quadraginta noctibus (*) operare non potuerit, XL din. qui fac. solidum unum, et trianti (b) uno (*), quod est tertia pars solidi, culp. iud.
 (*) noctes, Q. (b) XXX, r. H. (b) tria ante, I; triginta, N; trienta, G; triante una, E.K; triantem, Q.

[§] Si quis homo ingenuus lidum alienum expoliauerit, MCCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud.

[§] Si quis seruus alienum mortuum per furtum expoliauerit et spolia ipsa plusquam quadraginta dinarii ualeant, MCCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*)
 (*) This § is not in Q.

[7] Si autem spolia minus quam quadraginta dinarii ualent (*), DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.
 (*) ualeant, Q.

Cf. tit. 1615, where the § occurs in all the texts. In Cod. 5, dots, the usual signs of erasure, are placed above and under the words of this §; consequently the § may be said to occur under the present chapter in Codd. 6 & 10 only.

Cf. L. Liu. 146.

In Cod. 6 it is not clear whether the number of den. is MMD; the c is visible, but covered by the p. The gloss in 6 is distinctly ferti-bero.

Cf. L. Cham. 19, 20.

Cf. L. Gund. 2, 10; Ed. Roth. 14, 129-138, 370; L. Sax. 16-19; Thur. 1-3; Liu. Not. 3, 4; L. Fris. 1, 4; Wis. vi. 5, 9, &c.; Cham. 6; Aeth. 7, 86; Hlo. 1, 3; Ine. 74; App. xx. 42; Henr. 68, 70, 75-77; Sohm, R. u. Ger. 559, 562; Waitz, 106, 193, 194, 201. The gloss in 8 is indistinct.

The last part of the gloss in 9 is moh, not mohso as read by Pardessus, as so belongs to sol(idos).

Cf. Recap. L. Sal. 4; L. Liu. 123, 124.

Cf. L. Sal. tit. 14.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[8] Si seruus alienus aut laetus hominem ingenuum occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis illius hominis occisi parentibus tradatur. Et dominus serui aliam medietatem compositionis se nouerit soluiturum.</p> <p>(For §§ 6 and 7 see tit. 10).</p>	<p>[4] Si quis letus aut seruus hominem ingenuum occideret, ipsa homicida pro medietate compositionis hominis occisi parentibus tradatur; dominus uero serui aliam medietatem se nouerit esse soluiturum.</p> <p>(For § 5 see tit. 10).</p>	<p>[8] Si seruus uel letus hominem ingenuum occiderit, homicida illa pro medietate compositionem pro homine occiso parentibus tradatur; dominus uero serui aliam medietatem se nouerit soluiturum.</p> <p>(For § 6 see tit. 10).</p>		<p>[8] Si seruus hominem ingenuum occiderit, ipsa^(*) homicida per^(*) medietatem compositionis hominis occisi parentibus tradatur, et aliam medietate dominus^(b) serui se nouerit soluiturum; et si intellexerit^(c) de lege, potest se obmallare ut hoc non soluat.</p> <p>(*) ipsum homicidam pro. (b) domini. (c) intellexerit.</p>
<p>XXXVI. DE QUATRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCIDERUNT.</p> <p>Si quis homo ex quolibet quadrupede domesticum fuerit occisus, et hoc per testibus fuerit adprobatus, medietatem compositionis dominus ipsius quadrupedis cogatur exsoluere. Ipse uero quadrupedem pro alia medietatem requirentem restituat.</p>	<p>[XXXVI] XXXV. DE QUATRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCISERIT.</p> <p>Si quis homo ex quolibet quadrupede domesticum occisus fuerit, et testibus fuerit adprobatus, medietatem compositionis dominus ipsius quadrupedis cogatur exsoluere, pro alia medietate ipsius uero quadrupedem auctorem criminis pro medietatem compositionis restituat requirenti.</p>	<p>XXXVI. DE QUADRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCIDERIT.</p> <p>Si quis ex quolibet quadrupedibus domesticum hominem occiderit, et hoc per testibus potuerit adprobare, medietatem compositionis dominus quadrupedi ipsius cogatur exsoluere, pro alia medietate ipsius uero quadrupedem auctorem criminis pro medietatem compositionis restituat requirenti.</p>	<p>XXXVI. DE QUADRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCIDERINT.</p> <p>Si quis homo ex quolibet quadrupedia domestica fuerit occisus, et hoc per testibus potuerit adprobare, medietatem compositionem in quadrupedis cogatur exsoluere. Ipsum uero quadrupedem auctorem criminis pro medietatem compositionem restituat requirenti.</p>	<p>XXXVI[I]. DE QUATRUPEDIBUS SI QUIS HOMINEM OCCIDERIT.</p> <p>Si quis homo de^(b) quolibet quadrupede^(c) domestico^(c) fuerit occisus, et hoc cum testibus potuerit adprobare, dum et illius dominus cui pecus fuisset^(d) antea legem non adimpleuit, medietatem^(e) compositionis dominus ipsius quadrupedis^(f) cogatur exsoluere. Ipsum uero quadrupedem^(g) auctorem^(h) criminis pro medietatem⁽ⁱ⁾ compositionis restituat requirenti^(h).</p> <p>(*) quadrupedibus. (b) ex. (c) quadrupede domestico. (d) fuerit. (e) medietate. (f) quad-. (g) auctore. (h) requirenti.</p>
<p>XXXVII. DE UESTIGIO MINANDO.</p> <p>Si quis bouem aut caballo uel quolibet animal per furtum perdidit, et eum dum per uestigium sequitur consequutus inuenit, ut in tres noctes, ille qui eum ducit aut emisse aut cambiasset dixerit uel proclamauerit, ille qui per uestigium sequitur res suas per tertia mane agramire debet.</p> <p>Si uero iam tribus noctibus exactis qui res suas requiret eas peruenit, ille apud quem inueniuntur sic eas emisse aut cambiasset dixerit, ipse liceat agramire.</p> <p>Si ille uero quod per uestigium sequitur quod si agnoscere dicit, illi alii proclamantem, nec offerre per tertia manu uoluerit, nec solem secundum legem colocauerit, et tulisse conuincitur, M^{cc} din. qui fac. xxx sol. culp. iud.</p>	<p>[XXXVII] XXXVI. DE UESTIGIO MINANDO.</p> <p>[1] Si quis bouem aut cauallum uel quolibet animal ad furtum perdidit, et eum dum per uestigium sequitur fuerit consecutus usque in tres noctes, ille qui eum ducit aut emisse aut cambiasset dixerit uel proclamauerit, ille qui per uestigium sequitur per tertia manu debet adgramire;</p> <p>Si uero iam tribus noctibus exactis qui res suas queret si eas inuenit, ille aut emisse aut cambiasset dixerit, ipse liceat adgramire.</p> <p>[2] Si ille uero qui per uestigium sequitur se agnoscere dicit, illum alium reclamante, nec offerre per tertia manu uoluerit, nec solem secundum legem collegauerit, et ei uolenter quod se agnoscere dicit tulisse conuincitur, M^{cc} dinarii qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XXXVII. DE UESTIGIO MINANDO.</p> <p>[1] Si quis bouem aut caballum uel quolibet animal in furtum perdidit, et eum dum per uestigium sequitur fuerit consecutus usque inter tres noctes, si ille qui eum ducit aut emisse aut cambiasset si dixerit uel proclamauerit, ille qui per uestigium sequitur res suas per tertia manu debet agramire.</p> <p>Si uero iam tribus noctibus qui res suas querit et eas inuenit, ille apud quem inueniuntur si eas emisse aut cambiasset dixerit, ipsum liceat agramire.</p> <p>[2] Si uero ille qui per uestigium sequitur quod se agnoscere dicit, illo alio reclamante, nec offerre per tertia manu uoluerit, nec solem secundum legem colocauerit, et ei uolenter quod se agnoscere dicit tulisse conuincitur, sol. xxx soluat.</p>	<p>XXXVII. DE UESTIGIO MINANDO.</p> <p>[1] Si quis bouem aut uaccam, caballum uel quolibet animale perdidit, et eum dum per uestigium sequitur consecutus fuerat usque in tres noctes, ille qui eum ducit aut emisit aut cambiasset si dixerit uel proclamauerit, ille qui per uestigium sequitur res suas per tertia manu debet adgramire.</p> <p>[2] Si uero iam tribus noctibus exactis qui res suas inquirat eas inuenire, ille apud quem inueniuntur eas emisse aut cambiasset dixerit, liceat adgramire.</p> <p>[3] Si ille uero qui per uestigium sequitur ad se agnoscere dicit illos alium reclamantem in eo offerre per tertia manu uoluerit, nec solem secundum legem cognouerit, et ei uolenter quod se agnoscere dicit tulisse contrauincit, M^{cc} den. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>XXXVII[I]. DE UESTIGIO MINANDO.</p> <p>[1] Si quis bouem aut caballum uel quolibet^(a) animal in furtum perdidit, et eum^(b) per uestigium sequitur consecutus fuerit usque in tres noctes, ille qui eum ducit^(c) aut emisse aut cambiasset^(d) se dixerit uel proclamauerit, ille qui per uestigium^(e) sequitur res suas debet per tertia manu adgramire^(f).</p> <p>(*) quemlibet. (b) add: dum. (c) duxit. (d) cambiasset. (e) uestigio. (f) adgramire.</p> <p>[2] Si uero iam tribus noctes exactis qui res suas querit eas inuenit ille apud quem inueniuntur^(a) si eas emisse^(b) aut cambiasset^(c) dixerit, ipse^(d) licet^(e) adgramire^(f).</p> <p>(*) inueniuntur. (b) emisse. (c) cambiasset. (d) ille, corr. illi. (e) licet. (f) adgramire.</p> <p>[3] Si uero ille qui per uestigium^(g) sequitur quod si^(h) agnoscere dicit, illum alium reclamantem, nec offerre⁽ⁱ⁾ per tertia manu^(j) uoluerit, nec solum^(leg. solem) secundum legem^(k) culcauerit, et ei uolenter^(l) tulisse^(m) conuincitur, mal⁽ⁿ⁾ mitho- strastatido^(o), sum^(p) den. M^{cc} qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(*) uestigio. (b) se. (c) offerre. (d) mano. (e) lege. (f) add: quod se agnoscere dicit. (g) tulisse.</p>

LVIII. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis seruos (a) hominem ingenuum (b) occiderit (c), ipso (d) homicida (e) pro (f) medietate (g) parentibus tradatur, et illa (h) alia medietate dominus (i) serui si noluerit seruitutem (j); aut (k) si intellexerit (l) de lege si (m) obmallare (n) potit (o) ut (p) ipsa leode (q) non soluat.

LX. QUADRUPEDES SI SE HOMINEM OCCISERINT (a).

Si quis homo ex quolibet (b) pecu (c) occisus fuerit, et hoc parentis (d) illius (e) testibus potuerint (f) approbare (g), dum ille (h) dominus (i) pecoris (j) antea legem (k) non adimpleverit (l), medietate (m) de ipsa (n) leode (o) componat et pro (p) illa alia medietate ipso (q) quadrupede (r) donet (s); si (t) enim dominus (u) intellexerit per lege (v) se (w) defendere potes (x) ut nihil pro ipso pecore soluat.

(a) De quadrupedibus si hom. occ. 8; De quatuorpedis se hom. occisus, 9; no rubric in B-H. (b) colibet, F. (c) pecus, 8; pecco, 9; pecudem, B-H. (d) parentes, 8, 9, B-H. (e) 8, 9 add. cum. (f) potuerit, 9. (g) adprobare, 8, 9, B-H. (h) illi, 9. (i) dominus, G. H. (j) pecoris, 9; pecudis, B-H. (k) lege, 9; B-H add. exinde legem. (l) adimpleuit, B-H. (m) medietatem, 9, B.F. (n) illa, F. (o) leude, B.F. (p) pro, om. 9; pro-med., om. B-H. (q) ipsum, B-H. (r) quadrupede, 8; quatuorpede, 9; quadrupedem, B.H.; quatuorpedem, F.; quadrupedum, G. (s) donat, 9. (t) eo (eum, G) uidelicet modo si dominus se per (semper, F; semper, G) legem (lege, G) non intellexerit defendere, B-H. (u) dominus, 8; donus, 9. (v) legem, 8. (w) salica, 9. (x) potest, 8; potit, 9; potet - soluat, om. B-H.

LXI. DE UESTIGIO MINANDO (a).

[1] Si quis bouem aut caballum uel quolibet (b) pecus in furto (c) perdidit (d), et eum (e) dum uestigio (f) sequitur consequutus (g) fuerit usque ad tres noctis (h), si illi (i) qui eum ducit aut emisit (j) aut cambiasset (k) dixerit uel proclamauerit; Ille (l) qui per uestigio (m) sequitur res suas per tertia mano (n) (caramire, corr.) charamire (o) debet (p).

(a) De uist. men., 9; no rubric in F.G. (b) quolibet, F. (c) furtum, 8, 9, B-H. (d) perdidit, 9. (e) ipsum, B-H. (f) uestigio, 8, 9, B-H. (g) consequutus, 8, 9, B-H. (h) noctes, 8; noctes et illum (ille, B.F) qui ipsum furtum in potestate (-tem, G) habet dixerit, se aut comparasse (-set, F) aut concambiasse (-set, G), tunc licet ei, qui per uest. &c., B-H. (i) ille, 8. (j) emisit, 8. (k) cambi-, 8; cami-, 9. (l) illi, 9. (m) uestigio, 9; uestigium, G. (n) manu, 8, B.F.H; mane, G. (o) adchramire, 8; clamare, 9; adframire, B.F; aframire, G; aframire, H. (p) debet, 9; deb., om. B-H.

[2] Si uero tres (a) noctis (b) exactis (c) qui res suas querit et inuenerit (d), ille (e) apud quem inuenitur (f) eas (g) emisit (h) aut cambiasset (i) dixerit, ei (j) liceat (k) achramire (l).

(a) tris, 9. (b) noctes, 8. (c) exactas, 8; exactis, 9. (d) inuenire, 9. (e) illi, 9. (f) inuenit, 8. (g) eas, om. 8. (h) emisit, 8. (i) cambiasset, 9. (j) ei, om. 9. (k) 9 add. mal. (l) adchramire, 8; hachramire, 9.

Quod si ille (a) qui per uestigio sequitur res suas quae agnoscere (b) dicit (c), illo alio reclamante, nec offerre re (d) per tertia manu (e) uoluerit, uel solem secundum legem (f) calcauerit (g), sic (h) uolentur (i) hoc quod se agnoscere (j) dicit. Tollisse (k) conuincitur (l), mal mithio (frasito, corr.) frasitho (m), [MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.]

(a) illi qui res suas sequitur, uestigio res suas. . . 9. (b) agnoscere, 8. (c) dicitur, 8. (d) re, om. 9; it is written above the line in 8. (e) manum, 9. (f) secund. leg., om. 8. (g) calcauerit, 8, 9. (h) se, 8, 9. (i) uolentur, 8, 9. (j) tollisse, 9. (k) conuincit, 8; conuincitur, 9. (l) mithio frasito, 8; mithio frassitho, 9. (m) In B-H the § runs: Si u. t. noctes transactas r. s. quaesierit et e. l. et ille a. q. inueniuntur eas dixerit se aut comparasse (-set, G) aut concambiasse (-set, G), tunc ipsas ei l. licet, G) adframire (aframire, G; aframire, H). Q. si ille qui ipsum furtum p. uestigio (-ium, G) s. r. s. q. agnoscere (agnosceret, G) d. alio r. per t. (terciam, B) m. (manum, B; mane, G) adframire (aframire, G; aframire, H) noluerit, uel s. (solum, F) s. l. c. (culpauerit, B; culcauerit, F) et uolentur (uol-, F) h. q. se agnoscere dicit, tulerit (tulerit, G) sol. xxx culp. iud.

7 Si seruus hominem ingenuum occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis occisi parentibus tradatur, et aliam medietatem dominus serui se nouerit soluturum. Sed si seruus legem intellexerit, poterit dominus se obmallare ut ipse leudem non soluat.

XXXIX. De Quadrupedibus qui hominem ledunt.

Si aliquis homo ex quolibet quadrupede qui domesticus fuerit occidatur, et hoc cum testibus potuerit adprobare, + dum illius dominus + cuius pecus erat, ante legem non adimpleuit, medietatem de ipsa leudi componat et pro alia medietate ipsum quadrupedem homini donet. + Si uero pecoris dominus uitium in eo non intellexerit, secundum legem ex inde se potest defendere, et de ipso pecore nihil soluat.

+ parentes illius possint comprobare. † quod. † eo uidelicet modo si dominus quadrupedis non intellexerit secundum legem se defendere.

XL. De Vestigio minando.

Si quis bouem aut caballum siue quolibet animal in furto perdidit, et eiusdem uestigia sequitur, et id consequutus fuerit usque in tertia nocte, et ille qui id duxerit aut emisit se aut cambiasse dixerit aut proclamauerit, ille qui per uestigia sequitur res suas per tertia manu adchramire debet.

Si uero iam tribus noctibus exactis qui res suas querit et inuenerit, apud quem inuenitur si cas emisso aut cambiasse dixerit, ipsi liceat adchramire.

Qui uero per uestigium sequitur, quod se agnoscere dicit, illo alio reclamante, + non offerre per tertia manu uoluerit, nec solum secundum legem calcauerit, et ei uolentur quod se agnoscere dicit tulisse conuincitur, malb. + mittinio + frastatitio, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud. + adchramire noluerit. † frastatitio.

[8] Si seruus hominem ingenuum occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis hominis occisi parentibus tradatur, et aliam medietatem dominus serui se nouerit soluturum; aut si legem intellexerit (a), poterit (b) se obmallare ut leudem non soluat. (c) intellegit, Q. (d) poterit, V.

XXXVIII. DE QUADRUPEDEBUS SI HOMINEM OCCIDERINT.

Si quis homo a quolibet pecude (a) domestico fuerit occisus, et hac (b) parentes illius potuerint testibus conprobare quod dominus pecudis (c) antea legem non adimpleuit, medietatem compositionis dominus ipsius quadrupedis cogatur exsoluere; ipsum uero quadrupedem, qui est auctor criminis, pro medietate compositionis restituat requirenti, eo uidelicet modo si dominus quadrupedis non intellexerit secundum legem se defendere. (d) quadrupede, Q. (e) hoc, Q.V. (f) quadrupedis, Q.

XXXIX. DE UESTIGIO MINANDO (a).

Si quis bouem aut caballum uel quolibet animal sibi furatum perdidit, et eum per uestigium sequendo fuerit consequutus infra tres noctes, et ille qui eum ducit se comparasse aut cambiasse dixerit uel proclamauerit, ille qui per uestigium sequitur res suas debet per tertia manu (a) adchramire (b).

(a) uestigis minandis, Q. (b) et non, Q. (c) tertia, Q. (d) manu, Q. (e) achramire, O; adramire, Q; adframire, V.

Si uero iam tribus noctibus exactis (a) qui (b) res suas quaesierit et inuenerit, ille apud quem inueniuntur si eas emisse aut cambiasse se (c) dixerit, liceat adchramire (d).

(a) exactibus, Q. (b) quibus qui, V. (c) se, om. Q.V. (d) adramire, Q; adframire, V.

Quod si ille qui per uestigium sequitur, quod se agnoscere dicit (a), illo alio reclamante, per tertia manu adchramire (b) noluerit, nec solem secundum legem calcauerit, sed ei uolentur (c) quod se agnoscere dicit tulisse conuincitur, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud. (d) didicit, Q. (e) adramire, Q; adframire, V. (f) uolentur, Q.

Cf. Edict. Hilp. 5; Capit. Lud. 7; Sohm, Proc. 84.

Cf. L. Alam. (Fact. III. 17-19), 102, 103; Rip. 46; Gund. 18. 73; Ed. Roth. 324-328; Li. 137; L. Fris. (Add. Sap.) III. 68; Alf. 23, 24; App. xx. 41; Sohm, Proc. 84.

Cf. L. Sal. 47, 89; Rip. 33, 47; Gund. 16, 73, 95; App. I. 1; Waitz, 156, 158, 159; Sohm, Proc. 3, 56 ff, 97 ff. Cf. L. Sal. 66, which may, probably, be regarded as a *novella* to this tit. or as having originally formed one of its paragraphs.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
XXXVIII. DE FURTIS CABALLORUM UEL EQUORUM.	[XXXVIII] XXXVII. DE FURVIS CAUALLORUM UEL EQUARUM.	XXXVIII. DE FVRTV CABALLORUM ET EQVITARUM.	XXXVIII. DE FURTIS CABALLORUM UEL EQVIS.	XXXVIII[1]. DE FURTIS CABALLORUM.
[1] Si quis caballum carrucaricum inuolauerit, cui fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, mal sanzacho, hoc est MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	[1] Si quis caualum qui carruca trahit furauerit, cui fuerit adprobatum, mal sanziam, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud.	[1] Si quis caballum qui carucam trahit furauerit, sol. XLV culp. iud.	[1] Si quis caballum qui carrucam trahit furauerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.	[1] Si quis caballum qui carruca trahit furauerit, mal sanzacho*, sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud., [excepto capitale et dilatura].
[9] Si quis admissario furauerit, cui fuerit adprobatum, mal ualderido, hoc est MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.	[9] Si quis arnessario furauerit, cui fuerit adprobatum, mal ualderido, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud.	[9] Si uero admissarium furati fuerant, precius superius comprehensam conuenit obseruare.	[9] Si quis uuaranione furauerit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp.	[9] Si quis uuaranionem(*) homine franco furauerit, mal ualderido*, sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) uuaranione.
[8] Si quis admissario cum gregem suam, hoc est XII equas, inuolauerit, praeter capitale et dilatura, mal marthi, hoc est MCD din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.	[8] Si quis arnessarium cum gregem suum, hoc est equas, cui fuerit adprobatum, mal sunnista, sunt din. MMD fac. sol. LXII culp. iud.	[9] Si uero admissarium cum grem suum, hoc est cum XII equas, furauerit, sol. LXII culp. iud., excepta capitale et dilatura.	[8] Si uero admissarium furati fuerant, precius superius comprehensam conuenit obseruare.	[8] Si quis caballo spado(*) furauerit, mal sanzisto*, sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et dilatura(*). (*) spado. (*) exc. cap. et del. om. 5.
[4] Si uero grex minor fuerit usque ad septem capita cum admissario, excepto capitale et dilatura, sol. LXIII culp. iud.	[4] Si uero grex ille minor fuerit, usque ad VII capita cum arnessario fuerint, cui fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, MMD din. qui fac. sol. LXII culp. iud.	[8] Si uero grex minor fuerit usque ad septem capita et cum admissario furati fuerint, causa superius intimata conuenit obseruare.	[4] Si uero admissarium furati fuerant, precius superius comprehensam conuenit obseruare.	[4] Si uero uuaranionem(*) regis(*) furauerit, mal sanzicho*, sol. xc culp. iud., excepto capitale et dilatura. (*) uuaranione rege.
[5] Si quis equam pregnantem inuolauerit et ei fuerit adprobatum, mal marthi, hoc est MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.	[5] Si quis equa pregnantem furauerit et ei fuerit adprobatum, mal sanzacha, sunt din. MDCCC fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[4] Si quis polletro anniculum furauerit, sol. xv culp. iud., excepta capitalia et dilatura.	[4] Si uero grex minor fuerit usque ad septem capita et cum admissario furati fuerint, causa superius intimata conuenit obseruare.	[6] Si uero amissario(*) cum gregem suum(*), hoc est cum VII aut XII equas(*), furauerit, mal sanzicho*, sunt den. MD qui fac. sol. LXIII(*) culp. iud., excepto capitale et dilatura(*). (*) amissario, corr. amassario. (*) suum, (*) equas. (*) LXII. (*) exc. cap. et del. om. 5.
[6] Si quis poledrum anniculum furauerit, cui fuerit adprobatum, mal marsolem, hoc est DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.	[6] Si quis poletro annicolo furauerit et ei fuerit adprobatum, mal sunnista, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.	[4] Si quis polletro anniculum furauerit, sol. xv culp. iud., excepta capitalia et dilatura.	[4] Si quis pulletrum anniculum furauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.	[6] Si uero greges(*) minor fuerit(*) usque ad sex capita, et pretius et causa ut superius est conuenit obseruare. (*) gregis minora fuit.
[7] Si uero sequente poletrum furauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.	[7] Si uero sequentis poletrus furauerit et ei fuerit adprobatum, mal sanzacha, sunt din. cxx fac. sol. III culp. iud.	[5] Sequenti polletro furauerit, sol. III culp. iud.	[5] Si uero sequenti pulletro furauerit, cxx den. qui fac. sol. III culp.	[10] Si quis iumentum prignantem furauerit, mal sanzachaia*, sunt den. MDCCC qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et dilatura(*). (*) exc. cap. et del. om. 5.
		[6] Si quis iumentum alienum trabatterit, sol. xxx culp. iud.		[7] Si quis poletrum anniculum uel bimum furauerit, mal nabothona pondero*, sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et dilatura.
				[6] Si uero poletro sequente furauerit, mal sanzacha*, sunt den. cxx qui fac. sol. III culp. iud., [excepto capitale et dilatura].
				[9] Si quis iumentum(*) alienum trabatterit(*), mal sanzachaia*, sunt den. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud., [excepto capitale et dilatura]. (*) iumenta aliena tribatterit.
				[11] Si quis caballum aut iumentum furauerit, mal sanzicho*, MDCCC den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale [et dilatura].
				[12] Si quis amissarium(*) alienum extra(*) consilium domini(*) sui spaudauerit(*), mal sanzachaia*, sunt den. DC qui fac. sol. xv culp. iud., et pro quisque iumento triante I componat. (*) amissarium. (*) sine. (*) domine suae spaudauerit.

LXII. DE FORTIS (a) CABALLORUM.

[1] Si quis caballum qui carrua (b) trahit (c) furauerit, mal channas zascho (d), [MDCCC den. qui fac.] sol. XLV culp. iud.

(*) furtis, 8, 9, B-H. (b) carruga, 8, H; carruca, 9, B, G; caruca, F. (c) trahit, 8, B-H. (d) canzasco, 8; chanzascho, 9.

[2] Si quis admissario (a) ad homine (b) franco (b) furauerit, mal uadreto (c), [MDCCC den. qui fac.] sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura (d).

(*) admissario, 8; amissario, 9; amissarium, B; admissarium, F, H; amissarium, G. (b) hominem francum, B-H. (c) uadreto, 9. (d) ex. cap. et del., om. 8.

[3] Si quis admissario (a) cum grege (b) usque ad (c) duodecem aequas (d) furauerit (e), mal uadreto (f), [MMD den. qui fac.] sol. LXII culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) admissarium, 8, G; (admissarium, corr.) admissarium, B; admissarium, F, H. (b) gregem, 9. (c) ad, om. B-H. (d) quis, 8; equas, 9; iumenta, B-H. (e) -rit, 9, B, F, H; furatus fuerit, G. (f) uadseto, 8; (uadreto, or) uadsetho, 9.

[5] Si quis poletrum (a) anniculum (b) furauerit, mal nabohot (c), [DC den. qui fac.] sol. XV culp. iud., excepto (d) capitale et delatura (e).

(*) poletrum, 8; pulletrum, 9; pol, om. B, G, H. (b) anniculum, 8, B, G, H. (c) no glori in 8. (d) exc. c. et del., om. 8. (e) this is not in F.

[4] Si quis polletrum (a) furauerit, mal uadreto (b), sol. xxx culp. iud., excepto (c) capitale et delatura (d).

(*) pulletrum, 9; poletrum, B; poletro, F; poledrum, H. (b) uadreto, 9. (c) exc. c. et d., om. F. (d) this is not in 8.

[6] Si quis iumenta (a) aliena (b) trabatterit (b) ut (c) euaserit (d), mal sitabaim (e), [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

(*) iumentum alienum, 8. (b) trabatterit, 8; trabatteret, 9; trabata tenuerit, B; trabata euaserit, F; trabatuerint, G; trabatuerint, H. (c) aut, 8; et, 9, B-H. (d) euaserint, B-H. (e) sitabahim, 8; sitabahum, 9.

[7] Si (a) exinde mortua fuerit (b), mal sitabaim (c), sol. xxx (d) culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) Et si, 8. (b) fuerint, B-H. (c) sitabahim, 8; sitabahim, 9. (d) DC den. qui fac. sol. xv, 8.

XLI. De furtis cabellorum.

1 Si quis caballum qui carrucam trahit furauerit, malb. chanco, MDC den. qui fac. sol. xl culp. iud., excepto capitale et delatura.

3° Si quis uuarannionem homini Franco furauerit, malb. uadrido, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

7 Si quis Franco homini admissarium furauerit, malb. uadredo, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

2 Si quis caballum spathum furauerit, malb. chengisto, MCCCC den. qui fac. sol. XXXV culp. iud., excepto capitale et delatura.

4 Si quis uuaranionem Regis furauerit, malb. setheo, + MCCCC den. qui fac. sol. LX culp. iud., excepto capitale et delatura.
† III MDC den. qui fac. sol. XC.

5 Si quis admissarium cum grege, hoc est cum VII aut XII equabus, furauerit, malb. huicthe sonistha, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio, culp. iud., excepto capitale et delatura.

6 Si autem de grege minus fuerint usque ad sex capita, et pretium et caussam superius conuenit obseruare.

13° Si quis equam pragnantem furauerit, malb. estalathia, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.
† iumentum pragnans.

9 Si quis puledrum anniculum siue bimum furauerit, malb. napodero, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

8 Si quis puledrum furauerit, malb. uadredo, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

10 Si uero sequentem puledrum furauerit, malb. sare, cxx den. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

11 Si quis iumenta aliena tribatterit et euaserint, malb. stalathia, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

12° Si autem mortua inde fuerint, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

14° Si quis iumentum aut caballum furauerit, MCCCC den. qui fac. sol. xxxv, excepto capitale et delatura.

15° Si quis admissarium alienum sine consensu domini sui spadauerit, malb. andechobina, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud., et unumquodque iumentum quod ille inire consueuerat, trientem, quod est tertia pars solidi, id est, XIII den. et tertia pars unius denarii.

XL. DE CABALLIS FURATIS.

[1] Si quis caballum qui carrugam trahit furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura (c).

(*) e. c. et d., om. Q.

[2] Si quis warannionem (a) homini Franco (b) furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) uuaranionem, Q. (b) f ancho, T, V.

[3] Si quis caballum spadatam furauerit, MCCCC din. qui fac. sol. XXXV culp. iud. (a), excepto capitale et delatura (b).

(*) Q adds: similiter. (b) § 3 om. O.

[4] Si quis warannionem (a) regis furauerit, MMDCC din. qui fac. sol. xc culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) uuaranionem, Q.

[5] Si quis amissarium cum grege, hoc est cum septem aut (a) duodecim equabus, furauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) Q adds: cum.

[6] Si autem de grege minus fuerit usque ad sex capita, et (a) pretium et caussam superius intimatam conuenit obseruare (b).

(*) causa s. intimata c. o. Q. (b) The Est MS. adds: accord. ing to Muratori: Si uero minus de sex fuerint M denariis, qui faciunt sol. XXV, culp. iud., excepto capitale et delatura.

[11] Si quis equam pragnantem furauerit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud. (a).

(*) Q adds: excepto capitale et delatura.

[7] Si quis puledrum (a) anniculum uel (b) bimum furauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) pulletrum, Q. (b) aut, Q.

[8] Si uero sequentem puledrum (a) furauerit, cxx din. qui fac. sol. III culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) polletrum, Q.

[9] Si quis iumenta aliena tribatterit (a) et euaserit (b), DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (c).

(*) tribatterit, G, I; tribuaterit, N; trebatauerit, B; tribatterit, Q; tribatterit, V. (b) euaserit, V. (c) V adds: excepto capitale et delatura.

[10] Si autem mortua (a) inde fuerint, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud. (b).

(*) mortua l. fuerit, Q. (b) A adds: excepto capitale et delatura.

[12] Si quis iumentum aut caballum furauerit, MCCCC din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

[13] Si quis admissarium alienum sine consensu domini (a) spadauerit (b), DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. Et per (c) unumquodque iumentum quae ille (d) continere consueuerat triente uno (e) componat, quod est tertia (f) pars solidi, id est, tredecim dinarii et tertia pars unius dinarii.

(*) T, V adds: sul. (b) spadauerit, O. (c) pro, Q; per, om. V. (d) illi, Q. (e) triaen. 4418 A.O; trienti, N; trien, G, T, V; triant, Q. (f) tres, Q.

Cf. L. Rip. 18; Alam. (Pact. III. 13), 70-72; Sax. 29; Thur. 35; Fris. (Add. Sap.) 1.3; Sohm, R. u. G. 562.

Cf. Recap. L. Sal. 18; L. Cham. 25; Sohm, R. u. G. 562.

Cf. Recap. L. Sal. 23.

Cf. Alf. 16; App. 1. 7.

In Cod. 7 the amount of the fine has been altered, but it is not clear whether xxx was changed into xv, or xv into xxx.

Cf. Recap. L. Sal. (b) 3.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[6] Si quis caballo alieno excurtauerit, mal leodardi, hoc est cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud.</p>		<p>[7] Si quis caballum alienum excurtauerit, sol. iii culp. iud.</p>	<p>[6] Si quis caballum alienum excurtauerit, cxx den. qui fac. sol. iii culp.</p>	<p>[18] Si quis [per] superbiam aut per inimicitiam caballos aut iumenta aliena trebatterit (*) uel debilitauerit, malb stalachia*, sunt den. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) tribatterit.</p> <p>[14] Si quis caballum alienum excurtauerit, malb leodardi, sol. iii culp. iud. (*) (*) The words between [] which are not in 6, have been supplied from 5.</p>
<p>XXXVIII. DE PLAGIATORIBUS.</p>	<p>[XXXIX] XXXVIII. DE PLAGIATORIBUS.</p>	<p>XXXVIII. DE PLAGIATORIBUS.</p>	<p>XXXVIII. DE PLAGIATORIBUS.</p>	<p>XXXIX. DE PLAGIATORIBUS.</p>
<p>[1] Si quis mancipia aliena sollicitare uoluerit et ei fuerit adprobatum, mal obscult, hoc est dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis mancipia aliena sollicitare uoluerit et adprobatus fuerit, malb obsculte, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis mancipia aliena sollicitare uoluerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis mancipia aliena sollicitare uoluerit, dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[1] Si quis mancipia aliena sollicitauerit (*) et adprobatus fuerit, malb leod thelazina*, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) sollicitauerit.</p>
<p>[2] Si seruus alienus fuerit plagiatus et ipse trans mare ductus fuerit, et ibidem ad domino suo inuentus fuerit et ad quo ipse in patria plagiatus est in mallo publico nominauerit, et ibidem testis debet collegere.</p>	<p>[2] Si seruus alienus fuerit plagiatus et ipse trans mare ductus fuerit, et ibidem a domino suo fuerit inuentus et ad quod ipse in patria sua plagiatus est in mallo publico nominauerit, tres ibidem testes debeat collegere.</p>	<p>[2] Si seruus alienus fuerit plagiatus et ipse trans mare ductus, et ibidem ipse domino suo fuerit peruentus et a quo ipse in patria sua plagiatus est in mallo publico nominauerit, tres ibidem testes debeat collegere.</p>	<p>[2] Si seruus alienus fuerit plagiatus et ipse trans mare ductus, et ibidem ipse domino suo fuerit peruentus et a quo ipse in patria sua plagiatus est in mallo publico nominauerit, tres ibidem testes debeat collegere.</p>	<p>[2] Si quis seruus alienus plagiatus (*) fuerit et ipse trans mare fuerit ductus, et ibidem a domino suo fuerit peruentus et a quo ipse in patria plagiatus est in mallo publico nominauerit, tres ibidem testes collegere (*) debet (*). (*) plagiatus. (*) colligere debent.</p>
<p>[3] Iterum cum seruus si de trans mare fuerit reuocatus in alterum mallum debet nominari, ibidem simul iii testis debet collegi edoneus; ad tercius uero mallum similis fieri debet ut noue testes iurent quod seruum ipsum equaliter super plagiatores audierit dicentem, et sic postea qui eum plagiavit, malb unistarío, propter capitale et delatura, din. Mcccc fac. sol. xxxv culp. iud.</p>	<p>Iterum cum seruus ipse si trans mare fuerit reuocatus in altero mallo similiter fieri debet, ut nouem testes iurent ut seruum ipsum per tres mallos equaliter super plagiatores dicentem audierint, sic postea qui eum plagiavit debet, mal mallo, sol. xxxv, excepta capitale et delatura.</p>	<p>Iterum eum (leg. cum) seruus ipse citra fuerit remedatus in altero mallo debet iterum nominare, hibi similiter tres testes debent collegi; ad tertio uero mallo similiter facere debent ut nouem testes iurent quod seruum ipsum equaliter super plagiaturam dicentem audientes, sic postea qui eum plagiavit, hoc est Mcccc den. qui fac. sol. xxxv culp.</p>	<p>Iterum eum (leg. cum) seruus ipse citra fuerit remedatus in altero mallo debet iterum nominare, hibi similiter tres testes debent collegi; ad tertio uero mallo similiter facere debent ut nouem testes iurent quod seruum ipsum equaliter super plagiaturam dicentem audientes, sic postea qui eum plagiavit, hoc est Mcccc den. qui fac. sol. xxxv culp.</p>	<p>Iterum cum seruus ipse citeri (*) mare fuerit (*) reuocatus in alterum uero mallum (*) debet iterum nominare, hibi similiter tres testes debent collegere (*); ad tertio uero mallo similem fieri debet ut nouem (*) testes iurent quod seruum ipsum equaliter semper super plagiatores dicere (*) audierint, sic postea qui eum plagiavit (*), hoc est malb mallo uitridariu*, sunt den. Mcccc qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura. (*) chitra mari fuerit. (*) mallo. (*) collige. (*) noui. (*) dicentem. (*) plagiavit.</p>
<p>[4] Qui confessio serui usque iii plagiatores amittitur, sed eam tamen rationem ut nomina hominum et uillarum semper debeat nominare.</p>	<p>Qui confessio serui usque ad tres plagiatores amittitur. Sed ea tamen ratione ut nomina hominum et uillarum semper et debeat nominare.</p>	<p>Quod confessus seruus usque ad tres plagiatores admittat, si eam tamen rationem ut nominauit nomina hominum et uillarum semper debeat nominare.</p>	<p>Quod confessus seruus usque ad tres plagiatores admittat, si eam tamen rationem ut nominauit nomina hominum et uillarum semper debeat nominare.</p>	<p>[8] Qui confessio serui usque ad tres plagiatoribus (*) admittitur, sed ea tamen ratione et (*) nomina hominum et uillarum semper equaliter debeat nominare. (*) plagiatoris. (*) ut.</p>
<p>[2] Si quis hominem ingenuum plagiauerit et probatio certa non fuit sicut pro occiso iuratore donet: si iuratores non potuerit inuenire, viiiM din. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis uero hominem plagiauerit et uenduerit et probatio certa non fuerit, sicut pro hocciso iuratores dare debet; si iuratores non potuerit inuenire, malb falconu, sunt din. viiiM fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis hominem ingenuum plagiauerit et uendiderit, sol. cc culp. iud.</p>	<p>[2] Si quis hominem ingenuum plagiauerit aut uendiderit, viiiM den. qui fac. sol. cc culp.</p>	<p>[4] Hi (*) quis hominem ingenuum plagiauerit et uindiderit, et postea in patria (*) reuersus fuerit, malb (chaldéfico, corr.) chaldéficho*, sol. c culp. iud. (*) Si. (*) patriam ad propria.</p> <p>[5] Si quis hominem ingenuum uenderit (*) et postea in patria propria (*) reuersus fuerit (*), malb (fanchamo, corr.) franchamo*, sunt den. viiiM qui fac. sol. cc (*) culp. iud. (*) uindiderit. (*) reuersus ad propria non fuerit. (*) c.</p>
<p>[3] Si romano plagiauerit, sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>[3] Si romanus ingenuum plagiauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII culp. iud.</p>			
<p>226</p>	<p>227</p>	<p>228</p>	<p>229</p>	<p>230</p>

16* Si quis per superbiam aut per inimicitiam caballos aut iumenta aliena tribauerit uel debilitauerit, malb. * stala sthia, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[14] Si quis per superbiam aut inimicitiam caballos aut iumenta aliena trebatterit (*) uel debilitauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud. (*) tribattent, T; tribatteerit, V.

LXIII. [9] (*) Si quis caballum alienum excortauerit (*), mal leodardo (*), [cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud. (*) For § 1 of Al. 63 see Al. 23. (*) scurtauerit, g; excurtaberit, G. (*) leod, 8; leodardi, 9.

[16] Si quis caballum alienum excortauerit (*), cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud. (*) excortauerit, Q.

Cf. L. Sal. 65.

LXIII. [8] Si quis caballum mortuum sine permissu (*) domini sui excortauerit (*), mal leodardo (*), [cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud. (*) permissum, B-H. (*) excortauerit, 8; decodauerit, 9; excurtauerit, F; excurtaberit, G. (*) leud, 8; leodardi, 9.

17 Si quis caballum alienum sine consensu domini sui excortauerit, malb. leudardi, cxx den. qui fac. sol. iii culp. iud., excepto capitale et delatura.

[15] Si quis caballum alienum sine consensu domini (*) excurtauerit (*), cxx din. qui fac. sol. iii culp. iud. (*) Q adds: sui. (*) excortauerit, Q.

LXIII. DE PLAGIATORIBUS (*).

XLII. De Plagiatoribus.

XLI. DE HIS QUI ALIENA MANCIPIA SOLLICITAUERINT.

Si quis mancipium (*) alienum (*) sollicitauerit (*), mal theolaina, [dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) no rubric in B-H. (*) mancipio, 9. (*) alieno, 9. (*) soll-, & B-H.

1 Si quis mancipia aliena sollicitauerit * et conuictus fuerit, malb. theu la sina, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[1] Si quis mancipium alienum sollicitauerit et conuictus fuerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

Cf. Pact. pro ten. pac. vii; L. Rip. 16; Alam. 46-48; Baj. 9. 4; Gund. 107; Fris. 21; Sax. 20; Wis. vii. 3.

LXV. [Rubrica deest in omnibus].

[1] Si quis seruus alienus (*) furatus fuerit et ipse (*) trans mare fuerit (*) ductus, et ibidem (*) domino (*) suo (*) peruentus (*) fuerit et ipsi (*) qui in patria aliena placatus (*) est (*) in mallo publico nominauerit (*), tres testes ibidem colligere (*) debet. (*) alienus, 8, 9. B-H. (*) ipse, om. B.F.H; in G. (*) fu., om. B-H. (*) & B-H add: a; q adds: ad. (*) dominum, 9. (*) suum, 9. (*) inuentus, B-H. (*) ipse, & B.G.H. (*) plagiatus uel uenditus, B-H. (*) est, om. 9. (*) -rint, F; 8 adds: et. (*) colligere, & B.H.

2* Si seruus alienus fuerit furatus et ipse trans mare fuerit ductus, malb. * uiridio *, siue in quamlibet regionem ipsum duxerit, et ibidem a domino suo inuentus fuerit et ipsum a quo in patria aliena plagiatus est in mallo publico nominauerit, et tres ibidem testes colligere dominus debet. † Si quis seruus alienus plagiari, id est per circumuentionem de seruitio domini sui abstulerit.

[2] Si quis seruum alienum plagiauerit (*), id est per circumuentionem de seruitio domini sui abstraxerit, et trans mare siue in (*) qualibet regione ipsum duxerit et ibidem a domino (*) inuentus fuerit et ipsum a quo in patria plagiatus est in mallo publico nominauerit, et tres ibidem testes dominus habere debet. (*) placauerit, Q. (*) in, om. Q. (*) domino, Q.

Cf. Sept. Caus. iii. 7; Waitz, 61, 144, 167, 171.

Iterum cum seruus (*) ipse (*) de (*) trans (*) mare (*) fuerit reuocatus (*) in alio mallo iterum (*) minare (*) debet, et ibi (*) tres testes debet colligere (*). Edonius (*) a (*) tercio uero mallo similiter faciat ut (*) nouem testes iurent quod seruus ipsius (*) equaliter (*) per totos (*) tres mallos (*) super plagiatores dicere audissent (*), sic postea qui eum plagiavit (*) hoc est uargauerit (*), mal malo ui eridario (*), [cccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura (*).

et iterum cum seruus ipse citra mare fuerit reuocatus in altero mallo iterum debet nominare qui eum plagiauerit, et ibidem similiter tres testes colligere debet, ad tertium uero mallum similiter facere debet ut nouem testes iurent quod seruus ipsum equaliter per totos mallos super plagiatores dicentem audissent. Sic postea qui eum plagiauerit, mccc den. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura.

Et iterum cum seruus ipse citra mare uel de qualibet regione fuerit reuocatus in altero mallo debet nominare qui eum plagiauerit (*); et ibidem similiter tres testes debent (*) adesse. Ad tertium uero mallum similiter fieri debet ut nouem testes iurent quod seruus ipsum equaliter semper super plagiatores dicentem audissent. Sic postea qui eum plagiavit, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud., excepto capitale et delatura; (*) placuit, Q. (*) debeant, Q.

(*) seruus, 8, 9. B-H. (*) ipse, 9. (*) de, om. F. (*) trans-mare, B-H. (*) reuocatus, B-H. (*) iterum, om. 9. (*) nominare, 8, 9. B-H. (*) ibidem, & B.F. (*) colligere, & B.H. (*) idoneus, & F; edonius, 9; idoneos, B.H.; id., om. G. (*) Ad, 8; ad, 9; Similiter in tercio mallo fac., B-H. (*) et, 9. (*) ipsote, & (*) qualiter, 8. (*) totos, B-H. (*) mallos, B-H; F adds: debeat nominare. (*) -set, G; -seset, H; B-H add here the second clause of § 2: ea tamen ratione (-onem, G) ut n. h. u. uillarum (uillarum, B.F.G) eq. per totos III mallos d. nom. (*) placuit, 9; plagiavit, B-H. (*) uargauit, 8; uargauerit, H. (*) malb. in alio ueridario, 8; mal mallo ueridario, 9. (*) xxx, H. (*) exc. c. et del., om. B-H.

[2] Qui (*) confessio serui usque ad tres plagiatores ascendit, sed eam tamen rationem (*) ut nomina hominum uel uillarum (*) equaliter per tres totos (*) mallos (*) debeat nominare (*). (*) Qui - sed, om. B-H. (*) ratione, 9. (*) uillarum, & 9. (*) totos, 8; tot., om. 9. (*) mallos, 8. (*) numerare, 9.

3* Quae confessio serui usque ad tres plagiatores admittatur, ea tamen ratione ut nomina hominum et uillarum equaliter per totos tres mallos debeant nominare. (*) et, Q. (*) debeant, Q.

ea tamen ratione ut (*) nomina hominum et uillarum equaliter per totos tres mallos debeat (*) nominare. (*) et, Q. (*) debeant, Q.

Cf. Sept. Caus. vi. 3; Sent. Sept. Sept. 7.

LXVI. [Rubrica deest in omnibus].

Si quis hominem ingenuum plagiauerit (*) uel uindederit (*), mal friso falchino (*), [viii den. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) plagiauerit, & B.G.H; placauerit, 9.F. (*) uindederit, & B.H; uindedit, 9; uindedit, F.G. (*) friso falchino, 8, 9.

4 Si quis hominem ingenuum plagiauerit et uindedit, * et postea in patriam reuersus fuerit, malb. * friso faltouo seu audel fecto, viii den. qui fac. sol. cc culp. iud.

[3] Si quis hominem ingenuum plagiauerit uel uindederit, et postea in patria reuersus fuerit, viii din. qui fac. sol. c culp. iud.

5 Si quis hominem ingenuum uindedit et postea in patriam reuersus non fuerit, malb. fal. cham, viii den. culp. iud. qui fac. sol. cc.

[4] Si quis hominem ingenuum uindedit et postea in patriam (*) ad propria (*) reuersus non (*) fuerit, viii din. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) patria, Q. (*) ad propria, om. V. (*) non, om. Q; post in patriam reuersus uoc l. T.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 6 & 5.
<p>XL. SI SERUUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS].</p>	<p>[XL] XXXVIII. SI SERUUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS.</p>	<p>XL. SI SERVUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS.</p>	<p>XL. SI SERUUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS.</p>	<p>XL. (4) SI SERUUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS.</p>
<p>[1] Si talis fuerit causa unde ingenuus DC din. <i>hoc est</i> sol. XV componere debuerat, seruus super scamnum tensus CXX ictos flagellorum [accipiat].</p>	<p>[1] Si talis fuerit causa unde ingenuus DC din. <i>quis</i> fac. sol. XV componere debuerit, seruus super scamnum tensus CXX ictus accipiat.</p>	<p>[1] Si talis fuerit causa unde ingenuus sol. XV componere debuerat, seruus super scamnum tensus CXXV ictos accipiat.</p>	<p>[1] Si talis fuerit causa unde ingenuus sol. XV componeret, seruus super scamnum tensus CXX ictus accipiat.</p>	<p>[1] Si <i>quis</i> seruus in furtum^(b) inculpatus si talis causa <i>est</i> unde ingenuus sol. XV componere debet^(*), seruus super scamnum⁽⁴⁾ tensus^(*) CXX ictus accipiat. ^(*) In Cod. 5 <i>hinc</i> Chapter is number d XII. ^(b) <i>the next</i> XL. ⁽⁴⁾ <i>add.</i>: fuerit. ^(*) debuerit. ⁽⁴⁾ scamno. ^(*) tensus.</p>
<p>[2] Si uero antequam torquatur fuerit confessus et ei cum domino seruo conuenerit, CXX din. qui <i>fac.</i> sol. III <i>dominus</i> reddat.</p>	<p>[2] Si uero antequam torquatur,</p>	<p>[2] Si uero antequam torcatur fuerit confessus et ei cum domino serui conuenerit, solidos culp. iud., <i>pro</i> dorsum suum componat et capitalem dominus in locum restituat.</p>	<p>[2] Si uero antequam torquetur confessus fuerit et cum domino serui conuenerit, CXX den. qui <i>fac.</i> sol. III culp. <i>pro</i> dorsum serui et capitali dominus reddat.</p>	<p>[2] Si uero antequam torquetur⁽⁴⁾ fuerit confessus et ei cum domino seruo conuenerit, CXX den. qui <i>fac.</i> sol. III <i>pro</i> dorsum suum reddat^(b), et <i>capitalis</i> dominus serui in locum restituat. ^(*) torquatur. ^(b) (redimat, <i>corr.</i>) dat.</p>
<p>[3] Si tamen maior culpa fuerit unde ingenuus XXXV sol. reddere debet (<i>Hic nonnulla desunt</i>).</p>	<p>[3] Si tamen maior culpa fuerit unde ingenuus sol. XXXV soluere possit, similiter seruus CXXI colapos accipiat,</p>	<p>[3] Si tamen maior culpa fuerit unde ingenuus sol. XXXV soluere possit, similiter seruus CXXI colapos accipiat,</p>	<p>[3] Si tamen maior culpa fuerit hunde ingenuus MCCCC den. id est sol. XXXV soluere possit, similiter seruus CXX colobos CCCC (<i>leg.</i> accipiat).</p>	<p>[3] Si tamen talis culpa fuerit unde ingenuus MCCCC den. <i>quis</i> sol. XXXV soluere⁽⁴⁾ possit, similiter seruus CXX colpos^(b) accipiat. ^(*) soluere. ^(b) colpus.</p>
<p>[4] Et si confessus non fuerit, ille qui eum torquet si adhuc uoluerit ipso seruo torquere, etiam nolente domino, pignus domino serui donare debet.</p>	<p>[4] Et si confessus non fuerit, ille qui eum torquet si adhuc uoluerit ipsum seruum torquere, etiam nolente domino, pignus domini serui dare debeat;</p>	<p>[4] Et si confessus non fuerit, ille qui eum torquet si adhuc noluerit ipsum seruum torquere, etiam nolentem dominus, pignus domino serui dare debet.</p>	<p>[4] Et si confessus non fuerit, ille qui eum torquet si adhuc noluerit ipsum seruum torquere, etiam nolentem dominus, pignus domino serui dare debet.</p>	<p>[4] Et si confessus non fuerit, ille⁽⁴⁾ qui eum torquetur^(b) si adhuc uoluerit ipsum seruum torquere, etiam nolente^(*) domino, pignus domini serui donare debet. ^(*) III. ^(b) torquetur. ^(*) nolentem.</p>
<p>Si seruus postea ad supplicia maioribus subditur et si confessus fuerit, nihil ille super domino credatur; ipse illo seruo in potestatem habiturus <i>est</i> qui eum torsit. Dominus serui unde iam pignus accipit praecium pro suo seruo accipiat.</p>	<p>si fuerit confessus, nihil suum domino credat; ipse uero in potestatem seruum illum abiturus qui eum torsit; <i>dominus</i> uero serui unde iam pignus accipit praecio pro suo seruo accipiat.</p>	<p>et sic seruus postea ad supplicia maioribus similiter datur, et si confessus fuerit, nihil illi super dominus credatur. [4] Si uero ipsum seruum habetur usque eum torsit dominus serui unde pignus praecio pro seruo accipiat.</p>	<p>[5] Et sic seruus postea ad supplicia maioris datur, et si confessus fuerit, nihil ille super domino credatur, ipse uero illum seruum habiturus qui eum torsit; dominus serui unde iam pignus haccipit praecio pro suo seruo accipiat.</p>	<p>[5] Et si⁽⁴⁾ seruus postea ad supplicia maioribus subdatur et si confessus fuerit, nihil ei super domino credatur. Ipse uero qui eum torsit illum seruum in potestatem^(b), dominus serui unde iam pignus accipit praecium^(*) pro ipso⁽⁴⁾ seruo^(*) accipiat. ^(*) sic. ^(b) potestate habetur. ^(*) praecio. ⁽⁴⁾ ipso, om. 5. ^(*) <i>add.</i>: suo.</p>
<p>Si uero inter priora supplicia id est infra CXX colapus fuerit confessus, aut castratur aut sex sol. reddat. Dominus uero serui capitale requirenti restituat.</p>	<p>Si uero intra priora supplicia id est infra CXX colapus fuerit confessus, aut castratur aut CXX din. qui <i>fac.</i> sol. III reddat; <i>dominus</i> uero serui caput in loco restituat requerendi.</p>	<p>[5] Si uero inter priora supplicia id est intra CXXI colapos fuerit confessus, aut castratur aut sex sol. soluat; dominus uero serui capitalem restituat requerentibus.</p>	<p>[6] Si uero intra priora supplicia CXXI colobos fuerit confessus, aut castratur aut CXL den. qui <i>fac.</i> sol. VI reddat. Dominus uero serui capitale restituat requirenti.</p>	<p>[6] Si uero⁽⁴⁾ super priore^(b) supplicia id est CXX colpos fuerit confessus, aut castratur aut CXXI den. <i>quis</i> <i>fac.</i> sol. VI reddat; dominus uero serui capitale^(b) in loco restituat requirenti^(*). ^(*) <i>add.</i>: seruo. ^(b) priora. ^(*) capitale restituat requirenti.</p>
<p>[6] Si uero maiore crimine seruus comprehenditur id est unde ingenuus XLV solidos possit culpabilis iudicari, et inter supplicia seruus ipse confessus fuerit, capitali sententia feriat.</p>	<p>[6] Si maius crimine seruus inculpatus id est unde ingenuus MDCXX din. <i>hoc est</i> sol. XLV componere possit, et inter supplicia confessus fuerit, capitali sententia feriat.</p>	<p>[6] Si uero in maiore crimine seruus inculpatur unde ingenuus XLV sol. culpabilis iudicatur, et inter supplicia confessus fuerit, capitale sententia feriat.</p>	<p>[7] Si uero in maiora crimina seruus inculpatur hunde ingenuus MDCXX den. qui <i>fac.</i> sol. LXII culpa possit iudicare, inter supplicia confessus fuerit, capitale sententia feriat.</p>	<p>[7] Si uero in maiore crimine⁽⁴⁾ seruus inculpatur unde ingenuus MDCXX den. <i>quis</i> <i>fac.</i> sol. XLV possit iudicare culpa, et per supplicia confessus, capitale^(b) sententiam feriat^(b). ^(*) crimine. ^(b) capitale sententia feriat.</p>
<p>[6] Si uero in quolibet crimine seruus comprehenditur, dominus ipsius, si praesens <i>est</i>, ab eo qui repetit uirgas paratas habere debet quae ad magnitudinem minoris digiti minime sint et quaequales, et scamno pristo ubi seruo ipso tendere debeat.</p>	<p>[4] Si uero seruus in colibet crimine culpatur, <i>dominus</i> serui ipsius, si praesens <i>est</i>, ab eo qui repetit admonere debet ut seruum suum dicitur supplicia dare, ubi <i>quis</i> repetit et uirgas paratas habere debet que ad magnitudinis minoris digiti, et sensum et scamnum praestet ubi seruum tendere dicitur.</p>	<p>[7] Si uero seruus in quolibet crimine inculpatur, dominus serui ipsius, si praesens <i>est</i>, ab eo qui repetit admonere debet ut seruus iustus debeat supplicia dare, ubique repetit et uirgas paratas habere debet que ad magnitudinis minoris digiti sunt, et scamnum paratum ubi ipsum tendere debeat.</p>	<p>[8] Si uero seruus in quolibet crimine in culpa, dominus serui ipsius, si praesentem, aliud eo qui resistit admonere debet ut seruum iustus debeat supplicia dare, ubique repetit et uirgas paratas habere debet que ad magnitudinis minoris digiti sunt, et scamnum paratum ubi seruum tendere debeat.</p>	<p>[8] Si uero seruus in quolibet crimine culpatur^(b), dominus^(b) uero serui ipsius, si praesens <i>est</i>, ab eo qui repetit admonere debet ut seruum suum istis^(c) supplicia^(c) dare, et qui repetit uirgas paratas habere debet qui ad magnitudinis minoris^(d) digiti sunt, et scamnum^(e) paratum habere debet. ^(*) inculpatur. ^(b) dominus <i>is repeated in</i> 6. ^(c) iustus debeat supplicia. ^(d) minoris. ^(e) scamnum.</p>
<p>[7] Si dominus serui supplicia distulerit et seruus praesens fuerit, continuo domino illo qui repetit solem collegere debet. Et ad eadem septem noctes placitum facere debet ut seruum suum ad supplicium tradat.</p>	<p>[5] Si <i>dominus</i> seruum distulerit et seruus praesens fuerit, continuo ille qui repetit domino sole colecare debet, et sic in VII noctes placitum facere debet ut seruum suum supplicia ut tradat.</p>	<p>[8] Si dominus serui supplicia dare distulerit et si seruus praesens fuerit, continuo ipse qui repetit dominus serui solem culcauerit, et in septe noctes placitum facere debet ut seruum ad supplicia tradat.</p>	<p>[9] Si dominus serui supplicia distulerit et seruus praesens fuerit, continuo ipse qui repetit dominus serui solem collegere debet ut seruum ad supplicia tradat.</p>	<p>[9] Si dominus serui supplicia distulerit et seruus praesens fuerit, continuo ipse qui repetit dominus serui solem colectit^(b), et in octo^(b) noctes placitum facere debet ut seruum ad supplicia tradat. ^(*) colectit. ^(b) septem.</p>
<p>[8] Quod si ad septem noctes seruo ipso tradere distulerit, solem ei qui repetit colectit; et sic iterum ad alias septem noctes placitum faciat id est ad XIII noctes de prima admonitione compleantur.</p>	<p>[6] Quod si ad VII noctis tradere distulerit, sole ei qui repetit iterum colectit, et sic ad alteras VII noctes placitum faciat id est in quatuor dece noctes,</p>	<p>[9] Quod si adhuc septem noctes seruum tradere distulerit, solem ei quod repetit iterato culcet, et sic ad alia septem noctes placitum faciat id est ut in quattuordecim noctes de prima admonitione compleantur.</p>	<p>[10] Quod si adhuc septem noctes seruum tradere distulerit, solem ei quod repetit iterum colectit, eo sic iterum ad alias septem noctes placitum faciat id est quattuordecim noctes de prima admonitione compleantur.</p>	<p>Quod si adhuc septem^(c) noctes seruum tradere distulerit, solem ei qui repetit et^(d) iterato^(d) colectit^(*), et sic iterum usque^(f) ad alias septem noctes placitum faciat id est XIII noctes de prima admonitione^(*) compleantur^(*). ^(*) VII. ^(d) iterato. ^(*) colectit. ^(f) usque, om. 5. ^(*) admonitionem compleantur.</p>

L[X]VII. [Rubrica deest in omnibus].

[1] Si quis servus in furto (*) fuerit (b) inculpatus si talis fuerit causa unde ingenuus (*) sol. xv componere debeat, servus super scamno (d) tensus cxx ictus (*) accipiat.

(*) furum, 8, 9; furto, B-H. (b) furaverit, R.G. (c) ingenuus, 8, B-H; ingenuus, 9. (d) scamnum, 9. (f) ictus, 8; ictus, G.

[2] Si uero antequam torquatur (a) fuerit confessus et ei cum domino suo conuenerit, sol. iii pro dorsum (b) ipsius serui accipiat, capitale (c) domino (d) serui (e) reddat (f).

(*) torquatur, B.F.; torquetur, H. (b) dorso suo, 9. (c) capitalem, B.G.H. (d) dominus, 8, B-H; 9 add: suo. (e) seruo, F. (f) redat, 9.

[3] Si tamen maior culpa fuerit unde ingenuus (*) sol. xxxv (b) soluere debeat (*), similiter (d) servus cxx ictus (*) accipiat;

(*) ingenuus, B-H. (b) xxx, 8. (c) debet, 8. (d) sim. om. B-H. (e) ictus, 8, F; ictus, G.

et si (f) confessus non fuerit illi qui eum torsit, si adhuc ipsum seruum torquere uoluerit, et nolente domino, pignus dominus (g) serui dare (h) debeat;

(f) B-H continue: si in ipso supplicio fuerit confessus, aut castretur (castratur, H) aut sol. vi reddat, et insuper dominus serui capitalem restituat requirenti; et si seruus conf. non fuerit et ille (illi, F) qui eum torsit adhuc ipsum seruum (seruo, F) torquere uol. (B.F.G add: et) nolente domino pigneris (pignoris, F) causa ipsum seruum susceperit (pign. -susc., om. B). (g) domino, 8. (h) dari, 8.

et si (i) postea ipsi seruus (j) ad maioribus supplicii (k) tradatur, et si confessus fuerit, nihil seruus (l) domino (m) credatur, ipsi (n) uero illum (o) seruus erit habiturus qui eum torsit; dominus serui unde iam pignus accipit precium pro suo (p) seruo (q) accipiat.

(i) postea ipse seruus in mal. suppl. (causa - suppl., om. G) traditus confessus non fuerit, qui eum torsit (F add: et) ipsam habeat, dominus uero serui precium p. s. a. s. a. Si uero seruus supra dominum confessus fuerit nunquam credatur, B-H. (j) seruus, 9. (k) supplicii, 9. (l) supra, 9. (m) dominum, 9. (n) ipse, 8. (o) illum, om. 9. (p) suum, 9. (q) seruum, 9.

[4] (a) Si uero infra (b) prioribus supplicii id est (c) cxx ictus (d) fuerit confessus, aut castretur aut sol. vi (e) reddat; dominus uir (f) serui culpabilis (g) restituit requirentes (h).

(a) B-H combine this § with the second part of § 3. (b) infra, om. 9. (c) id est, om. 9. (d) ictus, 8. (e) xv, 9. (f) uero, 8. (g) capitale, 8; capitale, 9. (h) requirentis, 8; requirentes, 9.

XLIII. De Seruo qui de furto fuerit inculpatus.

1 Si cuius servus in furtum fuerit inculpatus si talis causa est unde ingenuus dc den. qui fac. sol. xv componere debeat, seruus super scamno trusus cxx ictus accipiat,

si uero antequam torqueatur fuerit confessus et ei cum domino suo conuenit, cxx den. qui fac. sol. iii dorsum suum redimat; dominus uero suus capitale restituat.

Requirenti autem si maior culpa fuerit unde ingenuus mccc den. qui fac. sol. xxxv soluere debeat, similiter seruus cxxi colaphis accipiat.

Et si in ipso supplicio confessus fuerit illi qui eum torquet, et ipse seruus adhuc magis uult torquere etiam nolente domino, pignus domino serui dare debet,

et sic seruus ad supplicia maiora datur, et si confessus fuerit, nihil ei super dominum credatur; ipse uero illum seruus habiturus qui eum torsit, et dominus serui qui iam pignus accepit precium pro seruo recipiat.

2 Si uero infra priora supplicia id est cxxi colaphis fuerit confessus, aut castretur aut cxxl denarios qui fac. sol. vi reddat. Dominus autem serui capitalem in loco restituat.

3 Requirenti uero si talis culpa est unde homo ingenuus siue Francus viii den. qui fac. sol. cc culp. iud., seruus solidis xv id est dc den. componat.

Si uero in maioribus criminibus seruus inueniatur unde ingenuus mccc den. qui fac. sol. xlv possit iudicari, et inter supplicia confessus fuerit, capitali sententia feriat.

4 Si autem seruus de quolibet crimine inculpatus, dominus serui si praesens est ab eo qui repetit admonetur ut seruum ad iusta supplicia reddat. Et qui repetit uirgas habeat paratas quae in similitudinem minimi digiti grossitudinem habeant, et scamnum paratum habere debet et ibi seruum ipsum extendere debet.

Si dominus serui supplicium detulerit et seruus praesens fuerit, continuo ipse qui repetit domino serui solem colloctet, et ad septem noctes placitum concedat ut seruum ad supplicium tradat.

† distulerit. † facere debet.

Qui si adhuc septem noctibus impletis seruum tradere distulerit, solem ei, is qui petit, iterato colloctet cum testibus, et sic iterum ad alias septem noctes placitum faciat id est in xiii noctes a prima admonitione compleatur.

XLII. DE SERUO QUI DE FURTO (*) FUERIT INTERPELLATUS.

[1] Si cuius seruus de furto fuerit interpellatus si talis causa est unde ingenuus dc din. qui fac. sol. xv componere debeat, si (b) seruus super scamnum tensus cxx ictus accipiat.

(*) furu, A.G.N.Q.T. (b) si, om. Q.T.V.

[2] Si uero (a) antequam torqueatur (b) fuerit confessus et domino eius ita placuerit, cxx din. qui fac. sol. iii pro dorso (c) suo reddat, et capitale dominus serui in locum restituat.

(*) Some MSS. Aave: Si seruus. (b) torquetur, Q. (c) dorsu, V.

[3] Si autem talis culpa fuerit de qua ingenuus mccc din. qui fac. sol. xxxv componere debeat, similiter seruus cxx ictus accipiat tensus.

[5] Et si seruus confessus non fuerit, et ille qui eum torquet adhuc ipsum seruum torquere uoluerit, etiam (a) nolenti (b) domino serui, pignus donare debet, et ipsum seruum ad maiora supplicia (b) retinere (c).

(*) aut nolente, Cod. Est. (b) subplitia, Q. (c) ret., om. Q.

Et si postea ipse seruus ad maiora supplicia (a) traditus confessus non fuerit, qui eum torquebat ipsum habeat. Dominus uero serui de quo iam pignus acceperat pretium pro ipso (d) suo seruo suscipiat.

(*) Et -suppl., om. Q. (b) ipso, om. Q.

[6] Si uero supra dominum seruus confessus fuerit, numquam credatur.

[4] Et si in ipso supplicio (a) fuerit confessus, aut castretur aut cxxl din. qui fac. sol. vi soluat; dominus uero serui capitale in locum restituat requirenti.

(*) subplitio, Q.

[7] Si uero in maiori crimine (a) seruus inculpatus fuerit, de quo ingenuus mccc din. qui fac. sol. xlv possit culpabilis iudicari, et (b) inter supplicia (c) confessus fuerit, capitali (d) sententia feriat.

(*) crimine, Q. (b) Q add: si. (c) subplitia, Q. (d) culpabilis, Q.

[8] Si autem seruus de quolibet crimine inculpatus fuerit et dominus serui ipsius praesens adfuerit, ab eo qui repetit ammonetur ut seruum suum ad iusta supplicia (a) dare non differat; et qui repetit uirgas paratas debet habere quae in similitudinem minimi digiti grossitudinem habeant, et scamnum paratum habere debet ubi seruum ipsum tendere possit.

(*) subplitia, Q.

[9] Quod si dominus serui supplicia distulerit et seruus praesens fuerit, continuo ipse qui repetit domino serui solem colloctet, et (b) ad septem noctes placitum concedat ut (c) seruum ad supplicia tradat.

(*) solam, Q. (b) et, om. Q. (c) uel, Q.

[10] Si infra septem noctes seruum ad supplicia distulerit tradere, solem (a) ei iterato (b) qui repetit colloctet, et sic (c) iterum ad alias septem noctes placitum tribuat id est ut (d) quatuordecim noctes a prima ammonitione (e) compleatur.

(*) (solem, corr.) solem, Q. (b) iteratio his, Q. (c) si, Q. (d) ut, om. Q. (e) ammonitione, V.

Cf. Ed. Chilp. 5, 7; Pact. Child. & Chl. 5, 6; Ed. Chl. 8-10; Ed. Child. (598) 11, 14; L. Rip. 23; Baj. 9, 19; Gund. 4, 7, 19, 77; Fris. 3; Wisig. vi. 1; Cham. 44; Ine, 46; Waitz, 156, 162, 169, 190, 201; Sohm, Proc. 130, 145, 157, 159, 210, 233.

Cf. Waitz, 191.

Cf. Sohm, R. u. Ger. 392.

Cf. Waitz, 103.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[9] Quod si impletis XIII noctis serum suum noluerit supplicii dare, omnem causam uel compositionem dominus serui in se excipiat.</p>	<p>seruum noluerit supplicii dare, omnem causam uel compositionem excipiat, hoc est ut se talis causa erat unde ingenuus DC din. qui fac. sol. xv componere, ipsius dominus reddat;</p>	<p>[10] Quod si impletis XIII noctes et si serum noluerit supplicii dare, omnem causam uel compositionem dominus in se excipiat, hoc est ut si talis causa est unde ingenuus sol.</p>	<p>Quod si impletis XIII noctes seruus noluerit supplicii dare, omnem causam uel compositionem dominus in se excipiat, hoc est ut si talis causa unde ingenuus sol. xv componere debeat, ipse eo dominus reddat.</p>	<p>[10] Quod si impletis XIII noctes seruus noluerit supplicii dare, omnem causam et compositionem dominus in se excipiat, hoc est (*) unde ingenuus xv sol. poterit (b) componere, ipse eos dominus reddat. (*) add: ut si talis causa est. (*) poterit.</p>
<p>Non quale seruus sed quasi ingenuus hoc admisit totam legem super se soluiturum suscipiat.</p>	<p>si uero maior culpa fuerit unde ingenuus MCCCC din. qui fac. sol. xxxv poterat reddere, similiter dominus reddat.</p>	<p>xxxv poterat reddere, similiter dominus soluat.</p>	<p>[11] Si uero maior culpa fuerit unde ingenuus MCCC den. idest sol. xxxv poterat reddere, similiter soluat.</p>	<p>[11] Si uero maior culpa fuerit unde ingenuus MCCCC qui fac. sol. xlv componere poterit, et dominus seruus no[n] presentauerit, ad ipsum numerum reddat et capitale (*) in loco restituat. (*) presentat. (*) capitale.</p>
<p>[10] Quod si seruus absens fuerit cui aliquid inputatur. Tunc repetens domino serui secretius, tribus testibus presentibus, admonere debet ut serum suum infra VII noctis praesentare debeat;</p>	<p>[7] Si uero adhuc maior culpa fuerit qui similiter ingenuus MDCCC qui fac. sol. xlv componere possit, et dominus seruus non presentauerit, ad ipsum numerum teneatur ut ipsum reddat et capitale;</p>	<p>[11] Si uero adhuc maior culpa fuerit similiter ab ingenuo MDCCC sol. componere possit, et dominus seruus non presentauerit, ad ipso numero reddat et capitale.</p>	<p>[12] Si uero adhuc maior culpa fuerit qui similiter ab ingenuo MDCCC den. idest sol. xlv, cum postea dominus seruus non presentauerit, ad ipsum numerum reddat et capitale.</p>	<p>[12] Quod si (*) etiam maior culpa fuerit qui seruus requiritur (b), et dominus serui non ut seruus sed ut (*) ingenuus tota lege soluiturum excipiat. (*) si, om. 5. (*) requiritur. (*) ut, om. 5.</p>
<p>si infra septem noctes non eum praesentauerit. Tunc repetens solem ei cum testibus collegare debet. Et sic ad alias septem noctis placitum faciat. Quod si nec ad alias septem noctis ipsum serum non praesentauerit, tertia uicem adhuc septem noctis illi spacium dare debet. Id est ut totus numerus XXI noctis ueniant. Quod si post placitum ipsum serum ligatum ad supplicii praesentare [distulerit] et repetens per singulos placitos solem colligauerit. Tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus non quale seruo sed quasi ingenuus hoc admisit. Talem compositionem requirentem restituat.</p>	<p>quod si adhuc maior culpa fuerit quod seruus requeratur, dominus serui non ut seruus soluat sed ut ingenuus totam legem super se soluiturum excipiat.</p>	<p>[12] Quod si etiam adhuc maior culpa fuerit quod ad seruus requeratur, dominus serui non ut seruus soluat sed ut ingenuus totam legem super se soluiturum excipiat.</p>	<p>[13] Quod si etiam adhuc maior culpa fuerit quae seruo requiratur, dominus serui non ut seruus soluat sed ut ingenuus tota lege super se soluiturum haccipiat.</p>	<p>[13] Quod si (*) etiam maior culpa fuerit qui seruus requiritur (b), et dominus serui non ut seruus sed ut (*) ingenuus tota lege soluiturum excipiat. (*) si, om. 5. (*) requiritur. (*) ut, om. 5.</p>
<p>[11] Si uero ancilla tale crimine inuenitur unde seruus castrare debuerat, ancilla aut CCXL din. qui fac. sol. vi si conuenit pro ipsa dominus reddat, aut CCXLIII ictus accipiat flagellorum.</p>	<p>[8] Quod si seruus absens fuerit cui aliquid inpotatur, dominus ad repetanti, cum tribus testibus, secretius admonere debet ut seruus suum infra VII noctes debeat presentare;</p>	<p>[13] Quod si seruus absens fuerit cui aliquid inputatur, dominus serui a repetanti, cum tribus testibus praesentibus, secretius admonere debet ut seruus suum infra septem noctes debeat praesentari;</p>	<p>[14] Quod si seruus absens fuerit cui aliquid inputauerit, dominus serui ad repetentibus testibus praesentibus secretius admonere debet ut si seruus suum infra septem noctes debeat praesentare.</p>	<p>[14] Quod si seruus absens fuerit, dominus serui repetenti secretius admonere debet [ut seruus suum infra VII noctes debeat] (*) praesentare; (*) The words between [] have been supplied from Cod. 5, as they are partly cut away in Cod. 6.</p>
<p>[10] Quod si seruus absens fuerit cui aliquid inputatur. Tunc repetens domino serui secretius, tribus testibus presentibus, admonere debet ut serum suum infra VII noctis praesentare debeat;</p>	<p>quod si fecerit tunc repetens solem illi cum testibus collicet; et sic ad alias VII noctes</p>	<p>quod si non fecerit tunc repetens solem illi cum testibus collicet. Si</p>	<p>[15] Quod si non fecerit tunc repetens solem ille cum testibus collicet. Et si</p>	<p>quod si no[n] fecerit tunc repetem (*) solem illi cum testibus collicet (b). [14] Et si adhuc (*) alias septem noctes (*) non praesentauerit, tunc repetens cum testibus solem ei (*) caltet, ut (*) totus numerus ad xxv (*) noctes (*) ueniat; quod si idem (*) post tres placitos seruus noluerit supplicii (b) dare et per singulos placitos sol. ei culcauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem non ut (*) seruus sed qualem ingenuus, si hoc admisisset (*), talem compositionem ad repetendam (=) restituat. (*) repetens. (b) collicet. (*) add: ad. (*) add: ipsum serum. (*) illi collicet id est. (*) XXI nocte. (*) idem, om. 5. (*) add: legatum. (*) solem. (*) qualem. (*) admisisset. (*) repetenti.</p>
<p>XLI. DE HOMICIDIIS A (*) CONTUBERNIO FACTUS (*).</p>	<p>seruum ipsum non presentauerit, tertia uicem adhuc VII noctis illi placitum dare debet, id est ut totus numerus usque ad XXI nocte ueniant; quod si potest tertium placitum ipsum seruus noluerit ligatum supplicii dare, tunc dominus serui omnem causam super se excipiat.</p>	<p>ad alias septem noctes ipsum seruus non praesentauerit, tertia uice adhuc septem noctes ille spatio dare debet, id est ut totus numerus ad xxv noctes ueniat; quod si post tres placitos ipsum serum noluerit ligatum praesentare et supplicii dare, et ei per singulos placitos solem culcauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus non qualem seruus sed qualem ingenuus, si hoc admisisset, talem compositionem repetenti restituat.</p>	<p>alias septem noctes ipsum seruus non praesentauerit, tertia uice adhuc ille spatium dare debet, id est ut totus numerus ad uiginti huna nocte ueniat; quod si post III placitos ipsum seruus noluerit legatum supplicii, et eis singulos placitos solem culcauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus non qualem seruus sed qualem ingenuus, si hoc admisit, talem compositionem repetenti restituat.</p>	<p>[15] Si uero ancilla in tale crimine inculpatur unde seruus castrare debuerat (sic), CCXL den. idest sol. v conuenit pro ipsa dominus reddat, aut CCXLIII ictus accipiat flagellorum. (*) crimine. (*) debuerat. (*) si conuenit. (*) CCXL ictus.</p>
<p>[1] Si quis ingenuo franco aut barbarum, qui legem salega uiuit, occiderit, cui fuerit adprobatum, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) leg. ingenuorum.</p>	<p>[9] Si uero ancilla in tale crimine inuenitur unde seruus castrare debuerat, aut CCXL din. qui fac. sol. vi si conuenit pro ipsa dominus reddat, aut CCC hictus accipiat flagellorum.</p>	<p>[14] Si uero ancilla in tale crimine inculpatur unde seruus castrare debetur, sol. sex culpabilis iudicetur; sic conuenit ut dominus hoc pro ipsa reddat, aut CCXLIII ictus accipiat flagellorum.</p>	<p>[16] Si uero ancilla in tale crimine inculpatus unde seruus castrare debuerat (sic), CCXL den. idest sol. v conuenit pro ipsa dominus reddat, aut CCXLIII ictus haccipiat flagellorum.</p>	<p>[16] Si quis cum seruo alieno inculpatur, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>
<p>[1] Si quis ingenuo franco aut barbarum, qui legem salega uiuit, occiderit, cui fuerit adprobatum, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) leg. ingenuorum.</p>	<p>[10] Si seruus cum ingenuum furtum fecerit, seruus in duplum, si quod consorciauit, retat, excepto capitale et dilaturus; ingenuus uero quadruplum excipiat damnatum.</p>	<p>[15] Si quis cum seruo alieno negotiauerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[17] Si quis cum seruo alieno negotiauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[18] Si quis cum seruo alieno aliquid negotiauerit, ma[n]s theolastina*, sumi den. DC qui fac. sol. xv culp. iud.</p>
<p>XLI. DE HOMICIDIIS A (*) CONTUBERNIO FACTUS (*).</p>	<p>[XLI] XL. DE HOMICIDIIS INGENUORUM.</p>	<p>XLI. DE HOMICIDIIS INGENUORUM.</p>	<p>XLI. DE HOMICIDIIS INGENUORUM.</p>	<p>XLI (*). DE HOMICIDIIS INGENUORUM (*).</p>
<p>[1] Si quis ingenuo franco aut barbarum, qui legem salega uiuit, occiderit, cui fuerit adprobatum, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) leg. ingenuorum.</p>	<p>[1] Si quis uero ingenuus franco aut barbarum, qui legem salicam uiuit, occiderit, cui fuerit adprobatum, ma[n]s leodj, sunt din. VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis ingenuum francum aut barbarum occiderit, qui legem salicam uiuit, sol. cc culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis ingenuum francum aut barbarum occiderit, qui lege salica uiuit, VIII den. qui fac. sol. cc culp.</p>	<p>[1] Si quis ingenuus (*) franco aut barbaro occiderit, qui lege (*) solia uiuit (*), ma[n]s lede*, sumi den. VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) In Cod. 5 this tit. is numbered XL, and the preceding, XLI. (*) inueniorum. (*) has here hominem ingenuo, but hominem is surrounded by dots, therefore intended to be erased. (*) legem salica uiuet.</p>

Quod si impletis XIII noctibus seruum noluerit ad supplicium tradere, omnem causam uel compositionem dominus in se recipiat, hoc est si talis causa fuerit unde ingenuus DC den. qui fac. sol. xv potuerit componere, ipse dominus pro seruo reddat.

[11] Quod si impletis quatuordecim noctibus seruum noluerit ad supplicia dare, omnem causam et compositionem dominus in se excipiat, hoc est ut si talis causa fuerit de qua ingenuus DC din. qui fac. sol. xv componere debeat, tantos ipse dominus serui reddat. (*) Q addit: culp. iud.

[6] Se iam uero in maiorem crimine fuerit inculpatus unde ingenuus XLV sol. componere debuerit, dominus serui si eum non presentauerit, ad ipso numerum (f) eum (g) teneatur ut (h) ipsum numerum reddat (h) et capitale in locum (i) restituat.

(*) seruus, B-H. (b) maiore, 8, 9, B-H. (c) ingenuus, B-H. (d) debeat, B-H. (e) ipsum, 8, B-H. (f) numero, 8; numero, 9. (g) soluendum, B-H. (h) ut-reddat, om. B-H. (i) loco, B-H.

5 Quod si adhuc maior culpa fuerit de qua seruus requiritur, et dominus serui non ut seruus soluatur sed ut ingenuus totam legem super se soluitur excipiat.

[12] Si uero maior culpa fuerit de qua ingenuus mcccc din. qui fac. sol. xlv componere debeat, et dominus seruum non praestauerit, ipsum numerum (b) solidorum reddat et capitale in locum restituat. (*) presentauerit, Q.T.V. (*) Q addit: et.

[6] Si adhuc maior causa fuerit quae seruo requiritur, dominus serui non ut seruus sed ut ingenuus tota legem super (f) se soluitur (h) suscipiat (i).

(*) Sed, 9; B-H addit: uero. (b) que, 8, B.F.; qui, 9. (c) seruum, 9, G.H.; serui, B.F. (d) sequeretur, 8; requiratur, 9; requiratur, B-H. (e) ingenuus, 8, B-H. (f) totam, 8, B-H.; totam, 9. (g) sup. se, om. B-H. (h) soluitur, 8; soluitur, 9; desoluit, 8, G.H.; dissoluit, F. (i) succ., om. B-H.

6 Quod si uero seruus absens fuerit, dominus serui a repetentibus tertio admoneri debet ut seruum suum infra septem noctes debeat presentare.

[13] Quod si adhuc maior culpa fuerit quae seruo requiritur (a) dominus (b) serui non ut seruus sed ut ingenuus totam legem super se soluitur (c) accipiat. (*) requiratur, Q. (*) domino, Q. (*) uoluitur, V.

[7] Si seruus absens fuerit cui aliquid inpotatur, dominus serui a repetente, tribus testibus presentibus, secretius admonere debet ut seruum suum infra septem noctis debeat presentare;

(*) inpotatur, 8, B.; pulsatur, F.G.H. (b) dominum serui ille qui repetit trib., &c., B-H. (c) repetenti, 8, 9. (d) 9 addit: in. (e) noctes, 8, B-H.

quod si non fecerit tunc repetens cum testibus solem illi collocet, et sic ad alias VII noctes placitum illi concedat. Si tunc seruum non presentauerit, tunc repetens cum testibus solem illi collocet tertia uice adhuc ad septem noctes, ita ut totus numerus ad XXI noctem perueniat, quod si per tria haec placita seruum noluerit ligatum supplicis dare aut presentare, et tamen per singula placita ei solem collocauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem non qualem seruus sed qualem ingenuus, si hoc admisisset tandem, compositionem repetenti restituat.

Quod si non fecerit tunc repetens solem illi cum testibus collocet. Et si infra alias septem noctes ipsum seruum non presentauerit, iterum repetens cum testibus solem ei collocet, et tertia uice adhuc septem noctes placitum illi concedat, id est ut totus numerus ad uiginti et unam noctem perueniat. Quod si post tria placita seruum noluerit ligatum ad supplicia dare et per singula placita solem ei collocauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus non ut seruus sed quasi ingenuus hoc commisisset, talem compositionem repetenti restituat.

(*) solem, corr. solum, Q. (d) cum test., om. V. (*) Et collocet, om. T.V. (*) Q addit: et. (*) tres uices, Q. (b) tres placita, Q. (c) supplicia, Q. (d) hominem, Q.

si infra septem noctis eum noluerit presentare, tunc repetens solem culcauerit illi cum testibus collocare debet, et sic ad alias septem noctis placitum faciat. Si nec ad alias septem noctis ipsum seruum presentauerit, tertia uice adhuc septem noctis spacium illius dare debet. Id est ut totus numerus ad uiginti et una nocte ueniat. Quod si placitum ipsum seruum noluerit ligatum supplicis dare et ei per singulos placitus solem culcauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus non sicut seruus sed quasi ingenuus admisisset talem compositionem repetenti restituat.

(*) et si, 8; et se, 9; quod si hoc facere neglexerit (neglexerit, B.F.) tunc repetens cum aliis tribus testibus ipsum (ipsam, F.) admoet (admoet, F.) ut ad alias septem noctes ipsum presentet; quod si et hoc facere neglexerit, adhuc tertia uice ad alias VII noctes ei denunciet ipsum presentare, ut totus numerus (totos numeros, B) usque (usque, om. B.F.G.) ad XX una nocte perueniat. Quod si post plac. &c. B-H. (b) noctibus, 8; noctes, 9. (c) eum, om. 9. (d) repetentes, 9. (e) ille, 8. (f) culcare, 8; collocare, 9. (g) noctes, 8, 9. (h) tertia, 8, 9. (i) uice, 8, 9. (j) alias, 8. (*) 8, 9 addit: post. (*) legatum, 9, B.F.G. (*) singulos, 8; singulis, B-H. (*) placitos, 8; placitas, 9, B-H. (*) omni repetitione, 9. (*) se, G. (*) adm. tal., om. B-H. (*) tale compositione, 9. (*) repetenti, 8, B-H.; repetente, 9.

7 Si uero ancilla in tale crimen inculpatur unde seruus castrari debeat, aut CCXL ictus accipere flagellorum, ipsa totidem ictus accipiat, aut CCXL denar. qui fac. sol. vi componat.

[8] Si uero ancilla in tale crimine inculpatur de quo seruus castrari debuerat, CCXL din. qui fac. sol. vi si conuenit dominus reddat, aut CCXL ictus accipiat flagellorum. (*) tali, Q. (*) si-reddat, om. T.V.

[8] Si uero ancilla crimine inuenitur unde seruus castratur, [CCXL den. qui fac.] sol. vi pro ipsa dominus reddat, aut CCXL ictus accipiat flagellorum (b).

(*) 8, 9, B-H addit: in tale. (b) crimine, 8; crimina, 9. (c) inuenitur, G.H. (d) VII, F.G.H. (e) dominus, F.H. (f) [CCXLII, corr.] CCXLII, 8; CCXLII, 9, B-H. (g) ictus, 8, F.; ictus, G. (h) flagellorum, 9.

8 Si quis cum seruo alieno sine consilio domini sui negotiauerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. Certo si talis culpa est unde ingenuus homo Franco VIII den. componere debet, seruus sol. xv culp. iud.

Cf. Waits, 160.

Cf. L. Grim. 9; Liu. 147.

Cf. Sohm, R. u. Ger. 226.

¶ corresponding to this ¶ occur under tit. 10 and 27; cf. also L. Sal. 86; Rip. 74.

LXVIII. DE HOMICIDIIS INGENUORUM.

XLVIII. De homicidijs Ingenuorum.

XLIII. DE HOMICIDIIS INGENUORUM.

[1] Si quis ingenuus francum aut barbarum, qui salica lege uiuit, occiderit, mal leodardi, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

1 Si quis ingenuus Franco aut Barbarum, aut hominem qui Salica lege uiuit, occiderit, mal leudi, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

[1] Si quis ingenuus Francum aut hominem barbarum occiderit, qui lege salica uiuit, VIII din. qui fac. sol. cc culp. iud. (*) aut, om. V. (*) Some MSS. Auer: saliga. (*) uiuit, Q.

(*) hum-, 8. (b) inien-, 9. (c) ingenuus, 8, B.H.; ingenuus, F.G. (d) francus, 8, G.H.; franco, 9; francus, B; hominem Francum, F. (e) barbaro, 9. (f) occiderit, 8; occidit, B-H. (g) leod., 8.

Cf. L. Sal. 79; Sent. Sept. Sept. 2; Recap. L. Sal. 26; Sept. Caus. vii. 6. 7, VIII; L. Rip. 7, 9, 11, 15, 36; Alam. (Fact. II. 42), 49, 69, 78, 79; Baj. 4. 28, 29; Gund. 2; Sax. 19; Thur. 1, 2; Ed. Roth. 14, 377; L. Fris. 1. 16. 17. 20.

Cod. 1 has under tit. 15 a provision somewhat similar to that which is found here. Cf. Sohm, R. u. Ger. 39, 370; Waits, 97, 201.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[9] Si uero eum in puteum aut sub aqua miserit, aut de rammis aut de quibuslibet rebus celaturus texerit, <i>xxxiiii</i> din. qui <i>fac. sol. dc</i> culp. iud.</p>	<p>[9] Si uero eum in puteum aut in aqua miserit et eum aut de camisa aut de collis aut de quibus rebus celaturus steterit, cui fuerit adprobatur, <i>malb matre leodi, sunt</i> din. <i>xxxiiii</i> <i>fac. dc sol. culp. iud.</i></p>	<p>[9] Si uero eos in puteo aut sub aqua miserit, <i>sol. dc culp. iud.</i>, ex qualibet celatura, sicut supra diximus, culp. iud.</p>	<p>[9] Siue eos in puteum aut in aqua miserit, <i>xxxiiii</i> den. qui <i>fac. sol. dc</i> culp.</p>	<p>[9] Si uero eum in puteum⁽¹⁾ aut sub aqua miserit, <i>malb math-leote</i>, <i>sunt</i> den. <i>xxxiiii</i> <i>qui fac. sol. dc culp. iud.</i> (¹) puteo.</p>
<p>(Cf. 12).</p>	<p>(Cf. 12).</p>	<p>[8] Si non fallaniuit, <i>mal moantheuthi, sunt</i> din. <i>viii</i>[M] qui <i>fac. sol. cc culp. iud.</i></p>	<p>[8] Si uero eos de callis aut de rama super cooperuerit, <i>xxxiiii</i> den. qui <i>fac. sol. dc culp.</i></p>	<p>[8] Si uero eum de ramos⁽¹⁾ aut de aliis cooperuerit uel de qualibet⁽²⁾ rebus texerit, <i>malb (leodi, corr.) mortis leodi</i>⁽³⁾, <i>sunt</i> den. <i>xxxiiii</i> <i>qui fac. sol. dc culp. iud.</i> (¹) ramis aut de aliis uel de quibuslibet (²) <i>malb mortea</i>.</p>
<p>[8] Si uero eum qui in trustee dominica fuit, aut mulierem ingenuam occiderit, <i>mal leodem, hoc est xxxiiii</i> din. qui <i>fac. sol. dc culp. iud.</i></p>	<p>[8] Si uero eum in troste domi[ni]cam est, aut mulierem occiderit, cui fuerit adprobatur, <i>malb leodi, sunt</i> din. <i>xxxiiii</i> <i>fac. sol. dc culp. iud.</i></p>	<p>[8] Si quis autem eum qui in trustee dominica est occiderit, <i>mal leude, sunt</i> din. <i>xxxiii</i>[M] qui <i>fac. sol. dc culp. iud.</i></p>	<p>[4] Si uero eos qui in trustee dominica est hocciderit, <i>xxxiiii</i> den. qui <i>fac. sol. dc culp.</i></p>	<p>[4] Si quis uero eum occiderit <i>qui in trustee dominica est, malb leodi</i>, <i>sunt</i> den. <i>xxxiiii</i> <i>qui fac. sol. dc culp. iud.</i></p>
<p>[4] Si uero eam in aquam aut in puteum miserit, <i>mal mathleode, hoc est lxxiiii</i> din. qui <i>fac. sol. mdccc</i> culp. iud. Si uero eam (<i>leg. cum</i>) alesum eum percooperuerit, <i>dc (sic)</i> sol. iud.</p>	<p>[4] Si uero eos in aqua aut in puteum miserit, aut de rammis aut de clalis super cooperuerit aut de quibuscumque rebus celatores steterit, <i>malb matre leodi, sunt</i> din. <i>xxxiiii</i> <i>fac. sol. dc culp. iud.</i></p>	<p>[6] Si uero eum in aqua aut in puteo miserit, <i>sol. dccc</i> culp. iud. [7] Si uero de hallis aut de rama cooperuerit, <i>sol. mdccc</i> culp. iud.</p>	<p>[5] Si uero eos aut in aqua aut in puteum miserit, <i>lxxiiii</i> [den.] qui <i>fac. sol. mdccc</i> culp. Si uero eum de callis aut de rama cooperuerit, <i>xxxiiii</i> den. qui <i>fac. sol. mdccc</i> culp.</p>	<p>[6] Si uero⁽¹⁾ in puteum aut sub aqua miserit, aut de hallis⁽²⁾ aut de ramis cooperuerit⁽³⁾, <i>malb matheo demortis leodi</i>, <i>sunt</i> den. <i>lxxviii</i> <i>qui fac. sol. mdccc</i> culp. iud. (¹) <i>add: eum.</i> (²) <i>allis.</i> (³) <i>cooperuerit.</i></p>
<p>[6] Si quis uero romano homine, conuiua rege, occiderit, cui fuerit adprobatur, <i>xiiii</i> din. qui <i>fac. sol. ccc</i> culp. iud.</p>	<p>[6] Si uero romanus homo possessor occisus fuerit, qui eum occisisset probatur, <i>malb uuala leodi, sunt</i> din. <i>iiii</i> <i>fac. sol. c culp. iud.</i></p>	<p>[6] Si uero romanus homo, conuiua regis, occisus fuerit, <i>sol. ccc</i> culp. iud.</p>	<p>[6] Si uero aliquis homo, conuiua regis, hoccisus fuerit, <i>xiiii</i> den. qui <i>fac. sol. ccc</i> culp.</p>	<p>[6] Si uero romanus homo, conuiua regis, occisus fuerit, <i>sunt</i> den. <i>xiiii</i> <i>qui fac. sol. ccc culp. iud.</i></p>
<p>[6] Si uero romano possessorem et conuiua regis non fuerit, qui eum occiderit, <i>iiii</i> din. qui <i>fac. sol. c</i> culp. iud.</p>	<p>[6] Si uero romanus homo possessor occisus fuerit, qui eum occisisset probatur, <i>malb uuala leodi, sunt</i> din. <i>iiii</i> <i>fac. sol. c culp. iud.</i></p>	<p>[9] Si autem romanus homo possessor occisus fuerit, qui eum occisisset probatus fuerit, <i>sol. *</i> culp. iud. (*) <i>The amount of the sol. is omitted in the MS.</i></p>	<p>[7] Si uero romanus homo possessor hoccisus fuerit, <i>iiii</i> den. qui <i>fac. sol. c culp.</i></p>	<p>[7] Si romanus homo possessor occisus fuerit⁽¹⁾, <i>qui eum occidisset probatur, sunt</i> den. <i>iiii</i> <i>qui fac. sol. c culp. iud.</i> (¹) <i>fuit.</i></p>
<p>[7] Si uero romanum tributarium occiderit, <i>sol. lxxiii</i> culp. iud.</p>	<p>[6] Si romanus tributarius occisus fuerit, cui fuerit adprobatur, <i>malb uuala leodi, sunt</i> din. <i>iiii</i> <i>fac. sol. lxx</i> culp. iud.</p>	<p>[10] Si quis romano tributario occiderit, <i>cxix</i> sol. culp. iud.</p>	<p>[8] Si uero romanus homo possessor hoccisus fuerit, <i>iiii</i> den. qui <i>fac. sol. c culp.</i></p>	<p>[8] Si quis romanum⁽¹⁾ tributarium⁽²⁾ occiderit, <i>mdccc</i> den. <i>qui fac. sol. xlv</i> culp. iud. (¹) <i>romanus tributarius.</i></p>
<p>[8] Si quis uero hominem in quadratio inuenerit sine manus et sine pedes, quem inimici sui demiserunt, et eum perociderunt (<i>leg. - rit</i>), cui fuerit adprobatur, <i>mal friofalto, hoc est iiiii</i> din. qui <i>fac. [sol.] c</i> culp. iud.</p>	<p>[7] Si quis hominem inuenerit in quadratio sine manum, sines (<i>sic</i>) pedes, quem inimici sui ibidem miserunt, et eum perociderit, cui fuerit adprobatur, <i>malb friofalto, sunt</i> din. <i>iiii</i> <i>fac. sol. centum</i> (*). (*) <i>The rest of this § and § 8, which are found in the MS. under this title, belong to tit. (49) 48, for which see tit. 44.</i></p>	<p>[11] Si quis hominem inuenerit in quadratio sine pedes et manus, quem inimici sui demittunt, et eum perociderit, <i>sol. c culp. iud.</i></p>	<p>[8] Si quis homo inuentus in quadratio sine manus et sine pedes, qui inimici sui dimiserint, et eum hocciderit, <i>iiii</i> den. qui <i>fac. sol. c</i> culp.</p>	<p>[9] Si quis hominem inuenerit in quadratio sine manibus⁽¹⁾ et sine pedibus⁽²⁾, quod inimici sui dimittunt, et eum perociderit⁽³⁾, <i>malb freth falto uuasbugo</i>, <i>sunt</i> den. <i>iiii</i> <i>qui fac. sol. c culp. iud.</i> (¹) <i>manus.</i> (²) <i>pedis.</i> (³) <i>perociderit.</i></p>
<p>(Cf. tit. 67 and 68, which probably correspond to the § of text 7—L. Em.)</p>	<p>[from tit. XLVIII (XLIX.) De reibus].</p>	<p>[12] Si quis hominem ingenuum in puteo iactauerit, ut uiuos inde exeat, <i>sol. c culp. iud.</i> (For § 13-18 see tit. 24).</p>	<p>[9] Si quis hominem ingenuum in puteo iactauerit, et uiuos exinde exierit, <i>iiii</i> den. qui <i>fac. sol. c culp.</i> (For § 10-14, see tit. 24).</p>	<p>[12] <i>HP</i> (*) Si quis hominem ingenuum⁽¹⁾ in puteum iactauerit⁽²⁾ ut uox exinde exeat⁽³⁾, <i>malb callis-solio</i>, <i>sunt</i> den. <i>iiii</i> <i>qui fac. sol. c culp. iud.</i> (*) <i>In Cod. § this § precedes §§ 10 & 11 and the letters HP are omitted.</i> (¹) <i>ingenuum</i> (²) <i>iactauit.</i> (³) <i>exiat.</i></p>

[2] Si uero eum in puteum (a) aut sub aquam (b) miserit (c), mal matdallo (d), [XXIII den. qui fac.] sol. DC culp. iud.

[3] Si uero eum de allis (b) aut de ramis (c) super cuperberit (d) aut eum incenderit, mal modo leodi (e), [XXIII den. qui fac.] sol. DC culp. iud.

[4] Si quis antruscione (b) dominico (c) occiderit (e), mal malchom (d), [XXIII den. qui fac.] sol. DC culp. iud.

[5] Si uero eum (a) in aqua aut in puteum (b) miserit, aut de allis (c) aut (d) de ramis (e) uel (f) qualibet rebus caelauerit (g), mal morchter (h), [LXXIII den. qui fac.] sol. DC culp. iud.

[6] Si romanus homo, conuiua (a) regi (b), occisus fuerit, mal leoti (c), [XIII den. qui fac.] sol. CCC qui eum interficit (d), culp. iud.

[7] Si uero romanus homo possessor (a) occisus fuerit, qui eum occiderit (b), [III den. qui fac.] sol. C (c) culp. iud.

[8] Si quis (a) romanus (b) tribudarius (c) occiderit, sol. LXX (d) culp. iud.

[LXXIII] DE HOMINE AB INIMICIS TRUNCATO ET (b) INTERFECTO (c).

Si quis hominem ingenuum sine manus (d) et (e) sine (f) pedis (g), quem inimici (h) sui (i) in uia truncatum (b) reliquerit (j), occiderit, mal uas buco (m), [III den. qui fac.] sol. C culp. iud.

[LXXIII] DE HOMINE DE BARGO UEL DE FURCA DEMISSO (c).

[1] Si quis hominem (b) de bargo uel de furca abattere (c) presumpserit sine uoluntate iudicis, mal sabanc heo (d), [MDCCC den. qui fac.] sol. XLV (e) culp. iud.

[2] Si quis caput (a) de (b) homine (c), quem (d) suus (e) inimicus in palo (f) mississet (g), aliquis eum exinde (h) sine permissu (i) iudicis aut illius qui eum (b) ibidem misit (j), tollere presumpserit, mal banchal (k), [DC den. qui fac.] sol. XV culp. iud.

XCVII. DE EO QUI ALTERUM IN PUTEUM (a) AUT IN PELAGO (b) IMPINXERIT UEL IN PERICULUM (c) MORTIS (d).

Si quis hominem (a) in puteum (b) aut in pelago (c) impinxerit uel in periculum mortis, et ipse (b) exinde uiuus euaserit (d), et ipse (b) causam suam possit mallare, mal chaldis obduplo (e), [III den. qui fac.] sol. C culp. iud.

[2] Si uero eum in puteum aut sub aqua miserit, malb. *vuath leudi, XXIII den. qui fac. + sol. DC culp. iud.

[4] Si uero eum qui in 4 truste dominica est occiderit, malb. leudi, XXIII den. qui fac. sol. DC culp. iud.

[5] Si uero eum de *hallis aut de *rama *super operuerit, similiter LXXIII den. qui fac. sol. MDCCC culp. iud.

[6] Si Romanus homo, conuiua Regis, occisus fuerit, malb. leudi, XIII den. qui fac. sol. CCC componatur.

[15] Si quis Romanus homo possessor, id est, qui res in pago ubi remanet proprias possidet, occisus fuerit, is qui eum occidisse conuincitur, IIII den. qui fac. sol. V. (sic) culp. iud.

[7] Si quis Romanum tributarium occiderit, MDCCC den. qui fac. + sol. XLV culp. iud.

[8] Si quis hominem ingenuum inuenerit in quadratio aut in uia, sine manibus aut pedibus, inimici sui ui detruncatus, et eum uita priuata occiderit, malb. *frio fald*, IIII den. qui fac. sol. C culp. iud.

[9] Si quis hominem ingenuum de barco abbatiderit sine uoluntate iudicis, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

[10] Si quis caput de homine, quod inimici sui in palum miserunt, sine uoluntate alterius deposuerit, malb. *Raba nal, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.

[8] Si quis hominem in puteum aut in uipida iactauerit, et is exeuendo uiuus euaserit ut ad casam suam possit accedere, malb. *chalip sub duplo, IIII den. qui fac. sol. C culp. iud.

[9] Si uero eum in puteum aut sub aqua miserit (a), XXIV din. qui fac. sol. DC culp. iud.

[8] Si autem de ramis uel de hallis (a) aut de qualibet (re) (b) cooperuerit (c) aut incenderit, XXIV din. qui fac. sol. DC culp. iud.

[4] Si quis eum occiderit qui in truste dominica est, XXIV din. qui fac. sol. DC culp. iud.

[5] Si uero in puteum aut sub aqua (a) miserit, aut de hallis (b) uel de ramis eum cooperuerit aut incenderit, LXXIII din. qui fac. sol. MDCCC culp. iud.

[6] Si quis Romanum hominem, conuiam (a) regis, occiderit, XIII din. qui fac. sol. CCC culp. iud.

[7] Si (a) Romanus homo possessor, id est qui res in pago ubi commanet proprias possidet, occisus fuerit, is (b) qui eum occidisse conuincitur, rvm din. qui fac. sol. C culp. iud.

[8] Si quis Romanum tributarium occiderit, MDCCC din. qui fac. sol. XLV culp. iud.

[9] Si quis hominem inuenerit in quadratio sine manibus et sine pedibus, quem inimici sui detruncatum (a) dimiserit, et eum uita priuauerit, rvm din. qui fac. sol. C culp. iud.

LXIX. DE EO QUI HOMINEM DE BARGO (a) UEL DE FURCA DIMISERIT (b).

[1] Si quis hominem de bargo (a) uel de furca sine uoluntate iudicis dimiserit, MDCCC den. qui fac. sol. XLV culp. iud.

[8] Si quis caput hominis, quod inimicus suus in palo miserit, sine permissu iudicis aut illius qui eum ibi posuit, tollere praesumpserit, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud.

XLIH. [10] Si quis hominem ingenuum in puteum aut in pelagum (a) quolibet (b) praecipitium, ubi periculum (c) mortis esse possit, impinxerit, et ille qui proiectus est quolibet modo ab eodem periculo uiuus euaserit, ille qui eum impinxit, rvm din. qui fac. sol. C culp. iud.

Cf. L. Sal. 102; Sept. Caus. viii; L. Wis. vi. 4; Cham. 3, 4, 46; Aeth. 6, 20-22; Ino, 21, 76; Aelf. & Guif. 2; Aethr. II. 5; Wi. I. 7, 22; App. 1. 5, xx. 7. 43; Henr. 68-70, 75-77, 92; Waitz, 188.

Cod. 9 has as gloss modileodi, but an attempt seems to have been made to erase the stroke through the d.

The mulier ingenua of Cod 1 and 2 appears again in tit. 24 § 6.

Cf. L. Sal. 102; Recap. L. Sal. 31.

Cf. Recap. L. Sal. 28 (b); Waitz, 101. Cod. 7 has distinctly sol CCC, not xxx as read by Pardessus.

Cf. Recap. L. Sal. 24; Waitz, 101.

Cf. Recap. L. Sal. 14, 19 (c), 20 (b); Waitz, 101.

Cf. Sept. Caus. v. 6; Sohm, Proc. 179; Waitz, 189.

Cf. L. Sal. 67, 68, 107; Sohm, Proc. 179, 180.

Cf. L. Sal. 98; Recap. L. Sal. 11, 15; Baj. 4. 17; Sax. 9; Fris. (Add. Sap.) III. 66, 67; Waitz, 189.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[8] Simili modo qui alium in pel- lago inpinxerit, mal sol. (sic) LXII culp. iud. (For § 4, see tit. 24).</p> <p>XLII. DE HOMICIDIO IN CONTUBERNIO FACTO.</p> <p>[1] Si quis, collecto contubernio, hominem ingenuo in domo sua adsallerit et ibi eum occiderit, sine (leg. si in) truste dominica fuit ille qui occisus est, mal ambistalle, hoc est LXXIIII din. qui fac. sol. M DCCC culp. iud.</p> <p>[2] Si uero in truste dominica non fuit ille qui occisus est, XXXIIII din. qui fac. sol. DC culp. iud.</p> <p>[3] Si uero corpus occisi hominis tres uel amplius habuerit plagas, tres quibus inculpat qui in eo contubernio fuisse probatur, legem superius conpraehensa cogantur exsoluere.</p> <p>Alii uero tres de & (sic) contubernio III M DC din. hoc est nonaginus sol. soluant. Et tres adhuc in tertio loco de eo contubernio M DCCC din. qui fac. sol. XLV culpabiles iudicantur.</p> <p>[4] De romanis uero uel letis et pueris haec lex superius conpraeh- ensa ex medietate soluantur.</p> <p>[5] Si quis uillam alienam expu- nauerit et res ibi inuaserit, si tamen probatio certa non fuerit, cum XXV juratores medius electus exsoluat. Si juratores non potuerit inuenire, M M D din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p>	<p>[8] Simili modo qui alium in pel- lago inpinxerit, mal sol. (sic) LXII culp. iud. (For § 4, see tit. 24).</p> <p>[XLV] XLIIII. DE HOMICIDIO IN CONTUBERNIO FACTO.</p> <p>[1] Si quis, collecto contubernio, hominem ingenuum in domo sua adsallerit et ibi eum occiderit, mal bistolio, si andruscio dominicus fuerit ille qui occisus est, sol. M DCCC culp. iud.;</p> <p>si uero antruscio dominicus non fuerit interfectus, sol. DC culp. iud.</p> <p>[2] Si uero corpus hoccisi hominis III uel amplius abuerit plagas, tris quibus inculpat qui in eo contu- bernio fuerint, si probatus aparuerit, lex superior conpraehensa conuenit obseruare;</p> <p>alii uero III de hoc contubernio nonaginta sol. singuli eorum con- ponant; et adhuc in tertio loco de ipso contubernio sol. XLV soluant.</p> <p>[3] De romanis uero occisus uel litus, qui in tale contubernio inter- fecti fuerent, hoc lex ex medietate soluantur.</p>	<p>XLII. DE HOMICIDIIS A CONTUBERNIO FACTIS.</p> <p>[1] Si quis, collecto contubernio, hominem ingenuum in domum suam asallierit et ibidem eum occiderit, mal chambestalis, sol. DCCC culp. iud., et si in trustam dominicam ille qui occisus fuerit, sol. M DCCC culp. iud., qui eum occisisset si pro- batur.</p> <p>[2] Si uero in truste dominica ille qui occisus est non fuerit, sol. DC culp. iud.</p> <p>[3] Si uero corpus occisi hominis usque ad tres uel amplius habuerit plagas, tres quibus inculpat qui in eum contubernium fuisse pro- batur, legi superius conpraehensa cogatur exsoluere.</p> <p>Alii uero tres de eo contubernio hoc est nonagenos solidos singulari eorum soluant, et tres adhuc in tertio loco de eo contubernio sol. LX soluantur.</p> <p>[4] De romanis uero occisus uel litus haec lex medietatem soluat.</p> <p>[5] Si quis uillam alienam expo- liauerit et res inuaserit, mal ma- lach faltio, sunt din. M M DC qui fac. sol. LXII culp. iud.</p>	<p>XLII. DE HOMICIDIIS A CONTUBERNIO FACTO.</p> <p>[1] Si quis, collectum contuber- nium, in domo sua adsallerit, et ibidem ipsum hocciderit, LXXIIII den. qui fac. sol. M DCCC culp.</p> <p>[2] Si uero in truste dominica ille qui hoccisus est non fuerit, XXXIIII den. qui fac. sol. DC qui eum hoccid- erit culp.</p> <p>[3] Si uero corpus hoccisi hominis usque ad tres uel amplius habuerit plagas, tres quibus inculpat qui in eo contubernio fuisse probatur, lege superius conpraehensa singillatim cogatur exsoluere;</p> <p>alii uero tres de eo contubernio III M DC den. hoc est nonaginta sol. singuli eorum soluerent, et tres adhuc in tertio loco de eo contu- bernio III M octingentos den. qui fac. sol. XLV soluat.</p> <p>[4] De romanis hoccisus uel litus hac lex medietatem soluat.</p> <p>[5] Si quis uillam alienam expo- liauerit et in inuaserit, M M D den. qui fac. sol. LXII culp.</p>	<p>XLII. DE HOMICIDIIS A CONTUBERNIIS FACTIS.</p> <p>[1] Si quis, collecto^(*) concubinio^(*), hominem ingenuum ad^(b) domum suam^(b) adsallerit et ibidem eum occiderit^(c), mal^(b) chamē habia^(*), sunt den. XXXIIII qui fac. sol. DC culp. iud. (*) collecto contubernio. (b) in domo sua. (c) occiderit.</p> <p>[2] Si in truste dominica est iura- tus^(*) illae^(*) qui occisus^(b) est, qui eum occisisset^(c) probatur^(d), sunt den. LXXIIII qui fac. [sol.] M DCCC culp. iud. (*) ille iuratus. (b) occisus. (c) occidisset. (d) prob., om. 5.</p> <p>[3] Si uero in truste dominica non est ille^(*) qui occisus est, sunt den. XXXIIII qui fac. sol. DC culp. iud. (*) ille. (Cf. above, § 1).</p> <p>[4] Si uero corpus occisi homines^(*) usque ad tres uel amplius habuerit^(b) plagas, tres quibus inculpat qui in eo contubernio fuisse conpraehen- sus^(c), legem superius conpraehensa singillatim^(d) cogatur^(e) exsolu- uere; (*) hominis. (b) habuerit. (c) probatur. (d) singillatim. (e) cogantur.</p> <p>alii uero tres de eo contubernio, mal^(b) dructhemici, corr.) druct- thelimici^(f), M DCCCXL den. qui fac. sol. L^(g) culp. (e), et tres adhuc in tertio loco de eo contubernio M DCCC [den.] qui fac. sol. XLV culp. iud., singulis^(h) eorum⁽ⁱ⁾ cogantur^(k) exsoluere, mal^(b) seolasthasia^(*). (*) mal^(b) dructe limici. (f) XC culp. iud. (h) singul. (i) eorum, om. 5. (k) co- gantur.</p> <p>[5] De romanis^(*) uero uel^(b) litis occisus^(b) hec^(*) lex medietate sol- uantur^(d). (*) romanus. (b) occisus uel litis. (c) haec. (d) soluitur.</p> <p>[6] Si quis tres uillas alienas euaserit^(*), mal^(b) alat^(b) faltheo, sunt den. M M D qui fac. sol. XLIIII^(b). (*) praeserit, corr. euaserit. (b) LXIIII culp. iud.</p>
262	263	264	265	266

19 Si uero in puteo mortuus fuerit, malb. musthest, xxxiiii den. qui fac. sol. dc culp. iud.

* tota leode sua componatur atque ita unaqueque persona, qua maiori vel minori compositione componi debuerat, si de praecipito periculo mortis eussent, medietate leodis sua componatur, qua componi debuerat, si mortuus fuisset.

18 Simili modo qui in pelagus hominem impinxerit et exinde euaserit, malb. piomarina, iiii den. qui fac. sol. c culp. iud. (For § 14, see tit. 24).

16 Si quis hominem ingenuum quemlibet socium suum, de quolibet crimine accusauerit, et per eius commotionem siue mendacium ille qui accusatus est occisus fuerit, si ei adprobatum fuerit, medietate leodis eius componat. Ille uero qui eum occiderit secundum legem pleniter eum componat.

XLV. De Homicidijs a contubernio factis.

1 Si quis collecto contubernio, hominem ingenuum in domo sua adsallerit, et ibidem eum occiderit, malb. chames talia, xxxiiii den. qui fac. sol. dc culp. iud.

2 Si uero in truste dominica, ille qui occisus est fuerat, lxxiiii den. qui fac. sol. mdccc culp. iud.

3 In truste dominica illi iuratus qui occisus est. * qui eum occidisse probatur.

(Cf. § 1).

3 Quod si corpus occisi hominis tres plagas uel amplius habuerit, tres qui inculpantur et quod in eo contubernio fuerint probantur, legem superius comprehensam singillatim cogantur exsoluere.

Alij uero tres de eodem contubernio * mmdc den. qui fac. sol. xc unusquisque eorum culp. iud., et tres adhuc in tertio loco, de eodem contubernio * mdccc den. qui fac. sol. xlv singuli eorum cogantur exsoluere.

* malb. druche lennck. * malb. seo lastaria.

Si uero Romanus uel lidus in tali contubernio occisus fuerit, huius compositionis medietas soluatur.

4 Si quis contubernio facto, uillas alienas cum tribus effregerit, malb. a latfaltho, mmdcx den. qui fac. sol. lxxviii culp. iud.

[11] Si autem qui praecipitatus est mortuus fuerit, tota leude sua componatur. S. a praecipitatus m., Q. leode, Q.T. componat, Q.

[12] Atque ita unaqueque persona quae maiori minorique compositione componi debuerat (b). (c) minori uero, Q. (d) debeat, Q.

[13] Si de praecipito periculo mortis euaserit, medietate leudis suae componatur, qua componi debuerat si mortuus fuisset. Nam et si mortuus fuerit unusquisque secundum modum leodis suae componatur.

(*) Si de praecipito periculo mortis, E; Si autem de praecipito periculo mortis, E; Si praecipitatio p. m. c., Q. (b) leode, Q; leodia, T.V. (c) et, om. Q. (d) V add: non.

[14] Si quis hominem ingenuum cuiuslibet socio suo, de quolibet crimine accusauerit, et per eius commotionem siue mendacium ille qui accusatus est occisus fuerit, si ei adprobatum fuerit, medietate leodis eius componat. Ille uero qui eum occidit secundum legem pleniter eum componat.

(*) cuius libet socio, Q. (b) commotionem, B.Q; cummitione, I. (c) medietatem, Q. (d) et, Q. (e) componatur, Q.

XLIV. DE HOMICIDIIS A CONTUBERNIO FACTIS.

[1] Si quis, collecto contubernio, hominem ingenuum in domo sua adsallerit, et ibidem eum occiderit, malb. chames talia, xxxiiii den. qui fac. sol. dc culp. iud.

[2] Si uero in truste dominica, ille qui occisus est fuerat, lxxiiii den. qui fac. sol. mdccc culp. iud.

[3] In truste dominica illi iuratus qui occisus est. * qui eum occidisse probatur.

(Cf. § 1).

[3] Quod si corpus occisi hominis tres plagas uel amplius habuerit, tres qui inculpantur et quod in eo contubernio fuerint probantur, legem superius comprehensam singillatim cogantur exsoluere.

Alij uero tres de eodem contubernio mmdc den. qui fac. sol. xc unusquisque illorum culp. iud. Et tres adhuc in tertio loco de eodem contubernio mdccc den. qui fac. sol. xlv, singuli eorum cogantur exsoluere.

(*) culp. iud. et singul., Q.

[4] Si uero Romanus uel lidus in tali contubernio occisus fuerit, huius compositionis medietas soluatur.

(*) uss, Q.

Cf. Sept. Caus. v. 7; Recap. L. Sal. 14, 19 (a), 28 (b).

Cf. Waitz, 187.

Cf. L. Sal. 43, 3; Recap. L. Sal. (b) 31, 35; Ed. Roth. 12, 19; L. Liu. 134; Thur. 57; Cham. 19, 20; Aeth. 5; Alf. 29-31; App. XIX. 2, XX. 3-5, 8; Henr. 13, 80, 87. 4, 7, 88. 18; Waitz, 104, 188.

Cf. Recap. L. Sal. (b) 34.

§ 1 of Codd. 5, 6, 10 and Lex Emend. correspond to this §, but it is necessary to keep them by the side of § 1 of Codd. 1-3, 7-9 on account of the glosses.

Cf. L. Sal. 43, 3, 105.

Cf. Recap. L. Sal. (b) 11; Aeth. 26; Waitz, 100.

Cf. L. Sal. 14, 6, and the two following H. of Codd. 5-Lex Em.; also tit. 14, H. 2 and 3 and tit. 16, § 3 of Cod. 2.

LXVIII. DE HOMICIDIO (a) A (b) CONTUBERNIO FACTO (c).

[1] Si quis, collecto contubernio, hominem ingenuum in domo sua adsallerit et eum occiderit, sol. mdccc culp. iud.

(*) homicidij, s; homicidio, p. (b) in, s.p. (c) factis, s; factum, q; no rubric in B-H. (d) collecto, p. (e) B-H add: antrusionem. (f) domum, p. (g) suam, p. (h) adsallit, q; adsallerit, F. (i) occiserit, q; occiderit, B-H; s add: malb. bestialio, si antruscio dominicus fuerit ille qui eum occiderit, lxxviii den. qui fac. sol. q add: malb. bestialio, si antruscio dominicus fuerit illi qui eum occiderit.

[2] Si uero antruscio dominicus non fuerit, sol. dc interfector culp. iud.

(*) antruscio, s; antruscio, q; antruscio, F.G.H. (b) dominico, p. (c) se in §; xxxiiii den. qui fac. sol. dc, s; dc, p. B.H; malb. dccc, F; dccc, G. (d) -tur, q.

[3] Si uero corpus occisi hominis tres uel amplius habuerit plagas, tres quibus inculpantur qui in eo contubernio fuissent, se cogantur, legem superius comprehensam cogantur exsoluere.

(*) occisi, s. (b) tres, om. F. (c) habuerit, s. (d) plagas, s; plagas, p. (e) cum, q. (f) s, B-H. (g) -tatis, q. (h) -sa, p. (i) cogantur, B; cogatur, F.G.H. (k) exsoluere, B.

[4] Alij uero tres de eo contubernio sol. lxi componant, et tres adhuc in tertio loco de ipso contubernio sol. xli soluant.

(*) tres, om. F.G. (b) mmdc den. qui fac. sol. xc, s; sol. lxi, q; sol. xc, B-H. (c) componat, F. (d) mdccc den. qui fac. sol. xlv, s; sol. xi, B.

[5] De romano uero uel litu occisis, qui in tale contubernio interfecti fuerint, haec lex ex medietate soluatur.

(*) lito, s.B-H; lito, p. (b) occisus, q; qui in tale (tal) F cont. occisi fuerint (fuerit, B) haec lex medietatem praecipit desoluere (exsoluere, F.G), B-H. (c) s respicit: qui (d) soluatur, s.p.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	Codd. 6 & 5.
<p>XLIII. DE HOMICIDIO IN CONTUBERNIO (leg. CON-UIUIO) FACTO.</p> <p>[1] Si quis in conuiuio, ubi quinque fuerint, ex ipsis fuerit interfectus, illi qui remanent aut unum conuictum dare debent aut totae morte illa coniacent. Quae lex usque [ad septem] qui fuerint sic permanet.</p> <p>[2] Si uero in conuiuio illo plus quam septem fuerint, non omnes teneantur obnoxii sed quibus fuerit adprobatur ille secundum legem componat.</p> <p>[3] Si uero foris casa sibi (leg. siue) iter agens sibi (leg. siue) in agro positus a contubernio fuerit interfectus tres amplius habuerit plagas, tunc tres de eo contubernio qui adprobati fuerint singillatim mortem illius coniacent. Et tres su (leg. si) plures fuerint, MCC din. qui fac. sol. xxx soluunt. Et tres adhuc de eo contubernio, DC din. qui fac. sol. xv culpabiles iudicentur.</p>	<p>[XLVI] XLV. DE HOMINEM IN CONTUBERNIO (leg. CON-UIUIO) OCCISO.</p> <p>[1] Si quis in conuiuio, ubi quinque aut amplius fuerint, et unus ex ipsis fuerit interfectus, malis seolandi stadio, hoc est illi qui remanet aut uno conuincto de se dare debent aut toti mortem illius componant; quia lex usque ad vii qui fuerint in conuiuio obseruatur;</p> <p>[2] Si quis uero foris casa uer siue in agro a contubernio fuerit occisus et iii uel amplius abuerit plagas, malis drecti flido, hoc est ut iii de eo contubernio qui probati fuerint singuli mortem illius componant; et iii ad hunc si fuerint de ipso contubernio, tregintini solidi soluunt; et iii adhuc, si fuerint de ipso contubernio, quinginus soluunt.</p>	<p>XLIII. DE HOMICIDIIS IN CONTUBERNIO (leg. CON-UIUIO) FACTIS.</p> <p>[1] Si quis contubernio, ubi quinque fuerint, et unus ex ipsis fuerit interfectus, mal seulando uena, hoc est ut illi qui remanent aut (b) toti morti morti (sic) illius coniacent; quae lex usque ad septimo qui fuerint in conuiuio conuenit obseruari. (*) Here is an omission.</p> <p>[2] Si uero in conuiuio (c) obnoxii, sed quibus fuerit adprobatur, secundum legem componat. (*) Here is again an omission.</p> <p>[3] Si quis uero contra casa ibi iter agens sibi in agro positus a contubernio fuerit occisus et tres uel amplius habuerit plagas, malis drocflidio, hoc est singulatum mortem illius coniacent; et tres si plures fuerint de eo contubernio, xxx sol. unusquisque illorum; et tres adhuc de ipso contubernio, sol. xv componant.</p>	<p>XLIII. DE HOMICIDIIS IN CONTUBERNIO (leg. CON-UIUIO) FACTO.</p> <p>[1] Si quis in conuiuio, hubicun-que (leg. ubi quinque) fuerint, et ex ipsis interfectus fuerit, hoc est ut illi qui remanent unum de se conuictum reddant aut (c) toti (c) morti illius coniacent; quae lex usque (d) ad vii qui fuerint (c) in conuiuio illo (*) homicidio a contubernio. (*) fu. et unus ex ipsis interfectus fuerit. (*) autori. (d) usq., om. 5. (*) fuerint.</p> <p>[2] plusquam vii fuerint, non omne (f) reteneantur (f) obnoxii sed quibus fuerit adprobatus illi secundum legem componat.</p> <p>[3] Si quis uero foris casa siue intergenua (leg. iter agens) siue in agro positus a contubernio fuerit hoccisus et tres uel amplius habuerit plagas, hoc est ut tres de eo contubernio qui adprobati fuerint singuli mortem illius coniacent; et tres plures de eo contubernio qui adprobati non fuerint, MCC den. id est sol. xxx soluunt; et tres adhuc de eo contubernio, DC den. hoc est sol. xv soluunt.</p>	<p>XLIII. DE HOMICIDIIS (c) IN CONUIUIO (c) FACTO.</p> <p>[1] Si quis in conuiuio, ubi quattuor aut quinque fuerint (b), mal seolande stadio, hoc est (b) et illi qui remanent unum de se conuictum reddant aut (c) toti (c) morti illius coniacent; quae lex usque (d) ad vii qui fuerint (c) in conuiuio illo (*) homicidio a contubernio. (*) fu. et unus ex ipsis interfectus fuerit. (*) autori. (d) usq., om. 5. (*) fuerint.</p> <p>[2] plusquam vii fuerint, non omne (f) reteneantur (f) obnoxii sed quibus fuerit (e) inculpatus (e) ille secundum legem componat (b). (f) omnes teneantur. (f) fuerat inculpatus. (b) componant.</p> <p>[3] Si quis uero foris (c) casa siue inter (b) agens siue inter (c) agro positus a contubernio (d) fuerit (d) occisus et tres uel amplius habuerit (c) plagas, malis drecte clidio, hoc est (f) et tres de eo contubernio qui probati fuerint singulatum mortem illius coniacent (e); et tres de ipso contubernio, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud. Quisquis illorum; et tres adhuc de eo contubernio, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) foras. (*) iter. (*) in. (d) contubernio fuerat. (*) habuerat. (f) hoc c., om. 5. (*) tant.</p>
<p>XLIIII. DE REIPUS.</p> <p>[1] Sicut adsolit homo moriens et uiduam dimiserit, qui eam uoluerit accipere, antequam sibi copulet ante thunginum aut centenarium, hoc est ut thunginus uel centenarius mallo indicant, et in ipso mallo scutum habere debet. Et tres homines tres causas demandare debent.</p> <p>Et tunc ille qui uiduam accipere debet tres solidos aeque pensantes et denario habere debet. Et tres erunt qui solidos illius pensare uel probare debent, et hoc factum, si eis conuenit, accipiat.</p> <p>[2] Si uero istud non fecerit et sic eam acciperit, mal reipus nihil sinus, hoc est MMD din. qui fac. sol. LXXII (c), reipi debentur exsoluere debet. (*) Suppl. ei cui.</p> <p>[3] Si uero quod superius diximus omnia secundum legem impleuerit, tres solidos et denario electo (c) reipi debeantur (c). (*) leg. (f) ille cui reipe debetur accipiat.</p> <p>[4] Si nepus sororis filius fuerit senussimus, ipse eos accipiat.</p>	<p>[XLIX] XLVIII. DE REIBUS.</p> <p>[1] Si quis adsolit homo moriens uiduam dimiserit, qui eam uoluerit accipere, antequam accipitur solidos iii ante tungine uel centenario, hoc est ut tunginus uel centenarius indicat, et mallum ipsum scutum abere debet, et tres hominis iii causas demandare debent;</p> <p>tunc ipsi qui uiduam ipsam accipere debet et iii solidos equos pensantes qui proferat; et iii erunt qui ipso solidos pensare debent aut probare; et hoc factum, si eis conuenissent, ipsi qui uiduam queret accipiat.</p> <p>[XLI] XL. [7] Si uero stud non ficerat et sic ea acciperat, mal reipus, sunt din. D fac. sol. LXXII culp. iud., cui reipe debentur debet exsoluere (c). (*) This and the following § are wrongly joined in the MS. to tit. 40, while §§ 2-4, placed in the MS. under tit. 48, belong to tit. 41 (q.v.). This § commences in the MS. with a repetition of the last part of § 1: erunt qui solidos pensare uel probare debent; et hoc factum, si eis conuenissent, accipiat.</p> <p>[2] Si uero quod superius diximus omnia secundum legem impleuerit, iii solidos cui reipe debentur accipiat;</p> <p>hoc discernendo stud cui reipe debentur</p> <p>sine possessoris filius fuerit, accipiat;</p>	<p>XLIIII. DE REIBVS.</p> <p>[1] Sicut adsolet homo moriens et uiduam dimiserit, qui eam uoluerit accipere, antequam eam accipiant ante thunginum aut centenarium mallo indicant, et in ipso mallo scutum habere debet, et tres homines tres causas mandare;</p> <p>et tunc ipse qui duam (sic) acciperit debet tres solidos equos pensantes et dinarium habere; et tres erunt qui solidos pensare uel probare debeant; hoc factum, si eis conuenierit, sic eam accipiat.</p> <p>[2] Si uero istud non fecerit et sic eam acciperit, sol. LXXII (sic) culp. iud. Cui reibi debentur exsoluere.</p> <p>[3] Si uero quod superius diximus omnia secundum legem impleuerit, iii solidos ille cui re (sic) debentur accipiant;</p> <p>hoc discernendum est cui rei (sic) debetur.</p> <p>[4] Si uero nepus sororis filius fuerit senior, ille accipiat.</p>	<p>XLIV. DE REBUS SICUT ADSOLET.</p> <p>[1] Homo moriens et uidua dimiserit, qui eam uoluerit haccipere, antequam haccipiat ante thunzinum aut centenarium mallum indicant, et in ipso mallo scutum habere debet; tres homines tres causas demandare debent;</p> <p>tunc ipse qui eam haccipere debet iii solidos atque pensantes et denarius habere debet; et iii adherint qui solidos pensare uel probare debeant; et hoc factum, si eis conuenierit, haccipiat.</p> <p>[2] Si uero istud non fecerit, MMD den. qui fac. sol. LXXII, cui reipe debentur exsoluere.</p> <p>[3] Si uero superius quod diximus omnia secundum legem impleuerint, iii solidos ille cui reipe debentur.</p> <p>[4] Si nepus sororis filius senior nepos fuerit, ille haccipiat.</p>	<p>XLIV. DE REIPHUS.</p> <p>[1] Si quis (c) adsolet homo moriens uiduam dimiserit (b), qui eam uoluerit accipere, antequam eam acciperit (c) ante tunzinum (d) aut centenarium (e), hoc est ut tunzinus aut centenarius mallum indicant (f); ipso (e) mallo scutum habere debet, et tres homines tres causas demandare debet (b). (*) add.: ut. (*) dem-. (*) accipiat. (d) tunzino. (e) centenario. (f) indicant. (*) et in ipso. (b) debent.</p> <p>[2] Tunc ipse qui uiduam accipere (c) iii solidos eique pensantes et denarium habere debet (b); tres erunt qui solidos pensare uel probare debent; et hoc factum si (d) eis conuenit, sic accipiat cui debentur. (*) accipere debet. (*) add.: et. (*) uel hab., om. 5. (d) sic.</p> <p>[3] Si uero istud non fecerit et sic eam acciperit, malis reiphus hecalisinus, sunt den. MMD qui fac. sol. LXXII (c) culp. iud. (*) LXXII.</p> <p>[4] Si uero que superius diximus omnia secundum legem impleuerit (c), tres solidos cui reiphus (b) debentur accipere (c). (*) -rat. (b) reiph. (*) acc., om. 5.</p> <p>[5] Hoc est discernendum cui reiphus debentur (c). (*) Hoc - deb., om. 5.</p> <p>Si nepus fuerit sororis filius senior, ille (b) reiphus accipiat. (*) illa.</p>

LXX. [DE HOMICIDIIS IN CONUIUIO FACTIS](*)

[1] Si quis in conuiuio, ubicumque (b) uel tres aut amplius fuerint, et unus ex ipsis fuerit interfectus, mal seolantis thadio (c), hoc est (d) ille (e) qui remanent (f) aut uno (g) conuictus (h) dare (i) debent (j) aut tuti (k) mortem illius (l) componant; quae (m) lex (n) ad septem (o) fuerint in conuiuio obseruantur (p).

(*) So in 8; De homicidio ad contubernio factam, q; no rubric in 7, B-H. (b) ubi duo, 8; q addit: diu; B-H addit: duo. (c) seolantis thadio, 8; placet in 9 as in 7. (d) hoc est, om. B-H. (e) illi, 8, q. B-H. (f) -nunt, 8. (g) unum, q. B. (h) conu-, om. 8; conuictum, q; conuictum, B. (i) donent, B-H. (j) toti, 8, B-H; tuti, q. (k) illius, om. 8. (l) Qui, 8; qui, q; quae, B-H. (m) 8, q. B-H addit: usque. (n) VII te, 9; B-H addit: al. (o) obs-, om. B-H.

[2] Si uero in conuiuio illo (a) plus quam septem fuerint, non omnis (b) teneantur obnoxii (c) se (d) duobus (e) fuerint ille (f) secundum (g) legem componant.

(*) Illo, om. q. B-H. (a) omnes, B-H. (b) obnoxios, 8; obnoxii, B-H. (c) si, 8, B-H; sed, q. (d) duo, 8, B-H. (e) illi, 8, q. B-H. (f) secundum, q. B-H.

[3] Si quis (a) uero foris (b) casa uel (c) iter (d) agens siue in agro (e) contubernio (f) fuerint (g) interfectus et tres uel amplius habuerit plagas (h), mal drochlidio (i), hoc est ut (j) tres de eo contubernio (k) qui adprobati fuerint singuli (l) mortem illius (m) componant; tres adhuc si fuerint de ipso contubernio, xv sol. componant (n).

(*) quis, om. B-H. (b) foras, q. B.H. (c) aut, B.G.H; ut, F. (d) iter, F. (e) a, om. q; aut in, B-H. (f) contubernio, 8. (g) fuerit, 8, q. B-H. (h) plagas, q. (i) drochlidio, 8; drochlidio, q. (j) hoc est ut, om. B-H. (k) contubernio, 8; contubernio, q. (l) singuli, 8. (m) illi, F. (n) -nant, q. B-H.

LXXVIII. [DE REIPUSSE](*)

[1] Si quis homo moriens et (a) uiduam demiserit (b) qui (c) eam noluerit (d) accipere, antequam eam accipiat zonzinus (e) aut (f) centenarius (g) mallum indicant (h) et in mallo (i) ipso (j) scutum (k) habere (l) debent (m) et tres hominis (n) tres causas demandare (o) debent (p);

(*) rubric of 8; De reipus, q; no rubric in 7, B-H. (b) et, om. B-H. (c) dimiserit, 8; dimiserit, B.G. F.G.H addit: et. (d) qui, om. F.G. (e) uoluerit, 8, q. B-H. (f) tunzinus, 8; tunzinus, q. B.H; tunzinus, F.G. (g) autem, G. (h) centenarius, B; tenarius, G. (i) indicent, B-H. (j) mallum, q. (k) ipsuum, q; ips, om. B-H. (l) scuto, F. (m) habere, 8; habere, B-H. (n) deb, om. 8, B-H. (o) homines, 8, B-H. (p) demandent, B.G.H; demandant, F. (q) deb., om. B-H.

et tunc illi (a) qui uiduam accipere debet (b) tres solidos equi (c) pensantis (d) et denarium (e); et tres erunt (f) qui solidos pensare uel probare debeant; et hoc factum, si eis conuenierit, accipiat;

(*) ille, 8; Ille q. u. a. uolet (uoluerit, B) cum tres (tres, om. B) testibus qui adprobare debent, solidos III et denario aequaliter pensantes donet, et hoc factum si eis (ei, F) c. acc., B-H. (a) debent, q. (b) aequae, 8. (c) -tes, 8. (d) dinario, q. (e) erant, q.

si uero (a) istud non fecerit et sic eam acciperit, mal reipus nicholesinus (b), [MMD den. qui fac.] sol. LXIII culp. iud.

(*) uero, om. 8. (b) mal reipus nicolensinus, 8; mal reipus nicholissinus, q; mal reipus nicholesinus, B; mala (male, G.H) reippus nicolensinus, F-H.

[2] Si uero quod superius diximus omnia secundum legem (a) impleuerit (b), tres solidos et dinario ille qui reippe (c) debentur accipiat (d).

(*) lege, q. (b) impleantur, F.G.H. (c) reippe, B.F.C. (d) din. illi ur ei pedebentur accipiat cui uel pedebentur, q.

[3] Si nepus (a) sorores (b) filius fuerit senior, ipse (c) accipiat.

(*) nepus, q; nepoti, B; nepiti, F.G; nepiti, H. (b) sororis, 8, q; sorore, F.G.H. (c) ipsa, q.

XLVI. De Homicidijs in conuiuio factis.

1 Si in conuiuio, ubi quatuor aut quinque fuerint homines, unus ex ipsis interfectus fuerit, ille qui remanet aut unum conuictum reddant aut omnes mortis illius compositionem + conlectent; quae lex usque ad septem qui fuerint in conuiuio illo conuenit obseruare.

* malb. seo laude esthadio. † conlectent.

2 Si uero in illo conuiuio plusquam septem fuerint, non omnes teneantur obnoxij sed quibus fuerint imputatum illi secundum legem componant.

3 Si quis foris casa siue iter agens seu in agro positus a contubernio fuerit occisus et tres uel amplius habuerit, malb. druchtelidio, hoc est et tres de eodem contubernio conuicti fuerint singillatim mortis illius compositionem componant; et tres alij de ipso contubernio, MCC den. qui fac. sol. xxx unusquisque illorum culpabilis iudicetur. Et tres alij adhuc de ipso contubernio, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

XLVII. De re+ Ipus.

1 Si ut fieri adsolet, homo moriens uiduam dimiserit, et eam quis in coniugium uoluerit accipere, antequam eam accipiat, tunginus aut Centenarius mallum indicent, et in ipso mallo scutum habere debet, et tres homines uel causas + mandare.

Et tunc ille qui uiduam accipere uult, cum tribus testibus qui adprobare debent, tres solidos aequae pensantes et denarium habere debet. Et hoc factum, si eis conuenit, + uiduam accipiat.

† debent tunc ipse qui uiduam accipere debet tres solidos aequae pensantes et denarium habere debet; et tres erunt qui solidos pensare uel probare debent; et hoc factum si eis conuenit, sic accipiat cui debeatur.

2 Si uero + ista non fecerit et sic eum acciperit, malb. Rei plus haec cha la sinus, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

3 Si autem quae superius diximus omnia secundum legem impleuerit et tres solidos et denarium ille cui reippe debetur acceperit, tunc eam legitime accipiat.

Hoc discernendum uidetur cui Reipus debeatur.

Si nepos fuerit sororis filius, senior ille accipiat.

XLV. DE HOMICIDIIS IN CONUIUIO (*) FACTIS.

[1] Si in conuiuio, ubi (b) quattuor aut quinque fuerint (c) homines, unus ex ipsis interfectus fuerit, illi qui remanent aut unum conuictum reddent aut omnes mortis illius compositionem conlectent (d). Quae lex usque ad septem qui fuerint in conuiuio illo (e) conuenit obseruare.

(*) contubernio, A; conuictio, Q. (b) ibi, Q. (c) fuerunt, G. (d) collectant, Q. (e) illi, Q.

[2] Si uero in illo conuiuio plus quam septem fuerint (a), non omnes teneantur obnoxij sed quibus fuerint imputatum illi secundum legem componant (b).

(*) fuerunt, Q. (b) componantur, Q.

[3] Si quis foris (a) casa siue iter agens seu in agro positus a contubernio fuerit occisus et tres uel amplius habuerit plagas, tres de eodem contubernio qui conuicti fuerint singillatim (b) mortis illius compositionem componant; et tres alij de ipso contubernio, MCC den. qui fac. sol. xxx unusquisque illorum culp. iud.; et tres adhuc alij (c) de ipso contubernio, DC den. qui fac. sol. xv (d) singuli (e) eorum (f) culpabiles iudicentur.

(*) foras, I.Q. (b) sigillatim, Q. (c) alij, om. Q. (d) xxx, V. (e) sing. cor., om. Q.

XLVI. DE REIPPUS (*).

[1] Si quis homo moriens uiduam dimiserit, et eam quis (b) in coniugium (c) uoluerit accipere, antequam eam accipiat (d) tunginus aut centenarius mallum (e) indicent; et in ipso mallo scutum habere debet (f), et tres homines causas tres demandare (g).

(*) reipps, Q. (b) qui, Q. (c) coniugio, Q. (d) accipiat, I. (e) mallum, Q. (f) debent, Q. (g) E addit: debent.

Et tunc ille (b) qui uiduam accipere uult (l), cum (h) tribus (i) testibus qui adprobare debent, tres solidos aequae pensantes et denarium habere debet; et hoc factum, si eis conuenit, uiduam accipiat.

(b) illam, Q. (l) uel, Q. (b) cum, om. Q. (i) tres, Q.

[2] Si uero ista non fecerit et sic (a) eam acciperit, illi cui reippus debetur, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

(*) si, Q.

[3] Si autem quae superius diximus omnia (a) secundum legem impleuerit, et tres solidos et denarium ille cui reippus debetur acceperit, tunc eam legitime accipiat.

[4] Hoc (a) discernendum uidetur cui reippus debeatur.

[5] Si nepus fuerit sororis filius senior, ille reippum (a) accipiat.

(*) reippus, I.Q; reippus, H.N; r., om. T.

Cf. Henr. 87. 8-11, 88. 18.

This † is probably a completion of the preceding chapter. Cf. L. Sal. 42. 3, 105.

Cf. L. Sal. 72; Recap. L. Sal. 6; Capit. Lud. 8; L. Grund. 24, 69; Ed. Roth. 182; L. Sax. 42-47; Wisig. III. 2. 1; Aeth. 75, 76; Schm. R. u. Ger. 67, 370, 391; Waitz, 135, 144, 145; Form. ant. ap. Cancian. II. 476, 477.

Cf. Recap. L. Sal. (b) 22.

Cf. the order of succession in Ch. 59.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 8.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[6] Si neptus non fuerit, neptis filius senior reipus illius accipiat.</p> <p>[8] Si uero neptis filius non fuerit, consobrine filius qui ex materno genere uenit ille eos accipiat.</p> <p>[7] Si uero nec consobrine filius fuerit tunc auunculus, frater matris, reipus ille accipiat.</p> <p>[9] Si uero nec adhuc auunculus fuerit, tunc frater illius qui eam mulierem ante habuit, si in hereditatem non est uenturus, ipse eos reipus accipiat.</p> <p>[9] Et si nec ipse frater fuerit, qui proximior fuerit extra superiores nominatos singillatim dicti secundum parentilla, usque ad sextum geniculum si hereditatem illius mariti defuncti non accipiat, ille reipus illius accipiat.</p> <p>[10] Iam post sexto geniculum si non fuerint, in fisco reipus ipse uel causa quae exinde orta fuerit colligatur.</p>	<p>si uero nepus non fuerit, neptis filius senior si fuerit, ille eos accipiat.</p> <p>Si nepus non fuerit neptis filius, si consobrinus filius qui ex materno genere fuerit ipse eos accipiat;</p> <p>si nec consobrini filius fuerit tunc frater matris reipus accipiat;</p> <p>si nec auunculus fuerit, tunc frater^(*), qui ea mulierem ante abuit, si in hereditatem non uenturus est, ipse reipus accipiat;</p> <p>(*) suppl. illius.</p> <p>si nec ipse frater fuerit, qui proximior fuerit extra superiores nominatos qui singillatim secundum parentilla dicti sunt, usque ad vi geniculo si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat, ipse reipus accipiat.</p> <p>Nam si potest sexto geniculo si non fuerit, in fisco reipus ipse uel causa quae inde orta fuerit colligatur.</p>	<p>[6] Si uero nepus non fuerit, neptis filius senior in se accipiat.</p> <p>[6] Si uero neptis filius non fuerit, consobrini filius qui ex matre genere uenerit ipsi accipiant.</p> <p>[7] Si uero nec consobrini filius non fuerit tunc auunculus, frater matris, re ipsa (sic) accipiat.</p> <p>[9] Si uero nec auunculus non fuerit, tunc frater illius qui eam mulierem habuit, si in hereditatem uenturus non est, ipse reipus accipiat.</p> <p>[9] Si nec ipse non fuerit, qui proximior fuerit extra superiores nominatos qui singillatim secundum parentilla dicta erunt, usque ad sexto geniculo si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat ipse reipus illius accipiat;</p> <p>iam post sexto geniculo si non fuerit, fisco reipus ipse uel causa quae inde orta fuerit collegatur.</p>	<p>[6] Si nepos non fuerit, neptis filius senior ipse accipiat.</p> <p>[6] Si uero neptis filius non fuerit, consobrinus filius tui (Leg. qui) ex materno genere uenit ipse accipiat.</p> <p>[7] Si uero nec consobrini non fuerint tunc auunculus, fratres mater (Leg. frater matris), ipse accipiat.</p> <p>[9] Si uero ne auunculus non fuerit, tunc fratres illius qui eam mulierem ante habuit, si in hereditate uenturus [non] est, res ipsas (Leg. reipus) ipse accipiat.</p> <p>[9] Si nec ipse frater non fuerit, qui proximior fuerit extra superiores nominatos qui singillatim secundum parentellam sunt (i) hereditatem illius mariti defuncti non fuerint, ipsas res illius accipiant.</p> <p>(*) suppl. usque ad sextum geniculum, si in.</p> <p>[10] Iam de post sexto geniculum si non fuerit, in fisco res ipsas (Leg. reipus) uel causa [quae inde] orta fuerit collegatos modis obseruatur.</p>	<p>[6] Si uero nepus non fuerit, neptis filius senior ille accipiat^(*).</p> <p>(*) This is found in Cod. 5 only.</p> <p>[7] Si uero neptis filius non fuerit, consobrine (i) filius qui ex materno genere (i) uenit ipse accipiat.</p> <p>(*) consobrini, corr. consobrini. (i) gener.</p> <p>[8] Si uero nec consobrinas (i) non (i) fuerit tunc auunculus (i), frater matris, reipus accipiat.</p> <p>(*) consobrini filius. (i) auunculus.</p> <p>[9] Si uero nec auunculus (i) fuerit, tunc frater illius qui ipsa mulieri ante (i) habuerat, illius (i) si in hereditate (i) non est uenturus (i), ipse reipus accipiat.</p> <p>(*) auunculus. (i) ante. (i) illius, om. 5; and it is written under habuerat in 5. (i) - tatem. (i) inuenturus.</p> <p>[10] Si nec ipsi (i) fuerit, tunc qui (i) proximior fuerit extra superiores nominatos qui singillatim (i) secundum parentilla (i) sunt, usque ad sexto geniculo si in hereditate mariti illius defuncti non sunt uenturi, ipse (i) reipus accipiat (i).</p> <p>(*) ipse. (i) qui, om. 5. (i) singillatim. (i) parentella dicti. (i) ipsi. (i) accipiant.</p> <p>[11] Iam post sexto uero geniculo si non fuerint, reipus ipse (i) uel causa quae inde orta fuerit (i) colligatur (i) a fisco (i).</p> <p>(*) ipsi. (i) fuerat. (i) colleg-. (i) a fisco, om. 5.</p>
<p>XLV. DE MIGRANTIBVS.</p>	<p>[XLII] XLI. DE MIGRANTIBVS.</p>	<p>XLV. DE MIGRANTIBVS.</p>	<p>XLV. DE MIGRANTIBVS.</p>	<p>XLV. DE MIGRANTIBVS.</p>
<p>[1] Si quis super alterum in uilla migrare uoluerit, si unus uel aliquod (Leg. aliqui) de ipsis qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerit, si uel unus exteterit qui contradicat, migranti ibidem licentiam non habebit.</p> <p>[9] Si uero contra interdicto unius uel duorum in uilla ipsa adsedere praesumpserit tunc ei testare debet. Et si noluerit inde exire, ille qui testat cum testibus sic ei debet testare: Hic tibi testo in hac nocte proxima in hoc quod lex est saliga habet sedes, et testo tibi ut in x noctes de uilla ipsa egredere debeas. Postea adhuc post decem noctes iterum ueniat ad ipsum et ei testet ut iterum in decem noctes exeat.</p> <p>Si adhuc noluerit exire item tertio decem noctis ad placitum suum addatur ut sic xxx noctes impleatur. Si nec tunc uoluerit exire tunc maniat eum ad mallum et testes super singula placita qui fuerunt ibi praestos habeat. Si ipse, cui testatum est, noluerit inde exire et eum aliqua sunnis non tenuerit et ista omnia quae superius diximus secundum legem est testatus. Et tunc ipse qui testauit super fortunam suam ponat et roget grafionem ut</p>	<p>[1] Si quis homo super alterum in uilla migrare uoluerit et unum uel aliquos de ipsis tunc eum suscipere uoluerit, si uel unus exteterit qui contradicat, migranti ibidem licentiam non habuit;</p> <p>si uero contradictum unius uel duorum in uilla ipsa adsentire (Leg. adsedere) uoluerit tunc ille testare debet; et si noluerit inde exire, ille qui ei testat eum testibus sic ei debet testare: homo, in hoc tibi testor ut in hac nocte proxima in hoc quod lex salica habet sedes, et testo tibi in x noctis de uilla ista exeat; et de postea adhuc de post x noctes iterum debet ad eum uenire et testare in alias xx noctes ut inde exeat;</p> <p>si adhuc exire noluerit iterum tertium x noctes adat ut sic xxx noctes impleantur. Si nec tunc exire uoluerit tunc maniat eum ad mallum et testes suos per singula placita qui fuerint ibidem pristus abere debet; et sic ipse, cui testatum est, noluerit uenire et sunnis non tenuerit et ista quae superius diximus omnia secundum legem et testatum, tunc ipse qui testauit super fortunam suam ponat et roget grafionem loci illius</p>	<p>[1] Si quis super alterum in uilla migrare uoluerit et unum uel aliquos de ipsis qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerit, si uel unus exteterit qui contradicat, migrantem ibidem licentiam non habeat.</p> <p>[9] Si uero contra dicto unius uel duorum uillam ipsam adsedere praesumpserit tunc testare debet; et si noluerit inde exire, ille qui ei testat cum testibus sic ei testare debet</p> <p>ut in decem noctes exeat; et si adhuc post x noctes iterum debet ad ipsum uenire et testare ut iterum x noctes inde debeat exire.</p> <p>Sex (sic) inde noluerit exire iterum tertio ad decem noctes placitum addat et sic triginta noctes impleantur; et si nec tunc uoluerit exire tunc maneat eum ad mallum et testes suos in singulos placitos habeat; si ipse cui testatum est noluerit uenire et eum aliqua sunnis detenerit et testes quos superius diximus secundum legem testatus est. Tunc ipse qui testauit ut super fortunam suam ponat et roget grafionem ut</p>	<p>[1] Si quis [in] alienam uillam migrare uoluerit, ut hunusquisque aliqui de ipsis qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerint, si uel unus ex ipsis exteterit qui contradicat, migrandi ibidem licentiam non habeat.</p> <p>[9] Si uero contra dictum hunius uel duorum in uilla ipsa adsedere praesumpserit tunc testare debet; et si noluerit inde exire, ille qui ei testat eum testibus sic ei debet testare ut iterum in decem noctes exeat. Si adhuc post decem noctes iterum debet ad eum uenire et ei testare ut iterum in decem noctes exeat.</p> <p>Si adhuc noluerit exire iterum tertio decem noctes ad placitum addat et sic xxx noctes impleantur; si nec tunc exire uoluerit tunc eum maneat ad mallum et testes suos in singula placita qui fuerant pristum sibi habeat; isti (Leg. et si) ipse cui testatum est noluerit uenire et eum aliqua sunnis non tenuerit et ista quae superius diximus secundum legem testatur. Tunc ipse qui testauit super fortunam suam ponat et roget grafionem ut</p>	<p>[1] Si quis super alterum in uilla migrauerit (i) et aliqui de eos qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerint, si uel unus ex ipsis exteterit quis contradicat, migrandi ibidem licentiam non habeat.</p> <p>(*) migrare uoluerit.</p> <p>[9] Si uero contra interdictum unius uel duorum in uilla ipsa adsedere praesumpserit tunc testare ille (i) debet; et si noluerit inde exire, ille qui eum testat cum testibus debet testare ut iterum in (i) decem (i) noctes exinde (i) exeat;</p> <p>(*) illi. (i) inter. (i) decem. (i) inde exeat it written above the line in Cod. 5; and in the same Cod. after decem noctes the following words are written, but marked with dots above and underneath, therefore intended to be erased: noluerit exire iterum debet ad ipsum uenire et ei testare similiter ut iterum ad alias decem noctes exinde debeat exire.</p> <p>et si adhuc post decem (i) noctes noluerit exire tunc tertio in decem (i) noctes ad placito (i) attendat et sic xxx noctes impleatur (i); et (i) si nec tunc uoluerit exire tunc eum maneat (i) ad mallum et testes suos qui (i) singula placita fuerunt (i) ibidem saecum (= praestos (=) habeat. Et si (i) ipse cui testatum est noluerit uenire (i), et eum aliqua sunnis non detenerit et sic ista omnia quae superius diximus secundum legem (i) testatum (i), tunc ipse qui eum (i) testauit super fortunam suam ponat et roget (i) graphionem (i) ut</p>

[4] Si nepus (a) non fuerit, neptis (b) filius senior ille (c) accipiat (d).

[5] Si uero neptis (a) filius non fuerit, consubrinae (b) filius qui ex materno (c) genere uenit (d) ipse (e) accipiat.

[6] Si uero (a) consubrinae (b) filius non fuerit tunc auunculus, frater (c) matris, reipus (e) accipiat (d).

[7] Si uero adhuc nec auunculus (a) fuerit, tunc frater illius qui eam mulierem habuit, se (b) in hereditatem non (c) uenturus est, ipse (d) ipsius reipus (e) accipiat.

[8] Si ne ipse (a) frater fuerit, qui proximior fuerit, extra superius nominatus (b), ipse (c) reipus (d) accipiat.

[9] Si nec isti (a) fuerint, in fisco reipi (b) ipsi (c) uel causa quem (d) exinde orta fuerint (e) colligatur (f).

LXXVIII. DE MIGRANTIBUS (a).

[1] Si quis super (b) alterum in uillam (c) alienam (d) migrare uoluerint (e) et se (f) unus uel aliqui (g) de ipsis (h) qui in uillam (b) ipsam (c) consistent (i) eum suscipere uoluerint, et se (k) unus exteterit (l) qui (m) contradicat (n) migrante (o), ibidem licentiam (p) non habiat (q) permanere (r).

[2] Si uero contradictum fuerit et unus (a) uel duorum in uilla ipsa et (b) ipse (c) adsedere presumpserit. Tunc (d) testare illum debet (e), et (f) si noluerit exire (g), ille quem (h) testat cum testibus ei (i) debet testare. Ut (b) iterum in decem (l) noctis (k) exinde (l) exsistat (m); et si adhuc post decem noctis (n) steterit iterum ad ipsum cum testibus debet (o) uenire et ei similiter testare debet (p) ut (q) iter (r) in (s) alias decem (t) noctis (u) exinde debeat exire (v).

[3] Si (a) noluerit iterum tertium placitum ad decem (b) noctis addat (c) et si (d) treginta (e) noctis (f) impleantur; et si ne (g) tunc uoluerit exire tunc maniat (h) eum ad mallum (i) ex (j) testis suos qui in singulis placitis fuerint secum habeat pristus; et se ipsi ciuitatum est nos uenerit (k) aut noluerit (l) uenire, se (m) eum aliqua sunnis (n) non tenuerit (o) et ipsa que superius diximus secundam legem (p) testatum est. Tunc ipse (q) cui testauit super furtuna (r) sua (s) ponat (t) et roget (u) grafionem ut

quod si neptis filius non fuerit, consobrinus filius qui ex materno genere uenit ipse accipiat.

Si autem nec consobrinus filius fuerit tunc auunculus, frater matris, Reipum accipiat.

Si uero auunculus non fuerit, tunc frater illius qui ipsam mulierem antea habuerat, si in hereditatem defuncti fratris, id est mariti mulieris illius, uenturus non est, ipse Reippum accipiat.

Quod si nec ipse fuerit, tunc qui proximior fuerit superius nominatis sui singillatim secundum parentelam dicti sunt, usque ad sextum geniculum, si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat, ipse Reippos accipiat.

Si autem nullus, nisi post sextum geniculum proximior fuerit, in fisco reipi uel causa quae inde acta fuerit colligatur.

XLVIII. De Migrantibus.

1 Si quis super alterum in uilla migrare uoluerit et aliqui ex eisdem qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerint, et uel unus uel aliquis ex ipsis extiterit qui contra dicat, migrandi licentiam ibidem non habeat.

Si uero contra intradictum unius uel duorum in uilla ipsa adsedere presumpserit tunc testare illi debent, et si noluerit exinde exire, ille qui testat cum testibus sic ei debet testare ut inter decem noctes exinde exeat; et si adhuc post decem noctes noluerit exire, iterum debet ad ipsum uenire et testare similiter ut iterum ad alias decem noctes exinde debeat exire.

et si adhuc noluerit iterum decem noctes ad placitum addat et sic xxx noctes impleat. Si nec tunc uoluerit exire tunc maniat eum ad mallum et testes suos in singulis mallos qui ibidem fuerint secum habere debeat + praestos; et si ipse cui testatum est noluerit uenire et aliqua Sumis non detinuerit eum, ipse secundum legem qua diximus testatus est, tunc ipse qui testauit super fortunam suam ponat et roget Grauionem ut

[6] Si uero nepus non fuerit, neptis filius senior ille (c) accipiat (d).

[7] Quod si neptis (a) filius non fuerit, consubrinae (b) filius qui ex materno genere uenit (c) ipse accipiat.

[8] Si autem nec (a) consubrinae (b) filius fuerit tunc auunculus (c), frater matris, reippum (d) accipiat.

[9] Si uero auunculus (a) non fuerit, tunc frater illius qui ipsam mulierem ante habuerat, si in hereditatem defuncti fratris, id est, mariti mulieris illius, uenturus non est, ipse (b) reippum (c) accipiat.

[10] Quod si nec ipse (a) fuerit, tunc qui proximior fuerit post (b) superius nominatos qui singillatim (c) secundum parentellam (d) dicti sunt usque ad sextum geniculum, si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat, ipse reippos (e) accipiat.

[11] Si autem nullus, nisi post sextum geniculum proximior (a) fuerit, in fisco reipi (b) reippi uel causa quae (c) inde orta fuerit colligatur.

XLVII. DE EO QUI UILLAM ALTERIUS OCCUPAVERIT, UEL SI DUODECIM MENSIBUS EAM TENUERIT.

[1] Si quis super alterum (a) in uilla migrare uoluerit et aliqui (b) de his (c) qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerint (d), et uel unus ex ipsis extiterit qui contradicat (e), migrandi licentiam (f) ibidem non habeat (g).

[2] Si uero contra interdictum (a) unius uel duorum in ipsa uilla condesere presumpserit tunc interdictor testari illi debet cum testibus ut infra decem noctes inde exeat; et si noluerit, iterum ad ipsum cum (b) testibus (c) ueniat et testetur illi ut infra alias decem noctes secedat (d).

Quod si noluerit iterum tertio placito (a) ut (b) infra decem noctes exeat denuntiet. Si uero triginta noctes impletæ fuerint et nec tunc uoluerit (c) exire, statim illum maniat ad mallum (d) et testes suos qui ad ipsa placita (e) fuerant secum praestos habeat. Si autem (f) ipse cui testatum est uenire noluerit et eum aliqua sunnis non detinuerit et secundum legem supra dictam testatus fuerat (h), tunc ipse qui ei testatus est (i) super furtuna sua (j) ponat (k) et grafionem (l) roget ut

Cf. Waitz, 114, 206.

Cf. L. Sal. 14; Ed. Roth. 177; Liu. 134; Alf. 37; Waitz, 124, 126, 128, 136, 156, 160, 166; Sohm, Proc. 7 ff. 38, 128, 133, 169, 170, 193; id. R. u. Ger. 61, 82.

The text represented by the Codd. B-H and also the L. Em. have omitted the first testare of Codd. 1-10. (Cf. Sohm, Proc. 15). Cod. 6 omits the third testare, and though this occurs in 5, it is with several other words marked with the signs of erasure. Codd. 1 and 2 alone have: "(homo) in hoc tibi testis (testor) ut in hac nocte proxima in hoc quod lex (est) saliga (salica) habet sedcas." On one night's forbearance, and a further respite of ten or seven nights, cf. tit. 52.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>accedat ad locum et eum inde expellat. Et quia legem noluit audire, quod ibi laborauit demittat et insuper, mal uaidrisittolo, hoc est MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[3] Si uero quis migrauerit et infra XII menses nullus testatus fuerit, securus, sicut et alii uicini, maneat.</p> <p>XLVI. DE HAC FAMIREM.</p> <p>Hoc conuenit obseruare ut thunginus aut centenarius mallo indicant et scutum in ipso mallo habere debent. Et tres homines tres causas demandare debent. Postea requirant hominem qui ei non pertineat et sic fistucam in laisum iactet. Et ipse in cui laisum de fortuna sua quantum uoluerit, aut totam fortunam suam cui uoluerit dare;</p> <p>ipse in cuius laisum fistucam iactauit in casa ipsius manere debet. Et hospites tres uel amplius collegere debet et de facultatem suam habere debet. Et postea ipsi cui isto creditum est ista omnia cum testibus collectis agere debet.</p> <p>Postea aut ante rege aut in mallo illius qui fortuna sua depotauit reddere, accipiat fistucam in mallo ipso ante duodecim menses quos heredes appellauit in laisum iactet, nec minor nec maior et nisi quantum ei creditum est.</p>	<p>accedat ad locum ut eum inde expellat; quia legem noluit audire, et quod ibidem laborauit demittat et insuper, malb uuedresitelo, sunt din. MCC fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[9] Si quis uero migrauerit et ei infra XII mensis nullius illius testatus fuerit, ubi admigrauit securus, sicut alii uicini manent, ille maniat.</p> <p>[9] Si uero qui migrauerit et infra XII menses nullus testatus fuerit, ubi admigrauit securus, sicut et reliqui uicini, maneat.</p> <p>[XLIII] XLII. DE ADFATHAMIRE OC CONUENIT OBSERUARE.</p> <p>Ut thunginus aut centenarius mallum indicant et scutum in ipsum mallum habere debent, et in hominis in causas in mallum ipsu demandent, et postea requirant hominum qui ei non pertineat et fistucam in lesu iectit; et ipsi in cuius lesu fistucam iactauit de fortunam suam quantum dare uoluerit, aut totam fortunam, cuius uoluerit dare</p> <p>ipso in cuius lesu fistucam iactauit in casa sua manere debet, et hospites in suscipere debet et de facultate sua de quantum ei datur in potestate sua abire debet, et postea ipse cui scutum creditum est ista omnia cum testibus collectis agere debet;</p> <p>postea aut ante regem aut in mallum legitimum illi cui fortunam suam depotauit, reddere debet, et accipiat fistucam in mallum ipsu ante XII mensis ille quos heredes depotauit in lesu iactit, nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est;</p>	<p>accedat ad locum ut eum inde expellat; qui legem noluit audire, quod ibidem laborauit demittat et insuper sol. xxx culp. iud.</p> <p>[8] Si uero qui migrauerit et infra XII menses nullus testatus fuerit, ubi admigrauit securus, sicut et reliqui uicini, maneat.</p> <p>XLVI. DE ACFATMIRE.</p> <p>Hoc conuenit obseruare ut thunginus aut centenarius mallum indicant et scutum in ipso mallo habere debet, et postea tres homines tres causas demandare debeant, et postea requirant hominem qui ei non pertineat et festucam in lesu suo iactet; ipse in cuius lesu festucam iactauit de fortunam suam quam tum uoluit dare ut totam fortunam cui uoluerit dare;</p> <p>et ipse in casa ipsius manere debet, et hospites tres suscipere debet et facultatem suam habere debet, et postea ipse cui istum creditum est ista omnia cum testibus collectis agere debet.</p> <p>Postea aut ante regem aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam depotauit reddere debet, et accipiat in mallo ipso ante duodecim menses ipsi coheredes deputauit in lesu iactauit, nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est;</p>	<p>haccedat ad loco et eum inde expellat; et qui legem noluit audire, quod ibidem laborauit amittat et insuper MCC den. qui fac. sol. xxx culp.</p> <p>[8] Si uero qui migrauerat et ei infra XII menses nullus testatus fuerit, ubi admigrauit securus, ubi alii uicini, maneat.</p> <p>XLVI. DE ADRAMIRE.</p> <p>Hoc conuenit obseruare ut thunginus aut centenarius [mallum] indicant et scutum in ipso mallo habere debet, et tres homines in causas demandare debent in ipso mallo, et postea requirant hominem quem non pertineat et sic fistuca in lesum iactet; et ipse in cuius lesum iactauit fistuca de fortunam suam quantum uoluerit dare, aut totam fortunam cui uoluerit dare,</p> <p>ipse [in] cuius lesum fistucam iactauerit ipse in casam ipsius manere debet, et ospites in suscipere debet et facultatem suam habere debet; et postea cui istum creditum est ista omnia cum testibus collegere debeant.</p> <p>Postea aut ante rege aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam depotauerit reddere debet; haccipiat et in mallo et ipso ante XII [menses] ipse quos credidisse deputauit in lesum iectet, nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est;</p>	<p>accedat ad locum ipsum et eum exinde iactet; et quia legem noluit audire, quod ibidem laborauit amittat et insuper, malb uaidrisittolo*, sunt den. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(*) decem. (†) placitum. (‡) implentur. (¶) et. om. § (¶) maniat. (¶) add: in. (¶) fuerant. (¶) secum prestos. (¶) si. om. §. (¶) add: et. (¶) (lege testatur, corr.) legis testata est. (¶) ei. (¶) rogat. (¶) garanem.</p> <p>[3] Si uero alium in uilla (†) aliena (†) migrare rogauerit antequam (b) conuenitum fuerit, malb andũtheoco*, MCC den. qui fac. sol. XLV (c) culp. iud.</p> <p>(†) uillam alienam. (†) antequod. (†) XL.</p> <p>[4] Si uero qui migrauerit et ei nullus inter (†) XII menses testauerit, securus ibidem maneat sicut et alii (b) uicini.</p> <p>(†) infra. (†) reliqui.</p> <p>XLVI. DE ACHRAMIRE (†).</p> <p>[1] Si quis (b) hoc conuenit obseruare et (c) tunzinus aut centerius (d) mallum indicant et in ipso mallo scutum habere debent (c); et tres homines tres causas demandare debent, et in ipso mallo postea requiratur (†) hominem (†) qui ei non pertinet et ut festucam (c) in lesu iectet (b); et ipse in cui laisum (†) festucam (c) iactauit dicat uerbum de fortuna (b) sua quantum ei uoluerit dare, aut si tota aut media fortuna (b) cui (†) uoluerit dare.</p> <p>(†) adramire. (†) Si quis has no meaning here, but it is found in both MSS. (†) ut. (†) centenarius. (†) debet. (†) requiratur homini. (†) fistucam. (b) iectit. (†) lesu. (†) fortuna. (†) cuius.</p> <p>[2] Postea ipsi (c) in cuius laisum (b) festucam (c) iactauit in casa ipsius manere debet, et hospites tres suscipere debet et de facultate sua quantum (c) ei datur in potestate habere debet, et postea ipsu (c) cui creditum est ista omnia (c) cum testibus collectos (†) agere debet.</p> <p>(†) ipse. (b) lesu. (†) fist. (†) de quantum. (†) ipsi creditum est ista omnia. (†) collectis.</p> <p>[3] Sic postea aut ante rege aut in mallo legitimo ille (c) cui fortuna (b) sua depotauit (c) reddere ei debet, et accipit (c) festucam (c) in mallo (†) et ipsum ante duodecim mensa (c) ipsi quod heredes (b) deputauit iectet (†). Nec minus nec maius nisi quantum ei adcreditum (b) est.</p> <p>(†) III. (†) fortuna. (†) deputauit. (†) accipiat. (†) fistucam. (†) mallum. (†) menses. (b) heredis. (†) ut in lesu iactet. (b) creditum.</p>

(accepit, corr.) accedat (v) in loco (v) et ipsi (v) eum (v) exinde expellat (v) quia lege (v) noluit (v) audire. Quod si ibidem aliquid (v) laborauerit amittat et insuper, mal uuidrositelo (v), sol. xxx (v) culp. iud.

(v) et se, q; quod si noluerit (-rint, F) iterum tertium placitum ad x noctes (noctibus, B.F) exinde exire denuntiet. Si uero xxx noctes adimpletas fuerint et nec tunc exire uoluerit, statim (H add: ipsum) maniat (muniat, F) ad mallum et (H add: tres) testes suos q. ad ipsa placita f. s. h. (habebat, B) prestos (praestos, G) e. si ipse (ipsi, G) cui testatum est n. uenerit a. uen. nol. a. e. a. sunnis (sunnya, F) n. detenerit e. secundum legem supradictam (-um, F) testatus fuerit tunc l. e. l. a. f. (fortuna, B.F) s. p. e. g. (graphionem, B.F; grafionem, G) roget u. acc. ad locum e. ipse ex. (H add: eum) exp. Q. s. i. a. laborauit a. e. l. a. xxx (LXXX, F) culp. iud. (v) decim, s. (v) abdat, q. (v) sic, s. (v) xx, s. (v) noctes, s. g. (v) nec, s. g. (v) maniat, s; manuat, q. (v) et testibus suis qui in singulos placitos fuerint secum habeat prius et si ipse testatus est &c., s; ut tris testes suis q. l. a. placitus fuerint s. habiat prestos et se ipsi cui testatum est &c., q. (v) uenerit, s. g. (v) noluit, s. (v) si, s. (v) sunnis, q. (v) detenerit, s. g. (v) lege salica, q. (v) ipsi, q. (v) fortunam, q. (v) suam, q. (v) ponet manus, s. (v) roget, q. (v) accidet, q. (v) locum, s. (v) ipse, s. (v) eum, om. s. (v) -let, s. (v) legem, s. (v) noluerit, s. g. (v) aliquis, q. (v) uuidrositelo, s; uuidrosithelo, q. (v) CXXI den. qui fac. sol. xxx, s.

accedat ad locum et ipsum inde expellat, et si ibi aliquid elaborauit, quia legem noluit audire, amittat et insuper, malb. u uidre sa thalo, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud. † paraso.

§ Si quis uero aliam in uillam alienam migrare antequam conuentum fuerit, rogauerit, MDCCC den. qui fac. sol. xlv culp. iud. * malb. 4 andun theocha.

§ Si quis uero admigrauit et ei aliquid infra xii + Menses nullus testatus fuerit, ubi admigrauit securus sit et (v), sicut alie (v) uicini, maneant (v). † noctes. † maneant.

accedat ad locum et ipsum inde (v) expellat; et si ibi aliquid elaborauit, quia (v) legem noluit audire (v), amittat, et insuper MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

(v) ut, om. V. (v) uoluerint, Q. (v) malum, Q. (v) placida, Q. (v) cum, Q. (v) fuerit, Q. (v) Cod. Est. add: omnem substantiam suam promittit; si illi supradicta probare non potuerit, super fortunam suam ponetur, et grafionem (id est comitem) rog. ut acc. ad l. et ipse inde expellat eum, &c. (v) Q. add: malum. (v) ponat, Q.V. (v) grafionem, G.T.V. and 4418; grafionem, I; graphionem, O. (v) unde, Q. (v) qualem noluit ualere, Q.

[§] Si uero quis alium in uillam alienam migrare rogauerit antequam conuentum fuerit, MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud.

[§] Si autem quis migrauerit in uillam alienam et ei aliquid infra duodecim menses (v) secundum legem (v) contestatum non fuerit, securus ibidem consistat sicut et alii uicini. (v) mensibus, Q. (v) legem, om. A.

Cf. Capit. Lud. cap. 9.

LXXX. DE AFFACTUMIRE (v).

Hoc conuinit (v) obseruare ut tunzinus (v) aut centenarius mallum indicans (v) et scutum (v) in ipso mallo (v) habere (v) debeant (v), et postea (v) tres hominis (v) tres causas demandare debeant (v), postea (v) requirant (v) homine (v) qui ei non pertineat (v) et fistucam (v) in (v) lesum (v) suum iactit (v) et ipse (v) in (v) cuius lesum (v) fistucam (v) iactauerit (v) dictum (v) uerbum quantum de fortuna (v) sua (v) ei noluerit (v) dare sicut (v) a (v) fortuna (v) alicui (v) uoluerit dare (v);

(v) afortunat, s; afortunari, q; affatumia, B.G.H; afortunat, F. (v) conuenit, s. g. B-H. (v) tunzinus, s; tunzinus, B; tunzinus, F.G. (v) indicant, q; indignans, B; indignans, G. (v) scuto, q. (v) mal, s. (v) habeat, B-H. (v) debent, s. g; deb., om. B-H. (v) p., om. B-H. (v) homines, s. B-H. (v) debent, q. (v) et p., B-H. (v) requirant, q. (v) hominem, s. B-H. (v) pertineat, s. B; aduinciat, F.G.H. (v) festucam, B-H. (v) ad, F.G.H. (v) lectum, s; laisum, F.H; laisum, G. (v) iactet, s. B-H; iactit, (v) ipsi, q. (v) laisum, s; laisum, F.G; laisum, H. (v) fistucam, q. (v) iactauit, q. (v) dicat, B-H. (v) fortunam, q; fortuna, B-H. (v) sua uoluerit, s; suam uoluerit, q; sua exinde uoluerit, B-H. (v) secuta, s; sicut - dare, om. B-H. (v) fortuna, q. (v) alii cul, s. (v) de, q.

postea ipse (v) in casa (v) ipsius manere debet (v), et tres hospitis (v) ibidem suscipere debet (v) et de tota facultate sua quantum ei datur in potestate (v) sua (v) habere debet (v), et postea ipse (v) cui istum (v) creditum est ista omnia cum testibus collectis (v) agere debet.

(v) ipsi, q.F.G. (v) causa, q. (v) debet, s. g. B-H. (v) hospites, s. G.H; ospites, q. B.F. (v) debet, s. B-H. (v) -tem, q. (v) suam, q. (v) ipse, s. B-H. (v) ista, s. (v) coll., om. B-H.

Postea (v) aut ante rege (v) aut in mallo legitimo illi (v) cui (v) fortunam (v) suam (v) deputauit (v) ei reddere (v) debet (v). Accipiat (v) fistucam (v) in mallo ipso (v) ante duodecim mensis (v) ipsi (v) quos (v) heredis (v) deputauit (v) in lesum (v) suum iactit (v), et nec minus (v) nec maius nisi quantum ei creditum est;

(v) Et p., q; et sic p., B-H. (v) regem, B-H. (v) Me, s. B-H. (v) cui in, B.F.G. (v) fortunam, q. B-H. (v) suam, om. B-H. (v) deputauit, s. B-H. (v) reddere, q. (v) debet, s. B-H. (v) postea uero ac., E.H. (v) ipse, B. (v) menses, s. B.G.H; mensis, q. F. (v) ipse, s. B-H. (v) quos, om. F.G.H. (v) -den, s; -dem, B.F.G; -ditatem, H. (v) deput., s. B.F.G; deputauerit, H. (v) laisum, s; laisum, F.G; laisum, H. (v) iactet, s. B-H. (v) maius nec minus, B-H.

XLIX. De Adframire.

Hoc conuenit obseruare ut Tunginus aut Centenarius mallum indicent et scutum in ipso mallo habere debet, et postea tres homines tres causas demandare debent; postea in ipso mallo requirant hominem qui ei non pertinet et sic fistucam in laisam iactet; et ipse in cuius laisam fistucam iactauerit dicat uerbum de fortuna sua quantum ei uoluerit dare, aut si totam aut si mediam fortunam suam cui uoluerit dare.

Postea ipse in cuius laisam fistucam iactauit in casa ipsius manere debet, et hospites ei datur in potestate sua habere debet. Et postea ipse cui creditum est omnia cum testibus collectis ista agere debet,

et sic postea ante Regem aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam deputauerit reddere debet, et accipiat fistucam in mallo ipso. Et ipsum quem haeredem deputauit ante xii menses in laisum suo iactet nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est,

XLVIII. DE AFFATOMLÆ (v).

Hoc conuenit obseruare ut tunginus uel centenarius mallum indicent et scutum in ipso mallo habeat (v), et tres homines (v) causas tres demandare debent in ipso mallo; et requiratur postea homo qui ei non pertinet, et sic fistucam in laisum iactet; et ipsi (v) in cuius laisum fistucam (v) iactauerit dicat uerbum de fortuna sua quantum ei uoluerit dare.

(v) affatone, Cod. Est. (v) habeant, Q. (v) homini, Q. (v) ipse, Q.V. (v) festucam, Q.V.

Postea ipse in cuius laisum fistucam iactauit (v) in casa (v) ipsius manere, et hospites (v) tres suscipere et de facultate sua quantum ei datur in potestate sua habere debet; et postea ipse cui creditum est ista omnia cum testibus collectis agere debet.

(v) iactauerit, Q. (v) causa, Q. (v) ospites, Q.

Postea aut ante regem aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam deputauit ei (v) reddere debet; et accipiat postea fistucam in mallo ipso ante duodecim menses ipse quos heredes (v) deputauit in laisum (v) suum iactet (v), et nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est.

(v) et, om. Q.T.V. (v) heredis, Q. (v) laisum, Q.T.V. (v) iactet, Q.

Cf. Capit. Lud. 10; L. Rip. 49; Cham. 16; Waitz, 117, 135, 138, 143-145, 147, 153, 166, 167, 212; Sohm, Proc. 197, 209; id. R. u. Ger. 68, 83, 370, 391, 559.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 6 & 5.
<p>Et si contra hoc aliquis aliquid dicere uoluerit, debent tres testes iurati dicere quod ibi fuissent in mallo quem thunginus aut centenarius uidisset. Et quomodo uidissent hominem illum qui fortuna sua dare uoluerit in laisum ille iam quem elegit fistucam iactare. Nominare debent denominatim illo qui fortuna sua in laiso iactat, et illo quem heredem appellat similiter nomen;</p> <p>et altere tres testes iurati dicere debent quod in casa illius qui fortunam sua donauit ille in cuius laisu fistuca iactata est ibidem mansisset, et hospites tres uel amplius ibidem collegisset et in beodum pultis manducasset et testes collegissent. Et illi hospites ei de susceptione gratias egissent.</p> <p>Ista omnia illi alii testes iurati dicere debent, et hoc quod in mallo ante regem uel legitimo mallo publico ille quem accepit in laisum fortunam ipsa ante regem aut in mallo publico legitimo, hoc est in mallobergo ante teoda aut thunginum, fortunam illam quos heredes appellauit publice coram populo fistucam in laiso iactasset, hoc est nouem testes ista omnia debent adfirmare.</p>	<p>et sic contra hoc aliqui aliquid dicere uoluerit, debent III testis iurati dicere quod ibi fuissent in mallum quem thunginus aut centenarius uidissent hominem illum qui fortuna sua adire uoluit, nominare debent, denominat illum, cui festucam in laeso iactat, et sic leso iactatur, et illum quem eredem appellat similem nomen;</p> <p>et alteri III testis iurati dicere debent quod in causam illius qui fortunam sua donauit in cuius leso fistucam iactata est ibidem mansit, et ospites III aut amplius collegisset et pauisset et ospites illi III aut amplius de susceptione gratias egisset et in beodo pultis manducasset et testes collegisset;</p> <p>et sta omnia illi alii tres testis iurati dicere debent, et hoc quod in mallo ante regem uel legitimo publici qui accipit in leso fortunam ipsi ante regem aut in mallum legitimum publicum, hoc est in mallobergo anteuda aut tuginus, fortunam suam quod eredis appellauit publice coram omnibus fistucam in leso iactasset, hoc est VIII testimonia uel testis sta omnia debent adfirmare.</p>	<p>et si contra hoc aliquid dicere uoluerit, debent tres testes iusti dicere quod ibidem fuissent in mallum quem thunginus aut centenarius dixerunt, et quomodo uidissent illum qui fortunam suam dare noluit et in lesum iam quem elegit festucam iactare, et nominare debent, et qui fortunam suam in lesum iactat, et si in leso iactos, et illum quem heredem appellasse nomen similiter;</p> <p>et alii III testes iusti dicere debent quod in casa illius qui fortunam dominauit ille in cuius lesum festuca iactata est ibidem mansisse, et hospites tres illi uel amplius de susceptione gratias egissent et in beodo pultis manducasset et testes collegissent;</p> <p>ista omnia illi alii tres testes iurate dicere debeant, et hoc quod in mallo ante regem uel legem aut legitimo mallo publico et ille qui accipit in lesum fortunam ipse ante regem aut in mallum publicum, hoc est ante deuda aut tuginum, fortuna illa quos heredes appellauit publice, quod ex omnibus festucam iactatus sit, nouem testimonia ista omnia adfirmare debeant.</p>	<p>et si contra hoc aliquid dicere uoluerit, debent III testes ueraces dicere quod ibi fuissent in mallum quem thunginus aut centenarius uidissent hominem qui fortunam suam dare uoluerit, et in lesum iam quem elegit festucam iactare et denominare debent qui fortunam suam in lesum iactatur, et illum quem heredem appellat semel nomen,</p> <p>et alii III testes iuste dicere debent quod in causa illius qui fortunam suam donauit ille in cuius leso festuca iactata est ibidem mansisset, et hospites III uel amplius ibidem collegisset et pauisset et hospites illi III uel amplius de susceptione gratias egissent et testes collegissent.</p> <p>Ista omnia illi alii III testes iurare dicere debent, et de hoc quod in mallo ante regem uel legitimo mallo publico ille qui haccipit in lesum fortunam suam, aut ante regem aut in mallo publico legitimo, hoc est in mallobergo ante theuda aut ante thungino, fortunam illa quos heredes appellauit publice coram omnibus fistucam in lesum iactasset, hoc est noue testimonia uel testes ista omnia debent adfirmare.</p>	<p>[4] Et si contra hoc aliquid uoluerit, debent tres testes (a) iurati dicere quod ibidem fuissent. Et in mallo quem thunginus aut centenarius uidissent hominem illum qui fortunam (b) dare uoluit in leso (c) iam quem elegit festucam (d) iactare, et denominare debent illi (e) qui fortunam (f) suo (g) in leso (h) iactatur; et sic illa (i) in cuius leso (h) iactatur (i) illum quem heredem appellat (h) publicæ (i) similiter nomenat.</p> <p>(*) The whole § 4 is repeated, with slight variations, in § 5 of Cod. 6, after testes in the first line. (a) fortuna sua, in § 5 and in the repetition of § 5. (b) leso, in the repet. (c) fistuca, §; festucam, in the repet. (d) Wo. §. (e) fortuna sua, §. (f) ille, in the repet. (g) leso, §; leso, in the repet. (h) Cod. 5 and the repet. in 6 add: et. (i) appellat, §. (j) publici, §.</p> <p>[5] Et alii tres testes iurati dicant quod in causa (a) illius qui fortunam (b) sua (c) donauit illi in cuius laesi festuca iactata est ibidem mansisset (d). Et hospites ibidem (e) tres uel amplius collegisset (f) et pauisset et hospites illi (g) tres uel amplius de susceptione gratias egissent (h) et illi (i) testes tres (h) collegissent (i).</p> <p>(*) casa. (b) fortuna. (c) sua - festuca, om. §. (d) - sent. (e) ib. om. §. (f) collegissent. (g) illi. (h) egissent. (i) ille. (j) tres, om. §. (k) collegisset.</p> <p>[6] Ista omnia illi alii tres (a) dicant, et hoc quod in mallo ante regem uel in publico mallo, hoc est legitimo, quod ante theoda aut thungino (b), fortunam (c) illa quos (d) heredes appellat (e) publicæ (f) coram omnibus festucam (g) in leso illis (h) iactasset, hoc est ut nouem (i) testes ista (j) omnia debent adfirmare.</p> <p>(*) add: iurati. (b) thunginus. (c) fortuna. (d) quod. (e) appellat. (f) publici. (g) fistucam. (h) illius. (i) noue. (j) istam.</p>
<p>XLVII. DE FILTORTIS.</p> <p>Si quis seruum aut caballum uel bouem aut qualibet rem super alterum agnouerit, mittat eum in tertia manu. Et ille super quem cognoscitur debea[t] agramire; et sic eligere (leg. et si cis ligere) aut carbonariae ambo manent et qui agnoscit et apud quem cognoscitur in noctis XI placitum faciant, et inter ipso placito qui interfuerit qui caballo ipso aut uenderit aut cambiauierit aut fortasse in solitudinem (a) dederit. Omnes intro placito isto communiantur, hoc est ut unusquisque de cum negotiatoribus alter alterum admoveat.</p> <p>(*) leg. solutionem.</p> <p>Et si quis comonitus fuerit et eum sunnis non tenuerit et ad placitum uenire distulerit, tunc ille qui cum eum negotiauit mittat tres testes quomodo ei nonciasset ut ad placitum ueniret. Et alteros tres quod publicæ ab eo negociasset;</p>	<p>[XLIV] XLIII. DE FELTORTUS QUI LEGE SALICA UIUENT.</p> <p>Si quis seruum aut ancilla, cauallum uel quemlibet rem cum alterum agnouerit, mittat eum in tertia manu, et ille quod quem agnoscitur debet agramire; et si intra legere aut carbonariae ambo manent qui agnoscit et cum quem agnoscitur in noctis XI placitum faciant, et ipsam placitum quanti fuerint qui cauallum ipsam aut uindiderint aut cambiauierunt aut fortasse in solitudinem dediderint, omnia intra placitum stum commoneantur, hoc est unusquisque cum negotiatoribus alter alterum admoniat.</p> <p>Et si quis comonitus fuerit et sunnis non tenuerit et ad placitum uenire distulerit, tunc ille qui cum eum negociauerit mittat III testis quomodo ei nonciasset ut in placitum ueniret; alterius III quod publici ab eum et doniter negociasset;</p>	<p>XLVII. DE FILTORTVS QUI LEGEM SALICAM VIVERIT.</p> <p>Si quis seruum aut ancillam, cauallum aut bouem uel quolibet pecus cum alterum cognouerit, mittat eum per tertia manu, et ille apud quem agnoscitur debet ad hominem ire; et si citra mare aut carbonariae ambo manent et qui agnoscit apud quem agnoscitur in noctes XI placitum faciant, et in ipso placito quanti fuerint qui rem ipsam uendiderunt aut campiauierint aut fortasse in solutione dederunt, omnes intra placitum istum et communiantur, hoc est unusquisque cum negotiatoribus suis</p> <p>communitus fuerit et eum sunnis non detenuerit et ad placitum uenire distulerit, ille qui cum eo negotiauit mittat testes III quomodo ei nonciasset et ut ad placitum suum ueniret, et alteros III quod publice negociasset et idoneiter</p>	<p>XLVII. DE FILTORTIS QUI LEGE SALICA UIUUNT.</p> <p>Si quis seruum aut ancillam, caballo, bouem uel qualibet rem cum altero agnouerit, mittat eum in tertia manu, et ille apud quem cognoscitur debet agramire; et sic (leg. si) citra ligere aut carbonarius iam commoneant qui agnoscit in noctes XII placitum faciat, et in ipso placito quanti fuerint qui caballo ipso aut uendiderint aut cambiauierint aut fraudasset (leg. fortasse) in solutione dederunt, omnia inter placitum istum communiant, hoc est unusquisque qui cum negotiatoribus alterum admoveat;</p> <p>et si quis admonitus fuerit et sunnis non detenuerit et ad placitum uenire distulerit, ille qui cum eo negotiauit mittat III testes quomodo ei mandasset ut ad placitum ueniret; alterius III quod publice ab eo et huniter (leg. idoneiter) negociasset;</p>	<p>XLVII. DE FELTORTIS QUI LEGE SALICA UIUANT (*).</p> <p>[1] Si quis seruum aut ancillam, caballum, bouem uel iumentum aut quemlibet rem cum alterum [agnouerit] (b), mittat eum in tertia manu, et ille apud quem agnoscitur debet achramire (c); et sic (d) inter alligare (e) aut carbonarius (f) ambo manent. Et qui agnoscit et apud (g) quem (h) agnoscitur in noctes XI placitum faciant. Et in ipso placito quanti fuerint qui caballum ipsam aut rem ipsam uendiderint aut cambiauierint (i) aut fortasse in solitudine (j) dederunt, omnes (k) placitum istum commoneantur, hoc est ut unusquisque cum negotiatoribus alterutrum commoneat (l).</p> <p>(*) uiunt. (b) agn. supplied from Cod. 5. (c) achramire. (d) si [citra tera, corr.] ultra ligeri. (e) -ria. (f) cum quo. (g) cambiauierunt. (h) solutione. (i) add: inter. (j) commoneant.</p> <p>[2] Et si quis comonitus fuerit et eum sunnis non detenuerit (a) et ad placitum uenire distulerit, ille qui cum eo negotiauerit mittat tres testes quomodo ei nuntiasset (b) et (c) ad placito (d) uenisset (e) et alios tres quod publice ad (f) eum idoneiter (g) negociasset.</p> <p>(*) detrauerit. (b) negociasset. (c) ut. (d) placitum. (e) ueniret. (f) ab eo idoneo.</p>

et si contra hoc aliquid dicere uoluerit (1) debent tres tes (=) iurati dicere quod ibi (=) fuissent illo (=) quem centenarius (p) uel tunzinus indixerunt, quomodo uidissent (=) hominem (=) illum (=) qui (=) furtuna (=) sua (=) dare uoluit (=) in lesu (=) quem elegit (=) fistuca (=) iactare; et denominare (=) debent qui (=) furtunam (=) suam in lesum (=) iactauit (=), et sic ille (=) cuius lesum (=) iactatus (=) et (=) illum quem heredis (=) appellat (=) similiter nomen (=).

(1) aliquis, B-H. (1) -rint, H. (1) testes, & B-H; testis, q. (1) ibidem, B-H. (1) ille, 8; illo - quomodo, om. B-H. (1) centenarius, q. (1) et uid., B-H. (1) homine, q. (1) illo, q. (1) quod, F; quo, G. (1) fortunam, q. (1) furtuna, F.G. (1) suam, q. (1) uoluit et, B-H. (1) lesum, & q. (1) lesum, B; lsum, F.G; lacisum, H. (1) elegit, q. (1) fistucam, B.G; fistuca, F. (1) dinumerare, 8; denominare, q. (1) eum qui, B-H. (1) fort - q. R.F.G. (1) lesum, B; laisum, F; laisum, G; lacisum, H. (1) iactauit - lesum, om. F.G. (1) illi, q. (1) lesus, q. (1) lesum, B; lacisum, H. (1) est et, B-H. (1) -des, 8; -dem, B-H. (1) appellat, 8; appellane, 9; appellauit, B.F.G; appellauit, H. (1) nominant, 8; nomenant, q.

Et alteri tres testis (=) iurati dicere (=) debent (=) quod in casa ipsius que (=) furtunam (=) suam (=) donauit ille (=) in (=) cuius lesum (=) fistucam (=) iactauit (=) ibi (=) demansisset (=), et tres hospites (=) aut amplius collegissent (=) et pauisset, cum (=) ibidem gratias egissent et (=) in beodo (=) suo pultis (=) manducassent (=) et (=) testes collegissent.

(1) testes, & q. B-H. (1) dicant, B-H. (1) deb., om. B-H. (1) qui, & q. B-H. (1) fortuna, 9; fortunam, B-H. (1) sua, q. (1) illi, q. (1) in, om. q. (1) lesum, B.F; lacisum, H. (1) festuca, q. (1) iactauit, B.F.G. (1) mansisset, & q. B.F.G; mansisset, H. (1) ospites, q.C. (1) collig - 8; coll. et in beodo suo pultes manducassent et pauisset et eum ibidem gratias egissent et testes collegissent, 9; ibidem collegisset et pauisset et eum (cum, F.G) ibidem gratias egissent (agisset, F.G); B-H. (1) eum et, &. (1) eum et, &. (1) beodo, &. (1) pultes, & B-H. (1) -set, F.G. (1) et - collegisset, om. B-H.

Ille (=) alie (=) tres testes ista omnia iurati (=) dicere (=) debent, et (=) quod in mallum (=) uel ante rege (=) illi (=) qui accipit in lesum furtunam (=) ipse (=) aut ante regem (=) aut in mallum (=) publicum (=) legitimo (=), hoc est anteoda (=) et tunzinio (=), furtunam suam quem heredem appellauit (=) publice (=) coram (=) bonis hominis (=) fistucam (=) in lesum (=) ipsius iactasset (=), et (=) hoc nouem testis (=) ista omnia debent adfirmare.

(1) et illi, 8; illi, 9; et adhuc, B-H. (1) alii, & B-H. (1) iurata, &. (1) dici, &. (1) ita ut nouem testes haec omnia debent adfirmare eo quod (H add.: nullum) ad (in, B) mallum publicum aut ante regem fortunam suam quem etc., B-H. (1) mallo, q. (1) regem, &. (1) ille, &. (1) fortunam, q. (1) ipsi, q. (1) rege, q. (1) publico, q. (1) legitimum, &. (1) anteoda, &. (1) anteoda, q. (1) tunzino, q. (1) app., & B.F.H. (1) publici, q. (1) publicum, G; publicae, H. (1) quoram, q. (1) hominibus, & q. F.G.H; omnibus, B. (1) festucam, q. (1) festucam, F.G. (1) lesum, B.F; lacisum, H. (1) -set, & B.F.H; iactauit, 9; iactasset, G. (1) et - adf., om. B-H. (1) testes, &.

LXXXI (=). DE FILTORTO.

Si quis qui (=) lege salica iunit seruum aut ancillam, caballum uel bouem uel (=) quemlibet (=) rem super alterum agnouerit (=), mittat eum (=) in tertia mane (=). Et ille (=) super quem agnoscitur (=) in noctis (=) quadraginta placitum faciant (=). Et in (=) ipso (=) placitum (=) quanti fuerint qui rem uindiderint (=) uel cambauerunt (=) aut furasse (=) hominis (=) commoneantur (=). Hoc est ut (=) unusquisque de (=) negociantibus (=) suis alter alterius commoneat (=).

(1) In B this chapter follows after the next ch. (1) qui, om. 8. (1) B-H add.: allam. (1) quam, B-H. (1) agnouerit, q. (1) ipsam rem, B-H. (1) manu, & B-H. (1) mano, q. (1) illi, q. (1) agnoscitur, & B-H. (1) noctes, & q. B-H. (1) faciat, B-H. (1) ad, B-H. (1) ipsam, B-H. (1) placito, & q. (1) uindiderint, 8; uindiderunt, 9; uendiderunt, B.H; uindiderunt, F.G. (1) -rent, q. (1) forasse, 9; furauerunt, B-H. (1) homines, 8; hom., om. B-H. (1) commoneantur, 8; commoneantur, 9; commoneantur, B.H; commoneantur, F.G. (1) ut, om. B. (1) sicut inter eos negotium fuit alter alterius negotium fuit uenire, H; s. l. c. n. f. a. a. commoneat uenire, B.F.G. (1) negot - , 8; negociu - , q. (1) commoneant, 8; commoneant, q.

et si (=) conmonitus (=) fuerit et eum sunnis (=) non detenerit et ad placitum uenire distulerit, tunc ille (=) qui cum eum (=) negociat (=) mittat tres testis (=) quomodo (=) ei nunciasset (=) ut ad placitum uenire (=) debuisset (=) et alterus (=) tres testis (=) quod publica (=) apud (=) eum negociasset (=).

(1) B-H add.: quis. (1) conmonitus, 8; conmonitus, q; conmonitus, B-H. (1) sunnis, 8; sunnes, q. (1) & q. F.G.H add.: ad. (1) non uenerit, B-H. (1) distulerit, 8; distul., om. B-H. (1) ille, & B-H. (1) eo, & B-H. (1) negociu - , q; negot - , & B-H. (1) testes, & q. B-H. (1) qualiter, B-H. (1) nunciasset, & q. B-H. (1) uenisset, B-H. (1) deb., om. B-H. (1) alteros, & B-H. (1) publice, & H; publice, 9; plice, B; publici, F.G. (1) apud, & B-H. (1) negot - , & B-H.

et si contra hoc aliquid dicere uoluerit, tres testes habere debet qui iurati dicant quod ibi fuerint in mallo quod Tunginus aut Centenarius indixerunt. Et quomodo uidissent hominem illum, quod fortunam suam + donauit in laiso illum quam iam elegerat fistucam iactare, et + dominare debent qui fistucam in laisum iactit, nec non et illum in cuius laisum fistucam iactauit, et illum quem heredem appellauit. Similiter nomenest

+ dominauit; aliter dare uoluit. + nominare debent, qui fistucam in laisum electi iactauit.

alii testes iurati et dicant quod in casa illius qui fortunam suam donauit, illi in cuius laisum fistucam iactauit, ibidem mansisset, et hospites tres uel amplius collegisset et pauisset, et ei ibidem gratias egissent et in beodo suo pultes manducassent et testes collegissent.

Ista omnia alij tres testes iurati dicere debent, quoniam in mallo legitimo uel ante Regem, illi qui accipit in laisum fistucam fortunam suam donauit, et ille acceperit in mallo hoc est, ante + Theada uel Tunginum fortunam illam, qua + haeredem uel appellauit, publice coram omnibus hominibus fistucam in laisum ipse iactasset, et haec omnia nouem testes debent adfirmare. + appellare placuit.

L. De + Filtortis qui Salica lege uiuunt.

Si quis seruum aut ancillam, caballum aut bouem aut iumentum aut quamlibet rem sub alterius potestate agnouerit, mittat eum in tertiam manum, et ille apud quem agnoscitur debet + adfirmare, et si intra + Ligerim aut Carbonariam aut citra mare ambo manent, et qui cognoscitur et apud quem cognoscitur in noctes xi placitum faciant, et in ipso placito quantumque fuerint qui rem + ipsam uendiderunt aut cambauerunt aut fortasse in solutionem dederunt, omnes intra placitum istum commoneantur: hoc est unusquisque cum negotiatoribus suis alter alterum admoneat.

+ intertiam.

Si quis uero commonitus fuerit et Sumis eum non detenerit et ad placitum uenire distulerit, tunc ille (=) qui cum eo negociat (=) mittat tres testes quomodo (=) ei manauerit quod ad placitum ueniat. Et alios tres similiter habeat quod publice cum eo negotiarit,

Et si contra hoc (=) aliquid dicere uoluerit, debent tres testes iurati (=) dicere quod ibi fuissent in mallo ubi tunginus uel centenarius indixerunt et quod uidissent (=) hominem illum qui fortunam dedit in laisum illum quem iam elegerat fistucam iactare; et nominare illum debent qui fortunam suam in laisum electi iactauit, necnon et illum in cuius laisum fistucam iactauit et heredem appellauit, similiter nomen (=).

(1) hęc, V. (1) iurari, Q. (1) dixissent, Q. (1) manent, Q.

Et alteri tres testes iurati debent dicere quod in casa illius hominis qui fortunam suam donauit ille in (=) cuius (=) laisum fistucam iactauit ibidem mansisset (=) et hospites tres uel amplius collegisset (=) et pauisset et ei (=) ibidem gratias egissent, et in beodo (=) suo pultes manducassent et testes colligissent.

(1) cui, Q. (1) mansisset, Q. (1) collegissent, Q. (1) ei, om. Q. (1) beodo, Q.

ista (=) omnia. Alii (=) tres testes iurati dicere debent, quod in mallo legitimo uel ante regem ille qui accipit in laisum suum fortunam in mallo publico, hoc est ante theada (=) uel tunginum, fortunam (=) illam quem haeredem appellauit, publice coram (=) omnibus fistucam in (=) laisum (=) ipsius iactasset. Et haec omnia nouem testes debent adfirmare.

(1) ista o. alla, Q. (1) teda, Q. (1) fortuna, Q. (1) curam, Q. (1) in l., om. Q.

XLIX. DE FILTORTIS (=), HOC EST, QUALITER HOMO FURATAS RES INTERTIARE DEBEAT (=).

Si quis qui lege salica (=) uiuit seruum aut ancillam, caballum uel bouem seu iumentum seu quamlibet rem suam sub alterius potestate agnouerit (=), mittat (=) eam in tertiam manum (=); et ille apud quem agnoscitur debet adfirmare (=). Et (=) si intra Ligere (=) aut Carbonaria ambo manent et qui (=) agnoscit (=) et (=) apud quem agnoscitur in (=) noctes quadraginta placitum faciant (=). Et in ipso placito quantumcumque fuerint qui rem intertiam uendiderunt aut cambauerunt aut fortasse in solutionem dederunt, omnes intra placitum istum commoneantur (=) ut unusquisque cum negotiatoribus suis alter alterum admoneat.

(1) filtortis, Q. (1) debet, Q; De intertatis rebus, rubricae Wolf. ms. Aug. 8. (1) saliga, 4418 A.G.N.V; salica, Q. (1) lauserit, Q. (1) mitti ad eum in tertia manu, Q. (1) adfirmare, Q; adfirmare, V. (1) quisque, Q. (1) Legere, Q. (1) qui, om. Q. (1) agnoscitur, Q. (1) et, om. Q. (1) in, om. Q. (1) faciat, Q. (1) commoneantur, E.

Si quis uero commonitus fuerit et (=) aliqua sunnis eum non detenerit et ad placitum uenire distulerit, tunc ille (=) qui cum eo negociat (=) habeat tres testes quod enunciasset (=) ut ad placitum uenire debuisset, et (=) alios (=) tres similiter habeat quod publice cum eo negociasset.

(1) Q add.: non uenerit et. (1) ei nuntiasset, Q. (1) alias, Q.

Cf. L. Sal. 37, 89, 99; Rip. 33, 47, 58; Gund. 83; Aethel. v. 2; Edm. iii. 6; Aethr. ii. 8; Wi. 1. 6, 21; App. 1. 8; Waitz, 59, 136, 158, 164, 166, 167; Sohm, Proc. 56 ff, 98 ff, 118, 209; id. R. u. Ger. 66, 337.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>istud si fecerit exiit se de latronicio. Et ille qui non uenerit super quem testes iurauerunt, ille erit latro illius qui agnoscit et pretium reddat ille qui cum illo negociauit, et ille secundum legem conponat ille qui res suas agnoscit;</p>	<p>sto si ficerit exsuiit se ad latroniciu[m]. Ille qui non uenerit super quem testes iurauerunt, ille erit latro illius qui agnoscit, pretium reddat illi, secundum legem conponat illi qui res suas agnoscit.</p>	<p>istud si fecerit exiit se de latrocinio; ille qui non uenerit super quem testes iurauerunt, ille erit latro illius qui agnoscit et pretium reddat illi qui cum eo negociauit, et secundum legem conponat illi qui res suas agnoscit,</p>	<p>istud si fecerit exit de latrocinio. Ille qui non uenerit super quem testes iurauerunt, ille erit latro illius qui agnoscit et pretium reddat illi qui cum eo negociauit, et secundum legem conponat illi qui res suas agnoscit;</p>	<p>[3] Istud si (a) fecerit exhibit (b) sed de latrocinio. Ille qui nouerit super quem testes iurauerunt (c), ille erit latro (d) illius qui agnoscitur (e) et pretium reddat ille qui eum (f) negociauerit (g), et ille secundum legem conponat illi (h) qui res suas agnoscit. (i) add: sic. (j) exiuit. (k) -rint. (l) lator. (m) agnoscit. (n) cum eo. (o) negociauit. (p) ille.</p>
<p>ista omnia in illo mallo debent fieri ubi ille est gamallus super quem res illa primitus fuit agnita aut intertata.</p>	<p>Sta omnia in illius mallus debent fieri ubi ille est gamallus super quem res illa primitus fuerit agnouta aut in tertia manu missa;</p>	<p>ista omnia facere debet in mallo ubi est hamallus super quem res illas agnoscit aut in tertia manu missa fuerit;</p>	<p>istud omnia in illo mallo debet uenire ubi ille est caballus (leg. amallus) super quem res ille primitus fuerit agnita aut in tertia manu fuerit posita;</p>	<p>[4] Ista omnia in mallo debent fieri ubi illi (a) est hamallus (b) super quem (c) res illas (d) primitus agnouita fuerit (e) aut in tertia manu (f) misit (g). (h) ille. (i) ammallus. (j) quam. (k) ille. (l) fu. om. 5. (m) manumissa.</p>
<p>Quod si trans legerem aut carbonaria manent cum quibus res illa agnoscitur, LXXX noctis lex ista custodiatur.</p>	<p>quod intra legere aut carbonaria ambo manent cum quibus agnoscitur, in noctis LXXX lex sta custodiatur.</p>	<p>quod si trans legem aut Carbonariam ambo manent cum quibus agnoscitur, in octuaginta noctes lex ista custodiatur.</p>	<p>quod se (leg. si) trans legere aut carbonarias manent cum quibus res agnita fuerit, in LXXX noctes lex ista om[ni]modis custodiatur.</p>	<p>[5] Quod si trans legere (a) aut carbonarias (b) manent (c) cum quibus agnoscitur, in octoginta (d) noctes lex ista custodiatur. (e) ligeri. (f) carbonaria manat. (g) octuag-.</p>
<p>XLVIII. DE FALSO TESTIMONIO. [1] Si quis falso testimonio perhibuerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[L] XLVIII. DE FALSUM TESTIMONIUM. [1] Si quis falsum testimonium preberit uel iurauerit, mal calistano, sunt din. DC fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>XLVIII. DE FALSO TESTIMONIO. [1] Si quis falsum testimonium prebuerit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>XLVIII. DE FALSO TESTIMONIO. [1] Si quis falsum testimonium prebuerit, DC den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>XLVIII. DE FALSUM TESTIMONIUM. [1] Si quis falsum testimonium prebuerit, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>
<p>[9] Si cuiuscumque fuerit inculpatum quod periurasset, iuratores quinos solidos condemnentur.</p>	<p>[9] Si cuiuscumque aliquid fuerit inculpatum quod periurasset et probatus fuerit, iuratoris quinos solidos condemnentur;</p>	<p>[9] Cuiuscumque fuerit reputatum quod periurasset et ei fuerit adprobatum, iuratores sol. xv culp. iud.,</p>	<p>[9] Si cuiuscumque aliquid fuerit inculpatum et periurasse fuerit adprobatus, xv sol. componat.</p>	<p>[9] Si uero cuiuscumque aliquid fuerit inputatum et periurasse adprobatur, III de ipsis (a) iuratores xv sol. culp. iud. quisquis illorum. (b) ipso.</p>
<p>[8] Ille uero cui adprobatum fuerit, exopt (leg. excepto) capitale et dilatura atque causa extra hoc, DC din. qui fac. sol. xv culpabilis iud.</p>	<p>ipsi uero cuius adprobatum fuerit, excepto capitale et causam extra hoc, sol. xv culp. iud.</p>	<p>et ipse qui iurat, sol. quinque culp. iud.</p>	<p>[8] Ipse uero cuius adprobatum fuerit, exceptis capitale et dilatura, sol. xv culp.</p>	<p>[8] Illorum (a) uero qui super III fuerint, quinos sol. soluunt. (b) III. [4] Ipse uero cuius inputatum fuerit (c), excepto causa uel culpa (d) et (e) delatura, xv sol. culp. iud. (f) fut. (g) capitale. (h) aut.</p>
<p>XLVIII. DE TESTIBUS. [1] Si quis testis necesse abuerit ut donit et fortasse testes nolunt ad placitum uenire, ille qui eos necessarius habet satisfacere et manere eos cum testibus debet ad placitum ut ea quae nouerunt iurati dicant.</p>	<p>[LI] L. DE TESTIBUS. [1] Si quis testes necesse abuerit et fortasse testis ad placitum nolunt uenire, ille qui eos placuit necessarium abit satis facere manere illos debet ut ea que nouerunt iurati dicant;</p>	<p>X[L]VIII. DE FALSO TESTES. [1] Si quis testibus necesse habuerit ut donent et fortasse testes noluerint ad placitum uenire, ille qui eos necessarios habet satisfacere uenire illos debet ut ea quae noluerint iura dicant.</p>	<p>XLVIII. DE TESTIBUS. [1] Si quis testes necesse habuerit ut donent et fortasse testes nolunt ad placitum uenire, ille qui eos necessarium habet satisfacere manere illos debet cum testibus ad placitum ut ea qui nouerit iurati dicant.</p>	<p>XLVIII. DE TESTIBUS. [1] Si quis testibus (a) necessarium habuerit dare et fortasse testes nolunt ad placitum uenire, ille qui eos habet necessarios ad satisfacere manere (b) illis (c) debet cum testibus ad placitum ut ea quae nouerint iurati dicant. (d) testes. (e) manere. (f) illos.</p>

istud se (*) fecerit exiit (*) re (*) de latrocinio; et illi (*) qui non uinerit (*) ille (*) erit latro illius (*) qui res suas agnoscit (*) et (*) pretium reddat (*) illius qui cum eo (*) negociauit (*), et ad illum secundum (*) legem componat qui res suas agnoscit (*).

(*) si, & B-H. (*) exiit, 9; exiit, H. (*) se, & p. B-H. (*) ille, & B-H. (*) uenit, & p. B-H. (*) illi, 9; et, F; ille, om. B.C.H. (*) ipsius, B-H. (*) agnoscit, & agnoscet, 9; agnoscit, B-H. (*) et ei (eis, B) secund. legem ipsas componat et insuper pretium illius (ipsius, F.G) reddat qui cum eo negociauit, B-H. (*) redat, p. (*) eum, 9. (*) neguc-, 9. (*) secundum, 9. (*) & addit: et pretium reddat.

ista omnia facere (*) debet in illo (*) mallo (*) ubi ipse (*) amallus (*) esse dinuscitur (*) super quem res illa agnita (*) fuerit aut interciata;

(*) ubi suus amallus (adm-, B) est s. q. r. agn. f. a. i. fuerit facere debet, B-H. (*) illius, &. (*) mallus, &. (*) illi, 9. (*) amallatus, 9. (*) denosc-, &. (*) agnitus, 9.

quod si trans ligere (*) aut carbonaria manent illi (*) cum (*) quem (*) res agnoscitur (*), in noctis (*) octuaginta lex ista custodiat (*).

(*) legere, 9: Ligerem (Ligerim, B) a Carbonariam m. ille quo cum (cum quo, B.F.G) res a. in noctibus &c., B-H. (*) ille, &. (*) qui cum, &. (*) agnosc-, &. (*) noctes, & p. (*) cust-, & B; -antur, 9; custoditur, F.G.H.

istud si fecerit exiit se de Latrocinio, ille autem qui amonitus non uenerit, si super eum testes iurauerint, erit latro et fur illius qui res suas agnoscit, et pretium ei reddatur, et omnia secundum legem componat + cum quo negotiatur.

† apud quem suas res agnoscit.

Ista omnia facere debet in mallo ubi ipse rhamallus esse uidetur super quem res primitus agnita fuerit aut interciata.

Quod si trans Ligerim aut Carbonariam ambo manent ille apud quem res agnoscitur, in noctibus LXXX lex ista custodiat (*).

Hoc si fecerit exiit (*) se de latrocinio. Ille autem qui ammonitus non uenerit super quem (*) testes iurauerint erit latro illius qui res suas agnoscit; et ei secundum legem ipsas componat et insuper pretium illi reddat qui cum eo negociauit.

(*) exiit, E. (*) Q addit: tres.

Ista omnia, ubi suus hamallus (*) est super quem res primitus agnita fuerit aut (*) interciata, fieri debeant.

(*) amallus, Q. (*) an, Q.

Quod si trans Legerem (*) aut Carbonariam manet ille apud quem res (*) agnoscitur, in noctibus octoginta lex ista custodiat (*).

(*) ligere, Q; mart MSS. Aave ligerem. (*) res, om. Q.

LXXXII (*). DE FALSO TESTIMONIO (*).

LI. De falso Testimonio.

L. DE FALSO TESTIMONIO.

Cf. L. Sal. 30. 7; 93, 94, 102; Cham. 32; Gund. 80; Liu. 144; Wisig. II. 4. 6, 7; Hlo. II; Ine. 13; Edw. 3; Aethel. II. 25; Cn. II. 36, 37; Waits, 175.

[1] Si quis falsum (*) testimonium (*) praeberit (*), [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

1 Si quis falsum testimonium praeberit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[1] Si quis falsum testimonium praeberit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) This tit. is numbered 81, and precedes tit. 82, in 8; no rubric in B-H. (*) testimonio, 9. (*) falso, 9. (*) testimonium, 9. (*) praeberit, F.

[9] Si (*) aliquis alicui iure inpotauerit (*) quod periurasset et non potuerit adprobare, qui inpotauit (*) [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

9 Si cuiusque aliquid imputatum fuerit quod aliquid periuratus sit et non potuerit adprobare, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[9] Quod si aliquis alicui inpotauerit quod se periuraret (*) et non potuerit adfirmare (*), dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) B-H combine §§ 1 and 2: et si &c. (*) im(in)putauerit, & B-H; inpotauit, 9. (*) inpot-, & B-H.

(*) periurasset, E.F. (*) adprobare, V.

LXXXIII. [DE PERIURIO] (*).

[1] Si (*) alicui fuisset (*) inpotatum (*) quod periurasset (*) et hoc qui inpotat (*) potuerit adprobare, qui (*) periurauit (*) [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud. (*)

8° Si alicui fuerit imputatum quod se periurasset, et hoc qui inpotat (*) potuerit adfirmare poterit, tres de ipsis coniuratoribus (*) periuri (*) unusquisque ad illorum dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[8] Si alicui fuerit inpotatum quod se periurasset, et hoc qui inpotauerit adfirmare (*) potuerit, tres de ipsis coniuratoribus (*) periuri (*) unusquisque illorum dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) Rubric in 8 only. (*) & addit: quis; F addit: et. (*) fuerit, & B-H. (*) inpotat-, & B-H. (*) iurasset, B. (*) inpotat, & im-, 9; inpotauit, B-H. (*) ille qui, B-H. (*) periurauerit, & iurauerit, B. (*) B-H, which omit §§ 1 and 2, add here: excepto capitale et dilatura [c. e. d., om. F]. Iuratores uero sui (sic, B) unusquis (unusquisque, B) quinos solidos condempnetur (condamnetur, B).

[8] Si alicui fuerit inpotatum (*) quod periurasset et hoc qui inpotat (*) potuerit adprobare, iuratori (*) sui quinos (*) sol. (*) condempnetur (*).

Alii uero qui super tres fuerint, singuli quinis solidis id est cc den. culp. iudicentur;

[4] Alii uero qui super ipsos tres fuerint, quinis solidis culpabiles iudicentur.

(*) inpotat-, &. (*) inpotat, &. (*) iuratore, &. (*) iuratori, 9. (*) quinos solum, &. (*) componat, 9.

[8] Ipsi uero qui adprobatus fuerit, excepto capitale et delatura aut quae (*) causa (*), sol. xv culp. iud.

Ipsi uero qui imputatum fuerit, excepta causa uel capitale et delatura, cc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[8] Ipse uero qui inpotatum fuerit, excepto causa uel capitale et delatura, dc (*) din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) que, 8; qui, 9. (*) causa, &

(*) quingentis din. q. f. s. xv, Q.

LXXXIII. DE TESTIBUS (*).

LII. De Testibus adhibendis.

LI. DE TESTIBUS ADHIBENDIS.

Cf. L. Rip. 50; Baj. 17; Waits, 166, 167, 191; Sohm, Proc. 133, 147, 148, 209.

[1] Si quis testes necesse habuerit ut donit (*) et fortasse ipsi testis (*) noluerint (*) ad placitum uenire, illi (*) qui eos (*) necessario (*) habet manire (*) illis (*) debet (*) cum testibus ut eo (*) quod uiderunt testimonium prebeant (*).

1 Si quis testis necesse habet + ut donet et fortassis testis non uult ad placitum uenire, ille qui eos necessarius habet manire illos debet cum testibus ut de eo quod uiderunt testimonium prebeant,

[1] Si quis testes necessarios habuerit et fortasse ipsi ad placitum uenire noluerint, ille qui eos necessarios habet manire illos debet cum testibus ad placitum ut ea quae sciunt iurantes dicant.

(*) No rubric in B-H. (*) donet, &. (*) testes, &. (*) -rit, &. (*) -rent, 9. (*) ille, &. (*) eus, 9. (*) necesse, &. (*) manire, p. (*) ipsos, &. (*) debet, & p. (*) eorum, &. (*) cum, 9. (*) S. q. t. necessarios (-ius, F.G) h. et fort. l. ad plac. u. noluerint, ille (noluerit illi, G) q. e. necessario (-ios, B; -ius, F.G) h. m. ipsos (ipsas, F.G) debet (F.G addit: habere) c. aliis t. ut (B.F.C addit: hoc) quod uid. t. reddant, B-H.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[2] Si uenire noluerint et [e]os sunnis non tricauerint, mal uaidrida rchi, hoc est dc din. qui fac. sol. xv quisque illorum culp. iud.</p>	<p>si uenire noluerint et eos sunnis non tenerit, dc din. fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Si uenire noluerint et eos sunnis non detenerint, sol. xv culp. iud. unauisquisq; illorum.</p>	<p>[2] Si uenire noluerint et eos sunnis non tricauerint, huius [quisque] illorum dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[2] Si uenire noluerint et sunnis non detenerint^(*), dc den. qui fac. sol. xv quisquis illorum conponat. ^(*) detricauerit.</p>
<p>[8] Si uero praesentes fuerint uocati in testimonium et noluerint ea quas nouerint iurati dicere, et forbanniti fuerint, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Quisquis illorum si uero praesentis fuerint iurati in testimonium uocati et noluerint iurati dicere ea que nouerunt, et forbanniti fuerunt, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud. unauisquisq; illorum.</p>	<p>[8] Si uero praesentes fuerint in testimonio uocati et noluerint ea quas nouerint iurati dicere, et forbanniti uenerint, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[8] Si uero praesentis noluerint iurati dicere ea quas nouerint, et forbanniti fuerint, huiusquisque illorum dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[8] Si uero praesentes fuerint^(*) in testimonio uocati et noluerint^(*) iurati dicere ea quas nouerint, et forbanniti fuerint, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. ^(*) fuerit et. ^(*) noluerunt.</p>
<p>LX (leg. L.) DE FIDES FACTAS.</p>	<p>[LII] LI. DE FIDIS FACTAS.</p>	<p>L. DE FIDE FACTIS.</p>	<p>L. DE FIDES FACTAS.</p>	<p>L. DE FIDE FACTA.</p>
<p>[1] Si quis ingenuus aut letus alteri fidem fecerit, tunc ille cui fides facta est in xl noctes aut quomodo illius cum testibus uel cum illo qui praecium adpreciare debent accedere debet. Et si ei noluerit fidem facta soluere, mal thalasciasco, hoc est sol. xv super debitum quod fidem fecerit culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis ingenuus uel letus alteri fidem fecerit, tunc ille cuius fides facta est in xl noctes, aut quomodo placitum fecerit, ut quando fidem fecit, ad domum illius qui fidem fecit cum testibus uel cum illis qui praecium adpreciare debent uenire debet; et si ei noluerit fidem facta soluere, mal huc chram mito, sunt din. dc fac. sol. xv culp. iud. super debitum quod fidem fecerat.</p>	<p>[1] Si quis ingenuus aut litus fidem fecerit, tunc ille cui fides facta est in xl noctis, aut quomodo pacitum fecerit quando fidem facit, ad domum illius qui fidem fecit cum testibus uenire debet uel qui pretio adpreciare debent; et si noluerit fide facta soluere, sol. xv culp. iud. supra debitum quod fidem fecerit.</p>	<p>[1] Si quis ingenuus aut litus alterum fidem fecerit, tunc ille cui fides facta est in xl noctes, aut quomodo placitum fuerit quando fidem fecit, ad domum illius qui fidem fecit cum testibus uel cum illis qui pretio adpreciare debet; et si noluerint fidem factam dissoluere, dc den. qui fac. sol. xv culp.</p>	<p>[1] Si quis ingenuus aut litus alterius^(*) fide^(*) fecerit, tunc ille cuius fides facta est in xl noctes, aut quomodo [placitum]^(b) fecerit quando fidem fecit, ad domum illius ambulare debet cum testibus uel cum illius^(*) qui pretium adpreciare debent. Et^(*) si noluerint^(*) fides^(*) facta soluere, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud. super debitum unde fidem fecerit. ^(*) alteri fidem. ^(*) pl. supplied from 5. ^(*) illis. ^(*) et, om. 5. ^(*) noluerit. ^(*) fidem.</p>
<p>[2] Si adhuc noluerit componere debet eum ad mallum manire et sic nexti canthichius mallare debet: Rogo te, thungine, ut nexti canthichus gasacio meo illo qui mihi fidem fecit et debitum debet; et nominare debet quale debitum debeat unde ei fidem fecerat. Tunc thunginus dicere debet: nexthe ganthichio ego illo in hoc quod lex salega ait. Tunc ipse cui fides facta est testare debet ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet solutionis, nisi ante ille impleat quod ei fidem fecerat. Et testinanter ad domum illius illa die antequam sol collocet cum testibus ambulare debet et rogare sibi debitum soluere. Si hoc noluerit facere solem ei collocet. Tunc si solem collocauerit, cxx din. qui fac. sol. iii super debitum adcrecant. Istud usque ad tres uices per tres notinas fieri debet, et in tercio ista omnia facta uoluerit componere, usque ad cccxx din. hoc est solidos noue adcrecant. Id est ut per singulas admonitiones uel solem collocatum terni solidi super debitum adcrecant.</p>	<p>[2] Si adhuc noluerit componere quod debet ad mallum eum manire debet et sic nexticantigys mallare debet: rogo te, tungyne, ut nexticantigys gasacium meum illum qui mihi fidem fecit et debitum debet; et numerare quale debet dicit unde fidem fecerat; tunc tunginus dicere debet: nexticantigys ego illum in hoc quod lex salica abit; tunc ipse cui fides facta est debet testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet solutionis, nisi ante componat quod ei fidem fecit; et cum testibus ambulare et rogare debet ut debitum suum soluere dicit; et si adhuc noluerit soluere solem ei collicet; et tunc si ei solem collegauerit, sol. iii super superiorem debitum adhuc soluat; stut usque ad iii uicis per iii numbinas facere debet; et super iii sta omnia facta et noluerit adhuc componere, usque ad solem cobitum, et ad noue solidos adsendat, et super singulas admonitionis uel ad solem colecato terni solidi adcrecant.</p>	<p>[2] Si adhuc noluerit componere debet eum ad mallum manire et sic nestiganti huius mallare: Rogo te, tungire, ut nestiganti his sagatio meo ille qui mihi fidem fecit et debitum debet; nominare quale debitum uel undem fidem fecit. Tunc tunginus dicere debet: nestigante ego illum in hoc teneo quod lex salica habet; et tunc ipse cui fides facta est debet testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet solutionis, nisi ante quod ei impleat quod fidem fecit; et testinanter in domum illius qui ei fidem fecit cum testibus ambulare debet et rogare sibi soluere; solem ei culcet, et si sol culcauerit, tres solidos super debitum superius adhuc addat et usque ad iii uices per iii nouenas facere debet; et si per iii uices ista omnia facta noluerit adhuc componere, usque ad solidos nouem debitum ascendat, id est ut per iii dies solem calcatum ternos solidos crescant.</p>	<p>[2] Supra debito uero quem fecerat si adhuc noluerit componere debet et ad mallum manire et sicti cantidios mallare: Rogo te, thunzino, ut instigante cuius cassatium meum illo qui fidem michi fecit et debitum [non] dedit; tunc nominare debet quale debitum uel hunde fidem fecit, et thunzino dicere debet: instigante ego illum in hoc quod lex salica habet; et tunc ipse cuius fides facta est debet testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet subitionis, antequam illum adimpleat quod ei fidem fecit; et ipse dicat cum testibus ambulare debet et rogare sibi debitum soluere; et si hoc noluerit soluere, solem ei collicet; tunc si ei solem culcauerit, iii solidos super debitum superiorem reddat. Adhuc addit istud usque ad iii uices per iii nondenas facere debet, qui super iii ista omnia et noluerit adhuc componere, usque solidos viii noue debitum ascendat; id est ut per singulas ammonitiones uel solem collegato iii solidos adcrecant.</p>	<p>[2] Et si^(*) adhuc noluerit debitum componere ad mallum manire^(*) et sicum^(*) nestigante mallare: rogo, tunzino, et^(*) nestigantio cassahone meo^(*) illo qui mihi fidem fecit et debitum legitimum^(*) debet; nominare quale^(*) debitum uel unde fidem fecit. Tunc tunzino^(*) dicere debet: nestigatio^(*) ego ille^(*) in hoc mallo quod soleta^(*) habet. Tunc^(*) ille cuius fides facta est debet testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet solutionis, nisi antequam illum impleat quod ei fidem fecit; ipsa die cum testibus ad domum illius ambulare debet et rogare sibi debitum soluere. Et si nec tunc uoluerit soluere, solem ei collicet^(*); tunc ei^(*) si ei solem culcauerit, iii solidos super debitum superio^(*) reddat^(*); usque ad^(*) tres uices adhuc per tres nundenas facere debet, et super ipsa^(*) omnia facta et noluerit adhuc componere usque ad^(*) nouem solidos debitum ascendat; id est ut per singulas ammonitiones uel solem calcatum terni^(*) solidi adcrecant^(*). ^(*) si, om. 5. ^(*) manire. ^(*) sic uisus. ^(*) ut nestio gasatione meo. ^(*) add: debetur. ^(*) tunzino. ^(*) nestigantio. ^(*) illo. ^(*) lex salica. ^(*) Et tunc. ^(*) collicet. ^(*) ei, om. 5. ^(*) superiorem addat. ^(*) ad, om. 5. ^(*) ista. ^(*) ad, om. 5. ^(*) ternis. ^(*) -cat.</p>
<p>[3] Si quis ad placitum legitimi fidem factam noluerit soluere, tunc ille cui fides facta est ambulet ad grafionem loci illius in cuius pago manet et adprehendat fistucam et dicat uerbum: Tu grafo, homo ille qui mihi fidem fecit quem legitime habeo iactio aut admallatum in hoc quod lex saliga continet. Ego super me et fortuna mea pono quod securus mitte in furtuna sua manum. Et dicat de qua causa aut quantum ei fidem fecerat. Tunc grafo collegat secum septem rachineburgis idoneos et sic cum eos ad casa illius qui [fidem] fecit ambulet et dicat: Qui ad praesens es uoluntatem tuam solve homine isto quod ei fidem fecisti. Et eleget tu duos quos</p>	<p>[3] Si quis fidem factam ad placitum noluerit soluere, ambulet ad grafionem loci illius in cuius pago manet et prehndat fistucam et dicat uerbum: tu grafo, homo ille qui mihi fidem fecit quem legitime habeo abio illum iactibus admallatum in hoc quod lex salica abit et continet; ego super me et super furtunam meam pono quod tu securus mitte in furtuna sua manum; et dicat de causam de quantum ei fidem fecit; tunc grafo collegat vii racineburgis et sic cum ipsis ad domum illius qui fidem fecit ambulet et rogat illius si praesens est qui fidem fecit sic dicat: Voluntatem tuam solve homine isto quod ei fidem fecisti et elegit ut duos quos</p>	<p>[3] Si quidem factam ad placitum legitimum noluerit soluere, tunc ille cui fides facta est ambulet ad festucam et dicat uerbum: Tu grafo, homo ille qui mihi fidem fecit quem legitime habeo admallatum in hoc quod lex salica continet; ego super me et fortuna mea pono quod securus mitto manum super fortunam suam; et dicat causam quantum ei fidem fecerit. Tunc grafo collectis secum septem rachineburgis idoneis et sic in casam illius qui fidem fecit ambulet et rogent illum si praesens est qui fidem fecit sic dicat: Voluntatem tuam solve homine isto quod ei fidem fecisti, et elegi de duos quod</p>	<p>[3] Si quis fidem factam ad placitum legitimo facto noluerit soluere, tunc ille cuius fides facta est ambulet ad grafione loci illius in cuius pago manet et adprehendat fistuco et dicat uerbis: graffio, Homo ille michi fidem fecit qui legitimi habeo illo et admallatum in hoc quod lex salica habet et continet; ego supra me et fortuna mea pono quod securus mitto manu in furtuna mea [leg. sua]; que dicat de causa quantum ei fidem fecit. Tunc graffio colligit vii ratieneburgis et sic cum eum ad domum illius qui fidem fecit ambulet. Si praesens est qui fidem fecit sic dicat: qui ad praesens est uoluntate fecisti, et eligite duos quos</p>	<p>[3] Si quis fides^(*) facta ad placitum legitimum^(*) facto^(*) noluerit soluere, tunc ille^(*) cuius^(*) fides facta est ambulet^(*) ad graphionem^(*) loci illius in cuius pago manet et^(*) adprehendit^(*) festuca^(*) et dicat uerbum^(*): Tunc, graffio^(*), homo ille^(*) qui mihi fidem fecit quem legitime habeo admallatum in hoc quod lex salica habet et continet. Et^(*) super me et super fortuna mea pono quod securus mittem^(*) fortuna sua manum; et dicat de causa de quantum ei fidem fecerat. Tungraphio^(*) rogat vii rahinburgis^(*) et sic cum eos a^(*) domum illius^(*) qui fidem fecit ambulet, ipse^(*) praesens est^(*) qui fidem fecit et dicat sic. Qui^(*) a^(*) praesens es^(*) uoluntate tua solve hominem istius cui fidem fecisti, et elegete^(*) duos quos</p>

[2] Si uero (1) noluerit (2) et eos sonniss (3) non detenerit, [dc den. qui fac. sol. xv unusquisque (4) illorum (5) culp. iud.]

(1) uenire, 8. (2) noluerint, 8; noluerent, 9; noluerint uenire, B-H. (3) sonniss, 8, B-H; sunnes, 9. (4) un. ill., om. B.F.G.

[3] Si uero presentis (1) fuerint in (2) testimonio (3) uocati, iurauerint ea quae (4) uiderunt et audierunt testimonium (5) praebere (6), ferbanniti (7) fuerint (8), [dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.]

(1) presentes, 8. (2) hii, 9. (3) - munium, 9. (4) que, 8; qui, 9. (5) - nia, 8. (6) - buerunt, 8. (7) ferbanniti, 9. (8) - runt, 9. (9) § 3 om. B-H.

LXXXV. DE FIDES FACTA (1).

[1] Si quis ingenuus (1) aut lidus (2) alteri fidem fecerit (3), tunc (4) ille (5) cuius (6) fides (7) facta est (8) in (9) xlita noctis (10), aut quomodo placitum fecerit, cum testibus uenire debet uel qui precium adpraecare debeant (11) et si noluerit fidem facta (12) soluere, [dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.]

(1) factis, 8; factas, 9; no rubric in B-H. (2) ingenuos, 9. (3) letus, 9; liber, F.G.H. (4) fecit, 8. (5) tunc, om. B-H. (6) illi, 8, 9. (7) cui, 8. (8) fidem, 9. (9) est, om. B.H. (10) ad placitum ueniet [H add: et] cum tales testibus qui ipsum pretium legitimi (legittime, B) adpr. &c., B-H. (11) noctes, 8, 9. (12) debent, 9. (13) factam, B-H.

[2] Si (1) adhuc soluerit (2) componere (3) debitum (4) debet eum admallare et nestigante (5) huius (6) rei mallare: rogo te, tunzino (7), ut (8) nestigante gasationum (9) meum (10) illum qui mihi fidem fecit legitimum (11) mihi debitum (12) debet; et (13) nominare (14) debet quale (15) debitum uel unde fide (16) fecit. Tunc (17) tunzino dicere debet: instigante (18) ego sagatium (19) tuum illum in hoc mallo quod salica (20) lex habet; et tunc ipse (21) cuius est fides facta debet testare (22) ut nulli alteri nec soluat (23) nec pignus solutionis donit (24) ante (25) quod (26) ei impleat (27) quod fidem fecit; et sic festinanter ad domum illius qui ei (28) fidem fecit cum testibus ambulare (29) debet (30) et roget ibi debitum suum soluere; si (31) hoc (32) noluerit, solem ei culcet (33); et si ei solem culcauerit, [cxx den. qui fac.] III solidos super debitum addit (34) et sic (35) usque ad tres uices (36) per tres manitas (37) facere debet. Et (38) super ista omnia facta si noluerit adhuc componere, usque ad solidos VIII debitus ascendat. Istud (39) per singulos (40) dies quod ei sol culcauit (41) terni (42) solidi de die (43) ad (44) die (45) crescant (46).

(1) Sed, 9; S. uero adh. supra dictum debitum componere noluerit d. e. sic adm.: rogo te index ut homine illo denominato (denimato, G) gasatione meo (eo, F) qui m. f. f. (B.G. add: de) debitum talem denominatum (denimatum, G) secundum legem salicam mihi exinde eum dstringas et tunc ipse &c., B-H. (2) noluerit, 8, 9. (3) con-, 8. (4) debito, 8. (5) nestigante, 9. (6) uis, 9. (7) tunzine, 8; tunzino, 9. (8) un, 9. (9) gasationem, 8; gasacionem, 9. (10) meo, 8, 9. (11) legitime, 9. (12) deb., om. 8. (13) debet et, om. 9. (14) nominare, 9. (15) quale, 8. (16) fidem, 8; fedem, 9. (17) tunc, om. 9. (18) instigante, 9. (19) sagatium, 8; gasacium, 9. (20) salica, 8. (21) ipsi, 9. (22) B.F. add: fidemissorem; G.H. add: fideiussorem. (23) solui, F.G.H. (24) donet, B-H; donat, 9. (25) antequam, B-H. (26) reddat, B-H. (27) ei, om. B-H. (28) ambulat, B-H. (29) debet, om. B-H. (30) et si, 8, B-H; sed, 9. (31) B-H add: reddere. (32) culcit, 8. (33) ad, B; adh., om. 8, 9. (34) reddat, 8. (35) se, 9. (36) uices, 9. (37) manitas, 8; manius, 9; manitas, B.G.H; manitas, F. (38) ista uero omnia f. & adh. nol. (noluerit, F) debitum comp., B-H. (39) ita ut, B-H. (40) singulos, 8, B.G.H; singulis, 9. (41) culcauerit, 8, B-H. (42) ternus, 9. (43) die, 9. (44) in, 8, B.F.G; et in, H. (45) diem, 8, B-H; die, 9. (46) crescant, B.

[3] Si (1) nec fides (2) facta (3) ad placitum legitimum soluere uoluerit (4). Tunc ille (5) cuius fides (6) facta est ambulet (7) ad grafionem (8) illius (9) loci (10) in cuius pago manet (11) et prindat (12) fistucam (13) et (14) dicat uerbum (15): Tu, grauio (16), rogo tibi (17), homo ille (18) qui mihi fidem fecit quem legitimum (19) abeo (20) adiectium (21) et admallatum (22) in (23) quo (24) lex (25) salica (26) continet (27); et ego super me et super fortuna (28) mea pono quod securus (29) mitto (30) super fortunam (31) suam mano (32); et dicat (33) causam aut de quantum ei fidem fecit. Tunc grafo (34) colligat (35) secum septem racemburgis (36) idonius (37) et (38) sic cum eos (39) ambulet (40) ad causam (41) illius qui (42) fidem fecit et (43) roget illum, si praesens est qui fidem fecit, et dicat ei: uoluntatem (44) tuam solue homine (45) illo quod ei fidem fecisti, et eloge (46) tecum duos quos

et si uenire noluerint et eos Sumis non detinerit, unusquisque illorum dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[3] Si uero presentes in testimonium fuerint uocati et ea que uiderunt testimonium praebere noluerint, et ferbanniti fuerint, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

LIII. De fide facta.

[1] Si quis ingenuus aut lidus alteri fidem fecerit et noluerit soluere, tunc ille cui fides facta est in noctes XIII siue XI aut quomodo placitum fecerit, is qui fidem dedit, ad domum illius qui fidem accepit cum testibus uenire debet uel cum illis qui precium adpraecare debent. Et si fidem factam noluerit soluere, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

[2] Si uero adhuc supra dictum debitum soluere noluerit debet eum manire et nestigatio sic admallare. Rogo te, Tunzino, ut ne instigante gasachio meum illum qui mihi fidem fecit, legitimum enim mihi debet debitum (et nominare debet quale debitum debeat et unde fidem fecit) secundum legem Salicam mihi adstringas. Tunc Tunzino dicere debet: Ego nestigatio gasachio illo tuo in hoc mallo quod Lex Salica habet, et tunc ipse cui fides facta est debet testificare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet solutionis, antequam impleat quod fidem fecit; et sic festinantes ipsa die ad domum illius qui ei fidem fecit cum testibus ambulare debet et rogare ut debitum suum illi soluat, et si hoc noluerit, solem ei + collocet, et si ei solem collocauerit, tres solidos super debitum addat, et sic usque ad tres uices, per tres manitas facere debet, et super tres uices ista omnia facta si noluerit componere, usque ad nouem solidos debitum ascendat, id est ut per singulas ammonitiones uel solem + collocatum terni solidi adreccant. + culcet. + nundinas. + culcatum.

[3] Si uero nec fidem factam ad placitum legitimum soluere uoluerit, tunc ille cui fides facta est ambulet ad Grauionem loci illius in cuius pago manet accipietque fistucam et dicat uerbum: Tu Grauio, rogo te, homo ille qui mihi fidem fecit quem legitime habeo + admallatum secundum legem Salicam et in hoc quod lex Salica habet et continet. Et ego super me et super fortunam meam pono quod securus mitto super fortunam suam manum. Et dicat de quanta causa quantum ei fidem fecerit. Tunc Grauio roget septem Rathmburgios qui secum ambulent ad domum illius qui fidem fecit, dicat si praesens est: uoluntate tua solue homini isto de quo ei fidem fecisti & elige duos ex his quos

[2] Si uero noluerint (1) uenire et eos sunnis non detenerit, unusquisque illorum dc din. qui fac. sol. xv componat (2).

[3] Si uero praesentes fuerint ad testimonium uocati et noluerint iurando dicere ea (1) quae sciunt, et ferbanniti fuerint, dc din. qui fac. sol. xv unusquisque illorum (2) culp. iud.

LII. DE EO QUI FIDEM FACTAM ALTERI REDDERE NOLUERIT.

[1] Si quis ingenuus aut lidus alteri fidem fecerit, tunc ille cui fides facta est quadraginta noctes, aut quomodo placitum fecit quando fidem ei fecit, ad domum illius cum testibus ambulare debet uel cum (1) illis qui pretium adpraecare debent. Et (2) si noluerit fidem (3) factam soluere, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[2] Si uero adhuc supradictum debitum soluere noluerit debet eum sic admallare: Rogo te, iudex, ut hominem illum denominatum gasachionem (1) meum qui mihi fidem fecit de debito tali denominato secundum legem salicam (2) mihi inde eum adstringas. Tunc iudex dicere debet: Ego gasachium (3) tuum illum in hoc mallo quod lex salica (4) habet. Tunc ille cui fides facta est debet testificare fideiussori ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet (5) solutionis (6), antequam ei impleat unde fidem fecit. Et sic festinanter ad domum illius qui ei fidem fecit cum testibus accedat et roget eum soluere debitum suum. Quod si noluerit, solem ei collocet. Si ei solem culcauerit, tres solidos super debitum addat; et sic usque ad tres uices per tres manitas (7) facere debet. Ista igitur omnia facta si (8) adhuc noluerit debita componere, usque ad nouem solidos debitum ascendit, id est ut per singulas ammonitiones uel solem culcatum terni solidi adreccant.

(1) gasacionem, Q. (2) saligam, V and 4418. (3) gasacium, Q. (4) saliga, C.H.N.V and 4418. (5) Q add: donec. (6) solutiones, Q. (7) manitas, Q. (8) sic, Q.

Si uero nec (1) fidem factam in placito (2) legitimo soluere noluerit, tunc ille cui fides facta est ambulet ad grafionem (3) loci illius in cuius pago manet accipietque (4) fistucam et dicat uerbum istud (5): Tu grafo, rogo te quia ille homo denominatus qui mihi fidem fecit quem legitime habeo adiectium (6) uel admallatum secundum legem salicam, et ego super me et super fortunam meam pono quod securus mitto in fortunam illius manum; et dicat de quanta causa ei fidem fecerat. Tunc grafo congreget secum septem raginburgios (7) idoneos et cum ipsis ad casam illius fideiussoris ueniat et roget eum si praesens est: per uoluntatem tuam solue (8) homini isto de quo ei fidem fecisti

Cf. L. Sal. 45, 52; Gund. 19, 82, 96; Ed. Roth. 245-252; L. Liu. 16, 36, 128; Par. Sax. 27; L. Wisig. v. 6; Waitz, 139, 144, 150, 152, 156, 175, 179, 182, 191, 192, 201; Sohm, Proc. 16 ff, 128, 165, 168, 173, 175, 193, 213, 234 f.; id. R. u. Ger. 70, 74, 83, 87, 100, 117, 391, 392.

There is a difference of opinion among jurists as to whether the action described in § 3 is a continuation of the process described in §§ 1 and 2, or a separate one. Siegel (Gerichtsverf. p. 248), who, probably, had only Merkel's text (cod. 1) before him, says there could be no question of a connexion between the first and latter part of this chapter, unless § 3 continued: Si adhuc noluerit soluere, instead of: Si quis &c. Sohm (Proc. 18 ff. and p. 125) adopts Siegel's view, without making remarks on the text. It will be observed that in § 3 the words quidem, in Cod. 3, adhuc, in Cod. 5 and [uero] nec [(sa, ff) sic], in Codd. 7-10, B-H and L. Em. decidedly suggest a continuation of the actions related in §§ 1 and 2.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>uolueris cum rachineburgius istos de quo soluere debeas adpreciare debeant haec quae debet secundum iustum praecium satisfaciatis. Quod si audire noluerit praesens aut absens, tunc rachineburgii praecium quantum ualuerit debitum quod debet hoc de fortuna sua illi tollant. Et de ipsa secundum legem quae debet duas partes cuius causa est, tertia parte grafio frito ad se recolligat. Si tamen fritus iam ante de ipsa causa non fuit solutus.</p>	<p>uolueris edoneis cum recyneburgiis istos de quod soluere debet adpreciare dibiatis, et hoc solidos stum praecium satisfacia. Quod si audire noluerit praesens aut absens, tunc racineburgiis adpreciando praecium quantum ualuerit debitum quod debet hoc est de fortuna illius tollant, et de ipsa legem quem debet duas partis illo cuius causa est ad se reuocet, tertia parte grafio fredum ad se colegat; si tamen ei fredus iam de ipsa causa non fuerit solutus.</p>	<p>uolueris idoneos cum rachiniburgiis istos de quo soluere debis ut et pretiare debeant et hoc quod debis secundum istum praetium satisfaciatis; quod audire noluerit praesens aut absens. Tunc rachiniburgi adpraetiatum quantum uoluerit debitum quem debet hoc de fortuna illius tollant, et de ipsam legem quam debet duas partes ille cui causa est ad se reuocet. Tertia parte grafio ad se in fletum recolligat, si tamen fredus ei de ipsa causa iam non fuerit solutus.</p>	<p>uolueris idoneos rationeburgiis his usque soluere debes expraeiare debeant et hoc debes secundum praetium satisfactionem; quod si audire noluerit praesens aut absens, tunc rationeburgiis adpraeciatio praetio quantum ualuerit praecius quod dedit hoc de fortuna illius tollat, et de ipsam legem quam debet duas partes; [tertiam] grafio frito ad se recolligat. Si tamen si fredo istam de ipsam causam non fuerit solutum.</p>	<p>uolueris idoneos (*) cum rachemburgiis (*) istos de quos (*) soluere debes adpraetiaro et hoc quod debes secundum iustum praetium satisfacias. Quod si audire noluerit si praesens aut absens fuerit, tunc rachemburgi (*) adpraetiatio praetio quantum ualuerit praetius quod debet de (*) fortuna (*) sua tollant; et de ipsam (*) legem quem debet duas partes ille cui (*) causa est ad se reuocet, et graphio (*) tertia parte ad fredo (*) colligat (*), si tamen de ipsa causa antea fretus non fuerit solutus (*).</p>
<p>[4] Si grafio rogatus fuerit et sunnis eum non tenuerit aut certa ratio dominica, et si distulerit ut non ambulet neque in rem mittat qui cum legem et iustitiam exire debeat, de uita culpabilis esse debet aut quantum ualet se redemat.</p>	<p>[4] Ibi grafio rogatus fuerit sunnis eum non detenuerit aut certa ratio dominica, et distulerit se ut non ambulet neque aliquem in rem mittat qui cum iustitiam exegere dibiatis, de uita culpabilis esse debeat aut redemat quantum ualet.</p>	<p>[4] Et si grafio rogatus fuerit et sunnis eum non detenuerit aut certa causa uel ratio dominica, et distulerit se ut non ambulet ne quem aliquem transmittat, de uita componat ut quantum ualet se redemat.</p>	<p>[4] Si grafio rogatus fuerit et sunnis eum non detenuerit aut certa ratio dominica, et distulerit quod non ambulet neque mittat qui ei iustitia ex lege reddat, de uita culpabilis esse debet ut si quantum ualuerit redemat.</p>	<p>[LI. 4] (*) Si quis graphio (*) rogatus fuerit et non uenerit et sunnis eum non detenuerit aut certe dominica (*), et si distulerit (*) ut ibidem non ambulet neque mittat qui cum iustitia exigere debeat, aut se redemat aut de uita componat.</p>
<p>L. (leg. LI.) [Sine rubrica].</p>	<p>[LIII] LII. DE ANDO METO.</p>	<p>LI. DE GRAFIONEM AD RES ALIENAS INUITATO TOLLENT.</p>	<p>LI. SI QUIS GRAFFIONEM AD RES ALIENAS INUITAUERIT.</p>	<p>LI. DE ANDOCTEMITO (*).</p>
<p>[1] SI QUIS GRAFIONEM INIUSTE (*) ad res alienas tollendas inuitat et rogauerit ambulare et legitime eum iactiuum aut admallatum non habuerit, aut fides ei facta fuerit, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis grafionem ad res alienas tollendum inuitauerit et rogauerit ambolare et legitimi illius iectiuum aut mallatum non abuerit, illi qui eum rogat ut iniuste tollat antequam legitimi admallatus fuerit, malto ant homito, sunt din. III den. fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis grafionem aliquid rogauit iniuste ad res alienas tollere, ille qui eum rogat ut iniuste tollat antequam mallatus fuerit, aut fides ei facta fuerit, cc sol. culp. iud.</p>	<p>[1] Et legitimo eo iectatum aut admallatum non habuerit, ille qui eum rogat ut iniuste tollat antequam legitime admallatus fuerit, aut fides ei facta fuerit, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>	<p>[1] Si quis graphionem (*) ad res alienas tollendas inuitauerit et eum legitimum iectiuum (*) aut admallatum non habuerit, ille qui eum rogat ut iniuste tollat antequam legitime admallatus fuerit, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>
<p>[2] Ille qui grafionem rogat iniuste aliquid confiscaueret, sol. cc culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui grafionem aliquid infiscare, cc sol. culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui rogat grafionem iniuste aliquid confiscare, cc sol. culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui rogat graffione iniuste aliquid confiscare, cc sol. culp. iud.</p>	<p>[2] Ille uero qui graphionem rogat ut iniuste tollat, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.</p>
<p>[2] Si uero grafio inuitatus supra lege aut debitum iustum aliquid amplius tollere praesumpserit, aut se redemat aut de uita componat.</p>	<p>[2] Si uero grafio inuitatus supra legem aliquid tollere praesumpserit, aut se redemat aut de uita componat.</p>	<p>[2] Si uero grafio inuitatus supra legem aut debitum aliquid amplius tulerit, aut se redemat aut de uita componat.</p>	<p>[2] Si uero grafio supra legem aut debitum aliquid praesumpserit, aut se redemat aut de uita componat.</p>	<p>[2] Si uero graphio supra lege aut debitum aliquid praesumpserit, aut se redemat aut de uita componat. (Cod. 6 gives here as fourth § the last paragraph of tit. L., g. v.)</p>

uolueris idoneus (*) cum racimburijs (*) istis (*) de quod soluere debis (*) quod (*) adpraeciare debeant (*) et hoc quod debet (*) secundum iustum praecium satisfacias. Quod si audire noluerit praesens aut absens, tunc racimburijs (*) adpraecium praecium quantum ualuerit de (*) lute (*) quem debet hoc (*) de furnam (*) illius tollant (*), et ipsa (*) lege quantum debet (*) duas partes illius cuius causa est ad se reuocet. Tertiam (*) partem (*) graffio (*) ad se recolligat (*). Si (*) tamen si fredus iam antea de ac (*) causa non fuerit solutus.

(*) Cod. 7 connects si - uoluerit with the preceding 1 and connects it with: Tunc. (*) fides, 8; se nec se fides, 9; Si uero nec sic fides, B-H. (*) factam, B-H. (*) nol-, F.G.H. (*) illi, 9. (*) fidem, B. (*) ambulat, 9; ambulat, H. (*) graphionem, F; grauionem, G. (*) illius, om. G. (*) locum, B-H. (*) manit, 9; manent, B-H. (*) prehendat, 8; prendat, 9; accipiat, B-H. (*) festuca, 9; festucam, F.G. (*) et, om. 8. (*) B-H add: istum. (*) graffio, 8.B.G.H.; graffio, 9; graphio, F. (*) tibi qui (quia, F.G.) homo ille denominatus mihi fidem, &c., B-H. (*) illi, 9. (*) legitimo, 9.B-H. (*) habeo, 8.B-H; habio, 9. (*) abiectionem, 8; adiectionem, B-H. (*) amallatum, 9; admallatum, F. (*) secundum, B-H. (*) legem salicam, B-H. (*) continet, 8; continet, 9; con., om. B-H. (*) fortuna, 8.9.B; fortunam, F. (*) securus, 8.9.B-H. (*) metto, 9. (*) fort-, 9.B.G; fortuna, H. (*) manum, 8.9.B-H. (*) referat c. uel dicit q., B-H. (*) graffio, 8; graphio, F. (*) collegat, 9.F.G.H. (*) racimburijs, 8.F; racimburijs, 9; racimburijs, B.G.H. (*) idoneus, 8.B; idoneus, 9; idoneis, F.G.H. (*) et cum eis ad casam (adsam, G) il. fideiussorem (adsamilius fedemiusorem, F) ueniat et roget (roget, B.F.G) il. s. p. e. uol. t. a. h. isto denominato (denominato, G) q. e. l. f. et hoc quod debet sec. pretium legitime praeciatum sat. Q. s. tunc adimplere n. aut p. a. a. sit, statim racimburijs (racim-, F.G) pretium legitime (legitimum, F; legitimum, G) adpraecium pro omne (omnem, G) debitum quod (F.H. add: debet de) fortuna illius tollant, et si fredus de ipsa causa antea n. f. s. tunc accusator (acus-, G) de illa lege duas partes et graffio (grauio, B) tertiam recipiat, B-H. (*) eis, 8. (*) amb., om. 9. (*) casam, 8. (*) quem, 9. (*) et - fecit, om. 8.9. (*) late, 8. (*) homini, 8. (*) elige, 8.9. (*) idoneus, 8; idoneus, 9. (*) racimburijs, 8; istos, 9; istus, 9. (*) debet, 8. (*) quodquod, 9. (*) debent, 8; diblant, 9. (*) debis, 9. (*) racimburijs, 8; racimburijs, 9. (*) debite, 8.9. (*) et hoc, 8. (*) fortunam, 8; fortuna, 9. (*) tollat, 9. (*) ipse, 9. (*) debent, 8. (*) tercia, 9. (*) parte, 9. (*) graffio, 9. (*) recolligat, -get, 8.9. (*) Si, om. 8. (*) hac, 8.9.

[4] Si (*) graffio (*) inuitatus fuerit et ibidem (*) non uenerit si eum sunnis non detenerit aut certa (*) ratio (*) dominica, et (*) si (*) distulerit (*) ut (*) ibidem (*) non (*) ambulet neque alium transmiserit, de uita sua grauio (*) componat (*) aut se redemat (*) quantum ualet.

(*) Et si, B-H. (*) graffio, 9; grauius, B; graphio, F; B-H add: ibidem. (*) ib., om. B-H. (*) certe, 8.F.G.H. (*) ratio, 8.H. (*) et, om. 9. (*) se, 8.9.B.G.H. (*) distulerit, 8.B.F.H. (*) et, 8.9.B-H. (*) ib. n. amb., om. B-H. (*) 9 repeats non. (*) graffio, 8; graffio, 9; satisfactum, B; sit satisfactum, F.G.H. (*) comp., om. B-H. (*) redimat, 8.B-H; redemet, 9.

LXXXVI. DE EO QUI GRAFFIONEM AD RES ALIENAS INIUSTE (*) INUITAUERIT (*).

[1] Si quis graffionem (*) ad res alienas iniuste (*) tollendas inuitauerit antequam gasacium (*) suum per lege (*) habeat mallatum (*), ille (*) qui eum rogat (*) ut iniuste (*) tollat (*). Antequam (*) legitime admallatus (*) fuerit aut fides (*) ei facta fuerit et (*) iniuste (*) inuitauerit, [VIII den. qui fac.] sol. cc culp. iud.

(*) iniusti, 9. (*) inuitat, 9; no rubric in B-H. (*) graffionem, 9; graffionem, B; graphionem, F. (*) gasacionem, 9; gasatium, B.H. (*) legem, 8.B.F.H. (*) mallatum, 8.F. (*) illi, 9; ille - qui fac., om. B-H. (*) rogati aut iniusti, 9. (*) tollat antequam, 8.9. (*) admallatus, 8. (*) fide, 9. (*) aut, 8.

[2] (*) Ille (*) qui graffionem (*) rogat iniuste (*) aliquid (*) consciscare (*)

(*) 9. B-H write this with 1. (*) illi, 9. (*) graffionem, 9; graffionem, B; graphionem, F. (*) iniusti, 9. (*) al., om. B-H. (*) conis, G.

[3] (*) si (*) uero grauius (*) inuitatus supra (*) legem aut (*) debitum iustum aliquid (*) amplius tollere (*) praesumpserit, aut se redemat (*) aut de uita componat.

(*) 11 2 and 3 are united in Codd. 7 and 8. (*) Se, 9. (*) graffio, 8.C.H.; graffio, 9; graffio, B; graphio, F. (*) contra, B-H. (*) supra, B-H. (*) aliquid, 8. (*) intulere, G. (*) redimat, 8.B.F.H.; reddi, G.

uolueris quibus cum quod soluere debes, adpraeciatio et hoc quod debet secundum iustum praecium solue et satisfac. Quod si audire noluerit praesens aut si absens fuerit, statim Racimburijs adpraecio precio et quod debito secundum iustum praecium satisfacias et quantum ualuerit debitum quod debet, hoc de fortuna sua tollat et ipsa lege duas partes ille cuius causa est ad se reuocet et tertiam partem in Frido Grauius ad se recolligat, si tamen Fridus uim de ipsa causa non fuit solutus.

† ad t iachinum (leg. ? adisachinum).

[4] Si Grauius inuitatus fuerit et non uenerit si Sumia eum non detinuerit, aut certa ratio dominica eum non distulerit ut ibi non ambulet neque mittat ut cum iustitia exigatur debitum, aut se redimat aut de uita componat.

LIIII. De * Andocmito.

[1] Si quis Grauius ad res alienas tollendum inuitauerit + et eum legitime iachinum aut admallatum non habuerit, qui eum rogat ut iniuste aliquid + tollat antequam eum per legem habeat admallatum, aut consecutum quod ei in mallo fides fecisset, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

† antequam gasacium suum. † fiscare debeat.

[2] Si uero Grauius inuitatus ad alterius causam + supra legem aut debitum aliquid + praesumpserit, aut ueregulidum suum redimat aut de uita componat.

et (*) hoc quod debet secundum pretium legitime praeciatum satisfacere stude. Quod si tunc adimplere noluerit praesens aut si absens fuerit statim racimburijs (*) pretium adpraeciatum quantum debitum quod debet ualuerit (*) de fortuna illius tollant. Et si fredus antea de ipsa causa est ad se reuocet, et graffio tertiam partem obtineat.

(*) Pardessus added here sic, but this word is not found in MS. 4418; now it is in Q.T.V. (*) placido, Q. (*) grauionem, T.V. and 4418. (*) que, om. Q. (*) istum, in MS. 4418. (*) adiectionem, B; adisachinum, G; abiectionem, Q; adisachium, T. (*) racimburijs, B.G.I.O.; racimburijs, H.K.T.V.; racimburijs, Q. (*) solui, Q. and 4418. (*) Q. addit: in. (*) racimburijs, Q; racimburijs, T.V. (*) illuierit, Q.

[3] Si autem graffio, ibi inuitatus, non uenerit et sunnis eum (*) aliqua non detenerit aut certa ratio dominica, et si distulerit ut ibi non ambulet neque mittat ut cum iustitia exigatur debitum, aut (*) se redimat aut de uita componat.

(*) enim, Q. (*) aut, corr.) a. Q.

LIII. DE EO QUI GRAFFIONEM AD RES ALIENAS TOLLENDAS (*) INIUSTE INUITAUERIT.

[1] Si quis graffionem ad res alienas iniuste tollendas inuitauerit antequam gasacium (*) suum (*) secundum legem habeat admallatum, VIII den. qui fac. sol. cc culp. iud.

(*) tolli, om. V. (*) gasacium, A; iachinum, E; gasatium, Q. (*) tuum, V.

[2] Si uero graffio inuitatus contra legem supra debitum iustum aliquid amplius tulerit, aut se redimat aut de uita componat.

Cf. L. Sal. 9a. 2.

Cf. L. Rip. 52; Gund. 81; Liu. 25; Sohm, Proc. 5, 170.

Cf. the preceding chapter; Sept. Caus. vi. 6; L. Rip. 57, 84; Waitz, r2a, 201; Sohm, Proc. 167, 170, 210; id. R. u. Ger. 117.

Cf. L. Sal. 50. 4; Rip. 51. 2; Sohm, Proc. 5, 174.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	GODD. 6 & 5.
<p>LI (<i>leg. LII</i>). DE REM PRI-STITA.</p> <p>Si aliquis alteri aliquid prestiterit de rebus suis et ei noluerit reddere, sic eum debet admallare. Cum testibus ad domum illius cuius res suas praestiterit accedat et sic contestetur: Quia res meas noluerit reddere quem tibi praestiteram, in hoc eas teneas nocte proxima quod saliga lex continet; sic ei solem collocit.</p> <p>Si nec tunc reddere uoluerit, adhuc super septem noctes ei spatium dare debet. Et ad septem noctes ad eum similiter cum testior (*) ut nocte proxima in hoc quod lex saliga habet res suas teneat. (*) <i>leg. contestetur.</i></p> <p>Si nec tunc uoluerit reddere, ad alias septem noctes ad eum similiter cum testibus ueniat et tunc ei roget ut debitum suum reddat.</p> <p>Si nec tunc uoluerit componere, solem ei collocit. Quod si per III tres (<i>sic</i>) uices solem ei collocauerit, semper per singulas uices CXX din. hoc est terni solidi ad debitum adcrecant.</p> <p>Et si nec tunc uoluerit nec reddere nec fidem facere reddendi, super debitum ei qui praestiterit et super illos nouem solidos qui per tres admonitiones adcreuerunt, DC din. qui fac. sol. XV culp. iud. adhuc amplius super debitum.</p>	<p>[LIV] LIII. DE REM PRI-STATAM.</p> <p>Si quis alteri aliquid prestiterit et ei noluerit reddere, sic eum debet admallare: se cum testibus ad domum illius cuius res suas praestiterit accedat et sic illi testitus: quia res meas noluerit reddere quas tibi praestiteram, in hoc eas teneas nocte proxima quod lex salica continet; et sic ei solem collocit;</p> <p>si nec tunc reddere uoluerit, adhuc VII noctes similiter</p> <p>uenit et tunc eum rogit ut debitum suum reddat;</p> <p>et si nec tunc uoluerit componere, solem ei collocit; quod per III uices solem ei collocauerit, semper per singulas admonitiones adcrecant;</p> <p>si noluerit et tunc rogare, nec fidem facere reddere de ei quo praestiterit, super illis VIII sol. solem collocat qui per singulas admonitiones creuerunt, sol. XXXIII culp. iud.</p>	<p>LII. DE REM PRESTITAM.</p> <p>Si quis de rebus suis aliquid prestiterit et ei noluerit reddere, sic eum debet mallare: cum testibus ad domum illius cuius res suas praestiterit accedat et contestetur: quia res meas noluerit reddere quas tibi praestiteram, in hoc eas teneas nocte proxima quod lex salica continet; et sic ei solem culcet;</p> <p>et si nec tunc uoluerit reddere, ad super septem noctes similiter facere debet;</p> <p>si nec tunc uoluerit reddere, ad alias septem noctes (<i>sic</i>) ad eum cum testibus uenire debet et roget eum ut debitum suum reddat;</p> <p>si nec tunc uoluerit reddere, solem ei culcet (<i>sic</i>); et quod per tres uices sol ei culcauerit, semper singulas uices ternos solidos ad debitum adcrecant.</p> <p>Si uero nec tunc uoluerit reddere nec fidem facere reddendi, super debitum ei qui praestiterit, et sic pro illos nouem solidos qui per tres admonitiones adcreuerunt, sol. XV culp. iud.</p>	<p>LII. DE REM PRESTITAM.</p> <p>Si quis alteri de rebus suis aliquid prestiterit et ei noluit reddere, sic eum debet admallare: cum testibus ad domum illius cuius res suas praestiterit accedat et sic contestetur: qui res meas noluerit reddere quas tibi praestiteram, in hoc eas teneas nocte ista quod lex salica habet; sic ei solem collocit;</p> <p>si nec tunc noluerit reddere, adhuc septem noctes ei spatium donet, et ad septem noctes similiter ei contestetur sicut ante fecerat, in nocte proxima in hoc quod lex salica habet res suas tenere debeat;</p> <p>si nec tunc noluerit reddere nec fidem facere reddendi, super debitum ei qui prestiterit, ut super illos VIII sol. quia per singulas admonitiones queritur, DC den. qui fac. sol. XV adhuc amplius culp. iud.</p>	<p>LII. DE REM PRESTATATA.</p> <p>[1] Si quis alteri de rebus suis aliquid prestiterit et noluerit reddere, sic eum debet admallare: cum testibus ad domum illius cuius res suas praestiterit accedat et sic contestetur ei: quia res meas noluerit reddere quas tibi prestiteram, in hoc eas tene nocte proxima quod lex salica continet (*); et sic solem ei collocit (*). (*) continet. (*) (colocit, <i>corr.</i>) collocit.</p> <p>[2] Si nec tunc uoluerit reddere, adhuc super septem (*) noctes similiter contestetur sicut antea fecit, ut nocte proxima quod (*) lex salica continet (*) res suas tenere debet (*). (*) septe. (*) in hoc quod. (*) habet. (*) debeat.</p> <p>[3] Si nec tunc uoluerit reddere, alias VII noctes ad eum similiter cum testibus ueniat et roget ut debitum suum reddat.</p> <p>[4] Si tunc noluerit reddere nec fidem facere reddi (*), super debitum ei qui prestiterit (*) aut super illo (*) VIII sol. qui per singulas admonitiones adcreuerunt, malb necht ante o antesalina, malb den. DC qui fac. sol. XV culp. iud. (*). (*) reddendi. (*) prestiterit. (*) illos. (*) the words after adcreuerunt are not found in Cod. 5.</p>
<p>LII (<i>leg. LIII</i>). DE MANU IDONEUM (<i>leg. AD ENEUM</i>) REDEMENDAM.</p> <p>[1] Si quis ad hincum admallatus fuerit, forsitan conuenit ut ille qui admallatus est manum suam redemat et iuratores debeat dare;</p> <p>si talis causa est unde legitime DC din. qui fac. sol. XV si adprobatu fuerit, reddere debuerat, CXX din. hoc est sol. III manum suam redemat.</p> <p>[2] Si plus ad manum redemendum dederit, fretus grafione (<i>leg. grafioni</i>) soluatur quantum de causa illa si conuictus fuisset.</p> <p>[3] Si uero fuerit causa que xxxv sol., si adprobatu fuisset, culpabilis iudicare, et si conuenerit ut manum suam redimat, CXXI din. qui fac. sol. [VI] manum suam redemat.</p> <p>[4] Quod si amplius dederit, fretus grafione soluatur. Quantum de causa illa si conuictus fuisset erit redditurus. Ista redemptio de manu redemendam usque ad leudem sic permanet.</p>	<p>[LV] LIII. DE MANUM AD ENTUM REDIMENDA.</p> <p>[1] Si quis ad inium admallatus fuerit, fursitam ut manum suam redimat et iuratores donit,</p> <p>si talis causam est unde legitime sol. XV componat, si adprobatu fuerit, sol. III ultime manum redemat.</p> <p>[2] Si plus ad manum redimenda dederit, fretus grafionem soluatur quantum de causam illa conuictus fuerit redditurus erit.</p> <p>[3] Si uero causam fuerit que xxx sol., si adprobatu fuisset, poterat culp. iudicare, et sic conuenerit ut manum redemat, sol. VI redemat</p> <p>de causa illa si conuictus fuisset redditurus erit; sta redemptio de manum usque leudem sic permanet;</p>	<p>LIII. DE MANU AD ENEO REDEMENDA.</p> <p>[1] Si quis ad eneum admallatus fuerit, forsitan conuenit ut ille qui admallatus est ut manum suam redemat et iuratores donet;</p> <p>si talis causa est unde legitime sol. XV debeat. Si uero adprobatu fuerit, sol. III manum suam redemat.</p> <p>[2] Si plus ad manum redemendam dederit, fretum grafione soluatur quantum de causa illa conuictus fuerit redditurus erit.</p> <p>[3] Si uero causa fuerit quae xxx solidos, si adprobatu fuisset, poterat culpabilis iudicari, et sic conuenit ut manum suam redemat solidis V;</p> <p>quod si amplius dederit, fretus grafione soluatur quantum de causa ipsa, si conuictus fuisset, redditurus erat. Ista redemptio de manu redemenda usque leudem sic manet.</p>	<p>LIII. DE ENEUM MANUS REDIMENDUM.</p> <p>[1] Si quis ad enium admallatus fuerit, forsitan conuenit ut illi qui mallatus est manum suam redemat et iuratoris donet.</p> <p>Si talis causa est unde legitime DC den. qui fac. sol. XV debeat. Si probatus fuisset, CXX den. qui fac. sol. III ultimam manum suam redemat.</p> <p>[2] Si plus ad manum redimendam dederit, fretus grafione soluatur quantum de causa illa conuictus fuisset redditurus erat.</p> <p>[3] Si uero causa fuerit qui xxxv solidos, si adprobatu fuisset, poterat culpabilis iudicare, et si conuenerit ut manu sua redemat, sol. VI donet.</p> <p>[4] Quod si amplius dederit, fretus grafione soluatur quantum de causa, si conuictus fuerit, redditurus erat; sed ad redemptio de manu redemenda usque ad leude sic perueniat.</p>	<p>LIII. DE MANU DE HINIO REDEMENDA.</p> <p>[1] Si quis ad hiniom (*) admallatus fuerit, et (*) forsitan conuenit (*) ut ille qui admallatus est manum suam redimat et iuratores donet; (*) inco. (*) incoem. (*) et, om. 5. (*) conuenit.</p> <p>si talis causa est unde legitime si probatus fuisset quod (*) DC den. qui fac. sol. XV componere deberet (*). tunc (*) CXX den. qui fac. sol. III manum suam redimat. (*) quod - fac., om. 5. (*) debet. (*) et.</p> <p>[2] Si uero plus ad manum suam redemenda dederit, fretus grafionem (*) soluatur quantum si uictus (*) fuisset debuerat esse redditurus (*). (*) grafionem. (*) conuictus (*) redditurus.</p> <p>[3] Si uero talis causa fuerit unde, si probatus fuisset, poterit (*) xxxv solidos soluere, et conuenit ut manum suam redimat [et iuratores donet, VIII sol. manum suam redimat] (*). (*) poterit. (*) The words between [] are not found in 6, and they are written in the margin in 5.</p> <p>[4] Quod [si] amplius dederit, [fretus] graphioni (*) soluatur quantum [si] fuisset conuictus poterat componere, culpabilis iud. (*) grafionem.</p>

LXXXVII. DE REM PRESTITAM (*).

LV. De *Rem præstata.

LIV. DE [RE] PRÆSTATA (*).

Cf. L. Sal. 45. 2; Rip. 52; Fris. Add. Sap. 10; Waitz, 156, 161, 191; Sohm, Proc. 16, 34 ff., 84, 128, 193; *id.* R. u. Ger. 392; Grimm, D. R. 611 ff.

Si quis alteri de rebus suis aliquid præstiterit et ei reddere noluerit, sic debet eum mallare. Cum testibus ad domum illius cui rem suam præstitit accedat et sic contestetur ei. Quia res meas nolui reddere quas tibi præstiti, in hoc eas tene nocte proxima quod lex Salica continet: et sic ei solem collocet.

Si quis alteri de rebus suis aliquid præstiterit et alius ei reddere noluerit, sic debet eum mallare. Cum testibus ad domum illius cui rem suam præstitit accedat et sic contestetur ei. Quia res meas nolui reddere quas tibi præstiti, in hoc eas tene nocte proxima quod lex Salica continet: et sic ei solem collocet.

Si quis alteri de rebus suis aliquid præstiterit et ei reddere noluerit, sic eum debet mallare. Cum testibus ad domum illius cui res præstitit accedat et sic contestetur ei: Quia res meas nolui reddere quas tibi præstiti, in hoc eas tene nocte proxima quod lex salica (b) continet; et sic ei (*) solem collocet.

(*) præstata, 8; præstatam, 9; *no rubric in* B-H. (b) præstiterit, B-H. (c) noluit, 8. (d) reddere, 8.B.C.H.; redire, 9; redde, F. (e) testibus, 8.B-H. (f) casam, 9.B.H.; causam, F.G. (g) suam, 9.B-H. (h) rem, 9. (i) præstiti, B-H. (j) et - culcauerit, om. B-H. (k) qui, 9. (l) tres, 9. (m) sol, 8.

(*) rem præstatam, Q. (b) saliga, C.H.N.V and 448. (c) cis, Q.

Et si tunc eas noluerit reddere (*), reddere, 8; redire, 9; et si eas reddere (redde, F) noluerit, B-H.

et si nec tunc noluerit reddere, adhuc super VII noctes similiter facere debet: et si nec tunc uoluerit reddere, ad alias septem noctes similiter facere debet,

Si nec tunc uoluerit reddere, adhuc super septem noctes similiter contestetur sicut antea fecit, ut nocte proxima secundum quod lex salica continet res suas tenere debeat.

ad (p) alias septem noctis (+) adhuc cum testibus uenire debet et (p) roget eum (*) ut debitum suum (q) reddat (*).

et si nec tunc uoluerit reddere, ad alias septem noctes id faciat. Post quas ad hunc cum testibus uenire debet et roget ut sibi debitum suum reddat,

Quod si nec tunc noluerit (d) reddere, iterum post alias septem noctes ad eum similiter cum testibus ueniat et roget ut debitum suum reddat. (d) uoluerit, E.G.H.N.T.V.

(*) per III (III, om. F.G) uices cum testibus ei, B-H. (t) noctibus, 8; noctes, 9. (u) eum, om. B-H. (v) suum, om. 9. (w) redat, 9.

Et (+) si nec (*) tunc reddiderit (*). Iterum ei solem (u) culciet (*), quod se (v) per (*) uices (y) solem ei culcauerit, semper (+) per singulos (z) uices (*) terni (b) solidi (c) adcreuant (*).

et si nec tunc reddiderit, solem ei collocet, et si per tres uices solem collocauerit,

Ergo si tunc noluerit reddere nec fidem facere reddendi, supra debitum quod ei præstitum (*) est et super illos nouem solidos qui per tres admonitiones adcreuerunt (*), DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

(t) et (et, om. F) per (per, om. G) totas III uices et solem culcet, quia (qua, B) si sic fecerit, B-H. (u) ne, 9. (v) redderet, 8; rediret iterum, 9. (w) sol, 8. (x) culcet, 9. (y) super, 8.9. (z) tres, 8.9. (aa) uices, 9. (ab) singulas, 8.9. B-H. (ac) uices, om. F.G. (ad) ternalis, F. (ae) sol, F; solidi, 8. (af) -cunt, B-H.

Et (*) si tunc noluerit reddere (f) nec fidem facere (g) super (h) debitum quem ei præstiterat (i) et super illos (j) nouem solidos (k) qui (l) per tres admonitiones (m) adcreuerunt (n), mal ne cta nto, [DC den. qui fac.] sol. xv culp. iud.

et si nec tunc reddere noluerit, aut fidem facere super illos VIII solidos, qui per tres admonitiones adcreuerunt, super debitum superius adhuc amplius, malb. Ta uthe, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud.

Ergo si tunc noluerit reddere nec fidem facere reddendi, supra debitum quod ei præstitum (*) est et super illos nouem solidos qui per tres admonitiones adcreuerunt (*), DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) adcreuerit, Q.

Sohm (Proc. 36) refers to Grimm (Pref. LV) for an explanation of the glosses in Codd. 5-10, but Kern gives an explanation different from that of Grimm.

(*) F.G. omittit this whole section: si uero nec tunc, &c. B.H. (f) reddere, 8.B.H.; redire, 9. (g) et fecerit, B.H. (h) sup. - et, om. B.H. (i) præstiterit, 8; prestetirat, 9. (j) illos, B.H. (k) solidos, B; soledos, H. (l) quos, B.H. (m) admonitiones, 9. (n) adcreuerunt, 9; adcreuerunt, B.H.

LXXXVIII. DE MANU (*) DE INIO (b) REDEMENDA (*).

LVI. De + manu ab Æneo redimenda.

LV. DE MANU (*) DE ÆNEO (*) REDIMENDA.

Cf. L. Sal. 82, 94; Waitz, 170, 190, 191, 193; Sohm, R. u. Ger. 83, 96, 501; Wilda, in Ersch u. Gruber's Encycl. i. v. *ordalien*.

[1] Si quis ad inio (d) mallatus (e) fuerit, forsitan (f) conuenerit ille (g) qui mallatus est (h) ut (i) manum suam redimat (b) et iuratores donet.

Si quis ad +Inium mallatus fuerit, et forsitan conuenerit ut manum suam redimat* et iuratores donet, +manum de Inium. +Aeneum.

[1] Si quis ad æneum (b) mallatus fuerit, et forsitan conuenerit ut ille (c) qui admallatus est manum suam redimat (d) et iuratores donet, (c) manu aenea, Q. (d) eneum, Q. (e) III, Q. (f) reddat, V.

(*) mano, 9. (b) enio, 8. (c) redi-, 8; *no rubric in* B-H. (d) enio, 8; eneum, B; aeneum, F.G.H. (e) mallatus, F. (f) et postea inter eos, B-H. (g) illi, 9; ut ille, B-H. (h) fuerit, 8. (i) ut, om. B-H. (b) redemet, 9. (l) -ris, 9.

[2] (*) Si talis causa est unde legitimi (b) solidos (c) xv componere debeat, solidis (d) in manum suam redimat;

et si talis causa est de qua si legitime conuictus fuisset xv sol. componere deberet, tunc cxx den. qui fac. sol. III manum suam redimat;

si talis causa est de qua legitime si conuictus fuisset DC den. qui fac. sol. xv componere debeat, tunc cxx din. qui fac. sol. III manum suam redimat.

(*) B-H combine §§ 1 and 2. (b) legitimus, 8; legitimi, 9; legitimi, F. (c) solidi, 9.H.

quod si (d) amplius dederit, frido (e) soluat tantum se (f) de causa conuictus (g) fuisset.

quod si amplius ad manum suam redimendam dederit, fredus exinde soluat Grauioni quantum de ipsa causa si conuictus fuisset.

[2] Si uero plus ad manum suam redimendam dederit, fredus grauioni (b) soluat (b) tamquam si de ipsa causa conuictus fuisset. (c) grauone, Q; grauoni, V. (d) soluat, T.V.

(*) si, om. 9. (f) frido, 8.9; fredum, B-H. (g) si, 8.B-H. (h) conuictus, F.G.

[3] Si uero (a) maiora (b) causa est (c) unde xxxv solidos soluat, et conuenerit (d) ut manum suam redimat, solidos VI donet;

Si uero maior causa est unde MCC den. qui fac. sol. +xxx poterat componere, et conuenit ut manum suam redimat, cccxxx [den.] qui fac. sol. +VI manum suam redimat. +XXXV. +IX.

[3] Si uero talis causa fuerit de qua, si conuictus fuisset, MCCC din. qui fac. sol. xxxv debuisset soluere, et conuenit ut manum suam redimat et (a) iuratores donet, IX solidis manum suam redimat (*). (c) et - red., om. Q.

(*) uero, om. 8. (b) maior, 8.9. B-H. (c) fuerit, B-H. (d) conuenerit, 8.9. B-H.

quod si amplius dederit, fridus (e) soluat quantum se (f) de (g) causa illa conuictus fuisset.

Quod si amplius dederat, fredum soluat quantum si de causa conuictus fuisset.

[4] Quod si amplius dederit, fredus grauioni (b) soluat (b) tamquam si de ipsa causa conuictus fuisset. (c) MS. 4418 has sometimes f, sometimes u; grauone, Q. (d) soluat, T.V.

(*) frido, 8.9; fredum, B-H. (f) si, B-H. (g) de, om. H.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[5] Si uero leod. <i>em</i> (<i>sic</i>) alteri impotauerit et eum ad hinneum admallatum habuerit, et cumuenerit ioratores donet et manum suam redemat, <i>MCC</i> din. qui <i>fac.</i> sol. <i>xxx</i> manum suam redemat.</p> <p>[6] Quod si amplius dederit, fretus de leodem grafionem soluat.</p>	<p>si uero leudem alter alteri impotauerit et eum ad inium adte mallatum abuerit, et conuenit ut iuratores donet et manum suam redemat, sol. <i>xxx</i> manum suam redemere potest;</p> <p>quod plus aliquid dederit, fretus leudi ipsius soluatur.</p>	<p>[4] Si uero leudem alter alteri inputauerit et eum ad eneuum admallatum habuerit, et conuenit ut iuratores donet et manum suam redemat, <i>solidos xxx</i> donet;</p> <p>si amplius dederit aliquid, fredus de leude ipsi grafione soluatur.</p>	<p>[5] Si uero lieude altera alteri reportauerit et eum ad eneuum mallatum habuerit, et conuenit ut iuratores donet, manu sua fedemat, <i>MCC</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>xxx</i> manum suam redemat.</p> <p>[6] Quod si plus aliquid dederit, fredum de ipsa lieude ipsius grafione requiratur.</p>	<p>[5] Si (*) maior culpa fuerit de (b) qua (b) <i>LXII</i> <i>solidos</i> posset iudicare et conuenit ut manum suam (*) redimat, <i>xv</i> sol. manum suam redemat (*).</p> <p>(*) <i>add.</i>: uero. (*) qui. (*) suam <i>is</i> <i>surrounded by dots in 5, therefore intended to be erased.</i> (*) redimat.</p> <p>[6] Quod si amplius dederit, fretus graphioni (*) soluatur <i>tamquam</i> si de causa illa fuisset approbatus (b); ista redemptio usque ad leodem (c) sic permaneat.</p> <p>(*) grafionem. (*) probatus. (*) leudem</p> <p>[7] Si uero leod (*) alteri inputauerit et eum ad eneuum (b) habeat (*) mallatum (4), et conuenit ut manum suam redemat (*) et iuratores (*) donet, <i>xxx</i> sol. manum (*) redemat (*).</p> <p>(*) leude. (*) ineuum. (*) habet. (*) admallatum. (*) redimat. (*) -ris. (*) <i>add.</i>: suam.</p> <p>[8] Si (*) amplius dederit, fretus graphionem (b) soluatur.</p> <p>(*) Quod si. (*) grafionem.</p>
<p>LIII (<i>leg.</i> LIII). DE GRAFIONE OCCISUM.</p> <p>[1] Si quis grafionem occiderit, <i>XXIIII</i> din. qui <i>fac.</i> sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>[2] Si qui sacebarone aut obgrafionem occiderit qui puer regius fuit, <i>XIIII</i> din. qui <i>fac.</i> sol. <i>ccc</i> culp. iud.</p> <p>[3] Si quis sacebarone qui ingenuus est occiderit, <i>XXIIII</i> din. qui <i>fac.</i> sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>[4] Sacibarone uero in singulis mallobergis plus quam tres non debent esse. Et de causis aliquid de quod eis soluuntur factum dixerint, hoc ad grafionem non requiratur unde ille securitatem fecerit.</p>	<p>[LVI] TITULUS LV. DE GRAFIONUM OCCISUM.</p> <p>[1] Si quis grafionem occiderit, mal leodo samitem, <i>sunt</i> din. <i>XXIIII</i> fac. sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>[2] Si quis saceborone qui puer regius fuit occiderit, cui fuerit approbatus, mal leude sace muther, <i>sunt</i> din. <i>XIIII</i> fac. sol. <i>ccc</i> culp. iud.</p> <p>[3] Si quis saceborone qui ingenuus est, et saceborone occiderit, <i>XXIIII</i> din. qui <i>fac.</i> sol. <i>ccc</i> culp. iud.</p> <p>[4] Saceborone uero in singulis mallobergis plus quam <i>iii</i> [non] debent esse, et de causa de quid de quod fortasse dixerint, hoc grafionem remoueat unde illi securitatem fecerunt.</p>	<p>LIIII. DE GRAFIONE OCYSO.</p> <p>[1] Si quis grafionem occiderit, sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>[2] Si quis saciborone qui puer regius fuerit occiderit, sol. <i>ccc</i> culp. iud.</p> <p>[3] Si quis saciborone qui ingenuus est, et se saceborone posuit, occiderit, sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>[4] Si quis in singulis malbergis plus quam tres non debent esse, et si de causa aliquid, id est quod eis soluitur, factum dixerit hoc ad grafionem non requiratur unde ille securitatem fecerit.</p>	<p>LIIII. DE GRAFFIONE HOCISO.</p> <p>[1] Si quis graffionem hocciderit, <i>XXIIII</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>dc</i> culp.</p> <p>[2] Si quis saceboronem et graffionem hocciderit qui puer regius fuerit, <i>ccc</i> sol. culp.</p> <p>[3] Si quis saceboronem ingenuum hocciderit, <i>XXIIII</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>dc</i> culp.</p> <p>[4] Si quis saceboronem in singulis malbergis plus quam tres non debent, et si de causa aliquid de quod ei soluetur factum dixerit, hoc ad grafione non remouatur hunde illis securitatem fecerint.</p>	<p>LIIII. DE GRAPHIONE (*) OCCISO (*).</p> <p>[1] Si quis graphionem (b) occiderit (*), <i>XXIIII</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>(*) grafionem occisum. (b) grafionem. (*) occiderit.</p> <p>[2] Si quis sacibarone (*) occiderit qui puer regis furat (b), <i>XIIII</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>ccc</i> culp. iud.</p> <p>(*) sachib-. (*) fuerat.</p> <p>[3] Si quis sacibarone (*) occiderit qui ingenuus est, et si sacibarone (*) posuit, <i>XXIIII</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>dc</i> culp. iud.</p> <p>(*) sachib-.</p> <p>[4] Sachibarone in singulis mallobergis (*) plus quam tres non debent esse, et de causa unde eis aliquid soluitur et sanum dixerint, hoc ad graphionem (b) non remouatur unde illi securitatem fecerint.</p> <p>(*) mallos bergies. (*) graf-.</p>
<p>LV. DE CORPORIBUS EXPOLIATIS.</p> <p>[1] Si quis corpus occisi hominis antequam in terra mittatur expoliauerit in furtum, mal uaderido, hoc est <i>MMD</i> din. qui <i>fac.</i> sol. <i>LXII</i> culp. iud.</p>	<p>[LVII] LVI. DE CORPORIBUS EXPOLIATIS.</p> <p>[1] Si quis corpus hoccisi hominis antequam in terra mittatur in furtum expoliauerit, cui fuerit approbatus, mal muther, <i>sunt</i> din. <i>IIII</i> fac. sol. <i>xii</i> culp. iud.</p>	<p>LV. DE CORPORIBUS EXPOLIATIS.</p> <p>[1] Si quis corpus hominis antequam in terra mittatur expoliauerit, sol. <i>LXII</i> culp. iud.</p>	<p>LV. DE CORPORIBUS EXPOLIATIS.</p> <p>[1] Si quis corpus hoccisi hominis antequam in terra mittatur in furto expoliauerit, <i>MMD</i> den. qui <i>fac.</i> sol. <i>LXII</i> culp.</p>	<p>LV. DE CORPORIBUS EXPOLIATIS (*).</p> <p>[1] Si quis corpus hominis mortui antequam in terra mittatur (b) in furtum expoliauerit, malb freomossido*, <i>sunt</i> den. <i>MMD</i> qui <i>fac.</i> sol. <i>LXII</i> culp. iud.</p> <p>(*) expoliationibus. (b) mittatur.</p> <p>[2] Si quis tumulum super hominem mortuum expoliauerit (*), malb thornechales*, sol. <i>xv</i> culp. iud.</p> <p>(*) <i>add.</i>: uel dissipauerit.</p> <p>[3] Si quis cheristicam (*) super hominem mortuum capulauerit, malb madoalle*, aut (b) selauae que est ponticulus sequentem (b) mortuum expoliauerit, malb cheoburgio*, de unaquaque de istis, sol. <i>xv</i> culp. iud.</p> <p>(*) (cheristadona, <i>corr.</i>) cheristadona. (b) aut si (lauauerit, <i>corr.</i>) lauauae quod est pontiorum sequentis.</p>

Si uero maior culpa fuerit unde si probatus fuisset MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culpabilis iudicetur, et conuenit ut manum redimat, DC den. qui fac. sol. xv soluat,

[5] Quod si maior culpa fuerit de qua LXII cum dimidio solidos soluere, si conuictus fuisset, deberet (*), et conuenit ut manum suam redimat, cum solidis xv manum (*) suam redimat (*). (*) deuberit, Q. (*) m. s. r., om. Q.

quod si amplius dederit, fredus exinde * soluatur tantum quantum si de causa illa probatus fuisset. Ista redemptio usque ad leudem permanet. * Grauloni.

[6] Et si amplius dederit, fredus grafioni soluatur tamquam si de ipsa causa conuictus fuisset. Ista redemptio usque ad leudem (*) sic permaneat. (*) leudem, Q.

Si uero leudi alteri imputauerit et eum ad * aeneum habet amallatum, et conuenit ut manum suam redimat, solidos xxx donet, † inlum.

[7] Si autem leudem (*) alter alteri imputauerit et eum ad aeneum habet mallatum, et conuenit ut manum suam redimat et iuratores donet, cum solidis xxx manum suam redimat. (*) leudem, Q.

quod si amplius dederit, † fredus de ipso leudi soluatur. † fredum Grauloni persoluat tanquam si de ipsa causa conuictus extisset.

[8] Et si (*) amplius dederit, fredum grafioni persoluat tanquam si de ipsa causa (*) conuictus extisset. (*) si, om. Q. (*) causa, om. V.

[4] Si uero leodo (*) alteri reputauit (*) et ad inio (*) illum habet mallatum, et uoluerit manum suam redimeret (*) et iuratores (*) dare (*), sol. xxx donet, (*) leudem, B; leodem, F.C.H. (*) reputauit, 9. (*) aeneum, B.F.H.; edoneum, G. (*) redemere, 8,9; redimere, B-H. (*) -ris, 9. (*) dederit, B-H.

quod si amplius dederit, † idrus (*) de ipsa lege componat. (*) fredus, 8.F.G.H.; fredo, 9; fredos, B.

LXXXVIII. DE EO QUI GRAFIONEM OCCISERIT (*).

LVII. De Grauione occiso.

LVI. DE EO QUI GRAFIONEM OCCIDERIT.

[1] Si quis grafionem (*) occiserit (*), [XIIIIM den. qui fac. sol. DC culp. iud.

1 Si quis Grauionem occiderit, XIIIIM den. qui fac. sol. DC culp. iud.

[1] Si quis grafionem occiderit, XXIVM din. qui fac. sol. DC culp. iud.

Cf. Sept. Caus. VII. 4, VIII. 2; L. Rip. 53; Par. Sax. 30; Cham. 7; Waitz, 137, 140; Sohm, Proc. 231 ff; id. R. u. G. 40, 83, 84, 266, 415.

(*) occiserit, 8; no rubric in B-H. (*) grafionem, always in 9; graphionem, always in F.

[2] Si quis sagsbarronem (*) aut grafionem qui pur (*) regi (*) fuerit (*), [XIIIIM den. qui fac. sol. CCC culp. iud.

2 Si quis † Sagbaronem aut Grauionem qui puer regius fuerat, XIII den. qui fac. sol. CCC culp. iud. † Sale baronem.

[2] Si quis sagibaronom qui puer regis fuerat occiderit, XIII din. qui fac. sol. CCC culp. iud. (*) This § is not in Q.

Cf. Recap. L. Sal. (*) 30; Waitz, 205.

(*) sagsbaronem, 8.B-H; sagbarone, 9. (*) puer, 8,9.B-H. (*) regis, 8.B-H. (*) F.C.H. adds: occiserit; B adds: occiderit.

[3] Si quis sagsbarronem (*) qui ingenuus est et (*) alio (*) sagsbarronem (*) posuit aliquis eum (*) occiserit (*), [XIIIIM den. qui fac. sol. DC culp. iud.

3 Si quis Sacebaronem qui ingenuus est, et se uel alium Sacebaronem posuerit, occiderit, XIIIIM den. qui fac. sol. DC culp. iud.

[3] Si quis sagibaronom qui ingenuus est, et se sagibaronom posuit, occiderit, XXIVM din. qui fac. sol. DC culp. iud. (*) § 3 is not in E.

Cf. Sept. Caus. VII. 5.

(*) sagsbaronem, 8; sagbarone, 9; sagibaronom, B-H. (*) et, om. 8,9. (*) alium, B-H. (*) cum, 8,9; al. e., om. B-H. (*) occidere, B.

[4] Sagsbarronis (*) in (*) singulis (*) mallis (*) plus quam tres esse non debent, et si de (*) causa (*) aliqua (*) ante illus (*) aliquid (*) factum (*) fuerit, penitus (*) grafionem remonire (*) non possit (*).

4 Sachibarones uero in singulis mallebergijs plusquam tres esse non debent, et si de causa illi aliquid sanum dixerint, penitus Grauio nullam habeat licentiam remouendi. † aliqua ante illos secundum legem fuerit definita, ante Grauionem eam remouere non licet, si illi securitatem presterint.

[4] Sagibarones in singulis mallobergijs, id est plebs (*) quae ad unum mallum conuenire solet (*), plus quam tres esse non debent. Et si (*) causa aliqua ante illos secundum legem fuerit definita, ante grafionem remouere eam non licet. (*) plect, Q. (*) debet, Q. (*) sic, Q.

Cf. Waitz, 143, 200; Sohm, Proc. 232.

(*) sagsbarones, 8; sagbarone, 9; sagibarones, B-H. (*) per, B-H. (*) singulos mallos, 8.B-H. (*) de, om. 9.B-H. (*) causam, 9. (*) aliquid, 8; alquam, 9. (*) illos, 8.B-H. (*) alq., om. 8,9; legibus fuerit definita (diffinita, H; definita, F.C.) ante grafionem (-phonem, F) eam (eam, om. G) remouere non licet, B-H. (*) facta, 9. (*) poen-, 8. (*) remouere, 8,9. (*) posset, 8,9.

XVIII. (Leg. XVIII.) (*) DE CORPUS OCCISI HOMINIS ET EXPOLIATO ANTEQUAM IN TERRA MITTATUR (*).

LVIII. De Corporibus expoliatis.

LVII. DE CORPORIBUS EXPOLIATIS.

[1] Si quis corpus occisi (*) hominis (*) antequam in terra (*) mittatur in furto (*) expoliauerit, mal creo mardo (*), [sumt den. MMD qui fac. sol. LXIIS culp. iud. (*)]

1 Si quis corpus occisi hominis antequam in terram mittatur * expoliauerit, malb. chero m osido, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud. (*)

[1] Si quis corpus hominis mortui antequam in terra mittatur per furtum expoliauerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

Cf. L. Sal. 14 § 8, &c. of Codd. 2-6, Herold and L. Em., 61 § 2 of Cod. 1; Sept. Caus. IV. 3; L. Rip. 54, 85 Wisig., XI. 2; Waitz, 191, 201.

(*) XVIII, 8. (*) no rubric in 8.B.G.H.; Si quis corpus in furtum expoliauerit anteq. l. l. mittatur, 9. (*) occisi, 8; occisum, B.G.H. (*) homines, 8; hom., om. B.G.H. (*) terram, G.H. (*) furtum, 8,9. (*) chreomardo, 8; chreomardo, 9. (*) For § 2 and 3, see tit. 14.

* in furtum, alias per furtum. (†) The rest of this § will be found in col. 358.

3 Si quis † tombam super mortuum hominem expoliauerit, malb. Turnichalis, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. † tomoliam.

[3] Si quis tumulum (*) super hominem mortuum expoliauerit uel dissipauerit, DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. (*) stumulum, Q.

4 Si quis * cheristaduna super hominem mortuum capulauerit, malb. † mandoado, aut * silaue, quod est † porticulus, super hominem mortuum deiecerit de unaquaque, malb. chreo † burgio, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud. † staffus. † bardia.

[3] Si quis aristatonem hoc est stapplus (*) super mortuum missus capulauerit, aut mandualem, quod est ea structura (*), siue selau qui est ponticulus, sicut mos (*) antiquorum (*) faciendum fuit; qui hoc distruxerit aut mortuum exinde expoliauerit, de unamquemque de istis (*), DC din. qui fac. sol. xv culp. (*) staplus, Q. (*) structura, Q. (*) Q adds: est. (*) anticorum, Q. (*) histis, Q.

(Cf. tit. 18, § 3, under tit. 14).

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[9] Si corpus iam sepultum effoderit et expolauerit et ei fuerit adprobatum, uargus sit usque in die illa quam ille cum parentibus ipsius defuncti conueniat, et ipsi pro eum rogare debent ut ille inter homines liceat accedere. Et qui ei antequam parentibus componat aut panem dederit aut hospitalitatem dederit, seu parentes seu uxor proxima, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.</p> <p>[8] Ipse uero qui hoc admisisse probatur, VIII¹ din. qui fac. sol. cc culp. iud.</p> <p>[4] Si quis hominem mortuum super alterum in nauco aut in poteo miserit et ei fuerit adprobatum, mal¹ chaminis, hoc est MDCCC din. qui fac. sol. xlv culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis hominem iam sepultum expolauerit et ei fuerit adprobatum, mal¹ muther, hoc est uirgo sit usque in diem illa quam illi cum parentibus ipsius defuncti ut ipsi conueniant, et ipsi pro erogare dibiant ut uincto hominem liciat accedere; et qui ei antequam componat cum parentibus ante pene autor, qui tale dedit, sol. xv culp.;</p> <p>tamen autorem excelris qui admisisset aut expodisset, turne cale, sol. cc componat.</p> <p>Tamen auctor sceleris qui admisisse probatus est, sol. cc culp. iud.</p> <p>[8] Si quis hominem mortuum super alterum in nachao aut in petra miserit, sol. xlv culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis corpus iam sepultum expolauerit, uargus sit usque ad die illa quam ipse parentibus ipsius defuncti conueniat, et ipsi pro eum rogare debeant ut ei inter homines accedere liceat, et quia antequam componat ad propriis parentibus pane aut hospitium dederit, sol. xv culp. iud.</p> <p>Tamen auctor sceleris qui admisisse probatus est, sol. cc culp. iud.</p> <p>[8] Si quis hominem mortuum super alterum in nachao aut in petra miserit, sol. xlv culp. iud.</p>	<p>[9] Si quis corpus iam sepulto effoderit et expolauerit^(*), usque ad die illa quam ille cum parentibus ipsius defuncti conueniant, ut et ipsi pro eo rogare debeant ut ei inter omnes liceat accedere, et quis antequam componat aut panem aut hospitalitatem dederit, dc den. qui fac. sol. xv culp.;</p> <p>(*) suppl. uargus sit.</p> <p>tamen auctor sceleris qui admisisse probatur aut fodisse, debet VIII¹ den. qui fac. sol. cc culp.</p>	<p>[9] Si quis corpus iam sepultum effoderit^(*) et expolauerit, mal¹ thornechale^o, uargo^(b) sit usque de^(*) illa que^(d) cum parentibus illius defuncti conuenierit^(*), ut ad^(f) ipso^(f) pro eo rogent ut ei inter homines liceat accedere. Et quicumque^(e) antea aut panem aut hospitalitatem dederit, siue uxor sua propria, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.;</p> <p>(*) effoderit. (b) uargus. (c) in die. (d) quem. (e) conuenierit. (f) et ipsi. (g) quicumque.</p> <p>si tamen auctor sceleris^(b) se admisisset^(b) aut effodisset^(f) probatur, mal¹ thornechale^o, sunt den. VIII¹ qui fac. sol. cc culp. iud.</p> <p>(b) excelris se admesisse. (f) exfodisse.</p> <p>[4] Si quis hominem mortuum super alterum in naucho^(*) aut in petra miserit, mal¹ edulcus^o, sol. xxxv culp. iud.</p> <p>(*) nauco, corr. naucho.</p>
LVI. DE EUM QUI AD MAL- LUM UENIRE CONTEMNIT.	[LVIII] LVII. DE DISPEC- TIONIBUS.	LVI. DE HIS QUI AD MAL- LUM UENIRE CONTEMNUNT.	LVI. [Sine rubrica].	LVI. DE DISPECTIONIBUS.
<p>Si quis ad mallum uenire contempserit, aut quod ei a rachineburgis fuerit iudicatum adimplere distulerit, si nec de compositione nec hinc nec de ulla legem fidem facere uoluerit; tunc ad regis praesentia ipso manire debet.</p>	<p>Si quis in mallum terum per lege coniunxerit, ad fidem facere dispexerit aut precium soluere, tunc racineburgis de eum ante audire secundum legem qualis causa est, et illi qui eum malluit ad causa sua ei nunciare debet precium antedictum; et tunc ei soluere noluerit, tunc per legem debet atendere et postea grafionem ad casa sua inuitare, aut quod lex est de ipsa causa, de res suas secundum legem debiat reuestire.</p> <p>[LIX] LVIII. [Sine rubrica].</p> <p>SI QUIS AD MALLO ante uenire presumpseret, aut quo racineburgis iudicatum fuerit imple contempserit, sic nec de eneum nec de compositionem nec de ulla rem fide ficret uult, tunc ad regi praesentia eum manire debet;</p>	<p>Si quis ad mallum uenire contempserit, aut quod ei a racineburgis iudicatum fuit adimplere distulerit; Si nec tunc de compositione, est nec de eneo nec de ulla lege fidem facere uoluerit. Tunc ad regis praesentiam ipsum manire debet,</p>	<p>Si quis ad mallum uenire contempserit, aut quod ei a rachineburgis iudicatum fuerit adimplere distulerit. Si nec de compositione nec de enio nec de ulla lege fidem facere uoluerit, tunc ad regis praesentia eum manire debet,</p>	<p>[1] Si quis ad mallum uenire dispexerit, aut quod ei ad rachineburgis^(*) fuerit^(*) iudicatum adimplere noluerit, si nec de compositione nec ad hinium^(b) nec de ulla legem fidem facere noluerit^(c), tunc ad regis praesentiam ipsum manire^(d) debet.</p> <p>(*) rachineburgis fuerant. (b) enum, corr. tneum. (c) noluerit. (d) manire.</p>
352	353	354	355	356

XVII. SI QUIS HOMINEM MORTUUM EXFUDIERIT (+) AUT EXPOLI- UERIT (+).

Si quis corpus sepultis^(b) exfodierit^(c) et^(d) expoliauerit, uargus sit, id est expellis set usque in diem illum quam ipsa causa cum^(e) parentibus defuncti faciat^(f) emendare; et ipsi (parentis, corr.) parentibus^(g) rogare ad iudicem debeant ut ei inter homines liciat habitare, si tamen auctor^(h) sceleris⁽ⁱ⁾, mal' turnichal, [sunt den. viii^m qui fac.] sol. cc culp. iud.; et qui eum antequam cum parentibus defuncti satisfaciat^(h) ospicium^(l) dederit^(m), [sunt den. dc qui fac.] sol. xv culp. iud.

(i) exfodiret, g. (*) De homine occiso et expoliato antequam in terra mittatur, 8; aut exp., om. 9; no rubric in B.G.H. (b) sepultum, 8.g. (c) effodiret, g. (d) aut, 8. (e) cum, om. 8. (f) faciant, 8. (g) parentes, 8; parentis, g. (h) auctor, g. (i) excelsis, 9. (b) satis satisfaciat, 8. (l) hospitium, 8. (m) Si q. c. sepulchrum (de sepulchro, H) e. (effodierit, H; effuderit, G) et exp. sol. cc culp. iud. et sic [sic, om. B] parentes defuncti iudicem rogare debeant ut int. hom. habitet (non habitetur, H) auctor sceleris et qui ei a. c. p. sit satisfactum hosp. ded. sol. xv culp. iud., B.G.H.

LXXVI. [SI QUIS BASILICA EXPOLIAT] (+).

Si quis basilica^(b) expoliauerit^(c), mal' chro- tarsino, [mcc den. qui fac.] sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura^(d).

(*) rubric of 9; no rubric in 7.B-B-H. (b) basilicam, B-H. (c) spolauerit, F.G. (d) exc. c. e. d., om. F.G.

LXXV. [DE BASILICA INCEN- DUTA (+)] (+).

Si quis basilica^(b) incenderit, mal' alatrudua, [viii^m den. qui fac.] sol. cc culp. iud.

(*) incenduda, 9. (*) rubric of 8; no rubric in 7.B-B-H. (b) basilicam, B-H.

LXXVII. [DE PRESBITERIS UEL DIACONIS INTERFECTUS] (+).

[1] Si quis presbiterum^(b) interfecerit^(c), mal' teorzine^(d), [xxiiii^m den. qui fac.] sol. dc^(e) culp. iud.

(*) rubric of 9; no rubric in 7.B-B-H. (b) prisbitrum, 9; presbyterum, G. (*) interfecerit, 8.g. (d) theorzine, 8.g. (*) dc, om. B.

[2] Si quis^(a) diaconum^(b) interfecerit^(c), mal' theorgiae^(d), [xiiii^m den. qui fac.] sol. ccc culp. iud.

(*) uero, B. (*) diaconem, F. (*) interfecerit, 8.g; -riat, F. (d) theorgiam, 8; theorgie, 9.

XC. DE EO QUI AD MALLO (+) UENIRE NOLUERIT (+).

[1] Si quis ad mallum^(a) uenire contempserit, aut ei^(c) racemburgij^(d) iudicatum fuerit adimplere distulit^(e), si nec de compositione^(f) nec de neo nec de^(g) ulla lege facere uoluerit. Tunc ad reges^(h) presentia⁽ⁱ⁾ eum maniere^(b) debet^(l),

(*) mallum, 8.g. (b) contempserit, 9; no rubric in B-H. (c) iudicium legitimum datum quod racinburgi (racinburgi, F.G) ei iudicauerunt (-riat, F) ad. dist. tunc ante rege (regem, B) presentiam e. m. faciat, B-H. (d) racinburgi, 8; racem- burgiate, 9. (e) distulit, 8.B.H. (f) compositione, 9. (g) de, om. 9. (h) regem, 9. (i) presentiam, 8; presenciam, 9. (b) maniere, 9. (l) debent, 8.

[1, cont.] Et antiqua lege, si corpus iam sepultum exfodierit et expoliauerit, uargus sit usque in diem qua cum parentibus ipsius defuncti conuenerit, et ipsi pro eo rogent ut inter homines liceat ei accedere, et quicumque antea ei aut panem aut hospitale, siue uxor sua siue proxima, ei dederit, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud.

Tandem auctor ex sceleris qui hoc admisisse probatur, malb. thurnichale, viii^m den. qui fac. sol. cc culp. iud.

[2] Si quis hominem mortuum super alterum in petra aut in nauo miserit, malb. idulgu, sol. xxxv culp. iud. † naucho.

[3] Si quis basilicam super hominem mortuum expoliauerit, malb. chre ottar sino, mcc den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.

LXXI. De Basilica incensa.

Si quis uoluntario ordine aut fortasse per negligentiam Basilicam incenderit, malb. alu trude theo tidio, viii^m den. qui fac. sol. cc.

LIX. De Despectionibus.

[2] Si quis alterum in mallo per legem uicerit, et is fidem facere dispexerit aut precium soluere, tunc Rathinburgij eum debent attendere secundum legem qualis causa esse uidetur, et ille qui eum mallauit ad casam suam ei nunciare debet precium aut debitum, et si tunc ei satisfacere noluerit, tunc per legem debet attendere et postea Grafo ad casam suam inuitari, ut quod lex est, is de causa et rebus suis secundum legem referat.

[1] Si quis ad mallum uenire dispexerit, aut quod ei a Rathinburgij fuerat iudicatum adimplere noluerit, si nec de compositione nec ad gneam nec de ulla lege fidem facere uoluerit, tunc ad Regis presentiam ipse maniri debet,

(*) gis, A; rachin-, T; rachinburgis, B.F.G.H.N.O.V; rachymburgis, Q. (b) positione, 448. (*) nec de, Q.V. (d) noluerit, Q.T.V.

[3] Si quis corpus iam sepultum effodierit^(c) aut expoliauerit, uargus sit, hoc est expulsus de eodem pago usquedum cum parentibus defuncti^(b) conuenerit, ut et ipsi parentes rogati sint pro eo ut liceat ei infra^(c) patriam^(d) esse. Et quicumque antea panem aut hospitalitatem^(e) ei dederit^(f), etiam si uxor eius hoc fecerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) effodierit, Q. (*) Q repeats here: cum parentibus. (*) in, V. (d) paternam, Q; V adds: suam. (*) hospitalem, Q. (*) Q adds: aut.

[4] Auctor uero sceleris huius si ipse hoc fecit et conprobatus fuerit, uel alium ademptum faciendi^(a) locauerit, viii^m din. qui fac. sol. cc culp. iud.

(*) uel ad alium admetum (adestum, E) faciendum, B.H.

[4] Si quis hominem mortuum super alium in nauo uel^(a) in petra miserit, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) aut, Q.

[7] Si quis domum, in modum basilicæ factum, super hominem mortuum expoliauerit, mcc din. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura^(c).

(*) This § precedes § 6 in E.

LVIII. DE EXPOLIATIONE ECCLESIE, UEL INCENDIO SIUE HOMICIDIIS CLERICORUM.

[1] Si quis ecclesiam sanctificatam uel ubi^(a) reliquie sanctorum recondite sunt incenderit, uel infra ipsa ecclesia aliquam^(b) expoliationem de altare aut de infra illa ecclesia^(b) aliquid tulerit, viii^m din. qui fac. sol. cc culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) ubi, Q. (*) aliq. - eccl., om. V.

[2] Si quis presbyterum interfecerit, xxiiii^m din. qui fac. sol. dc culp. iud.

[2] Si quis diaconem interfecerit^(c), xiiii^m din. qui fac. sol. ccc culp. iud.

(*) interfecerit, Q.

[4] Si quis episcopum interfecerit, dcccc sol. culp. iud.^(a)

(*) This § is found in MS. 448 only.

LIX. DE EO QUI AD MALLUM UENIRE CONTEMPSERIT.

Si quis ad mallum uenire contempserit, et quod ei a raginburgis^(a) iudicatum fuerit implere distulit, si nec de compositione^(b) nec^(c) ulla lege fidem facere uoluerit^(d), tunc ad regis presentiam ipsum maniere^(b) debet.

(*) gis, A; rachin-, T; rachinburgis, B.F.G.H.N.O.V; rachymburgis, Q. (b) positione, 448. (*) nec de, Q.V. (d) noluerit, Q.T.V.

[8] Si quis corpus iam sepultum effodierit^(c) aut expoliauerit, uargus sit, hoc est expulsus de eodem pago usquedum cum parentibus defuncti^(b) conuenerit, ut et ipsi parentes rogati sint pro eo ut liceat ei infra^(c) patriam^(d) esse. Et quicumque antea panem aut hospitalitatem^(e) ei dederit^(f), etiam si uxor eius hoc fecerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) effodierit, Q. (*) Q repeats here: cum parentibus. (*) in, V. (d) paternam, Q; V adds: suam. (*) hospitalem, Q. (*) Q adds: aut.

[4] Auctor uero sceleris huius si ipse hoc fecit et conprobatus fuerit, uel alium ademptum faciendi^(a) locauerit, viii^m din. qui fac. sol. cc culp. iud.

(*) uel ad alium admetum (adestum, E) faciendum, B.H.

[4] Si quis hominem mortuum super alium in nauo uel^(a) in petra miserit, mccc din. qui fac. sol. xxxv culp. iud. (*) aut, Q.

[7] Si quis domum, in modum basilicæ factum, super hominem mortuum expoliauerit, mcc din. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura^(c).

(*) This § precedes § 6 in E.

LVIII. DE EXPOLIATIONE ECCLESIE, UEL INCENDIO SIUE HOMICIDIIS CLERICORUM.

[1] Si quis ecclesiam sanctificatam uel ubi^(a) reliquie sanctorum recondite sunt incenderit, uel infra ipsa ecclesia aliquam^(b) expoliationem de altare aut de infra illa ecclesia^(b) aliquid tulerit, viii^m din. qui fac. sol. cc culp. iud., excepto capitale et delatura.

(*) ubi, Q. (*) aliq. - eccl., om. V.

[2] Si quis presbyterum interfecerit, xxiiii^m din. qui fac. sol. dc culp. iud.

[2] Si quis diaconem interfecerit^(c), xiiii^m din. qui fac. sol. ccc culp. iud.

(*) interfecerit, Q.

[4] Si quis episcopum interfecerit, dcccc sol. culp. iud.^(a)

(*) This § is found in MS. 448 only.

LIX. DE EO QUI AD MALLUM UENIRE CONTEMPSERIT.

Si quis ad mallum uenire contempserit, et quod ei a raginburgis^(a) iudicatum fuerit implere distulit, si nec de compositione^(b) nec^(c) ulla lege fidem facere uoluerit^(d), tunc ad regis presentiam ipsum maniere^(b) debet.

(*) gis, A; rachin-, T; rachinburgis, B.F.G.H.N.O.V; rachymburgis, Q. (b) positione, 448. (*) nec de, Q.V. (d) noluerit, Q.T.V.

Cf. L. Sal. 14; Sept. Caus. v. 1; L. Al. 50; Baj. 19; Ed. Roth. 15, 16; Sohm, Proc. 188 f.

Cf. L. Sal. tit. 14 (coll. 96-98), where the corresponding § of Codd. 7-9, and the repetition of Herold and L. Em., but with a different fine, will be found.

Cf. Sept. Caus. vi. 5; Sent. Sept. Sept. 1; L. Rip. 36; Baj. 1. 6-10; Fris. Add. Sap. 11.

Cf. Par. Sax. 5.

Cf. Sept. Caus. viii. 5.

Cf. L. Sal. 1, 106; Ed. Chlp. 7; L. Rip. 32; Wisig. ii. 18; Cham. 40, 43; Aethel. ii. 20; Cn. ii. 25; Waitz, 138, 143, 150, 153, 160, 169, 175, 179, 183, 191, 202; Sohm, Proc. 124, 128, 130, 134, 157, 160, 162, 164, 166 f., 170, 181 ff., 185, 188, 199, 202, 205, 208 f.; id. R. u. Ger. 64, 98, 392, 393, 501.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>Et ibi duodecim testes erunt qui per singulas uices tres iurati dicant quod ibi fuerunt ubi rachineburgius iudicauit ut aut ad hinc ambularet aut fidem de compositione faceret, et ille dispexerit.</p>	<p>et ibi XII testis per singulas uices III iurati dicant quod ibidem fuerunt et ibi raciniburgi iurauerunt aut ad eum ambulabant aut fidem de compositionem faceret;</p>	<p>et ei ibidem duodecim testes erunt qui per singulas uices ter iurati dicant quod ibidem fuer ubi rachineburgius iudicauerunt ut ad eum ambulare debet aut fidem de compositione facere, et ille dispexerit.</p>	<p>et ibi duodecim testes per singulas uices III iurati dicant quod ibidem fuerunt ubi rationeburges iudicauerunt aut ad eum ambulauerit ut fidem de compositione fecerit, et ille dispexerit.</p>	<p>[2] Et ibidem cum XII testibus ire debet qui per singula placita iurati dicant quod ibidem fuerunt ubi rachineburgii^(*) iudicauerunt ut^(b) ad hinc^(c) ambularet aut de compositione fidem faceret^(d), et ille dispexerit. ^(*) rachineburgie. ^(b) aut. ^(c) inlum. ^(d) facere.</p>
<p>Iterum alii tres iurare debent ut ibi fuisset die quando rachineburgii iudicauerunt ut aut per hinc aut per compositione se deducerit; hoc est de illa die in XL noctis in mallobergo iterum ei solem collocauerit et nullatenus legem uoluerit adimplere.</p>	<p>et alii III iurare debent quod ibidem fuissent post illo die quando racineburgi iurauerunt aut ad eum aut per compositionem se educerent; hoc de illa die in LX noctes in mallo iterum et sol coligauerit et nullatenus legem implere;</p>	<p>Iterum alii alii (sic) tres iurare debeant quod ibidem fuissent post illa die quando rachineburgii iudicauerunt aut pro eum aut pro compositionem se educerit; hoc est de illa die in XL noctes in mallobergo. Iterum ei sol colcauerit et nullatenus legem noluit implere.</p>	<p>Iterum alii III iurarent quod ibidem fuissent illa die quando rationeburges iudicauerunt aut de lege aut per compositione se diceret; hoc est de illa die in XL noctes in mallo iterum uolenter alligauerit et nullatenus legem uoluit implere.</p>	<p>[3] Iterum alii tres iurare debent quod ibidem fuissent post illa die quod ei rachineburgii^(*) iudicauerunt aut per hinc^(b) aut per compositiones se duceret; hoc est de illa die in XL noctes in mallobergo iterum solem colcauerit^(c) nullatenus legem noluerit^(d) implere. ^(*) rachineburgie. ^(b) inlum. ^(c) add: et. ^(d) uoluerit.</p>
<p>Tunc eum debet manire ante regem, hoc est in noctes XIII, et tria testimonia iurare debent quod ibi fuerunt ubi eum manibit et solem collocauit. Si nec tunc uenit, ista noue testimonia iurati sicut superius diximus dicant</p>	<p>tunc eum debet manere ante regem in noctes XIII, et III testimonia iurati sicut superius diximus,</p>	<p>Tunc eum debet manire ante regem, hoc est XIII, et tria testimonia iurare debent quod eum manisset. Si nec tunc uenerit, ista omnia nouem testimonia iurare debeant sicut superius diximus dicant.</p>	<p>Tunc eum debet manire ante regem, hoc est in noctes XIII, et tres testimonia iurare debent quod eum manisset, et si nec tunc uenerit, VIII testimonia</p>	<p>[4] Tunc [eum]^(*) debet manire^(b) ante regem, hoc est in XIII noctes, et tres testimonia iurare quod eum manisset^(c). Et si nec tunc^(c) uenerit, ista omnia nouem^(d) testimonia iurati dicant sicut superius diximus. ^(*) eum supplied from Cod. 5. ^(b) manire. ^(c) manisset. ^(d) noue.</p>
<p>similiter. Illi die si non uenerit, collocet ei solem et illa tria testimonia ubi collocauit solem, tunc si ille qui admallat ista omnia et qui admallatus est ad nullum placitum uenire uoluerit; Tunc^(*) ad que manitus est extra sermonem suum ponat eum. ^(*) suppl. rex.</p>	<p>similiter illa die testimonia qui ibi fuerunt ubi collegato sol sista omnia impleuerit, qui eum admallat; et ille qui admallatus ad nullo placito uenire uoluerit, tunc exat que monitus est eum extra sermonem ponat,</p>	<p>Similiter et illa tria testimonia qui ibi fuerunt ubi sola legauit; tunc ista omnia fecerit qui eum ad mallum, et ille qui admallatus ad nullum placitum uenire noluerit. Tunc rex ad quem manitus est extra sermonem dominicam componat,</p>	<p>qui ibi fuerunt ubi culcat solem tunc ei ista omnia inuenit sic eum admallat, et ille admallatus ad nullum placitum uenire noluerit; tunc rex ad eum qui manitus est eum extra sermone suo ponat;</p>	<p>[5] Similiter illa die si non uenerit, collocet ei solem et illa tria testimonia qui ibidem fuerunt^(*) ubi culcauerit solem, tunc ista omnia impleuerit qui eum admallat. Et ille qui admallat^(b) ad nullum placitum uenit et per legem se educere noluerit. Tunc rex ad quem^(c) admanitus^(d) est extra sermonem ponat. ^(*) - runt. ^(b) admalla. ^(c) quem. ^(d) manitus.</p>
<p>Tunc ipse culpabilis et omnes res suas erunt. Et quicumque eum aut pauert aut hospitalem dederit, etiam si uxor sua proxima, mal lampicium, hoc est DC din. qui fac. sol. xv culp. iud. Donec omnia que imputatur componat.</p>	<p>tunc ipse culpabilis et omnes res suas erunt; quicumque aut pauert aut hoc qui tale dedit, si quis uxorem suam prop[ri]am, sol. xv culp. iud.</p>	<p>ipsi cui culpabilis erit et omnes res, et qui cum eum aut plagauerit aut hospitalem collegerit accipiat uxor sua propria, sol. xv culp. iud., donec omnia quam ei legibus imputatur componat.</p>	<p>tunc ipse culpabilis et omnes res suas erunt, et qui eum aut pauert aut hospitalem collegerit, sibi uxore sua propria, DC den. qui fac. sol. xv culp., donec omnia qui ei legibus imputatur modis omnibus componat.</p>	<p>[6] Tunc ipse culpabilis et res suas erunt in fisco aut cui fisco dare uoluerit. Et quicumque eum aut panem dederit aut hospitalitatem^(*) collegerit^(b), siue uxor sua proxima, DC den. qui fac. sol. xv culp. iud., donec omnia quod ei legibus imputatur^(c) secundum legem componat. ^(*) hospitalem. ^(b) collegerent. ^(c) imputatur.</p>
<p>LVII. DE RACHINEBURGIIS.</p>	<p>[LX] LVIII. DE RACINIBURGIIS.</p>	<p>LVII. DE RACINEBURGIIS.</p>	<p>LVII. DE RATIONEBURIES.</p>	<p>LVII. DE RACHINBURGIIS^(*).</p>
<p>[1] Si quis rachineburgii in mallobergo sedentes dum causam inter duos discutunt et legem dicere noluerint, debet ei dicere ab illo qui causa prosequitur: hic ego uos tancono ut legem dicatis secundum legem salegam. Quod si ille dicere noluerint, septem de illis rachineburgios, mal schodo, hoc est CXX din. qui fac. sol. III, ante solem collocatum, culpabiles iudicentur.</p>	<p>[1] Si quis raciniburgius in mallo sedentes causa sine duos discote lege noluerit dicere uinit, dicet ad illo quicum causa prosequitur: hic uos tangono ut lege tre secando lege salica; quod nec ille legem dicere noluerit, uir de illis raciniburgis collocato sol ternus solidos soluat;</p>	<p>[1] Si rachineburgis bergo in mallo sedentes dum causas inter duos discutunt legem dicere noluerint, debet eis dicere ab illo qui causa prosequitur: Hic ego uos tancono ut legem dicatis secundum legem salicam.</p>	<p>[1] Si rationeburges in mallum resedentes dum causas inter duos discutunt legem noluerint dicere, debet eis dicere ab illo qui causa prosequitur: hic ego uos tangano ut legem dicatis secundum legem salica; quod ille noluerint, VII de illis rationeburges, collegato sole, III solidos soluant.</p>	<p>[1] Si quis rachinburgie^(b) in mallobergo sedentes dum inter se causas discutunt debent eis dicere qui causam requirit^(c). Dicite nobis legem salicam^(d). Si uero legem noluerint dicere, ille qui causam prosequitur: Hic ergo uos tangano^(e) usque quod legem mihi dicatis secundum legem salicam^(d). Quod si dicere noluerint, septem de illis rachinburgie^(f), culcatum sole^(g), CXX den. qui fac. sol. III, singuli culpabiles iudicentur. ^(*) rachineburgis. ^(b) rachinburgii. ^(c) requirunt, corr. requirunt. ^(d) salica. ^(e) tangano. ^(f) rachinburgis. ^(g) solem.</p>
<p>[2] Quod si nec legem dicere noluerint nec de ternos solidos fidem facerent, solem illis collocatum, DC din. qui fac. sol. xv culpabiles iudicentur.</p>	<p>quod si nec legem dicere noluerit nec ternos solidos soluat fidem sicut tunc sol illius culpato est quinquas dinarius culp.</p>	<p>[2] Quod si illi dicere noluerint et nec ternos solidos fidem facere; Tunc sol illius culcet, et sol. xv culp. iud.</p>	<p>[2] Quod si nec legem dicere noluerint nec III solidos fidem facere, tunc solem illius collegatus, hoc est [DC] den. [qui fac.] sol. [xv] culp.</p>	<p>[2] Quod si nec legem dicere uoluerint nec^(*) ternos solidos fidem facere uoluerint, tunc solem illis^(b) culcatum^(b), DC den. qui fac. sol. xv singuli culpabiles^(c) iudicentur^(c); unusquisque illorum culpabilis iudicatur. ^(*) nec - solem is surrounded by dots in 5, therefore intended to be erased. ^(b) illi collocatum. ^(c) culp. iud., om. 5.</p>

ut (*) ibi (*) duodecim testis (*) erunt qui (*) per singulas uices (*) iurati (*) tres dicant quod ibi fuerunt ubi racemburgi (*) iudicauerunt aut denuntium (*) ambulauerit (*) aut fidem de compositionem (*) facerit (*), et ille (*) dispexit (*).

(*) et, B-H. (*) ibidem, 8; ubi, F.G. (*) testes, 8 q. B-H. (*) quo, 8. (*) uices, 9. (*) III iurati dic. q. ibidem fuissent ubi racimburgi (racimb., F.G.) iudicium ei decreuissent (iudicium ei dicite iussent, F.) et ipsam contempserunt, B-H. (*) racimburgi, 8; racemburgia, 9. (*) de neum, 8; deneo, 9. (*) ambulare, 9. (*) -tione, 8; conpus-, 9. (*) fecerit, 8 q. (*) illi, 9. (*) dispexerit, 8 q.

Iterum (*) alii tres iurare debent quod ibi fuissent post (*) illa die (*) quando racimburgi (*) iudicauerunt aut per neum (*) aut per compositionem (*) se ducerit. Hoc est de illa die (*) in xl noctis in mallibergo (*) iterum (*) ei (*) solem culcauerit et nullatenus noluit (*) legem adimplere.

(*) Item, 8 q; Iterum - adimplere, om. B-H. (*) post die, om. 9. (*) racimburgi, 8; racemburgia, 9. (*) neo, 9. (*) compositione, 9. (*) die, 9. (*) mallibergo, 9. (*) et, 9. (*) uoluit, 9.

Tunc (*) eum debet manire (*) ante regem, hoc est in noctis XIII, et trea (*) testimonia iurata quod eum mansisset (*), et si nec tunc uenerit, ista noue testimonia (*) iuratis sicut superius diximus dicant

(*) Tunc - dicant, om. B-H. (*) manire, 8 q. (*) tres, 8. (*) mansisset, 8; mansisset, 9. (*) -manes, 9.

similiter (*). Illa die (*) si (*) non uenerit culcit (*) ei solem, illa trea testimonia quomodo culcauit (*) solem. Tunc se (*) ista omnia impleuerit qui eum mallat, et ille (*) qui admallatur ad nullum (*) placitum uenerit (*) et per lege (*) se ducere noluerit. Tunc rex ad quem manitus (*) est extra sermonem suum ponat (*) eum.

(*) simil. - noluerit, om. B-H. (*) die, q. (*) se, 8 q. (*) culcet, 9. (*) culcauerit, 9. (*) si, 8. (*) illi, 9. (*) nullum, 9. (*) uenerit, 8; uenerit, 9. (*) legem, 8. (*) manitus, 8 B.H. (*) ponet, 8.

[3] Tunc (*) ipse (*) culpabilis (*) et omnes (*) res suas erunt; et quicumque eum (*) aut pauertit aut (*) ospitale (*) collegerit (*), etiam se (*) uxor sua preterea (*), sol. xv culp. iud., donec omnia quae (*) ei (*) legitibus (*) inputatur (*) componat.

(*) et ita, B-H; 9 add: eum. (*) ipsi, 9. (*) culpabilis, 9. (*) homines, 8; omnis, 9. (*) eum, om. H. (*) 8 B.H. add: ad. (*) hospitalium, 8; hospitium, B.G.H.; nupticum, F. (*) collegerit, 8; receperit, B-H. (*) si, 8; se, om. B-H. (*) p[ro]p[ri]et[er]ea, 8; p[ro]p[ri]et[er]ia, 9; p[re]t., om. B-H. (*) qui, 8; quacunque, B-H. (*) ei, om. 9.H. (*) legitibus, 8 q. B-H. (*) inputatur, 8 B-H; inpotatur, 9.

et ibidem cum duodecim testibus ire debet qui per singula placita iurati dicant quod ibidem fuissent ubi Rathiburgi ei, indicauerunt ut ad eum ambularet: hoc est de illa die in quadraginta noctes in Mallobergo iterum solem colcauerit, et nullatenus legem uoluerit implere.

Iterum alij tres iurare debent quod ibidem fuissent post illum diem quo ei Rathenburi iudicauerunt aut per eum ut per compositionem se educeret: hoc est de illa die in quadraginta noctes in Mallobergo iterum solem colcauerit, et nullatenus legem uoluerit implere.

Tunc eum debet manire ante regem in XIII noctes, et tria testimonia iurando dicant quod eum mansisset, et si nec tunc uenerit, ista omnia nouem testimonia iurati dicant sicut superius diximus.

Similiter illa die si non uenerit, collocent ei solem iterum, et illa tria testimonia quae ibidem fuerint ubi colcauerit solem. Tunc cum ista omnia impleuerit, qui eum admallat, et ille qui admallatur ad nullum placitum ueniret et pro lege se educere noluerit, tunc Rex ad quem manitus est + extra sermonem ponet, + extra sermonem suum esse diiudicat.

et ita ille culpabilis, et res suae erunt in fisco aut eius cui fisco dare uoluerit, et quicumque ei aut panem dederit aut in hospitalitatem collegerit, siue sit + uxor sua, aut proxima, dc den. qui fac. sol. xv culp. iud., donec omnia secundum legem ea quae illi iniuncta sint componat.

+ uxor propria.

Et ibidem duodecim (*) testes esse debent qui per singula placita (*) iurando dicant quod ibidem fuissent ubi raginburgi (*) ei iudicassent, et ille decretum iudicium contempserit (*).

(*) xv, q. (*) placida, q. (*) rachymburgi, q; rachinburgi, T.V. (*) contempserit, q.

Iterum (*) alii tres iurare debent quod ibidem fuissent post illum diem in qua ei raginburgi iudicauerunt ut aut (*) per aeneum (*) aut per compositionem (*) se educeret (+); hoc est de illa die in quadraginta noctes in mallo iterum solem culcauerit, et nullatenus legem implere uoluerit (*).

(*) Item, V; it. - fuissent, om. Q. (*) ita ut, A. (*) enneum, Q. (*) confessionem, Q. (*) exdiceret, Cod. Est. (*) noluerit, Q.

Tunc eum debet manire ante regis praesentiam in quatuordecim noctes; et tria (*) testimonia iurando dicant quod eum mansisset (*). Quod si nec tunc uenerit, et ista omnia nouem (*) testimonia (*) coniuurando (*) quae superius diximus uera esse dixerint,

(*) tres, q. (*) mansisset, V. (*) VIII, q. (*) testibus, T.V. (*) iurando, G.N.

similiter ei iterum solem culcet, et illos tres testes ibidem habeat. Ubi culcauerit solem, et ista omnia compleuerit qui eum admallat, et ille qui admallatur ad nullum placitum uenire nec per legem se educere (*) noluerit, tunc rex ad quem (*) manitus est extra sermonem suum (*) esse diiudicat;

(*) edicere, 448 B.G.N.T.V.; sedicere, q; exdicere, Cod. Est. (*) aliquem, V. (*) T.V. add: eum.

et ita ille (*) culpabilis (*), et omnes res suae erunt in fisco aut cui fisco dare uoluerit. Et quicumque ei panem dederit aut (*) in hospitium collegerit, etiam si uxor eius propria sit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.; donec omnia quae ei legitibus inputatur secundum legem componat.

(*) Q add: per. (*) Cod. Est. add: iudicetur. (*) an, q.

XC. DE RACIMBURGIS (*).

[1] Si racimburgi (*) lege (*) noluerint (*) dicere in mallo residentes (*) cum causis inter duos (*) discusserint, debet (*) eis dicere qui causam querit: dic (*) nobis lege (*) salicam (*); si ille (*) noluerunt (*) dicere, tunc iterum ipse (*) debet dicere: ego uos (*) rogo ut mihi et (*) isto gassationem (*) quo (*) legem dicatis; bis aut tres (*) hoc (*) debet dicere (*): Ego uos tancono (*) usque quo mihi legem dicatis salica (*), quod (*) si dicere noluerint septem de illis racimburgiis (*), culcati sole (*), ternus (*) solidus culp. iud.

(*) racemburgiis, 9; no rubric in B-H. (*) racimburgi, 8; racemburgia, 9; racimburgi, H. (*) legem, 8 q; legi, H. (*) noluerit, 9. (*) resedentes, 8 q. B-H. (*) duos, 8 q. B-H. (*) debet, 8 B-H. (*) dicit, F.G. (*) legem, 8 q. B-H. (*) salica, 9. (*) illi, 8 q. B.G.H.; illo, F. (*) -rint, 8 B-H; -rent, 9. (*) ipse, om. 9. (*) uobis, 8. (*) et, om. 9. (*) gassationem, 9; causationem, F.G. (*) quod, B-H; 9 add: mihi. (*) ternus uices, B-H. (*) hoc, om. 9. (*) 9 add: tunc illi qui aures repetit debet dicere; B add: Tunc si ille qui causam repetit debet dicere; F.G. add: tunc ille (ille) qui causam repetit debet dicere. (*) tangano, 9 B-H. (*) salicam, 8 B-H. (*) quod, C. (*) racimburgiis, 8 B; racemburgiis, 9; racimburgi, F.G.H. (*) solem, 9 B.G.H.; solem, F. (*) ternos, 8 B-H.

[2] (*) Quod sic (*) nec (*) sic (*) legem dicere noluerint (*) nec ternus (*) solidus fidem (*) facere, unusquisque xv sol. culp. iud.

(*) B-H. uoluit 11 1 and 2. (*) si, 8 B.F.H.; se, 9. (*) nec, om. B-H. (*) sic, om. 8 q. B.F.G. (*) uol-, 8; B-H. add: salicam. (*) ternos, 8 B-H. (*) fidem, om. F.G.H.; 8d. - xv, om. 9.

LX. De Rathin burgijs.

1 Si qui Rathinburgij legem uoluerint dicere in mallebergo residentes cum causa inter duos discusserint, debet eis qui causam requirit dicere. Dicite nobis legem Salicam. Si illi tunc noluerint dicere, tunc iterum qui causam requirit dicit: Vos + tangano ut mihi et isto legem dicatis. bis aut tertio hoc debet facere. Si uero illi noluerint dicere, tunc qui causam repetit debet dicere: Ego uobis tangano usque quo mihi legem dicatis Salicam; tunc septem de illis Rathenburiis, collocato sole, ix solid. culpabilis unusquisque iudicetur.

Quod nec sic legem dicere uoluerint nec soluere nec fidem facere, tunc solidus illis iterum collocet, et sic postea xv solidus unusquisque culp. iud.

LX. DE RACHINBURGIIS (*).

[1] Si quidem rachinburgii in mallo resedentes (*) cum causa discussa fuerit inter duos causatores, ammoniti ab eo qui causam (*) requirit ut (*) legem salicam dicant, et si legem (*) dicere noluerint, tunc ab eo qui causam requirit sint iterum ammoniti usque tertia uice (*). Quod si dicere noluerint, tunc dicat ille qui causam requirit: Ego uos tangano (*) usque dum uos inter me et contra (*) causatorem meum legem iudicatis. Et si tunc dicendi se legem distulerint, sole culcato, septem de illis unusquisque cxx din. qui fac. sol. III culp. iud.

(*) rachymburgiis, always in Q with ym; raginburgiis, Cod. Est.; R.T.V. and Wolf, Aug. 8 add: qui secundum legem non iudicant. (*) residentes, Q. (*) causa, Q. (*) ut - requirit, om. E. (*) Q add: salicam. (*) ad tres uices, Q. (*) tangano, Q. (*) contra, om. E.V.

[2] Et si adhuc tunc rachinburgii despexerint (*) nec legem dicere (*) uolunt (*) neque de tribus solidis compositionem facere, tunc unusquisque illorum septem, culcato sole, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

(*) despexerint, Q.V. and 448. (*) despexerint nec legem d., Q. (*) uoluerint, Q.V.

Cf. L. Rip. 55; Waits, 143, 150, 152, 169, 175, 191; Sohm, Proc. 143 ff., 151, 172; id. R. u. Ger. 64, 125, 186.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>[3] Si uero illi rachineburgii sunt et non secundum legem iudicauerint, his contra quem sen[ten]tiam dederint causa sua agat et potuerit adprobare quod non secundum legem iudicassent, dc din. qui fac. sol. xv quisque illorum culp. iud.</p>	<p>[3] Si uero ipsi raciniburgii sunt et non secundum legem iudicare, eam contra quem sententia dedit, sol. xv culp. iud.</p>	<p>[3] Si uero illi rachiniburgii sunt et non secundum legem iudicauerunt, his contra quem sententiam addiderunt, causam agant et eis potuerit adprobare quod non secundum legem iudicauerunt, aliis xv sol. culpabiles iudicentur.</p>	<p>[3] Si uero ille rationeburgi sunt et non secundum legem iudicauerunt ei, quem contra sententia addiderunt causa sua agat; et si eis potuerit adprobare ut non secundum legem iudicauerunt, dc den. qui fac. sol. xv culpabiles.</p>	<p>[3] Si uero rachinburgiae(*) qui sunt et non secundum legem iudicauerint, contra quem sententia dederint causa sua ageat(*), et si potuerit adprobare quod secundum legem non iudicauerint, dc den. qui fac. sol. xv culpabiles(*) illi septem singulim(*) cum(*) illo iudicentur(*). (*) rachinburgii. (*) agat. (*) culp. om. 5. (*) singulim. (*) culp. iud.</p> <p>[4] Si uero rachinburgiae(*) legem dixerint(*), et ille contra quem in legem(*) dicunt eos contradixerint(*) quod legem non iudicant, simili modo contra unumquemque sol. xv culp. iud. (*) rachinburgie. (*) dixit et illi contra quem legem. (*) -rit.</p>
<p>LVIII. DE CHRENE CRUDA.</p>	<p>[LXI] LX. DE CRENECRUDA.</p>	<p>LVIII. DE CHERA CRUDA.</p>	<p>LVIII. DE THEUNETRUDA.</p>	<p>LVIII. DE CHRENECRUDA.</p>
<p>Si quis hominem occiderit et, totam facultatem data, non habuerit unde tota lege compleat, xii iuratores donare debet [quod] nec super terram nec subius terram plus facultatem non habeat quam iam donauit.</p>	<p>+ Si quis hominem occiserit et, tanta facultatem data, non abit unde tota lege impleat, xii iuratores nec super terra nec subius terra plus de facultate non abit que donauit;</p>	<p>[1] Si quis hominem occiderit et, totam facultatem datam, non habuerit unde conponat ut totam legem impleat, xii iuratores donet quod nec super terram plus de facultate non habeat quam iam donauit;</p>	<p>Si quis hominem hocciderit et totam facultatem non habuerit unde tota lege impleat, xii iuratores donet quod nec super terra neque subius terra qui de facultate non habeat quam donauit,</p>	<p>[1] Si quis hominem occiderit et in tota facultate non habuerit unde tota lege conponat(*), xii iuratores donet quod nec super(*) terram(*) nec subius(*) amplius(*) suas facultates non habeat nisi quantum donauit. (*) conponere debeat. (*) supra. (*) terra. (*) add: terra.</p>
<p>Et postea debet in casa sua introire et de quattuor angulos terrae in pugno colligere et sic postea in durupullo, hoc est in limitare, stare debet intus in casa respiciens, et sic de sinistra manu de illa terra trans scapulas suas iactare super illum quem proximior parentem habet.</p>	<p>et postea debet in casa intrare, De quattuor angulus terra in pugno colligere et sic postea in dorso super illo limitare stare debet et intus in casa respiciens, et sic de senestra mano super illo qui proximior parentem habet;</p>	<p>et postea debet in casa sua intrare et ex quattuor angulos terram in pugno tollere debet et sic postea in durupallo, quod dicitur limitare, debet intus casa aspiceret, et sic de sinistra manu de illa terra trans suas scapulas iactare super illum quem proximior partem habet;</p>	<p>et postea debet in casa intrare et de illis angulos terrae in pugno colligere et sic postea in durupelle, hoc est in limitare, stare debet et [intus] casa hac planside sinistro (leg. aspiceret, et sic de sinistra) manu de illa terra transe escapulas (leg. trans scapulas) iactare super illo quem proximior habet parente;</p>	<p>[3] Et postea sic debet in casa sua intrare et de quattuor angulos(*) de terra illa in pugno colligere(*) et postea debet stare in durupello, hoc est(*) intus captare, et de sinistra(*) manu(*) de illa terra(*) suas scapulas iactare super quem proximiorem(*) parentem habet. (*) angulos. (*) colligere. (*) add: limitare. (*) senestra mane. (*) add: intra. (*) proximior.</p>
<p>Quod si iam pater et fratres solserunt, tunc super suos debet illa terra iactare, id est super tres de generatione matris et super tres de generatione patris qui proximiores sunt.</p>	<p>quod si iam pater aut fratris solserunt, tunc super suos filios debet illa terra iactare, super iii de generationem patris et de matris qui proximioris sunt;</p>	<p>quod si proximior illo et mater et frater solserint, tunc superiorem sororem et matrem aut suos filios debet illa terra iactare, id est super tres de generatione patris qui proximiores sunt;</p>	<p>quod si tam (leg. iam) pro illo et mater et frater persoluerunt, tunc super sororem matris aut super suos filios debet illa terra iactare. Quod si ille non fuerit, de illa terra iactata, id est super tres de generationem patris qui proximiores sunt;</p>	<p>[3] Quod si iam mater et frater solserint(*), tunc super sororem matris aut super suos filios debet de illa terra iactare, idem(*) super tres de generatione matris qui proximiores sunt. (*) solserunt. (*) add: de.</p>
<p>Et sic postea in camisia discinctus, discalcus, palo in manu, sepe sallire debet, ut pro medietate quantum de compositione diger est, aut quantum lex addicat, illi tres soluant, hoc est illi alii qui de paterno generatione ueniunt facere debent.</p>	<p>et sic postea in camisia discinctus, discalcus, palo in mano sua, sepe debet sallire, medietatem quanto de compositionem, idem aut quanto lex est, illi iii soluant, hoc est illi alii de patris geniracionis facere debet,</p>	<p>et sic postea in camisia discinctus et discalcus, palo in manu sua, sepe sallire debet; pro medietatem quantum de compositione diger est, aut quantum lex addicat illi tres soluant, hoc est illi alii qui de paterna generatione ueniunt facere debent.</p>	<p>et sic postea in camisia discinctus, discalcus, palo in manu sibi psallire debet, ut pro medietate quantum de compositionem, id est ut quantum lex addicat, ille iii solidos soluant, et ille alii qui de paterno(*). (*) The rest of the chapter is wanting in the MS.</p>	<p>[4] Et sic postea in camisia(*) discinctus(*) discalcus, palo in(*) manu(*) sepe(*) sallire debet, ut pro medietatem(*) aut quantum lex addicat, et illi [tres] soluant, hoc est et illi qui de paterna generatione ueniunt similiter faciunt. (*) camisia. (*) add: et. (*) in, om. 5. (*) manum. (*) sepe. (*) medietate.</p>
<p>Si uero de illis quicumque proximior fuerit ut non habeat unde integrum debitum saluat; Quicumque de illis plus habet iterum super illum chrenecruda ille qui pauperior est iactet ut ille tota lege soluat.</p>	<p>super illo chrenecurando ille qui pauperior est iactauit ille totam legem persoluat;</p>	<p>[3] Si uero de illis plus habent iterum super illum chera cruda ille qui pauperior est iactet ut ille totam persoluat.</p>	<p></p>	<p>[5] Si quis uero quicumque de illis(*) pauperior fuerit et non habeat unde integrum debitum reddat(*), quicumque de illis plus habet(*) iterum super illum chrenecruda(*) illa(*) qui pauperior est iactet et ille tota lege conponat. (*) illos. (*) soluat. (*) habuerit. (*) chrenecruda. (*) ille.</p>
<p>Quam si uero nec ipse habuerit unde tota persoluat, tunc illum qui homicidium fecit qui eum sub pede abuit in mallo presentare debet, et sic postea eum per quattuor mallos ad suam fidem tollant. Et si eum in compositione nullus ad fidem tulerunt, hoc est ut redimat de quo domino persoluit, tunc de sua uita conponat.</p>	<p>que si uero nec ipse abit unde totam legem soluat, tunc illi qui homicidium fecit qui eum sub pede abuit in mallo presentare debet, et sic eum per iii mallos ad sua fide tollat; et si eo in compositionem nulla a fide tollerent, hoc est ut eum redimat de quo non solsit, de sua uita conponat.</p>	<p>Tunc illum qui homicidium fecit ille qui eum sub fide habet in mallum presentare debet, et sic postea eum per quattuor mallos ad suam fidem tollant; et si eum in compositionem nullus ad fidem tollere, hoc est ut eum redemat de hoc quod non persoluit, de uita conponat.</p>	<p></p>	<p>[6] Quod si uero nec ipse habuerit, tunc illum qui homicidium fecit qui eum sub sua(*) fide(*) habent, sic postea(*) per quattuor mallos(*) ad suam fidem tollant, et si eum in compositionem nullus uoluerit redemere, de uita conponat. (*) sua, om. 5. (*) fidem. (*) add: eum. (*) mallus.</p>

Si uero Rathenburgij non secundum legem iudicauerunt Salicam, his contra quos sententiam dederunt, solidos xv soluunt.

[8] Similiter si conprobat^(*) fuerint legem non iudicasse, septem ex eis unusquisque dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) comprobata, Q.

Cf. Sohm, R. u. Ger. 130.

[8] Si uero illi racimbürgiae^(*) legem dixerint^(b), eis^(c) contradixerint^(d) quod legem^(e) non dicant contra unumquemque de illis^(f) racimbürgis^(g), [dc den. qui fac.] sol. xv culp. iud.
(*) racimbürgi, 8; recembürgae, 9; racimbürgi, H; racimbürgi, B.F.G. (b) B-H add: et. (c) ei, B. (d) -runt, 9. (e) lege, 9. (f) illius, 8. (g) racimbürgis, 8; recembürgis, 9; racimbürgis, H; racimbürgis, B.F.G.

§ Si uero Rathenburgij illi legem dixerint, et ille contra quem dixerunt eis contradicat, et hoc sustinere noluerit eos enim contra legem iudicasse sibi putat, et id comprobare non poterit, unicuique de septem Rathenburgijs dc den. qui fac. sol. xv soluat.

[4] Si autem rachinburgij legem iudicant, et cui iudicatum fuerit hoc sustinere noluerit et dicit contra legem iudicasse sibi, et hoc comprobare non poterit, contra unumquemque de^(*) septem rachinburgijs, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.
(*) de, om. Q.

XCVIII. DE CRENECRUDA^(*) QUOD PAGANORUM TEMPUS^(b) OBSERUABANT^(c).

LXI. De Chren ceuds.

LXI. DE CHRENECRUDA^(*).

Cf. Waitz, 109, 111, 114, 120, 171, 176, 193; Sohm, Proc. 170, 174, 175 ff., 213; id. R. u. Ger. 100.

[1] Si quis hominem occiderit et facultatem non habuerit unde totam^(*) legem^(d) componat, duodecim iuratores donet quod nec super terram^(*) nec sub terra^(f) amplius non habeat nisi quantum donauit de terra facultate.
(*) crinnechruda, 8. (b) tempore, 9. (c) Of this whole chapter, B-H have only: De chrenechruda (crenechruta, B; chrenechruda, F) lege (legem, F) quae paganorum tempore obseruabant deinceps numquam ualeat, quia per ipsam cecidit multorum potestas. (d) tota lege, 9. (e) terra, 9. (f) terram, 8.

1 Si quis hominem occiderit et in tota facultate non habuerit unde totam legem impleat. Duodecim iuratores dabit quod nec sub terra neque supra terram plus de facultate habeat + quam donauit.
† nisi quod donatum habeat.

Si quis hominem^(b) occiderit et in tota^(*) facultate sua^(*) non habuerit unde legem totam implere ualeat, duodecim iuratores donet ut nec super terram nec^(d) sub terra^(d) amplius de facultate non habeat nisi quod donatum habeat.
(*) H.N. add as gloss: i. e. terra mala; Q has: crene cruda, with an a written above th: cr of Crene, therefore: Carene. (b) hom., om. Q. (c) totam facultatem suam, Q. (d) nec s. t., om. Q.

[2] Et postea debet in casa intrare^(*), per quatuor angulus^(b) terre^(c) in pugno colligere^(d) et sic portit^(e) in durpelle^(f), hoc est^(g) in limite, stare debet, intus^(h) casa aspiciat, et sic⁽ⁱ⁾ de sinistra^(j) manu^(k) de illa terra trans suas scapulas^(l) iactare super illum quem proximior^(m) parentem⁽ⁿ⁾ habet.
(*) g adds: et. (b) angulos, 8. (c) terrę, 8. (d) colligere, 8. (e) portet, 8. (f) duro in duro pelle, 9. (g) est, om. 9. (h) 8 adds: in. (i) si, 9. (j) senextra, 9. (k) manus, 9. (l) scapulas, 9. (m) parentem, 9.

Et postea debet in casam suam intrare et de quatuor angulis terrę puluerem in pugno colligere et postea in a durpello stare et intus casam captare debet, et sic de sinistra manu trans suas scapulas iactare super proximior^(m) parentem.

Postea intrare debet^(*) [in] casam suam^(*) et de quatuor angulis de terra illa^(f) in pugno suo colligat et stare^(g) in durpello^(h), hoc est in liminare⁽ⁱ⁾, et intus captare^(j) et cum sinistra^(k) manu de illa terra ultra suas scapulas iactare super quem proximior^(m) parentem⁽ⁿ⁾ habet.
(*) habet in casa sua, Q. (f) illa, om. Q. (g) Q adds: debet. (h) durpello, H.N.T.V: dorpilo, G: durpillo, Cod. Est. (i) liminare, 4418; limitare, Q; limitari, Cod. Est. (j) iactare, Q; intercaptare, Cod. Est. (k) sinistra, Q. (m) parente, Q.

Quod si iam pro illo pater^(*) aut mater^(p) uel fratris^(q) soluerint, tunc super sororis^(r) matris aut^(s) super suos^(t) filios^(u) debet illa terra iactare^(v). Id est super generationis^(*) aut matris qui proximioris^(*) sunt.
(*) si, om. 8. (p) mater aut pater, 8. (q) fratres, 8; g adds: non. (r) sorores, 8. (s) et, 8. (t) suos filios, 9. (u) iactare, 9. (v) -rationes, 8; -racionem, 9. (w) -res, 8.

Quod si iam pater aut mater seu frater pro ipso soluerunt, super sororem tunc matris, aut super eius filios debet illam terram iactare; quod si isti non fuerunt, super tres de generatione patris et matris, qui proximiores sunt,

Quod si iam pater aut mater uel frater soluerunt, tunc super sororem^(*) matris aut super suos filios debet illam terram^(p) iactare; id est, super tres de generatione matris qui proximiores sunt.
(*) sorore, Q. (p) illa terra, Q.

[3] Sic postea in camisia^(*) discinctus^(b), discinctus^(c), palo^(d) in mano^(e), sepe psallire^(f) debet, et pro medietate quantum de compositionem^(g) dederit aut quantum lex dicat ille^(h) tres soluunt, hoc est illi alii qui⁽ⁱ⁾ de generatione paterna ueniunt facere debent.
(*) camisia, 9. (b) discinctus, 9. (c) disculciatus, 8. (d) palum, 8. (e) manu, 8. (f) salire, 8.g. (g) conspuacionem, 9. (h) illi, 8.g. (i) qui, om. 8.

et postea^b in camisia discinctus, discalciatus (sic), palo in manu supra sepe salire, ut pro medietate quantum pro compositione deberet, aut quantum lex addicat, illi tres soluunt de materna generatione, hoc est illi alij qui de paterna generatione ueniunt facere debent.

Et postea in camisia discinctus^(*) et discalciatus, cum palu^(f) in manu supra sepe psallire^(*) debet, ut pro medietate quantum de compositione dixerit^(*) est⁽ⁱ⁾, aut quantum lex dicat, illi tres soluunt. Idem^(*) illi^(*) alii^(*) qui de paterna generatione ueniunt facere debent.
(*) discinctus, Q. (f) palo, Q. (g) salire, Q. (h) dixerit, E; dexter est, K; dixerre, Q; debet dixerere, Cod. Est.; quant. de comp. dig. e., om. F. (i) id est, 4418 A.E.G.Q.T.V. (j) alii alii, V.

Cod. 7 has distinctly *chrenediruda*.

[4] Si uero de illis quicumque pauperior fuerit et non habeat^(*) unde integrum debitum^(b) soluat, quicumque de illis plus habet iterum super illum chrenediruda^(c) ille^(d) qui pauperior est iactit^(*) ut illi^(f) tota lege persoluat.
(*) habet, 8. (b) debitum, 8.g. (c) chrinne chruda, 8; chrenediruda, 9. (d) illi, 9. (e) iactet, 8; iactit, 9. (f) ille, 8.

§ Si uero aliquis ex illis pauperior fuerit et non habeat unde integrum soluat debitum, quicumque de illis plus alio habet exsoluat et iterum super illum chrene chruda ille qui est pauperior iactet ut ille totam legem soluat,

Si uero aliquis^(*) ex illis pauperior fuerit et non habeat unde ad integrum debitum soluat, quicumque de illis amplius habet^(p) iterum super illum chrenechruda^(*) ille^(*) qui pauperior est^(*) iactet et ille totam legem componat.
(*) aliquid, Q. (p) abet, Q. (q) crenechruda, Q. (r) an pauperiorum, Q.

After this chapter Codd. 7 and 9 have: Explicit lege (lex, 9) salica deo gracias amen. Incipit decretio. Childebertus rex francorum, &c. (Cf. Monum. German. Legg. 1. p. 8). The same decretum follows in B-H, and it is also found in 8, but in the latter Cod. it is preceded by the document: Incipiunt chunnas.

Cf. Sohm, Proc. 212.

[5] Quod^(*) si uero nec ipse habuerit unde tota lege persoluat^(*); Tunc illum qui homicidium^(b) fecit^(c) qui eum sub sua fide^(d) habet in mallo presentare debet, et sic postea per quatuor mallus^(e) ad suam^(f) fidem^(f) tollat; et si^(g) eum in compositione^(h) nullus⁽ⁱ⁾ ad fidem tulerit, hoc est ut eum redimant^(h) de quod non persoluerit⁽ⁱ⁾, tunc^(*) de uita componat.
(*) Quod - persoluat, om. 9. (b) hum -, 9. (c) facit, 9. (d) fidem, 8. (e) mallos, 8; mallis, 9. (f) sua fide, 9. (g) sic, 9. (h) conspuacionem, 9. (i) nullus, 9. (j) redemant, 9. (k) persoluerit, 8; persoluerent, . (l) tunc, om. 9.

quod si hic etiam non habeat ut legem soluat, et totam legem componat, tunc illum qui homicidium fecit tollit qui eum in fide sua habet, et per quatuor mallos presentem faciat, et si eum per compositionem aut fidem nullus suorum tulerit, hoc est, eum redimat, aut pro eo persoluit, tunc de uita componat.

Quod si nec ipse^(b) habuerit^(*) ut totam legem persoluat, tunc illum^(d) qui homicidium^(*) fecit ille qui eum in fide sua habet per quatuor mallos presentem faciat. Et si eum nullus suorum per compositionem uoluerit redimere, de uita componat.
(b) ipsi, Q. (c) Q adds: aut. (d) illi, V. (e) homicidium, Q.

§ At presentibus temporibus, si de suis proprijs rebus non habuerit, unde transoluere aut se de lege defensare possit omnis causa superius comprehensa, ad caput suum pertinet obseruare.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	COD. 5 & 6.
<p>LVIII. DE ALODIS.</p> <p>[1] Si quis mortuus fuerit et filios non dimiserit, si mater sua super-fuerit, ipsa in hereditatem succedat.</p> <p>[9] Si mater non fuerit et fratrem aut sororem dimiserit, ipsi in hereditatem succedant.</p> <p>[8] Tunc si ipsi non fuerint, soror matris in hereditatem succedat.</p> <p>[4] Et inde de illis generationibus quicumque proximior fuerit, ille in hereditatem succedat.</p> <p>[6] De terra uero nulla in muliere hereditas non pertinebit, sed ad uirilem secum (<i>leg. sexum</i>) qui fratres fuerint tota terra perteneant.</p>	<p>[LXII] LXI. DE ALODIS.</p> <p>[1] Si quis mortuus fuerit et filios non dimiserit, si mater sua super-fuerit, inde hereditatem accipiat.</p> <p>[9] Si mater non fuerit et fratrem remanserit, ipsi hereditatem accedant.</p> <p>[8] Si ista non fuerint, tunc sororis matris in hereditatem accedant.</p> <p>[4] Si uero sorores matris non fuerint, sorores patris accedant in hereditate,</p> <p>et inde illis generationibus quicumque proximior fuerit, illi hereditatem succedat.</p> <p>[6] De terra uero illa, quae muliere hereditas est, sed ad uero exugum frater fuerit tota terra permaniat.</p>	<p>LVIII. DE ALODIS.</p> <p>[1] Si quis mortuus fuerit et filios non dimiserit, si mater sua super-fuerit, ipsa in hereditate succedat.</p> <p>[9] Si mater non fuerit et fratrem aut sororem dimiserit, ipsi in hereditatem succedant.</p> <p>[8] Si isti non fuerint, Tunc soror matris in hereditatem succedat.</p> <p>[4] Et si de illis generationibus quicumque fuerit proximior ille in hereditatem succedat.</p> <p>[6] De terra uero nulla in muliere portio aut hereditas est, sed ad uirilem sexum qui fratres fuerint, tota terra perteneat.</p>	<p>LVIII. DE ALODIS.</p> <p>[1] Si quis mortuus fuerit et filios non dimiserit, si mater sua super-fuerit, ipsa in hereditate succedat.</p> <p>[9] Si mater non fuerit et fratrem aut sororem dimiserit, ipse in hereditatem succedat.</p> <p>[8] Si isti non fuerint, tunc soror matris in hereditate succedat.</p> <p>[4] Et si de illis generationibus quicumque fuerit proximior, ipse in hereditate succedat.</p> <p>[6] De terra uero nulla in muliere portio hereditas est, sed in uirili sexu qui fratres fuerint totam terram pertineant.</p>	<p>LVIII. DE ALODES (1).</p> <p>[1] Si quis homo mortuus (2) fuerit (3) et filios non dimiserit (4), si pater, si mater super-fuerit (5), ipse (6) hereditate succedat. (7) allodis. (8) mortuus. (9) fuerit. (10) dem. (11) fuerit ipsi in.</p> <p>[9] Si pater (12) aut mater (13) non fuerint et fratres (14) aut sorores habuerint (15), ipsi in hereditate (16) succedant. (17) mater aut pater. (18) frater aut soror remanserint. (19) hereditatem.</p> <p>[8] Si isti non fuerint, tunc soror matris in hereditate (20) succedat. (21) hereditatem.</p> <p>[4] Si (22) soror matris non fuerit, sic patris soror in hereditate succedat. (23) add: uero.</p> <p>[6] Et si patris [soror] (24) non fuerit, sic de illis generationibus qui proximiores sunt, illi in hereditate (25) succedant qui ex paterno genere uiuant (26). (27) supplied from Cod. 5. (28) -tem. (29) ueniant.</p> <p>[6] De terra uero salica in muliere nulla pertinet portio, sed qui fratres fuerint, et ad uirilem sexum tota terra pertineat (30). (31) perteneant.</p>
<p>LX. DE EUM QUI SE DE PARENTILLA TOLLERE UULT.</p> <p>In mallo ante thunginum ambulare debet et ibi tres fustis alinus super caput suum frangere debet. Et illos per quattuor partes in mallo iactare debet et ibi dicere debet quod iuramento et de hereditate et totam rationem illorum tollat;</p> <p>et sic postea aliquis de suis parentibus aut occidatur aut moriatur, nulla ad eum nec hereditas nec compositio perteneat,</p> <p>sed hereditatem ipsius fiscus adquirat.</p>	<p>[LXIII] LXII. DE EO QUI SE DE PARENTILLA TOLLERI UULT.</p> <p>(1) In mallo leuth et het tunzino ambulare debet et ibidem III fustus alinus frangere super caput suo debet, et illos III partis mallo iactare et ibi sidero quod eromto et hereditatem tota rationem eo tollat. (2) The MS. has here an ornamented S surrounded by red dots.</p> <p>Sic postea aliquis de suis parentibus aut moriatur aut occideret, nulla ad eo nec hereditas nec compositio permanit:</p> <p>si uero solo moriatur aut occidatur, compositio aut hereditas ad eis permaniat.</p>	<p>LX. DE EO QUA DE SE PARENTIBUS TOLLERE UULT.</p> <p>In mallum ante thunginum ambulare debet et quattuor fustes salicinos super caput suum frangere debet, et illos in quattuor partes in ipso mallo mallo (sic) iactare debet et ibi dicere quod se de iuramento et de hereditate et de tota ratione illorum tollat.</p> <p>Et sic postea si aliquis de suis parentibus aut moriatur aut occidatur, nulla ad illo nec compositio nec hereditas perteneat.</p>	<p>LX. DE EO QUI (SE DE) SUA PARENTELA TOLLERE UOLUERIT.</p> <p>[1] In mallum ante thunginum ambulare debet, III fustes salicinos super caput suum frangere debet, et illos in III partes in mallo iactare debet et ibi dicere quod si iuramento et hereditatem de tota regione illorum tollat.</p> <p>Et sic postea si aliquis de suis parentibus aut moriatur aut occidatur, nullam ab illis nec compositio nec hereditas pertineat.</p> <p>[2] Si uero illi aut moriatur aut occidatur, compositio ad fisco pertinet.</p>	<p>LX. DE EUM (1) QUI SE DE PARENTILLA TOLLERE UULT.</p> <p>[1] In mallo autem (2) ante tunzino (3) aut centenarium ambulare debet et ibi III fustes alinos (4) super caput suum (5) frangere debet, et illos (6) in quattuor pecias per quattuor angulos (7) iactare debet et ibi dicere debet quod se de iuramento uel (8) hereditate uel de tota (9) ratione eorum sibi (10) tollat. (11) eo. (12) autem, om. 5. (13) tunzinum. (14) alinus. (15) add: in mallo ante tunzino aut centenarium. (16) illum. (17) angulos. (18) et de. (19) totam rationem illorum.</p> <p>[2] Et si (20) postea si aliquis (21) de suis parentibus aut moriatur aut occidatur, nullam ad illum nec hereditas nec compositio (22) pertineat. (23) sic. (24) aliqui. (25) compositio.</p> <p>[2] Si uero ille (26) aut (27) occidatur aut moriatur (28), compositio aut hereditas suis parentibus non pertinet causa sed ad fisco pertineat aut cui fiscus dare uoluerit. (29) illi. (30) a. moriatur a. occidatur.</p>

KCII. DE ALLODIS (*)

[1] Si quis (*) mortuus (*) fuerit et filius (*) non demiserit (*), si pater aut mater superfuierit (*), ipsi in hereditatem (*) succedant.

(*) alocis, 8; alocis, 9; no rubric in B-H. (*) omis added in 7, above the line, apparently by a later hand. (*) mortuus, 9. (*) filios, B-H. (*) dim. p. a. m. in eius hereditate succedat. B-H. (*) superfuierit, 8; superfuient, 9. (*) -tate, 8.

[2] Si pater aut mater non fuerint (*), si fratres aut sororis demiserit (*), ipsi in hereditatem (*) succedant.

(*) fuerint (fuerit, F) fratres a. sorores in eius hereditate s., B-H. (*) si fratres a. sorores dimiserit, 8. (*) -tate, 8.

[3] Si uero isti non fuerint (*), tunc sororis (*) matris in hereditate (*) succedant (*).

(*) fu. sorores patris in eius hereditate succ., H; fu. sor. matris in eius hereditatem succ., B.G; F combines §§ 3 and 4: S. u. l. n. f. sor. matris in e. h. s. et postea d. illorum gen. q. p. f. l. e. h. s. q. e. p. ipsius g. u. (*) sorores, 8. (*) -tatem, 9. (*) -dunt, 9.

[4] Si (*) uero sororis matris non fuerint, sic sororis patris in hereditatem (*) succedant (*);

(*) Si - succedant, om. 8. (*) q. add: patria. (*) S. u. sorores patris (matris, B.G) n. f. sorores matris (patris, B; matres, corr. matris, G) in eius hereditate succ., H.B.G.

et postea de illis generationibus quicumque proximioris (*) sunt, ipsi in hereditatem (*) succedant qui ex paterno (*) genere ueniunt (*).

(*) -res, 8. (*) -tate, 8. (*) parte, 8. q. (*) e. p. d. illorum g. q. proximior fuerit in eius hereditate a. q. e. parte istius (ipsius, G) generis u., H.B.G.

[5] De terra uero salica (*) nulla in muliere (*) hereditatis (*) transeat porcio, sed (*) ad uirilis (*) sexus (*) tota terra (*) proprietatis suae (*) possideant (*).

(*) salica, 8. (*) mulieris, 8.H; mulieres, F.G. (*) hereditates, 9.F.G. (*) se. 9. (*) uirile, 8; uirili, 9.C.H. (*) sexu, F.G.H. (*) proprietatis perueniat, B-H. (*) sui, 9. (*) possideant, 8; possediat, 9; suae poss., om. B-H.

KCIII. DE EO QUI SE DE PARENTILLA TOLLERE (*) UULT (*)

[1] Si quis de parentibus tollere (*) uoluerit (*), in mallo (*) ante tuncino (*) ambulare (*) debet (*) et ibidem (*) quattuor fustis (*) alninus (*) super caput (*) suum frangere (*) debet, et illas (*) in (*) quattuor partibus (*) iactare debet et ibi dicere debet quod se de iuramento (*) et de hereditatem et de tota ratione (*) illorum;

(*) tollere, 9. (*) no rubric in B-H. (*) se tollere, F.G. (*) uult, 8; se uol., B.H. (*) mallum, 8. (*) tuncinum, 8; tungino, F.G. (*) ambulet, B-H. (*) deb., om. B-H. (*) ibi de, 8. (*) fustes, 8; fustibus, B-H. (*) alninos, B-H. (*) capud, 8. (*) frangat et dicat quod se tam de iuramento quam et de hereditate (q. de hereditatem, F.G) uel de tota illorum ratione (rationes, F), B-H. (*) illos, 8. (*) in, om. 8. (*) partes, 8. (*) -tatem, 9. (*) ratione, 8.

aut si aliquis de suis parentibus aut (*) moriatur aut occidatur, nulla (*) ad illum nec hereditas nec compositio (*) perueniat (*).

(*) aut, om. B-H. (*) nullum, 9. (*) positio, B. (*) pertineat, 9.F.

[2] Si uero ille (*) aut (*) occidatur (*), compositio aut hereditas ad fiscum (*) pertineat (*).

(*) illi, 9. (*) aut, om. B-H. (*) occisus fuerit, B-H; 8 add: aut moriatur. (*) fiscum, B-H. (*) pertineat, 8; perueniat, 9.

LXII. De Alodis.

1 Si quis mortuus fuerit et filios non dimiserit, si pater aut mater superstitis fuerint, in ipsam hereditatem succedant.

2 Si pater et mater non superfuierit et fratrem aut sororem dimiserit, in hereditatem ipsi succedant.

3 Si isti non fuerint, tunc soror matris in hereditate succedat.

4 Si uero soror matris non fuerit, sic soror patris in hereditate succedat.

5 Et postea sic de illis generationibus quicumque proximior fuerit, ipsi in hereditate succedant qui ex paterno genere ueniunt.

6+ De terra uero Salica, in mulierem nulla portio hereditatis transit, sed hoc uirilis sexus acquirit;

+ De terra uero Salica nulla portio hereditatis mulieri ueniat, sed ad uirilem sexum tota terra hereditas peruenit.

hoc est, filii in ipsa hereditate succedunt. Sed ubi inter nepotes aut pronepotes, post longum tempus, de alode terrae contentio suscitatur, non per stirpes sed per capita diuidantur.

LXIII. De eo qui se de Parentilla tollere uult.

Si quis de parentilla tollere se uoluerit, in + mallum aut in + Tunchinum admallare debet et ibidem quattuor fustes aluinos super caput suum frangere debet in quattuor partes, et illas in mallo iacere debet et ibi dicere. Quod se et de iuramento et de hereditate et de tota + ratione illorum tollat,

+ malb. ante tunchinum aut centenarium ambulet. + illorum sectione.

et sic postea si aliquis de suis parentibus aut moriatur aut occidatur, nulla ad illum compositio hereditatis perueniat,

simili modo: si ille moriatur ad suos parentes non pertineat causa nec hereditas eius, sed amodo cum duodecim iuratoribus se exinde educat.*

* hereditas autem eius ad fiscum pertineat, aut cui fiscus dare uoluerit.

LXII. DE ALODE.

[1] (*) Si quis homo mortuus fuerit et filios non dimiserit, si pater aut mater superfuierit, ipsi in hereditate succedant (*).

(*) Q. combines §§ 1-3 thus: S. q. h. m. f. et f. n. d. s. p. a. m. a. et fratres uel sorores reliquerint ipse hereditatem obtineat, quod si nec ipse fuerint sorores patri hereditate succedant. (*) hereditatem obtineant, V.

[2] Si pater et (*) mater non superfuierit et fratres uel sorores reliquerit, ipsi hereditatem obtineant (*).

(*) aut, E.G. (*) § 2 is omitted in V.

[3] Quod si nec isti fuerint, sorores patris (*) in hereditatem eius (*) succedant.

(*) matris, F. (*) eius, om. V.

[4] Si uero sorores patris non extiterint (*), sorores matris (*) eius hereditatem sibi uindicent.

(*) stiterint, Q. (*) patris, F.

[5] Si autem nulli horum fuerint, quicumque proximiores fuerint de paterna generatione, ipsi in hereditatem succedant.

[6] De terra uero Salica (*) nulla portio hereditatis mulieri ueniat sed ad uirilem sexum tota terra (*) hereditas (*) perueniat.

(*) saliga, V and 448. (*) terra hereditatis, Q and Cod. Est.

LXIII. DE EO QUI SE DE (*) PARENTILLA (*) TOLLERE UOLUERIT.

[1] Si quis de parentilla (*) tollere se uoluerit, in mallo ante tuncinum (*) aut centenarium ambulet et ibi quattuor fustes alninos (*) super caput suum frangat, et illas quattuor (*) partes (*) in mallo iactare debet et (*) ibi dicere ut (*) et (*) de (*) iuramento et de hereditate et de tota illorum se ratione tollat.

(*) in, A. (*) parentilla, corr. parentela, Q. (*) parentela, Q.V. (*) tuncinum, Q. (*) alninos, Q. (*) tres, Q. (*) F. and other MSS. add: per angulos coram omnibus; G has: alninus super scabulas quattuor partes in mallo iactare. (*) et, om. Q. (*) ut, om. T. (*) aut, Q.

[2] Et si postea aliquis (*) de parentibus suis aut moritur (*) aut occidatur (*), nihil ad eum de eius hereditate uel de compositio pertineat.

(*) aliquis, om. Q. (*) moriatur, Q. (*) occidatur, Q.

[3] Si autem ille occiditur aut moritur, compositio aut (*) hereditas eius non ad haeredes eius sed ad fiscum pertineat (*) aut cui fiscus dare uoluerit.

(*) et, Q. (*) pertineat, Q.

Cf. L. Sal. 99; Ed. Chilp. 3; L. Rip. 58; Gund. 14, 74, 75, 78 (this last tit. is given at the end of the L. Sal. in Cod. 3); Ed. Roth. 153-160; L. Grim. 5; Liu. 1, 13, 14, 145; Ah. 70; Sax. 11, 41, 44; Thur. 26-34; Wisig. 19, 2; Cham. 42; Alf. 41; Henr. 70; Waitz, 108, 111, 113, 115, 117 f.; Sohm, R. u. Ger. 118; Mon. Germ. Legg. 1. 191.

§ 3 & 4 of the L. Em. are in a reversed order from that of the other texts, and agree in this respect with Hubé's text.

Cf. L. Henr. 88, 13; Waitz, 114, 115, 149, 172, 206; Sohm, R. u. Ger. 70, 391.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>LXI. DE CHAROENA.</p> <p>[1] Si quis alteri de manum suam desuper alterum aliquid rapuerit, rem in caput reddat et insuper, mal alcham, hoc est M^{cc} din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>[2] Si quis uero hominem mortuum expoliauerit uiolenter, II^m din. qui fac. sol. LXIII culp. iud. Similiter et super hominem uiuo aliqua expolia tulerit uiolenter, mal mosido, hoc est sol. LXIII culp. iud.</p> <p>[3] Si uero quicumque homo quemlibet rem desuper hominem mortuum in terra manum mittere uoluerit, sed si hæc manum uiolenter tulerit, M^{cc} din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>[LXIV] LXIII. DE CARVENNA.</p> <p>[1] Si quis alteri super illo idem mano super illo alique inripuit, rem in capite reddat, sol. xxx culp. iud.</p> <p>[2] Si quis uero quicumque desuper hominem intercitum miseret in uiolente, quo si agnosciret dicitur tollat, mallo caroem, sol. xxx componat.</p> <p>[3] Si quis hominem dimente expoliauerit, sol. c (sic) culp.</p>	<p>[LXI]. DE CHAROENNA.</p> <p>[1] Si quis alteri de manu per uirtutem aliquid tulerit de super illam rem in capitale restituat, et insuper sol. xxx culp. iud.</p> <p>[2] Si quis uero homo quislibet rem super hominem in tertia manu miserit et ei per uirtutem tulerit, malbur charoenna, sol. xxx culp. iud.</p> <p>[3] Si quis hominem dormientem expoliauerit, c sol. culp. iud.</p>	<p>LXI. DE CAROEN.</p> <p>[1] Si quis alteri de manu per uirtutem aliquid tulerit desuper illam rem in caput reddat, et ille M^{cc} den. qui fac. sol. xxx culp.</p> <p>[2] Si uero quicumque desuper hominem in tertia manu miserit et ei per uirtutem tulerit, M^{cc} den. qui fac. sol. xxx culp.</p>	<p>LXI. DE CARRO ENNO (*).</p> <p>[1] Si quis alteri de manum desuper (b) illum (c) aliquid per uirtutem tulerit (d) uel rapuerit (e), rem in capitale (f) restituat, et insuper M^{cc} [den.] qui fac. sol. xxx culp. (g) iud. (e)</p> <p>(*) caroueno. (b) super. (c) illum. (d) tulerit. (e) uel rapuerit is surrounded by dots in Cod. 5, and therefore intended to be erased. (f) capitale. (g) componat.</p> <p>[2] Si uero quicumque desuper hominem in tertia manu miserit et ei quod si (h) agnoscere dicitur (i) per uirtutem tullisse (j) conuincitur, malb crueno*, sunt den. M^{cc} qui fac. sol. xxx culp. iud.</p> <p>(*) se. (b) dicit. (i) tollisse.</p> <p>[3] Si quis hominem dormientem in furtum expoliauerit, malb freomoido*, sunt den. III^m qui fac. sol. c culp. iud.</p>
<p>LXII. DE COMPOSITIONE HOMICIDII.</p> <p>[1] Si cuiuscumque pater occisus fuerit medietate compositionis filii collegant, et alia medietate parentes quae proximiores sunt tam de patre quam de matre inter se diuidant.</p> <p>[2] Quod si de nulla paterna seu materna nullus parens non fuerit, illo portio in fisco colligatur.</p>	<p>[XLVIII] XLVII. DE COMPOSITIONE HOMICIDII.</p> <p>Si cuius pater occisus fuerit medietate compositionis filii ad se collegant, et illa alia medietate parentis qui proximioris sunt tam de patre quam et de matre inter se diuidant;</p> <p>quod se de una parte seu materna nullis parentis fuerit, illa portio fisco adquerat.</p>	<p>[LXV] LXIII. DE COMPOSITIONE HOMICIDII.</p> <p>Si quis cuiuscumque pater occisus fuerit medietate compositionis filio, et alia parentis qui proximioris sunt tam de matre quam de patre et diuidant;</p> <p>quod si una paterna si eum mater nullus parentis fuerit, illa portio in fisco colligatur.</p>	<p>LXII. DE COMPOS/CIO HOMICIDIUM.</p> <p>Si cuiuscumque pater hoccisus fuerit compositionem homicidii medietatem filii collegant; alia medietate parentes qui propinqui sunt tam de paterna quam et de materna se recollegant uel inter se diuidant.</p>	<p>LXII. DE COMPOSITIONIBUS (*) HOMICIDIE (b).</p> <p>Si quis cuiuscumque pater fuerit occisus medietatem parentes qui proximiora (c) sunt tam de patre quam et (d) de matre diuidant;</p> <p>(*) compositionis. (b) homicidie. (c) proximiores. (d) et, om. 5.</p> <p>quod si (e) una parte seu paterna seu materna nullus parens fuerit, portio illius in fisco colligatur aut cui fisco dare uoluerit.</p> <p>(*) de.</p>
<p>LXIII. DE HOMINE INGENUO QUI IN HOSTE OCCIDITUR.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum in oste occiserit et in truste dominica non fuit ille qui occisus est, mal leude, hoc est XXIII^m din. qui fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>[2] Si uero in truste dominica fuerit ille qui occisus est, cui fuerit adprobatum, mal mother, hoc est M^{cccc} sol. culp. iud.</p>	<p>[XLVII] XLVI. DE HOMINE IN OSTO OCCISO.</p> <p>Si quis hominem, quia lege salica uiuit, dum est in oste hoccideret, malb leodardi, sol. dc culp. iud.</p> <p>Si quis hominem ingenuum in oste occiseret, din. cc componat.</p>	<p>LXIII. DE HOMINE IN HOSTE OCCISO.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum in oste occiserit, cui fuerit adprobatum, sol. dc culp. iud.</p> <p>[2] Si quis uero in truste dominica est ille qui occisus fuerit, sol. dccc culp. iud.</p>	<p>LXIII. DE HOMINE IN OSTO HOCISO.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum in oste hocciderit, cui fuerit adprobatum, XXIII^m den. qui fac. sol. dc culp.</p> <p>[2] Si quis in truste dominica qui hoccisus fuerit, M^{cccc} den. qui fac. sol. Lxx culp.</p>	<p>LXIII. DE HOMINEM IN HOSTE OCCISUM.</p> <p>Si quis in oste in companio de compagenses (a) suos hominem occiderit, secundum quod in patria si ipso occidisset (b) componere debuisset, in triplo (c) componat.</p> <p>(*) companiones. (b) occidisset. (c) triplum.</p>

XCV. DE AROENA (+).

LXIII. De Haroueno.

LXIV. DE CHAROENA (+).

Cf. Recap. L. Sal. (b) 18; L. Gund. 9; Waitz, 158, 197, 198.

[1] Si quis de manu (b) ad (+) ira aliquid per uirtutem tolleret (d) aut rapuerit uel expoliauerit (+), sol. xxx culp. iud.
 (*) no rubric in B-H. (b) manus, 9. (c) aliquid per iracundiam (iram, B) aut per uirt., B.G.H. (d) tulerit, 8.B-H; tulerit, 9. (*) 8 add: CXXL den. qui fac.

1 Si quis alteri de manu aliquid per uim tulerit et raubauerit aut expoliauerit, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud., et rem pro capitale restituat.

[1] Si quis alteri de manu aliquid per uim tulerit aut rapuerit, rem pro capitale restituat et insuper MCC din. qui fac. sol. xxx componat.
 (*) charenai, Q; chareous, Cod. Est.

The first part of this §, which occurs in Cod. 1 only, seems to be a repetition 1) of § 1 of tit. 35; 2) of § 8 &c., of Codd. 2-6, Herold and L. Em. under tit. 14. The second part seems to be a repetition of § 1 of tit. 14.

[9] Si uero quicumque desuper hominem aliquid in (+) tertia manu (b) miserit et per (+) uirtutem aliquid (d) ei (+) tulerit (f), mal aroena, [MCCC den. qui fac.] sol. xxxv culp. iud.
 (*) de, 8. (b) manus, 9. (c) super, 8. (d) aliquid, 8; aliquid, 9. (e) ei, om. 9. (f) B.G.H.: Si quis desuper h. a. per uirtutem tulerit et in tertia manu miserit, s. XXXV c. i.; F. uirtutes §§ 1 and 2: S. q. d. m. aliq. p. irac. et aut per u. tulerit et in tertia manu m. s. XXXV c. i.

9 Si uero + quicumque desuper hominem aliquid in tertia manu miserit et ei per uirtutem aliquid tulerit, malb. charoueno, MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[9] Si quis homini aliquid quod ei (+) in tertia manu missum fuerat per uim tulisse conuincitur, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.
 (*) cum, Q.

A corresponding § occurs under tit. 14 in Codd. 2, 3, 5-10 and L. Em., with the exception of dormientem instead of dimenti in Cod. 2.

LXXII. [DE (+) COMPOSITIONE (+) HOMICIDII (+)].

LXV. De Compositione Homicidii.

LXV. DE COMPOSITIONE HOMICIDII.

Cf. L. Sal. 101; Waitz, 110, 111, 114, 206.

Si quis cuiuscumque pater occisus fuerit medietatem (+) compositionis (+) filii collegant (f), illa alia medietate qui propinquioris (e) sunt tam de patre quam de (b) matre diuidant;
 (*) rubric of 8; no rubric in 7, 8, B-H. (b) compositione, 9. (c) homicidii, 9. (d) -tate, 8. (e) -tiones, 8. (f) 9 add: et; recipiant et aliam medietatem qui &c., B-H. (g) -res, 8, B.H.; propinquiores, F.G. (h) de, om. F.G.

Si cuiuscumque pater occisus fuerit medietatem filii in compositione colligant, et aliam medietatem parentes qui proximiores fuerint tam de paterna quam de materna generatione diuidant.

[1] Si alicuius pater occisus fuerit medietatem compositionis (+) filii colligant, et aliam medietatem parentes qui proximiores fuerint tam de paterna quam de materna generatione diuidant.
 (*) comp. - medietatem, om. Q.

quod si de una parte seu (l) paterna seu (h) materna nullus parens fuerint (f), illa (m) portione (+) fiscus adquirat.
 (l) se cum, 9. (h) se cum, 9. (f) fuerit, 8, 9, B-H. (m) illam, B-H. (n) portionem, B-H.

Quod si de paterna uel materna parte nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perueniat uel cui fiscus concederit.

[9] Quod si de una parte uel paterna uel materna nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perueniat uel cui fiscus concederit (+).
 (*) conceditur, Q; dare uoluerit, V.

LXXI. [DE HOMINE IN OSTE OCCISO] (+).

LXVI. De homine in +hoste occiso.

LXVI. DE HOMINE (+) IN HOSTE OCCISO.

Cf. Recap. L. Sal. 27, 28; Sept. Caus. VIII. 1; L. Rip. 63; Waitz, 104, 105, 188; Sohm, Proc. 155 (note); id. R. u. Ger. 40, 572.

Si (b) hominem (+) ingenuum (d), qui (+) lege (f) salica (g) uiuit (h), dum (l) in (k) hoste (i) est (m) occiserit (+), [VIII den. qui fac.] sol. cc culp. iud.
 (*) rubric of 9; no rubric in 7, 8, B-H. (b) 8, 9, B-H add: quis, (c) homo, 8. (d) ingenuum, 8. (e) qui, om. B-H. (f) legem, B.F.G. (g) salicam, B.F.G. (h) uiuentem, B-H. (i) dum, om. B-H. (k) in, om. F.G. (l) oste, 8, 9, B; h., om. F.G. (m) est, om. B-H. (n) occiserit, 8.

1 Si quis hominem occiderit in hoste, tripla compositione componatur sicut in patria componere debuit.
 2 Si quis hominem ingenuum qui lege Salica uiuit in hoste, in b. compagnia suorum occiderit, secundum quod in patria si ipse occisus esset componere debuit, in triplo componat.
 3 Si quis hominem ingenuum, qui lege Salica uiuit, in hoste occiderit, malb. leudardi tres pelli, XXIII den. qui fac. sol. dc culp. iud.

[1] Si quis hominem in hoste occiserit, triplici compositione (b) componat sicut in patria componere debuit, excepto si ex trustee (c) regale non fuerit ille homo.
 (*) omne, Q. (b) tripliciter compositionem, Q. (c) trustee, Q.

4 Si uero in triste dominica ille qui occisus est occisus fuerit, mal. leudardi tres pelli, LXXIII den. qui fac. sol. mdccc culp. iud.

[2] Nam si ex trustee regale fuerit, eandem (+) compositionem quam infra patriam facere debuit culp. iud., hoc sunt din. LXXIII qui fac. sol. mdccc.
 (*) eandem, om. Q.

Cf. Recap. L. Sal. 30, 31.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 3.	COD. 4.	CODD. 6 & 5.
<p>LXIII. DE HERBURGIUM.</p> <p>[1] Si quis alterum herburgium clamauerit, hoc est strioportio, aut illud qui hinc portare dicitur ubi strias coccinant, mal humnisith, hoc est <i>MM</i> (4) din. qui fac. sol. LXIII culp. iud.</p> <p>(*) <i>kg. MMD.</i></p> <p>[2] Si quis mulierem ingenuam stria clamauerit et probare non potuerit, <i>MMD</i> din. qui fac. in triplum sol. LXXXVIII culp. iud.</p>	<p>[LXVII] LXVI. DE EREBURGIIS.</p> <p>[1] Si quis alterum barbaro clamaueret, hoc est strioportio, aut illo qui inco portare dicitur abstrias coccinant, malb sol. LXII culp. iud.</p> <p>[2] Si uero mulierem clamaueret, hooctoginta et semis sol. componat.</p>	<p>LXIII. DE ERBORGIUM.</p> <p>[1] Si quis alterum herborgium clamauerit, hoc est strioportio, aut illum qui eneum portat ubi strias coquantur, et non potuerit adprobare, sol. LXII culp. iud.</p> <p>[2] Si quis mulierem striam clamauerit et non potuerit adprobare, xxxv sol. culp. iud.</p>	<p>LXIII. DE HERBURGIUM.</p> <p>[1] Si quis alteri herburgium clamauerit, hoc est strioportio, aut illum qui eneum portat ubi strias concinunt, et non potuerit adprobare, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. xxx culp.</p> <p>[2] Si quis mulierem striam clamauerit et non potuerit adprobare, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. xxx culp.</p>	<p>LXIII. DE CHEREBURGIUM (4).</p> <p>[1] Si quis alterum chereburgium clamauerit, hoc est strioportio (4), aut qui eneum (4) portare dicitur ubi strias (4) concinunt (4), et non potuerit adprobare, sunt den. <i>MMD</i> qui fac. sol. LXII culp. iud.</p> <p>(*) chereburgio. (4) estrio portio. (4) enlo. (4) estrias coccinant.</p> <p>[2] Si quis mulierem ingenuam striam (4) aut meretricem [clamauerit] (4); malb faras (4), sicut superius diximus, in triplo componat.</p> <p>(*) estriam. (4) clam. supplied from Cod. 5.</p> <p>[3] Si stria (4) hominem commederit et ei fuerit adprobatum, malb granderba (4), sunt den. viii qui fac. sol. cc culp. iud.</p> <p>(*) estriam.</p>
<p>LXV. DE CABALLO MORTUO EXTRA CONSILIIUM DOMINI SUI DECOTATO.</p> <p>[1] Si quis caballum alicuius extra consilium domini sui decotauerit, interrogatus confessus fuerit, caballum in capite reddat.</p> <p>[2] Si uero negare uoluerit et ei fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, mal secthis, hoc est <i>MCCC</i> din. qui fac. sol. xxx culp. iud.</p>	<p>[LXVIII] LXVII. DE CABALLO MORTUO EXCORTEGATO.</p> <p>Si quis caballo extra consilio domini sui excortigaueret, sol. xxx componat, excepto capitale et dilatura.</p> <p>Here follow in Cod. 2, as Lex II, the Chapters 68-72 [69-73] (see chapters 99-103); 73 [74] (see chapter 107); 74 [75] (see ch. 75); 75 [76] (see ch. 74); 76 [77] (see ch. 76); 77-80 [78-81] (Pactus Childeberti regis); further, as Liber III, chapters 81-90 [82-91] (Decreto Chlotharii regis); 91 [92] (see ch. 97); 92 [93] (see ch. 107); 93 [94] (see ch. 104).</p>	<p>LXV. DE CABALLO EXCOR TICATO.</p> <p>Si quis caballum extra consilium domini sui decorticauerit, si interrogatus confessus fuerit, caballum in simblum reddat;</p> <p>si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, xxxv sol. culp. iud., excepto capitale et dilatura.</p> <p>Here follow in Cod. 3, as Chapters 66-80, the Pactum pro tenore pacis, and as Chapters 81-83, the Chapters 78, 82 and 75 of the Lex Burgundionum.</p>	<p>LXV. DE CABALLUM EXTRA CONSILIIUM DOMINI SUI DECOTATUM.</p> <p>[1] Si quis caballum mortuum extra consilium domini sui decotauerit et interrogatus confessus fuerit, caballum in simblum reddat.</p> <p>[2] Si uero contra uoluntatem domini sui decotauerit et ei fuerit adprobatum, excepto capitale et dilatura, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. xxx culp.</p>	<p>LXV. DE CABALLO MORTUO (4) SINE CONSILIIUM DOMINI SUI DECORTICATO (4).</p> <p>Si quis caballum alienum sine consilio (4) domini sui excorticauerit (4) et interrogatus fuerit confessus, caballo ipso in capitale (4) restituat;</p> <p>(*) mortuum. (4) -atum. (4) -lo. (4) decotegauerit. (4) capite.</p> <p>si uero negauerit et ei fuerit adprobatum, malb turnechroso (4), pc den. qui fac. sol. xv culp. iud., [excepto capitale et dilatura] (4).</p> <p>(4) exc. c. et del., supplied from Cod. 5.</p> <p>Here follows in Cod. 6, as Chapter 66, the Pactum pro tenore pacis.</p>

XCV. DE HEREBURGIO^(*).

Si quis alterum hereburgio^(b) clamauerit, hoc est strioportio^(c), aut illum^(d) qui inio^(e) porta^(f) dicitur ubi strias coccinant^(g), et probare uoluerit^(h) et⁽ⁱ⁾ non potuerit^(h), [MMD den. qui fac.] sol. LXIII^(l) culp. iud.

^(*) recemburgio, 9; no rubric in B-H. ^(b) herburgio, 8; recemburgio, 9; hereburgio, F.G. ^(c) strio portio, 8.B; strioportio, F.G.H. ^(d) illi, 9. ^(e) aeneo, F.G.H; in aeneo, B. ^(f) portare, 8.B-H; portauerit, 9. ^(g) cocinant, 8.p.B.F.G. ^(h) noluerit, H; uol., om. 8. ⁽ⁱ⁾ et, om. 8. ^(l) poterit, H. ^(m) LX, F.G.

(For Ch. 96 see Extravag. A.r).

(Cf. tit. 48 § 4, under tit. 30).

LXVII. De Herburgium.

1 Si quis alterum Cheruoburgum, hoc est strioportium clamauerit, aut illum qui inium dicitur portasse ubi Strias cocinant^(g), et conuincere non poterit, MMD den. qui fac. sol. LXII et dimidium culp. iud.

2 Si quis mulierem ingenuam Striam clamauerit, aut meretricem, et conuincere non potuerit, viiMD den. qui fac. sol. CLXXXVIII culp. iud.

3 Si Stria hominem comederit et conuicta fuerit, viiMD den. qui fac. sol. cc culp. iud.

LXVIII. De Caballo excorticato.

Si quis caballum extra consilium domini sui decorticauerit, malb. leudardi, dc [den.] qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura, et si confessus fuerit, capitale tantum restituat.

Si uero negat et conuictus fuerit, sol. xv componat.

LXVII. DE EO QUI ALTERUM HEREBURGIUM^(*) CLAMAUERIT.

[1] Si quis alterum hereburgium^(b) clamauerit, hoc est strioportium, aut^(c) qui aeneum^(c) portare dicitur ubi striae concinnunt^(d), et conuincere non potuerit, MMD din. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud.

^(*) herburgium, Q; ereburgium, Wolf. Aug. 8. ^(c) at qinlum, Q. with something written over the u which seems to be L. ^(d) (concuiniunt, corr.) conueniunt, Q.

[2] Si quis mulierem ingenuam striam clamauerit, aut meretricem, et conuincere non potuerit, viiMD din. qui fac. sol. CLXXXVI^(*) cum dimidio culp. iud.

^(*) CLXXXVIII, G.Q; CLXXXVIII, T.V; CLXXXII et semis, B.E.

[3] Si stria^(*) hominem comederit et conuicta fuerit, viiMD din. qui fac. sol. cc culp. iud.

^(*) striam, Q.

LXVIII. DE CABALLO EXCORTIGATO^(*).

[1] Si quis caballum alienum sine consensu possessoris^(b) decortigaerit^(c) et interrogatus fuerit confessus, caballum ipsum in capite^(d) restituat.

^(*) excorticato, Q; ecorticato, V. ^(b) possoris, Q. ^(c) excorticaerit, Q. ^(d) capitale, Q.

[2] Si uero negauerit et conuictus fuerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., excepto capitale et delatura.

Cf. Ed. Roth. 197, 198, 376, 381; Par. Sax. 6.

Cf. L. Sal. 30. 3; Recap. L. Sal. ^(c) 25 ^(b) 27. In Cod. 6 the gloss is not quite legible, owing to its being written over some letters which have been but partly erased. The second a seems to be ã.

Cf. L. Sal. 38, 8 &c.; Rip. 86; Gund. 73-3; Waitz, 167, 169, 197.

The 12 following chapters (66-77) occur in 1) Cod. Par. 4404 (Cod. 1), where they follow immediately after chapter 65, which concludes, as is generally supposed, the oldest redaction of the Lex Salica. Chapters 74-76 occur in 2) the Wolfenbüttel MS. (Cod. 2), and there form ch. 76, 75 and 77. Chapter 67 occurs in 3) Herold's edition (Cod. 10), and all the chapters (except the 4th and the text of the first ch.) occur in 4) the Leiden Cod. (Voss. Lat. 119) referred to as Q under the 65 first chapters, but here called Cod. 11. Lastly, Chapters 67 and 68 are found in 5) all the codices of the *Lex Emendata*. In 1837, Pertz, having regard to what is said in the Prologues and Epilogues, published these chapters (Mon. Germ. Legg. II. fol. 1) as: "Chlodovechi regis capitula Pacto Legis Salicae addita, A. 500-11." Pardessus, adopting Pertz' views, published the same chapters, first in 1843 (Diplom. I. 43) as: "Capitula quae Legi Salicae addita fuisse videntur a Chlodoueo I (circa ann. 501)," and in 1846 (Loi Salique, p. 329) as *Capita extravagantia*, I-XII. In 1850, Merkel, not wishing to ascribe them to any particular king, published them in his edition of the *Lex Salica* as "Capp. (66-76) of the Merovingian kings." Lastly, in 1874, Boretius edited them (in Behrend's edition of the Lex Salica) as "First Capitular," saying that neither the Codd. nor the epilogues allow the chapters to be ascribed, with any degree of probability, to definite kings or definite years. They appear here in the same order as they occur in Cod. 1 and, therefore, in the same order as in Merkel's edition, except that in the latter work ch. 67 is numbered 67^a, and ch. 68 is numbered 67^b; in the present work, therefore, the numbers of the chapters are, after ch. 67, one in advance of Merkel's edition.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>LXVI^(*). DE MITIO FRISTITO^(b). Si quis trustee dum uestigio minante detinere aut battere praesumpserit, <i>MMD</i> din. qui fac. sol. <i>LXIII</i> culp. iud. (*) Cf. L. Sal. 37; Pact. pro ten. pac. (Decret. Chlot.) c. 9. (b) fristatio, in <i>tab. rubr.</i></p>			<p>do micio fristati - o. [The above rubric (which appears in the index of the MS. as: De mitio fristatio) is the only portion of this chapter which has been preserved in Cod. 11. They are the last words of the last line on the verso of leaf 88, and follow immediately after the epilogue: Quem uero rex francorum. After this a whole quaternio is wanting in the MS. The letter, here represented by -, is no longer visible].</p>
<p>[LXVII^(*)] Si quis hominem de furcas abaterit^(b) extra consilium domini^(*) sui^(*) iudicis. Si quis hominem extra consilium iudicis de furcas abaterit, aut de ramum ubi incrocatur, aut reponere^(d) praesumpserit, <i>MCC</i> din. qui fac. sol. <i>XXX</i> culp. iud. (*) Cf. L. Sal. 41, 107; Sohm, Proc. 179, 180. (b) descenderit, in <i>tab. rubr.</i> (c) dom. sui, in <i>tab. rubr.</i> (d) Cf. L. Sal. 74.</p>		<p>LXIX. 4* Si quis sine consensu iudicis de ramo ubi incrocatur, deponere praesumpserit, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. <i>XXX</i> culp. iud. (*) For §§ 1 and 2 see tit. 107; for § 3 see tit. 41.</p>	<p>LXVII [LXX]. [2] (*) Si quis hominem sine consensu iudicis de ramo ubi incrogatus est, deponere praesumpserit, <i>MCC</i> den. qui fac. sol. <i>XXX</i> culp. iud. (*) For §§ 1 and 3 see tit. 41. (b) The MSS. of the Lex Emend. have (LXIX. 2): S. q. h. s. consensu (consu, Wolf, Aug. 8) i. d. r. u. incrocatur d. p., <i>MCC</i> d. q. f. sol. <i>XXX</i> c. l.</p>
<p>LXVII[1]. DE EUM QUI HOMINEM UIUO^(*) DE FURCA FURAUERIT. Si quis hominem uiuo de furca^(b) tollere aut demittere praesumpserit, mal mor chamo, hoc est <i>IIIIM</i> din. qui fac. sol. c culp. iud. (*) uiuum, in <i>tab. rubr.</i> (b) furcas, in <i>tab. rubr.</i></p>			<p>LXVII [LXX]. [4] Si quis hominem uiuum de furca dimiserit, <i>IIIIM</i> den. qui fac. sol. c culp. iud. (*) The L. Emend. (LXIX. 4) has: S. q. u. h. d. f. d., <i>IVM</i> d. q. f. sol. c culp. iud. (For Ch. 68 (71) of Cod. 11 see Extrav. A.1).</p>
<p>LXVIII[1]. DE EUM QUI INFANTEM ALIENUM TUNDERE PRAESUMPSEIT^(*). [1] Si quis puerum crinitum extra consilium parentum tundero praesumpserit, mal uidri darchi, hoc est <i>MDCCC</i> din. qui fac. sol. <i>XLV</i> culp. iud. [2] Si uero puella tunderit, hoc est extra concilio parentum, <i>IIIIM</i> din. qui fac. sol. c culp. iud. (*) Cf. tit. 24, where the corresponding §§ of the other texts are found. Cf. Sohm, R. u. Ger. 54R.</p>			
<p>LXVIII[1]. DE MULIERE QUI SE CUM SERUO SUO COPULAT^(*). [1] Si quis mulier qui cum seruo suo in coniugio copulauerit, omnes res suas fiscus adquirat et illa aspellis faciat. (*) Cf. L. Sal. 13, 25, 6; Ra. L. 6; Wisig. III. 2. 1-4; Sohm, Proc. 188. [2] Si quis de parentibus eum occiderit, nullus mortem illius nec parentes nec fiscus nullatenus requiratur. Seruus ille pessima truciati ponatur, hoc est in rota mittatur. Et uero muliere ipsius de parentibus aut quaelibet panem aut hospitem dederit, sol. <i>XV</i> culp. iud.</p>			<p>LXVIII [LXXII]. DE MULIERE QUI SE CUM SERUO SUO COPULAUERIT. [1] Si (quis, corr.) qua (mulierem, corr.) mulier qui cum seruo suo in coniugio copulauerit, omnes res suas fiscus adquirat et illa aspellis fa si quis eam occiderit, nullus morte illius nec parentes nec filius requiratur. [2] Seruus uero pessima poena ponatur, hoc est ut in rota mittatur; et mulier uero ipsius de parentibus aut quaelibet panem aut hospitem dederit, sol. <i>XV</i> culp. iud.</p>

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>LXX[I]. DE CONCILIATORIBUS^(a).</p> <p>[1] Si quis filium aut filiam alienam extra consilio parentum in coniugio copulandum consiliauerit et ei fuerit adprobatum, et parentes exinde aliquid damnati fuerint aut certe raptores uel conuiuas conciliatores fuerint, morte damnentur, et res ipsorum fiscus adquirat.</p> <p>(^a) Cf. L. Sal. 13, 105.</p> <p>[2] Raptores uero, quod in anteriorem legem (^b) scriptum est, amplius non damnentur.</p> <p>(^b) L. Sal. 13, 4.</p>			<p>LXX [LXXIII]. DE CONSILIATORIBUS.</p> <p>Si quis filium aut filiam alienam extra consilium parentum in coniugio copulandum consiliauerit et ei fuerit adprobatum, et probatis exinde aliquid damnati fuerint aut certe rapta res uel conuiuas conciliatores fuerint, morte damnentur, et res ipsorum fiscus adquiratur;</p> <p>raptores uero, quod in anteriore scriptum est, amplius (damnentur, <i>corr.</i>) damnentur.</p>
<p>LXXII[T]. DE MULIERE UIDUA QUI SE AD ALIUM MARITUM DONARE UOLUERIT^(a).</p> <p>Si quis mulier uidua post mortem mariti sui ad alterum marito dare uoluerit, prius qui eam accipere uoluerit, reibus secundum legem (^b) donet; et postea mulier, si de anteriore marito filios habet, parentes infantem suorum consiliare. Et si in dotis xxv solidos accepit, iii solidos achasium parentibus qui proximiores sunt marito defuncto donet; hoc est si pater aut mater desunt, frater defuncti aut certe nepus, fratris senioris filius, ipsis achasius debetur. Et si isti non fuerint, tunc in mallo iudici, hoc est comite aut grafione, roget de eam in uerbum regis mittat. Et achasium quem parentibus mortui (chariti, <i>corr.</i>) mariti dare debuerant, parti fisci adquirat.</p> <p>(^a) Cf. L. AL. Pact. III. 1, 2; Hloth. 55; Baj. 15, 7-10; Gund. 24; Wisig. III. 2, 1; Waltz, 146; Sohm, R. u. Ger. 151, 161, 176. (^b) L. Sal. 44.</p> <p>Si uero LXIII solidos in dotis accipiat, solidi vi in achium dentur, hoc est v per decinas solidos singuli in achasium debentur. Sic tamen ut dotem quem anterior maritus dedit, filiis suis post obitum matris sine ullum consortium sibi uendicent ac defendant. De qua dotem mater nec uendere nec donare praesumat. Certe si mulier de anteriore marito filios non habuerit, et cum dote sua ad alias nuptias ambulare uoluerit, superius diximus achasium donet. Et sic postea scamno cooperiat et lecto cum lectaria ornet; et ante viii testes parentibus defuncti inuitat et dicat: Omnia mihi testes scitis quia et achasium dedi ut pacem habeam parentum et lectum stratum et lectaria condigna et scamno coperto et cathedras quae de casa patris mei exhibui, hic dimitto. Et hoc liceat cum duas partes dotis sui alio se dare marito.</p> <p>Si uero istud non fecerit, duas partes dotis perdat, et insuper fisco solidos LXIII culp. iud. De (^c) puellas militarias uel litas haec lex medietate seruetur.</p> <p>(^c) De-seruetur, is perhaps not here in its place; cf. <i>de iur. tit. 76, § 9.</i></p>			<p>LXXI [LXXIV]. DE MULIERE UIDUA QUI SE AD ALIO MARITO DARE UOLUERIT.</p> <p>[1] Si quis mulierem post mortem mariti sui ad altero marito se dare uoluerit, prius qui eam accipere uoluerit, rebus secundum legem donet; postea mulier si de anteriore marito infantem habet, parentes infantum suorum consiliare debent; et si in dotis xxv solidos accepit, iii solidos adesium parentibus qui proximiores sunt marito defuncto donet; si pater aut mater defuncti aut certe nepus, fratris seniores filius, ipsis adesium debet; et si isti non fuerint, tunc in mallo iudici, hoc est comiti aut grafioni, roget de ea in uerbo regis mittat; et hacesium quam parentibus mortui mariti dare debuerant, parti fisci adquiratur.</p> <p>[2] Si uero solidos LXIII in (dotis, <i>corr.</i>) dote accepit, solidi iii adesium dentur, hoc est quinque per decenos solidos singuli adhesionem debet; sic tamen ut dotem quem anteriorem maritus dedit, filiis suis post obitum matris sine ullam consortium sibi uindicent hac defendat; de qua (dotem, <i>corr.</i>) dote mater nec (uiderit, <i>corr.</i>) uindat nec donare praesumat; certe si mulier de anteriore marito filios non habuerit, et cum dote sua ad alias nuptias ambulare uoluerit, sicut superius diximus adhesionem donet; et sic postea scamno cooperiat et lecto cum (let-, <i>corr.</i>) lectaria ornet; et ante nouem testes parentibus defuncti marito inuitare debet et dicat: omnia mihi testes sitis que adhesionem dedi ut pacem habeat in parentum et lectum stratum et lectaria condigna et scamno cooperto et cathedras que de casa patris mei exhibui, hic dimitto; et hoc liceat cum duas partes dotis in alio sedere marito.</p> <p>[3] Si uero istud non fecerit, duas partes (dotes, <i>corr.</i>) dotis perdat, et insuper fisco solidos LXIII culp. iud.</p>
<p>LXXI (leg. LXXII[T]). DE UIRIS QUI ALIAS DUCUNT UXORES^(a).</p> <p>[1] Si quis uxorem amiserit et aliam habere uoluerit, dotem quem primarie uxorem dedit, secunda ei donare non licet. Sic tamen adhuc filii paruoli sunt, usque ad perfectam aetatem rex (<i>sic</i>) uxores anteriores uel dotis caute liceat iudicare; sic uero de has nec uondere nec donare praesumat.</p> <p>(^a) Cf. L. Sal. 46; Capit. Lud. 10.</p> <p>[2] Si uero de anteriorem uxorem filios non habuerit, parentes qui proximiores sunt mulieris defuncti duas partes dotis recoligant et duos lectaria demittant, dua scamna coperta, duo cathedras. Quod si istud non fecerint, tertia sola de dote recoligant; tamen si per adfatimus antea non cromauerint.</p>			<p>LXXII [LXXV]. DE UIRIS QUI ALIAS DUCUNT UXORES.</p> <p>[1] Si quis uxorem admixerit et alium habere uoluerit, dotem quem primaria (uxorem, <i>corr.</i>) uxor ei dedit, secunda ei dotare non licet; si tamen adhuc filii paruoli sunt, usque ad perfectam aetatem res uxores anteriores uel dotis causa liceat iudicare; sic uero ut (has, <i>corr.</i>) eas nec uinderet nec donare praesumat.</p> <p>[2] Si uero de (anteriorem uxorem, <i>corr.</i>) anteriore uxore filios non habuerit, parentes qui proximiores sunt mulieres defuncti duas partes dotis recollegat et dua lectaria demittant, et duos scamnos coopertos et duas cathedras; quod si istud non fecerit, tertia sola dotis recollegat; et tamen si per adfacimus antea non</p>

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>LXXIII(I). DE HOMINEM INTER DUAS UILLAS OCCISUM.</p> <p>Sicut adsolet homo iuxta uilla aut inter duas uillas proximas sibi uicinas fuerit interfectus, ut homicida illa non appareat, sic debet iudex, hoc est comis aut grafio, ad loco accedere et ibi cornu sonare debet. Et si non uenerit qui corpus cognoscat, tunc uicini illi in quorum campo uel exitum corpus inuentum est, debet facere bargo v. pedes in altum, et praesentia iudicis leuare corpus. Et debet iudex nuntiare et dicere: homo iste in uestro agro uel in uestibulum est occisus. Contestor ut usque septem noctes non reponatur, et de homicidium istud uos ad mallo ut in mallo proximo ueniatis, et uobis de lege dicatur quod obseruare debeatis.</p> <p>Tunc uicini illi quibus nuntiatur a iudice ante xl noctes, qui meliores sunt cum sexaginos quinos se exuant quod nec occidissent nec sciunt qui occidissent. Minofidus (*) uero quinos dinos iuratores donent. Qui ut superius diximus, id est qui iurant. Si istud ante xl noctes non fecerint sed persona mortui satisfacere.</p> <p>(*) Cf. Pact. Alam. II. 37. III. 25.</p> <p>Si uero iurant quod superius diximus et semper sacramentum idoneauerint, nulla compositio eis requiratur.</p>	<p>LXXV(I). DE HOMINEM INTER DUAS VILLAS OCCISUM.</p> <p>Sicut adsolet homo iuxta strada aut inter duas uillas proximas siue uicinas fuerit interfectus, ut homicida non apareat, sic debet iudex, hoc est comis aut grafio, ad locum accedere, et ibi cornus sonare; et si uenerit (*) qui corpus cognoscat occisi, sic parentibus in noticia ponatur. Si uero (*) non uenerit qui corpus, tunc uicini illi in corum campo uel exitum corpus inuentum est, debent facere bargum v. pedis in altum, et praesentia iudicis ibi leuare corpus, et debet iudex nunciare et dicere: homo iste in uestro agro uel in uestipolo est occisus; contestor ut usque in vii noctes non reponatur, et de homicidium stum uos ad mallum ut in mallo proximo ueniatis, et uobis de lege dicatur quis obseruare debiatis.</p> <p>(*) uin.—uero, does not occur in Codd. 1 and 11.</p> <p>Tunc uicini illi quibus nunciatur, ante xl noctis, qui meliores sunt cum sexaginos quinos iuratoris se exuant quod nec occidissent nec sciunt qui occidisset; mino fidis uero uicini quinos denus iuratoris donent singuli, qui id superius diximus, id est quod iurant; si stud sic ante xl noctes non ficerent, nouerint se personam mortui requirenti legibus satisfacere;</p> <p>si uero iurent quod superius diximus, et se per sacramento edenauerint, nulla eis compositio requiratur (*).</p> <p>(*) For Ch. 76 [77] see Ch. 76.</p>		<p>LXXIII (LXXVI). DE (HOMINEM, corr.) HOMINE INTER DUAS UILLAS (OCCISUM, corr.) OCCISO.</p> <p>[1] Si (cut, corr.) quis adsalitatur homo iuxta uilla aut inter duas uillas proximas sibi uicinas fuerit et ibi (erat, corr.) fuerit homo interfectus, et (- dia, corr.) homicida illa non apparuerit, sic debet iudex, ut hoc est comis aut grafio, ad locum accedere et ibi cornos sonare debet; et si non uenerit qui corpus agnoscat, tunc uicini illi in cuius campum uel exitum corpus inuentus est, debet facere barco quinos pedes in altum, et in praesentia iudicis leuare corpus, et debet iudex nunciare et dicere: homo iste in uestro agro uel in uestibulum occisus est; contestor uos que vii noctis non reponatis, et de homicidium istum ad mallum uos manneo ut in mallo proximo ueniatis, et uos de lege (docatur, corr.) dicatur quod obseruare debetis.</p> <p>[2] Tunc uicini illi quibus nunciatur ad iudicem ante xl noctis, que meliores sunt cum sexannos (sic) quinos excusent quod nec occidissent nec sciunt qui occidissent; uero quinos denos iuratores donent quod ut superius diximus, id est qui querant si istud ante l. (*) noctis non fecerint sed persona mortui satisfacere.</p> <p>(*) The sign for & is visible before the l. in the MS., but not X.</p> <p>[3] Si uero iurant quod superius diximus et rem sacramentum (edumauerint, corr.) adumauerint, nulla compositio requiratur.</p>
<p>LXXIII(I). DE PIGNORIBUS (*).</p> <p>Si quis debitorem suum per ignorantiam sine iudice pignoraerit antequam eum nesci canthe chigio, hoc est accusante, et debitum perdat, et insuper, si male pignoraerit, cum lege componat, hoc est capitale reddat, et solidos xv culp. iud.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 50; Al. 89; Baj. 13; Gund. 19; Ed. Roth. 245-252; L. Liu. 15, 108-110; Pa. Sax. 25, 27; L. Wisig. V. 6; In. 9; Waitz, 182; Sohm, Proc. 3. 4. 31, 125, 168.</p>	<p>LXXIII(I). DE PIGNORACIONE.</p> <p>Si quis debitorem suum pignorancia sine iudice pignorare presumerit, antequam eum nescigante higio, et debitum perdat, et insuper similiter, si male depignoraerit, cum lege componat, hoc est capitale reddat, et insuper xv solidos culp. iud. (*)</p> <p>(*) For Ch. 75 [76] see Ch. 74.</p>		<p>LXXIII (LXXVII). DE PIGNATORIBUS.</p> <p>Si quis debitorem suum per ignorantiam sine (iudicis, corr.) iudice pignoraerit antequam eum (nescigante, corr.) nescigante chigio, hoc est accusante, et debitum componat, hoc est capud reddat et solidos xv componat.</p>
<p>LXXV(I). DE MULIERE CESA UEL EXCAPILLATA (*).</p> <p>[1] Si quis excapillauerit, ut ei abonnis ad terra cadat, sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) Cf. L. Al. Hloth. 58; Baj. 8; Gund. 33, 92.</p> <p>[2] Si uero uitam suam soluerit ut capilli in scapulam suam tangant, xxx sol. culp. iud.</p> <p>[3] Si seruus mulierem ingenuam percusserit aut excapillauerit, aut manum perdat aut solidos v reddat.</p> <p>[4] (*) Si quis mulierem ingenuam pringantem in uentre aut in renis percusserit pugno aut calcem, et ei pecus non excuciat, et illa propter hoc grauata fuerit quasi usque ad mortem, cc sol. culp. iud.</p> <p>(*) With the following §§ cf. L. Sal. 24.</p> <p>[5] Si quis uero pecus mortuum excusserit, et ipsa euaserit, dc sol. culp. iud.</p> <p>[6] Si uero ipsa mulier propterea mortua fuerit, dcccc sol. culp. iud.</p> <p>[7] Si uero mulieri qui mortua est pro aliqua causa in uerbum (*) regis missa est, MCCC sol. culp. iud.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 13. 6.</p> <p>[8] Si uero infans puella est qui excutitur, MCCCC solidos componat.</p>	<p>LXXVI(I). DE MULIEREM CESAM UEL EXCAPILLATAM.</p> <p>[1] Si quis mulierem excapillauerit, ut ei obbonis ad terra cadat, sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si uero uitta sua soluerit ut capilli ad scapula sua tangant, xxx sol. culp. iud.</p> <p>[3] Si seruus mulierem ingenuam percusserit aut excapillauerit, aut manum suam redemat aut solidos v reddat.</p> <p>[4] Si quis mulierem ingenuam pringantem in uentre aut in renis percusserit pugnum aut calcem, et ei pecus non excuciat, et illa propter hoc grauata fuerit quasi usque ad mortem, cc sol. culp. iud.</p> <p>[5] Si quis uero pecus mortuum excusserit, et ipsa euaserit, dc sol. culp. iud.</p> <p>[6] Si uero ipsa mulier propterea mortua fuerit, dcccc sol. culp. iud.</p> <p>[7] Si uero mulier qui mortua est pro aliqua causa in uerbo regis missa est, MCCC sol. culp. iud.</p> <p>[8] Si uero infans puella est qui excutitur, MCCCC sol. culp. iud.</p>		<p>LXXV (LXXVIII). DE MULIEREM CAESAM UEL CAPILLATAM, corr.) MULIERE CAESA UEL CAPILLATA.</p> <p>[1] Si quis mulierem excapillauerit, ut eam (obbonis, corr.) obclinis ad terram cadat, sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] Si uero uittam suam soluerit ut (capillis in capulam, corr.) capilli scapulam suam (tangant, corr.) tangant, xxx sol. culp. iud.</p> <p>[3] Si quis seruus mulierem ingenuam percusserit aut excapillauerit, aut manum perdat aut sold. reddat (sic).</p> <p>[4] Si quis mulierem ingenuam pringantem in uentrem aut in renis percusserit (pigno, corr.) pugno aut calcem (sic), et ei pecus non excuciat, et illa propter hoc grauata fuerit quasi usque ad mortem, cc sol. culp. iud.</p> <p>[5] Si quis uero pecus mortis mortuum (sic) excusserit ei, et ipsa euaserit, ei dc sol. culp. iud.</p> <p>[6] Si uero ipsa mulier propter hoc mortua fuerit, dcccc sol. componat.</p> <p>[7] Si uero mulier qui mortua est pro aliqua causa in uerbo regis missa est, MCCC sol. culp.</p> <p>[8] Si uero infans puella est excusatur, duo mille cccc sol. componat.</p>

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>[9] (*) Haec lex de militunias uel letas romanias in medietate conuenit obseruare (*).</p> <p>(*) Cf. Pact. pro ten. pac. § 8.</p> <p>[10] Si quis ancillae pecus mortuum excusserit, si pulicella fuerit, LXIII solidos componat, similiter et dinarium unum.</p> <p>[11] (*) Si uero ancilla ipsa celararia aut genicium domini sui tenuerit, c solidos et m et dinarium pro ipsa componat (*).</p> <p>(*) Cf. L. Alam. Pact. III. 30; L. Alam. 8a.</p>	<p>[9] Hec lex de miletunias, uel letas siue romanias in medietatem conuenit obseruare.</p> <p>[10] Si quis ancille pecus mortuum excusserit, si pulicella fuerit, LXIII sol. culp. iud., similiter et m et dinarium.</p> <p>[11] Si uero ancilla ipsa cellarium domini sui uel genicium tenuerit, c solidos et m et dinarium pro ipsa componat (*).</p> <p>(*) For CA. 77-90 [78-91] see Pactus pro tenore pacis &c.</p>		<p>[9] Haec est lex de multitudinis uel (litas, corr.) lites siue romanus in medietate conuenit obseruare.</p> <p>[10] Sicut quis ancille pecus mortuum excusserit, si puella fuerit, LXIII sol. componat, similiter adinarium (sic) unum.</p> <p>[11] Si uero ancilla ipsa cellaria aut genitium domini sui tenuerit, c solidos et dinarium pro ipsa componat.</p>
<p>LXXVI(I) (*). DE EUM QUI CASA ALIENA DICERE PRAESUMPSEKIT.</p> <p>Cui nec demandata nec laeuspita fuerit et non potuit uindicare, sol. xv culp. iud.</p> <p>(*) Cf. Waltz, 148.</p> <p>De postea ei cui causa est liceat legibus causam suam mallare (*).</p> <p>(*) Here follows, in Cod. 1, the chapters 96-98.</p>			<p>LXXVI [LXXIX]. DE EO QUI IN CAUSA ALIENA DICERE PRESUMSERIT.</p> <p>[1] Si quis cuius demandata nec leuerpita fuerit et potuerit uindicare, sol. xv culp. iud.</p> <p>[2] De postea ei cuius causa est liceat legibus causam suam mallare.</p>

The following Edict of King Hilperic was discovered by Pertz in the Leiden Cod. (Voss. Lat. 119) where it follows immediately after the preceding chapter. He published it for the first time in the Monum. German. (Legg. II. 10), placing it between A.D. 561-584. Pardessus published it (Diplom. I. 143) from Pertz' text, ascribing it to circ. A.D. 574, King Hilperic having, about that time, conquered the country between the Loire and the Garonne, which was not under the Salic law (Vid. cap. 1). Merkel republished it as cap. 77 of his edition of the Lex Salica, and Boretius (p. 105 of Behrend's ed. of the Lex Salica) as 5th Capitular. The edict is mentioned in the table of contents of Cod. Par. 4404 (Cod. 1), but omitted in the text. For the present work the Leiden Cod. itself has been followed throughout, and no notice has been taken of the apograph of that MS., preserved in the National Library at Paris, as this cannot be trusted in any way.

TIT. 78, SIVE HILPERICI REGIS EDICTUM.

LXXVIII(I) [LXXX]. DE DICTIS DOMNI HILPERICI REGIS PRO TENORE PACIS. [In the tab. rubr.: De dicta domini hilperici regis pro tenore pacis, and at the end of the tab. rubr. again: INCIPIT AEDICTUS DOMNI HILPERICI REGIS] (*).

[1] Pertractantes in dei (nomen, corr.) nomine cum uiris magnificentissimis obtimatibus (*) uel antrustionibus (*) et omni populo nostro conuenit, quia fluuium caronna (*) hereditas non transibat (*), ubi et ubi in regione nostra hereditas datur, sicut et reliqua loca ut et turrouanis (*) hereditatem dare debent et accipere (*).

(*) Edictus domni Hilperici regis, Cod. 1, in the tab. rubr. (*) Cf. Zoepfl, D. R. II. 37. 60. 62. 64. 68. (*) i.e. Garonna. (*) In his enim regionibus, codex Wisigothorum et codex Alaricianus imperabant, qui de successione longe aliter statuabant ac lex salica et ripuaria. Pardessus. (*) Pertz explains: "i.e. Tervannensis," referring to Tervanna or Tervenna (Terouanne) in French Flanders. Boretius would read: Turonensis = Tours. (*) Id est salicis aut ripuarias legibus, Pardessus.

[2] (*) Similiter conuenit ut rebus (*) concederemus omnibus leodibus nostris, ut per modicam rem (scandalos, corr.) scandalum non (negetur, corr.) generetur in regione nostra.

(*) No new § in Cod. (*) i.e. rebus = reipus; cf. L. Sal. tit. 44 and 72.

[3] (*) Simili modo placuit atque conuenit, ut si (*) cumque (*) uicinos (*) habens aut filios aut filias post obitum suum superstitibus (*) fuerit (*), quamdiu filii (aduixerit, corr.) aduixerint terra habeant, sicut et lex salica habet. Et (*) si subito (filios, corr.) filii defuncti fuerint, (filio, corr.) filia simili modo (accipiant, corr.) accipiat terras ipsas, sicut et filii, si uiui fuissent, aut (*) habuissent. Et (*) si moritur, frater alter superstitibus fuerit, frater terras (accipiant, corr.) accipiat, non uicini. Et subito frater moriens, frater (*) non derelinquerit superstitem, tunc soror ad terra ipsa accedat possidenda det (*) illi (*) uero et conuenit singula de terras istas qui si adueniunt, ut leodis qui patri nostro fuerunt consuetudinem quam habuerunt de hac re intra se debeant.

(*) With § 3 of L. Sal. 59 De alodis; Pact. Al. III. 1; L. Baj. 15. 8-10; Gund. 14; Zoepfl, D. R. III. 221 f.; Waltz, 130. No new § in Cod. (*) leg. quicumque. (*) On uicini cf. L. Sal. 45. 3.

(4) i.e. superstitibus habuerit. (*) Here the Cod. commences a new §. (*) and is apparently superfluous. (*) New § in Cod. (*) leg. fratrem. (*) Dr. Kern, in a letter to me, suggests to read: De illi. Tili, he says, would in the main be the same as O. Fris. Alathe, acquisito, from the D. selen, which, in "vruchten telen" (to grow fruit) and in "kinderen telen" (to beget children) is an old synonym of the still older winnen (to win). In former times the Dutch said "land winnen," and even now they sometimes use the expression "zonen en dochters gewinnen." Also, the Engl. "to till land" is a synonym of the older "land winnen" (meaning to cultivate land). De illi, therefore, means "de acquisitione." The reading, therefore, would be: "De illi uero et conuenit: singula de terras istas ut qui si (= si qui) adueniunt, leodis, qui patre nostro fuerunt, consuetudinem quam habuerunt de hac re, intra se debeant (habent, or conseruare debeant, or habere, or tenere debeant)." And the meaning: But as regards acquisition it has been agreed upon that, with respect to every single piece of such land, the descendants shall maintain among them, in this respect, the same custom which the free subjects who lived under my father (at the time of my father) observed. The two clauses of § 3, therefore, indicate a distinction between patrimonial estates and acquisition, a separate right of succession being reserved to the latter; cf. Marcul. II. 19 & Append. 49 (Roz. 268, 133).

[4] (*) Idemque conuenit, ut quicumque uxorem acceperit et infantes inter se non habuerit, uir, uxorem (*) suam superstitibus (*), mortuus fuerit, tunc illa mulier (dimidiam, corr.) dimidiam dotem accipiat et (dimidiam, corr.) dimidiam partis (*) defuncti marito (*) ad se (recolligat, corr.) recolligat; et similiter (*) sub (maledictione, corr.) tali maledictione (*) mortua fuerit, media maritus simili modo ad se reuocet et medietatem parentibus ipsis (muliere, corr.) mulieris ad se recolligant (*).

(*) Cf. L. Al. Hloth. 55; Baj. 15. 8-10. No new § in Cod. (*) i.e. uxore sui superstitibus. (*) leg. parentes. (*) leg. mariti. (*) leg. si mulier sub tali conditione. (*) Cf. L. Sal. 72.

[5] (*) Quare conditione placuit atque conuenit, ut (*) si seruus hominem ingenuum occiderit (*), tunc dominus serui cum vi iuramento (*), quod supra sit conscientia sua, nec suum consilium factum sit, nec uoluntatem eius, et seruum ipsum det ad uindictam. Et si seruum dare non potuerit, in ipso iuramento fidei (*) data donet, nec ibi sit ubi eum sensit nec scit nec eum (attingere, corr.) attingere possit; dulgat (*) seruum hoc

est de (*) licentia (*) parentibus coram parentes (*) qui (hoccisus, corr.) occisus est, et de ipso quod uoluerint faciant, et ille sit exolutus.

(*) Cf. L. Sas. II. 51-53; Sohm, Proc. p. 178, 201. (*) Here the cod. commences a new §. (*) Cf. L. Sal. 35. 5. 40. (*) Suppl. probet, affirmet. (*) Cf. L. Sal. 50. (*) Cf. glossary, in voce; cf. Sohm, Proc. 201. (*) Dr. Kern proposes to read: det licentiam. (*) Suppl. eius.

[6] (*) Similiter conuenit, ut quicumque ad (*) malum (*) fuerit et in (ueritate, corr.) ueritate testimonia non habuerit unde se aducat, et necesse est aut (*) initium (*) fidem (*) faciant (*) et non habuerit simili modo qui pro eum fidem faciat; et ipse in (senestra, corr.) sinistra manu fistucam teneat et dextera manu auferat (*).

(*) Cf. Sohm, Proc. 164, 202, 220; id. R. u. Ger. 122. (*) leg. admallatus. (*) Though the MS. clearly seems to have: aut initium, the general opinion is that we should read: aut initium, and that ut should be substituted for aut. The word occurs also in L. Sal. ch. 32 (§ 5 of Cod. 6), 37 (though here it is, probably, a corruption of some other word), and 66. (*) Cf. L. Sal. 50. (*) For offerat cf. Sohm, Proc. p. 82.

[7] (*) Quale conuenit modo, ut (*) si seruum soros (*) nunciata fuerit de furtum, tunc dominus serui inter x noctes mittat seruum ad sortem. Si ibi illum in illas x noctes non miserit in presente, tunc in xl et duas (noctis, corr.) noctes eum mittat, et eum (*) ibi seruus ad sortem venire debet, et illi qui (*) furtum pertulit ius sit eum vi uidere (*). Et (*) si ad xl et duas noctis non uenerit nec sunnia adnuntiauerit, tunc seruus culpabilis iudicetur; et causa super domino magis non ascendat nisi quantum de seruo lex est, aut ipsi seruus decidat (*) aut dominus pro seruo componat hoc est solidos XII et capitalem et dilaturam. Et (*) si in xl et duas (noctis, corr.) noctes legibus (sunia, corr.) sunnia nuntiauerit, in octuaginta et quatuor noctis postea placitum intendatur. Et (*) si ibi se non eduxerit, sicut supra scriptum est culpabilis iudicetur. Nam (*) ad xl et II noctes sunnia adnuntiauerit, lectus (*) xv solidos componat; et si inter ipsas xl et II noctes nec fidem facere nec componere uoluerit, tunc roget ille qui consecutus est ut de (legem, corr.) lege inter XIII (*) soluat quod antea dictum est; et si adhuc inter ipsas XIII noctes noluerit soluere, (roget, corr.) roget inter vii (noctis, corr.) noctes. [Et (*) si inter ipsas vii

noctes) nec fidem facere nec componere uoluerit, tunc in proximo mallo, ante rachimburgis sedentes...

Boretius explains: Ipse seruis cedatur; In vindictam detur; cf. Ed. Childob. & Chlot. c. 5. 12; cessionem faciat de seruo...

formerly called together in the vicinity of churches, shall henceforward be called together there where the neighbours were summoned to court...

The following 17 chapters (79-95) are here republished from the Leiden Cod. (Voss. Lat. 119), the only MS. in which they occur, following immediately after the Edict of King Hilperic.

LXXVIII[I] [LXXXI]. [Si quis puerum regis aut libertum occiderunt] (*).

[1] Si quis puerum regis aut libertum occiderit, sol. c culp. iud. (b) The rubrics have been supplied from the table of contents.

LXXVIII[I] [LXXXII]. [Si quis stadalem uaidaris ceruum aut bouem ceruia tributari asalierit] (*).

Si quis stadalem uaidaris ceruum aut bouem ceruia tributa saluerit, MDCCC din. qui fac. [sol.] LXV culp. iud.

LXXX[I] [LXXXIII]. [De furtis de uenationibus uel piscationibus] (*).

[1] Si quis pedicam (immolauerit, corr.) embolauerit (b), aut retem (c) aut nassam de (neuu, corr.) naue tulerit, ml then lasinia, sunt din. MCC qui fac. sol. xxx culp. iud.

[2] Si quis de (uena, corr.) nave furauerit piscem, aut de retem, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

[3] Si quis pedicam cum feramen aut sagittatum detoxium inuenierit, et cum calcare uoluerit quem canes minauerunt (*), ad quem uenationem in bargo inuolauerit aut de mansionem furauerit, MCC din. qui fac. sol. xxx culp. iud.

[4] Si quis porcellum lactantem de rane furauerit, cccc din. qui fac. sol. xii culp. iud. (*)

LXXXI[I] [LXXXIV]. [De eo qui alterum ad (cabadam, corr. cabidam, also wrongly for) calidam prouocauerit] (*).

Si quis alterum ad calidam prouocauerit preter eiuemnon dicimicam, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

LXXXII[I] [LXXXV]. [De seruo si alienam occiserit ancillam] (*).

Si quis cuius seruus aliquid inputatum fuerit aut occiderit ancillam alienam, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud., et pretium quod mancipius ualuerit. Certe si antibiotia uel porcarios sine artificis fuerit inputatum, simili modo nobis conuenit obseruare; siue

autem de operariis et minoribus mancipiis aliquid fuerit inputatum, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

LXXXIII[I] [LXXXVI]. [De eo qui porcina aliena de uia ostiauerit] (*).

Si quis porcina de uia sua hostauerit, uel matrumen de silua (inuolauerit, corr.) inuolauerit, aut lignarium quem alter capulauerit, uel in carro carcauerit, pro utraque causa dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

LXXXIII[I] [LXXXVII]. [Si quis nauem alienam per uim tulerit] (*).

Si quis nauem per uim tulerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

LXXXVI[I] [LXXXVIII]. [De eo qui cum seruo alieno negotiauerit] (*).

Si quis ingenium alieno, nestiente domino, negotiauerit, aut cum liberto in uilla, nestiente domino, negotiauerit, dc din. qui fac. sol. xv culp. iud.

<p>LXXXVI[I] [LXXXIX]. [De eo qui seruo alieno sine causa ligauerit] (*).</p> <p>Si quis sine causa eos ligauerit et ei fuerit adprobaturum, cc <i>din. qui fac. sol. vii culp. iud.</i> (*) Cf. L. Sal. 32.</p>	<p>LXXXVIII[I] [XCII]. [De eo qui res alienas furtiuauerit] (*).</p> <p>Si quis res alienas furtiuauerit et (b) suas fuisset et non potuerit adprobare, cui furtiuauerit, sol. xv culp. iud. (*) Cf. Sohm, Proc. 56 (note 8). Boretius (p. 112) observes that this tit. does not treat of the punishment of a thief, but of that of a person who falsely asserts certain things to have been stolen, as in tit. 93 in case of a false accusation of perjury. Furtivare and furare, he says, differ, and fines for theft would not be all the same, but vary according to the object stolen; cf. tit. 82, 97. (b) Pertz would supply: dixerit.</p>	<p>XCII[I] [XCV]. [De eo qui alterum inputauerit periurasse] (*).</p> <p>[1] Si quis alterum inculpauerit periurasse et ei potuerit adprobare, xv sol. conponat qui periurat. (*) Cf. L. Sal. 48.</p> <p>[2] Si tamen non potuerit adprobare qui crimen dixerit solidos xv soluat, et (*) postea si ausus fuerit pugnet. (*) Boretius doubts whether the following words are genuine. Pardessus remarks that this is the first mention of the duel among the Franks; single combat is admitted by Legg. Alam. 44. 1, 56. 1; Baj. 2. 1, 9. 3; Burg. 45.</p>
<p>LXXXVII[I] [XC]. [Si quis messe aliena glennare presumerit] (*).</p> <p>Si quis in messem alienam sine consilio glenauerit, dc <i>din. qui fac. sol. xv culp. iud.</i> (*) Cf. L. Sal. 27 (§ 2 of Codd. a—L. Emend.)</p>	<p>XC[I] [XCIII]. [De eo qui alienum ortum aut nabinam effregerit] (*).</p> <p>Si quis ortum aut nabinam effregerit, dc <i>din. qui fac. sol. xv culp. iud.</i> (*) Cf. L. Sal. 27. 6. 7.</p>	<p>XCIII[I] [XCVI]. [De eo qui de falso testimonio fuerit adprobatus] (*).</p> <p>Si qui (falses, corr.) falsi testes fuerit adprobati quinos (dinos, corr.) denos solidos (multos, corr.) multa sustineat; si uero eis inculpauerit quod falsum testimonium dedissent, (menum, corr.) manus suam in eum (b) mittat et sicut sana tulerit, sicut superius diximus, similis multa sustineat; si certe manus suam comburet, xv solidos damnum sustineat. (*) Cf. L. Sal. 42. 1. (*) <i>leg. eneum</i>; cf. L. Sal. 13.</p>
<p>LXXXVIII[I] [XCI]. [De eo qui alienam mansionem expoliauerit] (*).</p> <p>[1] Si quis mansionem expoliauerit uel in mansionem aliquid comederit, dc <i>din. qui fac. sol. xv culp. iud.</i> [2] Et qui in ipsam mansionem aut sortem aliquid petrio taratro fuerit factum, cui adprobaturum fuerit, acrebrastat, dc <i>din. qui fac. sol. xv culp. iud.</i> (*) Cf. L. Sal. 24. 6. 97.</p>	<p>XCII[I] [XCIV]. [De liberto qui aliena liberta rapuerit].</p> <p>[1] Si (*) quis libertus libertam alienam rapuerit, dccc <i>din. qui fac. sol. xx culp. iud.</i> (*) Cf. L. Sal. 13. 9 and § 20 of Cod. 6 &c.; Waltz, 194. [2] Preter graphione sol. x soluat (*), et mulier (a, corr.) ad potestatem domini sui reuertatur. (*) <i>As fradus</i>, cf. L. Sal. 50. 3 (end of §). [3] Si (*) ingenuam rapuerit, de uita sua conponat. (*) Cf. L. Sal. 13. 7.</p>	<p>XCIII[I] [XCVII]. [De alienam mulierem uiuo marito tulerit] (*).</p> <p>Si quis uxorem alienam tulerit, uiuo marito, mal sunt <i>dinarii viii</i> qui fac. sol. cc culp. iud. (*) Cf. L. Sal. 15.</p>

The following three chapters (96-98) occur 1) twice in Cod. Paris. 4404, first on fol. 196 verso, and again on the verso of fol. 229; they are neither numbered in the MS., nor mentioned in the table of contents. The trifling differences in the repetition have been given as notes. The second chapter occurs also 2) in the Wolfenbüttel Cod. The first and second chapters are moreover found 3) in Herold's edition, and all three appear 4) in the Leiden Cod. They have been published 1° by Pertz (Monum. Germ., Legg. II. 9) as "Chlothacharii regis capitula pacto Legis Salicae addita (c.A. 550)"; 2° by Pardessus (Diplom. I. 182) as "Capita Legi Salicae addita (circa fin. sec. VI) 9-11"; 3° by the same (Loi Salique, p. 339) as "Capita extravagantia 21-23"; 4° by Merkel (Lex Salica, p. 43) as "titt. 98-100"; 5° by Boretius as "third Capitular." In Merkel's edition these three chapters are preceded by the chapters numbered 104, 105, 106, 107 in the present work. In this arrangement Merkel followed the Leiden Cod. But as they appear in Cod. Paris. 4404 (the MS. which has been taken as the basis of the present work), immediately after tit. 77 (76), their proper place seems to be after the Edict of King Hilperic (which is mentioned in the index of Cod. 4404 after tit. 77 (76), though omitted in the text), and after the 17 titt. (79-95), which have been preserved in the Leiden Cod. alone, and occur there immediately after the Edict and before any of the titt. 99-107.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>[XCVI. <i>Sine rubrica</i>] (*).</p> <p>Ut quicumque quae (b) domus arserit, et res quas liberauerit ubi reponat non habet; (*) Cf. L. Sal. 16; Waltz, 165; Sohm Proc. 133. (*) <i>quae, om. in repetition.</i></p> <p>similiter si eum infirmitas detenuerit, aut certe de proximis aliquid mortuo in domo sua habet, uel in dominica ambassia (*) fuerit detricatus, per ista sunnis se homo, si prouisione dederit, excusare se. (*) Cf. L. Sal. 1.</p>	<p>LXLI[I]. [<i>Sine rubrica</i>].</p> <p>SI QUIS super aliena domum lapide miserit aut iactauerit, cui fuerit adprobaturum, pro illius contumelia aut alienorum ingenuorum, si cum ipsum alii fuerint, unaqueque per quindicin solidos culp. iud.</p>	<p>LXXVII. De eo qui in aliena domo resedit.</p> <p>[1] Si quis super ingenuum in domo sua resedit, aut alius ingenuus, uoluntate sua, lapidem super tectum iactauerit, in illius contumeliam, uel aliorum quicumque in domo sua resederunt, pro unaqueque persona quinos denarios solid. culp. iud. (*) <i>The words: "Secund. leg. Sal. h. conu. obs." appear also in Codd. 1 and 2, but at the end of ch. 107 (q.v.).</i> 6 Si in mallum uocatus fuerit, et is qui uocatus est non uenit, si eum aut infirmitas aut ambascia Dominica detenuerit, uel forte aliquem de proximis mortuum intra domum suam habuerit, per istas Sumis se poterit homo excusare, alias de uita componat, aut cc sol. culp. iud. (*) (*) <i>For the other §§ of tit. 19 see tit. 16.</i></p>	<p>C[I] [CIII]. DE AGSONIIS (*).</p> <p>Vt (quicumque, corr.) quicumque domus arserit, et res suas liberauerit ubi reponant, corr. reponat non (habuerint, corr.) habuerit; (*) <i>secclionis, in tab. rubr.</i></p> <p>similiter si eum infirmitas detenuerit, aut (c, corr.) certe de proximis aliquem mortuum in domo sue habuerit, uel in dominica ambascia fuerit detricatus, per ista sunnis, sed homo probatione dederit, potuit exercere.</p>
<p>[XCVII. <i>Sine rubrica</i>].</p> <p>Si quis ingenuus dum in domum suam resedit, alius ingenuus quamlibet de supra tecto uoluntate sua hominem (*) casu (b) lapide miserit, et ei fuerit adprobaturum, pro illius contumelia aut aliorum ingenuorum, sicut ipso alii fuerint (*), per unaqueque persona xv sol. culpabilis iudicetur (*).</p> <p>(*) <i>hominis, in repet.</i> (b) <i>casu, in repet.</i> (*) <i>fuerunt, in repet.</i> (*) <i>With this chapter cf. L. Sal. 14. 6 &c.</i></p>	<p>LXXVII. De eo qui in aliena domo resedit.</p> <p>[1] Si quis super ingenuum in domo sua resedit, aut alius ingenuus, uoluntate sua, lapidem super tectum iactauerit, in illius contumeliam, uel aliorum quicumque in domo sua resederunt, pro unaqueque persona quinos denarios solid. culp. iud.</p>	<p>CII[I] [CIV]. [De eo qui lapidem super domum alienam iactauerit].</p> <p>[1] Si quis superius ingenuum dum in domo sua resedit, alius ingenuus quamlibet de supra tecto uoluntate homo casu lapide miserit, et ei fuerit adprobaturum, pro illius contumelia aut aliorum ingenuorum, sicut ipsi alii fuerit, pro unaquequeque personam xv sol. culp. iud.</p>	<p>CII[I] [CIV]. [De eo qui lapidem super domum alienam iactauerit].</p> <p>[1] Si quis superius ingenuum dum in domo sua resedit, alius ingenuus quamlibet de supra tecto uoluntate homo casu lapide miserit, et ei fuerit adprobaturum, pro illius contumelia aut aliorum ingenuorum, sicut ipsi alii fuerit, pro unaquequeque personam xv sol. culp. iud.</p>

TITULI XCVII—CI.

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>Si uero letus fuerit qui hoc facere^(*) praesumpserit, sol. xv culp. iud. ^(*) fecerit, in replet.</p> <p>[XCVIII. <i>Sine rubrica</i>]^(*).</p> <p>Si quis ingenuus alio hominem^(b) in puteum iactauerit aut in uopida, et ibi eum ad interficiendum miserit, si ibidem inuentus fuerit ita ut euadere non possit, qui ipsum scelus admisisset, et fuerit adprobatum^(c), sol. cc culpabilis iudicetur^(d).</p> <p>^(*) Cf. L. Sal. 47. 2-4. 9. ^(b) homine, in replet. ^(c) probatus, in replet. ^(d) Here follows in the MS.: Explicit, and immediately thereupon the Prologus: Gens francorum.</p>	<p>Si uero letus fuerit qui hoc facere praesumpserit, sol. vii culp. iud.^(*) ^(*) For CA. 92 [93] see CA. 107.</p>	<p>[9] Si certum fuerit, qui iactauerit, et illud fecerit, vii sol. culp. iud.</p>	<p>[9] Si uero letus fuerit qui hoc facere praesumpserit, septimae semis sol. culp. iud.</p> <p>CIII[I] [CV]. [De eo qui alterum in periculo impigerint et uiuus euaserit].</p> <p>Si quis ingenuus hominem ingenuum in puteum iactauerit aut in fouea aut ibidem (aut, corr.) ad interficiendum miserit, si ibidem inuentus fuerit ita ut eadem reposit, qui ipsum scelus admisisset, et ei fuerit adprobatum, sol. cc culpabilis iudicetur^(*).</p> <p>^(*) Here follows in the MS.: Explicit liber 1. Incipit II Pro tenore; although according to the index the titulus: De ane crenodum (see tit. 99) should have followed.</p>

The following nine chapters (99-107) occur 1) all in Cod. Paris. 4404, where they follow after the Prologus: *Gens francorum*. Ch. 99-104 and 107 are also found 2) in the Wolfenbüttel MS., which repeats, with some differences, the first 1/2 of the last chapter. Ch. 102-106 occur also 3) in Herold's edition, while 4) the Leiden Cod. contains only ch. 102, 104, 105, 106 and the rubric of ch. 100. They have been published 1) by Pertz (Monum. Germ., Legg. II. 5) as "Childeberti regis capitula Pacto Legis Salicae addita (c. a. 550)"; 2) by Pardessus (Diplom. I. 177) as "Capita Legi Salicae addita (circa fin. sec. VI) 1-8"; 3) by the same (Loi Salique, p. 334) as "Capita Extravagantia 13-20"; 4) by Merkel (Lex Salica, pp. 41-44) as "tit. 101-105, 95-97"; 5) by Boretius (p. 93) as "second Capitular."

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>[XCIX. <i>Sine rubrica</i>]^(*).</p> <p>Si quis super alterum de rebus in alode patris inuentas et intertiauierit, debet ille super quem intertiauuit tres testimonia mittere quod in alode patris hoc inuenisset. Et altera trea testimonia, qualiter pater suus res ipsas inuenisset. Si hoc facere potuerit, rem intertiauua uindicare. Si istum non fecerit, mittat tres iurare quod in alodia patris hoc inuenisset. Si hoc fecerit, se de damno causa eliberat; si nec istud fecerit, ille qui eas intertiauuit suo felctroctum, sic postea, quod lex^(b) inter docet, apud quem eas inuenit, sol. ^(c) xxxv ^(*) culp. iud.</p> <p>^(*) Cf. L. Sal. 47. 59; Rip. 33; Waiz. 121, 157; Sohm, Proc. 94, 98, 105, 114, 209. ^(b) L. Sal. 47. 3. ^(c) Boretius considers these words to be a gloss inserted in accordance with L. Sal. 40. 3. 53. 3.</p> <p>[C]. DE CHANE CREUDO^(*).</p> <p>Si quis pater aut parentella quando filia sua ad mater domo, quantum ei in nocte illa quamlibet rem donauit, totam extra partem in contra fratres suos uindictet. Capillaturias facit, quicquid ei donauit fuerit, extra parte hoc temptat, et reliquas res euale ordine inter se diuidant.</p> <p>^(*) Cf. Sohm, R. u. Ger. 345, 548.</p> <p>[CI]. DE HOMINEM INGENUO OCCISO.</p> <p>Si quis hominem ingenuum occiderit et ille qui occiderit probatum fuerit, ad parentibus debeat secundum legem^(*) componere; media compositione filius habere debet. Alia medietate exinde ei debet ut ad quarta de leude illa adueniat. Alia quarta pars parentibus propinquis debent. Id est tres de generatione patris et tres de generatione matris. Si mater uia non fuerit, media parte de leudae illi parentes inter se diuidant. Hoc est tres de patre proximiores et tres de matre. Ita tamen qui proximiores fuerit^[n] parentes de praedictis conditionibus prendant. Et tres partes illis duabus diuidendam dimittat. Et nam et illis duabus ille qui proximior fuerit, illa tertia parte duas partes prendant, et tertia parte patre suo demittat.</p> <p>^(*) L. Sal. 62; Cf. L. Fris. 14.</p>	<p>LXVIII[I]. EXPLICIT LEX I. Incipit II. DE REBUS IN ALODE PATRES.</p> <p>Si quis super alterum de rebus qui in alode inuentas intertiauierit, debet ille intertiauuit tres testimonia mittere quod in alode patris hunc inuenisset; alia trea qualiter patris ipsas inuenisset. Hoc si fieret, potest rem intertiauua uindicare; si istas non fieret, mittat tres iuratis, quod in alode patris hoc inuenisset, se de hoc causa liberans; si hoc non fecerit, ille qui eas intertiauuit filorto, et si postea quod lex interdouit, apud quem eas inuenit, culp. iud.</p> <p>LXVIII [LXX]. DE CANE CREUTO.</p> <p>Si quis pater aut parentis quando filiam suam ad marito donat, tota extra parte fratris suis uindictet. Similiter quando filius suus ad capillaturias ficret quo quod donato fuiret, extra parte hoc teniat; et aliquas res diuidat.</p> <p>LXX[I]. DE HOMINE INGENUO OCCISO. Quomodo parentis sui comprehendit uitam suam.</p> <p>Si quis hominem ingenuo occideret et ei fueret adprobatum, parentis dicit secundum legem componat; media compositio filii, alia medietas exinde eis debet ut quarta ut de illa leude adueniat; aut quarta pars parentibus propinquis debet; tres de generationem patris et tres de generationem matris; et mater uia non fuerit, media parte de leode illa parentis inter se diuidant, hoc est tres de patrem, proximiores fuirent parentis de predictis conditionibus prendant; tertia parte duas partis prendant, tertia patri suo demittant.</p>		<p>[CIII (CVI). De ane crenodum].</p> <p>(The above rubric is found in the index of Cod. 11, but the chapter itself is omitted in the text).</p>

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>[CII]. IN QUANTAS CAUSAS ELECTI DEBEANT IURARE (*).</p> <p>De dote et tres qui in hoste praedata sunt et de homine qui in seruitio reuocantur. Si amplius iurarent quam tres causas rem illa in capite reddat. Et quantum lex de causa illa habet culpabilis; de illis qui iurauerunt tres qui seniores fuerant, sol. xv culpabiles iudicentur et reliqui iuratores quinon solidos soluant.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 42. 2. 4. 48; Waitz, 171, 174.</p> <p>[CIII]. DE CREU BEBA.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum sibi in silua aut in quolibet loco occiderit et eum ad celandum combusserit, et ei fuerit adprobatum, dc sol.</p> <p>[2] (*) Si antruscione uel feminam talem ordine interfecit, aut talare uoluerit uel igne concremauerit, et ei fuerit adprobatum, dccc sol. culp.</p> <p>(*) Cf. L. Rip. 64; Al. Landfr. 33.</p>	<p>LXXII[I]. QUANTAS CAUSAS IURARE LICIT.</p> <p>De dote et de res qui in oste perditas sunt, de hominem qui in seruitio reuocatur; si amplius iurarent quam tres causas rem illa in capite reddant, et quanto lex de causa illa abijt culpabilis; illi qui iurauerunt III qui senis res fuirent, d dñ. culp. et reliqui iuratoris quinon solidos soluant.</p> <p>LXXII[I]. DE CREOBEBAT.</p> <p>[1] Si quis hominem ingenuum in silua aut quolibet loco occiderit et eum ad celando combusiret, dc solidos componat.</p> <p>[2] Si antruscione uel femene tale ordinis interfecit, aut tale rem uoluerit uel igne concremauerit, M dccc dinarios componat (*).</p> <p>(*) For Ch. 73 [74] see Ch. 107.</p>	<p>LXXVIII. In quantas causas *Thalpas debeant iurare.</p> <p>Si amplius iurauerit quam tres causas, rem illam in capite perdat, et quantum lex de causa illa habuerit, culpabilis iudicetur, et de illis qui iurauerunt tres, qui seniores fuerunt, xv sol. culpabilis iudicentur et reliqui iuratores quinon solidos componant. Possunt autem iurare, de dote, de re in hoste perditam, et de homine qui in seruitium reuocatur.</p> <p>LXXIII. De *Chreodiba.</p> <p>1 Si quis hominem ingenuum seu in sylua seu in quolibet loco occiderit, et ad celandum igne combusserit, xxiiii den. qui fac. sol. dc culp. iud.</p> <p>2 Si quis antruscione uel foeminam taliter interfecerit, aut celauerit aut igne cremauerit, lxxiiii den. qui fac. sol. m dccc culp. iud.</p>	<p>II. DE IURATORES DE QUANTAS CAUSAS THOALPUS DEBET IURARE.</p> <p>[1] In quantas causas talentas iuratores sunt xii; in reliquo in dextera et arma talenta; causas sunt talentas tres: unam de duces et alias de res qui in hoste perdidit, tertiam de homine qui reuocantur; et causa est sed non misticis suam mala barginam non te respondo. Propterea non est sacramentum in francos; quando illi legem composuerunt, non erant xpiani. Propterea in eorum dextera et arma eorum sacrame[n]ta adfirmant. Sed post ad xpianitatem fuerunt reuersi. Propterea in eorum arbitrio ad sacramento reuocauerunt.</p> <p>[2] Nam non per arma eorum; et in eorum arbitrio in eorum sacramento resederint, ut sic iurant super nispatio: uide ille tu auditor uobis arbitrium, per istum arbitrium, de illas res unde tu me mallasti ego de illas te mallare non redebeo, nisi isto idoneo sacramento orbens iuro per isto arbitrio.</p>
<p>[CIV. Sine rubrica] (*).</p> <p>[1] Si salicus salicum castrauerit et ei fuerit adprobatum, cc sol. culpabilis iudicetur, excepto medicaturas viiii.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 29. 9. &c.</p> <p>[2] Si quis antruscione castrauerit et ei fuerit adprobatum, dc sol. culp. iud., excepto medicaturas viiii.</p>	<p>LXLIII[I]. [Sine rubrica].</p> <p>Si salicus salicum uiolenter castrauerit et ei fuerit adprobatum, sol. cc culp. iud., excepta medicatura sol. viiii (*).</p> <p>(*) Here follows in the MS.: Explicit Lex Salca, qui uero cunctacio infra hae libros IIII continere uiditur, and after this the Epilogue: Primus rex francorum &c.</p>	<p>XXXII. 10 (*) Si quis Salecus Salecum castrauerit, viiii den. culp. iud. qui fac. sol. cc, excepta medicatura quae componatur sol. ix.</p> <p>(*) For §§ 1-12, see tit. 29.</p> <p>20 Si quis antruscione castrauerit, xxiiii den. qui fac. sol. dc culp. iud., excepta medicatura quae viiii sol. componatur.</p>	<p>XCV[I] [XCVIII]. [De antruscione si antruscione crastinauerit].</p> <p>[1] Si andrustio andrustionem castrauerit et ei (furauerit, corr.) fuerit adprobatum, sol. dc culp. iud.</p> <p>[2] Si salicus salicum castrauerit et ei fuerit adprobatum, cc sol. culp. iud., excepta medicamenturas sol. viiii componat.</p> <p>[3] Si andrustio andrustionem castrauerit et ei fuerit adprobatum, dvi (ingenius, corr.) ingenuus sol. culp. iud., excepta medicamenturas sol. viiii componat.</p>
<p>[CV. Sine rubrica] (*).</p> <p>Si quis ingenuam foeminam a contubernio facto aut puellam in itinere aut quolibet locum praesumpserit, quam unus tam plurimi qui ipsum scelus admississe fuerit probatus, cc sol. culp. iud. De illo contubernio si adhuc remanserit qui ipsum scelus non admisit et ei fuisse noscuntur, si plures admisit numerum fuerit tres et ipsi quadragenus solidos soluant.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 13. 42. 3. 43. 3. 71; Ine, 14.</p>		<p>XIV. 18 (*) Si quis ingenuam foeminam aut puellam contubernio facto, seu in itinere aut quolibet loco adsalerit, et uim illi inferre praesumpserit, tam unus quam plurimi qui in ipsa uiolentia fuerint admixti, cc sol. unusquisque ipsorum culp. iud. Et si adhuc de illo contubernio remanserint, qui scelus istud non admisit noscuntur, et tamen ibidem fuerint, si plures aut minori numero quam tres fuerint, eorum quilibet pro ipsis xlv sol. culp. iud.</p> <p>(*) For §§ 1-12, see tit. 13.</p>	<p>XCVI[I] [XCIX]. [De eo qui femina ingenua a contubernio uel puella in itinere inferre praesumpserit].</p> <p>Si quis ingenua femina a contubernio aut puella in itinere a quolibet loco inferre praesumpserit, quam unus tam plurimi qui ipsum scelus admississe fuerint probati, cc solidos culp. iud.; et de illo contubernio si adhuc remanserint qui ipso scelus non admisit et ibi fuisse nascuntur, si plurimis a minore numero fuerit tertio et ipse quadragenus quinon solidos culp. iud.</p>
<p>[CVI]. DE ANTRUSCIONE (*).</p> <p>[1] Si antruscione antruscio de quacumque causa admallare uoluerit, ubicumque inuenire potuerit (*), super noctes vii (*) eum cum testibus rogare debet, ut ante iudicem admallare debet ego de causa quae inputatur ex hoc responso dare debeat uel conuenire; et eis si ibidem non conueniret aut certe se uenire distulerit, qui ipsum admallauit ibi eum sole latere debet, et inde postea iteratam tres uices ad noctes xiiii eum rogare debet, ut in illo malebargo respondere aut conuenire ubi antruscione simithio reddant.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 1. 3. 40. 53. 56; Waitz, 170, 173; Schm. Proc. 126, 131, 161, 166, 184, 185, 187, 190.</p> <p>(*) in L. Sal. 1. 3 the proceedings are different.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 52.</p>		<p>LXXVI. De *Antruscione.</p> <p>1 Si antruscio antruscione de quacumque causa admallare noluerit, ubicumque eum inuenire potuerit, super septem noctes cum testibus eum rogare debet, ut ante iudicem ad Malobergo de causa quae inputatur ex hoc respondendo debeat conuenire. Si eis ibidem non conueniret, aut iste uenire distulerit, qui ipsum admallauerit in nubi eum solatire debet. Sic postea iterata uice ad noctes xiiii eum rogare debet, ut ad illum Malobergo debeat uenire ad dandum responsum,</p>	<p>XCVII[I] [C]. DE ANDRUSTIONE *GHALMALTA.</p> <p>[1] Si quis andrustione de quacumque causa amallare uoluerit, ubicumque eum inuenire potuerit super vii noctes eum ante iudicem cum testibus rogare debet. Ut ante iudicem ad malebargo de causa quae inpotatur, corr.) ei inputatur et hoc responso dare debet uel conuenire; et eis ibidem non conueniret aut certe si uenire distulerit, qui ipsum admallauit ibi eum solisacire debet, et ille postea (iterate, corr.) iterata uice ad noctis xiiii eum rogare debet, ut ad illo malobergo respondere aut conuenire. Vbi andrustiones (mitt, corr.) mitti iure debent.</p>

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>Et qui mallantur si ibidem uenerint, tunc qui eum admallauit, si causa minor fuerit unde minus quam xxxv sol. compositione habere, debet sibi sextus iurare;</p> <p>et illi postea qui rogati fuerunt, ex hoc idoneo esse cognoscat, eum cum xii ad sacramentum absolueri se debet.</p> <p>Qui uero maior fuerit causa unde xxxv sol. culp. iud. si inuenire possit, si maior numerus est unde minus xlv sol. iudicare poterant, ipse eum roget siue nonus iurare debet;</p> <p>et ille qui eum rogatus est, si se idoneo esse cognoscat, sibi octauus aut decimus dictus sacramentus absolueri debet. Si certe talis fuerit causa unde lx sol. aut certe amplius usque ad leudem componere debet, ipse eum rogatus est si se idoneum esse cognoscat, se uicissimus quintus datus sacramentus absolui potest. Si uero leudem eum rogatum habet qui eum rogatur cum xii uiros idoneos iurare, et ipsas in xiiii noctes ignem calefacere disperit, aut manum suam ardent eum mittere noluerit.</p> <p>Quicumque antruscio ille de causa superioris comprehensa per sacramenta absolueri non potuerunt, manum suam ad ignem pro leude mittere disperit. Tunc ille qui eum rogatus habet, solem ille collectum ad ipso die in mallobergo illo in xl noctes nec sibi se non dixerit. Tunc ipse qui eum rogatum habet, solem ille collectum: Postea illum in presentia rege ad noctes xiiii rogare debet, et ibi xii ponat per singulas uices iurati dicant, quod ibi fuerint ubi mitthio ad noctes xiiii solem collocasset. Ille nec sacramentum nec manum suam pro leude posuit; et alii tres erunt qui dicant quod in xiiii noctes ei solem collocasset, et illi nullatenus de andrustione chamalta se legibus duxisset; tres testimonia dare debet qui dicant qualiter eum presentia regis uenire rogasset.</p> <p>Si nec tunc ueniret, istas noue testimonia iurati sicut superior diximus dicant; similiter illa die si non uenerit, collocatum ei solem, et illa tria testimonia qui ibi fuerint ubi collocatum ei sol; et illa tria;</p> <p>tunc ista omnia impleuerit qui eum admallauit et ille qui eum admallatur ad nullum placitum uenire uoluerit et per legem se non dixerit. Tunc admallatus est extra sermonem suum poene; tunc ipse culpabilis iudicatur, et omnes res eorum erunt suas, et qui eum pauert aut hospitalis collegat etiam uxor sua propria sol. xv culp. iudicatur. Donec omnia quae ei legibus inpotatur componat.</p> <p>[9] (*) Si antruscio antruscione pro qualibet causa maniret aut ibidem fideiusserit qui fieri et eum secundum legem propter causam illius anno interito nullatenus tenentur.</p> <p>(*) Cf. Sohm, Proc. 3, 131, 142; id. R. u. Ger. 139.</p> <p>Si (*) antruscio antruscione iurauerit, xv sol. culpabilis iudicatur.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 48. 1.</p> <p>[CVII. Sine rubrica] (*).</p> <p>[1] Si quisquam domum uiolenter destruerit, domum si pro firmamento ebris habuisse probatum, qui hoc facere praesumpserit et ei fuerit adprobatum, xlv sol. culp. iud.</p> <p>(*) Cf. Ed. Roth. 379.</p>	<p>et qui admallatur, si eo uenerit, tunc qui eum admallauit, si causa minor fuerit, unde minus quam xxxv solidi componatur, debet sibi sextus uuedredo iurare,</p> <p>et ille postea qui rogatus fuerat, si se ex hoc idoneum esse cognoscat, se debet postea cum duodecim per sacramenta absolueri.</p> <p>Si uero maior causa fuerit quam xxxv solidis, culpabilis inueniatur,</p> <p>seu adhuc maiori numero superest, ut unde minus quam xlv solidi non iudicentur, ipse qui eum rogatus cum nono uuedredo debet iurare,</p> <p>et ille qui rogatus est, si se idoneum agnoscat, secum octauo decimo datis sacramentis absolueri debet. Si certe talis fuerit causa unde xlv solidos aut amplius usque ad leudem componere debet, ipse qui eum rogatus, debet duodecim uuedredo iurare, et ipse qui rogatus est, si se innocentem esse cognoscat, uicesimus quintus, datis sacramentis absolueri se debet. Si uero de leude eum rogatum habuerit, debet qui eum rogatus cum xii uuedredo iurare, et ipsas xiiii noctes ignem calefacere, et si ad ipsum placitum uenire disperit, aut manum suam in aneum mittere noluerit,</p> <p>quicumque Antrusco ille, de causa superioris comprehensa, per sacramenta se absolueri non potuerit, aut manum suam pro leude in aneum mittere disperit, aut in placitum uenire distulerit, tunc ille qui eum rogatum habuit, solem ei collocare debet, ad ipsam uero diem, in mallobergo ipso, in xl noctibus. Si nec ibi se conduxerit, tunc ille qui eum rogatum habuit, solem collocet, postea illum ad presentiam Regis ad noctes xiiii rogare debet et ibidem duodecim testes ponere, qui per singulas uices tres iurati dicant, quod ibi fuissent, ubi illi amonitio ad xiiii noctes solem collocasset, et ille de sacramento se non absoluit, nec manum suam pro leude in aneum posuit. Similiter et alij tres testes dicant, quod in xl noctibus sole ei collocato, et ille nullatenus de Antruscione gauialto estre legibus dixisset. At tertia uice tria testimonia similiter dabit, qui dicant qualiter eum ad presentiam regis uenire rogasset,</p> <p>et si nec tunc uenerit, ipsa nouem testimonia sicut superior diximus iurati, dicant. Similiter illa die si non uenerit, collocet ei solem, et illa tria testimonia, quae ibi fuerint quando sol collocabatur.</p> <p>Si ista omnia impleuerit qui eum admallatur, et ille qui admallatur, ad nullum placitum uenire uoluerit, tunc Rex ad quem manitus est, eum extra sermonem suum ponat, et quicumque eum aut pauert, aut hospitium illi dederit, si fuerit uxor propria, solidos xv culp. iud., donec omnia quae illi imputantur legibus componat.</p> <p>[9] Si antruscio antruscione pro qualibet causa maniret, aut fideiussorem quaesierit, et eum secundum legem non rogauerit, sol. xv culp. iud., excepto quod praetermittit causa illius anno integro nullatenus terminetur.</p> <p>[8] Si antruscio contra antruscione testimonium iurauerit, sol. xv culp. iud.</p> <p>XIII. 8(*) Quicumque alienam domum uiolenter + disturbauerit, et domus si pro firmamento Iberus habuisse probatur, qui hoc fecerit MDC den. * culp. iud. Et si de ipsa domo proinde cum carro aliquid trahere praesumpserit, excepto superiore numero MCC den. qui fac. sol. xxx culp. iud., excepto capitale et delatura.</p> <p>(*) For § 1 and 2 see tit. 12. † destruxerit.</p>	<p>et qui admallatur, si eo uenerit, tunc qui eum admallauit, si causa minor fuerit, unde minus quam xxxv solidi componatur, debet sibi sextus uuedredo iurare,</p> <p>et ille postea qui rogatus fuerat, si se ex hoc idoneum esse cognoscat, se debet postea cum duodecim per sacramenta absolueri.</p> <p>Si uero maior causa fuerit quam xxxv solidis, culpabilis inueniatur,</p> <p>seu adhuc maiori numero superest, ut unde minus quam xlv solidi non iudicentur, ipse qui eum rogatus cum nono uuedredo debet iurare,</p> <p>et ille qui rogatus est, si se idoneum agnoscat, secum octauo decimo datis sacramentis absolueri debet. Si certe talis fuerit causa unde xlv solidos aut amplius usque ad leudem componere debet, ipse qui eum rogatus, debet duodecim uuedredo iurare, et ipse qui rogatus est, si se innocentem esse cognoscat, uicesimus quintus, datis sacramentis absolueri se debet. Si uero de leude eum rogatum habuerit, debet qui eum rogatus cum xii uuedredo iurare, et ipsas xiiii noctes ignem calefacere, et si ad ipsum placitum uenire disperit, aut manum suam in aneum mittere noluerit,</p> <p>quicumque Antrusco ille, de causa superioris comprehensa, per sacramenta se absolueri non potuerit, aut manum suam pro leude in aneum mittere disperit, aut in placitum uenire distulerit, tunc ille qui eum rogatum habuit, solem ei collocare debet, ad ipsam uero diem, in mallobergo ipso, in xl noctibus. Si nec ibi se conduxerit, tunc ille qui eum rogatum habuit, solem collocet, postea illum ad presentiam Regis ad noctes xiiii rogare debet et ibidem duodecim testes ponere, qui per singulas uices tres iurati dicant, quod ibi fuissent, ubi illi amonitio ad xiiii noctes solem collocasset, et ille de sacramento se non absoluit, nec manum suam pro leude in aneum posuit. Similiter et alij tres testes dicant, quod in xl noctibus sole ei collocato, et ille nullatenus de Antruscione gauialto estre legibus dixisset. At tertia uice tria testimonia similiter dabit, qui dicant qualiter eum ad presentiam regis uenire rogasset,</p> <p>et si nec tunc uenerit, ipsa nouem testimonia iurati sicut superior diximus dicant; similiter illa die si non uenerit, collocatum ei sol, et illa tria testimonia, quae ibi fuerint quando sol collocabatur.</p> <p>Si ista omnia impleuerit qui eum admallatur, et ille qui eum admallatur ad nullum placitum uenire uoluerit, tunc Rex ad quem manitus est, eum extra sermonem suum ponat; tunc ipse culpabilis iudicatur, et omnes res suas erunt, et qui pauert aut hospitalis collegit etiam uxor sua propria sol. xv culpabilis iudicatur, donec omnia quae ei legibus inpotatur componat.</p> <p>[9] Si antruscio antruscione pro qualibet causa maniret, aut fideiussorem quaesierit, et eum secundum legem non rogauerit, xv sol. culp. iud.; excepto quod praetermittit causa illius anno integro nullatenus terminetur.</p> <p>[8] Si antruscio contra antruscione testimonium iurauerit, sol. xv culp. iud.</p> <p>[11] (*) Si antruscio contra antruscione testimonium (*) iuraret, xv solidos culp.</p> <p>(*) In the Cod. this § is given as tit. 98 without rubric, but it is not mentioned in the index.</p> <p>(*) Pardessus (Loi Sal. 410) thinks the word falsum has been omitted.</p>	<p>[9] Et qui mallatur (sibi, corr.) si ibi uenerit, tunc qui eum admallauit, si causam minor fuerit unde minus quam xxxv solidos compositione habeat, debet sibi sextus uideredum iurare.</p> <p>[8] Et ille postea qui rogatus fuerat, sic se ex hoc (idoneo, corr.) idoneo esse cognoscat, cum xii (sacramento, corr.) sacramentum absolueri se debeat.</p> <p>[4] Si uero maior fuerit causa, xxxv solidos culp. iud.</p> <p>[5] Si maior numerus est unde minus xlv solidi iudicare poterit, ipse eum rogatus siue nonus uideredum iurare debet.</p> <p>[6] Et ille qui rogatus est, (se sic, corr.) si se idoneum cognoscat, siue octo aut decimus datis sacramentis absolueri se debet; si certe talis fuerit causa unde xlv solidos aut certe amplius usque ad leodem componere debeat, ipse qui eum cum rogatus est sic se idoneum esse cognoscat, siue xxv date sacramentis absolui potest. Si uero de leodem eum rogatum habuit debuit eum qui rogatus cum xii uirido iurare, et in ipsas xiiii noctes aeneo calefacere debet, et ad ipso placito uenire disperit, aut manum suam ad aneum mittere noluerit.</p> <p>[7] Quicumque andrustio ille de causa superioris per sacramenta absolueri potuerit, aut manum suam in aneum pro laude (sic) mittere disperit aut in placito uenire distulerit. Tunc ille qui eum rogatum habuit, soli illi (colliget, corr.) colligant ab ipso die in mallobargo illo xl noctes nec (ibi, corr.) ibi se non duxerit. Tunc ille qui rogatum habuit, soli (collicet, corr.) collocet, et postea illi presentia regis ad noctes xiiii ponat per singulas uices iurati dicant, quod sibi fuerint ubi ad mitteo ad noctes xiiii sol culcasset; et ille qui nec (samentum, corr.) sacramentum nec manum suam pro leode posuit; et alii tres erunt qui dicant (quo, corr.) quod xl noctes ei culcasset, et illi (nulatens, corr.) nullatenus de andrustione gamalta se legibus duxisset; se tertia testimonia dare debet qui dicant qualiter eum presentia regis uenire rogasset.</p> <p>[9] Et si nec tunc ueniret, ista nouem testimonia iurati sicut superior diximus dicant; similiter illa die si non uenerit, culcat ei sol, et (tra, corr.) tria testimonia qui ibidem fuerint ubi culcatus solem.</p> <p>[9] Tunc ista omnia impleuerit qui eum admallatur, et ille qui eum admallatur ad nullum placitum uenire uoluerit et per legem (sed, corr.) se non duxerit; tunc rex admallatus est eum extra sermonem suum ponat; tunc ipse culpabilis et omnes res suas erunt, et qui pauert aut hospitalis collegit etiam uxor sua propria sol. xv culpabilis iudicatur, donec omnia quae ei legibus inpotatur componat.</p> <p>[10] Si andrustio (andrustionem, corr.) andrustionem pro qualibet causa maniret aut (fidemiuosores, corr.) fideiussores quaesierit et eum secundum legem non rogauerit, xv sol. culp. iud.; excepto quod praetermittit causa illius anno integro nullatenus terminetur.</p> <p>[11] (*) Si antruscio contra antruscione testimonium (*) iuraret, xv solidos culp.</p> <p>(*) In the Cod. this § is given as tit. 98 without rubric, but it is not mentioned in the index.</p> <p>(*) Pardessus (Loi Sal. 410) thinks the word falsum has been omitted.</p>
<p>XCVIII[1] [CII]. [De eo qui domum alienum destruxerit].</p> <p>Si uero quicumque uiolenter distruerit, que domus si pro firmamento hebrus (habuis, corr.) habuisse probatur, qui hoc facere praesumpserit et ei fuerit adprobatum, xlv sol. culp. iud.</p>			

COD. 1.	COD. 2.	COD. 10.	COD. 11.
<p>[9] (*) Si quis hominem uiuum de furca tollere praesumpserit, qui eum tulisset fuerit probatum, uita uita pro ipso admittat aut cc sol. soluat.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 41, 67, 68; Sohm, Proc. 179, 180.</p> <p>[9](*) Si quis uero de furca iam mortuo sine consilio iudicis aut uoluntate ipsius cuius causa est tulerit, pro culpa qua suspensus est, quicquid exinde lex Salica docuerit, ille qui eum tollere praesumpserit culpabilis iudicetur: secundum (*) legem salicam hoc conuenit obseruari.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 41, 67, 68. (*) The words: "secund. leg. sal. h. conv. obs." which appear at the end of this Chapter in Cod. 1 and 2, are found in Herold's edition at the commencement of § 5 of Ch. 19, which see under Ch. 96.</p>	<p>[9] Si quis hominem de furca tollere praesumpserit, qui eum tollit, et ei fuerit approbatum, uita sua pro ipso admittat aut sol. cc componat.</p> <p>[9] Si quis uero de furca iam mortuo sine consilio iudicis aut uoluntate ipsius cuius causa est tulerit, pro culpa qua suspensus est, quicquid exinde lex salica caeam (*) ille erunt qui eum ad tollere praesumpserit culpabilis, secundum legem salicam hoc conuenit, obseruat (*).</p> <p>(*) Pardessus read: adcam. (*) For Ch. 74[75] see Ch. 75.</p>	<p>LXIX. De eo qui Hominem uiuum de furca tulerit.</p> <p>1 Si quis hominem uiuum de furca tollere praesumpserit et fuga lapsus fuerit, ille qui eum tulerit, aut uitam pro ipso amittat aut viuum den. qui fac. sol. cc culp. iud.</p> <p>2 Si uero quis hominem mortuum de furca sine uoluntate aut consilio iudicis, aut ipsius cuius causa est tulerit, pro culpa qua suspensus est, quicquid exinde lex docuerit, ille qui eum tulerit culp. iud. (*)</p> <p>(*) For §§ 3 and 4 see III, 41 and 67.</p>	

PACTUS CHILDEBERTI ET CHLOTHARII.

The following document occurs 1) in Cod. Paris. 4404; 2) the Wolfenbüttel Cod.; 3) the Munich Cod.; 4) Cod. Paris. 18237 (Cod. 6 of Lex Sal.) as chapter 66; 5) the Leiden Cod. (Voss. Lat. 119); 6) Cod. Paris. 10758; 7) Cod. Paris. 4628 A; 8) Cod. Paris. 4760.

Texts 1 and 5 may go together as they differ but very little from each other; consequently the text of 1 has been given here with the variations of 5 appended as notes.

Text 2 stands separate, as it contains some words, phrases, and additions which are in none of the other texts.

3, though it is in a great measure similar to 1 and 5 (especially by having the same omissions in ch. 13 and 14), yet it contains too many deviations to be classed with them.

4 contains what may be called an emended text, which is substantially the same in 6*, 7*, and 8*. But 4 alone has the complete text; 6*, 7*, and 8* omit all from *subiaceant* (the last word of ch. 13) till *ita* (in ch. 16), and commence again with *ut continuo capitale*. In each of these MSS., however, we have a partial repetition (as chapters 69 and 70) of the document, namely, of the first ch. (with slight variations), of ch. 9 and 10 (to *legem*), and of ch. 12-15 (also with slight variations). Therefore a portion of ch. 16: *De fiscalibus — remaneat ita*, is wholly unrepresented, except in text 4. These partial repetitions are here designated as 6^b, 7^b, 8^b.

The document has been published 1° in 1835 by Pertz (Mon. Germ. Hist., Legg. 1. 7 sqq.) who places the Pactum c. 593, and the decretio Chlotharii, c. 595; 2° in 1843 by Pardessus (Diplom. 1. 166; circa ann. 593, 4); 3° in 1846 (the Wolfenbüttel and Munich texts only) by the same (Loi Salique pp. 188, 217). 4° in 1850 by Merkel (Lex Salica, p. 44-46); 5° by Boretius (Lex Salica, by J. F. Behrend, p. 99) as 4th Capitular.

In accordance with the rubrics at the commencement of chapters 1 and 9, the chapters 1-8 have hitherto been regarded as an agreement between two Frankish kings, the chapters 9-18 as a decree of k. Clotaire. Boretius, however, contends that the words in c. 16: *inter nos [legislatores] germanitatis caritas, indisruptum uinculum and inter communes provincias* make it impossible that the chapters 16-18 could be part of a decree promulgated by Clotaire alone. Again, in c. 16 and 17 the same subject is treated in the same words as in c. 9, only in the latter case in somewhat more definite terms, a circumstance which makes it very doubtful whether the three chapters, originally, stood together. A similar conformity, he holds, may be observed between the legal precepts of c. 10-16 and those of c. 1-8. In this manner we have, according to Boretius, in these 18 chapters three different elements which are yet to a certain extent connected. Considering the contents of the chapters, which nowhere indicate that they proceed from two royal lawgivers, and the heading in Cod. 2: *Pactus Childeberti regis*, the chapters 1-8 were probably originally promulgated by k. Childebert alone. Thereupon, a similar decree was perhaps issued by Clotaire, consisting of the chapters 9-15, the authorship of which is evident from the rubric of c. 9: *Decretio Chlotharii regis*. Afterwards the two kings made an agreement, confirmed both the decrees as valid for their two kingdoms, and explained and completed them by the chapters 16-18, so that they could now be issued as (and so denominated) a joint "Pactus pro tenore pacis domnorum Childeberti et Chlotharii regum."

As regards the question whether the Pactum is to be ascribed to Childebert I. and Clotaire I., or Childebert II. and Clotaire II., Pertz, without giving his reason, attributes it to the latter kings. Pardessus ascribes it to the same kings, because he thinks that the king Childebert who promulgated this Pactum must have been the same as the Childebert who issued the Decretio: *Cum in Dei nomine nos omnes Kalendas Martias, &c.* (cf. Pertz, Mon. Germ., Legg. 1. 8), which could only have been promulgated by Childebert II., as it is dated from Cologne, which town belonged to him but never to Childebert I. Sohm (R. u. Ger. 182) agrees with Pertz and Pardessus, and argues that the contemporaneousness of the decretio Chlotharii (chapters 9-16) with the decretio Childeberti II. is proved by the fact that Decr. Chlot. c. 8 (here chapter 16) refers to the introduction of the same arrangement in Austrasia (Decr. Childeb. c. 11. 12). Boretius, however, assumes, with Bouquet, that the first kings of the name are the authors, on account of the words: *germanitas, indisruptum uinculum*, which, though Frankish kings addressed one another, without consideration of relationship, as *fratres*, could hardly be used except by those who were in reality brothers, which is only the case with Childebert I. and Clotaire I. A confirmation of this view Boretius finds in the Epilogue, the author of which, when he speaks of chapters, which the brothers (*germani*) Childebert and Clotaire had added to the Lex, probably referred to our Pactum, which, in the Wolfenbüttel and Munich MSS., follows immediately after the Lex, and bears the almost identical numbers which the author of the Epilogue declares to have been added by these two kings. Cf. also Hartmann, in *Forschungen zur D. Gesch.* xvi. 609. The joint reign of the two kings lasted from A.D. 511-558.

[PACTUS PRO TENORE PACIS DOMNORUM CHILDEBERTI ET CHLOTHARII REGUM].
(Decretio Childeberti regia).

CODD. 1 & 5.	COD. 2.	COD. 3.	CODD. 4 (6), 6-8.
<p>PRO ITINERE PACIS Ad(+) omnes(+) reges childebertu et chlotariz missum(*).</p> <p>[1] ibique (*) admallorum (*) insania cumuauerit (*), malis per (*) inmanitates celauerit digna reddantur (*). Id ergo decretum est (*), ut apud quemcumque post (*) se (*) interdictum latrocinis (*) conprobatur, uitae incurrat periculum.</p> <p>(*) leg. (*) a domnis. (*) 5 places this edict after III, 100, see III, 98) commencing: EXPLICIT LIBER I INCIPIT II PRO TENORE AD omnes regis hildeberto et lotharii emissum. (*) id quia malorum. (*) qui uoluerit. (*) pro inmanitatem scelerum d. reddentur. (*) et. (*) posse. (*) latrocinia.</p>	<p>LXXVII(I). PACTUS CHILDEBERTI REGIS De retinore pacis,</p> <p>[1] Et quia multorum licet insania conuauerit, males etiam inmanitates scelerum necesse est ut digna reddantur: Id ergo decretum est apud (*) nos maioresque natus francorum palacii procerum (*), ut apud quemcumque post interdicto latrocinio, uite periculum incurrat.</p> <p>(*) apud - procerum, occurs in none of the other texts.</p>	<p>LXVI. PACTUM PRO TENORE PACIS DOMNORUM CHILDEBERTI ET CHLOTHARII REGUM FRANCORUM.</p> <p>[1] Et quia multorum licet insania conuauerit, males etiam inmanitates scelerum necesse est ut digna reddantur: Id ergo decretum est apud (*) nos maioresque natus francorum palacii procerum (*), ut apud quemcumque post interdicto latrocinio, uite periculum incurrat.</p> <p>(*) apud - procerum, occurs in none of the other texts.</p>	<p>LXVI. PACTUM (*) PRO TIMORE PACIS DOMINORUM (*) CHILDERII (*) CHLOTARII REGIS (*).</p> <p>[1] Et quia multorum (*) insaniam (*) conuauerunt (*), malis (*) pro inmanitate (*) scelerum (*) digna reddantur: Pro (*) hoc (*) decretum est ut apud quemcumque post interdictum latrocinium (*) conprobatur (*), uitae incurrat (*) periculum.</p> <p>(*) LXVIII. Pactus Chlodoueo uel Childeberto siue Chlothario fuit lucide emendatum. Incipit tractatus lege (legis, 7^a) salicae propter tenore (tenorem) pacis et &c., 6^a-8^a. (*) domnorum Childeberti et Chlotharii regis. Decretio Childeberti regis, 6^a. (*) Childeberti et Chlotharii regum (regis), 7^a 8^a. (*) multorum, 6^a 8^a; (multarum, corr.) multorum, 7^a. (*) insania, 6^a 8^a; insaniam, 7^a. (*) conuauerit, 6^a. (*) magis, 6^a-8^a. (*) inmanitatis, 6^a 8^a. (*) sceleris, 7^a. (*) Id ergo, 6^a-8^a. (*) latrocinis, 6^a-8^a; latrocinium, 6^a 8^a; latrocinium quicunque, 7^a. (*) conprobatur, 6^a-8^a. (*) 6^a 8^a add. in.</p>

Codd. 1 & 5.	Cod. 2.	Cod. 3.	Codd. 4 (6), 6-8.
<p>[2] (+) Si quis ingenus^(a) de furtum appellatus et negauerit^(b), iuratores medium^(b) lectus^(b), quod furtum quod abiecit^(c) uiro sit; et sic latro redemptus est^(c) si facultatem habet, et^(d) si facultas deest, tribus malos^(e) parentibus offeratur^(f), et non^(g) sic^(g) redemitur, uita charebit^(h).</p> <p>(1) <i>Witt</i> § 1. cf. L. Sal. 58; Wil. I. 14; Sohm, Proc. 135, 213. (2) hominem ingenium pro furto appellauerit et negotiauerit. (3) medius electus. (4) abiecit uerum sit et si l. redimendus est. (5) et, om. 5. (6) malus. (7) offeratur. (8) si non. (9) carebit.</p>	<p>apellauit et negauerit, iuratoris medius letus, quod fuerit quod [b]ligauit uero sit; sic latro reuerendus est si facultatem abiecit, et si facultatem distribuit, malis parentibus offeratur, si non redimitur, uita correpit.</p>	<p>[2] Si quis ingenum personam per furtum ligauerit^(a) et negator exteterit, XII iuratores medios electos dare debet quod furtum quem obiecit uerum sit, et sic latro redemendi se facultatem habeat. Si facultas deest, tribus malis parentibus offeratur, et si non redimitur, uita creat.</p> <p>(*) Pertz, Merkel and Boretius, who took Cod. 3 as basis for this §, printed: S. q. ing. pers. pro furto ligauerit. It is, however, doubtful whether ligare, to bind, be the word intended. The accused had, indeed, to redemere himself, but perhaps from the accusation, not from fetters. "Quod obli-gauerit uero sit," of Cod. 2 would suggest that obligare is the right word, and signified "to a case," in which case it = oblicere and appellare of the other texts. On ligare homines cf. L. Sal. 32, 87; Sohm, Proc. 135.</p>	<p>[2] Si quis ingenus^(a) persona^(a) furto^(b) ligauerit et negator exteterit, XII iuratores^(c) medius electos^(d) dare debet quod^(e) furtum quod obiecit uerum sit. Et^(f) si latro redimendi se habeat^(f) facultatem⁽⁺⁾; si facultas non^(h) deest, tribus malis⁽ⁱ⁾ parentibus offeratur, et^(h) non^(h) redemetur^(l) de uita conponat.</p> <p>(*) ingenum personam, 7. (2) pro furto, 6-8. (3) iuratorum, 7. (4) electus, 6-8. (5) ut, 7. (6) Quod, 7. (7) habet, 7. (8) 7^a adds: se redimat. (9) non, om. 6-8. (10) alius, 7. (11) e. si n., 7. (12) redemetur (redim-), 6-8.</p>
<p>[8] (+) Si quis furtum suum^(b) inuenerit occultae^(a) sine iudice compositione accepit, latroni similis est.</p> <p>(*) Cf. L. Baj. 9, 7, 16; Gund. 71; In. 36; Sohm, Proc. 166 (note 6). (2) suum, om. 5. (3) et occultae.</p>	<p>de occulte sine iudice conponat, accepit simile latrone sit.</p>	<p>LXVII. DE FURTU CELATO. Si quis furtum uult celare et occulte compositionem fecerit, et qui accepit, latronem similis est illi.</p>	<p>[8] Qui furtum uult celare et occulte sine iudice compositionem accipit (latroni similis est. (*) accepit, 6-8.</p>
<p>[4] Cuius^(a) manum ad ignem^(b) incendit^(c). Si quis ingenus in^(d) furtum inculpatus^(e) et ad ignem^(f) prouocatus, manum suam incendit^(e). De quantum inculpatus^(b), conponat.</p> <p>(*) Cul. (2) (ineum, corr.) eneum. (3) incendit. (4) in, om. 5. (5) inuenit. (6) eneum. (7) incenderunt. (8) add: fuerit furtum.</p>	<p>LXXVIII[1]. SI HOMINEM INGENUO IN FURTO APPELLAUIRET TITULUS. Si quis ingenus in furtum inculpatus fuerit et deinde manducatur, et manum suam de quantum in culpa inuentus est conponat.</p>	<p>LXVIII. DE MANU AD ENEUM INCENSAM. Si homo ingenus in furtum inculpatus et ad eneo ei manum incendit, quantum inculpatus fuerit tantum conponat.</p>	<p>[4] Si homo ingenus in furto^(a) inculpatus^(b) aut^(c) ineam prouocatus manum incendit, quantum inculpatus^(d) furtum conponat.</p> <p>(*) furu, 6, 8. (2) -tus, 6, 8. (3) ad, 6, 8. (4) inculpatus (7 adds: est), 6-8.</p>
<p>[5] Ut seruus ad furtum^(a) ambulauerit^(a). Si seruus fuerit inculpatus in^(b) furtum, et^(c) requiratur dominus^(d) ut ad xx noctes ipsum ad mallum praesentet, et si dubietas^(e) est^(e) ad sorte^(f) ponatur. Quod si in^(e) placitum sunnis detricatur^(b), ad alias xx noctes ita fiat⁽ⁱ⁾, et^(h) praesentetur caude seruus^(b) consimilis tres et de electos⁽ⁱ⁾ alios tres debet⁽ⁱ⁾, qui sacramenta firment^(m) per^(a) placita quod lex salica^(g) habet fuisse completo. Et dominus^(g) seruum non praesentetur⁽ⁱ⁾, legem^(r) unde inculpatus⁽ⁱ⁾ conponat et cessionem⁽ⁱ⁾ seruum⁽ⁱ⁾ faciat.</p> <p>(*) sortem exeat. (2) de. (3) et, om. 5. (4) domino. (5) dubitasset. (6) sortem. (7) in, om. 5. (8) detricat, also in 5. (9) faciat. (10) ad-prosecuntur causa de seruis. (11) electis aliis III testes debent. (12) firment. (13) pro. (14) salica. (15) domino. (16) praesentauerit. (17) lege. (18) inculpatur. (19) cessionem de seruo.</p>	<p>[1] Seruus in furtum inculpatur, requiratur dominum ut ad xv noctes in mallum praesentet, et si dubietas est ad sortem ponatur. Quod si placitum sunnis detricauerit, ad alias xv noctes ita fiat, et prosequatur cause de suos consimilis III elictus alius III debet, qui sacramenta firment pro supplicationem^(a) debet eum liberare^(b); et si dominus non praesentauerit, legem unde inculpatur conponat et cessionem de seruo faciat.</p> <p>(*) The words suprl. - liberare, which are not found in any of the other texts, and could hardly have been corrupted from placita quod lex salica habet fuisse completum, in 1, (3), 4, 6-8, seem to indicate either an addition to 2 not found in the other Codd., or some omission in 1, 3, 4, 6-8.</p>	<p>LXVIII. SI SERUUS IN FURTUM INculpatur. Requiratur ad omnino ut in xx noctes ipsum in mallum praesentet, et si dubietas est ad sortem ponatur; quod si placitum suum detricauerit, ad alias xx noctes ita placitum faciat, et prosequatur cause de suos consimiles tres et de electos alios tres debet esse completum. Quod si dominus seruum non praesentauerit, legem unde inculpatur conponat et de seruo cessionem faciat.</p>	<p>[5] Si seruus in furtum^(a) fuerit^(b) inculpatus, requiratur domino aut^(c) xx noctes ipsum^(d) in mallo^(e) praesentet^(f), et si dubietas est ad sortem^(h) ponatur. Quod si placitum sunnis non detricauerit, et⁽ⁱ⁾ alias xx noctes ita fiat⁽ⁱ⁾, et prosequatur^(l) cause de suos^(m) consimiles⁽ⁿ⁾ III^(o) dabit⁽⁺⁾, qui sacramenta firment pro placito^(p) quod lex salica habet fuisse completum^(q); et^(r) dominus seruum non praesentauerit, legem unde inculpatur conponat et de seruo faciat cessionem.</p> <p>(*) furu, 6, 8; furto, 7. (2) fuerit, om. 7. (3) ut ad, 6, 8; ad, 7. (4) ipse, 7. (5) mallum, 6-8. (6) praesentetur, 7. (7) sortem, 6-8. (8) 7^a adds: per. (9) fietur, 6; fiet, 8. (10) persecutor, 6-8. (11) suis, 7. (12) consimilibus, 7. (13) 6-8^a add: et de electos alios tres. (14) 6^a add: lex salica. (15) placita, 6, 8. (16) 7^a adds: est. (17) 7^a adds: si.</p>
<p>[6] (+) Si seruus manum miserit^(a) sortem mala priserit, dominus^(a) serui solidos III reddat, et seruus ille^(b) CCC ictus^(c) accipiat.</p> <p>(1) <i>Witt</i> § 6. cf. Sohm, Proc. p. 210. (2) ipsam sorte mala presumpserit dominum. (3) ipse. (4) ictus.</p>	<p>[2] Si seruus minus tremisse⁽⁺⁾ sortem^(a) nuam^(leg. malam) priserit, dominus serui tres solidos soluat, et seruus ille CCC ictus accipiat.</p> <p>(*) Codd. 1 and 5 do not say anything of minus tremisse, though this is perhaps concealed in manum miserit of Cod. 1, and manum ipsam of Cod. 5. (2) sorte nua prinderit, Puh.</p>	<p>LXX. [Sine rubrica]. Similiter seruus minus tremisse inuolauerit, de⁽⁺⁾ quo inculpatur legibus conponat et de seruo cessionem faciat.</p> <p>(1) Cod. 3 seems to repeat here the last words of the preceding §.</p>	<p>[6] Si seruus minus tremisse^(a) inuolauerit et male^(b) sorte priserit^(c), dominus serui^(d) III solidos soluat. Et seruus ille CCC ictus^(e) accipiat flagellorum.</p> <p>(*) tremisso, 6-8. (2) mala, 6-8. (3) priserit, 6, 8; praserit, 7. (4) seruus, 7. (5) ictus, 6, 8.</p>
<p>[7] Si quis mancipia^(a) aliena tenuerit, dies XL redderet⁽⁺⁾, latro mancipiarum teneatur obnoxius.</p> <p>(*) al. manc. iniuste t. aut infra XL d. non reddiderit.</p>	<p>[1] SI QUIS ALIENA mancipia iniuste tenuerit et infra dies XL non eas reddiderit, latro mancipiarum teneatur obnoxius.</p>	<p>LXXI. DE MANCIPIA ALIENA INIUSTE DETENTA. Si quis mancipia aliena iniuste tenuerit et inter dies quadraginta non reddiderit, ultra mancipiore teneatur obnoxius.</p>	<p>[7] Si quis in^(a) mancipia aliena iniuste tenuerit et intra^(b) dies LX^(c) non reddiderit^(d), ut latro mancipiorum teneatur obnoxius.</p> <p>(*) in, om. 6-8. (2) inter, 6-8. (3) XL, 6-8. (4) redderet, 6, 8.</p>
<p>[8] (+) Si lex de hunc^(a) quod in^(b) culpa a sorte iacet^(b) et mala sorte^(c) praserit^(d), medietate ingenuae^(e) lex conponat. Et sex iuratores medius donare debet electus⁽⁺⁾.</p> <p>(1) <i>Witt</i> § 8. cf. L. Sal. 76, 9; Sohm, Proc. 200. (2) hoc. (3) inculpatur ad sorte et iecerit. (4) sortem. (5) (praesent, corr.) praserit. (6) ingenium conponat ad VII iuratores donare debet.</p>	<p>[2] Si lex de hoc quod inculpatur ad sortem adiacit et mala sorte praserit, medietatem ingenui conponat, et septem iuratoris medius elictus dare debet.</p>	<p>[LXXII. Sine rubrica]. Si ledus de quod inculpatur ad sortem ambulauerit et mala sorte coeperit, medietatem ingenui legem conponat, et sex iuratores medius electos dare debet.</p>	<p>[8] Si litus de quo inculpatur⁽⁺⁾ ad sortem ambulauerit mala sorte^(a) praserit^(b), medietatem ingenui legem conponat. Et iuratores VI^(c) medius^(e) electos dare debet.</p> <p>(1) -tus, 6, 8; -tus est, 7. (2) sorte, 6, 8. (3) priserit, 6, 8; praserit, 7. (4) D sex medius, 6, 8; duodecim medius, 7.</p>

PACTUS PRO TENORE PACIS (Decreto Chlotharii regis).

Codd. 1 & 5.	Codd. 2.	Codd. 3.	Codd. 4 (6), 6-8.
<p>intercedente conuidio (*), non fuerit praesentatus, ipse dominus status sui iusta modum culpe inter fredo et fedo (*) compensetur (*).</p> <p>(*) Cf. Sohm, Proc. 130, 158, 202; id. R. u. Ger. 302; Capitul. in Mon. Germ. Legg. I. p. 15 c. 19. (*) possideant. (*) domino. (*) Cf. L. Sal. 35. 7. (*) cum iudicium fuerit p. ipsum dominum in status sui iusta modum c. in fredo. Et effectum compensatur.</p>	<p>intercedentem concludium, non ei fecerit, ipsi dominus status sui iusta modo sui culpe inter fredo et feitum compensetur.</p>	<p>intercedentem concludio, non fuerit praesentatus, ipse dominus status tres iuxta modum et inter fredo et faido compensabitur.</p>	<p>interiudende (*) concludio (!), non (=) fecerint (*), dominus status sui iuxta modum culpa inter (*) fredo et faido (*) compensabit (*).</p> <p>(*) potentioribus, 6^a-8^a. (*) seruis, 6^a-8^a. (*) suspectos, 6^a-8^a. (*) a. om. 6^a-8^a. (*) infra, 6^a-8^a. (*) ipse, 6^a-8^a. (*) propebare, 6^a-8^a. (*) institutum, 6^a-8^a; instatum, 6^a-8^a. (*) placitum, 6^a-8^a. (*) interiudende, 6^a-8^a; faciente, 6^a; faciendi, 7^a; facienti, 8^a. (*) concludi, 6^a-8^a. (*) non, om. 7^a. (*) fecerit, 6^a-8^a; 6^a-8^a add: ipse. (*) in in, 6^a-8^a; in, 8^a. (*) fredo, 7^a. (*) faidum, 6^a-8^a; fredo, 7^a. (*) -birur, 6^a-8^a.</p>
<p>[10*] Si seruis ante amonitus (*) dominum defuerit, culpa dominum (*) restituit et de seruo faciat cessionem, ut cum inuentus fuerit uindicta (*) facta (*). (*) monium domini fuerit capitale domino. (*) detur uindicta.</p>	<p>Seruis tum admonitus domino defuerit, capitale dominus restituit et de seruum dominus faciat cessionem futurum, et cum inuentus fuerit detur uindictam.</p>	<p>Si seruis ante admonitum dominum defuerit, capitale dominus restituit et de seruo faciat cessionem, aut cum inuentus fuerit detur ad uindictam.</p>	<p>Si seruis ante admonitum (*) dominum (*) defuerit, dominus (*) restituit et de seruo faciat cessionem (*), ut (*) cum inuentus fuerit (*) detur (*) uindicta (*).</p> <p>(*) munium, 6^a-8^a. (*) ad dominum, 6^a-8^a. (*) capitale domino, 6^a-8^a. (*) concessionem, 6^a-8^a. (*) et, 6^a-8^a. (*) fu., om. 6^a-8^a. (*) datur, 6^a-8^a. (*) uindictam, 6^a-8^a.</p>
<p>[13] Si quis occulte de res (*) ibi furatas aut quodlibet latrone (*).</p> <p>(*) rem furate a quolibet latronem uel quemlibet culpabilem.</p>	<p>LXXXV[I].</p> <p>SI QUIS OCULTE REM SIUE CONPOSSIONEM ad quemlibet latronem acciperet ut (+) res quem latronis culpam subiaceat, fures tamen iudicibus presentibus; nullus latronis ut quemlibet culpabilem occultare presumat. Cui (+) si fecerit, similis illi subiaceat culpe.</p> <p>(+) leg. (*) uterque latronis culpae subl.; fur. t. l. presentetur; n. latronem aut quemlibet c. o. p. Qui &c.</p>	<p>LXXXVIII. DE LATRONES AD ECCLESIAM FUGIENTIBUS.</p> <p>Quis occulte de rem sibi furatam quolibet latronem</p>	<p>[13] Si quis occulte de (*) rem sibi furatam (*) a (*) quolibet (*) latrone (*) compositionem (*) accepit (*) utraque (*) latronis (*) culpa subiaceant (*).</p> <p>(*) d. r. s. furata, 6^a; rem sibi furata, 7^a; de re sibi furata, 8^a. (*) aut quodlibet, 6^a-8^a. (*) latrone, 7^a; et latronem, 8^a. (*) coup, om. 7^a. (*) accipiet, 6^a-8^a. (*) utrique, 7^a. (*) latrones, 6^a-8^a. (*) 6^a-8^a omit: subiaceant, ch. 14 & 15. and first part of ch. 16 to ut continuo capitale &c.</p>
<p>[14] (*) (+) uel quemlibet culpa, sicut episcopo conuenit, de atrio ecclesiae (+) quibus atriae clausae non sunt, utraque partibus parietum terrae spatium pro atriae obseruetur arripens; nullus confugiens foris antedicta loca pro operum chepeditatis educat (*). Quod si fecerit et capti fuerint, ad digne sibi supplicio condempnentur (*).</p> <p>(*) 5 unites the three first words with the preceding § and commences this § thus: Si quis cum episcopo c. d. a. e. q. a. clausa n. sint utriusque p. parietum terre arripens uno pro a. o. n. c. foras a. l. p. o. cupiditatis educat. Quod si fuerit, corr.) si non fuerit e. c. fuerit a. dignum s. supplicium condempnentur. (†) There is no break in the MS. (*) Codd. 6^a-8^a add: si re (sic), which suggest the reading: seducatur eaire. (‡) Cf. L. Al. Hloth. 3-5; Baj. 1, 7; Fris. Add. Sup. 1; Ed. Roth. 272; L. Llu. 143; Par. Sax. 2; L. Sax. 28; Wisig. IX. 3; Alf. 2. 5.</p>	<p>LXXXVI[I]. [Sine rubrica].</p> <p>Nullus quemlibet culpabilem, sicut cum episcopo conuenit, de atrio ecclesiae extrahere presumpserit, cannonibus feriat; quod si sunt ecclesie quorum clausae non sunt, ab utraque partibus parietum terre expacium arripens pro atrio obseruetur; nullus confugiens foris antedicta loca properam cupiditatis se dicat; quod non sit et capti fuerint, ad dignum sibi supplicium condempnentur.</p>	<p>. uel quemlibet culpabilem, sicut cum episcopo conuenit, de atrio ecclesiae sint, utraque partibus parietum terrae spatium arripens pro atrio obseruetur; nullus confugiens foris antedicta loca properam cupiditatis educat; quod si fecerit et capti fuerint, ad dignum sibi supplicium condempnentur.</p>	<p>[14] Nullus latronem uel (*) quemlibet culpabilem, si quid (*) cum (*) episcopo conuenit, de atrio ecclesiae extrahere (*) presumat (*). Quod si sunt ecclesiae non (*) sint, utraque partibus parietum terrae spatium arripens pro atrio obseruetur. Nullus confugiens foris antedicta loca pro operum cupiditates se ducat. Quod si eit et capti fuerint, ad dignum sibi supplicium condempnentur.</p> <p>(*) uel, om. 6^a-8^a. (*) sicut, 6^a-8^a. (*) sumus, 6^a-8^a. (*) trahere, 6^a-8^a. (*) praesumat, 6^a-8^a. (*) quibus atria clausa non sint utraque parte p. t. s. arripens p. a. obseruetur. N. confugiens l. a. l. properam cupiditate se dicat si re scire, 7^a quod si fecerit et capti f. a. d. a. s. condempnentur, 6^a-8^a.</p>
<p>[15] Quod si cuiuslibet seruis deserens (*) domino suo ad ecclesiae confugiens (*), ubi primum dominus (*) eius ad (*) imperii continuo (*) excusatus reddatur.</p> <p>(*) deserens. (*) confugerit, corr.) confugerit. (*) dominum. (*) aduenit.</p>	<p>LXXXVII[I].</p> <p>Si cuiuslibet seruis ad quocumque deserat confugium fecerit, primum dominus eius aduenit cito excusatus reddatur, futurum ut si de precium (*) aduenit precium reddatur; tamen aduentionem perientes redere noluerit precium soluat, futurum cum inuentus si placit, receptum precium, seruis dominum refermetur.</p> <p>(†) Cf. § 11 above.</p>	<p>[9] Quod si cuiuslibet deseruens domino suo ad ecclesiam confugerit, ubi primum dominus eius aduenit continuo excusatus reddatur, futurum se de pretium conuenit non negetur; quod si repetent domino datus non fuerit sed fugerint, illi qui eum reddere noluerit eius pretium reddat; postmodum si inuenit et placerit, receptum pretium, domino reformetur.</p>	<p>[15] Quod si cuiuslibet seruis deserens suus (*) dominus (*) ad ecclesiam (*) confugerit (*), ubi (*) primum (*) dominus eius aduenit omnium (*) rerum (*) excusatus reddatur, futurum (*) aut si de pretio domino reformetur.</p> <p>(*) suo domino, 6^a-8^a. (*) sum dominum, 7^a. (*) ecclesias, 6^a-8^a. (*) confugerit, 6^a-8^a. (*) ubi, 6^a; et ubi, 7^a. (*) prius, 6^a-8^a. (*) contentio, 6^a-8^a. (*) furtum ut se de pretium (precio) redimat, 6^a-8^a; these Codd. end here.</p>
<p>[16] De fiscalibus ut (*) omnium dominum censuimus; pro itinere (*) pacis iubemus ut in truste electi centenariae (*) ponantur, per quorum fide (*) atque sollicitudine (*) pax praedicta seueritas (*). Ut centenariae latro licet prae esse caritatis indisrupta uinculum ut centenariae (*) inter communes prouintias licentiam habeant (*) latrones sequi uel uestigia adsignata (*) minare aut in truste qua defecerit (*), sicut dictum est, causa remaneat, ita ut continuo capitale (*) ei quem (*) perdidit (*) reformare festinet (*), et latronem perquirat; quem (*) sine truste peruenit (*), medietate (*) sibi uindict uel dilatura (*) si fuerit (*), de facultate latronis (*) ei qui (*) damno (*) pertulerit (*) sartiatur. Nam qui (*) latronem cooperit, integra (*) sibi compositione (*) somul (*) et solutione (*) uel quicquid de dispendii fuit (*) remeant (*) et; fretus tamen iudicium (*) in cuius prouintia latro est reuocatur (*).</p> <p>(*) ut ad o. domus censuimus. Pro tenore. (*) centenarii. (*) fidem. (*) sollicitudinem. (*) seruetur propiciante LXXII deo inter nos germanitatis caritatis indisruptum u. ut centenarii. (*) habent l. persequere u. u. adiuuata. (*) defecit. (*) capitale. (*) qui. (*) perdidit. (*) festinat. (*) qui. (*) peruenient. (*) medietatem. (*) delatura. (*) fuerint. (*) latrones. (*) quidem non. (*) pertulit. (*) add: persequi. (*) integram. (*) compositionem. (*) simul. (*) solutionem. (*) fecerit reuocauerit. (*) iudici. (*) reseruetur.</p>	<p>LXXXVIII[I]. Ut in truste electi centenarius ponantur. Pro (*) fiscalibus et omnium domibus censuum (*); pro timore pacis iubemus, in truste electi centenarius ponantur, per eorum ad que sollicitudinem pax interdicit obseruetur; et quia deo propicio germanitas uinculum caritatis custoditur; centenarius ergo uel qui in troste esse dicuntur, abent latronis persequere uel uestigia adsignata tamen menare et in truste qui defuerit, sicut dictum est, cum sarciatur ut continuo capitale et qui perdidit refermetur. Ita tamen ut latronis perquirant, quem si truste per se inuenient, medietatem compositionem sibi uindict, capitale uel dilatura si fuerit, de facultate latronis ei qui furtum pertulit sarciatur; nam si per se latrone cooperit, integra sibi compositione uel dissulutione uel quicquid dispendii fuerit, reuocauerit; fretus tamen iudicibus in cuius prouintia est latror stratur reuocentur.</p> <p>(†) Boretius (p. 104) connects Pro (De) fiscalibus et (vel) omnium domibus (domos, dominum, dominus) with the preceding § and translates: As regards fiscal and private houses, we have ordained the same as have respecting churches. Or, in case we read dominus for domibus, he would translate: this regards fiscal and private slaves. Cf. Sohm, R. u. Ger. 188 sqq.</p>	<p>[LXXVIII]. VT FISCALES IN TRUSTEM EANT.</p> <p>De fiscalibus uel omnium domos censuimus; pro tenore pacis in truste electi centenarii ponantur, per quorum fidem atque sollicitudinem pax praedicta obseruetur. Et quia propiciante domino, inter nos germanos fratres caritas indisrupta uinculo custoditur, centenarii inter communes prouintias licentiam habeant latrones persequere uel uestigia adsignata minare, aut in truste qua defecerit, sicut dictum est, causa remaneat, ita ut continuo capitale ei qui perdidit, reformare festinet, tamen ut latronem perquirat; quem in truste inuenit, medietatem sibi uindict uel delaturas si fuerit, de facultate latronis ei quod dum non pertulit sarciatur. Nam qui persequi latronem uel quicquid dispendii fuerit reuocatur; fredus tamen iudices in cuius prouintia est latro reseruetur.</p>	<p>[16] De fiscalibus ut contra dominus censuimus; pro timore pacis iubemus ut in truste electi centenarii ponantur, per quorum fidem atque sollicitudinem pax praedicta seruetur. De qui, adpropiciante domino, inter nos germanitatis caritas indisrupta uinculo custoditur, centerii inter communes prouintias licentiam habeant latrones persequi uel uestigia adsignata minare, et in truste qua defecerit, sicut dictum est, causa remaneat, ita ut (*) continuo capitale ei qui perdidit (*) reformare festinet, et latronem perquirat. Quem si in truste peruenit (*), medietatem sibi uindict uel delaturam (*) si fuerit, de facultate latronis et qui damnum pertulit sarciatur (*). Nam si persequens latronem conperit (*), integram sibi compositionem simul et solutionem uel quicquid dispendii fuerit reuocabit (*); fretus (*) tamen iudici in cuius pago est reseruetur.</p> <p>(†) Texts 6^a-8^a commence here again. (*) perdidit, 6^a-8^a. (*) peruenit, 6^a-8^a. (*) delatura, 6^a-8^a. (*) sancitur, 7^a; sicutur, 6^a-8^a. (*) cui perit, 6^a-8^a; ceperit, 7^a. (*) reuocauit, 6^a-8^a. (*) fredus, 7^a.</p>

Codd. 1 & 5.	Cod. 2.	Cod. 8.	Codd. 4 (6), 6-8.
<p>[17] Si quis ad^(a) uestigio uel latrones^(b) persequendo admonitus penitus^(c) uenire noluerit, solidos v iudice^(d) condemnatur.</p> <p>^(a) a. ^(b) latronem persequendum ammonitus ponitur. ^(c) a (iude, corr.) iudice.</p> <p>[18] Et qui in dei nomine^(a) non pro pacis tenere constituimus, in perpetuo^(b) uolumus custodire. Hoc statuentes ut si quis ex iudicibus hunc decretum uiolare praesumpserit, uitae^(c) periculum^(d) se subiaccere cognoscat^(e).</p> <p>^(a) nomina pro tenore pacis c. l. perpetuum u. c. ^(b) ante. ^(c) pericula. ^(d) cognoscat.</p>	<p>LXXXVIII [XC]. [Sine rubrica].</p> <p>Si quis ad uestigium uel ad latrone persequendo ire noluerit, si moniti fuerunt, et si eos sunnis non detenuerit, solidos xv culpabilis iudicetur,</p> <p>et in dei nomine pro timore pacis constituemus, et in perpetuo uolumus custodire, interdicentes.</p> <p>LXL[II]. Si quis a iudicibus hec uiolare presumpserit, uita incurrat periculum, et sta omnia ante dicta nostra sicut priora stare iubemus.</p>	<p>[LXXX. Sine rubrica].</p> <p>Si quis ad uestigium uel latronem persequendum admonitus uenire noluerit, quinque solidos iudicio damnetur,</p> <p>et quia in dei nomine pro pacis tenere constituimus, in perpetuum uolumus custodire, hoc est atuentis ut si quis ex iudicibus hunc decretum uiolare presumpserit, uita periculum se subiaccere pertimiscat^(a).</p> <p>^(a) Here follow in the MS., as tit. 81-83, the tit. 78, 42 and 75 of the Lex Burgundionum.</p>	<p>[17] Si quis ad uestigio^(a) minandum uel latronem persequendum aduenire^(b) admonitus^(c) noluerit, v^(d) solidos condemnatur.</p> <p>^(a) uestigium, 6-8. ^(b) admonitus uenire, 6-8. ^(c) VI, 7.</p> <p>[18] Sicque^(a) in nomine dei pacis tenere^(b) constituimus in perpetuum uolumus custodire^(c), hoc statuentes ut si quis ex iudicibus hunc decretum uiolare praesumpserit, uita periculum^(d) subiaccere cognoscat^(e).</p> <p>^(a) Et quia, 6-8. ^(b) tenorem, 7. ^(c) constare, 7. ^(d) periculo, 7. ^(e) cognoscat. Explicit, 6; noscatur, 7.</p>

[It is not impossible that here should follow the Capitulare Karoli Magni, A.D. 803, which contains chapters which Charlemagne, according to the testimony of four MSS., added to the Salic Law. It has, however, been omitted here, 1°. because Boretius (die Capitularien im Langobardenreich, pp. 71-85) seems to have proved that this Capitulare does not belong exclusively to the Lex Salica; 2°. because a reproduction of the document seemed to be superfluous, it being found in the Monum. Germ. Legg. i. 112. Cf. Peyron, in Mem. della R. Acc. d. scienze di Torino, ser. II, tom. VIII, p. 162].

CAPITULARE LUDOVICI PRIMI.

(Capp. Legi Salicae add. A.D. 819).

This Capitulary is found 1) in MS. Paris. Lat. 10758 (164 bis suppl.); 2) in Paris. Lat. 4632; 3) in Paris. Lat. 4628 A. It has already been published: 1°. by Pertz (Monum. Germ. Legg. i. 225); 2°. by Merkel (Lex Salica, p. 48); 3°. by Boretius as 7th capitular.

IN^(a) NOMINE DOMINI. INCIPIUNT CAPITULA LEGIS SALICAE^(b).

I. DE CAPITULO^(a) I^(b) [LEGIS SALICAE]^(c) ID EST DE MANNIRE^(d). DE HOC CAPITULO [iudicatum est], ut ille qui manitur spatium manitionis suae per XL noctes habeat; et si comes^(e) infra^(f) supradictarum noctium numerum mallum si^(g) uero^(h) non habuerit, ipsum spatium usque ad mallum comitis extendatur; et deinde detur ei spatium [ad respectum] ad VII noctes. Inde⁽ⁱ⁾ non noctium spatia^(j) sed proximus^(k) mallus^(l) comitis ei concedatur.

^(a) In - salicae, om. 2. ^(b) capitale, 3. ^(c) The words between [] in this document occur in Cod. 2 only. ^(d) manire, 2. ^(e) Cf. Söhm, R. u. Ger. Ges. ^(f) Intra, 2. ^(g) suum, 2. ^(h) exinde, 2. ⁽ⁱ⁾ spatia, 2; spacie, 3. ^(j) proximos, 2; proximum, 3. ^(k) mallum, 3.

II. DE XII^(a) CAPITULO LEGIS SALICAE (tit. 10 § 3 of Cod. 6, &c.). Si quis seruus alienum occiderit uel uendiderit uel ingenuum dimiserit, MCCC denarios qui faciunt solidos XXXV culp. iud., excepto capite et dilatura. De hoc capitulo iudicatum est ab omnibus, ut, si ille seruus qui iniuste uenditus uel ingenuus dimissus apparuit, non alter pro eo in loco^(b) illius restituarit; quia dixerunt aliqui quod^(c) idem^(d) seruus, qui ingenuus dimissus fuerat, denuo ad seruitium reddere^(e) non debeat sed pristino^(f) domino et seruitio restitutus fiat iudicauerunt.

^(a) XI, 2. ^(b) locum, 2. ^(c) que id est, 2. ^(d) redire, 2. ^(e) 2 adds: et.

III. DE XIII^(a) CAPITULO LEGIS SALICAE (tit. 13 § 9). Si quis ingenuus ancillam alienam in coniugium acceperit, ipsi^(b) cum ea in seruitio implicetur. De hoc capitulo iudicatum est ab omnibus, ut si ingenua femina quemlibet seruum in coniugium sumpserit, non solum cum ipso seruo in seruitio permaneat, sed etiam^(c) omnes res quas habet si eas cum parentibus suis diuisas tenet ad dominum, cuius seruus in coniugium accepit, perueniant; et si cum parentibus suis res paternas uel maternas non diuisit, nec alia^(d) querenti respondere nec cum suis heredibus in rerum patrum hereditate ultra diuisa^(e) accedere possit. Similiter et si francus^(f) homo alterius ancillam in coniugium sumpserit, sic^(g) faciendum esse iudicauerunt.

^(a) Ipse, 2. ^(b) 2 adds: et. ^(c) alcul, 2. ^(d) diuisor, 2. ^(e) fraccus, 2. ^(f) sic, om. 2.

IV. ITEM DE EODEM CAPITULO (tit. 15). Si quis uxorem alienam uiuo marito tulerit, VIII denarios qui faciunt solidos CC^(a) culpabilis iudicetur. De hoc capitulo iudicatum est^(b), ut uiuo marito qui^(c) eadem uxor contra legem subtracta fuerat, ab illo qui eam ei iniuste tulerat cum lege superscripta id est CC^(d) solidis reddita fiat.

^(a) 2 has in both places: CCC, though an attempt seems to have been made in the first instance to erase the last C. ^(b) est, om. 2. ^(c) cui, 2.

V. DE XXXVI^(a) CAPITULO (tit. 24 § 5). Si quis puer infra XII annos aliquam culpam commiserit fredus ei non requiritur. De hoc capitulo iudicatum est, ut si infans infra XII annos res alterius iniuste sibi usurpauerit, eas^(b) excepto fredo cum lege sua componat^(c), et item^(d) maniri^(e) sicut ille [maniri] potest^(f) cui contra legem fecit, et ita a comite ad mallum suum adducatur sicut ille^(g) adduci^(h) potest cui contra legem fecit. De hereditate uero paterna uel materna si aliquis eum⁽ⁱ⁾ interpellare uoluerit, usque ad spatium XII annorum expectare iudicatus est.

^(a) XXVI, 2. ^(b) eos, 2. ^(c) reddat, 2. ^(d) ita, 2. ^(e) maniriatur, 3. ^(f) potest, it in none of the Codd. ^(g) addici, 2. ^(h) eum, om. 2.

VI. (tit. 25 §§ 5 & 6). Iudicatum est ab omnibus, ut si francus homo uel ingenua femina^(a) sponte sua^(b) implicauerit se, ut si res suas, dum in libertate sua permanebat, ad^(c) ecclesiam^(d) dei aut^(e) cuiuslibet legibus tradidit, ipse cui tradit^(f) fuerit eas^(g) habere et tenere possit; et si filios uel filias dum in sua fuit libertate genuerunt, ipsi liberi permaneant.

^(a) 3 adds: in seruitio. ^(b) suam se, 2. ^(c) ad, om. 2. ^(d) ecclesiae, 2. ^(e) aut, om. 3. ^(f) eas - genuerunt, om. 2.

VII. DE XXXVI^(a) CAPITULO (tit. 35 § 5). Si quis seruus hominem ingenuum occiderit, ipse^(b) homicida pro medietate compositionis parentibus hominis occisi traditur^(c), et aliam medietatem dominus serui se^(d) nouerit soluturum^(e), aut si legem intellexerit, poterit se obmalare ut leodem^(f) non soluat. Quia nullum^(g) de ecclesiastico aut beneficiario uel alterius persona^(h) seruo⁽ⁱ⁾ discretionem lex facit^(j), si ita ecclesiastici aut beneficiarii serui sicut liberorum^(k) tradi aut dimitti possunt, [ad interrogationem domini imperatoris reseruari uoluerunt].

^(a) XXXVII, 2. ^(b) ipse, 2. ^(c) tradatur, 2. ^(d) si, 2. ^(e) soluturum, 2. ^(f) leodem, 2. ^(g) nullum, 2. ^(h) persona, 2. ⁽ⁱ⁾ seruo, om. 2. ^(j) facit, 2. ^(k) liberum, 2.

VIII. DE XLVI^(a) CAPITULO [tit. 44] id est qui uiduam in coniugium accipere uult, iudicauerunt homines^(b) ut non ita sicut in lege salica scriptum est eam accipiat, sed cum parentorum consensu et uoluntate, uiro^(c) usque nunc antecessores eorum fecerunt in coniugium sibi eam sumat.

^(a) omnes, 2. ^(b) uelut, 2.

VIII. DE XLVII^(a) CAPITULO (tit. 45 § 3) de eo qui uillam alterius occupauerit. De hoc capitulo iudicauerunt, ut nullus uillam aut res alterius^(b) migrandi gratia per annos tenere uel possidere possit; sed in quacumque die inuasor illarum ferus interpellatus fuerit, aut^(c) easdem res querendi^(d) reddat aut^(e) eas si potest iuxta^(f) legem se defendendo^(g) sibi uindict.

^(a) alterius, om. 2. ^(b) ante, 3. ^(c) querenti, 2; quirendi, 3. ^(d) ante, 3. ^(e) iuste defendendo, 2.

X. DE AFFATOMIE^(a) [tit. 46] DIXERUNT QUOD RADICTIO^(b) FUISSET. De hoc capitulo iudicatum^(c) est^(d) ut sicut per longam consuetudinem antecessores eorum facientes habuerunt, ita et omnes qui [in] lege salica uiuunt, inantea habeant et faciant.

^(a) afatomie, 2; afatomie, 3. ^(b) traditio, 2, 3. ^(c) iudicauerunt, 2.

XI. Et hoc iudicauerunt, ut si seruus cartam ingenuitatis adtulerit, si^(a) seruus eiusdem cartae auctorem legitimum habere non potuerit^(b), domino^(c) serui ipsam cartam falsare liceat.

^(a) si - potuerit, om. 3. ^(b) domini, 2.

XII. Et hoc iudicauerunt, ut omnis qui alteri aliquid querit licentiam habeat prius sua testimonia producere contra eum. Et si ille cui queritur dixerit, quod legibus teneat ea que tenet et talia^(a) sunt^(b) testimonia qui^(c) hoc ueraciter adfirmare possit; iudicauerunt ut huius rei^(d) ueritas secundam capitulo^(e) domni imperatoris que prius^(f) pro lege tenenda constituit^(g) rui^(h) ueritas comprobetur.

^(a) alias in, 2. ^(b) que, 3. ^(c) regi, 2. ^(d) capitula, 2. ^(e) prius, om. 2. ^(f) Capit. legg. addenda 87 c. 10 (Mon. Germ. Legg. i. 211). ^(g) regi, 2.

[After this Capitulare follow in Monum. Germ. Legg. i. fol. 227: "Responsa misso cuidam data (Capitula legi Salicae addenda), circ. A.D. 819," which it was not thought advisable to insert here].

EXTRAVAGANTIA.

A.

CODD. 7, 8, 9.	COD. 10.	LEX EMEND.
<p>XCVI^(*). DE EO QUI FILIAM ALIENAM SPONSAUERIT^(*) ET SE RETRAXERIT^(*).</p> <p>Si quis filiam alienam sponsauerit^(*) et se^(*) retraxerit et^(*) eam noluerit prindere^(*), mal frifastina^(*), [MMD den. qui fac.] sol. LXIII^(*) culp. (s) iud. (s)</p> <p>(†) Cf. L. Alam. 53, 54; Ed. Roth. 178-181; Baj. 8, 12. (*) sponsauerit, g. (*) no rubric in B-H. (*) B-H add: exinde. (*) aut eam in coniugio accipere noluerit, B-H. (*) prindere, g; prindere, g. (*) frifastina, g. (*) componat, B-H.</p>	<p>I.</p> <p>LXX. De eo qui Filiam alienam adquisierit et se retraxerit.</p> <p>Si quis filiam alienam ad coniugium quæsierit, presentibus suis et puellæ parentibus, et postea se retraxerit, et eam accipere noluerit, malb. frifrastigena, MMD den. qui fac. sol. LXII & dimidium culp. iud.</p>	<p>LXX^(*). DE EO QUI FILIAM ALIENAM ADQUISIERIT^(*) ET SE RETRAXERIT.</p> <p>Si quis filiam alienam ad coniugium quæsierit, presentibus^(*) suis et^(*) puellæ^(*) parentibus^(*), et postea se retraxerit et eam accipere noluerit, MMD den. qui fac. sol. LXII cum dimidio culp. iud. (s)</p> <p>(*) LXVIII [LXXI] in 11 (Cod. Lugd.). (*) quæsierit, 11; desponsauerit et non uult eam accipere, Wolf. Aug. 8. (*) parentibus, 11. A. (*) et, om. 11. (*) puellæ, 11. (*) 11 add: suis. (*) This § is not in B.</p>
<p>XCVIII. DE TERRA CONDEMPNATA^(*).</p> <p>Si quis terram alienam condempnauerit^(*) et ei^(*) fuerit adprobatum, [MMD den. qui fac.] sol. LXIII culp. iud.</p> <p>(*) condemn-, & F; no rubric in B-H. (*) et, om. g.</p>	<p>II.</p> <p>LXXII^(*). De terra Commendata.</p> <p>Si quis alteri^(*) alicam terram suam commendauerit, et ei noluerit reddere, si eum admalluerit et conuinxerit, DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p> <p>(*) Cf. Waltz, 119.</p>	<p>[LXXI. DE TERRA CONDEMNATA.</p> <p>Si quis terra condempnata fuerit et ei fuerit adprobatum, sol. LXII cum dimidio culp. iud. (*)]</p> <p>(*) Pardessus remarks that this § is found in none of the Codd. of the Lex Emend. except in Paris. 4632.</p>
	<p>III.</p>	<p>[LXXII. DE INUICTU^(*) STRICTO^(*).</p> <p>[1] Si quis pitto alterius^(*) excusserit inuitu^(*) stricto^(*), CXX den. qui fac. sol. III culp. iud. (d)</p> <p>(*) So in Cod. Paris. 4632; inuitus tritico, Wolf. 20. 2. Aug. 8. (*) alterum, Pithouus. (*) malb inuitus tritico, Wolf; uult tritico, Pithouus. (*) Cf. L. Sal. 30, § 9 of Lex Em.</p> <p>[2] Si uero contra uolontatem^(*) domini^(*), et negare uoluerit, et ei fuerit adprobatum, capitale^(*) restituit et insuper MCCC den. qui fac. sol. XXXV culp. iud. (*)]</p> <p>(*) uoluntate domini, Wolf. (*) add: in locum, Wolf. (*) add: excepto capitale et delatura, Wolf.</p>
	<p>IV.</p> <p>LXXIII^(*). De cultello *Sexxauro.</p> <p>Si quis alteri^(*) cultellum furauerit et ei fuerit adprobatum, ipsum in loco restituit, et insuper DC den. qui fac. sol. XV culp. iud.</p> <p>(*) Cf. tit. XXXVII, § 25 under tit. VII.</p>	
	<p>V.</p> <p>LXXV. De muliere Grauida occisa.</p> <p>1^(*) Si quis mulierem grauidam occiderit, XXXIII den. qui fac. sol. DC culp. iud. Et si probatum fuerit quod partus ille puer fuerit, simili conditione pro ipso puero DC sol. culp. iud.</p> <p>(*) Cf. L. Sal. 24.</p> <p>2 Si quis puellam intra duodecim annos usque ad duodecimum impletum occiderit, sol. CC culp. iud.</p> <p>3 Si uero maiori ætate usque ad sexagesimum annum, * quo usque partum habere potuerit, occiderit, XXXIII den. qui fac. sol. DC culp. iud.</p> <p>4 Si postea fuerit occisa, quando iam partum amplius habere non potuerit, sol. CC culp. iud.</p>	
	<p>VI.</p> <p>LXXIX^(*). De Delatura.</p> <p>1 Si quis hominem occiderit, et quod lex habuit pro eo dederit, sol. XXX pro delatura componat.</p> <p>2 De puero aut liberto, sol. XV.</p> <p>3 De furtibus uero alijs, VII sol.</p> <p>4 Cause uero Dominicæ, in triplo componuntur.</p> <p>(*) Cf. Waltz, 109.</p>	

B.

From Cod. 33 (saec. X) of the Chapter at Ivrea. It was first published by Am. Peyron in the *Memorie della R. Accademia delle scienze di Torino*, 1846, p. 129 sqq.; afterwards (from Peyron's text) by Merkel (*Lex Sal. p. 99*) and Boretius (in *Behrend's Lex Salica*, p. 120).

1.

Si quis aliquem ad servitium mallaverit, et illo uadium dederit et fideiussorem posuerit, ut anthmallo legitimos (*), in patria de qua est, testes sue libertatis dare debeat, faciat tunc comes, in cuius [presentia mallatio facta est, duas epistolas uno] (b) tenore, et unam habeat ille qui mallat, alteram similem ille qui mallatur.

Veniente itaque illo qui mallatus est ad constitutum cum suis sacramentalibus, si ipse qui eum mallavit defuerit, faciat comes, in cuius presentiam ipse mallatus advenit, epistolam, et cum testibus ad mallatorem suum redeat, et ictum (*) de xv solidis ei det, qui ad placitum non venit constitutum, et placitum ei proponat aliud. Et si iterum ad placitum constitutum mallator venire distulerit, iterum det ictum de xv solidis; et mittat mallatus tertium constitutum mallatori, ut veniat ad testes recipiendum. Et si iterum mallator venire distulerit, det mallato ictum sol. xv, et faciat tunc comes notitiam cum raginburgiis et testibus (d). Et sic ipse qui mallatus ad servitium fuit, ab hoc die liber et ingenuus vadat, nec sit causatori ulla facultas amplius requirendi eum ad servitium.

(*) Sohm, R. u. Ger. Verf. (316) would read *legitimo*. (b) The words between [] have been supplied by Peyron, the MS. being illegible in these parts. (c) Cf. Sohm, R. u. Ger. 169 note 96. (d) Cf. Sohm, R. u. Ger. 365.

2.

Si (*) quis quemlibet mallaverit ad servitium, ut superius dictum est, qui in alia regione fuit natus, aut longe infra patria, et ille dicit quod ipsius servus non sit, et suam libertatem in suo anthmallo proportare possit, tunc comes faciat illum dare uadium ad suam libertatem proportandam. Et si ille dixerit quod fideiussorem habere non possit, tradat eum comes in manu mallatoris, ut eum salva custodia inlesum ducat in anthmallo suo ad suam libertatem proportandam. Et si ex paterna genealogia mallatur, adhibeat ex materna progenie [septem] testes qui proximiores sunt, et ex paterna quattuor, et sic se id[on]cet. Quod si v[er]o ex materna progenie mallatur, septem [testes] proximiores adhibeat [ex paterna], et quattuor ex materna progenie, et sic suam libertatem proport[et]; ita ex qua parte mundior est, ex ipsa parte plus dabit testes. Si autem tal[es] postquam pro[duxerit], dicat qui eum ammallavit non recipio istos testes, qu[ia] proximiores] habes, qui tibi dicant testimonium, et si ille dixerit quia non [habeo alios testes] quam istos, tunc ille qui eum ammallavit det contra illum [testimo]nia, qui sapiant eum propinquiores habere quos ad testimonium [dicendum adducat. Et si ille] qui mallatus est non vult se concredere, det ei qu[od] nde illa iura tamen et sic per pugnam contenta talia testimonia contra illum dare non potuerit

. det propinquos mallatus quos habet. Si autem eos mallatus est alicui aliquid tribuerit, vel premia dederit cuius servus effectus est.

(*) Cf. Sohm, R. u. Ger. Verf. 316.

3.

Si aliquis cartam falsam adclamaverit, et eam falsam ille facere [contendat] qui illam falsam adclamavit, prebeat ipse, cui falsa dicta fuit, duodecim sacramentales, et ipse sit tertiusdecimus, qui iurati faciant illam bonam; et sic se ille concredat qui eam dixit [falsam esse].

4.

Si aliquis cartam suam in mallo adduxerit, et aliquis illam dixerit falsam esse, et ille cui carta est dixerit eam magis esse bonam, quam falsam, et ille, qui falsam [esti]mauerit, subula statim transforavorit, adhibeat contra unumquemque testem ex vii testibus, qui eam firmaverunt, vii testes, qui fiunt insimul XLVIII (*), et sic iurati falsam illam faciant. Si autem ille, cuius carta est, se concredere noluerit, unus ex vii testibus, qui eam firmaverunt, et unus ex illis, qui eam ream dixerunt, per pugnam contendat.

(*) leg. XLVIII.

5.

In lege salica XII iuratores esse debent; ita tenent Franci. Nos tamen in Italia propter Hludouici et Lotharii capitulare cum sua manu septima. Testes autem vii contra Francum sint. Franci [autem] post testes non adfirmant sacramentum.

6.

Postquam autem debitor uadium dederit liber erit, si fideiussor moritur, propter uadium quod emisit in debitor. Et si vivent ambo, quod spondit qui uadium dedit det. Et si domo (*) non dat, fideiussor quantum spondit pro neglecta debitoris det; si non, pro ictos (b) conponat xv solidos, et supra quod spondit.

(*) Sohm, Proc. 224, proposes to correct *domo*. (b) Sohm, Proc. 195, proposes to read *pro ictus*, but in his R. u. Ger. Verf. 169 he thinks it should be *pro ictio*, i. e. "as ictus."

7.

Nihil homo sterchire debet nisi quod ei ex hereditate venit. Alias [vero res], quas Francus acquirit ex

Franco homine, et ille vivus est qui vendit, debet ille alius, qui ex eo comparavit, probare quia in sua proprietate habebat eo die illas res quando illi vendidit quieto ordine, et postea dari testes contra istum. Et si ille mortuus est, qui vendidit, debet probare quia illo die quando sibi vendidit [in sua] proprietate habebat quieto ordine, et mortuus est, et non debet ille [alios] testes dare super ipsius testes.

8.

Contra suum caput, et contra suam hereditatem non debet homo accipere testes.

9.

Si quadrupedia domestica aliquam bestiam occiderint, nihil inde respondendum est, nec aliquid emendandum, excepto dominum occiderint. Et si caballus herbam alterius paverit, nihil respondendum erit, nec includendus. De aliis animalibus quod est in lege Salica solvetur quod neglexerint.

10.

De beneficio non debet trahere auctorem, nisi si mallatus fuerit. Quod [si] non malo ordine introisset, debet iurare quod nec malo ordine vel sua auctoritate intro[ivit] aut] beneficio hab[uit].

11.

Non potest homo migrare, nisi convicinia, et herba, et aquam, et via

12.

Si aliquis mallat hominem de quacumque causa, et dicit, malo or[d]ine fecisti, sacramentales testes habeo, non debet contra malum ordinem et contra testes insi atim ad unamquamque. Et si ei aliquid quiesierit, et malo testes habere dixerit, tacendum erit. Et si eum secundum legem te qui mallatus est respondere noluerit, ille cui respondere debuit, quia retinuit suum responsum, et si convictus fuerit cum xv solid. emendet. [Quod si quis m]allat alium, et dicit malo ordine illum aliquid fecisse, et ille dicit de on potest postea ad testes redire. Quicumque servus fugetivus sua manu septima dominus eius ei conprobat ubi eum invenerit fuit quia de suo servitio fugit.

REMISSORIA.

INCIPIUNT CHUNNAS.

Text A. In Cod. 8 (Paris. 4627), as tit. 100.

C. INCIPIUNT CHUNNAS.

- [1] Hoc est unum thoalasti, solidos III culpabilis iudicetur.
 [2] Sexan chunna, sol. xv culp. iud.
 [3] (Tu, corr.) Thu uualt chunna, sol. xxx culp. iud.
 [4] Theu uene chunna, sol. xlv culp. iud.
 [5] Thothocundi fitme chunna, sol. lxviii.
 [6] Fit tertius chunde, sol. c culp. iud.
 [7] Actoetus chunde, sol. cc culp. iud.
 [8] Triothus chunde therte chunna, sol. dc culp. iud.
 [9] Fit tertus chunde tue apta chunna, sol. dcc culp. iud.

EXPLICIT CHUNNAS.

Text B. In Herold's edition, as tit. 80.

LXXX. Incipiunt Chunnas.

- 1 Hoc est unum Thoa lasthi, sol. III culp. iud.
 2 Sex anchunna, sol. xv culp. iud.
 3 Septun chunna, sol. xvii culp. iud.
 4 Theu uualt chunna, sol. xxx culp. iud.
 5 Thue septen chunna, sol. xxxv culp. iud.
 6 Theu uenet chunna, sol. xlv culp. iud.
 7 Tho to condi vueth chunna, sol. lxvii et dimidio culp. iud.
 8 Fit ternu sunde, sol. c culp. iud.
 9 Acto et usunde, sol. cc culp. iud.
 10 Theio tho sunde ter theo chunna, sol. dc culp. iud.
 11 Fit terno sunde thue aptheo chunna, sol. dccc culp. iud.

HOC SUNT SEPTEM CAUSAS.

In Cod. 6 (Paris. Lat. 18237, formerly N. D. 252. F. 9). Published by Pardessus (Loi Sal. p. 350-355), Merkel (Lex Salica, p. 95-97), Boretius (p. 129).

I.

1. Si quis ad mallum legibus dominicis manitus fuerit et non uenerit, si eum sunnis non detenerit, soledos xv culpabilis iudicetur (tit. 1 § 1). 2. Ille uero qui alium mannet et ipse non uenerit, si eum sunnis non detenerit, sol. xv culp. iud. (tit. 1 § 2). 3. Si quis porcellum tartusum furauerit usque ad aniculatum, sol. xv (tit. 2 § 8 of cod. 4). 4. Si quis acceptorem de peticia furauerit, sol. xv culp. iud. (tit. 7 § 2). 5. Si quis homo qui facit uia latina, sol. xv culp. iud. (tit. 31 § 1). 6. Si quis mediano dido excusserit, sol. xv culp. iud. (tit. 29 § 8 of cod. 6, &c.). 7. Si quis minimo dido excusserit, sol. xv (tit. 29 § 8 of cod. 4, &c.).

II. De soledis xxxv.

1. Si quis in messe sua pecora aliena inuenerit qui pastore non habent et eas incluserit ut nulli paenitus innotescat et aliqua ex ipsis pecoribus perierit, sol. xxxv culp. iud. (tit. 9 § 2). 2. Si quis nauem de intro clauem furauerit, sol. xxxv culp. iud. (tit. 21 § 3). 3. Si secundo dido uide sagittauit excusserit, sol. xxxv (tit. 29 § 5). 4. (Deest, exeso forsitan codicis folio). 5. Si quis bouem furauerit, sol. xxxv (tit. 3 § 3). 6. Si quis francus franco auricula capulauerit, sol. xxxv (tit. 29 § 15 of cod. 6, &c.). 7. Si quis ceruum domesticum qui signum habet furauerit aut celauerit, sol. xxxv (tit. 33 § 2).

III. De soledis xlv.

1. Si quis puerum crinitum totunderit sine consilio parentorum, sol. xlv culp. iud. (tit. 24 § 5 of cod. 2, &c.). 2. Si quis acceptorem de intro clauem furauerit, sol. xlv culp. iud. (tit. 7 § 3). 3. Si quis cescum (leg. ascum) de intro clauem furauerit, sol. xlv culp. iud. (tit. 21 § 4). 4. Si quis pratium alienum secauerit, exinde fenum cum carro ad domum suam duxerit et discargauerit, sol. xlv (tit. 27 § 10). 5. Si quis dido polcare excusserit, sol. xlv (tit. 29 § 3). 6. Si quis nasum capulauerit, sol. xlv (tit. 29 § 14 of cod. 6, &c.). 7. Si quis homo mancipia aliena pedes fugitios recolligerit, sol. xlv (tit. 39 § 2 of cod. 2, &c.).

IV. De soledis lxviii.

1. Si quis de sagitta toxicata hominem sagittauerit et euaserit, sol. lxviii culp. iud. (tit. 17 § 2). 2. Si quis homo alio adsallierit et sua (?) arma et occidere uoluerit et retentus fuerit, sol. lxviii culp. iud. (tit. 17 § 1). 3. Si quis corpus occisum hominem antequam in terra mittatur in furtum expoliauerit, sol. lxviii (tit. 55 § 1). 4. Si quis uillam alienam inuaserit, lxviii (tit. 14 § 6). 5. Si quis manus alterius capulauerit et ipsa manca penderit, lxviii (tit. 29 § 2). 6. Si quis in furtum elocatum accepto praetio hominem occidere uoluerit et ei fuerit adprobatum, sol. lxviii (tit. 28 § 2).

V. De soledis c.

1. Si quis hominem mortuum exfoderit et expoliauerit, sol. c (tit. 14, § 1 of tit. 15 of cod. 2, &c.). 2. Si quis hominem dormientem in furtum expoliauerit, sol. c (tit. 14 § 7 of cod. 2, &c.). 3. Si uero infantem infra matris sui utero occiserit, sol. c (tit. 24 § 4). 4. Si quis homo ingenuus alienum lidum extra consilium domini sui ante regem pro denarium ingenuum dimiserit, sol. c (tit. 26 § 1). 5. Si quis alteri manus excusserit aut lingua capulauerit aut castrauerit aut uerenda transcapulauerit, sol. c culp. iud. (tit. 29, § 1, 9; and § 3, 16 of cod. 6, &c.). 6. Si quis hominem ingenuum sine manus et pedes quae inimici sui in uia relinquerunt quique eum occiserit, sol. c (tit. 41 § 8). 7. Simili modo qui alium in pelago inpinxerit et uiuus exinde euaserit, sol. c culp. iud. (tit. 41, § 10 of cod. 6, &c.).

VI. De soledis cc.

1. Si quis hominem qui migrare disponit (leg. disponit) et de regi habuerit praeceptum et aliquis contra ordinatione regis stare praesumet, sol. cc (tit. 14 § 4). 2. Si quis alio herbas dederit bibere ut moriatur, sol. cc culp. iud. (tit. 19 § 1). 3. Si quis hominem francum inuolauerit et uenderit, sol. cc culp. iud. (tit. 39 § 2). 4. Si quis puella ingenua occiserit, sol. cc (tit. 24, § 8 of cod. 6, &c.). 5. Si quis basilica incenderit, sol. cc (tit. 55, § 7 of cod. 6, &c.). 6. Si quis grafione ad res alienas tollendas

inuitauerit et legitime (sic) eum iactiuum aut mallatum non habuerit, ille qui eum rogat ut iniustae tollat antequam fuerit et fides facta fuerit, sol. cc (tit. 51 § 1). 7. Si quis puella sponsata dructe ducente ad marito alicuius in uia eam adsallierit et eum ipsa uiolenter mechatus fuerit, sol. cc (tit. 13, § 14 of cod. 5, &c.).

VII. De soledis dc.

1. Si quis puerum crinitum occiserit, sol. dc (tit. 24 § 1, 2). 2. Si quis femina transbattit ut moriatur, sol. dc (tit. 24, § 2 of cod. 2, and § 6, &c., of the other texts). 3. Si quis femina ingenua postquam infantes coepit habere et occisa fuerit, sol. dc (tit. 24 § 6). 4. Si quis grafone occiserit, sol. dc (tit. 54 § 1). 5. Si quis sacbarone occiserit, sol. dc (tit. 54 § 3). 6. Si quis franco inter quattuor solia occiserit, sol. dc (cf. tit. 41 § 1-3; Re-cap. L. Sal. (b) 31; Sohm, Proc. p. 15; id. R. u. Ger. 40). 7. Si quis francus francum occiserit, sol. dc (cf. tit. 41 § 1).

VIII. De soledis Mdccc (cf. tit. 41) (*).

1. Si quis hominem ingenuum in hoste occiserit et in mortridam mittitur, sol. Mdccc culp. iud. (cf. tit. 63 § 1, 2). 2. Si quis grafonem occiserit et in mordrem miserit, sol. Mdccc (cf. tit. 54 § 1). 3. Si quis femina ingenua que infantis pot[ui]t habere et occisa fuerit et mordrida fuerit, sol. Mdccc (cf. tit. 24 § 3). 4. Si quis puerum crinitum occiserit et in mordrem miserit, sol. Mdccc (cf. tit. 24 § 1, 2). 5. Si quis episcopum occiserit et in mordrem miserit, sol. Mdccc (cf. tit. 55, last § of L. E.). 6. Si quis legadario regi in uia adsallierit et occiserit et in mordrem miserit, sol. Mdccc culp. iud. (cf. Sohm, R. u. Ger. 39). 7. Si quis andrustione qui inter duos reges pagauerit, qui eum adsallierit et occiserit et in mordrem miserit, sol. Mdccc culp. iud. (cf. Sohm, R. u. Ger. 40).

(* Pardessus (Loi Sal. 354) remarks that this chapter was, probably, added to a text which, originally, comprised only seven series of seven compositions each. In the seven cases which it contains the assassin has caused the corpse to disappear (miserit in mordrem, in mordredam), a case already mentioned in tit. 41 and 103.

INCIPIUNT (*) SENTENTIAS DE SEPTEM SEPTINAS HOC SUNT PARICULAS CAUSAS (*).

From 1) Cod. Paris. Lat. 10758 (formerly 164 bis suppl.). The document occurs also 2) in Paris. Lat. 4628 A, 3) Paris. Lat. 4631, 4) Paris. Lat. 4760, and has been published by Pardessus (p. 355), Merkel (p. 97), Boretius (p. 131).

1. Si quis basilicam incenderit, solidos cc culpabilis iudicetur (tit. 55, § 7 of cod. 6, &c.). 2. Si quis francus francum occiderit, sol. cc culp. iud. (tit. 41 § 1). 3. Si quis uilla (*) aliena (b) adsallierit et ibidem hostia frugerit et (*) Cáp. VII, 2. (*) uillam alienam, 2.

canes occiderit et homines (*) plagauerit (*) uel aliquid exinde (*) in carro duxerit, sol. cc culp. iud. (tit. 14, § 6 of cod. 6, &c.). 4. Si quis alicui herbas dederit bibere unde moriatur, sol. cc culp. iud. (tit. 19 § 1). 5. Si quis (*) omnes plagauerunt, 4. (*) ex, om. 2.

uzorem alienam tulerit inuio marito, sol. cc culp. iud. (tit. 15). 6. Si quis hominem mortuum exfoderit et expoliauerit, sol. cc culp. iud. (tit. 14, § 1 of tit. 15 of cod. 2, &c.). 7. Si quis francus francum uendiderit, sol. cc culp. iud. (tit. 39 § 2).

B.

This text is found in MS. Paris. 4629 (quoted as F in the Lex Salica) only.

Sciendum est quibusdam salice legis inueniantur capituli principaliter posita LXX, qui habent CCLXII uel paulo plus aut minus, quem numerum per minimum quem uero per maximum in compositionibus teniat.

[1] Incipit enim a VII denariis ut sicut agnum furauerit (tit. 4, § 1). [2] Ut supra X dinarios de damnum stimatione (tit. 9, § 7 of cod. 2, &c.). [3] XIII dinarios et tertia pars de unius dinarii pro iumenta qui uariatione spatauerit (tit. 38, § 12 of cod. 6, &c.). [4] Solidum I ut si quis procellum furauerit que sine matre uincere possit (tit. 2, § 2). [5] Solidum I et tramesso ut si quis seruuum alienum flagellauerit (tit. 35, § 4 of cod. 6). [6] Solidos III ut qui procellum lactantem (tit. 2, § 1). [7] Solidos III et dinarium I ut qui uiduam accipere uoluerit (tit. 44, § 1). [8] Solidos V ut qui in rapto super tres fuerunt (tit. 13, § 2). [9] Solidos VI ut qui hominem lebobrem clamauerit (tit. 30, § 5). [10] Solidos VII ut qui scrouam in furtu subbatet (tit. 2, § 3). [11] Solidos VII ut qui romanum hominem in agro contubernio occiserit, in tertia sententia (cf. tit. 42,

§ 4). [12] Solidos VIII de medicaturis (tit. 17, § 4). [13] Solidos XIII ut si quis hominum misterialem in pelago inpinxerit (tit. 10, 41, § 9). [14] Solidos XV ut si quis bimum porcum furauerit (tit. 2, § 5). [15] Solidos XVII ut si quis magellum sacrium furauerit (tit. 2, § 12). [16] Solidos XXII ut qui hominem tributarium in pelago inpinxerit (cf. tit. 41, § 7 and also § 3 of cod. 2, &c.). [17] Solidos XXV ut qui hominem de ministerio furauerit (tit. 10, 41). [18] Solidos XXX de eo qui aliquid de manu per uim tulerit (tit. 61, § 1). [19] Solidos XXXV de eo qui seruuum alienum furauerit (tit. 10). [20] Solidos XLV de eo qui hominem tributarium occiserit (tit. 41, § 7). [21] Solidos L ut si quis hominem romanum in pelago inpinxerit (cf. tit. 41, § 7, and also § 3 of cod. 2, &c.). [22] Solidos LXII ut qui uiduam sine legem acciperit (tit. 44, § 2). [23] Solidos LXX de eo qui hominem artificem furauerit (tit. 10). [24] Solidos LXXV de eo qui hominem artificem in oste occiserit in capitale restituat (tit. 10). [25] Solidos XC ut quis uarianionem regis furauerit (tit. 38, § 4 of cod. 6). [26] Solidos C ut

si quis romanum hominem occiserit (tit. 41, § 6). [27] Solidos CLXXXVII ut si quis mulierem meletricam clamauerit (tit. 64, § 2). [28] Solidos CL ut si quis romanum hominem cuiusdam reges in pelago inpinxerit (cf. tit. 41, § 5 and also § 3 of cod. 2). [29] Solidos CC ut si quis hominem contra ordinationem regis adsalieret (tit. 14, § 4). [30] Solidos CCC ut si quis graphionem qui puer regis est occiserit (tit. 54, § 2). [31] Solidos DC ut qui hominem in domum suam occiserit (tit. 42, § 1; Sept. Caus. VII. 6). [32] Solidos DCC ut qui feminam grauedam occiserit (tit. 24, § 3). [33] Solidos DCCC ut qui antrusionem quo puer regis est occiserit et eum ignem combusserit (cf. tit. 41). [34] Solidos MDCCC ut qui antrusionem occiserit (tit. 42, § 1, second part). [35] Solidos MMDXXXV ut qui hominem in domum suam contubernio occiserit (cf. tit. 42, § 1). [36] Solidos CMMDV ut qui antrusionem in domum suam occiserit. De Romanus uero uel litus lex ista ex medietate soluatur (cf. tit. 42, § 4).

C.

This text is here published for the first time from the Leiden Cod. (Voss. Lat. 119), where it is found on the recto of leaf 64, preceding the Prologus: Gens francorum.

Sciendum est quod in quibusdam libellis salice legis inueniantur principaliter posita LXV. In quibusdam uero LXX, qui abent spetiales CCL, uel paulo plus aut minus. Nam et hoc sciendum est, compositio legis salice quam numerum per minimum, quam uero per maximum habeat et quod uarietatis in compositionibus teneat. Incipit enim a VII denariis ut si quis agnum

furauerit; transcendit usque ad MDCCC solidos, ut si quis in trustee dominica hominem occiserit et postea in puteum iactauerit. Varietas uero compositionum in ipsa sunt XXX; id sunt denarii VII ut supra, denarii X, solidi I et denarii III. Iuret cum VI, solidi III et denarius I; iuret cum VI, solidi V, solidi VI et medius; iuret cum VI, solidi XV, solidi XVII et dimidium; iuret

cum VI, solidi XXII et medius, solidi XX, solidi XXX, solidi XLV, solidi (*). Iuret cum VI, solidi CLXXXVII et medius, solidi CC. Iuret cum XII, solidi CCC, solidi D, solidi DCC, solidi DCCC. Iuret cum XXXVI (*). (* The text is evidently incomplete here.

REGUM FRANCORUM GENEALOGIA.

The following Genealogies of the Frankish kings are found 1) in the Wolfenbüttel MS. (Cod. 2 of the Lex Salica); in the Montpellier MS. (Cod. 7 of the Lex Salica); in MS. Paris. Lat. 10758 (formerly 164 suppl. bis Lat.) here called N; in MS. Paris. Lat. 4628 A, here called W. 2) in MS. Paris. Lat. 4627 (Cod. 8 of the Lex Salica). 3) in the St. Gallen MS. 731 (Cod. 9 of the Lex Salica). 4) in MS. Paris. Lat. 4409 (Cod. B of the Lex Salica). For other Genealogies of the same, and earlier, Frankish kings, cf. Pertz, Mon. Germ. Scriptt. II. 304.

GODD. 2, 7, N.W.	COD. 8.	COD. 9.	COD. B. (Paris. Lat. 4409).
	INCIPIT DE REGNORUM.	INCIPIT REGNORUM UEL TEMPORUM.	HÆC SUNT NOMINA REGUM FRANCORUM.
		Eraglius dehinc quintum annum ait sui imperii. Sisobodus, godorum gloriosissimus principis, in Spania plurimas Romane milliciae orbis bellando subgicit et iudeis suis regni subditus a fidem Christi conuertit.	
		Fiunt igitur ab exordio mundi usque in eragli et quarto relegiosissimo principis sisobodo et dagoberto regi francorum anni XI. Chlothario sunt XLVIII. Albinicio mundi usque ad heraglio imperio et sisobodo rege godorum et dagoberto regi franchorum sunt anni VM DCCC XIII.	
		Regnauit Dagobertus annus XVII. Regnauit Segobertus annus XXII. Regnauit Holdobertus annus VII.	Clotharius regnauit annos XLVII. Dagobertus regnauit annos XVII. Sigobertus regnauit annos XXIII. Childebertus idest adoptiuus Grimaldus regnauit annos VII. Chilidricus regnauit annos XIII. Theudericus regnauit annos XVII.
(*) Teudericus (b) rex (c) rignauit (4) annos XVII.	Theudericus regnauit annos XVII.	Regnauit Heldericus annus XV. Regnauit Theudoricus annus XVII.	Clodoneus regnauit annos III, obiit in quinto. Childebertus regnauit annos XVII.
Chlodoueos (c) Rex (f) rignauit (8) annos III.	Chlodoueos regnauit annos III.	Regnauit Chlodouius annus III.	Dagobertus regnauit annos III, obiit in quinto. Chilpericus regnauit annos V.
Childebertus (b) rex (l) rignauit (b) annos XVII.	Childebertus regnauit annos XVII.	Regnauit Chelbertus annus XVII.	Theudericus regnauit annos XVII. Carolus sine alio rege imperauit Annos VII. Childericus regnauit annos VIII.
Dacobertus (l) rex (l) rignauit (b) annos V.	Dagobertus regnauit annos V.	Regnauit Dagobertus annus V.	Pippinus regnauit annos XV et dimidio anno.
Hilpericus (=) rex (l) rignauit (b) annos V.	Chilpericus regnauit annos V.	Regnauit item Helperigus annus V.	
Item Teudericus (a) rex (l) rignauit (b) annos XVII; anno (c) septimo inter (p) alius rex non rignauit (b).	Anno septimo inter his alius rex non regnauit.	Regnauit item Theoderigus annus XVII. Annum septimum intrim alius rex non fuit.	
Childericus (a) rex (c) rignauit (b) annos VIII;	Childericus regnauit annos VIII.	Regnauit item Helderigus annus VIII.	
	Sunt in summa Anni LXIII.	Regnauit Pipinus annus XVII.	
		De dagoberto usque ad pipino sunt anni CLVIII. Tutti in semul sunt anni VM DCCC LVIII.	
sunt in summa annus (c) LXXVIII (*).			
(*) Codd. 7. N. W. commence: Incipit regnorum. (b) Theod-; Theod-; N; Teod-; W. (f) rex, om. W. (l) regn-; 7. N. W. (l) - eius, 7. N. W. (l) rex, om. N. W. (c) regn-; 7. N; rign-, om. W. (b) Hild-, N. W. (l) rex, om. 7. N. W. (b) regn-, 7. N. W. (l) Dag-, 7. N. W. (c) Chilp-, 7. N. W. (l) Theod-, 7; ted-; N. (f) Annus, 7; Annos, N. W. (p) Interim, 7. N. W. (c) Hild-, N. W. (f) rex, om. 7. (c) anni LXXVIII septuaginta et octo feliciter Amen, 7; numeri annorum quos (quibus, W) isti reges regnarent (regnauerunt, W) anni LXXVIII, N. W.			

. H. KERN.

NOTES

ON

THE FRANKISH WORDS.

IN THE

LEX SALICA.

ABBREVIATIONS MADE USE OF IN THE FOLLOWING PAGES.

- A. S. = Anglo-Saxon.
A. S. LL. = R. Schmid, die Gesetze der Angelsachsen. 2nd ed. (1858).
Bj. Halld. = Björn Halldorson, Icelandic Dictionary.
B. and R. Dict. = O. Böhtlingk and R. Roth, Sanskrit Dictionary.
Bosw. = Bosworth, Anglo Saxon Dictionary.
D. = Dutch.
Dan. = Danish.
D. W. = Deutsches Wörterbuch, by J. and W. Grimm, and continued by R. Hildebrand, K. Weigand and M. Heyne.
E. = English.
Egills. Lex. Poet. = S. Egilsson, Lexicon Poeticum.
Ettm. Lex. = L. Ettmüller, Lexicon Anglosaxonicum.
Frank. = Frankish.
Frank. Ps. = Frankish Psalms in Heyne's Kleinere Denkmäler.
Freckenhorst Doc. in Heyne's Kleinere Denkmäler.
Fris. = Frisian.
Fris. LL. = K. von Richthofen, Friesische Rechtsquellen.
G. = German.
Gl. A. = Strasburg Glosses in Heyne's Kleinere Denkmäler.
Gl. L. = Glossae Lipsianae " " "
Gl. Mers. = Merseburg Glosses " " "
Gl. Prud. = Prudentius " " "
gloss. = glossary.
Goth. = Gothic.
Graff, Spr. = E. G. Graff, Althochdeutscher Sprachschatz.
Grág. = Grágás, ed. Copenhagen, 1829.
Grein Gloss. = C. W. M. Grein, Sprachschatz der Angelsächsischen Dichter (Glossary).
Grimm D. G. = Jacob Grimm, Deutsche Grammatik.
" G.D.S. = " " " , Geschichte der deutschen Sprache.
" Pref. = " " " , Preface to Merkel's edition of the Lex Salica.
" R. A. = " " " , Deutsche Rechtsalterthümer.
H. = High —.
Heliand = Heliand, ed. by J. A. Schmeller.
Icel. = Icelandic.
Isidorus = K. Weinhold, die althochdeutschen Bruchstücke des Tractats des Bischof Isidorus von Sevilla: *de fide Catholica contra Iudaeos*.
i. v. = in voce.
Ital. = Italian.
Jonss. Ordb. = E. Jonsson, Oldnordisk Ordbog.
Kil. = Kilianus Dufflaeus, Etymologicum, ed. by van Hasselt (1777).
Kl. D. = Moritz Heyne, Kleinere altniederdeutsche Denkmäler. 2nd ed. 1877.
L. = Low —.
Laut-und Flexionsl. = Moritz Heyne, Kurze Laut-und Flexionslehre der altgermanischen Dialecte. 3rd ed. 1874.
LL. = Laws.
M. = Middle —.
M. H. G. Dict. = Mittelhochdeutsches Wörterbuch, by Benecke and Müller.
M. Stoke = Rijmkronijk by Melis Stoke, ed. Huydecoper.
Müllenhoff-Scherer Denkm. = Denkmäler deutscher Poesie und Prosa, ed. by K. Müllenhoff and W. Scherer, 2nd ed.
N. = New.
n. or neut. = neuter.
nom. act. = nomen actionis.
nom. ag. = nomen agentis.
O. = Old —.
O. N. = Old Norse.
Oork. = L. A. J. W. Sloet, Oorkondenboek der Graafschappen Gelre en Zutfen.
Otfrið = Krist by Otfrið, ed. Graff.
Oxf. Dict. = R. Cleasby and G. Vigfusson, Icelandic-English Dictionary.
Pet. Dict. = B. and R. Dict. (vide supra).
Richth. Gloss. = K. von Richthofen, Altfriesisches Wörterbuch.
S. = Saxon.
Schmid, Gloss. &c. = R. Schmid, die Gesetze der Angelsachsen, 2nd ed. (Glossary).
Skr. = Sanskrit.
Slav. = Slavonic.
Swed. = Swedish.
Teut. = Teutonic.
Teuthonista = Teuthonista by van der Schueren.
Tit. = Title.
Werken Maatsch. Ned. Lett. = Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden (new series).

PRELIMINARY REMARKS.

§ 1. THE Frankish elements in the Salic Law have never ceased to attract the attention of the students of mediæval law⁽¹⁾. Still higher do they rank in the estimation of philologists, especially those who occupy themselves with the study of the Teutonic languages. And deservedly so, for the little scraps of Frankish which occur here and there in the various texts of the Lex Salica, are the chief source for our knowledge of that language. There are no poems, no translations of the Gospels, nor any other literary remains of the period when a part of the Salian Franks settled in Gaul. The numerous proper names known to us from charters, show too much of the influence of the prevailing Romanic tongue of Gaul to be of great use⁽²⁾. The French words, derived from a Teutonic source, when reconstrued into their ancient form, seldom enable us to pronounce upon their specifically Frankish character; they may have been borrowed from Burgundian, Gothic, Rhine-frankish, Alamanic, not to speak of such words as had already passed into Latin before it broke up into distinct dialects.

The Salic Law possesses, accordingly, an interest of its own such as it would hardly claim if we had more or less copious texts of another kind at our disposal. In the latter case, indeed, few persons would care, at least for linguistic purposes, to study a document abounding with difficulties of all sorts.

§ 2. Our first and greatest difficulty is the sad condition of the codices. Grimm, whose preface to Merkel's edition of the Lex (Berlin, 1850) marks an epoch in the elucidation of the so-called Malberg Glosses, has justly observed that a comparison of the various readings of the glosses makes it at once evident that they are disfigured to such an extent as to make one despair, after repeated fruitless endeavours, of penetrating to the meaning of the words⁽³⁾. To this he adds: "If the Salic Law sprung into existence in the 5th century, and if no manuscripts of it anterior to the 8th and 9th have been preserved, the gradual decline, even in the Merovingian period, of the Teutonic tongue as distinguished from the Romanic, must render it conceivable how the scribes, mostly of Latin training, became more and more ignorant of the Frank terms, and transmitted the text disfigured, confused and mutilated."

⁽¹⁾ It will suffice to mention the comparatively recent publications of Prof. R. Sohm, *der Prozess der Lex Salica* (1867), and *Die Fränkische Reichs- und Gerichtsverfassung* (1871).

⁽²⁾ A careful study of those proper names may, however, lead to some valuable results. M. d'Arbois de Jubainville has given a convincing proof of it in his able paper: *Étude sur la déclinaison des noms propres dans la langue franque à l'époque mérovingienne* (Bibliothèque de l'École des Chartes, Tome xxxi).

⁽³⁾ L. c. p. IV.

The ignorance and carelessness of the scribes has not been exaggerated by Grimm. This will be readily admitted by all who have studied the subject. Grimm's statement requires no limitation, but, on the contrary, a greater extension. Our codices of the Lex Salica, if superlatively bad as regards the Frank terms, are but little better in the Latin or rather semi-Latin part. It is not too much to say that they are carelessly written, corrupt and vitiated, in fact untrustworthy in every respect. Suppose we had no continuous text and came across a Latin *honocolatus*⁽¹⁾, then we should hesitate as to the word intended; and even after finding it out, still continue to doubt whether in any dialect or any period *honocolatus* had really been in use.

A remarkable instance of the untrustworthiness of the MSS. is afforded by the various readings in Tit. XLVII. There we find in 1, one of the oldest codices, instead of *si citra Ligeri(m) aut Carbonariam* an utterly meaningless *sic eligere aut carbonariam*. Another (6) exhibits: *sic inter alligare aut carbonarius*, which should be: *sic intra Ligerem et Carbonarias*. A third (3) vitiates the whole passage by introducing a would-be correction, and has: *si citra mare aut carbonaria*. To find out the original text seems well-nigh impossible; upon the basis of the different codices the only justifiable inference is, as far as I can see, that the readings are reducible to two, viz., *si citra* (al. *intra*) *Legerem (Ligerim) aut Carbonariam*.

In general it may be asserted that the errors and peculiarities in the writing of the Latin text find their counterparts in the glosses. Thus there is a regular confusion of the Latin endings *um*, *o* and *us*, whence we may infer that all three were pronounced alike or nearly so, viz. as *o*. Instances of this confusion, which is natural and to a certain extent quite allowable in the semi-Latin of the Lex, but preposterous in Frankish words, are far from scarce. In Tit. II. § 1, where 2 has *calcio*, 1 shows *calcium*. Such an impossible *um* for *o* is the first step in a wrong direction; subsequent scribes will take a second step and change *um*, let us say, into *iim*. In this way arose the monstrous *leciim* of cod. 2 in Tit. XXXV for *leto*.

It cannot be called an error when, in the idiom of the Lex, the Latin *spoliare* becomes *expoliare*, but it is decidedly wrong when a Frank *scuto* is written *excuto*, for in the one case it is only a symptom of the growing development of Latin into French, in the other we have evidence of the scribe being wholly unacquainted with any Teutonic language.

⁽¹⁾ Tit. II, § 4 in cod. 4.

NOTES. PRELIMINARY REMARKS.

Wherever a gloss has become corrupt owing to the peculiarities of the semi-Latin pronunciation, we may be satisfied that such a gloss was written under dictation. But it is certain that other errors have crept in because the scribes mistook the written characters. It is impossible, even approximately, to guess the relative date of the birth of each particular error, since the codices belong to widely different families, with such restrictions as will be pointed out presently.

§ 3. If, in order to determine the genealogical relation of the MSS., we allow ourselves to be guided by the glosses, we shall, unless I greatly err, arrive at the following results. Codd. 7, 8 and 9 are intimately connected, and derived from a not very distant common source, so that their combined testimony, where it is opposed to that of others, only counts for one. Viewed separately, they appear to stand at an equal distance from their source, but not so from each other. That is to say, from a common parent—let us call it A—have sprung *a* and *b*; 7 and 9 are the issue of *a*, 8 of *b*. Consequently 7 and 9 may be termed brothers, 8 is their cousin.

The connexion between codices 6 and 10, though distant and somewhat veiled, is unmistakeable. The glosses in the latter MS., now lost, show throughout the traces of an ably revising and renovating hand. The person who was able to replace *chariocheetto* by *cherecheto* (III. 7), *changisto* by *chengisto* (XLI. 2), and the like, was perfectly acquainted with the language. The unknown reviser cannot have been the same person as the scribe, for there are a few blunders in 10 which prove beyond doubt that the copyist was quite ignorant of Frankish, the numerals two, three, five, &c., being mysteries to him. Taken as a whole, cod. 10 is the best manuscript, or rather the only tolerably good one, a fact the more explicable when we consider that the revised readings had not yet had time to become so utterly corrupt as the older ones in the other MSS., which had remained without the benefit of a revision by competent hands. Hence the glosses in 6, though much more ancient in their phonetical aspect and in a few cases, perhaps, essentially more original too, are far more deteriorated than those in 10.

Cod. 2 belongs to a third family. Its glosses look nowhere younger, but in a few cases older, than those in 6. When 2 has a gloss materially different from the corresponding one in the other codices, it becomes difficult to decide which of the two is more original, because the different terms, considered as mere words, must have existed side by side in the language. The clerical errors in 2 are numerous; its scribe was evidently a stranger to Frankish.

The glosses in cod. 1 look as ancient as those in 2. Some coincidences in the choice of the terms might at first sight suggest the idea of a special connexion between the two, but on closer inspection we perceive that the coincidences between 2 and 6, 10 or 7, 8, 9 are more numerous, and certainly more close than between 2 and 1. The stray coincidences between 1 and 2 may be explained by assuming that cod. 1 or its parent is an eclectic work based upon various ancient MSS. At any rate, cod. 1, as a whole, stands far away from 2 as well as from 6, 7, 8 and 9. It differs in one important point from all the other codices, 4 excepted, in that it consistently writes *thunginus*, whereas the others have as consistently *tunginus*.

A determination of the relative place of codd. 3, 4, and 5 is of no practical interest, as far as the glosses are concerned; for our purpose they are all but worthless.

I do not think it necessary to trace the genealogy of the MSS. any

further. The chain of evidence is broken, and only a few links have been preserved which we may violently weld together, but cannot make to fit.

It must not be supposed that, in basing my estimation of the relationship of the codices upon the glosses, I pretend to decide anything as to the jurist's view of the question. This is wholly out of my sphere. Still, I think it right to observe that the results I have come to, nearly coincide with those arrived at by Merkel, independently and in another way.

§ 4. A disquisition on the probable origin of the *material* variations in the glosses must ultimately lead to the question, whether the Latin text be an original composition or a more or less free translation. Grimm, in the passage already quoted, expresses the opinion that the *Lex Salica* sprung into existence in the 5th century. He considers it to have been composed by the Franks in Latin, though in doing so they could not avoid using many indigenous words which were Latinized for the purpose⁽¹⁾. At the same time he fully admits⁽²⁾ that "the words and formulae, as remainders of the indigenous forensic language (*gerichtssprache*), by no means look as if they were translations from the Latin, but rather as original."

In fact, the profound scholar nowhere intimates a doubt as to the previous existence of Frank laws. On the contrary, he speaks of a "forensic language," which presupposes a comparatively developed practice of the law. All the materials for the compilation of the Latin *Lex Salica* being extant, its originality can only be an originality of the second order; the Latin text may be original in its arrangement, but it is not so in its constituent parts. It is possible, not to say probable, that every phrase of it existed already in a Frankish form. Even if the whole of the first part, dating from a period before Chlovis, has not been bodily translated, its originality is a qualified one. Supposing the first Frank compilers to have written down the result of their legislative labours in Latin, even then the Latin text is but quasi-original, because those men certainly did not discuss and think in a foreign language. For those who wish to explain the Frank terms, either in the glosses or in the text, such a kind of originality is in reality nothing else but a translation from an original which was never written down, but nevertheless actually existed in the mind of the author.

If we have to believe the statements of the Prologues, grave doubts arise even in regard to the qualified originality of the Latin text. We are told that the greater and oldest part of the law was framed or compiled by a committee of four men elected from three villages situated, according to one of the Prologues, beyond the Rhine—of course the Lower Rhine. Due allowance being made for the legendary character of such statements, we may, I imagine, fairly infer from the Prologues that, in the tradition of the Franks, their Salic Law dated from a period considerably anterior to the 5th century, and had remained essentially the same, notwithstanding such modifications and additions as became necessary in the course of time. This much seems to be well ascertained and generally admitted that the first part of the Law is anterior to the reign of Chlovis. What could have induced the heathen Franks of those

⁽¹⁾ Pref. to Merkel's ed., p. v.: "Im salischen gesetzte selbst, also auch in seinen un glossierten handschriften, treffen sich nicht wenige wörter deutsches ursprungs, nur mit lateinischer endung oder zuthat versehen, welche lehren, dass die Franken zur darstellung ihres rechts heimischer und technischer ausdrücke gar nicht entraten konnten."

⁽²⁾ *Ib.* p. iii.

NOTES. PRELIMINARY REMARKS.

days to compile a Latin text? After their conversion to Catholicism and the settlement of their king in the heart of France, where they came among a Latin-speaking population, the aspect of things changed. A Latin edition, adapted to new circumstances, was at that time as much wanted, or thought to be necessary, as it was superfluous before.

The study of the so-called glosses has led me to the supposition that the Latin text of the Lex Salica is a revised and translated edition, made long after the date of its original compilation. The boundaries named in Tit. XLVII, a title in the first part of the Lex, are simply impossible for any period previous to Chlovis.

It may be asked whether the genuinely original law was or was not committed to writing. There is no essential difference between poems, laws, moral precepts, etc., handed down by oral tradition or in writing. The Vedas are not a whit less authoritative or less rigidly fixed because they were perpetuated by tradition⁽¹⁾. Far from being dependent upon Vedic manuscripts, the latter on the contrary are of unusual correctness, because the stains could at any time be washed out by the clear waters of the everflowing fountain of tradition. No codices can vie in purity with the Vedic texts, nay, not even inscriptions on brass or rocks, exposed as they are to the all corroding influence of time. In the case of the Salic Law, however, I do not entertain the idea of its having been transmitted in such a way, just because it shows all sorts of blunders not easily committed by a trained oral tradition. I would rather think that it was written down a long time before it was translated.

It can hardly be doubted that the Franks knew the art of writing before their conversion to the Christian faith. Venantius Fortunatus (Carm. VII. 18) found the practice of Runic writing amongst them at the end of the 6th century⁽²⁾. From the Runic writing holding its ground among the Christian Franks at so late a period, we may safely conclude that their forefathers practised it still more in the preceding two or three centuries.

As a mere guess, I advance the opinion that the title of the Frankish law-book, whether in Runic or Latin characters, was *Malberg*, i. e. *Forum*, a title not half so strange as *Grágds*, or even as *Sachsenspiegel*. Since *malberg* properly means "forum," it is readily explained how the Spanish laws came to be called *Fuerós*, this being probably the literal rendering of some Gothic word identical or synonymous with the Frank *malberg*.

The so-called glosses are, in my opinion, quotations from the Frank *Fuero*, and were intended as a guarantee for the substantial correctness of the translation and to supply its formal deficiencies. At any rate they are no glosses in the common sense of the word, though for convenience sake we may call them by that name.

§ 5. Returning from the attractive but dangerous region of speculation to the level plain of sober facts, I wish to make some general remarks to which I shall be obliged to refer from time to time while discussing the various readings of the glosses.

The mistakes of the copyists in reading their original are so frequent, and, so to say, regular, that, for our purpose, it will suffice to adduce a few examples of the most common errors. The letters most apt to be confused, and consequently misread, are: *t* and *c*,

f and *s*, *n* and *u*, *b* and *l* or *h*, *ch* and *di*, *cl* and *d*, *c* and *g*, *f* and *h*, *d* and *b*, *e* and *o*, *s* and *l*. Examples:

- c* and *t*: *certussum*, II, § 7, in 2; *tertussum*, etc., in the other codd.
alatharde, XXIX, § 19, in 6; *alacharde* in 10.
solisacire, CVI, § 1, in 11; *solsatire* in 10.
f and *s*: *frilafina*, XXV (XIV), in 8; *fribasina* in 7, 9.
n and *u*: *seolandouena*, XVII (XXI), in 7; *seolandouena* in 8, 9.
uuas, XLI (LXXIII), in 7, 8, 9; *unas* in 10.
b, *l* and *h*: *fribasina*, XXV (XIV), in 7, 9; *frilafina* in 8.
honema, or *donema*, XIII, § 9, in 6; *bonimo* in 7, 8, 9; *honomo* in 10.
barbaro, LXIV, in 2; *hereburgio*, *herburgio* in 7, 8.
ch and *di*: *chalti*, II, § 1 in 9; *dialti* in 7.
chramne (*chrinne*, *chranne*), II, in 7, 8, 9; *dirāni* in 3.
cl and *d*: *cleura*, XXIX, § 14, in 10; *deora* in 6.
c and *g*: *sagrivo*, II, § 6, in 9; *sacrivo* in 7, 8.
drace, II, §§ 7 and 8, in 2; *drauge* in 3.
f and *h*: *franne*, II, § 1, in 7; *hranne* in L. emend.; *rhanne* in 10.
d and *b*: *chreodiba*, CIII, in 10; *creubeba* in 1; *creobebat* in 2.
e and *o*: *maiale*, II, § 6, in 7; *maialo* in 8, 9.
s and *l*: *solsatire*, CVI, § 1, in 10; *solelatere* in 1.

The *r* has now and then been confused with *s*; e. g. *fora*, XXXII, § 5 in 6, *fosa* in 10.

This confusion of similar letters is observable in the Latin text as well as in the glosses. Another trait common to both is what may be termed graphical cockneyism. The scribes were not in the habit of pronouncing the *h*, whether additive or genuine. Now, we frequently perceive that in the same codex and in the same word an initial *h* is either written or dropt or expressed by *ch*, according to caprice. E. g. in Tit. XXXVIII, cod. 6 has in § 3 *channisto* (read *changisto*), but immediately afterwards *asisto* (read *hangisto*); in Tit. LXIV we meet with *cher*, *her*, *er*. Similar instances abound. The easiest way to account for this fact is by assuming that the Franks pronounced the *h* in the same manner as all other Teutons do to this day, and that the *ch* was only a clumsy device to represent that sound already lost in the Romanic tongues of the period. Gradually the *ch* came to be pronounced as a *k*, and transmitted as such in the French, but only in bookish words. Thus Hluwis was written Chlovis and afterwards Clovis, a form which in reality never existed in the mouth of the people, as is proved by the French Louis, which could never have arisen from Clovis, and is only explicable when we suppose that the Franks said Hluwis.

Although the *ch* occasionally denotes an *h*, it must at the same time have served as a sign for the Scotch, Dutch, and German *ch*, but only at the end of a syllable, as e. g. in *sichte* and *sochte* (Tit. XXIX, in 10). Where *ch* as an initial interchanges with *g*, it must be regarded as an inaccurate manner of writing, or a rough pronunciation of the *g*. It is known that the *g* has preserved in Dutch and Low-German a sound which is easily confused with that of the *ch*⁽¹⁾ by the people themselves, and with that of the *h* by foreigners who have no strong *h* in their own language.

⁽¹⁾ Cf. what J. F. G. Schlegel, in his Commentary on the Grágds († 3), remarks on the Icelandic law: "Leges autem illae Ulfioti non promulgationis tempore in scripturam redigebantur, sed ore prolatae memoriae commendabantur. Litteris enim duobus paene seculis serius Islandi leges suas demum mandari curarunt."

⁽²⁾ See Gibbon, ch. ix. p. 371 (ed. Milman, 1838).

⁽¹⁾ It has more than once struck me that a Greek of my acquaintance pronounced the *γ*, in well-known cases, like a Dutch *ch*, though the usual sound coincides with the Dutch *g*.

Sometimes we must leave it undecided whether a particular error be one of commission or of omission. E. g. if we see written *alac* for *alag* and *alach* (Tit. XIV), it is certain that the *c* is wrong, but doubtful whether *ch* or *g* was the letter intended, for both *ch* and *g* are, in such a case, regularly interchangeable, and the scribes are just as apt to leave out the *h* of *ch*, *ph* and *th*, as to confuse *c* and *g*.

The omission of *h* in the compound letters *ph*, *th* and *ch* is as common as its being wrongly added. Thus, 6-10 all have a wrong *turrip*, *turp*. Is it by way of compensation that cod. 6 gives *reiphus* for *reipus*, e. g. Tit. XXXII, whereas in 9 we find *rephus*, while its brother 7 and cousin 8 prefer *reppus*?⁽¹⁾ *Theo*, *theu*, i. e. Gothic *þiuis* and *þiwi*, were capriciously written with or without the necessary *h*. In Tit. LV, cod. 7 has *creo*, its brother 9 *creho*, its cousin 8 *chreo*; in CIII instead of *chreo*, as 10 really shows, cod. 1 gives *creu*, 2 *creo*.

It must be observed that the use of the digraphs *pt* and *ct* to represent the sounds *ph* (*ft*) and *cht* (*ht*) cannot be considered erroneous. It is a peculiar way of spelling, of frequent occurrence in Frankish charters, Old English documents, and, as regards *pt*, in Icelandic. The frequency of this manner of writing, far from pointing to a pronunciation different from *ft* and *cht*, proves on the contrary that the Teutonic people using it were unable to sound a real *pt* or *ct*. For those who cannot pronounce *pt* and *ct*, there is no inconvenience in writing them, because it is a matter of course that everybody sounds them according to the idiom. I have been told by Mr. Henry Sweet, that Icelanders, up to this day, have a difficulty in pronouncing *pt*, so that if they have to pronounce an English word like *accept*, they naturally say *accest*. There is no doubt that this trait was formerly common to all people of the Teutonic race. Hence (as an example of *ct*) the O. E. *sohte*, Engl. *sought*, Dutch *socht*; and (as an example of *pt*) Dutch *kocht*, instead of the still dialectic *kofst*, from *koopēn*, A. S. *cedpian*, &c.

Nor should we call it an error when, in all cases where Old Saxon works, as the *Heliand* or Frank charters of the same period, promiscuously use *b* (*ð*), *f* and *v*, we perceive in Frankish words a fluctuation between *b*, *v*, *f* or *ph*. Even in the Latin text we find examples of those letters having the same value, of course under certain circumstances. Not to go further than Tit. II, we see how the Latin *scrofa* is expressed by *scrova* and *scrufa* in 2; *scrofa* and *scrophā* in 6; *scruba* in 1; *scrova* in 5 and 10. *Sacriuis* in 6, 7, 8, 9, is written *sacribus* and *sacrifus* in 2; *sacrifus* in 10. These examples, taken at random, will suffice to prove that the Latin *v*⁽²⁾ had, in some regions at least, acquired the sound which it has retained in French and Italian, i. e. a sound regularly passing into that of *f*, under certain conditions; e. g. Latin *noua* has become in French *neuve*, whereas *novus* yielded *neuf*.

Wherever we see a *v* in Frank words alternating with *f* (*ph*) and *ð*, we may be sure that it was sounded like the letter *v* in English and Dutch, and most likely in Old and Middle High German. To express the *w*, the normal spelling appears to have been *uu*, as in *uuala*, a Walloon, in 2, Tit. XLI. It is difficult to say whether the Franks pronounced their *w* (*uu*) in the English or

Dutch way; the former supposition is the more probable. Instead of *uu* we often meet with a single *u*, and that not merely in cases where the *Heliand* also writes *u*. In Latin words *uu* (*w*) never occurs; the scribes very often turned the *w* into *m*.

The Latin of the text may be said to stand almost midway between Latin properly so called and the French of the 9th century, some characteristics of which are distinctly foreshadowed in the language of the *Lex*. A few of these peculiarities, in so far as they affect the exterior form of the glosses, deserve to be pointed out. An initial *s*, if followed by a consonant, has a tendency to receive before it an *e* or *i*; such an *s* is sometimes represented by *x*. E. g. *spoliare* passed into *expoliare*; *scrofa* became *isicrofa*, Tit. II, § 5 in B, a MS. which belongs to the same family as codd. 7-9. Owing to graphical cockneyism, the prefixed *i* is often spelt *hi*, in the same manner as e. g. LIV, cod. 4, *hoccisus* for *occisus*. This semi-Latin *e*, *i*, *hi* has not seldom, by mistake, found its way into the glosses. Hence, in Tit. IX, *excuto* and *scuto*, both in one and the same codex 2, by the side of *hischoto* in 7, but *scuto* in 9. The varying glosses *extrabo*, *israbo* and *hischrabo* in Tit. XXX, clearly denote one and the same word, the genuine form of which must have been either *scrabo* (*schrabo*) or *strabo*.

It is another characteristic of semi-French Latin, that *t* and *p* between vowels had already begun to be softened down to *d* and *b*; e. g. *vodivo* II, § 11 in 4, instead of *votivus*. It is not to be wondered at when the MSS., in which the semi-French character appears most developed, do not leave the Frank words unimpaired. Hence the erroneous *rebus* in XXXII, *reibus*, *rebus* in XLIV, for which the Frankish text must have had *repus*, *reipus*. In the same way, *scapin* (Dutch *schepen*), Latinized to *scapinus*, became *scabinus*, *escabinus*, &c., until it reached the modern French form *échevin*.

A few cases remain where the origin of a false reading is open to discussion. When we see in Tit. XXXVIII the word *chansiso* in 6, which is the O. Frisian *hangst*, O. Engl. *hengest*, &c., the question arises how to account for the *s*. Though the original sound was certainly *g*, it is far from impossible that before an *i* or *e* it became palatalized as in Frisian, not to speak of languages of more remote affinity. If *gi* in Frankish really had the tendency to become *si*, we should expect the examples to increase the younger the words are in their general phonetic aspects. But the contrary happens; the older form, in 6, is *chansi*, the younger, in 10, *chengi*. It is true that elsewhere 10 also writes *in Zymis*, e. g. II, § 8; on the other hand 2 and 10 have both *tunginus* where we might expect *tunsinus*, and 8, though it has *tunsimus*, at the same time as capriciously writes *ingismus*. If we remember that in the so-called Anglo-Saxon (also Irish, Cymric) style⁽¹⁾ of letters the *g*, i. e. *g*, may be easily confounded with *s*, and observe how 10 strangely uses a capital in *in Zymis*, we shall be safe in ascribing such a peculiar *s* to scribal ignorance.

Such confusions as are inexplicable from the style of writing of our MSS. must date from a previous period. According to Prof. Freund⁽²⁾ the minuscule writing—that of our MSS.—goes back to the end of the 8th and beginning of the 9th century, so that the *Lex Salica* must have been exposed for nearly four

(1) In the particular case of 6, the *ph* instead of *þ* is so frequent, almost constant, that it would seem as if the copyist of 6 had been influenced by the High-Frankish pronunciation. At the same time it must be observed that cod. 10, though younger and in other respects nearly allied to 6, regularly writes *þ*. A noteworthy exception is *staffus* for *stapþus* in the text of Tit. LV, though this exception may after all be an illusory one.

(2) It is unnecessary to observe that *u* and *v* are not distinguished in the MSS. For shortness sake I express by *v* the consonant sound.

(1) Cf. J. Rhys, *Lectures on Welsh Philology*, p. 201 (1st ed.).

(2) *Triennium philologicum*, I. p. 227: "Die Minuskelschrift bildete sich gegen Ende des 8 und Anfang des 9 Jahrh. (durch Alkuin's Schule im Martinskloster zu Tours) und gelangte im Verlaufe der Zeit zur Alleinherrschaft."

centuries to the mistakes of copyists in the reading of majuscule letters. It is during this lapse of time that so many C's and G's became confused.

§ 6. The character and condition of the glosses and Latinized words in the Lex Salica are not such as to furnish us with more than a general outline of the phonetics and grammar of the language. Broadly stated, its features differ but slightly from that of Old Saxon, though in many respects it looks more archaic, as might be expected. Down to the present day the new Saxon dialects of North Germany and the eastern part of the Netherlands beyond the Yssel are closely allied to Frankish Dutch, even to such an extent that it is difficult to discover discrepancies of any consequence and consistency. Everything considered, there is perhaps but one characteristic deserving to rank as a criterion⁽¹⁾, namely, the form of the plural in the present and preterite tenses of the verbs. Saxon in this respect keeps to Frisian and Old English, whilst Dutch stands on the same side with High German. Unfortunately the required data are wanting in the glosses.

Of late years it has become customary, chiefly with German scholars, to classify Dutch as a Lower Frankish dialect. From an historical point of view there is nothing against this method. Just as in the time of Leofwin, the English saint whose remains rest in Deventer, the demarcation was formed by the Yssel, so now-a-days the same river separates the Dutch of the Veluwe from the Saxon dialect of Salland, Twente and part of the county of Zutphen, the ancient Hamuland or Chamavia. Whilst admitting the full force of the arguments derived from the history of the Salian Franks, I cannot pass over in silence the fact that some glosses in their peculiarities remind us rather of Frisian than of Saxon or Dutch. Thus the term for "way" is consistently written *uia* (Tit. XXXI), which shows a greater family likeness to the O. Frisian *wi* than to a Saxon and Dutch *wega*, *wege*, *wech*. On the other hand it cannot be denied that *uia*, however consistent, has something suspicious about it. If it were a genuine Frank word we might expect it to be spelt, at least for once, with *uu* (*w*). This not being the case, it is not unlikely that the scribes, with their naïve Latinizing tendencies, understanding for once the Frank word for "way," replaced it by the similar Latin word. Some MSS. of the Lex Emend., including cod. 11, actually give the Latin genitive *viae*.

As another Frisian trait in the Frank language we might adduce the *zi* for *gi*, if the reading were not extremely doubtful, as I have already endeavoured to prove. Yet I am not prepared to deny that the Salians, in language and still more in law and customs, had much in common with the Frisians. As they had been neighbours for some centuries it would be strange if it were otherwise. The connexion between Frankish and Frisian, as far as we are able to judge from our scanty data, is exemplified by a word common to both. A threshold is called in the Lex (Tit. LVIII) *duropal(us)*, *durpel(us)*, Dutch *dorpel*, O. Fris. *dreppel*. Here we see that the relation between *duropal*, *durpel*, and *dorpel*, allowance made for the difference in time, is one of identity, between the same and *dreppel* one of affinity.

I need not enter here into the vexed question as regards the relation of the dialects of the Salian Franks to the High- and Middle-Frankish, briefly also termed Frankish, and its varieties. This interesting subject lying beyond the scope of this work, the

⁽¹⁾ I feel bound to confess that this criterion, however important up to a certain degree, is one that will become less absolute the farther we go back, for even from the Heliand 3rd plurals in *nd* (*nt*) are not wholly absent.

reader is referred to Prof. K. Müllenhoff's Preface to the 2nd ed. of his *Denkmäler*, published by that distinguished scholar in conjunction with Prof. W. Scherer, and further to Prof. Heinzel's *Geschichte der Niederfränkischen Geschäftssprache*, especially his introduction. Some of Prof. Müllenhoff's conclusions have been controverted by Dr. W. Braune in an excellent essay in the *Beiträge* (I) edited by him in conjunction with Prof. Paul. I only wish to add the remark that, in drawing inferences from the testimony of ancient writers, we ought to be very cautious. The same Nithart who gives the well-known Strasburg oaths speaks of *frilingis lassibusque*⁽¹⁾ amongst the Saxons. Now a High German form *lassi* is preposterous in Saxon, which can only have had *lati* or *lati*. Hence it is evident that Nithart, unless he were very ignorant, did not mean to teach his readers the dialectic peculiarities of Saxon, but to inform them of a fact. Consequently we are not allowed to adduce the peculiar dialect in which Nithart, Eginhart, etc., clothed some Teutonic word as a proof of anything but the dialect of the author.

After the foregoing explication of the subject and principles of a linguistic inquiry into the Frankish elements in the Lex Salica, it only behoves me to apologize to the reader should he find in the following pages too many discussions, too few established facts.

I.

§ 7. Of the compound *reaptē* in cod. 1 I take the latter part to be *apten*, of which *abtena* (in cod. 2) is a variation. On *pt* representing the sound of *ft*, cf. § 5; the *bt* in *abtena* is a bad spelling for *ft*, as in Gothic *fragibis* for *fragifts* (St. Luke, i. 27). The so-called gloss has the appearance of being a *nomen actionis* formed by the fem. suffix *ni*, *nia*, Goth. *ns*, O. Fris. *ne*, A. S. *n(n)*, O. N. *n*. The oldest Frank form of the stem, if indeed it be not the nominative case, of such words, appears in *theulasinia* (Tit. LXXXI) and *latiniae* of codex 11(Q) (Tit. XXXI); much more frequent are the variations *na*, *no*, *ne*. The distinction between words ending in *eins*, *ons*, and *ains*, which we find in Goth., e.g. in *naseins*, *mitons*, and *libains*, is to a certain extent preserved in Frankish, e.g. in *lasina*, *roufano* (but also *rofen*), *falchono*. *Aftena*, *afsten*, may be a derivative from a verb of the *ai*-class, and the same as O. Fris. *achtene*, *echtene*, judicial prosecution (cf. Richth. i. v.), from *achta*, *echtia*, *echta*, O. S. *achtian*, A. S. *ehtian*, to prosecute. The letters *ft* and *ht* (*cht*) are frequently interchanged in all Frankish, Sax. and Fris. dialects; e.g. *druftin* for *druhtin* (cf. Heyne, Kl. Denkm. p. 113); O. Fris. *ast*, *est*, for Dutch *echt*, genuinus, legitimus; *astigia*, O. N. *ekta*, in matrimonium ducere.

The Fris. *achtene*, Sax. *achte*, Germ. *acht*, is nearly, if not entirely, identical in meaning with *bonn*, *bann* (cf. Grimm, R. A. 732). In the Fris. LL. p. 251, we read: "the sitter (i. e. the defendant) sê ladet fon dâ riuchter, hi cume jef hi cume naet; kumtter naet and hi ursûme det ryucht so scel die richter him tû bonne duæn." On comparing this passage with the parallel one in the Lex Salica we are led to suppose that *afsten* means the same as *bann*, the more so because the latter is also used to denote forfeiture; e.g. Fris. LL. 405: "dâ ban bêta mittâ alra hâgista ban."

Much more difficult is the explanation of the syllable *re* in

⁽¹⁾ Pertz, Monumenta, Scriptt. II, p. 669. In the same volume p. 367 Hucbald in Vita Lebuni speaks of Saxon *lassi*. If Hucbald had been a Salian Frank by birth, he would hardly have failed to recognize the Frankish *lati*.

Cod. 1, and of *mallare* in Cod. 2. *Re* is common enough in Frankish and even in M. H. G. as a variation of *er*, *ir*, e.g. *refangan*, *refagnussi* in the Gl. Lips.; *reslât* and *rislag* in the Psalms (Heyne, Kl. D. p. 177). Like the Goth. *us* it often means *again*; e.g. Goth. *usgiban* = ἀποδοῦναι, Lat. *reddere*; so too in O. H. G. *irwentan*, *revocare* (cf. Grimm, D. G. ii. 823). *Reapten*, *reabtena* would consequently be 'the act of re-banning,' and moreover denote the fine imposed on him who has disregarded the *astena* or summons of the judge. If this be the true interpretation of the term, the reading *mallare abtena* in 2 is wrong, and must be changed into *malb. reabtena*.

II.

§ 8. *Calcium* in 1 contains three errors (cf. above, § 2 and § 5): we have to read *chaltio* or *galtio*, which is a diminutive of a supposed Frank. *galti* or *galtu*, = O. N. *göltr*, a bear or hog, and may be regarded as identical with O. N. *galti*. The corresponding fem. is O. N. *gylta*, O. H. G. *galza*, *gelza*, *sucula*; cf. A. S. *gylte*, M. E. *yelt*, O. N. *gyltr*, Dan. and Swed. *galt*. *Chalteo* in 6 and 10 differs from *chaltio* only in spelling, whereas *chalti* in 7 and 9 is almost the O. N. *gyltr*, which exactly agrees with *chulti* in 8; cf. also provinc. N. H. G. *golze*. *Dialti* in 7 is a misread *chalti*.

§ 9. The word which forms a compound with *chaltio* and *chalti*, *chulti*, is variously written *chramne*, *chranne*, *hranne*, *chramne*, *hramne*, etc. In the O. H. G. version of the *Lex Salica* it has been rendered by *stiga*, E. *stye*; no doubt correctly, for in Tit. LXXXI we read: "Si quis porcellum lactantem de rane furaverit," which goes far to prove that *rane* signifies some enclosed place. Stealing from an enclosure was a greater crime than stealing from an open place. Hence the person stealing even a very young *chramne-chaltio*, i.e. a stye-porker, has to pay three times more than another who steals a somewhat older pig from a field. The Latin text, stating that the theft of a "porcellus lactans" is to be punished with 120 denarii, but that of a "porcellus [de campo] qui sine matre vivere possit" with only 40 denarii, would be absurd, save for the difference of the two kinds of theft.

The genuine form of the word is probably *chramne*, *hramne*. From the fact that the D. *boed*, though etymologically identical with E. *booth*, G. *bude*, means "a pig-stye," whilst the D. *kraam*, O. H. G. *krâm*, means "a booth," I infer that *chramne* is a variation of *kraam*; because in the Teutonic languages the combinations *kr* and *hr* may be said to be twin representatives of Aryan *kr*, just as *kl* and *hl*, *kn* and *hn* are of Aryan *kl* and *kn*. Again, from some Slavonic words borrowed from a Teutonic source, I infer that the Goth. form of *chramne* must have been *hramini* (stem *hraminja*) or *hramina*, whence Slavonic *chramina*, a house; cf. Russian *chorômina*, a room; *chorômy*, a wooden house. It is scarcely accidental that up to the present day a sow is called *krâm*, *kriem*, in some parts of Westphalia⁽¹⁾; the Teuthonista has *cryme*, i.e. *soege* (D. *zeuge*); the original meaning of this *krâm*, *cryme*, as derived with a lost suffix from *krâm*, a booth, a stye, must have been "a stye-porker."

§ 10. *Lere* in 10, mutilated to *re* in 7 and 9, is evidently quite a different word; *les* in 6 is better. It is radically the same as Goth. *lasius* (ἀσθηρής), superl. *lasiuosts*; A. S. *læssa*, *læst* and *lærest*⁽²⁾; E. *less*, *leat*; O. Fris. *lessa*, *lerest*. Identical with *les*

in 6 is A. S. *læs* in Cnut's Laws, iii, 2: "ex mediocribus hominibus (quos Angli *læsþegnas* nuncupant, Dani vero *yoongmen* vocant)." *Les* and *læs* look like comparatives, notwithstanding the ending of the strong declension; *lere* is rather the positive, i.e. the Goth. *lasius*, unless it stand for *lerere*. The approximately correct reading will be in 6: *chramnechalte*, *leschalti*; in 7 and 9: *chramnechalti*, *lerechalti*; in 10: *hramnechalti*, *lerechalti*. Both terms may be regarded as synonymous, the former properly denoting a pig still kept in the stye, the other a younger or very young pig in general.

§ 11. *Unum tualepti* in 6, *unum ahelepti* in 10, express the fine to be paid. We must read *hunn-tualepti* (pron. *tualepti*), A. S. *hund-twelftig*; or (if *unum* be right) *tualepti*, which would stand to the A. S. word in the same relation as E. *seventy* to A. S. *hund-seofontig*.

§ 12. The reading *dirâni* in 3 is clearly a mistake for *chramni*; *chrinne* in 8 probably stands for *chremne*, *chremni*, the *e* being the Umlaut caused by the *i* in the final syllable of the stem. Such an *e* occasionally passes into *i*; e.g. in the Frank. Psalms we find *ind* for *endi*, *andi* (cf. Heyne, Kl. D., i. v.). *Char* in 2 would suggest the so-called M. Lat. *hara*, but the cod. is a bad one and has little authority where it differs from all the others.

§ 13. A "porcellus qui sine matre vivere possit" is termed *chranecalcium* (i.e. *chramnechaltio*) in 1: doubtless an error. The word *inzymus*, i.e. *ingymus* (which we find in the corresponding § of 2, etc.), applies as well to pigs as to neat, sheep, and goats (see below). It is either the genit. case of a word *ingym*, "a period of one year or winter," or a derivative from the same word signifying "a one year (winter) old animal" or "a yearling." The root of *inzymus*—and of *gymis* and *tuigimus* in Tit. III (see below)—is *gym*, i.e. *gim* or *gim*, in which we recognise the Slav. *zima*, winter, Gr. χειμῶν, Lat. *hiems*, Bactr. *sima*, Skr. *heman*⁽¹⁾. Derivatives from it are Lat. *bimus* (for *bi-himus*) and *trimus*; Gr. χίμαρος, a young goat, a yearling: Icel. *gimbr* (*gymbr*), a ewe lamb, and *gamsi*, a one year old sheep; Scotch, *gimmer*⁽²⁾.

Ingimus is the same as *gimus*, compounded with the cardinal number *ên*, the vowel of which has been lightened owing to the combination of consonants following, upon the same principle as in O. N. *flestr*, *mestr*, *ekkja* (older *enkja*), for *fleistr*, *meistr*, *einkja*; in A. Sax. *ellefne*, *andlufon*; E. *eleven*, (for *elleven*); in O. Fris. *andlova*, *alvene*, *elleva*; in D. *elf* for *eelf*; *twintig* for *twentig*. *Gymus* has its counterpart in Icel. *vetrungr*, Lat. *anniculus*, O. H. G. *jârig*, while *ingymus* corresponds to N. H. G. *einjârig*, D. *ewinter*, *enter* (for *eenwinter*, one winter, i.e. year, old), Skr. *ekahâryana*.

As regards the final syllable *us*, *is*, it would seem to be rather some secondary suffix than the sign of the genit. case. For a derivative *gim-is*, *gim-us*, would be quite analogous to the Icel. *vetrungr*, and the E. *yearling*. The form of the suffix is that of the diminutive ending *is*, *es*, *s*, in D., e.g. *dreumis*, a dapperling, *bors*, a bear (cf. O. N. *bersi*); much used in proper nouns, especially feminine ones, as *Mies*, *Polly*; *Jans*, *Jenny*. The same or a kindred suffix, but used in the neuter gender, is the Icel. *si* in *hryssi* (*merhryssi*; *unghryssi*); nearly allied also is the Icel. *si* of weak masculines, and *sa* of feminines; e.g. *bersi*, *kussi*, *hrúzi*,

¹ Cf. Korrespondenzblatt des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, No. I. p. 6.

⁽²⁾ For the last word cf. Aedelbirhtes Dômas, 56.

⁽¹⁾ The quantity of the vowel must be left undecided, the more so because it strikingly varies in the cognate languages. The *is* in the worthless cod. 3, and sometimes in 8, is a mistaken *ij*.

⁽²⁾ Cf. J. Rhys, Lectures on Welsh Philology, p. 432.

borsi, gems (Oxf. Dict. i. vv.). As to *gemi*, a dimin. form of *gemlingr*, a year old sheep, it differs but little from the Frank. *gimis, gimus*, though the latter belongs to the strong declension, and in so far stands nearer to Icel. *gymbr*, Provincial [North] English *gimmer*. The constant variation in the final syllable which in some codices is written *us*, in others *is*, leads me to suppose that the suffix, with due allowance for the difference in gender, is the same as O. H. G. *usi* or *isi* in *hasus, havis, hazes*, furia; gen. pl. *hasusso* and *hazisso* (cf. Graff, Spr. IV. 1092). Thus we have *gimus, gimis*, stem *gimusi, gimisi*, a yearling; like the Icel. *vetrungr; ingimus, ingimis*, "an animal one year (winter) old"; both terms are occasionally somewhat loosely applied to a young animal.

§ 14. Apparently akin to *gimis, gimus*, is *hymnis* in 7 and 8; *himnes* in 9; *hinni* in 6; *ymnis* in 10; *imnis* in 3. The initial ought to be *ch*, more accurately, *g*. From the confusion between the two values of *ch* (see § 5), arose the error of writing a single *h*, which led to a second step in the wrong direction, viz., the dropping of the letter altogether. In the same way the word *gamallus* in Tit. XLVII (4th sect.) also written *chamallus*, was corrupted first to *hamallus*, and afterwards to *amallus*. The formation of *hymnis*, etc., is not clear, and indeed, the correct reading is doubtful. If *chymni, chimni*, without final *s*, be genuine, the suffix may be the same as O. N. *ni* in *sefgrismir*, a wolf (cf. Oxf. Dict.), and akin to the weak *ni* in *gráni*, a grey mare; *asni*, an ass; *skjóni*, a piebald horse. If, on the other hand, *chymnes (gymnis)* be genuine, I am at a loss to account for it, except by assuming that the word is derived from a stem *himan*, Gr. *χαιμόν*, Skr. *heman*, in the same manner as in Skr. *āryama* from *aryaman*, but with the same suffix as we found in *gimis*. With much more confidence we may affirm that *hinni* in 6 is an error of the same kind as *chranne* for *chramne*, and that we should read *chimni*.

§ 15. *Fiht* in 6, *fith* in 10, *fit* in 3 contains a diminutive suffix *t*, found also in E. *rabbit, pewet, pewit, tirwhit*, and very likely also in *colt*; in D. *kievit, kreeft*. From *fi* are derived the M. D. *vigge* and *viggen*, a pig⁽¹⁾; *fiht* is another dimin. form of the same radical. The transposition of *ht* into *th* in 10 (*fith*) is very common, almost the rule, in that codex.

§ 16. Synonymous with *chimni fiht* must be *tertega* in 6, *thertesun* in 10, *thetica* in 7, 8, *theca* in 9. This word is certainly connected with the Latinized *tertusu, tertussu, tortossu* &c. which we find in § 9. From the wording of the phrase "si quis porcello tertusu imbulaverit usque ad anniculum" it is clear that *tertusu* denotes a porker not fully one year old. The fines specified do not agree, indeed, as we have xv sol. in cod. 4 and the Sept. Caus. I. 3, while the other MSS. give merely 3 sol., but in the confused state of the MSS. such a discrepancy is of little importance. We have seen that in cod. 2 *insymus* is identical with the "porcellus qui sine matre vivere possit," while the same *insymus* is the Malb. of "porcus anniculus," notwithstanding the difference in the fine which in one place is 40, in the other 120, denarii. Therefore, no objection will be raised against our identifying *tertusu* of the text with *thertesun, &c.*, of the glosses. The Frank. *su* or *sú* may have been of common gender like the corresponding Latin *sus* and Gr. *ἴς*, whereas the Bactrian *hu* occurs as a mascul., and the O. H. G. *sú* as a feminine. *Sun* is either a contraction of *suin* or an error for *suu*,

⁽¹⁾ *Vigge* and *viggen* stand to each other in the same relation as O. H. G. *folo*, E. *foal*, to N. H. G. *füllen*, D. *veulen*. For examples of *vigge* and *viggen* see de Jager, Frequentatieven, i. v. *biggelen*.

i. e. *sú*. *Therte* is nearly the same as the M. D. *dertel*, tenellus, delicatus, lascivus (cf. Kil. i. v.); *derten*, fastidiosus, petulans; so likewise *daritten* in the Teuthonista, which is explained by *vertardt*. The D. *d* of these words is the dental, answering to E. *th*; still, it interchanges, according to a rule not yet discovered, with a *t*, just as in E. *tangle* compared with Icel. *þöngull*. It is interesting to note that M. D. *tortelmoedig* (fastidiosus, morosus, irritabilis) is a variation of *dertelmoedig* (cf. Kil. i. vv.), and that the D. *dwingen* (for *thwingen*, O. S. *thwingan*) has its counterpart in N. H. G. *zwingen*, which, allowance made for the different degree of *Lautverschiebung*, stands to the Sax. and D. word in the same relation as E. *tangle* to Icel. *þöngull*. Quite the same applies to Germ. *zart* compared with D. *dartel*. So too the Frank. *therte* = O. H. G. *zart*, tenellus; *farzart* means "delicatus;" *farzertit, verzertit*, delicatus; ephebus, puer. With O. H. G. *faruart* or *farzertit* is to be compared the above mentioned *vertardt* of the Teuthonista, while with Kiliaen's *tortelmoedig* we may compare O. H. G. *zurdel*, impatiens; delicatissimus. In short, the Frank. *therte, theriti* must have had the meaning of "tenellus," and the various readings *terte, tertu, tortu* are more probably legitimate variations than clerical errors. *Theti* in 7 and 8 is to be restored to *theriti*. The final *ga* in 6, *ca* in 7, 8, 9 may be a mutilated *galt*, as this would answer to *sun* and *su*, though a derivative *thertiga* (= *thertinga*) would by no means be impossible. Still the final *a*, i. e. the sign of a femin. in this case, creates some doubt, because a similar and synonymous word, namely the O. S. *ferscung, verscung*, O. H. G. *frisking*, is always used as a masculine.

§ 17. The term for "scrofa" is *narethalhi* in 1; *narigalti* (read *narachalt*) in 2; *narechalte* in 6; *narechalt* in 3; *uarachalt* (read *narachalt*) in 10. Grimm (Pref. XVII) aptly compares the Bavarian *nersau, nerschwein*, from *neren*, Frank **narian*, to feed, to breed. *Focichalta* in 10, *focifale* (read *focichalt*) in 6, must be synonymous with *narichalti*; for *focian* is D. *fokken*, to breed; and *focichaltu* answers to D. *fokwijn*, a breeding sow. That the fine for the theft of a *focichalta* is higher than that for the theft of a *narichalti* is probably caused by the addition "cum porcellis." The stem of *chalti, chalta, chalt* is *chaltia (galtia)*, a femin. of the strong decl., not to be confounded, either in form or in meaning, with the weak O. H. G. *galza*, and O. N. *gylta*, a young sow.

§ 18. *Drache* is a term applied to pigs of at least one year old, and corresponds to the Latin "anniculus, anniculatus," and "post-anniculus." Besides *drache* in 1 (§ 4) and 6 (§§ 12 & 13), *drace* (read *drage* or *drache*) in 2 (§§ 7 & 8), *drac(h)e-chalt* in 10 (§ 15), we find *drauge* in 3. The word seems to answer to *hant-zugiling* in the fragment of the O. H. G. version. As A. S. *dragan*; M. D. *dragen*, E. *to draw*, is expressed in O. H. G. by *siuhan*, from which *zugiling* is derived, it is not unlikely that *drage, drache* is synonymous with *zugiling*.

§ 19. To *ingymus, ingyimis*, which has been discussed in § 13, we find added *natarie* in 6, *ethatia* in 10. Both readings are clearly corrupt, perhaps from *narichalte, narechaltia*, unduly repeated. *Zymisengano* in 10 (note) is likewise out of place, and belongs to the next paragraph. For *sengano* we must read *sugano*, a variation of *soagni*.

§ 20. The rendering of *ingymis* by the Lat. "bimus" is wrong, as this would be in Frank. *tuigymus* or *tugymis*. It will be observed that cod. 1 has no gloss for "bimus," and that 6 and 10 have the same word for "anniculus" and "bimus," which cannot be right. The O. H. G. version has correctly *zwijdrí sutn*. *Senio* in 6, and the misplaced *sengano* in 10, point to *suenio* and *sugano* as the

genuine readings. In like manner the reading of 7, 8, 9 points to a common *suiani* or *suianni*. All these forms are decidedly derivatives from *sú*, and show an unmistakable analogy with O. N. *kví*, a fold or pen, and *kvíga*, a young cow, from *kú*. Supposing the *g* in *sugano* to have arisen from a *j* (in *suijani*) I would compare the Skr. derivatives in *yáyani*, e. g. *kármáryáyani*, a patronymic belonging to *kármára* (see B. & R. Dict. i. v. *kármárya*). The variation *soagni*, however, would seem to be more closely allied to such Skr. derivatives as *kauñjáyana* (see B. & R. Dict. i. v.) from *kuñja*. Originally identical with *soagni* of 10 is *soagne* (*chalte*), which occurs a few lines further down in 10 and 6, *suane* (*calte*) in 2, *suuachine* in 3. The translators of the Law recognized in this word the O. H. G. *swein*, subulcus, A. S. *swán*, E. swain, etc. Hence the Lat. words "ipso porcario attendente, (custodiente)." Without questioning the fact that in Frank. *soagne*, *suianni*, etc., also signified a "porcarius," I think the rendering of *soagnechalt* by "porcus ipso porcario attendente" is a mistake. All the forms mentioned can, according to the manner of their derivation, mean either "a family of swine," or a single member, especially a young one, of the family, or a person tending swine. It would seem that the Frank translators themselves were at a loss to decide which of the three meanings of *soagne* was intended by the compound *soagne-chalt*, and were therefore not satisfied with "ipso porcario attendente," but added also "de intro porcos," or "in campo inter porcos." We must bear in mind that in a compound any difference of gender of *soagne* is lost. An interesting proof of the existence of *suane* in O. H. G. is afforded by a passage in Notker's Psalm 79, 14, where the Lat. "singularis ferus" is rendered by and amplified to *der einluzzo wilde bér der mit demo sudneringe ne gát*: "the single boar that goes not with the herd of pigs."

§ 21. *Taxaga*, *texaca* (read *texaga* or *texacha*); *texeca* (read *texega* or *texecha*); *taxaca* (read *taxaga*); *texaga*, has been rightly connected with O. H. G. *vascôn*, rapere, by Grimm (Pref. VIII). The infinitive of the Frank. verb must have been *taxaian*, *taxoian*, *taxian*, *texian*, after the analogy of O. S. *wacoian*; A. S. *habban*; D. *hebben* (for *havian*, *hafaian*); O. S. *libbian* and *libon*; O. H. G. *lebén*, and the like. In other words, the Frank. verb must have belonged to the Goth. *ai* class; hence the *Umlaut* of the radical vowel. Such verbs were afterwards confounded with verbs of the Goth. *o* class. The substantive is formed in the same way as *tiloga*, exercitatio (O. H. G. *zilunga*), from *tilon* (in Frank. Ps. 54, 3); *hatega*, aemulatio (Gl. Lips. 551), from *hatoian* (O. S. *hatogean*), *haton*, O. H. G. *hasên* and *hasôn*. The *x* for *sc* reminds us of the A. S. *fix* for *fisc*, *axian*, and the like. Technically, *texaga* denotes a certain degree of the crime of robbery, punishable by a fixed fine of 1400. Thus it has become a forensic term implying a fine of that value. Now, *ingymis-texaga*, if taken as a compound, can only mean "stealing of yearlings." But the question arises whether it is really a compound, about which more below. *Exachalt excepto tuaseptunchunna* in 10 exhibits several blunders; *exachalt* should be *texacha(ll)*, as in § 12 of the same cod.; *excepto* is an anticipation of *excepto* in the next line. *Tua septunchunna* manifestly expresses "two sevenhundreds" or "two heptads of hundreds" = 1400 den.; and is synonymous with, or a paraphrase of, *texaga*. For *septun* we should rather expect *sephun*, seven, or *sephunt* (for *sephund*), a heptad (cf. O. N. *sjaund*), since *septun* cannot be traced in any other Teut. language. Should the reading, after all, be right, then the form is to be identified with Lithuanian *septyni*; cf. Notes on the Chunnas.

§ 22. *Redonia* in 1 (§ 10) is put in the wrong place; so, too, is *sunnista* in the same codex (§ 11), where mistakes of the same kind are more frequent than in the other codd. We have seen that a "post anniculatus" is termed *drage*, *drache*; but *redonia* is the name for a "scrofa ducaria." Cod. 6 writes *radonia*; 2 *redonii*; 10 *chredunia*; 7 and 9 *reodimia*; 8 *reodemia* (read *reodunia* or *reedunia*). This interesting word is regularly derived from Goth. *wriþus*, herd of swine; A. S. *wrðð*, Old Swed. *wrâth*, *wrâd*, Dan. *vraad* (cf. Grimm, D. G. III, 475). The suffix is the femin. *ni*, *nia*, also occurring in Frank. *litunia*, *leudinia*, etc. The radical vowel in the A. S., Dan. and Swed. word is long, like that in the Skr. *wrâta*, a herd. The *i* in Goth. *wriþus* is of doubtful value, because a dialectic *î* for *ê* (e. g. *qimi*, St. Luke, 7, 3; *qipeina*, 8, 56) is far from rare, especially in St. Luke, where *wriþus* is found. The Frank. forms are equally uncertain in regard to the quality of the vowel, for a Goth. *e*, O. H. G. *ê*, is generally represented in the idiom of the Malberg and the Psalms by *ê*, but occasionally also by *ê*. The same applies to the O. S. of the Merseburg glosses (for examples see Heyne, Kl. D. XIV), and even of the Heliland. Hence we may safely assume the *a* to be long in *rdonia* (for *wrâdonia*), but must leave undecided both the quality and quantity of the *e* in *chredunia*, *redonia*. Owing to this uncertainty we cannot be sure whether the *eo* in *reodunia* be a mere mistake for *reodunia*, i. e. *redunia*, or the *u-Umlaut* of a short *e*, as in A. S. *seofon*, or dialectic D. *veul* (for *velo*, Goth. *filu*), *seuuen* (for *sevon*), *deuze* (for *thesiu*); O. N. *sökkva* (for *senkva*), etc. From the same root *wrâdh* is derived O. N. *rðði*, a boar. If at first sight it seems strange that the initial *w* has been dropt in the Frank. word at so early a period, it must be observed that we find another instance exhibiting a comparatively advanced degree of phonetic decay in the idiom of the Malberg in *lammi*, *lem*, a lamb, of Tit. IV. We have an example of a transitional form between *wredunia* and *redunia* in *chredunia* (pron. *hredunia*) in 10; compare the D. pronunciation of *reus*, a giant, in which the *r* is sounded as in *ring* (for *kring*), *rug* (for *hrug*), thereby pointing to a form *hreus* (for *hresio*), intermediate between G. *riese*, O. H. G. *riso*, and Frank. *wrisil* in Ps. 18, 6 and Gl. L. 1067. Still more striking is *hritan* for *writan* in Gl. Prud. (in *hritanthion* 327, along with *ritun* 358). This same word, in D. also *rijten*, and the above-mentioned *reus*, are the only words in which the D. has dropt the initial *w*; otherwise, in contradistinction to H. G., D. retains the sound, e. g. in *wreed*, whilst E. takes up a middle position by writing, without sounding, the letter.

§ 23. A boar is called *cristiau*, *cristau*, *christiao*, *cristiano*. Both reading and interpretation are somewhat doubtful. The normal form of the gloss I take to be *gristian*, *christian*, whereas *gristiano*, *c[h]ristiano*, shows an additional *o*, not rare in the Malberg, especially after an *n*; cf. the remarks on *ohseno*, Tit. III. The other readings are corrupt. The word seems akin to Skr. *ghrshfi*, a boar, to which it may stand in the same relation as *suane*, *suiani*, *suenio* to *sú*. On the other hand it must be admitted that it recalls O. N. *gris*, Swed. and Dan. *gris*, a young pig, a pig; Dan. *griseso*, *scrofa*; O. N. *grislingr*, porcellus (Bj. Hald. i. v.). In the latter case I am at a loss to account for *tiano*, *tian*, unless it be the M. D. diminutive suffix *tiaen* (i. e. *tiân*, or *tyân*), which is not probable. I rather think that *gristian* is the acc. sing. of *gristio*.

§ 24. For "maialis votivus" I have *mammodo* or *rhammodo*, read *thammodo*. The word is apparently an adj. masc. of the weak declension used as a subst.; *thammod* (*tamod*) is the partic. perf. pass. of the verb *tamon*, O. H. G. *zamôn*, domare; and may, therefore, be fittingly rendered by "mansuetus." The notion of

"tame," "mansuetus," is also expressed by the synonymous *chucham* of 2, read *thuchtham*, a bad, but not uncommon, spelling for *tuchtam*; cf. *thesewun* for *teseewun*, Gl. L. 909; *thui* for *tui*, Gl. A. 4. As *tucht* is O. H. G. *zuht*, a feeding, breeding, and *tam* is "tame," the compound *tuchtam* may be said to express the same idea as *thammodo*. Further on (cf. Titt. V and X) are found other examples of this confusion of *rh* or *m* with *th*. *Mammod(o)* may have been intended for O. H. G. *mammont*, mansuetus.

§ 25. The other codd. exhibit a well-known term for "maialis," with another word added to express "votivus, sacrivus." A "maialis" in general is called *barach* or *bracho*, read *barcho*, in 6; *barco*, read *bargo*, or *brarecho*, read *barecho*, in 10; *bartcho*, *bracho*, *bratho*, *bartho*, read *barcho*, in 7, 8, 9. It is, of course, the A. S. *bearug*, *bearh*; E. *barrow*; D. *barg*, *barch*, dial. *borg*; O. N. *börgr*; O. H. G. *baruch*, *barch*, maialis; Fris. *baerch* and Northumb. *berg*, porcus. The final *o* in *barecho* is either the sign of the nom. in the weak decl. masc. or of a dative in the strong declension.

§ 26. For *animeo anitheotha* in 10, *ameo amiteotha* in 6, I would read *animeo anticheeta* or *antcheeto*. *Antmeo* is the weak nomin. masc. of a verbal adj. *anēmi*, formed like Goth. *andanems*, etc. Even *anomi* is not wholly inadmissible, because it would have its exact counterpart in such forms as Lat. *eximius*; Skr. *namya*; *gamyā*; *dṛṣya*, etc. The verb, in either case, is **animan*, to take up, to take off (cf. A. S. *animan*, tollere, adimere, Etm. Lex. 240; Grein, Gl. 33); thus *anēmi* or *anomi* will be Gr. *ἐξάλπερος*. *Antcheeta* is a regular dative of a word corresponding to O. H. G. *antheiza*, votum, but of the strong decl. Or it may be the weak nomin. masc. of an adj. derived from the same root, i. e. be identical with O. H. G. *antheizzo*, devotus, and O. S. *antheiti* (acc. sg. fem. *andhēttia*, *anthēttea*), devotus, sponsus. Such an adj. would stand to the subst. in nearly the same relation as in Lat. *votivus* to *votum*; cf. O. N. *heidagr*, a votive day; *heithleifr*, a votive loaf; cf. Oxf. Dict. i. vv. The spelling *eo* instead of *ee*, Goth. *di*, D. *ee*, is rather a clerical error than a peculiarity of Frank pronunciation. I do not think that in order to defend the reading of the codd. we can appeal to the O. Fris. *liova* for *leeva*, A. S. *lēfan*, O. N. *leifa*, since in this particular case the *o* is due to the influence of the following labial. Such an erroneous *eo* for *ee* recurs in a variant of *chariocheto* in Tit. III (q. v.).

Cahimo in 7 and 8, *caimo* in 9, seems a modification of *ganimo*, which would be radically the same as *anēmeo*; cf. O. H. G. *gandmi*, acceptable; whence *ungenāme* in *das oppher was ungenāme* (Graff, Spr. II, 1073). The *i*, supposing it to be long, may in Frankish stand for *ē* = *ā*; or rather may be its *Umlaut*. The sound of *ē*, whether arising from an older *ā* or *di*, is apt to pass into *ī*, chiefly, but not exclusively, when the subsequent syllable has an *i*; several instances of *ī* for *ē* (= *ā*) are found in Gothic; those of *ī* for *ē* (= *di*) are not very rare in the Heliand; e. g. *gehrinid* for *gehrēnid*; *gehilian*; *fullistian*; *mira*; see Schmeller's ed., vol. 2, p. 184.

§ 27. A common barrow is also termed *babene* in 10, *babani* in 9, *babane* in 8, *badiani* in 7, *bog bagine* in 6. The *di* in 7 is a misreading of *ch*, so that the *ḃ* in the other codd. is an error, and should be read *h* = *ch*, a quasi H. G. spelling for *c*. The M. D. *bake*, a hog and bacon, O. H. G. *bacho*, perna, would require a Frank. *baco*, which, as we see, is not identical with the forms quoted above. Along with *bake*, however, we find in M. D. an acc. sing. *baken*, which, if regular, cannot but belong to a nomin. *baken* (M. Stoke 5, 811). If an oblique case is intended, a form *bacine* for the gen. and

dat., and *bacane* for the accus. would be right. *Bog* in 6 is a doubtful reading. One might be tempted to read *borg* = *barg* (see above); but in comparing it with the Latin *sive* and *in alia mente* of the other codd. we see that it may possibly represent a corrupt *hot*, i. e. *aut*, "or," which in the Latin of the Lex is used in the sense of *sive*, exactly as *ou* in French.

§ 28. The term for a herd of twenty-five swine, *sunesta*, *sunista*, *sonista*, etc., is radically the same as A. S. *suner*, *sunor*. In the Lex Ripuar. tit. 18, *sonesti*, *sonista* is defined to be: "12 equae cum admissario, aut 6 scrofae cum verre, vel 12 vaccae cum tauro"; see Ducange i. v. and Grimm, G. D. S. 383. In the Lex Salica a herd of swine comprises a number varying from 25 to 50, according to circumstances. There is nothing strange in such a discrepancy between the two laws. Nevertheless it may be questioned whether the Lat. version be wholly accurate, as a distinction between "25 porci ubi amplius in grege illo non fuerint" and "50 porci" or "50 porci et si adhuc aliqui remaneant" is rather strange, the more so because in both instances the same term, *sonista*, is appended. The addition of *ingymus* in 2, though at a wrong place, suggests the idea that in the original Frank. text the term *sunesta* in the context, where it occurs the first time, was intended to convey the meaning of "a complete herd," i. e. a herd including boar, sow, and pigs, but further on, at the words "si amplius super 25 remanserint," a herd of only "25 young pigs" without boar and sow, consequently an *ingymus-sonesta*.

§ 29. *Sonischalt*, as 10 writes here and in Titt. III and IV, cannot contain *sonis* or *sonist* and *chalt*, a pig. There is no question of pigs in the two Titles just mentioned in which *sonischalt* occurs twice. It is a misreading for *sonisthalt*, i. e. *sonistalt*. *Stalt* for *stalth* or *stald* (cf. O. H. G. *scāfestalta*, caulas, Graff, Spr. VI, 667) must mean the same as *stathl* or *stadi*, statio (cf. A. S. *stāḃol*, O. Fris. *stathul*, O. S. *stadal*, with A. S. *stōd*, armentum equorum; O. H. G. *stuoḡ*, etc., but especially Russian *stado*, a herd; *stanitsa*, a flock, a troop).

The unmeaning *tua Zymis fitmiha chunna*, in 10, evidently denotes the amount of the fine specified, viz. two thousand five hundred denarii. The approximately correct reading will be *tua thusundi fimti* (? O. N. *fimt*, a number of five, or *finvi*, five) *chunna*. In the Chunnas (see col. 424) the equally corrupt numbers are *thothocundi uueth chunna*, al. *thothocundi fitme chunna*. The origin of the error in 10 is obscure. Can there be any connexion between *zymis* and the *ingymus* of 2? Or did there exist some word superficially like *sonisthalt* and synonymous with *tuagymis*, a two years old pig? Without discussing this question further, by reading: *sonistalt*, *tua thusundi fimti* (or *finvi*) *chunna*, we get a combination entirely in the style of the Fris. laws; e. g. *wifstreuene*, *sextene pennyngar*, or *thiu hāgheste soldēde*, *fif merk and tua enza jefiḡa fjuwer withēthar and enne fia-ēth* (Fris. LL. p. 95).

The *It* of *texachalt* in 10 is a curious repetition of the same letters in *sonischalt*; this time undoubtedly a mere error. Still worse is *exachalt*, of which we have already treated in § 21.

III.

§ 30. *Podero* in 1, *protero* in 2, etc., cannot be the Frank. equivalent of "vitulus lactans," since the very same word is applied in the next § but one to a "vacca cum vitulo." Hence it must have had a much wider meaning, viz. that of a young cow or a young animal. The forms of the word vary between *podero* and *potero* (read *pothero*) in 1, *pondero* in 6, *podor* in 8, 9, *podor* and *podor* in 7,

pedero in 10, *protero* (read *prothero*?) in 2. Grimm (Pref. XX) with some plausibility suggests a connexion with Skr. *pṛthuka*, a young animal, and Gr. *πρότις, πρόταξ, προπράκιον*. Unfortunately there is nothing in the Teutonic languages, as far as I know, that could throw light on the Frank. word. Whether it may or may not claim a distant relationship to Icel. *peð*, a small boy (s. Jonsson Ordb. i. v.) I am not prepared to decide. It is just possible, though far from evident, that *pordor*, etc., is akin to O. H. G. *cortor*, *chorder*, *quarter*, grex (Graff, Spr. IV, 490), A. S. *corðor*, just as Plattdeutsch *podder*, D. *pojer*, seems to be a mere variety of N. H. G. *köder*, M. H. G. *querder*, *korder*, *kerder*, O. H. G. *querder*, a bait; so, too, M. D. *keuteren*, *koteren*, is a twin form of N. D. *peuteren* and M. D. *pojeren* (for *poderen*), to fumble, to finger; cf. Kil. i. vv. I rather think that the various readings of the codd. point to another word, viz. A. S. *hryðer*, *hriðer*, *hruðer*, *hroðer*, a cow, or a heifer; O. Fris. *hrither*, *hreder*, and its femin. in N. Fris. *riere* (for *ridere*), akin to O. H. G. *hrind*, *rind*, D. *rund* and *runder*. But this explanation will seem rather bold, as it may be urged that, however slight may be the authority of each codex, if taken singly, their united agreement in showing a *p* as initial letter carries too much weight to allow us to make any change in that letter. Yet it will be admitted that the letters *R* and *P* are liable to be confused, and that *hrother* = *hronder*, *hreder* is the very term we should expect (cf. the note on *pondero* in Tit. XXXVIII). About the declension of the word in question it is unsafe to affirm anything.

§ 31. *Freodo* in 10 goes far to prove that in 7, 8, 9 not a *ch*, but a *th* is required. The true reading then will be *friho*, *friotho*, *freodo*. This I consider to be O. N. *hreði*, a bull (s. Oxf. Dict. i. v.): *Fr* and *hr* are often confounded in the Malberg, either by mistake or idiomatically; we have had an instance of it in *franne* for *hranne*, and we meet with another in *frio* for *hréo* (cod. 7, Tit. XV, § 5, col. 87). The *eo* along with *i* in the word causes some difficulty, for, if the Frank. word really agrees with the O. N. word, the final *o* will be the ending of the weak masc. and such an *o* has not the power of modifying a preceding vowel *i* or *e* into a middle sound between *e* and *o*; at least I can produce no example of such a change; cf., however, the A. S. forms *freoðian* = *friðian*; *freoða*.

§ 32. A "bimum aut anniculum animal" is called *scolo* in 1, *scedo* in 2. The resemblance between both readings is so close that we cannot help surmising that they contain essentially the same word, and that somehow there must be an error. I suspect that we must read *scoto*, *scotto*, or *scodo*, connecting it with the dialectic (South Holland) D. *schot*, a young cow between two or three years old.

§ 33. In 6 and 10 we find a distinction made between an "anniculatum" and a "bimum animal"; this however is wrong, for *ingymis pondero*, *gymis pedero* cannot exactly express "bimum," nor can "anniculatum" be equivalent to *ocsteorci*, *ochsaïora* (read *ochstiorci*; i. e. *ochs* + *steorci*). *Steorci* is A. S. *stiorc*, *styre*, *stirc*, a calf, a cow between one and two years old, vitulus, juvenicus; Scotch *stirk*, *sterk*, a bullock, a heifer between one and two years old; s. Bosw. A. D. i. v. and cf. *styric* in St. Luke, 15, 23: *án fatt styric*. A decided femin. is M. D. *stierik* (s. Kil. i. v.). If *ocs*, *ochs* has been rightly added—which there is no reason to doubt—the purpose of the addition must have been to distinguish the masc. from the femin. because the simple *steorci* would have been ambiguous. Considering the tenor of the Lat. text, we arrive at the conclusion that the translators have failed in determining the exact meaning of the original Frank. names of various descriptions of neat. Hence the

confusion and inconsistencies in the codices. A more accurate rendering of *ingymis pondero*, al. *gymis pedero*, would be "anniculatum animal"; in E. we say a yearling, in O. N. *vetrungr*, in D. *ewinter*, *enter*, i. e. an animal (cow) between one and two winters (years) old.

The proper expression for "bimum animal" occurs in 7, 8, 9, where *thinimus podor* (*pordor*) is an error for *thuigimus p*. For *gimus* s. § 13; *thui* is a bad, but not uncommon, spelling for *tui* (i. e. *twi*); cf. *thuihöddig* (Gl. A. 4 in Heyne, Kl. D.) As to the whole compound cf. A. S. *án yriwintre hryðer*, a heifer of three winters (years); s. Bosw. A. D. i. v. *hryðer*.

§ 34. The addition of *malia* in 10, *mala* in 6, is an anticipation of the next § and in flagrant contradiction to the fine mentioned there. As it now stands, the fine for stealing a *malia*, *mala* would be 600d. and 1200d. at the same time.

Malia, *mala* is clearly D. *maal*, Gueldrian dial. *måle*, a young cow that has not yet calved, either owing to its youth or else to exceptional weakness. In most cases, then, a *måle* will be a yearling, but there are also *måles* of two years. In so far there is no objection to its being identified with an *ingymus* (*gymis*) as well as a *tuigimus p*, but undoubtedly the rendering "vacca sine vitulo" is the better; the other rendering "vacca cum vitulo" is wholly wrong. The second *maia* in 6 is, of course, an error for *mala* or *malia*.

§ 35. The expression "vacca domita" in 6 and 10 answers to "vacca cum vitulo" in the other codd. Hence we have to take "domita" in the sense of "subdued by the bull"; cf. the use of Gr. *δαμάω*, *ἄδμης* and *ἄδμητος*. The Malb. *chanesyn ponderos* in 6 is a curious corruption of *thuagym pondero*, which is a mere variety of *thuigimus p*. in 7, 8, 9. Still worse is *abazym pedero*, read *thuagym p*. in 10. The corruption has not unlikely gone through the following stages: (*thua*), *tuha*, *taha*, *taba*, *aba*. The dropping of the initial *t* finds its counterpart in *ahelapte* read *thuapte* of the same MS. Tit. II, mentioned above. A third example is afforded by *exachalt* for *texacha*; s. § 29. For *gym* one would expect *gymi*, the nomin. sg. femin. of a strong adj. belonging to the stems in *ia*. Unlike *gymus*, *gymis*, this *gym* or *gymi* does not contain a diminutive suffix. As to *tua* (al. *tui*) in compounds, cf. O. N. *tuasfaldr*, twofold, A. S. *twaniht*, binocitium; *twascealu*, bilanx; s. Ettm. Lex. p. 552.

§ 36. The Latin "bos," in § 3 of cod. 1, &c., distinctly signifies an ox, as is evident from the Malb. *obosino* (read *ochsino*) in 2, *ohseno* in 10, *ocxino* in 6. The form in which this well-known word here appears is very awkward. It looks like a genit. or dat. case sing. of *ohso* (Frank. Psalm 65, 15), Goth. *auhsa*, O. H. G. *ohso*, A. S. *oxa*, etc. If it be a genit. (Goth. *auhsins*), it must have been governed by some substantive expressive of theft in the original text. Should it be a dat. (Goth. *auhsin*), then we must assume that the governing verb expressive of stealing was construed with the dative, just as in O. N. *stela* (s. Oxf. Dict. i. v.). The final *o* I see no chance of explaining otherwise than as an "irrational" vowel, analogous to the Goth. *a* which follows the ending in *n* of the 3rd pers. plur. of the conj. mood.

§ 37. As highly taxed as an ox is a "taurus bimus" for which 6 and 10 have the special term *trasile*, *traslo*, which Grimm (Pref. XXI) proposes to identify with O. N. *drasill*, *drörsull*, a horse, from *drasla*, *succursorie ferri*. It must be observed that an O. N. *dr* does not regularly answer to a Frank. *tr*—or, maybe, *thr*, for *th* is very often carelessly expressed by a single *t* in our MSS.—but such an anomaly is not uncommon: e. g. in O. S. *drusinon*, variant *trusunon*

(Hel. 5, 8); D. *tril* = *dril* (cf. Kil. i. v. *driel*); Northumbr. *traga*, *tróg* = A. S. *dragan*, *dróg* (s. Bouterwek, Vier Evangelien, Gloss. i. v.); D. *troffel* = *thrufta* (in Gl. Prud. 299), *thrembil*, and *drembil*, toga (both in Gl. Prud. 204 and 670).

§ 38. Higher in value is a bull "qui gregem regit," called *cherecheto* in 10, *chariocito* in 2, *charohitum* in 1, *arithoecto* in 6. *Cherecheto*, the reading of 10, is the only one admissible; the other forms are corrupt, though decidedly more ancient and readily admitting of reconstruction into *chariochito*, *charohito*, *haricheetto*. *Chêto* (*heeto*) is O. H. G. *heizo*, N. H. G. *heisz*, M. D. *heet* in *sculdhetzo*, *schultheisz*, *schultheet*, whereas *cheetto* (for *cheetio*) answers to O. H. G. *heizzo* (*haizzo*, *haizeo*) in *sculthaizeo*; s. Graff, Spr. IV, 1090. That both *chêto* and *chétio* are admissible we may infer from a similar double form in Goth., viz. *fauragagga* and *fauragaggja*. *Chario*, *hario* is the stem of the widely used Teutonic word, Goth. *harjis*, stem *harja*. The compound consequently signifies "a commander of the troop." The same form of the stem *chario* is also found in the Batavian *Chariovalda*, the "dux Batavorum" according to Tacitus, Ann. 2, 11. This word shows exactly the same formation as A. S. *heretoga*, *ealwealda*, *Bretwalda*, etc., and the Frank. *chariocheeto*, or O. H. G. *sculdheizo*. *Hari* is, of course, a later form than *hario*; still later is *chere*, which already shows the Umlaut. *Chito* may be a legitimate variety of *chétio*, just as *chêto*.

§ 39. The next Malberg is strikingly similar to, and at the same time provokingly different from, the former. In 2 we have *chamachito*, in 1 *chammitum*, in 6 *amitheoto*, in 10 *chamitheuto*, in 7 and 9 *chegmeneteo*, in 8 *chegmenecéo*. It will not be doubted that these words look as if they were the same as that applied to a "taurus rex" in 6 (curiously: "taurus regis" in 10), viz. *anteotho*, *chamuthewo*. On the other hand, as a "taurus rex" is virtually the same as a "taurus qui gregem regit," it follows that *chariocheetto* and *chamicheuto*, or whatever the correct form may be, must be synonymous terms. Still the difference between the readings, however slight, is too great to allow us to regard them as mere varieties of one and the same original reading. In endeavouring to determine the meaning of this compound, *chamachito*, it will be convenient to consider first the prior element *chama-*. D. *hamme* (*ham*), dial. Flemish *am*, as well as *hammerik*, means "pratum, pascuum;" *hamme van wilgen* "salicetum;" see Kil. i. v. As it means an inclosure in general, it nearly coincides with D. *heem*, *heim*, A. S. *hâm*, Goth. *haims* (in St. Mark, 5, 14 = ἀγρός), so nearly, indeed, that in some cases it is difficult to avoid identifying the two words. The O. Fris. *hemmerike*, *himrik*, *hamreke*, etc. (s. Richth. i. v.), though not decisive, goes far to give us the impression that both *hâm* (D. *heem*) and *ham*, *hem* (D. *ham*), were used almost promiscuously, although the Flemish "*hammerik*," pratum, clearly shows *ham*, not *heem*: cf. also Heyne in D. Wört. i. v. *hamm*. From the different Prologues to the Lex Salica we learn that *chaem* (i. e. *heem*) or *hem* alternates in the names of villages with *ham*, whereas a Malberg in Tit. XLII (q. v.) shows that *ham* was also used by the Franks in the sense of court, king's court; in some parts of the Netherlands, especially in the Betuwe, *ham* is even now a common name for ancient mansions, such as in mediæval Latin were termed *curtes*. Synonymous with *heem*, *heim*, and *ham*, but radically different from the former, is another M. D. *heim*, *heiming*, *sepes*, septum, the common D. form of which is *heining* (for *hegining*), enclosure; *omheinen*, to fence; O. N. *hagi*, a pasture, etc. An older form of this *heim* (for *hegime*) we have in *chegme* of 7, 8, 9. We may now proceed to the second

part of the compound. *Chito* in 2 is obviously the same as the erroneous *cito* of the same codex in *chariocito*; *chito* was developed from *chétio*. In 1 one syllable has been lost; the final *tum* is a bad spelling for *to*, owing to *um* being sounded *o* in the semi-Latin of the Lex. We may conjecturally read *chammihito*. *Neteo* (in 7-9) is an error for *heteo*; the same confusion between *h* and *n* we have discovered in the same codd. in *cahimo* instead of *ganimo*; s. above, § 26. Both *chamachito* (1) and *chegmeheteo* have the meaning of "commander of the pasture." Quite a different word is *theuto*, *theoto*, in 10 and 6, which can only be a nom. ag. of A. S. *þeotan*, O. N. *þjóta*, O. H. G. *diozan*, stridere, strepere, ululare. Grimm (Pref. XXI) takes it in the sense of bellowing, and compares it with O. N. *bauli*, taurus, *baula*, vacca, from *baula*, mugire. The explanation looks plausible enough, but is only partly correct, but is only partly correct, but it would seem, for *theutan* might as well be taken in the sense of "calling loud" (cf. Goth. *þuthaurrn*, σάλπιγγς), so that *theuto* is "he who calls, gives the signal." In fact, *heeto* is properly the "caller;" cf. A. S. *beohða* and *hildecalla* in Exodus, 252 (ed. Grein). Moreover it must be observed that the Skr. word which radically corresponds to *theuto*, viz. *toda*, means "the inciter, the pusher on," and that the idea of motion, pushing, appears no less in O. N. *þjóta*, to rush (s. Oxf. Dict. i. v.) than in Skr. *tudati* and *tundate* (s. Pet. Dict. i. v. *tud*). Whether in the N. H. G. *hagen*, dial. *haigel*, *heigil*, taurus, we should understand the "inciter," *toda*, or some derivative from *hagi*, so that *hagen* would contain the same idea as the Frank. *chamicheeto*, I must leave undecided, and rather refer the reader to Heyne's interesting remarks in Grimm's Wtb. 4, 151.

I have said above that the Malb. *anteotho* and *chamuthewo* in 6 and 10 is *m. m.* only a repetition of *amitheoto* and *chamitheuto*. The approximately correct reading will be *hamitheoto*, *chamitheuto*, i. e. "the bull of the pasture," or, as 6 puts it, "taurus rex." What could have induced the authors of 10 and the Lex Emendata to change the Latin term? I suspect that on finding in their texts "taurum regem," and not unlikely a variant "taurum gregis" besides, they changed the latter into "taurum regis" because they took *cham* to mean "the king's court." Happily the ancient reading has been preserved in 6. And not only 6, but also 1 and 2, prove that *cham* has no reference at all to the king or any possession of his.

§ 40. In the Latin text is mentioned a bull which "de tres villas communis vaccas tenet." It is not easy to see why there should be bulls keeping the cows of three villages or commons rather than of two. This much is clear from the Malberg, that it contains not even an allusion to *three* [villages]. I presume that *trespillius* is one of the numerous Frank. words which became Latinized and passed into the Romance language of the country, and that it really contains the noun of number *three*, but without any reference to villages or commons. *Spille* is, up to our own time, the word for village-bull in the Veluwe and Drente; therefore, *threspilli* may be literally "a three-bull." *Thre* (*thri*) is to be taken in the sense of "three years (at least) old." The elliptical use of a cardinal noun we know e. g. from O. N. *þritugr*, which, as an adj., means "aged thirty," or "having thirty oars," or "measuring thirty"; s. for examples Oxf. Dict. i. v. *þritugr*, and cf. *hamarr*. In the same manner we find in Skr. *dvi*, two, used in *dwidhūrwaḥa*, an ox which has been worked two years (Llávati, 76, and Colebrooke's Transl. p. 34). If a *threspilli* is a bull of *three* years and more, it

(1) The quality of the vowel in the second syllable is uncertain.

is easily explained why in 6 and 10 the stealing of a "taurus *bimus*" is fined with 35 sol. and that of the "taurus qui gregem regit" in other codd. with 45. If further the fine for a "taurus qui gregem regit" differs from that for a "taurus rex," we may be satisfied that there is something wrong in the codification, for the two Latin expressions are virtually the same, and the Malberg terms likewise. I am the more inclined to reject the etymological knowledge of the Frank. lawyers because in Skr. the *triwatsa* (*sāṅḍa*), the "three years old bull," is a solemn term and, as the use of *watsa* in an obsolete sense shows, one of the highest antiquity. By rejecting the etymology given in the Lex I do not mean to say that it was wholly groundless. On the contrary, there must have been a word *spel*, *spil*, in the sense of "district, division"; it occurs in O. Fris. *szerekspel*, O. H. G. *kirspil*, N. H. G. *kirchspiel*, D. *kersp*, a parish; O. Fris. *eedspel*, N. Fris. *espel*, a district; Drentian *dingspil*, *dingspal*, jurisdiction. That *threspelli* also signified "threefold" will be seen below under Tit. LXII. Hence probably the interpretation of *threspelli* as "a bull for three villages."

§ 41. *Asonesta*, as has been said before (§ 28), is in the Lex Ripuaria defined as comprising "12 vaccas cum tauro"; in the Salica it comprises a herd from 12 up to 25 neat, according to circumstances. The Latin words "12 animalia ut nec unus exinde remaneat" seem a clumsy way of expressing "a complete herd," i. e. 12 cows including one bull. In the case of a complete herd numbering more than 12 animals, the term *sonesta* is rejected by 6, which uses *ingymis texac[h]* the purport of which would be that the stealing of 12 yearlings is punishable by 1400d. The Latin words "si qui super ipsis duodecim remanserunt aliqui" cannot have expressed the intention of the law, and are contradicted by the Malberg. The isolated mal. in 10 must be either a mistake or indicative of an omission of the gloss.

IV.

§ 42. A sucking lamb is termed *lammi* in 1, *lap*, read *lamp*, in 2, *lem* in 10, *leui* in 6, *leue* in 7, 8, 9. *Lammi* has the appearance of a diminutive, the original form of which would be *lammih* = *lamming*; cf. Frank. Psalm 67, 28 *jungelig*, and, for the dropping of final *h*, the Malb. *twalefti* and the name *Chlowi-s*. The *mm*, for which we should expect *mb*, is a surprisingly old example of the assimilation of *mb* to *mm*, a process which afterwards has been going on in all Teutonic languages, Icelandic excepted (¹). In M. D. we find an original *mb* treated in two ways. If final, it becomes either *m* (*mm*) or it passes into *mp*; the latter according to the D. rule that a media, at the end of words and the first parts of compounds, is replaced by the tenuis. The latter rule is very old in Frank.; we see an instance of it in *lamp* in 2 for *lamb*, Goth. *lamb*, etc.; a somewhat later example is *dump-eide* (for *dump-heide*), insipientiae, in Gl. L. 216. In a charter of A. D. 720 (²) by Ebroin we meet with examples as *Walamunt* for *-mund*, and similarly *Gunt-brextus* for *gunth-*. The Saxon Gl. Pr. 256 shows *dump-hedi*, but *dumb* 132. The Frank Gl. L. 217, has *dumben*, insipienti. M. D. has both *domp-heit* and *dom-heit*.

It is not easy to account for the form *lem*. The *e* may be a dialectic pronunciation of *a*, such as occasionally occurs in the O. S. Gl. Mers.; s. Heyne, Kl. D. XIV. Considering the variant *leui* in the more ancient cod. 6, and *leue* in 7, 8, 9, one feels rather

inclined to think that the original reading has been tampered with, as *leui* strikingly reminds us of *euui* (*ewi*), agna, Gl. Pr. 740. The *l* may be due to confusion between two readings, *lammi* and *euui*, *ewi*.

§ 43. A sheep of one or two years old is called *lampse* in 2. This is a regular diminutive of *lamb*, by aid of the suffix *se*, which is identical with O. N. *si* in *hrussi* (genit. *hrussis*), *unghrussi*, a young colt. A cognate suffix is *si*, genit. *sa* in O. N. *hrúzi* (*hrútsi*), a young ram, *kussi*, *bassi*, and the like; essentially the same is D. *s* in such words as *dreumis*, a dapperling, etc. It is difficult to understand how *lampse*, i. e. a lambkin, can be a term for sheep of one year and upwards. The proper word for a yearling is *ingymis*, *ingimus*, as is actually found in codd. 6-10, the affinity of which with Icel. *gemi* and *gemlingr*, a year old sheep (s. Oxf. Dict. i. v.), is at this place particularly striking. We may be satisfied that *lampse* was a term alternating with *lamp*, and it is probably owing to some error that it is put twice in the wrong place. The same applies to *lam-lam* in 1, which is moreover a corrupted reading, apparently consisting of two words, *lam(m)i* and *lam*; the former may more particularly be a "lambkin," the latter "a lamb" in general.

§ 44. A flock of 40 (50) sheep and upwards is called *sunستا*, *sonista* in 1, 5, 6, *sonischalt*, read *sonisthalt*, in 10. Quite different is *feto* in 2, 9, *f'to* in 7, *fretu* in 8. The same word is found also in the compound *fetuscheto* in 7, *fretu schaeto* in 8, *retuschetho* in 9. It is not easy to understand how the same word can denote at one time a large flock of 40 or 50 sheep, and at another time a small one of only three animals. The difficulty will be removed by assuming that *fetuscheto*, etc., ought to follow after the words "qui numerus usque ad 40 berbices" and not after "si tres furaverit." It may further be supposed that the original reading was *fertu*, *ferto* (for *fertuh*, *fertoh*), O. H. G. *fiornug*, O. S. *fiertich*, *viertih*, *viarteg*, etc., D. *veertig*, forty. *Scheto*, *schaeto*, reminds us of O. Fris. *sket*, genit. *skettis*, cattle, but the single *t*, and to a certain extent the vowel *e*, makes the identification of the two words rather doubtful. On the other hand we find in 10 *fetischefo* along with *feisfecho*. With a slight change, *fretuschetho* resolves itself into *fertuc* (i. e. *fertug*) *fecho* or *faecho*, which I take to have been the original reading. *Fecho* is apparently the Goth. *faihu*, etc.; it may be a sing. or a pl., like *fio* and *fe*, pecus, pecora, in the Frank. Psalms; s. Heyne, Kl. D. p. 119. In *faisseth* of 6 the second syllable is probably a clerical error for *fech* = *fe* of Psalm 67, 11. If in 10 we transpose the letters of *chefo* thus, *fecho*, we get *fetisfecho*, which must have originated from the same source as the supposed *-fech* in 6. *Fetis* may be an error for *fertih* = O. S. *fiertich*; thus the form *fertuc*, *fertu*, *ferto*, supposed for 2, 7, 8, 9, would be a variety of *fertih*. *Fais* in 6 looks very strange. If it showed no connexion with *feis* and *fetis* in 10, one might think of identifying it with O. N. *far*, Swed. *får*, Dan. *faar*; in which case *faisfech*, *faisfecho* would literally be "sheep cattle" (cf. the Icel. expression *geitfé*). Unfortunately the other codd. are not favourable to such a supposition. I dare not propose the change of *faisseth* into *fiartech*, which, from a grammatical point of view, would be unobjectionable, but can hardly be made to harmonise with the forms in 10. If we wish to reconcile the readings of 6 and 10, two codices which are undoubtedly near relatives, we must change the reading of 6 into *fiartech fech*.

V.

§ 45. In respect to the Malbergs of this Title the codd. may be divided into two distinct groups, the one represented by 1 and 2,

(¹) English makes no real exception, because *mb* is sounded *mm*.

(²) Sloet, Oorkondenboek, No. 6.

the second by all the other codd. Whatever may be the cause of the discrepancy, this much is obvious, that terms so essentially different cannot have been derived from one and the same source.

On comparing the two Malbergs *lauxmada*, *lausmata* and *musci simada*, *roscimada* in 1 and 2, we perceive that, due allowance made for clerical errors, the latter part of both glosses consists of *scimada*, *scimatha*. In this we recognise O. N. *skimuðr*, a he-goat. The *a* where the O. N. word has *u* makes no difficulty, because even in O. N. *uðr* alternates with *aðr*, e. g. in *bautaðr* = *bautuðr* (s. Egils. Lex. Poët. i. v.). *Scimada* is most probably a plural, just like the corresponding terms in the other codd., as we shall see below. The gender and case of *scimada* are uncertain. Difficult is *lau*, which I dare not identify with M. D. *louw*, a catch, a grasp⁽¹⁾. As the letters *l* and *f* are easily confused in some MSS., I guess that the original reading must have been *fau scimada*, a few goats; *fau* would exactly answer to Goth. *faws*, *faws*, A. S. *feawa*, etc.

A flock of more than three (goats) is apparently called *mu* or *ro* (*scimada*). It is easy enough to identify *mu* (for *muð*) with O. N. *múgr*, a crowd, but nothing is gained by such a comparison, because we want to find out some reading that may have produced both *mu* in 1 and *ro* in 2. *Mu* may be a mistaken *thu*, which does not agree with *ro* unless we put both readings together, and read *thriu*, *thrio*, i. e. three, O. H. G. *driu*, *tria*; *drio*, tres, nomin. pl. fem.; *drio*, trium.

§ 46. The second group of MSS. shows, as has been remarked above, quite different terms. In the first place *afres* in 10 (note), *afrae* in 6, *haper* in 7, *aper* in 8, 9. We have to read: *hafres*, *haphres*, being the plural of *hafr*, A. S. *hæfr*, O. N. *hafr*, a he-goat. The ending *es* is but a variation of *us* (cf. Tit. XXXII), O. S. *os*, A. S. *as*. Another form of the same ending may be contained in *lamp-hebrus* of 10, *lamp-hebrus*, of 6. *Lamp-hebr* is, literally, a lamb-goat, i. e. a young goat, answering to the word "capritus" in the Lex Emend. (cf. the O. S. compounds *kò-suin*, a sow, and *bier-suin*, a boar, in Heyne, Kl. D.). The *e* in *hebr* (pron. *hevr*) may be explained as a dialectic variation, which, it must be owned, makes a strange appearance immediately after the *a* of the preceding gloss. To remove the difficulty we may suppose that *hebr* stands for *hebri*, *habri*, and that it is a neuter formed like O. S. *ewi*, a lamb, in Gl. Prud. 740. In this case *hebr*, *hebro*—and not *hebrus*, *hebrus*—would be the plural, analogous to such A. S. neuter plurals as *getimbru*, *getimbro*. A further consequence would be that in 6 we should have to read *lamphebru smala*. *Smala* is the plural, both masc. and neuter, of the adjective *smal*, small.

§ 47. For *pecti* in 6, *pectis* in 10, I would read *geeti* or *geiti*, the gen. sing. of **geet*, O. H. G. *gaiz*, O. N. *geitr*, Goth. *gaits*, etc. The final *s* in 10 is rather archaic; we may compare such O. S. genitives as *custes*, *giburdiēs* in the Heliand. The isolated *lamp* in 10 is an error of some sort.

§ 48. A flock of more than three goats is termed *chrenecruda* in 10. This compound may be analysed into *chrene* = A. S. *hræn*, capreolus (Ettm. Lex. p. 502) and *cruda*, akin to A. S. *crūd*, E. *crowd*, and A. S. (*lind*)*croda* and *gecroð* (cf. Grein, Gl. i. v.); further to Slav. Russian *gruda*, *grudie*, a crowd, multitude. For *cheneocruda* in 6, I would read *chreneocruda*; for *chanchurda* in 7, 9, and the mutilated *chanchus* in 8, either *chranicruda* or *chranocruda*. If the *a* of *chran* be a long one, which cannot with certainty be inferred from A. S.

hræn, it would have its counterpart in the O. S. *ð* for *l* as occasionally met with in Cod. Cott. of the Heliand; e. g. *hðlag* for *hðlag*, 171, 7; *scðn* for *scðn*, 96, 22; *arðs* for *arðs*, 155, 3; *sðrag* for *sðrag*, 33, 15. The declension and case of *cruda*, *crudo* are uncertain.

VI.

§ 49. The term *leopardi*, *leopardi*, which we here meet with for the first time, answers to M. L. G. *luidweerde* and O. Fris. *liudwerdene*, *liodwerdene*, which in the Fris. LL. technically denotes a certain kind of delicts and further a certain fixed fine to be paid; e. g. there wive hiri liodwerdene mith 12 merkon tð fellande (LL. Fris. 77, 3); or: jefter een man word worpen in een onwad wetter, soe schilma him bēta mit eenre liodwiriden (ibid. 463, 7). The Latin gloss to *luydwerdene* (p. 388, 18 ibid.) is: "hoc est secundum poemam limitatam et taxatam a Frisonibus et est summa 8 librarum." Synonymous with it is *urjeld*, i. e. an indemnity. In my opinion the same notion of "indemnity" is also contained in the term *cinewerdunia* or *cinewerdunia* in the Lex Ripuaria. The *i* in *cine* is the Umlaut of *u*; thus *cine* stands for *cuni*, A. S. *cyne*, etc. As *cuni* is a synonym of *liudi*, the O. Fris. *liudwerdene* and the Ripuar. Frankish *cinewerdunia* come to one and the same, at least in their general meaning. *Werdunia* answers to O. Fris. *werdene*, whereas *werdunia* shows the same form as O. H. G. *wirðria* (cf. Graff, Spr. I, 638 i. v. *wirdira*). The usual Latin rendering is "delatura" (cf. Grimm, Pref. LXXXVII). Closely connected is M. D. *waerder*, *arrha*, *arrhabo*, and *warande*, indemnitas, satisfactio (s. Kil. i. vv.). *Werd*, *werdene*, *werdunia*, etc., are derivatives from a verb the O. N. form of which is *werða*, and more usually *varða*, "to warrant, guarantee, bail," and "to be finable, punishable" (cf. Oxf. Dict. i. v. *varða* and *verða*, B) (1).

Leopardi (for *leopardi*, *leopardi*) denotes, analogously to O. Fris. *liodwerdene*, a fixed amount, viz. of food, to be paid for certain offences. The elision or rather assimilation of *w* finds its counterpart in O. H. G. *frammar*, *frammet* for *framwart*; *hinter*, *widarert* (cf. Grimm, D. G. III, 98); M. D. in proper nouns as *Ludig* for *Ludwig*; *Reinald* for *Reginwald*; O. Fris. *onderdia* for *ondwardia*; in O. N. and E. examples abound.

As to the declension, *leopardi*, *leopard* points to a fem. stem in *ia*, or *id*. Here and there we come across a form *leopardo* in 8. This too may be explained if we compare such A. S. feminines as *hyldo*, *hælo*, *menigo* and the like. In O. S. we find words of the same class rarely treated in that way; yet *menigo* occurs Heliand 1, 7 instead of the more usual *menigi*; *strengiu* 133, 1. The common ending of such words in O. S. is *i* and so too in Frankish, for *leopardo* is extremely rare, and may represent an oblique case.

§ 50. *Sigusius*, etc., is a Latinized Frank. *sigusi*, *seusi*. It is O. H. G. *siusi*, *siuso* (Graff, Spr. VI, 282), M. D. *sies*, M. H. G. *seuse*, *sūs*, "a hound." The word "magister" is an ill chosen expression for "doctus," and has given rise to a curious misunderstanding in 10. As "magistrum" was pronounced, and sometimes also carelessly written, *magistro*, the author of this cod. took this *magistro* for a dative and added the word *suo*, by which the sense has been wholly perverted. This alteration of the original text in 10, and in fact, the whole Title, shows that, with the exception of the oldest texts, 1

(1) In Seghelijn van Iherusalem, 9832:
Wi en hadde noit so goede proy
Tenen hope, tenen *louwe*.

and 2, the others have committed several blunders, such as can only be explained by the supposition that the revisers of the later texts of the Lex used corrupted Frankish texts of the Malberg; and, partly on account of the bad condition of their materials, partly from ignorance, have brought about a state of hopeless confusion, an assertion which I will endeavour to prove.

§ 51. The stealing or killing of a "sigisius magister" is punishable with 600d., according to the undoubtedly correct reading in codd. 1, 2, 3 and 10. But in the Lex Emend. we find the same delict fined with 1800d. The origin of this alteration can be traced back to § 2 in cod. 10, where the same amount of fine is given. This unwarranted change arose, in my opinion, from the Malberg *tue ne chunne* in 10, which the reviser understood to mean *tue neun chunne* (*chunna*), twice nine hundred. Indeed, the sound of this term resembles *theuue ne* (read *tueue neun chunna* (i. e. 2 x 900) in the *Chunnas*, and the expression "two nine" or "twice nine" must have been as common in the forensic language of the Franks as *twia niugun* (i. e. 18) in that of the Frisians; cf. Fris. LL. p. 120, where *twia niugun skillinga* occurs no less than three times in one column. It is therefore perfectly natural that the reviser saw in the term the expression for 1800. Yet, on consulting the other codices, we perceive that his interpretation was wrong, for it is palpable that *tueuechunne*, whatever may be its real meaning and original reading, is but a slight variation of *tueuechanna* in 8, *tueuechana* in 7, *tueuechana* in 9, and must even be somehow related to the syllables *tohenhunni* in 6. Now, there is no question of anything like 1800 in these four codd., all of which distinctly give a fine of 600d. Consequently, the so-called gloss means something different, but what? I think, we have to read *tueuechunna*, *tueuechunne*, a dative of *tueuechunn*, i. e. canis curtis. *Tueue* is the stem of the common Teut. word, A. S. *tūn*, domus, vicus, villa, septum, E. *town*, O. N. *tún*, a farm-house, homestead, Frank. of the Psalms *tán*, maceria, D. *tuin*, garden, etc. The dative *chunna*, *chunne* is probably due to the verb denoting stealing governing that case as in O. N. *stela*. As to *hunn* (*chunn*) for *hund*, it suffices to remember the fact that in several Frankish, Saxon, and Frisian dialects the assimilation of *nd* to *nn* is quite common; the modern Fris. form of the word is *huwn*, North Fris. *hün*.

Tueuechunn is but one of several words denoting a "canis custos domus sive curtis," as the Lex Emend. puts it. It is not unlikely that *tueuechunn* more particularly answers to "canis curtis," whereas another term obtained for "canis domus," viz. *chuscurru*, *chūs-corru*, which occurs, slightly corrupted, in 7, 8, 9. *Curru*, *corru* is M. D. *korre*, canis domesticus (cf. Kil. i. v.); *chuu* i. e. *hūs* needs no comment. E. *cur* is of course etymologically identical with M. D. *korre*, Frank. *curru*, so that *hūscurru*, literally translated, means "house cur."

The question as to whether *henhunni* in 6 may be explained as a synonym of *huscurru* and *tueuechunn* seems to me capable of being answered in the affirmative, for *hen* may very well stand for *hegn*, D. *heining*, which means exactly the same as H. G. *zaun*. Hence *henhunni* would be virtually the same as *tueuechunn*. There is no cogent reason for reading *hēmhunni*, though I must add that in the N. Saxon dialect of Drente the "canis curtis" is called *heemhond*.

§ 52. The Malberg of this Title contains as yet no trace whatsoever of the "sigisius" (1); all the terms treated of refer to a "canis domus

sive curtis," the stealing or killing of which is punishable with as high a fine as that of a "sigisius." The equality of the fine is the cause of the terms for a housedog and all other dogs having been put together. Indeed, cod. 1 shows only *leopardi* once in the whole Tit.; this is also found in 2, but, as we shall see afterwards, in the wrong place. Before proceeding, however, to show this, we have to occupy ourselves with *troito* in 6, *shuuuic* in 7, *fluuuic* in 8, *phuuuic* in 9, *trociuuithier* in 10. After removing some palpable errors, these glosses represent: *tro(w)it(t)o*, *thruuith(o)*, *trochwithi*. *Thru(h)*, *tru(h)*, *throch*, *tro(h)*, etc., agree with O. S. (*hals*)-*thru(h)*, boia, in Gl. Prud. 190 and 419; O. H. G. *truh*, *druh* (*thruh*), etc. pedica, compes; *halstruh*, *halsdruh*, etc. бага, boia (cf. Graff, Spr. V, 254, sq.) (1). *Witte*, *witthe* in O. Fris. is "a strap, a halter"; A. S. *wiððe* "restis, loramentum." From a compound *thru(h)-witta*, *trochwitha*, etc. we get a derivative adj. *thru(h)wittio*, etc. (cf. O. S. *anteruidio*, Gl. Prud. 573), the sense of which must be "having a *thruh* as a fetter" or "being bound to a *thruh*." It is curious to see how the Frank translators have rendered *thruh-witto*. They wholly misunderstood *witto* (notwithstanding that some codices must have had *witthie*, as we learn from 10), and derived it from *witan*, to know. Hence their quasi accurate rendering: "canis qui ligamen novit"! It is but just to observe that we are under some obligation to this odd translation, as it confirms the readings which we have arrived at by a comparison of the codices. It will be understood that the readings proposed above make no pretension to being more than approximately correct. Thus it may be that in 10 the true reading is *trochwithies chunnis*, i. e. a genitive case, governed by some substantive denoting stealing or killing.

§ 53. The delicts specified in the two §§ of cod. 1 are punishable, the first with a fine of 600d., the other with one of 120d. It has already been observed that cod. 2 repeats the term *leopardi*; but as it indicates a fine of 600d. it has got, the second time, into the wrong place, for it ought to stand as Malb. to "sicut superius," and should not be connected with 120d. Cod. 10 commits the same error, and 7-9 make another mistake in that they separate *leopardi* from the words denoting the "canis domus sive curtis," the stealing or killing of which is punished by the fine called *leopardi*. From 10 we learn that an equivalent of *leopardi* (2) is *theoprano*. This evidently means the same as *theofoano* in 6, which again cannot be separated from *chunouano* in 7, 9, *chunabana* in 8, nor from *theo-phano* and *chunnouano* in 10, *hunuane* in 6. If we bear in mind that the letters *f* (*ph*), *b*, i. e. *ð*, and *v*, written *u*, as medials are interchangeable, and moreover that *t* and *c* are constantly confused with each other, we may feel satisfied that all these readings must originally have meant the same. They may be corrected into *cheo* (or *che*) *ofano*, *chwi* (or *chwiu*) *ovano* (*obana*) (or *chuu* *ubana*), *chwi* *ovano*, *hwi* *ovane* (or *hwiu* *ovane*). *Cheo* (or perhaps *che*) stands for *chweo*, like O. H. G. *hiu* for *hwiu*, D. *hoe*, for *hwoe*; *zoet* for *zwoet*; N. H. G. *sūsz* for *swūsz*; O. N. *hjóll* for *hvióll*; O. Fris. *hat*, N. Fris. *het* for *hwat*; E. *who*, in sound. *Cheo*, as well as *chwi*, or *chú*, *chwiu*, etc., answer to O. S. *hweo* (Heliand, 142, 8), *hui*, *huuo*, etc.; O. H. G. *hweo*, (*h*)*wi*, (*h*)*we*, *hiu*, etc.; A. S. and O. Fris. *hú* (E. *how*). *Ofano*, *obana*, *ovane* is O. S. *obana*, *obane*, *obona*, O. H. G. *obana*, *obane*, desuper, supra. *Cheo*,

(1) Naturally so, for the Frank. term itself is *sigusi*, *seusi*, which appears but slightly disguised in its Latin garb.

(1) The existence of a double form, one with initial *t*, the other with *th*, is proved by the O. H. G. examples given by Graff, l. c. Cf. also D. *troffel* and O. S. *thrufta*, Gl. Prud. 209.

(2) *Leosdasi* is a mistaken *leopardi*; the latter ought to be *leoddardi*. It should be remarked that *eo* for *eu* in this word is unusual in 10.

(*chwiu, chwi, chü*) *ofano* (*ovano, obana, ovane*), N. H. G. *wie oben*, has been literally rendered by the Latin "sicut superius." Since the fine "as above" is a *leopardi*, it is a matter of course that the expressions "as above" and *leopardi* are virtually the same; hence "sive" in 10. A similar expression is *soso ia heer obana giscriban ist* in the O. H. G. translation of the Lex Sal. Tit. I.

In 6 and 10 *rephouano, reppophano*, remain to be explained. This is either another corrupted variant of *huue* (*hwe*) *ovano* (*ophano*) or an attempt of somebody to correct an already corrupted reading by writing an otherwise well-known word, viz., *rēp*, a rope, because the text speaks of "ligamen." If it be a conjecture, it is at any rate an inadmissible one, for the remaining syllables *houano, pophano*, are perfectly meaningless. There can hardly be any doubt that this Malb. too contains *ovano, ophano*, "superius," and that the word preceding it is one of the multifarious forms of the conjunction answering to "sicut." That the *r* sometimes originates in a misread *c* appears from *rhamallus*, in Tit. XLVII. If we restore the *c* and transpose a couple of letters, we get as the probable reading, common to 6 and 10, *chueo ophano*.

VII.

§ 54. The difficulties caused by the bad condition of the MSS. are enhanced by those arising from the subject of this Title. It need not be said that various species of birds are often named alike, whereas different names are applied to one and the same species. This circumstance seems to have perplexed the translators or revisers of the law almost as much as it does us, and to have left them in doubt about the true meaning of the Frankish words they found in their original texts, their Malberg. Thus we find in 7, 8, 9, the same Malberg, *sundelino*, added to "speruarius" as well as to "anser aut aneda domestica." At first sight this looks strange; first, because the word *sund* unmistakably points to an aquatic bird, as we shall see hereafter; secondly, because the common Frank. word for sparrow-hawk was certainly *sparwari, sperwari*, M. D. *sparware, sperware, speerware, sporeware* (1), O. H. G. *sparwari, spariwari, sperwere*, etc. (cf. Graff, Spr. VI, 363), N. D. *sperwer*, N. H. G. *sperber*. But if we look closer into the matter and observe that not only the sources of Graff, but also those of Kiliaen, i. v. *sperwer*, render it by "nisus," and further that another name of the "nisus" is "haliaetus," in which *hal* is as unmistakable as *sund*, we must hesitate before we pronounce the Malb. *sundelino* to be an error. It seems more likely that *sundelino* more particularly denoted the musket, and that the translators, not knowing the exact Latin equivalent, took to the Latinized Frankish *sperwaris*, perhaps because some Franks applied *sperwari* also to the musket. Indeed, the Dutch *sperwer* denotes the sparrow-hawk as well as the musket. Kiliaen renders *musket* by "haliaetus, nisus: avis ex accipitrum fringilliariorum genere," and *sperwer* by "accipiter fringillarius, accipiter minor mas: nisus, vulgo sperwerius." He adds the highly interesting notice: "*speruerius* in Latina translatione legis Salicae accipitur pro *accipitre minore*." It is a pity that we do not know what codex of the Lex he used, and whether he had in view the gloss in 7, 8, 9, or any other reading.

If, on the one hand, we must take care not to impugn the reading of the codd. without sufficient cause, we ought not on the other

hand to shut our eyes to their manifest faults. Thus, for instance, we could not pardon the gross blunder of cod. 1, the oldest text, which transfers *sundolino*, a word undoubtedly denoting one or more species of birds, to the next chapter on bees! See further § 59.

§ 55. The Latin words "accipitrem de arbore furaverit" are quite nugatory, unless "accipiter de arbore" be the rendering of some compound like O. H. G. *poumfalcho* or *witefalcho*, D. *boomvalk*, which Kil. renders by "arborarius falco." The Malb. to it in 10 is *ortfocla*. *Focla* is, in spite of the agreement among the codd., a misread *fogla*, if not *fogal*. *Fogla*, if it be a singular, can only be the dative, the use of which here may be explained in the same way as in Titt. III and VI with reference to the construction of O. N. *stela*. Further on we find *fugia* in 7, 8, 9, and again *fucla*. Both should be corrected into *fugla*. *Fugium* (*uerthifugium*) in 1 points to *fuglo*, which, it must be confessed, looks rather like an instrumental than a dative. It is just possible that *fugla, fogla, fuglo*, are plurals in the genitive (1), but the Latin text does not warrant the supposition that the original Frankish showed plural forms. *Fog(a)l, fugl*, O. H. G. *fogal, fugal*, O. N. *fogl, fugl*, etc., needs no comment. *Orfocla* in 6 should be *ortfogla*, not because *fogl* is unheard of, for *flugol, volucris*, really exists in A. S. (cf. Eitm. Lex. 362), but because the same cod. afterwards repeatedly writes *ortfocla*.

The latter part of the compound *ortfogl* is clear, but what is the former? Grimm (Pref. XXIV) explains the word as meaning "the bird sitting on the spear, on the point," from *ord*, O. H. G. *ort, cuspis*, A. S. *ord*, M. D. *oort*, etc. Grimm's etymology is plausible enough, for a Frankish *ord* regularly passes into *ort*, when the *d* is final, just as in Dutch; and though *ord* is not exactly "a spear," it has at least a cognate signification. But if *ort* stands for *ord*, how shall we account for *orto, ortho* which once occurs in 7, 8, 9, and *uerthi* in 1? Of a Frankish *orto* instead of *ord* there can be no question, unless all the MSS. have made the same mistake. Let us see whether there are similar words, likely to throw light on *ortfogal*, in the cognate languages. In O. N. we have *geirfdlki* (2), in O. H. G. *waluchaebuc, walhapuc*, erodius (cf. Graff, Spr. IV, 755). *Geirr* meaning "a spear," we may explain *geirfdlki* as properly signifying "a spearfalcon," or (as A. S. *sperc*, etc., also denotes "contus") a "bar-falcon." *Wal(u)* is etymologically identical with Goth. *walus*, a rod, wand; hence the *waluhapuc* may be the "accipiter de peticca"; but as we find, along with O. H. G. *waluhapuc* and A. S. *wealhafoc*, an O. H. G. *walt-falcho*, erodius, we remain in doubt whether *wal* in the compound may not be taken in the sense of "wood." In the latter case *walhapuc* would answer to "accipiter de arbore." Where we are not able to trace the historical development of a word, its true etymology will be doubtful; we may know the component parts, the elements of the word, but we cannot with certainty decide which of the multifarious values

(1) The ending *a* by the side of the more common one in *o* is far from rare in O. S.; cf. Schmeller, Heliand, 2, 183.

(2) The D. word *geirvalk* is, I think, a corrupted, or otherwise a dial., form. The Latinized *gerofalco* probably goes back to a Frank. *gērfalco*; hence the French *gerfauc*. The Latinized "gyrfalco" owes its preponderance to a bad etymology from "gyrare." It is worth while, perhaps, to remark, that *falco* is no more a Latin word than *phenix* is an English one. Pliny, an authority on the subject, knew no such word as *falco*. It is clear that O. H. G. *falucho, falcho*, is in the main identical with the Skr. *phalanka*, i. e. it is derived from a radical *phal*, whence a. o. Skr. *phalita*, Gr. *phalos*, Lat. *phallidus*, Teut. *falwa*. The notion of white recurs in the synonymous Skr. *cyena*, "a hawk, a faucon."

(1) E. g. in Maerlant's Naturen Bloeme, (ed. Verwijs) III, 2763, sqq.

of each element has to be substituted in each particular case. Even perfectly clear words, like O. H. G. *poumfalcho*, D. *boomwalk*, are ambiguous, for *poum*, *boom*, means "a tree," as well as "a beam, a bar, a shaft," so that the perspicuity of the compound is but an apparent one. It is only by comparing *poumfalcho* with synonymous terms like *walfalcho*, *wiltfalcho*, *witefalcho*, that we shall be justified in taking *boom*, *poum*, in this particular case in the sense of "a tree, wood."

It is doubtful whether *spariwari* contains the word *spari*; A. S. *spere*, etc., allied to O. H. G. *sparro*, tignus, D. *spar*, a spar, perch; E. *spar*, etc. This much seems certain, that *spariwari*, on account of its very form, cannot be derived from Goth. *sparwa*, O. H. G. *sparo*, E. *sparrow*, though in some way or other the words may be connected, in so far as both may be reduced to the same etymon. I think that *spariwari*, be it original or the result of popular etymology, is virtually the same as *walhapuc* and *geirfdlki*, allowance being made for the difference of species. In the dial. M. D. *sperwane*, *sporwane* (cf. Kil. i. v. *sperwaent*), commonly *sperware*, *sporeware*, etc. (cf. above), the latter part of the compound does not differ, at least phonetically, from *walewane*, the Malb. to "accipiter" in 6. In short, I identify *wale*, as to its meaning, with *spari* and *sparro*, and, in a certain sense, with *geir*; consequently we get the equation *spariwane* = *walewane*.

The foregoing discussion has prepared the ground for the proposition that *ort* = *orto* = *uerthi* (?) is a synonym of *wale*, *spari*, *sparro*. There is no doubt that a similar word is contained in *marthocla* of 2, for which we may confidently read *wart-* or *wurthfogle*. The syllable *or* is a contraction of *war*, *wur*, *wor*, or *wer*. The various readings point to a stem *warthia* (or *warhtia* ?), *orthia* (or *orhtia* ?), *urthia* (or *urhtia* ?). In a similar relation stands Goth. *aurts*, herba, to O. H. G. *wurz*, pl. *wurzi*, A. S. *wyrt* (cf. Grimm, D. G. III, 371); Frank. *wirte*, olera (Gl. L. 1032); *wurti* (i. e. *wurti*), herbam (Gl. L. 1068). Now, Goth. *waurts*, O. H. G. *wurz*, D. *wortel*, A. S. *wyrt* (*wirt*, *wart*, *wert*), *wyrttruma*, etc., "a root" stands for *waurhts*, as may be inferred from *gawaurhtai* = *ἄββι(σμενοι)* (Ephes. 3, 18). Thus it appears that it is a derivative from a verbal base *wrk*, to hew, the pres. tense of which in Skr. is *wrkcati*; part. perf. pass. *wrksha*: hence the Skr. *wrksha*, a tree. *Waurhti*, a root, is the same word, except in the difference of suffix. That the word "root" may be derived from a verb denoting hewing, will appear obvious when we remember how often in Skr. we find *wrkcati* (or *chinatti*) *mulam* (cf. Pet. Dict. i. v. *wrac*); equally indisputable is Skr. *wrksha*, a tree. Now, in A. S. *wyrt* not only means "herba" and "radix" but also "tree," for in *wyrtweard* "hortulanus" (St. John, 20, 15) *wyrt* does not mean "herbs" or "roots," but the plantation in general. And, as if to complete the coincidence between the above Frankish forms and those in A. S., the latter possesses the well-known *ortgeard*, *orcerd* (Genesis, ii. 8), E. *orchard*, which most distinctly and decidedly is a tree-garden, D. *boomgaard*, Germ. *baumgarten*. Another form of this *ortgeard* is A. S. *wyrtgeard* in Ps. 143, 16 (Ettm. Lex. 98).

To sum up the various items of information, I conclude that in Frankish there were two cognate forms, the one contracted, the other not, agreeing with A. S. *ort* and *wyrt* (*wert*, *wart*), and signifying, according to circumstances, a tree, a plant, a root. We shall find this assertion confirmed in Tit. XXVII. *Ortfogal*, etc., on account of its etymology, may signify, to use the expressions of the Lex, a bird, "de arbore," and "de pertica," and even "de horto." If the Malb. *ortifugla*, *ortfogle*, where 6, 10, 7, 8, 9 have it after "grus aut ciconus domesticus," be no mistake, we shall

have to assume that *orti* was in this instance taken as "a garden," or that the Latin translation is a failure.

§ 56. Returning to the beginning of the Tit. we first come across the Malb. *horhut* in 2. Is it a corrupted *hortifugl*? Not unlikely, for otherwise cod. 2 would stand entirely isolated. Yet I will not omit saying that the ending *ut*, as well as *ot*, *it*, is not rare in the names of birds; e. g. M. D. *scuwut*, *scowut* ⁽¹⁾, N. D. *schuifuit*, a screech-owl; M. D. *cucust*, a cuckoo; A. S. *ganot*, *ganet*, fulica; D. *kiewit*, *kiewit*, E. *pewit*, and the like. *Hoctucia* in 7, 8, 9, when compared with *hortifuda* (a misread *hortifucla*, *ortifucla*) in the same texts, leaves no doubt as to its being a mutilated *hortifugla*; the *h* is here due to graphical cockneyism; the real *h* sound is generally represented by *ch* in these three codices.

§ 57. *Hymnis sith* in 1 stands wholly aloof from the other texts, yet the letters of the word are similar to those in the name for a cock, viz. *channaswido*. We may go further and contend that *hinni* is a perfectly intelligible variation of *channa* (*chania*), for in M. D. *hinne* and *henne*, E. *hen*, are equally used. *Swith* is even a better orthography than *swid*. As *hinniswith* is required by the etymology (about which more in § 60), and a variation of it really occurs in other codices, though in another and more appropriate place, I feel satisfied that we have to read *hinniswith(a)*, and that the oldest text 1 furnishes us here with an example of an error as great as that by which the same authority causes the aquatic bird *sundoleno* to make its appearance in the company of bees.

§ 58. *Weiano* in 10, *ueganus* in 7, 8, 9, is undoubtedly, as Grimm has pointed out (Pref. XXIV), O. H. G. *wio*, *wigo*, *weho*, "milvus", and also "ibis"; M. D. *wuwe*, N. D. *wouwe*, a kite. Since O. H. G. *weho* is paraphrased in the glossaries (cf. Graff, Spr. I, 643) by "ibis" and *wego* by "milvus," it is but natural that, as in 10 we find *ortfogle* sive *weiano*, the former term was thought, rightly or not, to be applicable to an aquatic bird called "grus aut ciconus (cygnus) domesticus." *Weiano* looks as if it were either a regular genit. pl. or a dat. sing. with an additional *o* (cf. the remarks on *oxeno*, Tit. III). *Weganus* may be a mistake for *wegano*, arising from a final *o* and *us* being sounded alike, or nearly so, in the semi-Latin of the period. There is, however, such a number of derivatives from *wiho* in O. H. G., as *wehir*, *wihil*, *wigil*, *wihilla* (prov. N. Sax. in Drente: *wichel*) *wannowehe*, *wannuwichel*; M. D. *wannewaeyer*; N. H. G. *wannewäher*, *wanneweihe* (cf. Graff, Spr. I, 643; Grimm, G. D. S. I, 50) that a nominative *wegan*, a genit. *weganus* (= *weganes*) would by no means be surprising.—*Antedio* (in 6, etc.) is the term for a certain kind of theft with breaking, the fine for which is 1800d.; the explanation of it will be attempted in the next Title.—*Weippe* in 6, *weiape* in 10, look suspicious; perhaps *weigge*, *weihhe* (cf. O. H. G. *wihil*), or *weiare* (cf. O. H. G. *wehir*, D. *wouwer*) is intended.

Naobfocla in 2 is the mutilated remnant of (*weia*)*na*, *orthfogle* = *weiano* sive *ortfogle* in 10.

§ 59. *Sundolino* in 1, *sundoleno* in 2, *[unt]dolino* in 6, *sondolino* in 7, *sundolino* in 8, *sundleno* in 10 is the name of some tame aquatic bird or sorts of such birds. *Sund* is manifestly A. S. *sund*, swimming; sea passage; sea; O. N. *sund*, etc. If the reading *sundleno* in 10 be correct, the word has been formed analogously to M. D. *merlin*, *smerlin*, N. D. *smerlijn*, E. *merlin*, but *suntolino* would rather induce us to come to a contrary conclusion, viz., that *sundolino* stands for *sunddoleno*; in *sunt-dolino* the final *d* has passed

(1) Maerlant Naturen Bloeme (ed. Verwijs), III, 607.

into *t*, according to the rule, whereas the elision of *d* between *n* and *d* in *sundolin* is equally warranted; e. g. *ond* + *doen* becomes in M. D. *ont-doen* or *ondoen*, and even *ontoen*. *Dolin*, *dilin*, admits of a comparison with N. H. G. *duln* = *dohle*, *dahle* (cf. Grimm, D. W. i. v. *dahle*). As in M. H. G. we have *bergdol*, a mountain-daw, the existence of a swimming-daw or sea-daw (*sund-dolin*) would be far from improbable. It may be added that for the H. G. *dohle*, a daw, the Low-Germ. has quite a different word, *älke*, without doubt the same word as D. *alk*, O. N. *älka*, E. *auk*, the well-known sea-fowl, in would-be Latin "alca." The final *o* in *sundolino* is additional or the mark of some case.

Why the same *sondolino*, *sundelino*, *sundolino*, need not be regarded as an error where it stands in the Malb. in 7, 8, 9, added to *speruaris*, I have attempted to explain above. 6 and 10 have the different readings *socelin*, *sucelin*. Grimm (Pref. XXIV) identifies it with Lithuan. *sakalas*, Slavonian *sokol*, a falcon. We might as well think of Low-Germ. *siuken-dr*, a hawk (!). If we wish to connect the divergent readings and to reduce them as much as possible to one source, instead of treating them as if they had nothing whatever in common, we should read *sotelin*, *sutelin*, for *sonttelin*, *sunttelin*, which stands to *sundelin* in the same relation as M. D. *ontaen* to *ondaen*.

§ 60. A cock is called *chanasuuido* (i. e. *channaswido*) in 10, *c(h)annasuuido* in 6, *annasuuido* in 7, *cannasuuido* in 9 (read *channa-hannaswido*). We have to add *hinniswith* of 1 (s. § 57). This word, interesting for more than one reason, is a compound of *hanna* (*channa*), *hinni*, O. H. G. *henna* (for *hanja*), *heinna*, M. D. *henne*, *hinne*, E. *hen*, and *swithi*, *swidi*, vigorous, O. S. *swithi*, *swiði*, A. S. *swið*, Goth. *swinþs*, etc. Just like its Icel. synonym *kvatr*, vigorous, the Frank. word is here used in the sense of "a male," e. g. *kvatr kött*, a tom-cat (cf. Oxf. Dict. i. vv. *kvatr* and *blauþr*). In so far as *channaswido*, *hinniswith* is a compound, it keeps close to the O. H. G. *hæo heninnono*, gallus, gallinaceus (Graff, Spr. IV, 958), for *channa* not in composition would be construed in the plur. genitive. The O. H. G. *hæo* is essentially the same as M. D. *hie*, *hi*, properly the pronoun "he," but, when used as a substantive, it is the usual term for "a male of animals" (?). Of this *hie*, *hi*, O. H. G. *hæo* is an extended form; another is O. N. *hængr*, *hængr* (s. Oxf. Dict. i. v.), which usage has restricted to the male salmon, al. *kvatr lax*. It is not a little interesting to find the form *swith* instead of *swinth* already in the oldest Frankish documents known; as to the Frank. of the Psalms, *switho*, nimis, is transmitted to us in Gl. L. 872; in M. D. *swide* was used along with (*ge*)*swind*, e. g. Melis Stoke, II, 495: *Doe si saghen there so swide*, "when they saw the host so strong"; even in more modern D. *swidig* occasionally occurs, though it is nowadays superseded by *geswind* (cf. Kil. i. v. *swindigh* and the note to it). The *o* in *channaswido* is the sign of the weak masc. nominative (?).

§ 61. The word for a hen is *solampinam* in 6, 10, 7, *solamphinam* in 9. Grimm (Pref. XXV) deems it akin to M. D. *sclomp*, lepidus, and at the same time to Czechian *stepice*, a hen, properly a blind or pinking hen, Moravian and Slovak *stepka*, *sljþka*. I am rather inclined

to see in *so* the M. D. *soe* (!) "a female"; N. H. G. *sie*, *sieke*. *Lampinam* looks doubtful, in so far as a final *m* is wholly out of the question. I propose to read *haninnana*, the genit. pl. of *haninna*; *sð haninnana* as a term for the hen is just the counterpart of O. H. G. *hæo heninnono*, the cock. That *haninnana* is as much justified as *haninnono* would be, is proved by O. S. *treuuana* (Heliand, 140, 1) interchanging with *treuuono* (143, 10). We must bear in mind that the generic name "hen" in common language includes the cock.

§ 62. At the words "de trappa" the Malb. has *bae falla* in 6, *ac falla* in 10 and 7, *hac falla* in 8, *hac fala* in 9. We have to read *at falla*, which by graphical cockneyism was written *hat f.* and was further corrupted to *bae*. *At* is, of course, O. S. *at*, E. *at*, etc.; all verbs with the notion of taking, getting, buying, bidding, and the like require in Goth., O. N., O. S., O. Fris., etc., the preposition *at*, where the Greek uses *παρά* c. genit. or *ἀνά*, the Latin *de*. Therefore it is certain for syntactical reasons that the true reading is *at falla*. *Falla* is the dat. sing. of a probably strong femin., answering to A. S. *feall*, decipula (as given by Lye, cf. Etm. Lex. 337), and differing from the weak O. H. G. *falla*. The quasi-Latin *trappa* itself is a Teutonic word, A. S. *treppa*, decipula, E. *trap*, M. D. *trappe*, muscipula, decipula. Derived from the Frankish *trappa* are D. *betrappen*, to catch, and the French *attraper*.

VIII.

§ 63. *Sundolino* in 1 has gone astray; it belongs to the preceding Title (s. §§ 54, 59). *Leodardi* would be equally misplaced, if it were no corrupt reading, as *Leodardi* can only stand where the fine amounts to 600d.; but it is really a corruption, and, as we shall see, an interesting one.

Antedi, *antedio* means "breaking open," i. e. theft with breaking, and, by amplification, also denotes the fixed amount of penalty for such a delict, viz. 1800d. It is derived from a supposed verb *antôn*, M. D. *ontoen* (e. g. *antede*, aperuerit, Theophilus, 421, sqq.), the same as *ontdoen* (e. g. Beatrijs, 757), O. S. *antduan* and *andôn*, O. H. G. *anttuon*, A. S. *undôn*, aperire. The *t* stands for *tt*, assimilated from *tð*, as in M. D. *ontoen*, *ontaen*; *ontede*. Another way of assimilation is shown in O. S. *andôn* for *andðôn*; cf. the relation between *sundolino* and *suntelin*, supposing my analysis of this word, as given in § 59, to be right. The *t* in *antedi* is either the equivalent of a simple *d*, as in the Frank. Psalms in *andrdândi*, Gl. L. 25, by the side of *andrdândero*, Gl. L. 26, *andrdândon*, Ps. 59, 6, or, more probably, the Umlaut of *d*, as in *gêvi*, Ps. 59, 6, *besête*, 73, 2; etc. *Antedi*, if neuter, must have been formed like O. N. *ôdæði*, but considering the other form *antedio* it is more likely a femin. and a stem in *i*; a dat. instrum. *dædio* might be formed like O. S. *brûdiu*, Hel. 9, 12; a dat. *dædi* like O. S. *dædi*; a nomin. *dædi* would agree with O. Fris. *dède*. Besides *antedi*, *antedio* and *antedeo*, we frequently meet with slight variations of it, all of them corrupt forms or due to bad orthography.

For "apiarium"—to use for shortness sake the common Latin word—6 has *olephardis*, *olechardis*; 10 *olethardis*, *alethardis*; 7, 8, 9 *olecharde*, *elecharde*, *holecardo*; *abchratis*, *abgrates*; 1 *holechartis*. The latter part of the compound is clear: we ought to read *chardis*, *charthis* (for *gardis*, *garthis* (?), *garthes*), the genit. sing. of *gard*,

(1) Wörterb. Ostfries. Spr. by ten Doornkaat Koolman, p. 54, i. v. *arend*.
(2) E. g. Maerlant, Naturen Bloeme, v, 56:

Ende van der aerde sonder rēgade
Wast die pældinc, seght men mi:
Sine hebben suwe noch hie.

(3) Among the various words for a cock in Skr., the one corresponding to *swido* is *daksha*, properly "the strong one."

(1) *Soe* is another form of *suwe*, and a variant in the passage from Maerlant quoted in a preceding note.

(2) The *th* for *d* after *r* is peculiar Frankish; e. g. *farth*, *iter*, *ferthe*; *ûlferthi* alternating with *ûlferdi*, all occurring in the Psalms (cf. Heyne, Kl. D. i. vv.); *rt* for *rd* occurs also in O. Fris., e. g. *ondertis* for *onderdia*.

Goth. *gards*, O. S. *gard*, O. N. *garðr*, A. S. *geard*, O. H. G. *gart*, *cart*, etc. *Charde* in 7, 8; *c(h)ardo*, once in 9, is either a dative or the nomin. sing. of a weak substantive, O. H. G. *garto*. The genitive is governed by *antedio* and *texacha*.

The former part of the compound is a hard problem. According to Grimm's suggestion (Pref. XXV), *ole*, *ale* would be the Lithuan. *awilys*, a beehive in the tree. It seems to me dangerous to make doubtful readings the basis of comparison, especially if by comparison nothing is gained but the somewhat startling result that the Franks used sundry words wholly at variance with those in all other Teutonic languages, ancient and modern. If we had only to etymologise, and not to criticise, the various readings of such bad codices as those of the Lex, *omnium consensu*, happen to be, we should be justified in proposing some etymology like the following: *ale*, *ele*, *ole* recalls Skr. *ali*, "a bee" and "a strong drink." Now, another Skr. word, *madhu*, means "a strong drink, mead," and "honey," and "a bee" (!). The Teutonic equivalent of *madhu*, viz., A. S. *meodu*, etc., being synonymous with A. S. *ealu*, it would not be strange if Frank. *ale*, *ole*, *ele*, were radically identical with *ealu*, and signified not only "ale, beer," but also "honey" or "a bee," analogous to the Skr. *ali*. We might even draw the parallel further and put down the following equation: A. S. *beór*, O. N. *bjórr*: Skr. *plýśha*, Slavon. *pivo* = Engl. *bee*: Lat. *apis*.

Unfortunately the base of the etymological fabric, i. e. the proof of the existence of such a word as *ale*, *ole*, *ele* in Frankish or any other Teutonic language, is wanting. The various readings, all more or less corrupt, require a remedy, and this we discover in cod. 2, where, slightly disguised, the true reading has been preserved. Not *antedio leodardi*, but *antedio beochardis*, is required; in 7, 8, 9 *antedio beocharde(s)* and *taxacha biagarthis*; in 6 *antedio beochardis* and *texacha b.*; in 10 *antedio beochardis* and *texacha beochardis*. *Beo*, *bia*, *bea* is A. S. *beo*, D. *bie*, *bij*, E. *bee*. In M. D. there are many words for "apiarium" and "alvearium"; the next approach to *beogard* is *bie-hof*, for *hof* is synonymous with *gard*; *biegaard* is lost. That, however, the very word *beogard* formerly existed follows from the word *biegaarder*, *apiarius* (s. Kil. i. v.).

§ 64. *Texaga*, in contradistinction to *antedio*, is robbery without breaking, the stealing something of a certain value "foras tectum," to use the expression of the Lex. In so far we may readily understand why 1, afterwards 7, 8, 9, and finally 6 and 10, have the word where there is question of such a kind of robbery. Still the fine specified does not agree, as the penalty of the *texaga* is 1400d., and not 600d. The latter, as we know, is termed *leodardi*, which, indeed, is shown by 2 and 6 in the third §, and by 2 moreover in the fourth. *Texara* in 10 is of course to be corrected into *texac(h)a*.

IX.

§ 65. *Trachlagia*, *thradiligia*, *stalacha*, &c., will be treated under Tit. XXXVIII, q. v.

Andesito (*andesito*) I take to be a femin. subst. formed like O. H. G. *herisezza*, or, perhaps, O. N. *seta*, from a supposed *antsittan* (*andsittan*), Goth. *andsilan*, O. H. G. *intsizzen*, M. D. *ontsitzen*. *Ande* is Goth. *anda*, used in composition with nouns, whereas *and* is usual with verbs. In Goth., O. H. G., and M. D., the verb means "to scruple, to dread," a meaning which cannot suit *andesitto* in the Malberg. Since in compounds the verbs *standan* and *sitan* in all Teuton. languages express well-nigh the same idea, and

Goth. *andstandan* renders ἀντιστάνα ἀντικείσθαι and ἀντιλέγειν, we shall be justified in assigning to *andesitto* the sense of denying, the more so because in O. Fris. *hine undsetta* signifies "to resist, to oppose." Now, *undsetta* is the causative form of *undsitta*, Frank. **antsittan*, which, when construed with the reflexive pronoun (*hine*), has the same value as the neuter *antsittan*. *Andesito*, i. e. opposition in words, denial, refers to the words "ipso negante." If, by way of amplification, the term was used to intimate a certain fine imposed on one who "negando fuerit convictus," as the Lex Emend. puts it, then the word "sive" in 10 would be appropriate. But I have grave doubts as to the correctness of the Malb. both of 10 and 6, 7, 8, 9, because one would expect the fine specified in the last § of the Tit., viz. 1200d., to have been indicated by another term than *leodardi*. The latter is, at any rate, wrong; the word required would be *tui-leodardi*, i. e. "twice *leodardi*, double *leodardi*," analogous to A. S. *twibót*, O. Fris. *twibéte*, *thribóte*, *thribéte*, *thrimjeld*, or something similar. Now, we happen to know from Tit. LXV that a word for "denial," viz. *secthi* (*sechti*), really points to a fine of 1200d., so that we may conclude that the synonymous *andesitto* has to serve the same purpose here, and that it ought to stand in codd. 6-10 as the Malb. for the fine of 1200d. The mistake of putting it in an earlier paragraph may have arisen from an original reading, "*tu(i)-leodardi sive andesito*," having by oversight lost its first syllable. It should be understood that my supposition is based upon the tenor of the text in 7, 8, 9, and 10, in which *leodardi* is identified with 1200d. and separated from the words "damnum aestimatum." If we keep to cod. 2, a somewhat different conclusion will be arrived at, since here *leodardi* belongs, apparently, to "aestimatum damnum," and is separated from the fine of 1200d. It is just possible that in this case *leodardi* has been rendered by "aestimatum damnum" agreeably to the original meaning of the word, which I have tried to explain when treating of its etymology. But even if this were the true reason for its appearing in § 8 of 2, it would not interfere with the thesis that *andesitto* should have been put as the Malb. to "1200d." In other words, suppose we added the Malb. in § 8 of 6, the text would run thus: "Si quis vero per inimicitiam—convictus testibus fuerit, damnum aestimatum reddat, Malb. *leodardi*, et insuper, Malb. *andesitto*, sunt den. 1200," etc.

§ 66. *Scuto* in 2 and 9, *schoto* in 10 (better *scutto*, *schotto*), looks like a regular 3rd pers. sing. pres. tense of the subjunctive mood. Frank. *scutton*, *excute*, occurs Gl. L. 812 in the preter. *scutta*, *excussit*; the infin. *scutton*, Ps. 63, 5; O. H. G. *scozón*, *scozón*, *pellere*; *farscuzzan*, *pellere* (cf. Graff, Spr. VI, 562, sq.); D. *schutten* is both "pellere, excutere," and "(pecus) subsistere, sistere, in septum agere, includere et pignoris loco retinere: capere et detinere pecus alienum" (cf. Kil. i. v.). I venture to say that this paraphrase of *schutten* in Kiliaen, the correctness of which is proved by the word being used in exactly the same sense in the modern language, is a more accurate rendering of the Frank. *scuton* (*scutton*) than the Latin text of the Lex. *Hischoto* in 7, *chis(cu)to* in 8, contain the prefix *hi*, *chi* = *gi*; cf. O. S. *hiburilicurn*, Mers. Gl. 12; for dial. O. H. G. *hi*, *chi*, see Weinhold, Isidorus, p. 73. It is difficult to decide whether *excuto* in 2, *excoto* in 6, is a mere Gallo-romance writing for *scuto*, *scoto*, or is intended to represent *escuto*, *escoto* = *iscuto*, *iscoto*. The form *e* = *ge*, along with *i* = *gi*, is not strange; it is the usual one in O. Fris. and N. Saxon dialects; *i* is known from the Mers. Gl., e. g. *iwégede*, *idómde* (cf. Heyne, Kl. D. XV), and M. D., e. g. *imanc* = *gemanc* (Maerlant, Naturen Bloeme, V, 259). It is only the Gallo-romance spelling *xc* which creates some doubt.

(¹) E. g. Shadwinça Brähmana in Indische Studien, I, 140.

X.

§ 67. *Alfalchio* in 1 contains *falchio*, a fem. subst., and the nom. act. of a verb corresponding to O. H. G. *falgian*, subtrahere; *givalgan*, attricare, usurpare (Graff, Spr. III, 500). *Al* is apparently connected with O. N. *ali*, used of "household" animals, e. g. *aliðyr*, a domestic animal (Oxf. Dict. i. v.). Since the other codd. show the term *theo*, "a servant," about the meaning of which there can be no doubt, we may reasonably assume that *al* was one of the words denoting "a domestic." *Alfalchio* may be rendered by "plagium domestici," because we find in Tit. XXXIX derivatives from the very verb *falgian*, viz. *falchino*, etc., rendered by "plagiare." Now the sense attached to "plagiare" is expressed in the Lex Emend., Tit. XXXIX, by the words "id est per circumventionem de servitio domini sui abstraxerit." Consequently, *falchio* must have meant not only kidnapping, but also enticing, seduction. Knowing this, we can understand how cod. 2 shows *teoducco*, read *theoducco*, and *t(h)edocco*, in one place rendered by "furaverit," in another by "prodederit," read "perdiderit." *Theo*, where mascul., is Goth. *þius*, etc.; where fem. Goth. *þiwi*, O. S. *thiw*, *thiu*, etc. *Ducco*, *docco*, stands for *ducco*, M. H. G. and N. H. G. *tücke*, fallacia, dolus; cf. *duck* in Grimm, D. W. II, 1489. *Theoducco* may be rendered "enticing a domestic, a servant." *Alfalchio* and *theoducco* convey the same notion, and so far it is easily understood why codd. 1 and 2 have different terms.

Slightly different is *theos(theus)taxac(h)a* in 7, 8, 9. *Theos*, *theus*, is the genit. c. of the masc. sing., Goth. *þiwis*. *Taxacha* has been explained before. For *teoxaca* in 6, *texeca* in 5, we must read *theotexacha*, *theotexecha*. In 10 the syllable *tha* is superfluous; the required *theutexac(h)a* appears in the same cod. in the next §.

§ 68. *Theubardi* in 1, *theophardo* in 6, *theobardo*, etc., in 7-9 cannot contain *theu*, a servant, because we see *b* alternating with *ph*, which would be impossible if the letter were the initial of a word. Hence we must conclude that the term in question is either a compound with *theub*, *theoph*, thief, or a substantive derived from a verb corresponding to A. S. *þeofian*, furari. One would expect *theubadi*, *theophado*, stem *theobadia* (cf. O. Fris. *thiuvethe*, *thiufthe*, A. S. *þeofð*, *þýfð*), or *theubandi*, analogous to O. Fris. *warande*, or O. N. *veðandi*, and the like. Yet we have no sufficient reason to impugn the authority of the MSS. in this respect. If the word be a derivative it must mean "theft" or "stolen goods." In the context it rather seems to be used as a term to express a fine of 600d., otherwise denoted by *leudardi*, such as 10 has. This circumstance does not favour the supposition that *theubardi* simply means "theft" or "stolen goods;" much more natural would be some term like A. S. *þeofgild*, *-gýld*, e. g. Aeth. i. 1, 2. As *leudardi* stands for *leudwardi*, *theubardi* may be a compound of *theub* and *wardi*. Such a compound would exactly answer to *þeofgild*; cf. above, § 32.

§ 69. By "vassus (or puer) ad ministerium" is rendered a Frank. *hōrog* (*chōrog*), i. e. O. Fris. *hēroch*, M. H. G. *hærec*, N. H. G. *hörig*, subditus; a serf. It is an adjective, and follows, even where it is used as a substantive, the declension of the adjectives. Hence the strong accus. masc. is *hōrogano*, *hōrogan* = N. H. G. (einen) *hörigen*. It answers to the Latin accusative *vassum* or *puerum*, in the text. The errors of the codd. are easily corrected; for *strogau* in 2 read *chorogan*; for *thorogao* in 3, *horogauo* in 4, read *chorogano*, *horogano*.

The corresponding fem. form is *hōrogani*, accus. *hōrogania*, which is rendered "puellam de ministerio" in § 7 of 6, where, of

course, *h* has to be added. For "horog aut" we ought to read "horogan aut." The femin. suffix is the same as in Goth. *Saurini*, a Syrian woman; O. H. G. *wirtun*, hospita; A. S. (*e*)*nn*, (*e*)*n*, in *þeowen*, serva, etc.

§ 70. In the same manner is derived *ambahtani*, accus. *ambahtania*, from a masc. **ambaht* (stem *otja* = Goth. *andbahteis*) or **ambahtio* = O. S. *ambahtio* (stem *ambahtjan*). It may mean a handmaid, like O. N. *ambátt*, and also a workwoman knowing some "métier." From the context we gather that the latter is meant; cf. Tit. XIII. *Ambaht*, A. S. *ambeht*, *ambiht*, *ombiht*, *embeht*, O. S. *ambaht*, *ammaht*, O. Fris. *ombeht*, *ombet*, *ambet*, M. D. *ambacht*, *ambocht*, *ambt*, N. D. *ambacht*, *ambt*, etc., occur in the Malberg in different altered forms. Nearest to the original stands *ambahtonía*, read *ambahtonia*, *ambohtonia* in § 8 of 10; somewhat farther off, *ambitania* in 2, and *ambotanea* in 6. We shall find still more corrupted forms in Tit. XIII.

§ 71. *Theocho*, *thexacha*, in 6, is manifestly derived from the same source as *theachro*, *taxaca*, in 7, 8, and *theuca*, *texara* (read *texacha*) in 10. *Theoch*, *theach*, is properly an adjective derived from *theo*, and consequently identical with A. S. *þeow*, servilis. The latter follows the declension, both strong and weak, of the adjectives; hence *freora* and *þeowra* (1) in the genit. plur. (Cædmon's Genesis, 2753), and also *þeowna* in Ine's LL. proem. and § 1 as a variant of *þeowa*. That the A. S. adjective has lost a *h* (*g*) is rendered probable by the Frankish word and the O. H. G. *thiohmuati* = common *thiomuati* (s. Graff, Spr. II, 696). If *theocho* in 6 and *theuca* (read *theucha*) in 10 be correct, the word must have passed into the substantive declension. At any rate *theoch* properly means "servilis"; *theachro* and *theocho*, *theucha*, are genitives pl., with the meaning of "servillum, hominum servillum, servitorum." It is difficult to decide whether *chrochro* in 6 is a second-hand reading for *theochro*, or a real variant, *chōrochro*. Nor is it clear what *amba texaca* in 10 represents. For *thenca*, in § 8 of 10, we have, of course, to read *theucha*; about the final *a*, as alternating with *o*, in the gen. plur., cf. col. 456, note 1.

§ 72. *Ismala* in 6 and 10, also spelt *chismala* and *exmala* (Tit. XLI), answers to M. D. *smale*, a maiden, a damsel. The spelling *exmala* is so unequivocally and peculiarly French that I feel little hesitation to ascribe the *i* in *ismala* to the influence of the idiom of the scribes (2). Some Frank, or at least some person acquainted with the Frank. language, knowing that *i* in Frankish was a dialectic form of *gi* (*chi*), changed *ismala* into *chismala*, which has at least a Frankish look about it. *Smala* will be a regular genit. sing. of the fem., provided the word, though originally an adjective, followed the declension of the substantives. It is, however, just possible that it is part of a compound, viz. *smalatexacha*.

§ 73. Decidedly a compound is *teolasina*, *theolasina*, *theulasina*, which, in signification, scarcely differs from *theoducco* (cf. § 67). It means "seducing a servant." The Latin words "si quis homo ingenuus (alienum servum) in texaca secum duxerit aut aliquid cum eo negotiaverit" have virtually the same purport as "si servus cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid portaverit" in the 2nd § of 1, except that in the latter phrase it is left undecided whether the servant or the freeborn man has taken the initiative. *Theolasina*, seducing a servant, decidedly points to the servant having been a

(1) I am at a loss to understand why Grein changed the reading of the MSS. into *þeowna*.

(2) So, too, we find in cod. B *istratore* instead of *stratore* in § 2 in the col. of codd. 7, 8, 9.

passive accomplice in the crime. As to the grammatical bearings of the term cf. Tit. XXV.

§ 74. *Usuredo* in § 5 of 10 has nothing to do with the stealing of servant boys, but is a corrupt reading of a term denoting "shaving the hair of a boy," of course a freeborn one, for others were not allowed to wear long hair; cf. Tit. XXIV.

Meotheo in § 3 of 6 owes its origin to a repetition, viz. *theo theo*; that *th* now and then has been erroneously read *m*, we have learnt from *mammodo* in Tit. II.

XI.

§ 75. *Taxac(h)a* in § 1 of 7, 8, 9 is a mistake, as the fine specified shows that *leopardi* is required, just as in the other codd.

Antedio in § 3 of 1 and 2 must be taken in its etymological sense of "effractura," otherwise it is misplaced; for technically it denotes a fine of the fixed amount of 1800d. The text of the § in 1 is corrupt; the words "si effracturam fecerit quod valet II din." having no sense. There is no doubt that *antedio* is wanting where it ought to stand, namely in § 5.

For *anorlenet antheodio* in 6, *norchlot* in 8 and 9, *norchot* in 7, *antheoco* in 8, *antheodio* in 7, I propose to read *avorsclute*: *antedio*; *avorsclot*, a. *Avorsclute* or *avorschlot* is materially the same as O. H. G. *afterstuzel*, "adulterina clavis" (Graff, Spr. VI, 815), for *avor*, M. D. *aver*, N. H. G. *aber*, does not materially differ from *after*; cf. such words as N. H. G. *aberwits* and *afterwits*; M. D. *averwits* and *averwittig*, insipiens (s. Kil. i. v.). *Sclot* or *scute* (the latter a stem in *i*; cf. O. N. *hlutr*, plur. *hlutir* and *hlotar*; N. H. G. *schluss*), M. D. *slot*, "sera, claustrum ferreum," serves the same purpose as *scutil*, *slutil*, a key. The Latin text distinctly says "si clavem adulteravit," and this agrees very well with *avorsclot*. I am at a loss to account for the *eo* in *antheodio*, and for the whole word *antheoco*. Perhaps two readings have got mixed up, the one being *antedio*, the other some derivative from a verb signifying to open, say, *anthleedia*, from O. S. *anthlidan*, A. S. *onhlidan*, recludere, etc., or *antscleot* (?), from *antscleotan*, O. H. G. *antsleozan*, *insleozan*, N. D. *ontsluuten*, to unlock. The *scl* in the Frank. word needs no comment; it is well known from *scot* in Gl. L. 800, from O. Fris. *skluta*, etc.

XII.

§ 76. *Falcono* may be some case of *falchon* (*falgon*), the nom. actionis of *falchon* or *falgian*, plagiare, or to purloin; cf. *alfalchio* in Tit. X and cf. Tit. XXXIX. Such a term does not seem very appropriate, though it may not be wholly inadmissible. One would rather expect a term for flogging, answering to the "flagelli" of the Latin text. Now, O. N. *flá*, M. D. *vlaeyen*, *vlaen*, *vlaeghen*, E. *to flay*, is synonymous with D. *villen*, O. H. G. *fillan*. Just as from the latter *filla*, flagellum is derived, so from the former may be formed *flacha*, *flago*, the genit. plur. of which will be *flachono*, *flagono*, precisely like *fillono*, verberum, in O. H. G. (Graff, Spr. III, 471). The genit. c. is required owing to the preceding noun of number, 120.

XIII.

§ 77. *Schodo*, which stands wholly isolated in 1, is, in my opinion, a mistake for *scholo*, an oblique case, or a vicarious form, of *schola*, M. D. *schole*, A. S. *scolu*, caterva (E. *shoal*). It is, in a more

restricted sense, a gang of three men, and as such used technically and elliptically in the Lex to express what in A. S. is called *hlōð-bōt* (Latinized *hlōðbota*), LL. Aelfr. § 29, sqq., except the difference in the number of men in a *hlōð* and a *schola*. The addition of *scholo* tends to show that each person has to pay his share in the whole fine; cf. the wording of the A. S. Law, in Latin translation: "si quis twihindum - cum *hlōðe*, i. e. cohorte, occidat, reddat qui ictum confitebitur weram et witam (!), et omnis qui interfuerit reddat xxx sol. pro *hlōð-bota*," with that of our Lex.

§ 78. *Malzantania* in 2 is corrupt; read *smala*, *amtania*. *Smala* is a maiden, especially a "puella ingenua"; see above § 72; *amtani* is "ancilla," but also a girl or woman skilled in handiwork. That the latter is here meant appears from the addition "de screona" in most codd., for *screuna* is, what otherwise in O. H. G. is called *tunc*, i. e. *textrina*, a workshop; s. Ducange i. v. The word is generally supposed to have been derived from Latin *scrinium*, though it has never been explained for what reason the Franks should have changed the gender. I do not regard *screona* as a Latin word. That the A. S. *scrin*, a shrine, N. H. G. *schrein*, E. *shrine*, and even O. Fris. *skrin*, *skrēn*, are directly borrowed from the Latin I readily admit (?), but I doubt the Latin origin of E. *to screen*.

For *antonia* in 6 read *amtonia*; for *antonio* in 7, 8, *anthonius* in 9 read *amtonio*; for *authumia* in 10 read *amtania*, all accus. cases of *amtoni*, *amtani*, better spelt *amōtani*.

§ 79. *Alteofaltheo* in 6 is a perfect riddle to me. *Alitheo* may signify "aliena puella"; for *al*, Goth. *alja*-, A. S. *æle*, *ele*, *el*, etc., is "alius," and in a compound also "another's"; *theo*, Goth. *þiwi*, etc. is a girl. *Faltheo*, if it be = *falchio*, is, as we have seen, "seducing." Now there is no distinct word here in the Latin text for "aliena," which occurs in § 9 of 1 and 6, § 7 of 7, 8, 9. The gloss is probably misplaced and should have been put in § 12 as a variant of *anestet*.

§ 80. Of *honema* in 6, *honomo* and *onemo* in 10, *bonimo* (read *honimo*) in 7, 8, 9, *ho* stands for *hjo*, *hio*, *hiu*, O. N. *hju*, man and wife, household; essentially the same is O. S. *hiwa*, conjux, etc. The transition of *hiu* into *ho* finds its counterpart in M. D. *houwelijk* (along with *huwelijk*), marriage, *houubaer*, etc., and in Dan. and Sued. *hos* = O. N. *hjd*, not to mention a number of other instances where Norse and Frisian, more than any other Teutonic languages, show the elision of a *j*. *Nemo* (*nimo*) as well as *nomo*, can mean "a taker," like O. H. G. *nemo* and *nomo*, e. g. in *sigenemo*, victor; *erbinomo*, haeres (Graff, Spr. II, 1074); or "a taking" like O. H. G. *sigenomo*, victoria; the final *a* in *honema* is not strange. The reason that *honemo* was used in the Salic Law as a term for a lower sort of marriage may be that *neman* was often, though not necessarily, used in the sense of taking by force.

§ 81. *Anfamia* in 6 reminds us of O. S. *femea*, *fehmea* and *fadmia* (Hel. 9 and 174). This, however, is not sufficient to suggest a plausible explanation of the isolated gloss, the true reading of which, uncorroborated as it is by other evidence, is far from certain.

§ 82. *Andra theo* in 8, corrupted to *andrateo* in 7 and *andra tho* in 9, is literally O. H. G. *andra* (*andera*) *thiu* "aliam ancillam," the nomin. of which *ander thiu*, alia ancilla, occurs Tatian (ed. Sievers)

(1) Cf. also L. Sal. XLII.

(2) It seems an error of the Latin translator in Fris. LL. p. 36 (ed. Richtofen) to give "infra suum ergasterium vel fabricam," where the original texts show *inna sinra smitha-jeftha scrine*, but such an error goes far to prove that there existed in Frisian a *screen* in the sense of a "workshop."

(1) As to the form cf. Goth. *andabeit*, *inwipia*.

188, 1. There is no difficulty in taking *theo* in the sense of "puella," though in the cognate languages it appears as "ancilla," for *theo* is properly "a girl," like O. S. *thiorna*, O. H. G. *diorna* "virgo, puella," and "famula," but O. N. *yerna*, exclusively "a maid-servant." A greater difficulty lies in *andra*, which can never mean "aliena," but only "alia." To remove the difficulty we should read *andras theo*, O. H. G. *andras* (al. *andres*) *thiu*, another's girl.

Less ambiguous, and therefore preferable, is the term *anestet* in 6, *anastheo* in 10, slightly corrupt for *anestet*, *anasteo*. *Anestet* is the p. p. p. of a verb **anestian* (= *anehtian*) and materially the same as *an afeo* or perhaps an adj. *anasti* = O. S. *anehti*, sponsa (Hel. 15, 15 Cotton.; *anehti* 83, 4 Monac.; *an ehti* Cotton.); synonymous are *anthehti* and *anhēti*. For the *ft* = *ht*, cf. O. Fris. *aft*, *eft*; *aftigia*, to wed; *aftinge*, matrimonium.

Antedio in 2 is, of course, wrong; read *antectio* = O. S. *anthehti*; *eht* and *heht* are constantly confused.

§ 83. *Dructe* (pron. *druchte*), *dructi*, *dructu*, *druchte*, *druthe* (= *druchte*), in § 14 of 6, &c., is the instrum. c. of *drucht* (stem *druchti*), a company, train. It here denotes either the bridal train, O. Fris. *drecht*, or, if taken in a concrete sense, what in O. H. G. is called *truhtigomo*, *truhting*, paranympus; cf. Slavonic *druz'ba*, *druz'ka*, *druz'ban*, *druzg* (!). It is interesting to compare the following passages in the Frisian Laws (p. 52, Richth.): "jef ther tuēne brōthere send end thi ðther wif halat ti hove and ti hūse mith dōme and mith *drechte*"; and p. 98: "huersā ma hir ēne frowe halleth mit horn ande mit hlōd, mit doem anda mit *drechte*."

§ 84. *Changichaldo* in 10, (*gaugечaldo*, *gaugечaldo* read) *gangechaldo* in 7, 8, 9 is rendered by "in via adsalierit." *Gange*, *changi*, answers to O. H. G. *gang*, the plural of which is *gengi*, *genge*, N. H. G. *gang*, *gānge*, and to O. Fris. *gense* (s. Graff, Spr. IV, 99, and Richth. gloss. i. v. *gense*). *Chaldo* is O. H. G. *halta*, impedimentum, be it the nomin. or any other case of the singular. *Gangichaldo* consequently is "marring the way, impeding one in going." For *gaugiealitho* in 6 read *gancic(h)alitho*. The *th* instead of *d* is a counterpart of such Frankish spellings as *ferthi* for *ferdi*, Ps. 73, 5; 64, 9, and the *nth* = *nd* in the present participle.

XIV.

§ 85. For *anthifalthio* in 1 I propose to read *anchifarthio* (= *angifardio*), a nom. act. of a verb *anchifarthon* = O. H. G. *anagifartōn*, impetere (Graff, Spr. III, 589). *Anchifarthio*, or in nom. c. perhaps *-thi*, impetus, would appropriately express the "superventus" of the text. It is scarcely necessary to observe that *lt*, *st*, *rt*, *ft* are easily confused.

§ 86. Entirely different from *anchifarthi(o)*, impetus, superventus, is the word used to express what in the semi-Latin of the Lex is called *expoliatio* (?), viz. *murdo* in 2. This is a femin., the stem of which is *murdia*, *murdja*. *Murdo*, whether it be a nom. c. analogous to A. S. *hylde*, etc., or an oblique case, alternates with *murdi* or *mordi*, which is intended in Tit. XXXV, where *modi* of 7, 8, 9 is a clerical error for *mordi*. *Murdo*, *mordi* (older form *murdia*, *mordia*) answers to M. D. femin. *mort* (*mord*), which sometimes

signifies murder, but more often a heinous crime in general (see de Vries, *Lekenspiegel*, Gloss. i. v.). Cod. 2 also writes *musdo* in Tit. XXXV, and *muther* in Tit. LV. The latter corrupt reading points to *murthe* or *murther*, A. S. *morðor*, *morður*, E. *murder* rather than to *murdo*, but this is an additional reason to convince us that the *s* in *musdo* is wrong, notwithstanding the frequent occurrence of *musido*, *mosido*, *mosedo* in 6, 10, 7, 8, 9. It proves against 6 that it has *mundo* in § 10; for *mundo* may easily arise, by mistake, out of *murdo* or *murido*, but hardly out of *musido*. The evidence of 7, 8, 9 is valueless; 1° because they write *modi* elsewhere, which is clearly a mistake for, or a bad pronunciation of, *mordi*, not of *mosido*; and 2° on account of their own distinct *rd* in Tit. LV. As to 10, this cod. has regularly *s*, both in *mosedo* and *mosdo*. The latter, as well as *musdo* of 1 in Tit. XXXV, is wholly out of the question, because it is phonetically inadmissible. The conclusion we arrive at is that *murdo* of 2 is right, and that *mosido*, *musido*, *musdo* are alterations of, or perhaps would-be emendations for, *mordio*, *murdio*, *murdo*. Grimm (Pref. XLIV) prefers *musido*, deriving it from a supposed *mosian*, *musian*, N. H. G. *mausen*, *suffurari*. He had expressed a contrary opinion in his G. D. Spr. (p. 390), where he said that it would be "silly" to have recourse to N. H. G. *mausen*. To me it would seem that the existence of some verb like *miusan* or *musian* might have been defended by appeal to Skr. *mush*, to steal, but this is not the question. What we have to decide in the first place is whether a critical comparison of the various readings allow us to see in *mosido*, *musido*, genuine words, by the side of an equally genuine *murdo*. The answer has been given above.

In order fully to understand the purport of the term, we should bear in mind that *murdio* expresses the idea of a clandestine misdeed, be it killing or otherwise, e. g. M. D. *moribrant*, N. H. G. *mordbrand*, etc. The sense attached to O. N. *myrða* is strikingly illustrated by such passages as in *Völsunga Saga* 1: "þá kemr upp, at Sigi hefir drept þrælinn ok myrðan." In the Oxf. Dict. i. v. *morð*, it is said, "To slay a man asleep or feloniously was also called *morð*." Is it not evident that, when we find in the Lex Salica "si quis hominem dormientem expoliaverit" with the Malb. *freomundo*, alternating in the same codex with *chreumusido*, nothing is meant but *hreomurdo*, *chreumurdio*, and that "mortuum expoliare" is exactly the O. N. *drepa einan ok myrða*?

I find another indirect proof that *murdio*, *murdo* is the genuine term, in the O. S. *waldd*. This, like M. D. *mort*, means "a heinous crime," and is apparently connected with *wal*, A. S. *wæl*, strages, mors; etc. In the same manner as *waldd* comes to express a very grave delict, a capital crime, so too *murdio* has the same meaning.

I dare not assert that the semi-Latin "expoliatio" is a happy rendering of *murdio*. Some doubt will be allowed if we compare the tenor of § 2 in 2 with § 3 of Tit. XVI in the same codex. In the former passage there seems to be question of *morð*, *mort*, in the same way as we find it used in O. N. and M. D.; in the latter passage more particularly of *mordbrand*.

§ 87. *Alag*, *alach*, *ala* (for *alah*, like *Chlowi(s)* for *-wih* = *wig*), is rendered by an ambiguous "villa." It rather seems to be "a farm" than "a village," but the Lex confounds it with *thurp*. Grimm identifies it with O. S. *alah*, Goth. *alhs*, A. S. *ealh*, temple, and strengthens his etymology by referring to A. S. *ealgian*, tueri, defendere. This etymology may or may not be right, but it leaves us in the dark about the exact meaning of the word as a forensic term.

(1) Kunik, Mém. de l'Acad. Impér. des Sciences de St. Pétersb. XXIII, No. 1, p. 373.

(2) *Expoliatio* is a Frenchified Latin *spoliatio*, just as *exmala* is a Frenchified Frankish *smala*; *x* for *s* also occurs in *senextra* (*sinistra*).

The latter part of *alachtaco* in 2 is a derivative from *takan*, M. D. *taken*, O. N. *taka*, to take. In O. N. the neuter subst. *tak* means seizure; the femin. *taka* also "tenure of land." *Taco* is either some case of a strong fem., essentially answering to O. N. *taka*, a taking, tenure, or the nomin. c. of a weak masc. in the sense of "one who takes"; supposing, of course, that the final vowel be genuine.

For *alcata alchatheocus uialacina* in cod. 6 we must read *aliath* (or *aliara*) *alch-ateochus* (or *-chiis*) *uialatina*. The last, more or less Latinized, term signifies "obstructio itineris, viae," as will be shown presently. It governs a word in the genit. case, a derivative from *ateochan* (*ateohan*), A. S. *ateon*, iter facere, meare, which does not differ much from the simplex *teon*, meare, migrare (for examples see Grein, Gloss. i. vv.). *Ateochus* (= *ateochas*) may be the gen. c. of a masc. stem in *a*, but it is doubtful whether such derivatives from verbs with radical *u* occur in the sense of an agent, though various other strong verbs yield *nomina agentis* in *a*, as well as in *ja* and *an*. Yet, whatever may have been the exact form of the suffix, I think that *alch-ateochus* or *alch-ateochiis* (the latter a stem in *ja*) means "qui meat in villam," or "meatus in villam." *Aliath* = Goth. *aljaþ*, aliorum⁽¹⁾, or *aliara* (Goth. *aljar*), from the same base in the same manner as O.H.G. *dara*, thither, combined with *ateochan*, expresses the notion of "migrare," just as the Goth. *aljaþ afleiþan* in St. Mark 12, 1, translates the Greek ἀποδημεῖν. *Aliatha* (*aliara*) *alch-ateoch* then is "in aliam villam migrans" or "migratio." Cf. Tit. XLV.

Undoubtedly allied to the term in 6 are those we meet with in 7, 8, 9, and 10. Both *faeti* and *faci* admit of an explanation and come to the same thing, because A. S. *facian*, *afecan*, *gefeccean*, acquirere, O. Fris. *faca* (?), to hold, catch, coincides in meaning with O. Fris. *fatia*, to lay hold of; A. S. *fatian*, *fetian*, to fetch, *wif fetian*, uxorem ducere (s. Etm. Lex. 333 and 337). The only reason which induces me to prefer *fatis* is that by doing so we get a word synonymous both with *ateohan* and *taco*, because *fatian*, like Skr. *āpadyate*, *abhīpadyate*, is "to come, to enter upon, obtain."

The existence of O. H. G. *gevazi*, commeatus, tends to confirm the conclusion arrived at. Consequently I would read the term in 10 *alac(h)fatis uialatina*; *alachfatis* is the genit. of a masc. *alachfati*, stem *-fatia*, formed like Goth. *fouramajleis*, *witodafasteis*, or of a neuter in *ja*, like Goth. *fauramajli*. Upon the former supposition *alachfatis* would be "in villam meatis, villam capessentis"; on the latter: "in villam meatus, villae usucapionis"; in either case the governing word is *uialatina*. In 7, 8, 9, we must read *alag-* or *alachfaethiis* (pron. *faetjis*).

§ 88. As regards *uia latina*, it is only here and there that the true reading with *t* has been preserved, viz. Tit. XXXI, where the cod. Vossianus has *uia latiniae* (?), and cod. 6 § 2 (prima manu), *latina*; otherwise the codd. show almost everywhere a *c*. Now, *lacina* has no meaning at all, and *uia lagina*, i. e. "way-laying," does not suit,

(1) Cf. *samaþ*, *duōre*.

(2) In the passage LL. Fris. p. 36: "and ma hine befereth ur ther *facada* bernde," *faca* expresses the same as *fatia*, as is proved by the parallel passage 427: "jef hi mit *fatiender* bernde biginsen wirt." Richtofen, however, gives another explanation.

(3) The same error occurs in a quite different word in Lex Ripuar. Tit. 71 (Ducange i. v. *lacina*): "De quacunq[ue] causa fistuca intercesserit, *lacina* interdicitur se cum sacramento idoneare." The term intended is *lathina*, O. Fris. *lathe*, *lade*, A. S. *lād*, *lādung*, exculpato; cf. Schmid, Ges. d. Angels. p. 620. Either *lathina* or "se cum sacramento idoneare" appears to be a gloss.

because there is no question of way-laying. *Latini*, *latine*, stem *latiniā*, the Gothic form of which would be *lateins*, is the nom. action. of *latian*, O. S. *lettian*, D. *letten*, impedire, Goth. *latjan*, *χρονίζω*, *galatjan*, *ἐγκόπτω*, etc. Hence *uia latini*, viae impedio, is what in O. Fris. is called *weimeringa*, marring the way, and also *weischettinge* and *weiwendene*, the latter having the same suffix as *latini*. The whole term has been Latinized to such an extent that the genuine Frankish pronunciation of the first part of the compound cannot be determined. It is pretty certain that it is not represented by *uia* or *uia*, for the reason stated in § 6 of the preliminary notes; probably the Franks said *wega-*, *wege-*, or *wei-latini* (*latine*). It must be observed that the term has passed into the texts; hence its alteration, which afterwards reacted upon the so-called gloss.

§ 89. *Thurp* is a well-known Teutonic word. It is not clear from the text of the Lex whether we have to understand by it a village, A. S., S., and O. Fris. *þorp*, villa, vicus, Dutch *dorp*, or a farm, Goth. *þaurp*, *ἀγρός*; and in a linguistic respect this is a matter of indifference. *Falthio* is, apparently, a derivative from *fallan* and we would have expected either *farthio* or *fandeo*, *fāthio*. Both would suit, for *thurp-farthio* has its counterpart in O. Fris. *húsfere*, *húsfere*, A. S. *húsfaru*, domus (mansionis) invasio; *thurpfandeo*, *-fāthio* is O. Fris. *hémsteking*, *hémsteking*, A. S. *hámsoen*, O. N. *heimsókn* (cf. Schmid, Ges. d. Ang. p. 606) in so far as A. S. *fandian*, O. S. *fandon*, inquirere, tentare, M. D. *vanden*, visitare, invisere aegrum, N. H. G. *fahnden*, etc., may be considered to express nearly the same as *sökian*. As, however, such a compound with *fandian* (*fandon*) is found in no Teutonic tongue, it is safer to read *farthio*, which is some oblique case of *farthi*, *fardi*, or the nomin. of a derivative from a denominative verb *fardon*; cf. O. H. G. *anafarion*, M. D. *anevaerden*, N. D. *aanvaarden*.

The approximately correct readings of the gloss will be: *thurp-phardeo*, *thurp-phardeo*, in 6; *alachfarthio* and *thurpafarthio* in 10; *alafarthio* and *thurripfarthio* in 7, 8, 9. In the strange-looking *alafalmo* of 8, the *m* is, as elsewhere, e. g. in *mammodo* for *thammodo* (Tit. II), a misread *th*, after which the *i* has been dropped by inadvertence of the scribe. Apart from the similarity, in sound and form, of *rt* and *lt*, there may have been another cause why French scribes would be tempted to replace *rt* by *lt*, viz., a certain tendency of the French language which appears, e. g. in *auberge*, *alberge*, instead of *hariberge*; *heraud* (*herald*) for *harard* (?). It must be owned that the *r* has passed into *l* in *auberge* and *heraud* under circumstances not exactly the same; the examples adduced only prove that the change shows itself in connexion with a tendency to dissimilation, as in Italian *albero*; in so far the alteration of *thurpfardeo* into *thurpfaldeo* would be accounted for, but not that of *alachfardio*. Cf. the Notes on *filtortis*, Tit. XLVII.

§ 90. However this may be, there is little doubt that the peculiarities of the decidedly French-coloured semi-Latin of the Lex, have, to a considerable extent, altered the shape of the Frankish words in the Malberg too. We have an instance in § 7 of cod. 2, where the final *um* in *friomurdum* is due to the Gallo-romanic manner of pronouncing *um* like *o*, or nearly so. The word meant is *hriomurdo*. In 6 we should read *hreomurdo* and *chreumurdio*; in 7, 8, 9 *chriomordio*; in 10 *chreomordo*. *Chrēo*, *hrēu*, is the well-known

(1) This word is generally derived from *hariwald*, as if the commander of an army and the herald were convertible ideas. It would seem much more natural to derive *herald* from O. H. G. *harēn*, etc., whence the word for *præco*, viz., *foraharo*.

ancient Teutonic word for "a corpse"; O. S. *hrtu*, *hrto*, etc., still extant in D. *reew* and *reeroof*; Fris. *rêrdâf*, *rêrdâf*; cf. Grimm, R. A. 635. It is strange that the term for "spoliatio mortui," used in the Netherlands as well as in Lombardy, does not appear in the Lex Salica, and that we find instead *chreomurdio*. What the Norsemen understood by the *morð* of a corpse we have seen in a passage from the Völsunga Saga, quoted in § 86. The clandestine character of *murdio* is emphasized by the words "in furtum." We have no means to decide whether "spoliatio" is essential to the crime termed *murdio*. At any rate, *chreomurdio* cannot refer to "hominem dormientem spoliare"; the gloss is misplaced, and, in my opinion, mistranslated. As to "mortui spoliatio," this is called *noreb'r* in 2. It may, possibly, seem bold to guess that here we have the very (*h*)*reorðb*, mixed up, perhaps, with *nórðb*; but when we have regard to the corruption of *rhairaub*, in the Longobardian Law, into *urubhi*, (s. Graff, Spr. II, 358) our guess will not seem improbable. *Nórðb* would also be appropriate because *no* answers to Goth. *naus*, O. N. *ndr*, etc., "a corpse."

§ 91. For *turnicale*, etc., in 2 (col. 83) I refer to Tit. LV, as well as for *hidulgus*, etc., in 7, 8, 9, 10. One gloss is left to be explained, viz. *secthis* in § 6 of 1. We have to read *fecthis* (pron. *fecthis*), "of fighting." The notion expressed by "villam alienam adsalire" is, if we take "villa" in the sense of a farm, not different from what otherwise is called in A. S. *hamsðcn*, O. Fris. *hemsðkinge*. Now we find in the LL. Fris., p. 230, that the very word *hemsðkinge* is rendered in the Low German paraphrase by *befechtinge*, radically the same as *fecthi*. Another proof that *fecthi*, identical in every respect with A. S. *fiht*, was synonymous with *hamsðcn*, is a passage in the Leges Henrici I (Schmid, Ges. d. Ang., p. 478) running thus: "*Infihht vel insocna est, quod ab ipsis qui in domo sunt contubernales agitur.*" *Hamsðcn* and *fecthi* (*fiht*) being "invasio domus alienae," it follows that *infihht*, owing to the prefixed *in*, denotes as it were "invasio interna," or if we prefer it, "internal fighting." *Fecthis* is the gen. sg.

XV.

§ 92. *Affatthecha* in 2 should be *affatthecha*, better spelt *affatthecha*, the nomen action. of a verb *affatthechan* (A. S. *fetigean*) = *affattian*, *affattian* (A. S. *fetian*), O. H. G. *fassôn*, *fassôn*, abducere, to take away. It is a derivative of the same kind as *texecha*, *hatega* (Gl. L. 551), *tiloga* (Ps. 54, 3), and, except the difference in gender, O. Fris. *tichtega*, accusatio.

§ 93. A word of similar formation is *abtiga*, bad spelling for *afstiga*, in 6; for *abteca*, *abthege*, *abtica*, in 7, 8, 9, 10, read *abtega*, *abtiga*. It is a variation of O. Fris. *afstinga*, the taking to wife, from *afstigia*, Low German *echtigen*, in matrimonium ducere.

There can be no reasonable doubt that *afstiga* was a common Frank. word, though it may be questioned whether it be the original reading. This is probably not the case, as no term for "taking to wife" is here required, but one for "taking away a wife." In short, *abtiga* is a good word, but a bad variant for *abfatiga*. Some revisers of the Lex seem themselves to have felt that a term for "taking to wife" was not suitable here; they added, therefore, another expression from other books or whatever material they had at their disposal, and hence their *in alia mente*, French *autrement*. The addition of this second term must have taken place long before the time when our codd. 7-10 were written, for it appears in them in a much altered shape. Cod. 7 has *abhatto ueelentemo*, 9 *abhactio ueelentemo*, 8 *abhato ueelentemo*, 10 *arbathe usenlanthamo*. From 10 I gather that here also different readings are mixed together.

475

To begin with the last word, it would seem that some MSS. had *wesanthamo*, others *leventhemo*, *viventi*. Both, of course, represent a dat. sing. of a præs. partic.; *wesanthamo* = Goth. *wisan-damma*, O. H. G. *wesantemo*, etc.; *leventhemo* = O. H. G. *leben-demo* (*lebentemo*). The *nth* in the part., where Goth. and A. S. have *nd*, agrees with the usual writing in the Gl. Prud.: *wemmanthi* 371; *rethinanthemo* 288; *undarwerpanthi* 391; *hritanthion* 327, etc. That *wesan* was used in the sense of "being still alive," and in so far synonymously with *leven*, O. H. G. *leben*, etc., appears from some passages in the Frisian Laws and the Grágás; e. g. LL. Fris. p. 410: "Nú schilmase dâ mægem dëla; nú scil di bröder habba een pond jef hi deer is (i. e. if he be still alive); ende jef hi deer naet is, so aegh hit tó nimen stnes bróders soen." In Grágás, I, p. 305 (ed. of 1829), one cod. has: "Nú lifir eigi móþir, þá scá systir samfeþra ef hon á bóanda," the other: "Nú er eigi móþir, þá á sa maþr er á systor hennar samfeþra."

Therefore *abhactio*, &c., as it stands, may be explained if we suppose that *hactio* (pron. *hachtio*), an instrum. case governed by *ab* = *af*, from, is taken in the concrete sense of husband, O. Fris. *afteaman* (but cf. O. S. *anthehti*), though we can produce no example to show that either *hacht* or synonymous words of similar sound with which it is constantly confounded, such as *haft*, *acht* (*ast*, *echt*), occur in this way. After all we must bear in mind that *abhactio* looks like a conjecture for *abfatto* (*affattio* = *affatthecha*, or a verbal form corresponding to it). *Arbathe* in 10 is decidedly wrong; read *abfathe*, which, in my opinion, is the remnant of *abfatte*, either a substantive or a verbal form, but possibly understood by the reviser as *ab* (*af*), from, and *fathe*, Goth. *fadi* (in *brúþfafs*), Skr. *patyá*, Gr. *πάσει*, marito. The uncertainty of the reading of 10 is increased by the fact that in this cod. *ht* usually passes into *th*, just as in many Frank. charters, in most of the documents of Werden, on the borders of Franks and Saxons, and in Middle Frankish (Riparian) dialects. If we knew for certain that 7, 8, 9 offered an approximately correct reading, we should then change *arbathe* into *afhathe*. The case being otherwise, it is unsafe to do so.

§ 94. The Malb. *leudardi* in 1 is quite distinct from the terms in the other codd., which point more or less to one common bad source. What this well-known word here means is fully illustrated by the Fris. LL., from which we learn that *liudwerdene* (al. *liudwed*, *wetma*, *urjeld*, *jeld*) is a particular pecuniary satisfaction, amends. In these Laws, ch. 74-77, we read in the Latin version: "tunc debet ille vitam duplici emenda emendare et illi matronae *liud-wirdene*"; the original texts have (a): "sa scel hi thet lif tui-falda jelde jelda and liudwed mith tuelef merkum te jeldane"; (c): "thet jeld and there liodawed alsa háge alsá thá liode loviat, and thet urjeld bi twilif merkon, and there wíve hiri *liodwerdene* mith twilif merkon tó fellande"; the Saxon text reads: "so sal he dat lijf dubbelt betalen ende der vrouwen eer *liudwerde* mit 12 marke vorvullen."

In saying that the Malb. in 1 is radically different from those in all the other codd. I do not imply that there is any conflict between *leudardi* on one side, and *affatthecha*, etc., on the other. The former indicates the penalty, the latter the offence. The conclusions to be drawn from the appearance of discrepancies of such a kind may be left to the reader.

XVI.

§ 95. *Alfathio* in 1 requires correction which, fortunately, is suggested by *althifathio* in § 2 of the same codex, though even this is not wholly correct. From the Latin words "casa, cletem,

476

salina" in the latter §, we perceive that the translator had before him a word admitting of different rendering. Such a word is easily found, viz., *hal*, written *al* according to the cockney propensities of the codex. *Hal* is properly a covered or roofed place, a sense which survives in N. H. G. *trinkhalle*, drinking booth; D. *vleschhal*, shambles; French *halle*; and appears also in A. S. *heall*, aula, O. N. *höll*, O. S. *halla*, etc.; in O. H. G., *halla* is rendered by "templum," but also in the compound *halhús* by "salina" (Graff, Spr. IV, 859 and 850); hence M. H. G. *halgröve*, *halstat* (1); for the various shades of meaning of M. D. *halle* see Kil. i. v. The obvious meaning of *hal* in *halthifathio* is that of A. S. *heall*, but the translator, more cautiously than judiciously, preferred to enumerate the different significations in which *hall* was used, and has by doing so given the clue to the restoration and explanation of the term. *Thifathio*, better *thefathio*, is the nomen act. of a verb *thefon*, A. S. *þefian*, aestuare in animo (Ettm. Lex. 581), Skr. *tap*; cf. Lat. *tepidus*, Slav. *teplo*, *topiti*, etc. *Thef* alternates with *def*, which appears in other codices (2), and is nearly allied to O. N. *þefja*, to smell, as appears from comparing D. *reuk*, *rieken*, *ruiken*, Germ. *geruch*, *riechen*, with *rook*, *rauch*, E. *reek*. *Thefathio*, *thifathio*, is derived from *thefon*, like Goth. *mitadjo*, *μῆρpor*, from *miton*, and the numerous Latin words in *tio*, as *crematio*, etc. *Haltheathio* consequently is the "burning of a (wooden) hall"; in other words: "si quis casam quamlibet incendit."

§ 96. *Selaneeffefa* in 2 should be *sel-anetheffa* or *-anttheffa*. *Sel* either stands for *sele*, O. S. *seli*, A. S. *sele*, or it is bodily A. S. *sel*; in either case it means the same thing, viz. "aula, aedes, domus." *Anetheffa*, apparently a strong femin. like O. S. *sorga*, sorrow, and similar words, has as its verb *anethefön*; *anttheffa* would belong to *antthefön*. Both prefixes are appropriate; cf. A. S. *onelan*, incendere, accendere, with D. *ontsteken*, but O. H. G. *inzundjan*; cf. Grimm, D. G. II, 808 sqq.

§ 97. The second Malb. in 2, *leodi selaneeffa*, is either a superfluous repetition or more probably a corruption of *leodi selan-thefa* or *selan-defa*. *Leodi*, A. S. *leod*, Latinized *leudis*, "weregild," needs no comment. *Selan* is the weak gen. c. sing. of *sela*, often found in the Frank. Psalms along with *sila*; also O. H. G. *sela*, but O. S. *stola*, *stole*, agreeing, as we shall see presently, with *seola*, *seola*, *seula*, in other codd. of the Lex, and with M. D. *siele*, N. D. *siele*, *siel*, soul. *Sela* is here taken in the sense which we attach to "a living soul," i. e. a living being; cf. Skr. *jīva*, soul, and a living being. *Selan thefa* is "burning of a living soul," i. e. of an innocent living being, or as the text puts it, "si aliquis arserit" (3); it may be a regular gen. case dependent upon *leodi*; "weregild for the burning of a living being" = so many solidi. See further § 99.

§ 98. *Andadil*, read *andadif*, incendium, which is either a femin. like Goth. *wrōhs*, accusation (verb *wrōhjan*), or a masc. like A. S. *hete*, O. S. *heti*, O. H. G. *has*, stands to *ant-defon* (*and-defon*) in

(1) Those who started the theory that the Germ. *halle*, *salina*, is borrowed from Celtic *hal*, salt, were not aware that the Dutch equivalent of *halle* is *keet*, properly "a shed," but elliptically the term for "salina." Herewith the Celtic etymology, and the fabric of "kulturhistorische" theories based upon it, fall to the ground.

(2) The anomaly, real or apparent, in the "Lautverschiebung," visible in *thef* = *def*, has its exact counterpart in O. H. G. *themphen* (*dempfen*), comp. with E. *to damp*, and kindred words. This is not the place to investigate the cause of the anomaly. Suffice it to say that *thef* and *def*, if not originally identical, have at least become identified.

(3) The notion of innocence, harmlessness, found in such expressions as "poor soul" and Dutch "onnozele ziel," seems to be expressed by "dormientes" in the text; cf. Tit. XVIII.

the same relation as Goth. *andabeit* to the verb *andbeiten*; *andahfts* to *andhafjan*; *andawaurdi* to *andwaurdjan*, etc.

§ 99. Of exceptional importance is the first § in 6. Here again we meet with a case of two readings having got mixed together. *Seolando etuas haldempa* resolves itself into *seolan do* (variant *seolan deva*), *saldempa* (variant *haldempa*). *Seolan* is another pronunciation of *selan* in 2 (see § 97), and quite Saxon. *Do*, which has the stem *dawja*, is a neuter, like *strō* in Frank. Ps. 62, 7; gen. *strōs* (stem *strawja*), D. *stroo*, O. H. G. *strao*, N. H. G. *strok*; D. *go*, O. H. G. *gawi*, whence Goth. *gauja*. This subst. *dō* belongs to the O. S. verb *dōjan*, O. H. G. *touuan*, O. N. *deya*, etc., which, with its offshoots, yields the most common words for dying and death in all Teutonic languages. Just as in the case of *thef* and *def*, we perceive the anomaly that O. H. G. possesses along with *touuan* not only *douuen*, but also *thouuen*, which all occur in the MSS. of one and the same author, Otfrid (s. Graff, Spr. V, 340). Now, there can be little doubt that the corresponding so-called root in Skr. is *dhu* (*dhu*), meaning to shake, vex, destroy, and also: to kindle, whence *dhuwana*, fire. *Dhuwana* also denotes "the place of execution," a meaning which shows a remarkable likeness to the most common use of the root in the Teutonic languages. When once we know that *dhu* also signifies to kindle, and *dhuwana* fire, we must be satisfied that O. H. G. *ka-dauuan*, *gidouuan*, etc. (s. Graff, Spr. V, 233), N. H. G. *verdauen*, D. *verdouwen*, to digest, belong to the same foot; the Skr. word for digestion is *udarḡgni*, fire of the belly, etc., or, more usually, simply *agni*, fire. We may be sure that the same *dawian* once denoted to quell, especially by smoke. Radically the same is O. H. G. *daubōn* (with the interesting vicarious form *thaubōn*), subigere, domare, O. N. *deyfa*, to stupefy, D. *dooven*, to quench; cf. Skr. *dhūpayati*, to envelop in damp, but also to damp, to vex (1); see also the following paragraphs.

The foregoing linguistic comparisons were necessary to justify my explanation of *seolan do*, which I would render by "quelling of a living being." The variant *seolan deva* we may explain in this way, that in *do* the notion of damping, burning, is contained and was felt as such, if not in the days of the scribes or compilers of the Lex, at least in more ancient times. The English *to quell* (D. *kwellen*, to vex, A. S. *cuellan*, *cuwalu*; D. *kwaal*, etc.) originally refers exclusively to the action of a blazing fire, as is proved by D. *kwalm*, damp (but A. S. *cwealm*, pernicies, cruciatus), Germ. *qualm*, and still more distinctly by Skr. *jwalati*, to blaze, to burn.

§ 100. *Saldempa* and *haldempa* practically amount to the same thing, *sal* being A. S. *sel*. *Dempa* is the nomen act. of *dempjan* (for *dampjan*), O. H. G. *dempfan* (again with a remarkable variation *themfan*), suffocare, etc. (Graff, Spr. V, 142); O. Fris. *thempene* means stifling, suffocating, smothering. It is obvious that *dempa* of the Malberg, as regards its initial consonant, agrees with E. *damp* and, we may add, D. *damp*, smoke (2), and that the verb *dampjan*, according to the manner of its derivation, must have signified "to cause to go up in smoke, to lay in ashes." In point of fact *haldempa* does not differ from *haltheathio* (§ 95), nor *saldempa* from *selanethefa* (§ 96).

(1) A curious instance, out of many, of the connexion between the notions of burning, setting on fire, and of quenching, damping, quelling, is afforded by Icel. *bala*, to burn (see Oxf. Dict.), and also to quench, suppress (wanting in the Dict.). In the newspaper *Isaföld*, of 4 Dec. 1876, we find: "Ekki hafa Spáverjar enn getað bælt uppreistina á Kúba."

(2) Pronounced with lingual *d*, answering etymologically to Engl. *d*.

§ 101. It is scarcely necessary to observe that the Latin preposition *de* (in 6) before *seolan defa* proves the term to be the qualification of a crime, a delict, and nothing else. The next following Malb. in 6 owes its origin to a repetition: $\left\{ \begin{array}{l} di\ scolan\ defa \\ leode\ seolan\ defa \end{array} \right\}$. *Leode* = *leodi*; *seolan defa* agrees in the main with the term in 2 as explained in § 97.

For *anteba* in 7 read *andeba*. *Andeba* in 8 and 9, whether it stands by assimilation for *anddeba* or has as prefix *an*, is unobjectionable. The *ð* represents, as usually in these codd., the *ð* = *v* (*f*). *Stolan*, accurately spelt *seolan* in 8, is known from §§ 97 and 99. For *douewa* read *dovena* or *douena*. Both are admissible, being nomina act. in the accus. case governed by *per*. Both too are capable of conveying the meaning of quelling as well as burning; cf. O. H. G. *dovil* or *douil*, cauterium⁽¹⁾, and what has been adduced in § 99 to show the connexion between *dhú* and *dhúpi*. In 10 we have *seulan deueuas*, the gen. of *devena* or *deuena*. If the spelling in 7, 8, 9 were absolutely consistent, we should prefer *u* (*w*), because these codd. write elsewhere *deba*. But neither these MSS. nor 10 are wholly consistent in this respect; in fact, even in the Heliand we find the same unsettled state of orthography. For examples of *dew* = *dow* see Graff, Spr. V, 233, sq.—The ending *ena* is that of an accus. sing., the stem being *-nia*, the nomin. *ni*, *ne*, *n*. Such a nominative is *deban*. The use of *per* in 7–10 in the sense of for, on account of, *propter*, where 6 has *de*, seems to be a Teutonism; for Goth. *þairh*, Frank. *thuro*, *thuru*, M. H. G. *durch*, M. D. *dore*, not only means through, but also “propter”; for the Frankish cf. especially Ps. 72, 18, sq.

Leuð, which appears in § 2 of 8, is a common abbreviation for *leudarði* but is here a mistake, because *leudi*, not *leudarði*, is required. The error must have existed in the common source of 7, 8, 9. Whereas 8 left the word as it found it, the two others extended the contraction, and took one step further in the wrong direction.

§ 102. Of *leodeba* in 2, *leodeva* and *leodeba* in 6, *deba* = *deva*, incendium, is clear. *Leo*, according to the interpretation of the compilers of the Latin text, would be a granary, a pig-stye, and a cow-house at the same time. This amounts to saying that *leo* is a word of somewhat indefinite meaning, something like D. *schuur*, Gueldrian *skure*, a barn, a cow-stall, O. Fris. *schura*, the very Salic word *scuria*, which has passed into the semi-Latin of the Lex (French *écurie*, in a more restricted sense). Considering that O. H. G. *scúra* renders “horreum,” *scyr*, turgurium (Graff, Spr. VI, 536), and that N. H. G. *schauer* is synonymous with *obdach*, we are justified in taking *leo* for *hleo*, A. S. *hleow*, shelter, a shelter⁽²⁾. *Leos* in 10 is the genit. sing., A. S. *hleowes*. The Salic (*h*)*leo* will be a sheltered place, a shed for different purposes.

§ 103. *Sundela* in 1 cannot be separated from *saldeba* in 10. *Dela* is a misread *defa* or *deba*, incendium. The problem we have to solve here is: how can *sal* be synonymous with *sun*? By supposing that *sal* is here taken, like Icel. *sel*, in the sense of “a shed” and by reading *scun* for *sun*, in order to bring it in accordance with N. H. G. *scheune*, O. H. G. *scugina*, a synonym of *scuria*. Still nearer to *sal*, at least graphically, would be *scul*, the shortened

⁽¹⁾ O. H. G. *thensun*, cauteribus (s. Graff, Spr. V, 234), rather belongs to *thef*. It represents, in my opinion, *thevvon* (*v* = *ðh*, *f*), in so far agreeing with *neuvon*, i. e. *neuvon*, nepotes (Graff, Spr. II, 105a), N. H. G. *neffen*; about the nature of the *vv* of which there can be no doubt.

⁽²⁾ Preserved as *lee* in E. *leeward*.

form used in compound for *scúli*, O. Fris. *scule* = M. Saxon *boed*, a shed (in Dutch a stye) and = *scuria*.

§ 104. A “*sepes aut concisa*” is termed *bica* (read *biga*), *bicha*, and *biggeo* in 10. Grimm (Pref. XLVIII) aptly compares N. H. G. *beige*, M. H. G. *biga*, O. H. G. *þiga*, strues. The vicarious N. H. G. form *beuge*, M. H. G. *biuge* (cf. Grimm, D. W. i. v. *beige*) links the preceding form to M. D. *bucht*, *bocht*, septum, septa, stabulum (Kil. i. v.). *Bia* in 6 represents *þija* = *þigia*. *Bigo*, the fuller and more ancient form of which is *biggeo* in 10, answers to the O. H. G. weak mascul. *pigo*. I do not feel sure whether *bila* in 2 and 6 is an error, say for *þiha*; cf. Tit. XXXIV. Uncertain also is the reading *uiua* in 7, 8, 9. It looks rather like a misread *miua* or *muu*, Engl. *mew*, A. S. *muwa* (*muga*, *muha*), strues (s. Bosw. Dict. i. v.), than an altered *biua* = *þiua*, M. H. G. *beuge*.

§ 105. *Leodecal* in 2 has nothing corresponding to it in the other codices, so that the correctness of the reading cannot be tested. The gloss as it stands can hardly mean anything but “a claim to a *leodi*,” i. e. “the being challenged to pay weregild.” *Cal* is O. N. *kall*, in *kalla-laus*, free from claim; cf. *kalla til*, to claim, to demand (see Oxf. Dict. i. v.). But we might just as well read *leodetal* “the (legal) number of men (viz. consacramentales).” *Tal*, number, is known from O. N. and Dutch. In a M. Saxon (Westphalian) document in the records of Zutphen containing a lawsuit before the Veem we find: “dat gij des nicht en laten noch versumen, Gij en komen sementlijken und synt myd juwes selves livje persoanlijken in geboerlijker waet myd enen rechten *tal van luden*,—an und vor den opgemelten vrijen stoel tho B. und verandwerden alzdan aldaer iuw lijff, eer und gelimp”⁽¹⁾. Cf. in LL. Henrici I, 64, § 2: “In furto—et incendio,—omnes fracto sacramento iurent in Westsaxa—. Hii de quacunq[ue] compellatione, capitali vel communi, plane iurabunt, congruo numero consacramentalium”; cf. § 1 ibidem.

XVII.

§ 106. This title may be said to be a continuation of the former. The delicts as qualified in both belong to the category of maliciously injuring the lives and goods of others, and might be summed up in the Skr. terms *prāñihinsā satvāhinsā* and *wihinsā*, injury to persons, animals, or goods, injuring of living beings.

Selan do in 2 needs no further comment in respect to its etymological meaning, this having been explained in §§ 97 and 99. Nor will it be necessary to point out how and why an attempted outrage is indicated by the name of the injury itself; cf. Tit. XXVIII, the Malbergs in 2. As to *seolan* in § 2 of the same codex, it is of course a vicarious form of *selan*; yet it looks as if it were not original in 2, because, all allowance made for the eclectic tendencies of many ancient documents, the codex strictly adheres elsewhere to the dialectical form *selan*.

§ 107. *Uitoidoefa* in 1 is meaningless. I would read *cuicois* (*quicois*) or *cuicas doefa* (or *dofa*, *defa*). *Cuicois* or *cuicas* is the regular genit. sing. of *cuico* (stem *cwicwa*), A. S. *cwicu*, *cwic*, Goth. *gius*, etc., “a living being,” Skr. *ñwa*, virtually the same as *seola*. As to the latter part of the term, I think that *efa* has been added, if not in 1 itself, at least in its source, for the purpose of intimating that by the side of *do*, *defa* or *dofa* were used. Such a *defa* has to be taken in the sense of hurting, quelling, O. H. G. *bideben* (*þiteppen*) opprimere (Graff, Spr. V, 347), essentially agreeing with N. Saxon

⁽¹⁾ Werken van de Maatschappij der Nederl. Letterk. te Leiden, X, p. 222.

deffen, stupefacere. *Dofa*, if it has a long vowel, would be D. *dooven*, to quench, O. N. *deyfa*, to stupefy. If the short vowel is intended, it would agree *m. m.* with D. *dof*, dull, hollow, dead; *doffen*, to knock, thrust. The secondary nature of *dofa*, al. *defa*, or let it be *doefa* (1), at least in 2, is rendered highly probable by the fact that this codex consistently shows *do*, with two exceptions, viz. in § 3 where it has *doefa*, and in the next Tit. where we find "*selando sunt effa*." This looks uncommonly like an indirect proof of what has just been asserted. The writer seeing *effa* added above the line or in the margin, and not knowing where to place it, put it behind *sunt*, instead of before it. In short, *defa*, *dofa*, *deffa* were indiscriminately used in the sense which these words themselves or their cognate forms have preserved up to this day, but *do* was vanishing from the memory of the rising generations in its meaning of "hurting by blows," though otherwise it remained in use for some time longer (2). Therefore it was replaced by a clearer, living word, first in the old cod. 1 and partly in 2; afterwards it was wholly ousted in the later codices (3).

The conclusion we have arrived at agrees with what we find in 6-10. *Seolan doefa* in § 1 of 6 is surely the same as *seolan defa* in § 2; in other words it is somehow a vicarious form; *dofa* or *doefa* = *dōfa* or *dæfa* is a variant of *defa*. The terms in 7-10 have to be corrected in the way explained in the preceding chapter. So, too, we have to read *seulan dovena* or *douena* in 4.

§ 108. Wounding of the brain is called *chicsio*—, *chisio frit* in 2, *uiuisio feth* in 1. *Friith* (for *frid*) is a perfectly intelligible vicarious form of *firth*; *feth* is obviously the same word, whether it be a clerical error for *ferth* or, what I think more probable, a corrupted form of it, like O. Fris. *bernwedene* for *-werdene*, etc. Nothing is more common in Frisian and later Saxon than the almost or wholly imperceptible sound of *r* before *d*, *t* or *th* (4). We have as cognate words O. Fris. *fereth*, *ferth*, offence, injury; *bēnfrotha*, bonewound (cf. Richth. Gl., i. vv.); A. S. *forad*, *forod*, *forēd*, fractus, contritus; e. g. LL. Aelfr. 62, 50; O. H. G. *freti*, livor vulneris; *fratōt*, sauciat; Langob. *vradeht* (*walapaus*) in Graff, Spr. III, 819.

Chicsio, *chisio* is the genit. pl. of a word denoting "cerebrum"; the plural is used just like in Engl. *brains*, D. *hersenen*. This much is clear; nor is it doubtful that *chicsio*, *chisio* and *uiuisio* point to one and the same word, which, though I feel some hesitation in saying it, must be *chirsi*, in the main O. N. *hjarsi*, Swed. *hjesse*, and D. *hersenen* (5). It is by no means unlikely that *chirsi* was now and then less nicely pronounced, just like *hjarsi* which becomes *hjesse*. In so far *chesfrido* in § 3 of 6 may be due rather to a fault in pronunciation than in copying. *Frido* exactly agrees, as to the ending, with O. Fris. *bēn-frotha*. So, too, does *fredo*.

§ 109. Peculiar to 6 is *inanbina ābillicae*. *Inan* is the O. Fris. *inna*, *ina*, O. S. *innan*, etc., within; *bina*, more correctly spelt *bēna*, is the

plur. genit. of *bēn*, bone; for the ending *a* instead of *o* in Saxon, cf. Schmeller in his edition of the Heliand II, 183. *Anbillicae* is a substantive belonging to a verb *an-bilican* = *anbilcan*, to lie open, patere. Save its having the prefix *an*, *anbilice* exactly answers to A. S. *blice* in Aethelb. LL. § 34: "Gif *bānes blice* weorðeð, III scillingum gebēte." The verb is A. S. *bilcan*, O. Fris. *bilka*, O. N. *blika*, D. *blijken*. Cf. Fris. LL. p. 83, *blīcande blōdresne*, patens (sanguinis) effusio. It is not a little curious that the expression "si exinde tria ossa exierint," which sounds rather strange in Latin, agrees with the Frisian *thria bēna uutgong* (l. c.), rendered by "pro trium ossium (scil. capitis) exitu." It is by no means improbable that the Salic original of the text, represented in 1 and 2, had something like it, and that *inan bēna anbilice* was a variation found in other sources, just as in the Fris. LL. (l. c.) *thrirra bēna breke* is to *thria bēna uutgong*.

§ 110. A wound in the short ribs is called *gasfrit* in 2, *geiso fredo* in 6. Consequently the *ē* is here, it would seem, a dialectic variation of *ē*, Goth. *di*; such an *ē* occasionally occurs also in the Heliand; *hālag* for *hēlag* 171, 7; *arās* v. l. 153, 3; *scān* 96, 22. The *ei* in *geis* is another dialectic variety which is quite common in the Low Frankish of Dutch Limburg and in several Saxon dialects, e. g. in Twente and parts of Westphalia. As, however, the stem seems to be *gēsi* or *gēsja* (on account of *hisi* in 1), it may be that *ei* represents the Umlaut of *ē*, as in literary Dutch; cf. D. *heel*, E. *whole*, but D. *heil*, E. *hail*; *klein* alternating with *kleen*, etymologically E. *clean*, etc. *Geiso* is the plur. genitive, whereas *gasfrit* is a real compound. The word is, apparently, allied to Icel. *geisl*, the short ribs, *costae*. *Hisi* in 1 might be compared to M. D. *hijse* "torus, lacertus, lacertorum torus, *hijsen*, praesecare, abscindere partem," were it not that in order to keep up the connexion between the various codices, we more safely consider *hisi* to stand for *chisi* = *gisi*, *gēsi*. As to *cus*, which occurs twice in 7 and 9 (1), it is clear either that two terms, one for the brain, the other for the short ribs, have been blended, or that *cusfredo*, etc., in general denotes "excidium," O. Fris. *gersfal*. For *fredum*, *fretum* we ought to read *fredo*, *frettho*, the *um* being due to a confusion in the Romanic pronunciation between *o* and *um*. *Char* in 10, supposing the vowel to be a long one, would mean "hair"; but it looks more like a mistake. There is a provoking similarity between *charfrido* in § 3 of 10, *chesfrido* in 6, and the O. Fris. *gers-fal*, *gresfal*, etc., as the technical term for "excidium" and "casus ad terram"; see LL. Fris. 87, 30. The words "thera thrira domma gersfel" (88, 22) run in Latin thus: "pro trium intestinorum ad terram lapsu"; cf. the O. Fris. adjectives *gersfallich*, *garsfallich*; *gersfelle*, *gresfelle*, etc., in Richth. Glossary. As I see no means to discover the true reading in the variations in the codd. I refrain from pronouncing a more decisive opinion. Cf. also § 170 below.

§ 111. *Andechabinus*, etc., will be treated of presently. The Latin words "plaga ipsa semper currit et ad sanitatem non pervenit" must somehow render the term *freoblitto* in 6, *frioblitto* in 10. *Blēt* answers to A. S. *blāt*, lividus, e. g. *blātast benna* in Cynewulf's *Crist*, 771; *blitto* is a femin. substantive derived in like manner as O. H. G. *bleissa*, livor vulneris, though it may have belonged to the strong declension; the shortening of *l* to *i* is due to the double consonant following, like in D. *hitte*, heat, from *heet*, hot; in O. H. G. *bittar*, A. S. *bitter*, Goth. *baitrs*. *Blito* stands for *blitto*; the older stem of both *blitto* and *blito* must have been *blētja*. *Freo* points to

(1) *Oe* in M. D. often represents the *oo*, Goth. *au*, but there is no certain instance of this spelling to be found in the Malberg; *oe* may be the Umlaut of *oo*.

(2) In Dutch *doove kool* and *dooe kool* both mean E. *dead coal* (s. Kil. i. v.).

(3) In M. H. G. *betouben* still survived in the sense of killing; thus Kudrun, 808: "Des künic Hetelen degene wāren hie vil schedelich betoubet"; i. e. simply killed.

(4) Even the Heliand is not entirely free from such deterioration; Cott. 91, 4, has *wath* for *warth*; 59, 24 *thurst* for *thurst*, which I do not regard as errors because the same pronunciation is the usual one in the living Saxon dialects.

(5) D. *hersenen* stands to *hjarsi* almost in the same relation as Skr. *çirahanya* to *çirasya*.

(1) Cod. 8 is imperfect from this † till ch. 29.

freho, ferehw, A. S. *feorh*, O. S. *ferah, ferh, fera*; Goth. *fairhwus*, etc. *Freoblitto*, -blitto virtually answers to A. S. *feorhben* in *feorhbennum sebc*, Beowulf, 2740.

§ 112. *Andechabinus* in 2 means *handechafinus*, as is proved by *can-dechaphanus* (read *chandecephanus*) in 4. It is a substantive derived with Goth. suffix (*n*)*assus*, A. S. (*n*)*ess*, O. S. (*n*)*uss*, Frankish *nuss* of the Psalms and Gl. L., etc., from *handehafan*, D. *handhaven*; cf. French *maintenir*, Spanish *mantener*, and (as regards the ending) A. S. *ahafenes*, O. H. G. *bihabannissi*, and the like. Such substantives in *nassus* are co-ordinate formations with verbs in *inon*, as Goth. *skalkinassus*, *skalkinon*, etc., and in so far *handehabinus*, *handehafanus* might be said to be directly derived from *handehabinon*, -*hafanon*, and indirectly from -*haban*. In Dutch occurs *handhavenen*, to leech, along with *handhaven*, to maintain (!). We learn from the Lex that with the Franks also *handehafinus* meant "medicatura," i. e. the expenses for the cure. In 6 and 10 the term has been misplaced; it should have come in § 7, &c. We should read in 6 *handehafen*, in 10 *handehafenus*; the former is a legitimate variation, and a substantive directly derived from *handehafan* (a verb of the *ai* class) with the common suffix *nia*.

§ 113. The slightly varying terms expressing beating with a club or stick are compounds, the former part of which is at one time *wal*, at another time *widi* or *wado*, *wad*, *wald*. *Wal* is Goth. *walus*, O. Fris. *walu*, *wale*, *wal* (in *walubera*), O. N. *wölr*, a stick. Synonymous with it is *widi* for *widu*, A. S. *wudu*, O. H. G. *witu*, wood; M. D. *wede*, virga. Both words recur as synonymous in the O. H. G. terms *walaworf* (i. e. *waleworf*) and *witworf* in the Lex Bajwar.; s. Ducange i. vv. and cf. the Langobardic *walapaus*. It is not easy to say whether *wald* and *wad* must be looked upon as other synonymous substitutes. *Wald*, indeed, is scarcely distinguished from *wal*, in so far as wood, a piece of wood, and a stick, are cognate notions; and since *walu* is synonymous with *widu*, and on the other hand *widu* with *wald*, as we perceive e. g. in O. H. G. *walt-falcho* = *wite-falcho* (Graff, Spr. III, 498), it follows that in the Malberg also *wald* may be taken in the sense of a piece of wood, a club. It cannot be denied that *wado* may be a badly-pronounced *waldo*, but if we suppose an error in the pronunciation or writing, we may as well think of *waldo* being a corruption of *wando*, Goth. *wandus*, O. N. *wöndr*, E. *wand*; cf. especially O. N. *vandar-högg*, a wand-stroke, flogging (s. Oxf. Dict. i. v. *wöndr*). I really think that in some cases the parent of *wado*, *wad*, is *wandus*, a wand, but as we find *wade*, *wald*, and *wal* also in another connexion, viz., as making part of a word expressive of "beating with the fist," *clausa manu*, *clauso pollice* or *pugno*, we must necessarily come to the conclusion either that the term is misplaced or that two similar words have been mixed together. Where *wado*, *wade* appears in connexion with the fist, it may more properly have been the equivalent of O. N. *vödrvi*, whence *vödrva-sdr*, explained to be "a fleshwound," Grágás II, 18 (?); *vödrva-skeina* (Oxf. Dict. 721). The O. Fris. terms for the delict in question are even more variable, and to no small degree visibly influenced and altered by popular etymology, for how else shall we account for *wedling* and *wednela* interchanging with *wonnelsa* (see Fris. LL. 212, 16, and 333, 18)? Somehow or other there certainly is some relation be-

tween the O. Fris. *wedne sleka* (Fris. LL. 121, 10) and *wadeflat* in 2, *waldphalt* in 6. I shall not enter into any speculation about the connexion between *wado*, as well as *widu*, and Skr. *wadha*, because it would be out of place and rather tend to entangle matters than otherwise.

The second part of the compound, *flat*, and by metathesis *phaltheo*, *faltho*, *falto*, *phalt*, stands for *flaht*, *faltheo*, *falhto*, *falht*. It is a derivative from a verb **flahan*, O. N. *fld*, A. S. *flæan*, M. D. *vlaen*, E. *to flay*; to the same radical belong O. N. *flagna*, to flake off (s. Oxf. Dict.), and E. *to flay*. Allied to it is O. H. G. *filljan*, *fillan*, percutere, flagellare, verberare, Frankish of the Psalms (*be*)*fillan*, flagellare, D. *villen*, to flay. To the Frankish *flat*, i. e. *flaht*, answers exactly the O. Fris. *fleht*, *flecht* (for *flahti*) in *offlecht*, synonymous with *ofslech*; e. g. Fris. LL. 32, one text has: "neiles *ofslech* fiwer enza; felles *ofslec* alsa fule"; the other: "neiles *offlecht* fiwer enza; felles *offlecht* alsa felo." The Latin translator, to whom the antiquated word was not very clear, had recourse to etymology, and renders it by: "unguis effugium (!) quatuor unciae; pro pellis effugio (!) quatuor unciae." He took *flocht*, i. e. *flachti*, for *flecht*, i. e. *fluhti*, flight. It is but fair to add that his error proves most useful to our purpose, for it shows that the reading of the MSS. is beyond doubt. I need not point out how near *offlecht* is allied to O. N. *flagna*, to flake off.

Fach in 1 is undoubtedly wrong, but whether it represents a legitimate form *flach* = *flah*, derived like Goth. *slahs*, etc., or should be *flath* = *flaht*, cannot be made out. For *fodo* in 2, *foth* in 1, we probably should read *fodo* (for *flogitho*), *floth*; the vowel agrees with that in E. *to flog*.

Uueü adepaltheo in 6 has arisen from a combination of two readings, a fact which we have repeatedly had occasion to observe in that codex. The parent of the MSS. showed, it may be surmised, something like: { *wade*
weduphaltheo. The upper *w*, after having been mistaken for *m*, was subsequently expressed by a contraction.

§ 114. The text of § 9 cannot be an accurate rendering of the original law. For what has an attempt at spoliation to do in this Title? Our doubt is increased by the Malberg in 2 having *murdo*, in 6 *nurdo*, read *murdo*, in § 11 of 10 *mosdo*, read *mordo*; cf. Notes to Tit. XIV. The grave delict, so termed, seems to be that of a treacherous assault on the highway, with weapons in hand; hence the large amount of the fine, being as high as in the two first §§ of the Title. That § 12 in 6 and the corresponding ones in 10 are a later addition, we infer from two circumstances; first, because a special Title, LXI, treats of *harawano*, *chaeroeno*, *chereno*; and secondly because it is preposterous that one should have to pay 62½ solidi for an attempt, and only 30 solidi for the act of robbing. The very form in which *harawano* here appears shows that the § is taken from another source than that from which the bulk of 6 is derived, the same codex having *carroeno* in Tit. LXI. More about *harawano* will be found in the Notes to the said Title.

§ 115. Entirely different from the Malb. in 2, 6 and 10 is the one we find in 1, namely, *urtifugia*. As the text has "per fugam evaserit," the word intended must be *unifugia*, escape by flight, from *unfliohan*, D. *onvliien*, Goth. *unþyliuhan*, O. H. G. *intfliahan*, etc., to escape by flight. A feminine *unflugia* is not known from other sources, but justifiable as the counterpart to the O. N. neuter *flug* = *flótti*, flight. *Flugia* may also represent the dative of a neuter or masculine *ja*-stem: as such it occurs Gl. Prud. 521.

(1) See de Jager, Woordenboek der Frequentatieven, II, 785: "Weshalve ik haar beloofde 'sanderen daags weder te komen om de dochter te *handhavenen*."

(2) Misquoted in Oxf. Dict.

XVIII.

For the Malberg in this Title I refer to the discussion in §§ 95, 97, 99, 101. The notion of "innocence" attaching to *seola* as used in the Frank. Law is clearly indicated by the Latin words "innocens homo."

XIX.

§ 116. In *tooverbus* of 2, *thooverpo* of 7, 9 we easily recognise D. *toover*, O. H. G. *soubar*, incantatio, maleficium, veneficium (s. Graff, Spr. V, 580). *Trouuer* in 6 should be *touwer* (¹), a dialectic variety of *toover*, agreeing as to the vowel with *toufere*, veneficus, in the Frank. Ps. 57, 6. The *th* in 7, 9, 10 is another instance of a bad but frequent spelling, just as in E. *Thames*. *Quovirgo* in 7 is an instructive instance of text corruption. Already the common parent of 7, 8, 9 had *couirgo*, or at any rate such a *t* as could be mistaken for *c* by all subsequent copyists. The change of *co* to *quo* is due to both *co* and *quo* being pronounced alike in the semi-Latin period. The temptation to express the sound heard as *ko* by *quo* was all the greater because *quo virgo* has such a nice Latin look about it. Errors of this kind go far to prove that the scribes were entirely ignorant of Frankish.

The variations in the latter part of the term are not readily accounted for. How shall we reconcile *bus* with *io* in 4, *po* in 6, *go* and *po* in 7, 9, *pho*, *fo* in 10? I guess that the word intended is *gibus*, *gifo* (*gipho*), the remnants of which are scattered in the MSS. *Gibus* is the gen., *gifo* the gen. or dat. c. of a fem. stem *giba*, *gifa*, O. S. *giba*, *gifa*, *geba*, Goth. *giba*, O. H. G. *geba*, *giba*, A. S. *gifu*, *geofu*, etc., donum. *Toovergiba*, *toovergifa*, exactly answers to the synonymous O. H. G. *eittargheba*, veneficium (s. Graff, Spr. IV, 122), and from the O. H. G., M. H. G., N. H. G., and D. word *gift*, poison, as well as from D. *vergeven* and *vergiftigen*, O. H. G. *fergiftian*, etc., it is clear that the most common term for poisoning in the languages next akin to that of the Salic Franks must have been the very word *givan*.

Toovergiba may as well be rendered by "maleficium" as by "veneficium"; hence text 2 uses "maleficia facere aut dare bibere." A somewhat more limited sense may have been attached to the words "herbas dare bibere," as cod. 1 puts it. The Malberg wanting in the first § has, by some oversight, I fancy, passed into the next. For *urti* of *urtifugiam* answers so exactly to the Frank. *uurt*, *wuurt* (stem *wurti*), herba, in Gl. L. 1032 and 1068, A. S. *wyrt*, O. S. *uurt*, *hettaruurt*, etc., that we can hardly suppose the coincidence to be an accidental one (²). For *fugiam*, which in its way is as quaint a would-be Latinisation as *quo virgo*, I propose to read *fulgiu* or *fulgia*, both genitives of a supposed *fulgia*, being the nom. action. of *fulgian*, A. S. *fylgian*, to persecute, O. S. *folgon*, to inflict (injuries). It matters little whether we take *fulgian* in the sense of persecuting, as e. g. in Cynewulf's *Crist*, 1440: "fylgdon me mid firenum, fæhðe ne rôhtun, and mid sweopum slôgun," or in

(¹) It is not absolutely impossible that here and there the word was pronounced *trouwer*, with a surreptitious *r*, as in French *trésor*, O. S. *tresur* and *tresu* in *tresurhús*, O. H. G. *treso*, D. *tres* [kamer], A. S. *tresor*; the O. Frank. of the Psalms has *triseuer*, Gl. L. 957; the O. S. of the Gl. Prud. 576, *trasa-hús*. An analogous *troover* is possible, but at the same time it would be an unoriginal form.

(²) It will be noticed that both here and in § 9 of Tit. XVII the text has "evaserit." Far from supposing that *urtifugiam* in XIX also might be an altered *urtifugia*, I think that the superficial similarity between both glosses has contributed to the corruption of the former gloss, not the reverse.

that of inflicting, casting upon, as in Heliand 161, 16, "folgodun im frinword, thar hie an feteron geng," i. e. "afficiebant eum blasphemis;" in either case *urtifugia* or *uurt* is capable of being rendered by "a giving, administering, of poisonous herbs," i. e. "herbas dare bibere."

The proposed insertion of the *l* may be justified by an appeal to the Malb. *acfaltho*, read *atfaltho* in 10, where the letter really makes its appearance twice over. *Faltho*, i. e. *faltho* = *falgo*, is not identical with *fulgia*; it is derived from another verb and with another suffix, but from the same root, and it can be proved from the use of *felgian* (for *falgian*) in the Heliand, that *falgian* (*falkian*) and *folgon* were synonymous. For in that poem (151, 19) we read: "thar im ðe en wlf bigan felgian firinspråka." The corresponding verbs in A. S. *atfyligan* and *atfelgan*, both meaning "adhaerere" (cf. Grein, Gl. i. vv.), are likewise synonymous. The strong verb *atfeolan* also shows essentially the same significations of "trudere" and "adhaerere, insistere." The same applies to the A. S. *befeolan*, *bifeolan*, immittere, infigere, tradere, O. S. *bifelhan*, and A. S. *befelgan*, *bifelgan*.

After reconstruction the Malb. in 10 will read thus: *thoovergifo atfaltho*; in 7 [8], 9, *thoovergipho atfaldo*, two substantives which may be rendered by the phrase "si veneficio (or maleficio) affectus fuerit." Whether *gifo* represents the instrum. or the genit. c. cannot be discerned; both are admissible.

§ 117. Closely allied to A. S. *befeolan*, tradere, infigere, is *befestan* (s. Grein, Gl. i. vv.), whilst *atfestan* entirely coincides with O. S. *felgian* and *folgon*; cf. such expressions as *ðe edwilt atfestan* (Ps. 77, 66), and O. S. *firinspråka felgian*. It seems to me that the Malb. *affectu leudi* in 10 points to an original reading *atfestu leudi*. *Atfestu* would be the genit. c. of *atfesta*, the nom. action. of a supposed *atfastan* (for *atfastian*), a variation of A. S. *atfestan*. The appropriateness of such a word is shown by expressions like *tebnan*, *låd*, *atfestan* (cf. Grein, Gl. i. v.). An indirect confirmation of the presumption that *affectu* is to be corrected into *atfestu* or, perhaps, *atfestii*, is the fact that in the latest MS. only we find a § running thus: "Si quis alteri aliquod maleficium superjactaverit sive cum *ligaturis* in aliquo loco miserit." What can have given rise to this addition? No doubt, the very word *atfesta*, which occurred in some sources, but, most likely, only as a synonym of *atfaltho*, *atfalgo*. As however *atfestian* properly means "to fix upon, bind upon," some reviser took it in the sense of fastening or fastening upon (impingere), and thought it necessary to add a new §, in which he put his interpretation of *atfesta* or *atfesti* in the cautiously chosen words: "maleficium *superjactaverit* (i. e. impegit) sive cum *ligaturis* miserit."

As regards the gloss in § 2 of 2 and 4, I can only remark that it is an erroneous repetition of the Malb. in the preceding Title, owing to the amount of the fine in both places being equal. No wonder that there is nothing like it in the other codices.

XX.

§ 118. The term for squeezing, pinching, is *chamin*, with the usual variations; the stem is *chaminia*, answering to such Goth. words as *laiseins*. The ending *in*, *ini*, *ni* belongs to the nominative; *ino*, *no* to the genit. or dat. case (¹). Cod. 1 shows both *chamin* and *cham-*

(²) The *i* (*j*) must be elided before *o*, just as in Goth. gen. pl. *laiseino* for *laiseinjo*, etc. Equally so too before the ending *osa* of the comparatives, e. g. *frodona* for *frodjona*. This elision is older than the development of the Umlaut; hence adv. O. H. G. *scōno*, N. H. G. *schon* from the adjective *scōni*, N. H. G. *schön*.

mino, the latter having gone astray into the next Title. In 2 we find (*cha?*)*min*, *chamini*, and *chamino*; in 6 *chamno* and *chamin*; in 10 *chamni*, *chamnum*, *chamnin*, read *chamno*. *Chaminia* is the nom. action. belonging to a supposed verb *chamian*, *chammian*, O. Fris. *hamma*, *hemma*, to pinch; e. g. Fris. LL. 333, 12: "jeved (i. e. lith) ehemmed is jeftha lemed is," i. e. if it (the limb) is pinched (squeezed) or lamed; and 220, 21: "tha endelesta lithe hammeth jeftha lammeth."

Slightly different is the term in 7, 9, to wit, *chram̄* (read *chramn*), *chramen*, *chrami(n)*, *erami* (read *cramin* or *chramin*), *chrannis* (read *chramni*), *chramnes* (read *chramne*). The corresponding verb *hramian*, *hrammian*, is O. N. *hremma*, to clutch, whence *hrammr*, a paw. It stands to Germ. *krammen*, to clutch, to wound by squeezing (cf. Hildebrand in D. Wrtb. i. v.), Danish *kramme*, etc., in the same relation as A. S. *clemman*, O. S. *clemmian*, M. D. and N. D. *klemmen* to Goth. *hlamma*. It is just possible that the corrupt *erami* in 9, and, consequently, *chrami* in 7, fully represents *cramin*, for in these MSS. the *c* is now and then expressed by *ch*; cf. *chruda* or *churda* for *cruda* in Tit. V.

Milicharde in 6, *malichardi*, *-cardi* in 7, 9, *mane charde* in 10 is an incorrect combination of two terms. The former dissyllable points to *in elli*, *in ali*, *in alne*, i. e. "in the elbow"; cf. Goth. *aleina*, O. H. G. *elina*, *elin*, *elne*, *elle*, O. N. *alin*, *öln*, etc., cubitus. *Chardi*, *charde* is O. H. G. *harti*, scapula; O. N. plur. *herdar*, the shoulders. *In ali* (*alne*, *elli*) ought to come in the second §. The original may have run thus: *aramis* (al. *alne*, *elli*, *alin*) *chamin*; *chardi-chamin*. *Alne*, etc., would show the stem, as forming part of a compound; the same applies to *charde* and *chardi*, though this last word might also be a genitive sing.

§ 119. Most interesting is the word for breast, namely, *bruct* (i. e. *brucht*) in 6, *bract* (i. e. *bracht*) in 7, 9, *bruch*, read *bruth* in 10. The *e* in *bructe*, *bruthe*, as well as the *i* in *bracti*, are the signs of the dative. *Brucht*, etc., stands to O. S. *briost*, O. H. G. *brust*, A. S. *breost*, etc., in pretty much the same relation as e. g. O. H. G. *kumft* (presupposing an older *kum(p)t*), N. H. G. *kunft*, to M. D. and N. D. *korn-st*, and is exactly analogous to M. D. and N. D. (*ge*)*wrist*, compared with E. *wrist*; O. N. *rist*, the instep, answers to D. *wreef*, dialect. *wreeg*, *wrieg*; O. Fris. *wrist*, *wirst*; A. S. *wrist*, carpus. *Wrist* stands according to rule for *wrihst*, and is a derivative from the same root as the verb A. S. *wringan*, E. *to wring*, D. *wringan*, and Skr. *wrhati*, to wring, pull, snatch (¹). In the same manner *brust*, i. e. *bruht* and *bruht*, owe their origin to a verb which in Skr. appears in the form of *brnhati*, to swell; whence *bṛhat*, swelling, high, big; *bṛnhayati*, to cause to wax, to render big, etc. To strengthen this etymological explanation I refer to the Skr. *wakshas*, the breast, which belongs, apparently at least, to the family of the verb *wakshati*, to wax, and to *uras*, meaning also breast, allied to *uru*, extensive, broad; in all these words the notion of swelling, extending, extending one's self, covering, protecting, are contained at the same time. An almost convincing proof that *bruht*, *brust*, is really derived from *brnhati* is the fact that in O. N. we have, by the side of *brjöst*, the form *bringa*, the breast, Swed. *bringa*, Dan. *bringe*.

As to the variation between the vowels *u* and *a* in *brucht*, *bruth*, and *bracht*, we meet with the same phenomenon in O. Fris., in which *brust* and *brast* are equally common, along with sundry other forms nearly allied to those in O. S., A. S., and O. N., viz.,

(¹) The so-called root *wark* has nothing whatever to do with *bark*.

briast, and to the Dutch *borst*, viz., *burst*, *borst*. As to the dialectical *th* in 10 instead of *ht* (*cht*), cf. the remarks on *druthe* in Tit. XIII. Cf. also O. H. G. *widharbrucht*, rebellis, *widerbrustic* with D. *wederbarstig*.

For *itē* (*item*) *bracti* in 7, 9, we have to read *bi them bracti*, by the breast; in 10 *bi dem bruthe*. *Bi them* or *dem* answers to O. S. *bi them*.

XXI.

§ 120. *Flemere* in 10, *fmere* and *femere* in 2, etc., must indicate the name of some kind of vessel, because the same Malb. stands in § 1 and 2, though in the former § there is question of *transire* in the latter of *furare*. Considering that a Frankish *w* has often been mistaken by the scribes for an *m*, I think that the word intended is *flewere*, *flewere*, *fliwere*, *fliwere*, which is essentially the O. N. *fley* (¹), *fleyskip*, D. *vlieboot*, E. *flyboat*. The personal ending *ere*, *ire*, very frequently enters, as we know, into the names of various kinds of ships, because ships as well as weapons are so to say treated as if they were living beings. In English we have such words as *schooner*, *dogger*, *lugger*, *steamer*; in Dutch there are perhaps a dozen of them, as *eiker* (O. N. *eikja*), a small ferry-boat; *dogger*, *schoener*, *logger*, *driedekker*, *driemaster*, *lichter*, *stoomer*, etc. Instances of even more distinct personification are the E. *man-of-war* and D. *beurtman*, a packet-boat. For the Frankish ending *ere*, Goth. *areis*, cf. *helpere*, Ps. 58, 18; *hulpere*, 61, 7; *antfengere*, 58, 11, etc.; *ire* is at least explicable; cf. the Saxon *iri* in *biscermiri*, Gl. Prud. 76.

§ 121. The Latinized *ascus* shows that the Franks, in common with the Norsemen and other Teutons, had the word which in O. N. sounds *askr*, a small vessel, a bark; A. S. *asc*, dromo; whence *ascman*, O. N. *askmaðr*, and the would-be Latin *Ascomanni*. When we consider that the Malb. decidedly shows *asco*, which may be the dative or the accusative (²), and observe the dative plur. *askim* in the O. H. G. Hildebrand fragment and the D. form *esch*, an ash tree, N. H. G. *esche*, we must conclude that the word was a stem in *u*, which afterwards passed into the *i* class.

Changiasco, *changasco*, *changascho*—these are the readings intended—is a compound of *asc*, *asch* and *changi*, O. N. *hengi*, hanging. *Changiasc*, and with elision of *i*, *changasc*, is rendered in Latin by "ascum in suspensum positum"; the dative in Frankish is, probably, governed by the verb "to steal."

The isolated *fectho* in 1 is a riddle which I have no means of solving.

XXII.

§ 122. As *antedio*, *anthedio*, etc., indicates a fine of 1800., it does not tally in the first § with the fine there specified. There must be somehow an error in the paragraph. The gloss not unlikely belongs to the preceding Title; at least, the required *antedio* has been omitted there in the last § and the last but one.

Urbs uialatina—thus read in 6-10—is here rendered by: "si quis scusam de farinario ruperit"; in Tit. XXXI (cod. 6) by: "si quis mulierem—de via sua obstaverit aut impixerit." Both translations decisively prove that there is no question of waylaying,

(¹) It need not be remarked that *fley*, as it is etymologically identical with Gr. *πλοῖον*, must originally have denoted a vessel, a boat in general.

(²) More probably the former, because after the analogy of O. S. and A. S. we might expect in the accus. *asc*, the syllable being a long one.

but of marring, obstructing the way. Consequently any other reading but *latina* (properly *latini*) is out of the question (cf. Notes to Tit. XIV). *Urbis*, a contraction of *warbis*, *wurbis*, is the genit. sing. of a word identical with O. Fris. *warf*, *werf*, a bank, dam; an elevated place on which a house is built; the place of the assemblies, which the Franks used to call the malberg⁽¹⁾. In much the same sense is used the D. *werf*; *molenwerf* is more especially the yard or wharf round a mill. It is unnecessary to point out that in this Title *urbis uialatina* denotes the obstructing the way to the mill wharf, whereas in Tit. XXXI in the first instance it signifies the obstructing the dike-way. From the context we learn that the would-be Latin *sciusa* which of course = D. *sluis*, is not only what in English is denoted by sluice, i. e. the floodgate, but also the upper part of it, i. e. the bridge. Up to this day *sluis* is the usual term in Amsterdam for a small bridge. The connexion between a wharf and a sluice may be illustrated by the following passage from the Fris. LL. (174, 16): "Thi ther welle enne sil ledza bl thâ hâga werwe, thi urtle thrê sêt," i. e. "he who wishes to lay a sluice by the high dam, let him draw off three feet."

XXIII.

§ 123. *Rosidio* in 6 is certainly wrong. By reading *rosridio*, the riding a horse, we get a plausible explanation. *Ros* for *hros* is not strange, considering that the form with *h* has well nigh wholly disappeared in O. H. G., as may be seen in Graff, Spr. IV. 1179, sq. *Ridio* is an oblique case, not unlikely the instrumental, of *ridi*, D. *rid*, G. *ritt*, a ride. For all practical purposes the same term (*h*)*rossreið* and (*h*)*rossa reið*, is the usual one in O. N., decidedly in the sense of unlawful (?) horse-riding; s. Grág. I, 432; 442. The beginning of Tit. XXXII, p. 432 of Vol. I of the Grág., headed *Of rossa-reiðir* shows a great family likeness to the Salic Law. It runs thus: "Ez maðr hleypr d bak hrossi mans ólofat, þat vardar VI aura dfang. Nú reiðr hann fram or stað ok varðar þat III marka útlegb." This reads almost like the Latin text of 6 and 10: "si quis caballum alienum extra consilium domini sui ascenderit et eum caballicaverit." The difference between the Norse law and the Lex Salica is that in the latter the mounting and riding on are considered as constituting one act; on the other hand the Lex resolves, so to speak, the act into the two stages of mounting and alighting; the whole fine, which amounts to 30 sol., is also divided into two halves, each of them of 15 sol. In 7-9 indeed the division is not made, or if we would distinguish two parts or stages of the offence they would be the mounting and riding on. It would seem, however, that the text in 7-9 has been tampered with, for *leodardi*, i. e. a technical term for a fine of 15 sol., does not harmonize with the tenor of the text, which probably originally had the same as 10.

An analogon to the theoretical reduction of a whole act into two parts is the distinction between the entering and going out of some wounding object, as found in the Frisian Laws. Instead of stating the full amount of a fine for a complete wound, half the sum is fixed for the going in, *ingong*, *inkeme*, and the other half for the

going out, *útgong*; e. g. p. 120, 20: "Binetha tha midrede thruchsketen, thi onkimi en skilling wichtgoldis, thi utgong also felo." For other instances cf. Richth. Gloss. i. v. *utgong*.

§ 124. *Burgositto* in 10, *boriosito*—thus read in 7-9—is apparently quite clear, viz., "a sitting for bail," i. e. "the being a surety, responsible." *Burgo*, and its legitimate vicarious form *borio*, is O. H. G. *burgo*, *burio*, D. *borg*, N. H. G. *bürge*, A. S. *borg*, a bail, guarantee. It is materially the same as O. N. *dbyrgð* and *dbyrgja*, responsibility, pledge; the verb *dbyrgja*, *dbyrgjas* is "to answer for" (cf. Oxf. Dict. i. v. and Grág. I, 432). Now, this responsibility for any damage in some cases necessarily implies the obligation to indemnify the owner in case damage has been suffered. How can the damage be made good? In two ways, either by paying a certain sum of money or by giving a substitute of equal value. This is, so far as I can see, implied in the words *dbyrgis sá rossit*, "is responsible for the horse," in Grág. I, 383. Quite so in the Salic Law *burgositto* is the alternative of paying a certain sum, namely *leodardi*. *Sitto* is, grammatically, most likely a femin. stem in *ia*, like O. H. G. *sessa* in *herisessa*, *obsidio*, or in *idn*, entirely like the Latin *obsidio*. At any rate it is either the nom. action. of *sitian*, *sittan*, to sit; or (if it be a bad spelling for *setto*) of *satian*, to set.

Gestabo is obviously corrupt, and mutilated to boot. As a mere guess I propose to read *borgestatio*, which, if we except the suffix, answers to the D. *borgstelling*, suretyship. *Statio* would be a femin. subst. formed like e. g. O. H. G. *neri*, sustentatio, from *stalian*, O. S. *stellian*, O. H. G. and A. S. *stellan*, G. and D. *stellen*, to put.

XXIV.

§ 125. For *chascaro* in 6 and *charcaro* in 7, read *chascaro*; in 8 and 9 we are to read *chascaro*; in 10 *harschara*. *Harschara*, etc., in genit. and dat. c. *oro* or *ora*, governed by *leodardi*, is a genuine Frank. word signifying "hair-shearing," from the common Teutonic *hār* and *scara*, A. S. *scaru*, *scearu*, tonsura⁽¹⁾. For more about the word see below. It may be asked how it came to pass that a term for shaving of the hair stands in the Malb. of § 1. I am not able to offer a wholly satisfactory answer, and can only suppose that *chascaro*, which is wanting in the older texts, is an innovation of the revisers, a substitute for an older reading the meaning of which they failed to understand. In the original text the term may have been *chārechano*, *hārechano*, crinitum, the accus. sing. masc. of the adj. *chārech*, *hāreg*, etc., hairy. Such a word might be easily understood, it would seem. In reality, however, the reverse is the case, because "hairy" may be used in two senses, and one of them, in a certain point of view, exactly the reverse of the other. The wearing of long hair was in general a token of nobility or of high caste; in so far a "puer crinitus" may mean a noble or free-born boy. But if hair was taken in the conventional sense of hairtuft on the head, a "hairy boy" would be one who had not yet his hair hanging down; in such a case a hairy boy may be said to be the opposite of "puer crinitus"⁽²⁾. Now, it is curious to note how even the more ancient texts first speak of a boy below twelve years of age and afterwards of a "puer crinitus," whereas 7-10 add "non tonsuratus," further amplified into "sive crinitum sive incri-

(1) The O. Fris. *warf*, *werf* is of masc. gender, which Richth. in his Gloss. has failed to notice; see e. g. Fris. LL. 180, 6.

(2) The translation "equitatio illicita", in the edition of 1829, gives the right sense; "horse-riding" as the Oxf. Dict. has i. v. *Arross* is defective; "horse race" positively wrong. Right again is Erik Jonsson's "Ridt paa en Heet (uden Tilladelse)."

(1) Another meaning of *scara* shows O. N. *skār*, O. H. G. *scara*, i. e. tuft of hair, the hair of the head.

(2) It entirely depends upon the custom of the various tribes or families in which sense the same word "hair" is to be taken.

nitum" (1). Consequently, they must, not unlikely, have found in their source a term, either *chbrag* itself or a word synonymous with it, which admitted of a double interpretation. This much may be held as certain that the original text at any rate contained a word for hair (or tuft) or hairy (or wearing a tuft).

Basing ourselves upon this result we may proceed to discuss the meaning of *famiisfith*. For *fith* we have to read *frith* or *firih*, a word known from Tit. XVII. We may render it by "damage, injury"; cf. A. S. *mid unfordan ðæ*, "pleno iuramento" in Will. II, 3. The translators confused the word with *frithu*, i. e. satisfaction, as we see from § 5 below. Their error, which is quite intelligible in a case like this, proves that they read *frith* or perhaps *fredo*, i. e. O. Fris. *frotha*, not O. Fris. *frithu*. Virtually both words amount to the same, and thus *leode* of 2 is perfectly right. *Famiis* must be a genitive and bears the distinctive mark of it. The only difficulty lies in the radical syllable. Aided by the Malb. in 7-10 we see that the word intended is *faxiis* (al. *fahsiis*), the genit. sing. masc. of *faxi*, crinitus, an adjective derived from *fax*, A. S. *feax*, *fax*, O. S. and O. H. G. *fahs*, O. Fris. *fax*, a tuft of hair, and the mass of hair falling mane-like down at both sides of the head; less accurately used for the head-hair in general. The slight variations in the meaning of *fahs* must date from time immemorial, for we may trace the same back to the Skr. *paksha* and *keçapaksha*. This is not the place to enlarge upon the otherwise attractive topics of the prominent part played by the ceremonies of shearing or shaving the hairtuft of boys, of their wearing the *paksha*, (*hkapaksha*), the *fahs*, and kindred subjects. Suffice it to hint at the connexion between the "pueri criniti" of the Franks and the *hkapakshadhara*s of the Indians, in order to impress upon the reader that we have here to do with customs dating from the remotest antiquity, which, under the influence of modifying circumstances, became so altered that the idea underlying the symbolism of the custom was no longer recognised. It is not the task of the philologist to make out what *faxi* implies. It may mean either "one who by right of birth is allowed to wear long hair" in contradistinction to slaves and serfs, or "one who has attained the age in which boys, especially of the warrior classes, wear locks." The latter interpretation is the more probable of the two, both on account of the common meaning of *paksha hkapaksha*, and *hkapakshadhara* with the Indians, and of the tenor of the Latin text in the oldest codices. An adjective *faxi*, crinitus, would be regularly derived with possessive suffix *i* from *fax*, like e. g. A. S. *sif* (stem *sif*), Goth. *sleiþs* from Goth. *sleiþa*; O. H. G. *rûmi*, spacious, from *rûm*, space, etc.

§ 126. The term for "femina ingenua" is *leodini*, *leudini*, formed with femin. suffix *niä* from *leodi*, *leudi*, the Latinized plural of which, *Leudes*—it is well known—may be rendered by "homines, cives," answering to M. H. G. and M. D. *mannen*. *Leudinia* is as regular an accusative as a genitive.

Leodosanii in 2 is meaningless. *Leodanie* or *leode leodania* would suit. *Sanii* may be a misplaced *faxiis*.

§ 127. A "femina ingenua et gravida" is called *adnouaddo*, *anowaddo*, in 2; *annouuano* in 6, etc. *Leode* in 2 must be dismissed at once; the true reading is *leodinia*, as preserved in 7-9, a reading cor-

roborated by "ingenua" in 2. By comparing the Malb. of 2, etc., with facts known from elsewhere, I have arrived at the conclusion that the approximately correct readings are as follow: *andoca[n]ddo* along with a variant *anoca[n]ddo leodinia* in 2; *ann-ocano* or dialect. *annoucano* in 6; *anocano* or *anoucano* (*leodinia*) in 7-9; *anocano leudinia* in 10. *And-öcan* = *ann-öcan*, *andcan*, is, except the immaterial difference of preposition, A. S. *edcen*, *gravida*, *prægnans*; for examples s. Grein, Gloss. i. v. It is properly a past participle. The present participle of a cognate verb is used in A. S. in the same sense, in *edcniende wif*, *mulier prægnans*, Exod. 21, 22; the corresponding Frankish form is *öcandio*, in the accus. also *öcandio* (1) assimilated to *öcaddo*; the O. S. form would show *öcandia*, *öcandie*, or *-da*, *-de*. It is by no means impossible that under the various readings of the Malb. a third variation, viz. A. S. *geedcnod* (Elene 341), *gravidata*, is hidden; the Frank. would be (*and*)*öcaddo*, etc. A participle is O. S. *giöcana*, *imprægnatam*, in *Heliand* 9, 10: "sagda thēm siu welda, that sia habde giöcana, thes alowaldon craft, hēlag fon himile." An adjective is *öcan*, like Frank. *öcan*, in the same poem 6, 11: "ward thiū quān (quena) öcan, idis an ira eldiu."

Although we know that in ancient MSS. *ci* can scarcely be distinguished from a *u* (2), it will be worth while to show that the Latin text in the very next paragraph bears traces of being partially based upon Frank. words which contained a *c*. Before endeavouring to make good my assertion I have to observe that at one time the Franks must have had the two verbs *cānian*, *cannian*, A. S. *cennan*, O. S. *kennian*, O. H. G. *chennian*, the one signifying "gignere, producere," Skr. *janayati*, etc.; the other "to acknowledge, to know, to note, name, cognominare," O. N. *kenna*, etc. Let us now look at the Latin text.

In the oldest codd. we find two cases mentioned, viz. of a child "in utero matris," and "antequod (quam) nomen habeat." The younger MSS. add "intra (infra) novem noctes." The words "antequam nomen habeat" point to *and* (*ant*)-*cand*; *ant* also meaning "usque ad, until," and *cand* being the past partic. of *cannian* (cf. *bicanda* in Frank. Ps. 55, 10; 70, 15; *becandon* 73, 5, O. H. G. *chanta*, N. H. G. *kannte*, *gekant*); the supposed variant *an(t)cando*, i. e. "conceptum" or "generatum," scil. *barn*, was interpreted as if the word were no compound; cf. A. S. *oncennan*, *parere*, etc., Etm. Lex. 406. Not far from this hypothetical *andcando* (*annc.*, *antic.*) stands the gloss *anneando* of 2. It is difficult to decide whether the necessary *c*, both in the former Malb. and here, had already passed into a *u* or *e*. The appearance of the rather strange addition, "infra novem noctes," in 6, 5, and the Lex. Emend., suggests the idea that the corrupt *neuu*, *nouu*, is at any rate anterior to the text of the said MSS. such as we have them. For the addition is the product of a wrong interpretation; *neuuando*, dial. *nouwando*, is "the ninth," or a substantive *neuuand*, O. N. *niund*, a nonad, or a period of nine days. *And newando* "usque ad nonam," in the meaning of the amplifier and reviser, was translated by "intra (infra) novem noctes."

It is, of course, impossible to make out what the original Salic Law had or intended. Most likely, however, the word "new-born," which everybody would expect in this place, was not absent. *Ann* is so extremely like *niu*, *niw*, *nü*, that it would seem far from

(1) The absurdity of the distinction and addition in the later texts need not be pointed out. According to them it is all the same whether one kills a "haired" or a "not haired" boy. Why then mention them at all? The earlier texts are not much better; in them, too, the distinction made is nugatory.

(2) The accus. on account of the same case standing in the Latin text and of *leodinia*; otherwise a nominat. in *so*, *o*, after the analogy of e. g. O. H. G. *berantiu*, *berantiu*, would seem to be more regular.

(3) Cf. e. g. *arts* for *curts*, in cod. 3, Tit. XXXIV, 14.

rash to assume that by *ann* of the Malb. *niw* has been effaced or superseded. *Annona* in 7, *anno ano* in 9, *anno uano* in 8, look as if they were written by one who saw traces of some letter between *o* and *a*, without being able to make out what character it was. In short, the original may have had something like the following: *barn ancando* (variant *antcando*) and *niuu-* (*nú-, nuw*) *ðano* (*oudano*). *Niu*, etc., requires no justification; cf. Goth. *niuklahs*, new-born, *𐌺𐌺𐌹𐌸*. *Ódano*, O. S. *ðana*, *ðane*, *oudano*, is the weak neuter accus. sing. of *ðan*, O. S. *ðan*, born, a word familiar to all readers of the Heliand.

§ 128. In the second § of 6 we meet with a repetition of the error *chascaro*, read *chárscaro*, hair-shearing, corresponding to "si quis puerum totonderit." The cutting off the hair of a girl is called *theoycata*, read *theoiscatha*. *Theoi*, representing *thewi*, Goth. *þiwi*, etc., a girl, shows a spelling not common in the Malb., but frequent enough in Frank. documents, e. g. *Ebroin* for *Ebrwin*, and the like. This way of writing points to a pronunciation of the *w*, like that of the English, among some Franks (?). *Scatha*, if it be a variety of *scatho*—which is possible—would be exactly O. Fris. *scatha*, *scada*, O. H. G. *scado*, injury: allied to Goth. *skapis*. It may also be a femin. word, D. *schade*. However that may be, it is at any rate derived from a verb, A. S. *scæððan*, *scæððan*, *scyððan*, laedere, vulnerare, O. N. *skæðja*, to scathe, hurt. A legitimate variation in spelling is *schada* in *†(h)uschada* of 2. *Thú* is another pronunciation for *thiu*; it also occurs in the plural *thuwe* in Gl. L. 936; cf. D. *wouw* for *wiu*, *houwelijk* for *huwelijk* from *hiwi*, etc. For *theochada* in 7 read *theoschada*; for *theohichada* in 9, *theischada*. In order to show how closely the idiom of the Franks resembles in small details that of the Frisians, their neighbours, it is worth while to remark that in the Frisian Law we observe the same words *scara* and *scathigia*, *scathia* (**scathon*, **scathoian*) or their derivatives as fully synonymous. Thus O. Fris. *hærsced* is used in the same sense as *hærscara* in the Malberg (s. Richth. Gloss. i. v.). A common term for cutting, sharp, is O. Fris. *scath*, *scade*; thus *mith scadu wêpne*, *scade wêpne* alternate with *mith scerpe wêpen* (cf. Richth. Gloss. i. v. *skad*). Clear traces of the same idiom occur in O. N.; e. g. in Grág. II, 11 we read: "En þá er skorit, er skeddr beini eðr brjóski," which the editor translates by "secatum dicitur cum os vel cartilago laeditur."

In *theoctidia* (read *theoscidia*?) in 10, *scidia* stands for *scedia*, in which *e* is the Umlaut of *a*. Since the *i*, taking the place of the Umlaut of *a*, very frequently occurs in M. D. when followed by *n*, it may be that we ought to read *scindia* = *scendia*, materially the D. *schending*, violation, spoiling; from *schenden*, A. S. *scendan*, *scyndan*, contumelia afficere; cf. Etm. Lex. 672, sq. and Grein, Gloss. i. v. *scendan*. *Thercoheata* in 10 shows unmistakable traces of a second-hand correction misunderstood by the scribe; *theoschatha*, a vicarious form for *thuschada* in 2, will be right. That the term must agree with the one used in 2 follows moreover from the juxtaposition of *uwerdarda* in 10, evidently the gloss *uirdade* in 2. Add to this *uidridarchi* of cod. 1 in Tit. LXIX. For *darda* we would rather expect *dardi* = *darde* (thus we must read in 2) and *darthi* (intended in 1). *Darthi* is a not uncommon Frankish form for *dardi*, like *ferthi* of the Frank. Psalms for *ferdi*. It is derived from a lost *deran*, whence A. S. *derian*, D. *deren*, to hurt, scathe, in the same way as O. H. G. *scarti*, abscisio (in *lidscarti*, s. Graff,

(1) Now-a-days such an English sound of *w* only survives in villages on the seacoast of South Holland.

Spr. VI, 528); or, perhaps we might say, from an adjective *darth*, *dard*, like *scarti* from *scart*, O. N. *skarðr*, sheared, hacked, diminished; O. Fris. *skerde*. In fact, in meaning, *dardi*, and a possible vicarious *darda* for *dardia*, do not differ from D. *deer*, hurt, or A. S. *derung* (Etm. Lex. 559), *daru*, O. H. G. *tara*, *tarunga*, O. Fris. *dera*, etc., all synonymous with *scatha*, etc., and akin in signification to *schara*. The former part of the compound is *uwerd*, *werd*, *wird*, *wirid*, O. H. G. *wirt*, tortus, flexus; *wirta*, filix (?), evidently meaning here a hair-plait, wreath. *Wiriddarthei*, intended in 1 (Tit. LXIX), *wirdarde*, *werd(d)arda* in 10 signify "the scathing the hair-plait or wreath."

It cannot be doubted that the strangely disfigured *autchardo* in 7, etc., contains, if not the same elements as *werdardi*, at least the same idea. The same may be said of *schuisara chrogino* in 10. In *schuisara* we perceive that *uis*, being an after-correction, has penetrated into the body of the word *schara*. *Schara* being known, we may be satisfied that *chardo* in 7-9 requires to be corrected into *schardo*, O. H. G. *scarti*, O. Fris. *scherd*, a shearing, which stands to *scharði* in the same relation as e. g. A. S. *hyldo* to O. S. *huldi*; or *leodardo* to *leodardi*, and similar instances. *Chrogino* is a mistake for *chârogino*, i. e. "crinti," the genit. masc. sing. of the weak declension of *chârog*. That the Frank idiom keeps to Goth. and O. H. G. with respect to the ending *in* of the genit. and dat. we know from the Malb. *oxino*; *in* preponderates also in the Frank. Psalms, e. g. *herrin* (domini), 67, 21; 70, 16; *herrin* (domino), 67, 32; 72, 28. Yet the ending *on*, analogous to A. S. *an*, O. S. *on*, *an*, *un*, is not wholly wanting in the dialect of the Psalms and the Gloss. L. (cf. Heyne, *Laut-und Flexionslehre*, p. 277), nor in the Salic Law; cf. Notes to Tit. CVI. As regards the additional *o*, cf. the Notes on *oxino* in Tit. III.

It now remains to explain *uis* of 10, *aut* of 7, *huut* of 9, *uus* of 8. This much is obvious, that *aut* is a badly read *uut*, which some cockney wrote *huut*. Further, it will hardly be contested that *uis*, *uut*, *uus*, must be radically and virtually identical with *wird*, a hair-plait, wreath. Were it not for a doubtful O. H. G. *wista*, filix, mentioned by Graff, Spr. I, 1025, I would not hesitate to read *uuir-schardo* in 7, 8, 9; as *wird* regularly becomes *wirt* in a case like this. At all events we cannot be far wrong in reading *uuir*. *Uis* or *uist* would be admissible if the doubtful *wista* proved to be right (?). The Malb. allows us also to read *uisa* or *uira*. *Wira* would be O. H. G. *wira*, *wiara*, a crown, diadem, crest (cf. Graff, Spr. I, 961), allied to A. S. *wir*, O. N. *virr*, wire; *wir* would be identical with the English word; cf. O. N. *wira-virki*, filigree. The corresponding Skr. word is *weni*, *wenti*, a plait, wreath, wire, thread; the lingual *n* points to an older *wesni* or *werni*; the simpler form of the root is *wi*, *wi* (*wayati*), to which also belongs, among others, Old Slavonic *wěnicĭ*, a crown, wreath; cf. Tit. XXIX, at the end.

§ 129. *Smala*, M. D. *smale*, a damsel, a young lady, has been, so to say, Frenchified into *exmala* in 10; cf. *extringere* for *stringere*, Tit. XX. Another corruption of the same kind is *ismala*, changed by some cockney into *hismala*; cf. *ispicarium* of cod. B, Tit. XVI,

(1) Cf. Graff, Spr. I, 1025.

(2) I suspect that in *usudredo* in § 5 of 10 (col. 6r) some word like *uusir-* (or *uuir*) *derdo* = *wirdardi* is hidden, and that the gloss is misplaced. In order to explain such an error, I assume that the original text had *chârogino* (i. e. *crinti*) *wisderdo*; the translator took *chârog* in the sense of *chârog*, a servant. The confusion is the more easily explained because a dialectic form *chârog* may have existed by the side of *chârog*; cf. below § 133.

col. 96, and the still further corrupted *instrinzerit*, Tit. XX (XXIII), § 1 of cod. 10. The cockney *h* being mistaken by some copyist for the genuine *h*, it was changed into *chi* in cod. 3. In *smala leudi* we see *smala*, a genit. or dat. femin. after the declension of the substantives. *Lēdi* in 7, 8, 9 is another pronunciation of *leodi*; such an *ē*, very common in modern Saxon dialects, was not wholly unknown to O. S.; *lēf* for *leof*, *liof*, *lief*, occurs Heliand, 82, 24; 150, 18. *Schala* in 7 should have been corrected into *smala*, or rather *smalcha*, as 8 has, and as it ought to stand in 9 also. *Smalecha*, *smalcha* is properly a diminutive of *smala*, formed like O. H. G. *wipihha* "foemina," properly "femella," a female.

§ 130. As to *nuchala* in 10 I suppose the true reading is *iunchala* or *iuchala*, i. e. a form standing to M. D. *jongeling*, a young woman, maiden, much in the same relation as Lat. *iuvenco* to French *jouvenelle* (1); the mascul. counterpart, Frank. *jungelig* in Ps. 67, 28; O. H. G. *jungeling*, A. S. *geongling*, etc., is well known.

In 10 §§ 7 and 8 must have been supplied from another source, because the spelling *leodinia* with *eo* instead of *eu* is against the custom of the codex.

XXV.

§ 131. For *siaerohen* in 1 read *thiuue-* (i. e. *thiwe*) *rōfen*, the ravishing a girl. *Rōfen*, the Goth. form of which would be *raufōns*, is a femin. stem in *iā*, and the nom. action. of *rōfōn*, *rōdon*, *rōvon*, A. S. *reafian*, O. Fris. *rāvia*, *rāva*, D. *rooven*, etc., rapere. Substantially the same is *theurora*, read *theorōfa*, in 10; likewise *thueroubano*, the word intended in 9; in 7 we ought to read *thuerouvano*, the final *ū* in the cod. being a mere mistake arising from the *o* and *um* being sounded alike in the semi-Latin of the period. The loss of the initial *t*, a wrongly spelt *th*, is occasioned by the similarity of the characters *ci* and *u*; we have already met with many instances of the same error, the last in *anocano*, etc., in the preceding Title; cf. the notes on *ahelpte* and *abazym* in Tit. III. The *ou* we know to be a dialectic variety of *oo*; it is the usual one in the Frank. Ps., e. g. *rouvas*, rapinae, Ps. 61, 11; *gerouvi*, 67, 13. In *uueruanathe* of 6 the head has been put at the tail; the word meant is, of course, *thuerouvana* (or *-rouvana*). For *virtuane* in 2 *thiutrovane* (or *rofane*) is required; *uirtu* looks so very much like Latin that the ignorant copyist could not help improving upon his original.

§ 132. *Fredolasio* in 6, by the side of the more or less varying forms of the other codd., signifying "fornication, concubinage," are derivatives partly with the femin. suffix *ia*, partly with *ina*, from *fredolaf*, *friolaf*, *frilaf*, expanded into *firilaf*, manifestly the O. Fris. *friudelf*, *frudelf*, *frudelf*, amasius; closely akin to O. N. *friðill*, a lover; *friðla*, *frilla*, a concubine; O. H. G. *friudel*, *friudol*, *fredel*, *fridel*, amasio; *fridila*, amica; *friudalin*, *friudalinna*, concubina. Consequently the approximately correct forms will be *firilafyo* in 2; *fredolafio* in 6; *friolafia* in 10; *firilafina* in 7-9.

§ 133. *Theolosina* is "the beguiling, seducing of a girl, servant girl" (2). *Losina* is substantially A. S. *ledsung*, E. *leasing*, Frank. *losong*, dolus (Ps. 37, 13), O. N. *lausung*, etc. The quantity of the *o* is not clear; if it be short, the word is formed like Frank. and O. S. *lugina*, D. *leugen*, *logen*, mendacium; Frank. *drugina*, dolus, Gl.

(1) *Young* is etymologically Lat. *iuvencus*, Skr. *yuvāca*, and in so far already a diminutive; but in sense it has become identical with Lat. *iuvenis*, which in its turn is an amplified *iuven*, Skr. *yuvan*.

(2) This must be gathered from the text; for in composition the themes *thiwa*, a male servant, and *thiwa*, a female servant, have become alike.

L. 210. If on the other hand the vowel be a long one, the suffix is *niā*; cf. such nominatives as O. Fris. *dēpene*, etc., against Goth. *daupeins* (1). An interesting dialectic variety is shown by *theolasina* in 6. Both long and short *o*, i. e. Goth. *au* and *o*, Goth. *u*, very frequently pass into *ā* and *a* in sundry Saxon dialects, especially in those spoken on the borders of Franks and Saxons, in Twente, formerly in Zutphen, Cleves, Geldern, Jülich, and thereabout. Even in the classical Heliand we come across *gībaran* for *gīboran*, C. 25, 10; *thalon* for *tholon*, C. 95, 10; *bām* M. 53, 5 = *bām* C. For the frequent occurrence of *a* and *ā* instead of *o* and *oo* in the Saxon of the Freckenhorst document, cf. Heyne, Laut-und Flexionslehre, p. 46. The same dial. *a* or *ā* recurs in *anilasina*, read *thuuilasina* in 10. *Eualesina* in 8 we should correct to *theulesina*; the *e* or *ē* represents the Umlaut of *o* or *oo*, better written *æ*, as it is not likely that such an Umlaut was pronounced in another manner than it is at present in the Frankish and most Saxon dialects, or in M. H. G. and M. D. It is just possible that *e* is an innovation of the scribes, who, being in the habit of replacing even a Latin *oe* by *e* (2), saw no harm in doing the same for the Frank. In Latin documents of the Frank kings we repeatedly find names of well-known places in the Netherlands containing the *æ* (spelt *eu* in D.) written with *i*, e. g. *Lisidun*, now-a-days *Leusden*. In short, a real *e* or *i*, sounded as such, in cases where the Umlaut of *o* or *oo* is required, would be an anachronism in any ancient Frankish, Saxon, or High-German dialect. In A. S. and Frisian the case is quite different, of course. *Theulasina* in 10 wants no further comment; it shows the usual orthography of the cod., and is therefore genuine. The reverse is the case with *theolasina uvirtico*, which has been added from another source, the same from which 6 is derived. The common source was already troubled: the term required is *uuirligo* or *uwerligo*, in substance O. H. G. *ubarligida*, adulterium; from *ubarligan*, stuprare. Perhaps we should replace *uuirligo* at once; yet a femin. subst. *uuirligo* for *uuirligio*, be it a nomin. or an oblique case, is admissible upon the analogy of *giba* or *hilpa* and such-like formations. *Theolasina*, the seducing a girl, and *uuirligo* fornication, adultery, are, of course, two distinct words and ought to have been separated, or else connected by "or."

§ 134. *Babmundo* in 2 and *bathmonio* in 6 do not agree. To restore the harmony between them we have to read *bah* for *dab*, and *dach* for *bath*. The ending of the word reminds us of O. Fris. *nēdmund*, which means "violence" as well as "violation, ravishing." Here and in sundry other words *mund* is not the well known Teutonic *mund*, manus, tutela, but a suffix corresponding to Latin *mentum*. *Nēdmund* is a derivative from the Goth. *naupjan*, *ἀναγκάζειν*, *βιάζειν*, just as e. g. Lat. *blandimentum* from *blandiri*, *testamentum* from *testari*. With the same suffix is formed O. H. G. *hliumund*, N. H. G. *leumund*. Closely allied is the suffix *muni*, e. g. in Goth. *lauhmuni*, *lauhmoni*, lightning; essentially the same as Lat. *monium*, e. g. in *vadimonium*, *testimonium*. A third suffix of the same family is Lat. *mnia*, Goth. *fni*; e. g. *calumnia* and Goth. *wundufni*, wound (3); while a fourth of the same family is Skr.

(1) It is moreover by no means necessary that *losina* should here represent a nomin. case.

(2) We find a striking example in the very same MSS., namely, *mechatas* and *michatus* for *moechatas*.

(3) The variations in the quantity of the vowel are explained by a reference to such forms as Skr. *māna*, Gr. *μνος*, Lat. *mnus*, Bactr. *mno* in the partic. medii; and by the interchanging of Skr. *mān*, *man*, *mn*, e. g. in *dāman*, *nāman*. The alternating of forms with and without *t* is exemplified by *βῆμα* against Lat. *nominiis*, Goth. *namins*, etc.

man, etc., O. Fris. *ma* in *brekma*, *werthma*, the latter being a variety of *werthmond*, in meaning = A. S. *weotuma*; Goth. *ahma*, *hliuma*; O. H. G. *wahsamo*, Frankish *wahsemo*, *wasmo* in Gl. L. and Psalms, etc. *Bahmund* and *bachmoni* therefore are legitimate vicarious forms, standing to each other well-nigh in the same relation as O. Fris. *werthmond* to *werthma*; whereas O. Fris. *wetma* (for *wedma*), A. S. *weotuma*, M. D. *wedem* are mere varieties of a word which in Latin has survived in *vadimonium* (!).

Light is thrown upon *bach* or *bäch* by O. N. *bagga*, to hinder; *bagi*, inconvenience; *baglaðr*, broken, maimed; *bdgindi*, pl. difficulties, distress; *bdgskaddr*, distressed (s. Oxf. Dict. i. vv.); O. H. G. *bah*, *kipah*, corrupto; *bahemero*, vitiatum vel scabro (see Graff, Spr. III, 29). *Bahemer* is an extremely interesting word; as to its meaning and the suffix it entirely agrees with Skr. *pāmara*, scurvy, miserable; a knave. The Skr. suffix *mara* is properly a secondary one, and denotes intensity, e. g. in *ghasmara*, voracious, lickerish; *apmara*, stony; *pāmara*, etc. Such formations point to a primary formation of substantives and adjectives in *man*. Therefore *bahemer* points to a lost *bahemo*, which would be a vicarious form of *bahemuni*, *bahemoni*, *bahemund*. From the instances adduced from O. N. we gather that the notion of distress, pressure, is prominent; the same may be said of Goth. *naufs*, O. S. *nōð*, angustia, periculum, violentia, A. S. *nēd*, etc.; O. Fris. *nēd*, D. *nood*, O. N. *neyð*, need, distress. Hence we get the equation: Fris. *nēdmund* = Frank. *bahmund*, *bachmoni*, the former derived from a verb *nēda*, *nēdgia*, O. N. *neyða*, to force; *naufga*, to ravish; whence *naufgan*, ravishing = O. Fris. *nēdmund*.

It is not clear for what purpose *bahmundo*, *bachmonio*—not unlikely an instrum. case meaning “by way of ravishing”—should stand where we find it. Paragraph 4 of cod. 2 contains two clauses, but there is only question of one act, which, however, may have two totally different issues. Now, as the term for the act itself is of much more importance than that for its results, it would appear that *bahmundo*, etc., is misplaced; in short, that the Malb. represents the subject matter, the rubric, perhaps, of the whole § in 2, and of the two corresponding §§ in the other codd.

§ 135. *Anthamo* in 6, 7, 8, 9, *authanio* in 10 is more awkward than it seems at first sight. The most probable correction—for in the shape in which the word appears it is quite meaningless—will be by reading *anthavio*, the nom. action. of *anthavian*, a word as ambiguous as the Latin “tollere”; it is the O. H. G. *anthevan*, *intheban*, etc., sustentare, sufferre; differre; *anthabēn*, sustinere, torquere, suscipere (s. Graff, Spr. IV, 818 and 730); O. S. *anthebian*, sustinere; D. *ontheffen*, to deprive, exempt. *Anthavia* therefore signifies, at one time “the taking up,” at another “the taking away.” It would seem that the translators did not wholly agree about the choice of the rendering; for *anthavia* if interpreted in the sense of “the taking up, taking to one’s self” may have given rise to the Latin “in coniugium associaverit,” whereas the other interpretation is represented by “invitam traxerit” of 1. It is for this reason that I would prefer an ambiguous word, and such a one is *anthafia*. It is all the more difficult to arrive at a satisfactory con-

(1) I have not the slightest doubt that along with *werthmond* there once existed a word *wedmond*, as *wed* is the word here required, guaranteed by the English *wedding* and *wedlock*, not to speak of the regular confusion in Frisian between *rd* (*rth*) and *d*. The high antiquity of *wed* is proved by Skr. *wadhā*, sponsa, épouse; the so-called root *wadh* properly means “to bind, to slay”; cf. Lat. *icere fadus*.

clusion because by a slight change we get *amtanio*, the dative of *amtani*, “ancilla.”

XXVI.

§ 136. The two formulas, one for the solemn manumission of a litu, the other for that of a slave, must necessarily contain the same words, except the difference of litu and slave. Not one of the codd. with the single exception of 10 approaches the required reading, and by giving self-contradictory evidence they put themselves out of court. After a slight correction in the readings of 10 we get the following formulas:

maltho: the atomeo, lito!

maltho: the atomeo, theo!

i. e. “(si) concionetur (dicat): te libero, lite,” or “serve.” *Maltho* is the 3rd sing. pres. subj. of *malthon*, *malthoian*, A. S. *mæðelian*, *mæðolian*, praet. *mæðelode*; *mæðlan*, *mæðlan*, to speak, deliver a speech; Goth. *maphjan*, etc. The metathesis of *maltho* into *maltho* has its exact counterpart in the D. *nsald*, needle, for *nēd*; O. Fris. *nēd* by the side of *nēd*; cf. A. S. *bold* and *botl* (*bodl*). The subj. mood will be governed by a word like “if” or “whosoever.” *The* = A. S. *þe*, O. S. *thi*, te; *atmeo* = O. S. *atmeo*, *atumeo*, libero. *Lito* and *theo* are vocative cases of *litu*, O. Fris. *letma*, a litus (letus), serf, and *theo*, a slave. *Letu* in 1, and *letu* (as we must read in 6) are legitimate vicarious forms. For *chi* in 6 and *hi* in 2, *hi*, *fi*, and *fr* in 7, 8, 9 read *thi*, O. S. *thi*, te. The use of the *oratio directa* is a constant rule in the old Teutonic Laws wherever a formula is introduced; e. g. Grág. I, 392: “Ef maðr mællir svá,” “þú skalt gjalda mér vaðmál ok skil ek frá annat fé allt,” “þá kómrat hann öðro við.” So, too, in the Fris. LL., e. g. 152, 12: “Hwersá ma spreck umbe ên gold and spreke,” “ic nebbe nên undhent,” “sá undgunge hi mith sîne sêle”; s. also 59, 1, sqq.

Among the numerous blunders of the MSS., both in the Latin text and the Malb., some are so instructive that they deserve to be pointed out, in the first place those which are occasioned by the manner of pronouncing the semi-Latin (Galloroman) of the period. In 1 and 2 we see *tus meo*; the scribe, unacquainted with the Frank. word *atomeo*, separated the syllables, and as a final *s* was but slightly sounded or not at all, he expressed the sound *ð*, which in his ears had a sound between *ð* and *z*, by *us*. Those who are in the habit of writing a final *s*, inherited from an ancient language, but no more sounded, will be prone to add the same mute letter where there is no etymological reason for such an addition (!). The repeated *d* in 6 instead of *t* points to such a state of the Romance language of the country as has continued in Spanish; in other words, the people of France, who used the Roman idiom, no longer pronounced the *t*, e. g. in *potest*, *amatus*, but sounded a *d*, just as in Spanish we find *poder*, *amado*; they had not yet reached the later French pronunciation in which the letter was wholly dropt. It is not only in the Malb. that we observe *ledo* and *adomeo*, but also *lidus* in text 4. *Lexm* in 2 can only be explained by supposing that the process of corruption had been going on through several generations of MSS. A first step in the wrong direction was that the true reading *letu* was altered by being spelt *letum* or *lecum*, because in the language of the scribe *um* and *o* were interchangeable sounds. *Lecum* by a second wrong step became corrupted into *leccim*; cf.

(1) It seems to me that the French spelling of *je mets* and suchlike words is, at least partly, due to the same reason.

leccim in Tit. XXXV, § 3 of cod. 2. As *cci* does not differ in sound from *xi* the error *leccim* was subsequently made worse by the spelling *lexim*; from this emanates *lexm*. *Fr* in 6-9 is the result of *ur*, a misread *m*; the scribe pronounced *vr* and expressed this according to his orthography by *fr*. In *anthamo* (s. preceding Title) the same MSS. did not recognize *anthavio*, and thus by its very corruption the *vi* escaped the fate of being changed, though in this case the change would have done no harm. *Athameo* in the second formula in 10 is a mistaken *athumeo*, a bad spelling for *atumeo*; the *u* instead of *o* has nothing peculiarly surprising in so young a MS.; cf. in Gl. L. 975 *untumig* for *untuomig*, i. e. *untumig*. *Homitto* in 2 is an ingenious endeavour of the scribe to make Latin out of Salic; a touch of cockneyism is rather an ornament than otherwise.

XXVII.

§ 137. *Thuochapo*, etc., in 7-10, is misplaced; for *thuo*, *tuho* is unmistakably O. H. G. *chua*, *chuo*, *chuo*, Frank. of Gl. L. 196, *cuo*, a cow; *au* in 10 is a corruption of *cu* or *cuu* (i. e. *cū*). The Malb. no doubt signifies a "tintinnum de pecore," and ought to stand in the next §. On comparing *chapo* with *rappo* we may be satisfied that the better reading is *chappo* or *cappo*. How are we to explain it? Is it the A. S. *hoppe*? This is used to render the Latin *bullā* in Oros. 4, 10; but a dog's *hoppe* cannot have been a simple string, it must have had some sounding instrument attached to it, for in Edgar's LL. 1, 8 it is stated that "Hryðeres *belle* and hundes *hoppe* and *blashorn*, þissa þreora ælc bið scill. weorð, and ealc is *melda* geteald." Now, *melda*, i. e. denuntiator, betrayer (not *manifestatio*, as the appended Latin version puts it), if applied to lifeless objects, as a horn, an axe, etc., indicates that such objects by their noise betray the delinquent; cf. Ine's LL. 43, § 1. The difference between the vowel of A. S. *hoppe* and the supposed Frank. *happo* would be, curiously enough, analogous to that in D. *klappen* and *kloppen*, to clap, knock, etc., N. H. G. *klappen* and *klopfen*, etc. (cf. Hildebrand in D. W. i. v. *klapf*). Or is the very word *clappo*, M. D. *klappe*, crotalum, Swiss *kläpfe*, a copper bell, intended in the Malb.? The choice is the more difficult because both *chappo* and *clappo* are equally admissible, and the evidence of the MSS. in regard to the point at issue is not worth anything.

Unfortunately the variant *chaido* in 8 gives us no light. It is beyond doubt that *chai* is corrupt, as a diphthong *ai* is alien to the codex. The easiest way to mend it would be to read *chaldo*. This reminds us of M. D. *helde* (*halde*), compes, numella; O. N. *halda*, *hadda*, a chain, especially a pot-hook; cf. in particular the passage adduced in Oxf. Dict. i. v. *hadda*: "hann kastaði katlinum svá at haddan *skall við* (i. e. rattled)." It is curious that O. H. G. *halda* means "clivus, præcipitium, crepido." Now the connexion between two such widely different notions as a bluff and a rattle is illustrated by a comparison of Lat. *crepido* with *crepare*, and by the fact that words for noise and breaking (whence a brink) very frequently are derived from the same root. It is quite an analogous fact that N. H. G. *klapf*, *klopf*, *klupf*, signify precisely the same as O. H. G. *halda*; cf. the interesting remarks by Hildebrand in D. W. i. v. *klapf*.

§ 138. It is a pity that the Malb. *campania* in 6 is an emendation by which the original has been obliterated. That *campania* in this shape is a Latinized form cannot be denied, but at the same time it should be observed that the origin of the word which has passed into the Romanic languages is obscure. Saying that a word is

derived from mediæval Latin is an elegant phrase for confessing that the origin is unknown; for a word that neither occurs in the Latin of the Romans nor has its root in it, is *no* Latin, whatever else it may be. At any rate the outward appearance of *campania* and *chappo*, or some cognate form, is such that a scribe with Romance tendencies could easily be induced to replace the latter by the former.

§ 139. Decidedly Teutonic, it has been admitted on all hands, is *skella*, *schella*, *schilla*, G. *schelle*, D. *schel*, tintinnabulum; O. N. *skella*, a horse-rattle or bell, Grág. I, 441.

§ 140. The Latinized *inripare* in § 6 of 6 proves that the common word for mowing in Frankish was *ripan*, to reap, A. S. *ripan*, rapere, metere; e. g. Aelfric's Gen. 45, 6; cf. Etm. Lex. 267. Another form *rifjan*, *rifjan*, *reffan*, is found in the Latinized *reffare* in the Lex Emend.; it agrees with O. N. *rifja*, to rake hay. It may be that *ripan* was commonly used in the sense of reaping, *rifjan*, *reffan* in that of mowing. The preposition *in* of *inripare* points to a misunderstood Frank. *anripan*, better *andripan*, to reap off, to reap unlawfully. "Repascere" in 10 is an attempt at emendation for ripare; "rinfacere" a like one for *rifare* or *rif-fare*; "tripaverit" perhaps for "ant-ripaverit." As to the alternating of *f* and *p* cf. E. *scoff*, M. D. *schop*; E. *step(son)*, D. *stief(soon)*; O. N. *reifa* and *rippa*; M. Sax. *drepen*, D. *treffen*.

§ 141. The would-be Latin *impotus*, *impotus* (in § 8 of cod. 5 (6) &c.), M. D. *ente*, *inte*, N. D. *ent*, is a derivative from a verb *impoton*, *impetan*, O. H. G. *impiton*, inserere, conserere (cf. Graff, Spr. I, 262), formed, with the diminutive and frequentative element *t*, like Goth. *lauhatjan*, or the numerous A. S. verbs in *etan*, *ettan*, O. H. G. in *asan*, *ison* (cf. Grimm, D. G. II, 217, sqq.), from A. S. *impian*, E. *to imp*. Such verbs are in many cases nothing else but the stems of the substantives with the verbal endings added. Thus *impoton*, *impitan* may be regarded as a derivative from, or rather the verbal counterpart of, a diminutive *impota*, *impiti*, a cutting, slip; the element *t* constitutes a part of the numerous Germ. diminutives of proper nouns, as Kunzo, Fritz, etc., and of the Dutch dimin. suffix *tje*; cf. Gr. *ιδιω*. It would seem that the D. *ent* dates from the Frank. period, because the French *ente* points to a popular Frankish *int* (¹), rather than to the more classic *impot*. Quite analogous is *antani* for *ambantani*; "inmetus," in § 8 of 6, is almost *imt*.

§ 142. A garden or orchard is called *hortopondo* in 6, which is a cockneyism for *ortopondo*. The first part of the compound is A. S. *ort* in *ortgeard*, *orcercd*, E. *orchard*, and (with the exception of the suffix) Goth. *aurti* in *aurtigards*, κῆπος; cf. the notes on *ort*, § 55. The second part, *gards*, *geard*, is here replaced by a synonymous *pond*, A. S. *pund*, a fold, septum, so that the whole compound *m. m.* answers exactly to the Goth. and A. S. terms. The final *o* is probably the ending of the instrum. depending upon *in*. For *ortopodun* in 10 read *ortpondu* or *ortpondo*.

§ 143. *Ortobaum* in § 24 of 10 cannot be separated from *ortobano*, nor from *orthobano* in § 15 of 6. The correct forms would be *ortobanno*, and *ortobano*, both instrum. cases, the former of a masc. or neuter *ortoban(n)*, the latter of a femin. *-bana*; both *banna* and *bana* are equally admissible. The meaning of the term is "an enclosed piece of land on which trees are growing, a park," rather than "an orchard," though the difference is so slight that it is not surprising to see it used in 10 for "hortus," in 6 for "ager." *Bann* and *bana* occur here in the same sense as in D. *wildbaan*, G. *wild-*

(¹) Otherwise it would be spelt *empte*.

bahn, a hunting-park, in the O. H. G. *wiltpan* (Latinized *wiltpannus*) in a charter of A. D. 1059⁽¹⁾ and in the Teutonic *burgban*, N. H. G. *burgbann*, i. e. "termini civitatis" (s. Graff, Spr. III, 125). *Ban*, like its more modern substitute in German and Dutch, *gebiet*, *gebied*, territory (from G. *gebieten*, D. *gebieten*, to command), properly means domain, *imperium*, *dicio*; hence French *banlieue*, which in German may be rendered by *burgbann*, in Dutch by *stad-gebied*. *Bann* by itself, in the sense of jurisdiction, territory, frequently occurs in O. Fris., as may be seen in Richth. Gloss., i. v. *bon*, *ban*.

§ 144. In § 23 of 6 we unexpectedly come across the Malb. *orbis uia lasina*, read *latina*. In Tit. XXII we have seen the meaning of the term; here the question arises, is *clausura* a literal translation of the Frank. *schlusa*? If not, the translation is an inaccurate one for "obstructing the road to or from one's premises."

§ 145. As gloss to "retem ad anguillas" we find in § 19 of 1 *obtobbo*, in 2 *obtubbo*. *Ob* is Goth. *uf*, under; but I guess that for *tubbo*, *tobbo*, we must read *cubbo*, *cobbo*, because the D. (*aal*)*kubbe* is the very term for a weel (i. e. basket) for eels. In Icel. *netkubbar* are the quills of a net. Now, the quill of a net is called in D. *dobber*, with which the Malb. *obduplo* in 6, *obdopus* in 10, *obdubas* in 7, *obdubus* in 9, *obdub* in 8 apparently shows some connexion. Thus it may be said that the variety of the readings supports to a certain extent the supposed *cubbo*⁽²⁾. The grammatical form is not clear; the word shows either a genit. case of the singular of the masc. or neuter gender, or a nomin. and accus. case of the plural of a masculine. As to the radical, cf. A. S. *dyppan* on the one hand, and *dūfan*, *dýfan* on the other, as well as D. *dobberen*, to fluctuate.

§ 146. *Tremacle*, etc., in § 20, is a diminutive, more or less Latinized. The Frank. word must have differed but slightly, if at all, from the Drenthian (N. Saxon) *tremke* (for *tremike*, *tramikē*), a trammel. Both the English and Drenthian word point to a simplex *trami* or *tramia*.

§ 147. *Uerteuolus* in 1, *uerteuoles* (?) in 2, etc., is another would-be Latin word; *wol*, *wel* answers to O. N. *vll*, *vel*, an engine; *vel til at taka fiska með*, an engine to catch fish with, a net (see Oxf. Dict. i. v.); in substance E. *weel*. The variant *uer* allows us to identify *wer* with O. N. *ver*, a fishing place, a were, D. *weer* (*vischweer*), O. S. or Frank. *werr*, *werrstad* in Crecelius' *Analecta*⁽³⁾. *Werte* (*werth*, *werd*) is very likely an amplified form of *wer*; it is rendered by "fluvius, flumen" in 3-10 and L. Em.

§ 148. *Nascus*, *naschus*, the word intended in 7-10, looks as if it were the genit. sing. of a masc. stem in *u* or *ua*. *Nascon* in 1 has the appearance of being the same case of a weak fem. *nasca*. With the exception of the initial, *nasca* would be identical with O. H. G. *masca*, a mesh, net; while a masc. *nasco* would = O. N. *mōskvi*; *nascu* is the same word belonging to the strong declension. The initial *n* instead of *m* is strange, and at variance with the common Teutonic forms in which the word appears. Considering that *nascu* is justified, to a certain extent at least, by Skr.

⁽¹⁾ Graff, Spr. III, 125; cf. Benecke's M. H. G. Dict., i. v., I, 86.

⁽²⁾ On the other hand it may be urged that the interchange of *tub* and *dub* has its analogy in D. *tobbe* = *dobbe*, E. *tub*; *doppe* = *toppe*, *tup* (cf. Kil. i. vv.); as to *pp* alternating with *bb*, cf. D. *toppen*, *tobben*, *insanire* (Germ. *toben*); *tobben*, *toppen*, *crinibus* apprehendere.

⁽³⁾ Cf. Heyne, Kl. D., 200. Whether it is necessary to suppose, as Heyne does, that a *werr* was made of stones, is doubtful. In D. a *weer* is simply an enclosed private fishing place.

akshu, a net, snare, we have no sufficient reason to doubt the unanimous testimony of the MSS. ⁽¹⁾. *Nasde* in 6 is a misread *nasche*, which in its turn is an altered *naschen* or *nasches*.

Dinar in 1 and 2 is a puzzle to me. As codd. 7-10 have *texacha*, theft, instead, I feel tempted to read *diufa* (i. e. *θiufa* = *thiufa*), O. H. G. *diufa*, *thiuba*, etc. (s. Graff, Spr. V, 98), M. H. G. *diebe*, theft. The only difficulty is that in 2 we never find the diphthong expressed by *iu* but by *eo*.

§ 149. *Obdo* in 1 and 6 stands, by assimilation, for *opdo*, which I regard as the 3rd pers. sing. pres. subj. of *opdōn*, O. S. *uppdōn*, *uppduan*, N. H. G. *aufthun*, to open. For *obdon* in 10 read *obdo* or *obduo* = O. S. *uppdua*.

§ 150. *Screonis*, *scronis* (a bad spelling for *scrōnis*) is the genit. of a neuter *screoni*, *scrūni*, stem in *ia*, O. N. *skygni*, whereas *screona* is the same case of a femin. *screona*, *screuna*, O. H. G. *scugina*, M. H. G. *schiume*, N. H. G. *scheune* (cf. Tit. XIII). *Streonas* (read *screonas*) in 10 likewise looks like a gen. sg. of a fem. *screona*. *Nasche screonas antedi*, as we find it in 10, is "the breaking open of a shed for nets." *Pronas anthiso* in cod. 2 is not only a mistake for *scronas antedio*, but misplaced, as is evident from the various readings. Probably the original reading in 2 was *opdo*; *nasce-scronas anthedio*, in accordance with 1, 6, and 10.

§ 151. The Malb. *hocherpa ande escrippas* in 2 reminds us of similar phrases in the Fris. LL.; e. g. 237, 12: "Hwāsā ðthers lond erth ande skerth," i. e. "whosoever ploughs and shears (cuts, reaps) another's land"; 396, 2: "Jef een man dēth wreer ende ovriscbeer," i. e. "if a man does unlawful ploughing and unlawful shearing (cutting, reaping)." *Ur* is *wvr* = *ovir*, here used in the sense of transgressing, trespassing, like A. S. *ofer*. Another, but later, expression for the same thing is *rāf-erd* and *rāf-skerd*; 489, 26: "Sohotsoe joe toe claghe kompt, se hit an raeferd, se hit um raefscherd."

It is clear that the phrase in 2 cannot express "campi alieni aratio et seminatio," unless the reading be entirely corrupted. *Hoche* bears a false resemblance to Goth. *hoha*, a plough, as an initial *h* does not occur in 2 unless by way of cockneyism; (*h*)*ocherpa* rather agrees with Northumb. *ohtripp*, messio, St. Matth. 9, 38; St. Luke 10, 2. Very likely there existed in Frankish a word *ochtrip*, *othrip*, but it is misplaced in the present Malb., and looks as if it were a mere synonym of *escrip*, which is apparently a compound of *esc*, Westphal. and Twentian *esch*, cornfield, N. H. G. *esch*, Goth. *atisks* (cf. Grimm, D. W. i. v.), and *rip*, genit. *rippas* for *rippias*; *ripp* agrees with the Northumb. *ripp* in *ohtripp*, (*h*)*rippes*, St. Matth. 13, 39; (*h*)*rippemonnum* 30, alternating with (*h*)*rtpe*. The tautological character of *othripa(s) ande escrippas* is no slight proof of the genuineness of the phrase; but it can by no means belong to such a reading of the original text as we find translated by "campum alienum arare et seminare." By a slight change we get the word for ploughing, at least in 1, 7-9, if we take for 1: *overerþo* and *reppa*; for 7, 8, 9: *obrerdu* and *rippus*. *Overerþo*, etc., is the genit. or dat. sing. of a femin. *overerþa* = O. Fris. *uwerthe*, *-erde*. *Reppus* represents *rippes*, with a dull vowel sound in the ending, variously expressed by *a*, *e*, *i*, in O. S. and Frank. and in the Malb. also by *u*; *rippes* (*reppus*) = Northumb. *rippes*; *reppa* may also be a dat. sg. masc. or neuter. The three words signify "of (for) unlawful ploughing and reaping." How naturally the ideas of *erian* and *rtþan* are connected is exemplified

⁽¹⁾ Cf. the three alternating N. H. G. forms, *mespel*, *nespel*, *espel*, *medlar*.

by Aelfric's Gen. 45, 6 where we see: "Nu twa gear was hungor ofer ealle eorðan and git sceolon fife, on þam man ne mæg naðer ne erian ne ripan." A repetition of *wer* is unnecessary, according to a well-known principle. Quite so in the Fris. LL. 475, 35: "om een raeferd jeftha scerd (of course: raefscerd) jeftha meta (of course: raefmeta)." Another explanation would be that *andrepþ* was taken for a compound with *and* "unlawfully," about which see notes on Titt. XLV and LI. As according to this interpretation *andrepþ* and *overrepþ* would amount to the same thing, the omission of one of the two terms in 10 might be accounted for.

It may be objected that the Latin text shows no word for reaping. True, but the case stated in the paragraph is practically an absurdity. It would be sheer folly in any man to plough and sow his neighbour's field without reaping it, or at least trying to do so. The Franks could have had no desire to punish a man simply because he chose of his own accord to throw away time, labour, and grain, merely for the benefit of his neighbour. It is difficult to say where and how the error originated. The translators probably used a somewhat corrupted source, and it is not unlikely that the paragraph, in its original shape, ran somewhat in this way: "If a man ploughs and mows another's field, he will be punished (or: have to pay a fine) for unlawful ploughing and cutting." The translator, I fancy, read *saith* or *seith* (O. S. *said*, D. *saait*, A. S. *sæwþ*), sows (or rather the 3rd pers. subj.) instead of *scerith* (O. Fris. *scereth*, O. N. *skerr*), mows, shears.

§ 152. *Auwerpþe* in 6 and *anhunerbo* in 10, combined with *cuaarso* in 7, *chuuarso* in 8, *chucarso* in 9, contain all the data necessary for the restoration of the true reading. In 6 *an* (or *av*) *werpþe* is intended; in 10 *an* (or *av*) *hwerþo*; in 7-9 (*an* or *af*) *chwarfo*, *chwerfo*, i. e. the instrumental or dative sg. of *wurf*, *warf*, already known to us (cf. § 122). We see here the original *h* (*ch*) preserved, except in 6. *An hwerfe* is "in the yard," etc.; *av hwerfe* "from the yard." The Latin text decides nothing, the Lex Emend. having "in campum," the other codices "de campo."

For *theolasina* (in § 25) see Tit. XXV.

§ 153. *Subtho* in 10, *subto* in 6 (pron. *sufto*), seems connected with Fris. *soebe*, according to Kil. "palla, muliebre vestimentum," and a contraction for *swibto* or *swabto*; cf. O. H. G. (*umbi*) *sweift*, perizoma, femorale; but also E. *swath* and D. *swachtel*, fascia, mitella.

§ 154. For *alachis ciulo* in 6, *alachescido* in 10, read *alachis scido*, *alaches scido*, or perhaps *tido*. *Alaches*, *alachis* is a regular genit. of the word which we find rendered in Tit. XIV by "villa" (cf. above, § 87). *Scido* is "the spoiling, undoing," as I have endeavoured to show under Tit. XXIV. *Tido* for *tidio* would be a substantive belonging to a verb *tidian*, O. Fris. *tidia*, M. D. *tiden*, trahere.

XXVIII.

§ 155. *Theolosina* in 1 comes too late, as it belongs to § 25 of the preceding chapter. It is remarkable that blunders of this kind are far more frequent in 1 than in the other codd.

Morter (read *morther*) in 2 is Goth. *maurþr*, A. S. *morþer*, murder. The repetition of the term shows that both the perpetrated deed and the proved design fall under the head of *morther*. That *seulan defa*, *seulan doefa* (i. e. *dōfa* or *dæfa*) is but another term for *morther* is evident from the Malb. in 6 and 10.

§ 156. *Tua* in 7-9 is "two," in the femin. or neut. gender, O. S. *twa*. *Auvena* in 10 is a misread *twena*, two, in the mascul., O. S. *twēna*. The word is certainly not in its place in the first paragraph;

its purport, if it stood in par. 2, would be to intimate that both the originator of the plot, he who bribes another to perpetrate the crime, and the other who accepts the commission, are guilty of murder. In the A. S. Laws both are *banan*, murderers; the former is called *raðbana*, the latter *dædbana*; Aethelr. VIII, 23; Henr. 85.

§ 157. The Latin text is miserably corrupted in the older codices; in 2 it is simply gibberish. The cause of the deficient state of the text in 1 may be that the reviser did not catch the meaning of *in furtum*, i. e. stealthily; or "elocare" must in his eye have had the pregnant sense of "taking a hireling," i. e. a hired murderer. The phrase "et pretium—acceperit" in § 1 of the Lex Emend. and 10 is a Teutonism, in so far as *et* takes the place of a relative pronoun, and the subject of "acceperit" is not "quis," but "aliquem." Another example of this peculiarity of the old Teutonic idioms occurs, for instance, in Tit. II, § 3 of 10: "Si quis porcellum de sute furaverit et clavem habuerit."

The whole Title in the Lex Salica differs considerably from Tit. II of the Lex Frisonum and the A. S. Laws of Ine and Aethelr., where the traitor is much more passive than in our Lex, and is not regarded as the mental author of the crime, the *dædbana*, but as one who wickedly assists the perpetrator of the crime. It would seem that the legal provisions are deficient on both sides; no one will doubt that treachery in its different aspects was equally known amongst Franks, Frisians, and English.

XXIX.

§ 158. *Sicti* in 2, *secti* and *secthe* (i. e. *secthe*) in 6, *secti* in 7-9, *sichte* and *sochte* in 10, is O. Fris. *secht*, *sjocht*, a wound, sore, disease, Goth. *sauhts*, O. N. *sött*, O. H. G., O. S., and A. S. *suht*, D. *sucht*. For the *e* or *i* in the radical syllable cf. O. H. G. *trehtin* = *truhtin*, and (a third form without Umlaut) O. S. *drohtin*, M. D. *drochtijn*, etc. The *e* and *i* in the termination is that of a genit. or dat. case; cf. *sufte*, pestilentiae, Gl. L. 874; datives in *i* or *e* of femin. stems in *i* need no reference; an accusat. of such stems in *e* (*i*) is alien to O. S., but occurs occasionally in O. Fris. and A. S. (1). The stem is, of course, *sichti*, *socti*, etc.; in the Malb. a genit. or dative case is intended, depending upon some term like *bōta*, a mulct, fine.

§ 159. *Chaminus*, *chaminis*, is a derivative from *chamian*, O. Fris. *hamma*, *hemma*, to pinch (cf. Tit. XX), and coordinate to a supposed verb *chaminon*, substantially the same as O. Fris. (*hamilia*), *homelia* (*hemilia*), to cripple, undo; whence *homelenga*, *hemilinge*, truncatio; s. Ríchth. Gloss. i. vv. *Chaminis* I take to be the gen. sg. of *chaminia*; cf. such O. S. genitives as *custes*, *giburdiēs*, *weroldes*; *chaminus* may be the same, or belong to a vicarious form *chaminia*.

Chamin in 10 is also a femin., its stem being *chaminia*; one would rather expect a dat. *chamina*, *chamino*, *chamine*. In 7-9 we ought to read *chramine*, *chramene*, a feminine, and a derivative from *chramian*, which in Tit. XX we have found to be synonymous with *chamian* in the sense of pinching; as to the connexion of the ideas cf. Germ. *quetschen*, to pinch, bruise, with Dutch *kwetsen*, to wound, hurt.

§ 160. The Malb. *alatham*, etc., repeated twice over in 2, 6, and 10, receives light from the following passage of the Fris. LL. (444, § 10): "Jef thá manne thi thúma offe is bi thá cnocla, soe send

(1) E. g. *nichte*, Metra 29, 36; O. Fris. *dēde*, Fris. LL. 144, 24.

(read sent) fior pond; jef thi thūma *al* offe is, soe send (read sent) sex pund. Jef thi scotfinger *al* offe is itta knocla, soe send (sent) fior pund; jef hi *al* offe is, soe ist sextehal pund; sulke bōka haldeth vijf pund." It is clear that the Frisian law distinguishes between "off at the knuckle" and "all off." The latter is expressed in the Salic Law by "pollicem (or: secundum digitum) excusserit," the former by "pollex mancusus."

Alat ham in 1, *alachtam* (read *alat cham*) in 10, *athlatam* (read *allat cham*) in 6, contains *alat*, *allat*, O. H. G. *allas*, M. D. *allet*, *alet*, totum. *Ham*, *cham* is O. H. G. *hamm*, cripple, in Otfrid 3, 4, 8: "Then bifiangun umbi porzicha finfi, thie lagun fol al mannes *siaches* inti *hammes*." It may also be a substantive; indeed, *hamo* in 2 looks like the genit. or dat. of a femin. *hama*, but if it be intended as such, the form *alat* is not admissible; a compound *alacham* would not be objectionable, cf. O. S. *alajung*, *alahel*, *alamhtig*, *alahult*. It must be observed that the readings *alochtam* and *alachtamo* in 10, though slightly corrupt, decidedly prevent us from taking the word as a compound. For *ablatam* in 6 read *allat ham*. That the term is added in § 3 of 2, § 5 of 6, and the latter part of § 3 of 10, is a mistake, as only *chaminis* is required. Wrong also is the addition of *biorotro* in 6, *briorodero* in 10, *brioro* in 7-9. The words meant are *drorio thero* ⁽¹⁾ (*šero*) and *drorio*, O. H. G. *driero dero*, O. Fris. *thriwa thera*, trium eorum (scil. digitorum). *Drorio* is simply "trium," unless we suppose that 7-9 intended *drio iro*, tria (or trium) eorum. The genit. must have been governed by a word denoting entire mutilation, consequently not *chaminis*. *Drorio thero* should be transferred to § 7 (of 6); it answers to "sequentes digitos, id est tres." Of 7-9 the text itself has suffered mutilation, the case stated in § 6 of 1, etc., being wanting. From the Malb. *brioro* (read *drorio*) in 7-9, we may gather that their source must have contained something to the same effect as the other codd., but that it had already mixed up two paragraphs.

§ 161. The middle finger is called *daphanu* in 6, *taphano*, *rep-phano* in 10, *thaphano* in 7, 9, *taphano* in 8. The corrected reading is *darphano*, *tharphano*, *therphano*, an accus. masc. of an adjective *darfi*, confounded with *tharfi*, *therfi*, O. Fris. *derve* = *therve*, rough, coarse, blunt; *therva dusslech*, Fris. LL. 454, 23, but *derve dusslech* 445, 23. *Darfi* agrees with O. S. *derbi*, *dervi*, improbus, audax; O. N. *djarfr*, bold, impudent; O. Fris. *derve*, whereas *tharfi*, *therfi* is the counterpart of O. N. *hjarfr*, unblevened, vile, *thirfng*, a wretch (s. Jonss. Oldn. Ordb. i. v.); N. H. G. *derb*. It is beyond the scope of this work to treat of the confusion between *d* and *th* in these words, as in O. S. *thurban* and *durban* (cf. Schmeller's Gloss. on the Heliand i. v.). Suffice it to say that we meet with the same phenomenon in the Frank. term. Both *tharfi* and *darfi* allow us to suppose that popular etymology understood it in the sense of "digitus impudicus," but also of "the rough, big finger," agreeing with the Frisian *thi langesta*, *langa* or *grōta finger*. The real etymology, i. e. the sense attached to *tharfi* or *darfi finger* by him who first used the word was, of course, as unknown to the Franks as to us. The accus. case of the Malb. agrees with "medianum" of the Latin text.

§ 162. Likewise an accusat. is "quartum digitum" and the corresponding Frank. word, which we should read: *welachano*, *welagno*, *walegano*, *welachano*. *Welag*, *welach*, *welach* is O. H. G. *welag*, *welac*, *walac*, A. S. *welig*, rich; D. *welig*, luxuriant; cf. O. S. *welo*, riches, opulence. The "rich finger" is synonymous

with the usual O. Fris. and A. S. term, viz. *goldfinger*, preserved in N. H. G., along with the more common *ringfinger*, O. N. *daugfng*. The origin of one of the names of the goldfinger in M. D., viz. *hertvinger*, is unknown to me; I guess that it is a dial. pronunciation of *hort-vinger*, literally "hoard-finger," i. e. goldfinger.

§ 163. The little finger is called *mineclin*, a substantive in the form of a diminutive, exactly like O. S. *nessiklin*, a small worm, from *nesso*, a worm (Heyne, Kl. D. 91). *Mine* is coordinate with Goth. *mins*, A. S. and D. *min*, smaller, very small. The final *o* in *mineclin* is a phonetical addition. The readings in 7-10 are hardly correct; *mene* for *mine* is scarcely better Frankish than *menimus*, as 9 writes, is Latin; both were altered under the influence of the Romanic pronunciation of the scribe.

§ 164. *Chalde*, *chalda* in 10 answers to "teneat"; *childe* in 6, if correct, to "tenuerit." In other words *chalde*, *chalda* is the 3rd pers. sing. pres. subj. of *haldan*, tenere, = A. S. *healde*, O. S. *halde*, *halda*; *childe* would be O. S. *heldi*, M. D. *hilde*, *hiede*. The *u* in *chulde*, *chulda* causes some trouble; to change it into *a* would not be safe, notwithstanding *a* and *u* are regularly confused. It is just possible that *chulde* is a less accurate spelling for *cholde*, and that the more ancient *ald* had already begun to pass into *old*. This much is certain that *old* in its turn had become obsolete in the standard M. D. before A. D. 1200.

China, *clina* is an altered *thēna* or *tēna*, "of the toes," from *t(h)*, A. S. *tāh*, *tā*, O. N. *tā*, O. H. G. *veha*, D. *tee* and *teen*. *Chamina* is the accus. of *chamin*, the laming, hurting; *sictae* (read *sichte*), *sichte* the same case of *sicht*, complete mutilation. *Chalde tēna chamina*, literally translated, would be: "(sic ut) teneat digitorum pedis debilitatem"; *chalde tēna sichte*, "teneat digitorum pedis mutilationem." The Malb. *chāna chlora* (in note to § 11 of Cod. 10) is an anticipation of § 14.

§ 165. *Luchauina* in 7, *licausina* in 9, *liahaauina* in 8, *inhabina* in 6, *liclamina* in 10, is a compound the latter part of which is *hāvina* = *hāvina*, the nom. action. of *hāvian*, O. S. *hāvian*, in the partic. *gihdviā*, mancus, Gl. Prud. 166; *arens* (manus) 592; *gihōvidlico*, mancum 608. The verb is derived from the adjective O. S. *hāf*, *hāb*, crippled, Goth. *hanfs*, κωλλός, O. H. G. *hamf*. On comparing the various readings we arrive at the conclusion that *liaha* is a mistake for *liacht*; *luc* for *luct*, i. e. *lucht*; *lic* for *licht*, i. e. *licht*; all well-known developments of Goth. *liuha*, light (here eyelight, eye); O. S. *lioht*, *leoh*, *liacht*; O. H. G. *lioht*, *leoh*, *lieht*, *liht*; O. Fris. *liacht*, *licht*, *ljucht*; M. D. *lucht*, *licht*. The approximately correct reading of the term denoting "oculi debilitatio" will be *lucthāvina*, *lichthāvina*, *liachtāvina*, *liuct-* (or *luct*) *hāvina*, *lichthāvina*. Cf. also § 169 below.

§ 166. *Frasito* in 6, *frasitto* in 10 means *fraslito*, *fraslitto*, from *fraslitan*, O. S. *farslitan*, O. H. G. *farslitan*, *farslitan*, abscindere, discindere; *fra* shows the old Goth. form. The gender, case, and formation of the word are not clear, though it may be supposed that *fraslitto* is the more accurate spelling, and the genit. or dat. of a femin. *fraslitta*, contracted from *fraslititha*; cf. O. H. G. *sislitida*, discidium (Graff, Spr. VI, 819).

§ 167. As gloss to "auriculum excusserit," we find *chunnicleura* in 10, to which we must add the erratic *chānachlora* of § 11; 6 has *chanodeora*; 7, 9 *funnechleura*; 8 *funedeura* (or *cleura*). The latter part of this compound is meant to be *cleofa*, *cleufa* (awkwardly spelt *chleufa*), the cleaving, which is a femin. subst. belonging to the verb *cleofan*, *cleufan*, A. S. *cleofan*, O. N. *kljūfa*, O. S. *kliōfan*, D. *kliieven*, to cleave. The corresponding term in O. Fris.

(1) *Thro* instead of *thero* occurs also in Heliand, Cot. 84, 11.

is *ärkleve*, or *-klève*; dialect. *ärcljuwene* (s. Richth. Gloss. i. v. *ärklef*). The restoration of the corrupt *chunni* is doubtful; I hesitate between *chlunni* and *chliumo*, *chliume*, the former = A. S. *hlyn*, *hlin*, sound; the latter = Goth. *hliuma*, the hearing, ear. Since O. S. *hlust* most distinctly signifies not only the ear in Heliland 148, 24, but clearly also the listening, attention, 119, 19, there is not a single reason why *hlunni* should be limited to the one meaning it has in A. S.; cf. Skr. *śrawas*, ear; sound; fame. Our MSS. strongly point to the latter alternative, and I would, therefore, prefer *chlunni-* (*chlunne*) *cleofa* (*cleufā*). The corrupted *chano* in 6, *chāna* in 10, yield after correction *chlunno*, *chlunnu*; in other words, the original stem of the word was *hlunjus*, formed like its synonym Goth. *drunfus*, a noise, D. *drunn*.

§ 168. For *alchacio* in 7 read *althagio* or *althachio*; for *halachacio* in 9 *alathagio* without the cockney *h*; *alcheio* in 8 stands for *althe(h)io*. This Malb., be it one word and a substantive or adjective, or two words and one of them a verb, contains at any rate *al*, *ala*, all. *Thagio*, *thachio*, *theio*, may be a regular 3rd pers. sing. pres. subj. of *thagoian*, *thagian*, etc., a verb of the *ai* class, Goth. *þahan*, O. S. *thagian*, O. N. *þegja*, O. H. G. *dagēn*, tacere. On the other hand it must be admitted that *althagia*, genit. or dat. *-gio*, may as well be a substantive, materially the same as O. N. *þögn*, silence. We may go further and affirm that if *ala* in 8 be correct—and there is no sufficient reason to doubt it—the compound, and consequently no verbal form, is intended, as *ala* is exclusively used in composition, differently from the adverbs with double *l*. A similar passage in the Fris. LL. 87, 1: “Jef thet âge is *elle blind*, hundred skillinga”, decides nothing; yet it shows that the use of an adjective, be it a compound or otherwise, would be admissible. I do not think, however, that such an adjective, let us say *althagul*, is concealed in *alchaltua* of 10. *Alchaltua* (read *alchaltia*) in 10, and *achalteia* (read *alchaltia*) in 6, are substantives derived from an adjective *alhalt*, i. e. wholly halting (in speech); cf. A. S. *healt*, O. H. G. *hals*, halt. That *halt* is also applied to a defect in speech appears from O. N. *haltr* at *máli* and *mdhaltr*; s. Oxf. Dict. i. v. *haltr*.

§ 169. *Laclabina* in § 17 of 6, etc., is an erroneous repetition of the Malb. in § 13 of the same cod., and as if to make up for the omission of the required initial there, the cod. puts a wrong *l* where it is not wanted. It is difficult to see what the original term for “dentem excusserit” can have been, obscured as it is by scribes who everywhere and at all times are apt to overlook minor differences between words they do not understand. There must have been a certain similarity between the terms denoting “excussio oculi” and “excussio dentis;” otherwise the temptation of repeating what preceded would not have overpowered the copyists of at least two of the principal codices. It is easy to guess *kani-* or *tuschabina* (*havina*), but it remains a mere guess.

§ 170. *Gasferit* in 2 is another example of scribes having a predilection for uniformity. We have seen in Tit. XVII what *gasfrit* means; it can never have expressed castration, though *ferit* certainly is a vicarious form of *frit* (i. e. *frith*), hurt, scathing. That *ferit* is really right is proved by *dardi* of the other MSS., for we know from Tit. XXIV that the two words are synonymous. There can, consequently, be no question of identifying *ferit* with A. S. *fjran*, O. H. G. *fiurian*, *füren*, apart from the difficulty of reconciling the *e* in *ferit* with the *iu* or its Umlaut. By a slight change we get the word we want, namely, *gart-ferit*, “the hurting of the virga”, as *gard* is the common Teutonic word to express this idea. The decisive proof that the Franks used the same word is

afforded by the Malb. *alacharde* (= *garde*) in § 18 of 10, i. e. the whole *virga*, or, as the text puts it: “(virgulam) ad integrum”; for *tharde* in the corresponding § of 6 read *charde*. Cf. A. S. *geard*, O. H. G. *garda*, *garde* (¹), *gardea*, D. *garde*, E. yard. *Ala*, according to the interpretation of the translators, seems to be an adverb; hence their “ad integrum.” One would rather expect *alla*, integrum, or even, if an adverb, *alla* = O. Fris. *elle*, omnino, wholly.

Dardi, *darde*, needs no further comment. *Uuiro*, *uuiro*, and mutilated *uui* must be synonymous with *garde*. Although the word does not occur, as far as I know, in the sense of “virga,” yet I consider it to be genuine, and not differing etymologically from *wird*, A. S. *wir*, Skr. *wēni*, etc. (cf. Notes on Tit. XXIV). Not to speak of A. S. *wir* or *wir*, which the dictionaries explain as “ramus” (cf. *wirtreo*, myrtus, Etm. Lex. 91), I would point out that Skr. *wēni* is manifestly connected with *wēnu*, a rod, reed, bamboo, flute, and at the same time with *wetasa*, a reed, ratan, Lat. *vitis*, etc. Now *waitasa*, another form of *wetasa*, is used in Rgweda 10, 95, 5 in the sense which *garde*, *charde* has in the Malberg.

XXX.

§ 171. *Quin* is in all probability the D. *kween*, Geldrian *kwen*, a barren cow; a hermaphrodite; in M. D. *kwene* (*quene*) is moreover used in the sense of the corresponding E. *quean* (cf. Kil. i. v.). *The* in 9, i. e. thee, may be explained by reference to the construction with the accusative in exclamations, such as *me miserum!* and the like; the accusative is usual in D. also, e. g. *jou schelm!* In Skr. the accus. is the most common construction after *dhik*, fie! shame! *dhik twām*, shame on thee! If this explanation be right, *thac* in 6 can only be an error for *thae* = *the*, or *thac* = *thec*, A. S. *þec*, te, whereas *two* (in 10) may have been intended for *tū*, i. e. *thū*, thou, which, when an enclitic, usually loses the aspirate. The only difficulty is the place of the pronoun after *quin*, for which I am not able to adduce a sure example.

§ 172. *Extrabo* in 10 is a quasi French form of *strabo*, which ought to be *scrabo*. Another manner of Frenchifying is seen in *israbo* of 7 in § 2, which has given rise to the cockney *h* in *hisrabo* in 9. *Scrabo*, *schrabo* is certainly allied to O. N. *skrafra*, a coward, and, with the exception of the gender, perhaps identical with it, as the O. N. word is a grammatical, though not a logical, femin. and *scrabo* can hardly be otherwise than a weak mascul., about which more hereafter. Besides O. N. *skrafra*, there are many other words of abuse which stand in more or less close relationship, having this in common with the Frank. terms in the Malb., that their signification is very indistinct, except so far as they are decidedly terms of abuse. Nearest to *scrabo* and *skrafra* stand O. N. *skraffinnr*, *skraffinnr*, a chatterer; *skrafari*, a nickname; M. D. *schrobber*, homo vilis; in N. D. a scoundrel; M. D. *schraeffeler*, cerdo, lucrío. In *austrapo* of 10 we may safely regard *strapo* as a misread *scrapo*, whatever *au* may be. This form with *p* has its counterpart in O. N. *skrapr*, a tattler. Somehow there must be a connexion between all these forms and those of the verbs to *scrape*, to *scrabble*, to *scraffle*, D. *schrappen*, *schrabben*, M. D. *schraven*. Allied are D. *krabben*, O. N. *krabba*, *krafra*, to scratch. Therefore I think that *scrapo* and *scrabo* were used also

(¹) Both in Isidorus; Prof. Weinhold proposes to read *gardea*, 5, 25.

in the sense of *E. craven*. In a more remote degree of relationship to the various forms mentioned stand *E. scrat*, *A. S. scritta*, a hermaphrodite; *O. N. skratti*, a word of abuse, a variety of *kratti* (cf. *Oxf. Dict. i. vv.*); cf. *E. to scrat* and *to scratch*, not to forget *Old Scratch*. The latter leads us to *O. H. G. scrae* and *scrato*, a monster, a devil. *M. H. G. schruwas*, wood imp (Kudrun, 112), stands, so to say, between *scrat* and *scrafo*, or it may be a mixture of both. The decisive proof that *skrat* (*skratto*) and *scrafo* are identified, be it by popular etymology or otherwise, is afforded by the fact that *O. N. skraf-karl* and *skratia-karl* are alternating (see *Oxf. Dict. i. v.*).

It seems strange at first sight that the mascul. *scrabo* in the Malb. is equally applied to a female, to a "meretrix." This peculiarity also is strikingly illustrated by *O. N.*, for the grammatical mascul. *skratti*, a goblin, monster, may be applied to women; hence *kvenn-skratti*, a hag, fury (see *Oxf. Dict. i. v.*).

The *O. N. kvenn-skratti* leads us back to *quin*, *D. kween*, etc. We have seen that all those terms of abuse are phonetically allied to verbs denoting to chatter, tattle. Now *M. D. quene*, besides its other meanings, also possesses that of "mulier vana, garrula, loquax." Thus we get the strong conviction, even where we are not able to lay bare all the variously coloured threads of the texture, that there is an intimate connexion between the familiar nicknames or abusive terms in use among the Franks and those of their Teutonic brethren (¹).

Solistrabo in 7, *solestrabo* or *solertrabo* in 9, is a dubious reading and cannot be tested by any other authority. For *strabo* we may read *scrabo*, and as to *soli*, *sole*, this recalls *A. S.* and *O. H. G. sol*, *volutabrum*; cf. *O. N. sôlna*, to be begrimed; *Goth. bisaulnan*, *μάλνεσθαι*; *bisauljan*, *μάλνεω*; *bisaulneins*, *μολνομύς*. This agrees pretty well with *μαρός*, or *E. black devil* or *blackguard*, and similar words. The notion that blackness is the colour of devils and of sin, moral depravity, is deeply rooted in the Aryan mind and language.

XXXI.

§ 173. The erroneous *lacina* which, with few exceptions, is common to all the MSS., is a trifle in comparison with the much graver mistakes we meet with from time to time. In the first place there can be no doubt that the Malb. in § 2 of 6 and 10 is either misplaced or corrupt. Fortunately we know from Tit. XXII the meaning of *urbis* (*orbis*) *uia latina*, and are thus enabled to assert the correctness of the Malb. in § 3 of 6, and § 4 of 10. The cause of the mistake in § 2 is the same clerical partiality to uniformity which we alluded to in the Notes on Tit. XXIX. It is not so easy, however, to decide whether *urbis*, *orbis*, be a mere repetition of *urbis* in the next § or a corruption of another word, let us say *uuisbis*, i. e. *wibis*, "a female's."

The corresponding Malb. in 1 and 2 *machina*, *mallacina*, affords no clue. Were we to place implicit confidence in the reading of 7-9, then we should not hesitate to adopt the same for 1 and 2, because graphically *ma* and *uia* can scarcely be distinguished from each other. But as the case stands, we may not do more than assert that the Malb. in 1 and 2 is either corrupt or misplaced.

There is, indeed, one way of saving both *mallatina* and *urbis uialatina*, but at the sacrifice of the Latin text. *Mal* and *werf* are

synonymous (see Tit. XXIX and cf. Grimm, R. A. 747); hence the Malb. in 2, and we may add in 1, amounts materially to the same thing as that in 6 and 10. It does not appear which of the various shades of meaning of *mal* and *werf* would suit our case. *Mallatina*, however, must most naturally mean "the obstructing of the public meetingplace." Such an offence fully deserves to be punished by thrice the amount of the fine for a common *uialatina*, whereas it is rather difficult to understand why a person who obstructed the road to a lady should be mulcted so much more heavily than one who does the same to a gentleman. I think it necessary to point out that there is not a shadow of a word for lady or woman in any of the Malbergs.

The origin of the *s* in *lasina* is not clear. The *s* may be the High-German equivalent of a Low-Frankish *t*; it is at any rate due to inadvertence of the scribe.

XXXII.

§ 174. *Andrepus* in 10, *andreibus* in 6, *anderebus*, read *anderepus*, in 1 and 2, is the term for "vincula" or, as the heading of the Title has it: "ligamina." It is a nomin. or accus. pl., the *O. S.* form of which would be **andrépos*. That it is a plural may be gathered from the ending and the fact that *O. S. herubendi* and *O. Fris. hiribenda*, *herebende* are constantly used in that number, even where the Latin text in the Fris. LL. 96, 3 shows the singular "vinculum exercitus"; the *Lex Salica*, slavishly following the original, retains the plural. To *and*, *ande* (*Goth. and*, *anda*), answers *A. S. ðð* in *ððfastan*, *infigere*, *Satan* 445; *ððclifan*, *adhaerere*, *Crist* 1267; *ððberan*, *afferre*, *Beow.* 579. Less clear is *obrépus* in 10; we may as well compare *Lat. obligare* as *Skr. upabadhndti*, to fetter; it is not impossible even that *obrépus* is intended.

The *ei* in 6 is a dialectic variety of *ee*, and conformable to the habit of the codex; the *ph* is frequent in 6 where the others generally have a single *p*. It is an indication, though not a conclusive one, that the pronunciation of the scribe approached the High or rather Middle-Frankish idiom. It must at any rate be regarded as a peculiarity of the scribe of 6 or his immediate predecessors, because 10, which has sprung from the same fountainhead as 6 and is younger at the same time, adheres to the Low-Frankish *p*. The *b* in 1 and 2 is due to the prevailing way of pronouncing the semi-Latin or Oldest French, whatever we wish to call it. Such a *b*, which is rendered highly probable by the varieties *scrofa*, *scroba*, *scrova*, had already received the pronunciation of the French *v*; just as the *b* of *scabinus*, a corrupted form of *scapin*, may have been sounded like the *v* in *échevin*. It is just possible that the *ph* in such cases is but a clumsy reproduction of the *v* sound, frequently written *b*. Instead of removing this *b* where the Frank words required a *p*, the scribe, who was in the habit of spelling *ph* for the genuine Frank. *b = v*, may have changed every *b* in the middle of words into *ph*. I confess that I should prefer explaining the *ph* of 6 by the High-German tendency of the scribe, both of 6 and of 9. That in the latter cod. the *ph*, whatever it may represent, is not original, appears from the closely allied codd. 7 and 8, the double *p* of which is a piece of bad spelling of no consequence.

§ 175. *Mitho forasta* in 6, *mitho fosastadiuo* in 10 is a mistaken *wicho forasta* (or: *forastal*), *wicho forastadino*. *Wicho* is the instrum. case of *wich*, *O. S. wig*, *Frank. of Gl. L.* in dat. c. *wige*, *wle*, *A. S. wig*, *wigg*, *O. Fris. wick*, dat. c. *wige*, *wiche*, fight. *Forastan*, *forastandan*, *A. S. forstandan*, *O. Fris. vrstonda*, means

(¹) An indirect proof of the same term expressing "meretrix" and "stria" is afforded by *Recapitulatio Leg. Sal.*, 25: "Si quis mulierem striam vel meretricem clamaverit."

"to defend, protect, secure against"; e. g. Andreas 1145: "Hine God forstôð hæðenum folce"; Ine's LL. 62: "Gif hine forð nelle forstandan," in Latin: "Si ei praesesse nolit" (Schmid, Ges., p. 50). Where protection is given against the legal authorities, *forstandan* implies unwillingness to deliver up a culprit; thus we find it in Aethelst. LL. II, 1, 4: "And gif hine hwá forstande, forgilde hine be his were," in Latin: "Et si quis obstat, persolvat se were sua." This agrees exactly with the Fris. LL. 116, 3: "Therefter hwásane (i. e. the criminal pauper) hovi jeftha hûse jeftha êniga monne vrstonde, hundred merk thâ lioden tó fretha," i. e. "Thereafter who-soever gives him shelter or lodging or is unwilling to deliver him up, a hundred marks to the people for a satisfaction (*freithus*)." The O. N. term *standa fyrir* is, in point of fact, the same, e. g. Grág. II, 12: "Of þat er maðr stendr fyrir weganda," i. e. "De eo si quis homicidam protexerit"; see the whole chapter l. c. and cf. p. 115; the corresponding substantive is *fyrirstaða*, propugnatio, pp. 12 and 115 (misunderstood and with imperfect reference in Oxf. Dict.). A third shade of meaning, viz. to resist, obstruct, shows itself in the Fris. LL. 43, 5: "Thet him sîn fland thene wie vrstôde mith wîge and mith wêpne," i. e. "That his enemy obstructs his way with fight and with weapons"; so too O. N. *standa fyrir*, Grág. II, 92. To it belongs A. S. *foresteall*, *forstall*, defined as "coactio vel obsistentia in via regia" (cf. Schmid, Gloss. i. v. *forsteall*). *Forastâ* is either a 3rd pers. sing. pres. subj. of *forastân* = *forstandan*, or else an error for *forastal*. *Forastadino* is a genit. or dat. c. of *forastadin*, formed like O. H. G. *irstandin*, *umbestandin*, *widarstandin*, all of which have *ni* in the genit. sg. (Graff, Spr. VI, 608). As to the absence of the nasal in the radical syllable, cf. O. N. *fyrirstaba*.

The crime stated in the § is the act of a man who violently and with force of arms saves another from the justice of the grafo. Hence the heaviness of the penalty, which would be out of proportion if the offence consisted in bringing somebody fettered into the presence of the grafo. It is only 6 which has the reading "ad graphione," but this proves nothing except that the common pronunciation of *ad* was *a*, as it has continued to be ever since in French; hence the confusion between *a* and *ad*.

XXXIII.

§ 176. A deer "signum habens" is termed *trouisido* in 2, in 6 *trouisido*, in 7 *treuuidio*, etc. Cod. 10 has a variant *throwuido* with an initial *th*; so too *throwidioso* in 1. Both initials are equally admissible as well here as in some other cases where they appear. Whatever may be the true explanation of this phonetical peculiarity, it is impossible for us to keep the two forms separate; cf. Notes on Tit. VI.

In a highly interesting passage of the Preface to Merkel's edition (p. xxvi., sq.) Grimm pointed out the radical identity of the terms in this Title and the *triuutis*, *treudis* in L. Rip. 42 and Alam. 101. He also hinted at the connexion between the words mentioned and O. H. G. *truh*, al. *thruh*, *druh*, compes, pedica; *fuosdruh*, pedica; *halsdruch*, бага, boia, to which we may add the O. S. *halsthru(h)* in Gl. Prud. 190 and 419.

A further analysis of the multifarious terms is difficult, especially owing to the gender and case being unknown. *Throwuido*, *trouuidio*, *trochuuido* in 10 look like the dat. or instr. fem. of a compound consisting of *tro(h)*, *thro(h)*, *truch* = O. H. G. *truh*, *druh*, and *wida*, *widia* = A. S. *wiðe*, restis, loramentum; O. Fris. *wiðtha*, *witta*, wooden collar; cf. O. Fris. *widubên*, *wide-*, *wedebên*, A. S. *wido-*

bân (Aethelb. LL. 52), O. N. *wiðbeina*, *wiðbein*, the collar-bone. *Trochuido*, *trouuidio* accordingly must mean as much as "with a *truh* bound at the collar." That such a dative case may be used to express what otherwise a participle or adjective does, appears from O. H. G. *fuosdruhun*, *-thruhin*, rendered by "compeditus" (see Graff, Spr. V, 255).

Trouandio, i. e. *trouandio* in 10, *treuimdio*, read *treuwindio*, and *trioiubeo*, read *trioindeo*, i. e. *triowindio* in 9, are explicable on the supposition that *widia* was replaced by a synonymous *wandia* and *windia*, derivatives from *windan*, torquere; cf. O. H. G. *fahswinda* = *fahswitta*, discriminalia (Graff, Spr. I, 760 and 746), and O. N. *vinbeina* = *wiðbeina*. *Trioibio* in 7 has gone one step further in the wrong direction than *trioiubeo*, read *trioindeo*; the final *io*, however, is right.

Trouisido in 2 shows the same *tro(h)*, whereas *wisido* is apparently allied to D. *wisse*, vimen, restis (s. Kil. i. v.), Flemish *wissen*, made of wicker; Goth. *wiss*, a band, in *gawiss*, *hph*; *dis-wiss*, *hwlwris*. *Wissida*, in dative c. *wissida*, as an amplified form of *wissi*, *wissia*, is perfectly intelligible (1). The exact counterpart of O. H. G. *urstedida* in relation to Goth. *usstass*, resurrectio, would, however, be *widida* (*widitha*) = *wiss*, not *wissida*. It is possible also that *wissido* represents a partic. pass. of a verb *wissian*, to tie, attach. If so, the word cannot but be the weak masc. nomin. of *trouissid*. *Throwidioso* and *throweinso* in 1, neither of which can be right, seem a mixture of two various readings: *throwidio* and *throwisso*.

Uuisnouida in 6 is obviously wrong too, and the correction uncertain. *Wis-trowidan* would be the accus. masc. of *trowid* = O. H. G. *gedruhot*, *gedruht*, compeditus; *wistrowid* like *gefuoosdruhet* (cf. Graff, Spr. V, 255, sq.). By a slighter change we get *wiswonida(n)*, trained, accustomed to the *wiss*, the tie; *wonian* to be taken in the sense of O. S. *wenian*, *wennian*, assuefacere, O. N. *venja*, to train, tame, etc., or O. H. G. *giwonên*, adsuescere; cf. N. H. G. *gewöhnt* and O. S. *giwono*, D. *gewoon*, E. *wont*. The *a* in the ending instead of *an* may be right, because in various Frankish dialects, High, Middle, and Low, a final *n* is apt to be dropped. A weak neuter nomin. or accus. in *a* would be entirely the O. S. form; nor would a weak masc. nomin. in *a* be strange, considering the relative frequency of *a* for *o* in the Heliand.

§ 177. "Domesticum" is expressed by *chamstala* in 10, (*h*)*amestalla* in 7, (*h*)*amestella* in 9, from *cham*, *hame*, synonymous with *cheem*, and the adjective *stalli*, O. Fris. *stalle*, steady. The adjective is derived from *stall* with the suffix which has been gradually superseded by *ig*. The form is apparently a weak neuter in the nomin. or accus. case; the word for a deer, stag, may have been a neuter, say *dior*, A. S. *deor*, or even *herot*, *hirut*, for the latter, though a mascul. in A. S., O. N., and Germ., is neuter in M. D. and N. D.

§ 178. *Arwernon* is the weak accus. masc. of an adjective *arwern*, radically agreeing with O. N. *visinn* and entirely = O. H. G. *arwernan*, *irwernan*, confectus, decrepitus; whence *erwerni*, senium (see Graff, Spr. I, 944). Since A. S. *weornian*, *forwernian*, tabescere, senescere; *wêrig*, E. *weary*, *worried*, etc., belonging to the same family, are related to *awisnian*, *forwisnian*, *forwesnian*, are-scere; O. H. G. *arwesanen*, *erwesenen*, it is not surprising to meet with *haroassina* in 6. The *h* is, of course, a cockneyism and the spelling differs, but otherwise the difference is small. Yet we

(1) I cannot see any reason why O. H. G. *witade* (contracted *witfa*) as the MS. gives it, should be changed into *winde*; see Graff, Spr. I, 760.

should rather expect *arvisana* (i. e. *arvisana*) or *arvasina* than *arwassina*; as to the *a* in the radical, cf. the note on *wasbuco* in Tit. XLI. The final *a* I here decidedly take as a vicarious form of *an*, and refer to what has been remarked above regarding the dropping of final *n*. The same applies to *acwerna* in 7, 9, for which we should read *arwerna*.

XXXIV.

§ 179. *Bila* in 6 and 10 confirms the gemminess of the same term in Tit. XVI, without affording any further means of discovering its counterpart in the cognate tongues.

In § 2 of 2 and § 3 of 6 either *leodardi* or the amount of the fine is erroneous.

§ 180. In *frictebero* of 2, *ferthebero* of 10, *fertbero* of 6, *ferimbera* of 7-9, etc., we easily recognize *bero* = *bera*, a bearer, one who bears, A. S. and O. Fris. *bera*, etc. *Ferim*, for *ferin*, owing to the following labial, is Goth. *fairina*, *airia*, *μμφη*; O. S. *firina*, A. S. *fīren*, crimen, culpa; cf. O. S. *firindd*, *-werk*, *-quidi*. *Ferinbera*, literally "culpam, crimen afferens," means one who maliciously casts suspicion upon another (1).

Fricte, i. e. *frichte*, *ferthe* = *ferhte*, *ferti* for *ferhti*, is not so clear; but we might assume it to be a synonym, or nearly so, of *ferin*. Indeed, Goth. *fairina* is not only "fault, blemish, crime," but also "a reason, λόγος." Now A. S. *ferhð*, *firkð*, *frikð*, *ferð*, *ferht* (?), is well known in the sense of reason, mind, *animus*, λόγος. Not far removed is the notion of suspicion; the translators seem to have interpreted the word as if it meant "one who bears with *ferhte*," that is (bad) intention, cunning, wile, D. *list*. Hence the phrase "per malum ingenium," which practically comes to the same thing as the simple "per ingenium" in Lex Fris. Tit. II. Thus *ferht* being "ingenium," the *ferhtebero* would not unaptly be rendered by "qui per ingenium (i. e. by cunning) miserit."

Fistir in 1 is a mere corruption of *firti* = *firkti*. *Biero* is an instance of so-called breaking, such as in O. S. in *hieri*, Heliand, Cott. 162, 32; *antkiennien* Mon. 109, 23; 110, 16.

Not without interest is the corruption of *curte* into *arte* in § 4 of 3. It shows us that not only in the Malberg but also in Latin words, *cu*, by the similarity of the strokes composing it, easily loses its head and gets damaged at its tail into the bargain.

XXXV.

§ 181. *Theuleude* in 10 means "the wergild for a slave or servant woman." There is no sufficient reason to doubt the appropriateness of this Malb.; at all events it is a good word. The case is quite different with *theuleudinia*, "i. e. the lady of a slave," which is no phrase at all. The incorrectness of *theuleudinia* is as obvious as its connexion with *theladina* in 6, etc. What may have been the original reading? An idea of what the compiler of the Latin text had before him, either in his book or in his mind, is suggested by the phrase "homicidam illum domini inter se dividant." This gibberish enables us, not to understand the term, but to fix the reading adopted by the translator. We have to transpose the letters *d* and *l*, whereby we obtain *theodeulina*. Indeed, 7-9 give the letters in that order. *Dilinia*, stem *dilinia*, may be a case

(1) There is in all probability some connexion between the Malb. and the O. N. term *boru-fli* (the Oxf. Dict. writes *boru-*), "a stolen article put into an innocent man's house."

(2) Cf. Grein's Gloss. i. vv.

of *dilini* = *dilini*, a dealing, division, provided the *i* of the syllable *d* were long, which does not appear from the writing. It really seems that instead of the corrupt *deulinia*, the Malb. in the older MSS. had *deulinia*, *delinia*, for *ce* is not seldom expressed by *eo*, as we have seen in Titt. II. and III. Those scribes who were wont to spell *cu* for *eo* would naturally replace, without discrimination, any *eo*, both the correct and the spurious ones, by *cu*, and consequently write *deulina* where their source showed *deulina*, in the present case an altered *deulina*. The final result will not be affected if we suppose that the transposing of *deulina* into *leodina* had taken place before the modification of *eo* into *cu*. The *a* in *ladina* might be explained in different ways; but it is of no use to do so, because the *a* is wrong, whatever may have been the stages of corruption by which it was produced.

The Malb. in 2 will stand thus: *theolæde* (= *theoleode*); *theodeulina*, bad spelling for *theodeulina*; in 10 *theuleude*; *theudeulinia*. In 6 *theodelinia* is meant.

As to the question: "what may *theodilini* signify?" we must answer: more than one thing. Its meaning may be "the deciding the lot of, transaction about, the slave" (for O. N. *deila* and its synonym *skipta*; O. H. G. *teiljan*, etc., see Oxf. Dict. i. vv. and Graff, Spr. V, 407). But it may as well denote "the parting with the slave"; cf. O. H. G. *teilida*, *divisio* (conjugiorum); A. S. *geddl*, the parting with; *gedelan*, to part with. *Gedelan* moreover most naturally has the notion of giving up, forsaking (s. Grein's Gloss. i. v.).

The Latin text of the codd. 1-6, 10, and the Lex Em. shows the first interpretation, for what else could be elicited from the absurd "homicidam inter se dividant?" But the text of codd. 7-9 differs entirely from that of the other codd., and we have, therefore, to inquire which of the two texts is right. In my opinion the one represented by codd. 7-9, where "id est homicida(m)" means, I think, "that is to say the *thou* who has committed the murder" (must be given up). The homicidal slave should be given up by his master to the vengeance of the parents of the killed man; he has to disown, to forsake him. This we learn from the edict of King Hilperik, § 5: "Si servus hominem ingenium occiderit, dominus servi—servum ipsum det ad vindictam. Et si servum dare non potuerit, in ipso iuramento fide data donet quod nec ibi sit ubi eum sensit nec scit nec eum attingere possit: *dulgat* servum, hoc est: det licentiam parentibus (eius) qui occisus est et de ipso quod voluerint faciant."

The more probable interpretation then is that the term implies that the master of the slayer is obliged to give him up, disown him. This is called in Latinized form *dulgere*, which points to a Frankish verb *dulgan* = *duligan* = *dulian*, O. N. *dylja*, Dan. *dølge*, to conceal; to disavow. Disavowing and disowning are nearly allied notions, and are often expressed by one word; e. g. A. S. *widsacan*, negare, renunciare, abdicare, repudiare; D. *verraken* is not only E. to forsake, but also "negare, inficiari" (s. Kil. i. v.). *Dulinia*, *dolina*, in *theodulinia* (read thus in 9) and *theodelina*, is a regular derivative from *dulian*, *dolian*, *dulgan*, to forsake. In *dilinia* of 7 the *i* represents the Umlaut of *u*.

The existence of two different words, *dilinia* and *dulinia*, being established, it always remains a matter of doubt whether the *dilinia* of 7 was intended for *dilinia* or *dulinia*. As both 8 and 9 show *o* and *u* we must adopt for this family of MSS. *dulina*. The other codd. agree in having *delinia* in various disguises. Both terms must have been usual long before the period of the Lex Salica, and have equal rights. Virtually both amount to the same,

though the translators of the Lex deemed otherwise. The original statement of the Frank. law must have been such that the juxtaposition of *theoleode* and *theodeelinia*, al. *theodulinia* is explicable, which is not the case in the Latin edition. The article of the Frank. law probably ran somewhat like Ine's L. 74: "Gif þeowwealh Engliscne monnan ofslihð, þonne sceal seþe hine ðh weorþan hine tð honda hláforde oððe 60 scill. gesellan wið his feore. Gif he þonne þone ceáp nelle fore gesellan, þonne môt hine se hláford gefreogan; gelden siððan his mægias þone wer, gif he mægburg hæbbe freo. Gif he nebbe, hêden his þá gefân." The difference in the social condition of the slain can hardly have affected the obligations of the culprit's owner save in so far as the amount of the wergild is concerned; cf. our Lex itself, § 5 of this Title.

§ 182. For *leotos musdo* in 1 read *letos murdo*. The genit. *letos* (*letus* in 7-9) of *letu*, *leto* is noteworthy, as it differs from the O. S. form of mascul. stems in *u*, which is *o* or *ies*. The Malb. seems to be misplaced, and to belong to § 4, though the manner in which 6 and 10 use *theo* where the text has "litus" would suggest that *letu* and *theo* were sometimes applied promiscuously. This would not be so very strange; traces of such a carelessness—if we must call it so—are visible, e. g. in the use of *serf* in English. Besides *theo* and *letu* a third term occurs, viz. *rinc*, *renc*, O. S. and A. S. *rinc*, iuvenis, minister, of which the genit. *rincus*, *rencus* followed by *murdo*, etc., occurs in the Malb. of 2 and 7-9, where the corrected reading requires: *rencus murdo*; *rincus mordi*. As for the *e* instead of *i* it is not rare in dial. Dutch before *ng*, *nh*, e. g. M. D. West-Flemish *drenken* for *drinken* and much more frequently in the Limburg M. D.

Teomosido, *theomusido* in 6 should be *theo-mordio*, *-murdio*; in 10 we must read *theumordio*, *-mordio*. *Leciim musdo* is a corruption of *letomurdo*, be it a compound like *theumurdio*, or *leto* a genit. c. analogous to O. S. *suno*. Distinctly a gen. sg. is *letus* in *letus modi* (read *mordi*) in 7-9. The error in 2 must have arisen from *leto* being spelt *letum* by a copyist who wrote under dictation, while *letum* became afterwards *leciim* (cf. above, § 2).

§ 183. Of *claudinario* in 6, and *daudinaria* in 10, either one is corrupt—for it is evident that both cannot be correct at the same time—or both are altered. The restoration is doubtful. *Chandinaria* (in the main = D. *handnering*) would be "livelihood by the hand"; *naria* = O. H. G. *nara* or *nerl*, sustentatio, stipendium. *Chandinario*, being taken as a dative, might be rendered: "for the livelihood"; and as the fine stated in 7-9 is higher than in 6, 10 and Lex Emend., the purport of the Malb. was, perhaps, to intimate that, in addition to the fine of 1½ sol., the offender had to pay a certain sum in order to make up for the loss sustained by the owner of the slave who had been disabled from working during 40 days; or it points, perhaps, to a custom, which probably existed, of a certain charge being made for the maintenance of such a slave.

The strokes of the letters would also allow us to read *chandmario*, i. e. *-marrio*, or in two words *chand mario* (*maria*). The latter would mean: "(if) he lays lame the hand," or "mars the hand, the working by the hand"; the former "the laying lame, marring of the hand"; *marrian*, O. H. G. *marrian*, O. Fris. *merian*, impedire, tricare, O. S. *merrian*, Frank. of the Gl. L. *merran*, D. *marren*, *merren*, *meren*, tardare, etc. (s. Kil. i. v.); cf. A. S. *amyrran* in the phrase "þá he þæs eorles earm amyrrde", Byrhtn. 165.

I would prefer adopting *chandmario* because we find so to say the echo of it in the Latin "tricare opera sua," and also because

dau in 7, *dahus* in 9 represents, if I am not mistaken, *chanf*, O. H. G. *hanf*, Goth. *hamfs*, κυλλός, another form of which, viz., *háf*, we have already met with in derivatives. The proof that *hanf* may be applied to the laming of the hand is afforded by O. S. *gihðoid* (in Gl. Prud. 592) being a rendering of "arens (dextera)." Save the difference of adjective and substantive, *chanf* and *chandmaria* convey the same meaning.

For *teofriomosido*, etc., read *theohreomordio*.

XXXVII.

§ 184. *Adchramire*, etc., in the first section of this title, points to Frank. *at-*, *ant-*, *an-chramian*, which were not unlikely alternating forms. We know *chramian* already from Tit. XX in the sense of "pinching, squeezing, clutching," O. N. *hremma*. Almost the same verb as *hramian*, and only differing from it in conjugational suffix is D. *ramen* (i. e. *hramen*), to tax, estimate; to hit; to plan. Another D. word *aanslaan* combines various shades of meaning of *hramian* and *hramen* (*ai* or *o* class), viz. to seize, take possession of, confiscate; to hit; to tax; to assess; the subst. *aanslag* moreover signifies an attempt, design, plot; the same applies to Germ. *anschlagen* and *anschlag*. Wholly analogous is the term for *adchramire* in A. S. *atfôn*, *befôn*, *atbefôn*, *atfeng* (cf. Schmid, Ges. d. Angels., p. 526), and M. G. *anevâhen*, *anevanc*; the M. D. *aanvangen* also denotes "to seize" (see v. Hasselt on Kil. i. v.). It is clear that the different Latin renderings of *atfôn*, *atfeng*, *anevanc* are defective and too limited; but "intertiatio" is the worst of them all, because this part of the transaction is only required in a peculiar case as stated in our Lex. It was, no doubt, the difficulty of finding a Latin word equivalent to one of such various meanings as (*at-*, *ant-*, *an-*) *chramian* which induced the translators to retain it. In the languages nearest allied to the ancient Frankish dialects an adequate translation of *adchramire* is afforded by the word already mentioned, namely D. *aanslaan*, G. *anschlagen*. For another use of *adchramire* cf. Tit. XLVII.

The *g* in *agramire* is due to the similarity of the sounds of *ch* and *g*, as pronounced in all Low-Frankish and Westphalian dialects.

§ 185. *Solem collocare* (in the third section) with its corrupted forms *collocare*, *collegare*, *culcare*, etc., is in Tit. CVI (LXXXVI of cod. 10) called *sól[satire]*, a would-be Latin word, whence with certainty may be deduced a Frank. *sólesatian*, *sólsatian*. As usual, the compilers of the Latin text, instead of translating, i. e. rendering a certain notion by its equivalent in another tongue, have been etymologizing. *Sól*, O. N. *sól*, A. S. *sól*, Goth. *sauil*, etc., means the sun, and *satian*, to place; why should not they make "solem collocare" out of it? The answer is because such an idea is nonsensical and because *sólsatian* is no compound at all, but a denominative verb formed from a compound, namely *sólsati*, which must have denoted "a natural day"; cf. O. N. *sólsetr*, in *mêð sólsetrum*, all day long; *milli sólsetra*, from sunrise till sunset (s. Oxf. Dict. i. v.). We find quite an accurate rendering of *sólsatire* in French *ajourner*; in Dutch and German analogously *dagen*, *tagen*, to summon, and *verdagen*, *vertagen*, to adjourn. The French word, like *sólsatire*, combines the double meaning of summoning and adjourning.

§ 186. The gloss *mithio frasito* (*frasitho*, *frassitho*) in 7-9, *miho strastatido* in 6, *mittinio frastatitio*, *frastathinto* in 10 recurs afterwards as the rubric of Tit. LXVI. *Frasitto*, *frasitho* is the genit. or dat. c. of *frasitha*, *frasitta*, a contraction of *frasitha* (cf. O. H. G. *gasisida* and the like). The corresponding verb is

frasatian, -sittan or -sitan, O. Fris. *vsitta*, O. H. G. *furisissan*, A. S. *forsittan*, to neglect, contemnere (for A. S. see Schmid, Gloss. i. v.; for O. H. G. Muspilli 33: "Ni kitar parno nohhein den pan furisizzan"). In the Fris. LL. 14, 6 we find the following variations where the Latin text has "si quis hoc contempserit"; 1°, "Sawasa hir *vsitte* end des *riuchtes werne*"; 2°, "Sahuasa hir *vsitte* and *riuchtes werne*"; 3°, "Hwaeso dat *riucht uursitte*"; 4°, "Hwasa tha *kininge* werth *foriwermande* jeftha sfa *weldega boda*." By comparing these passages we learn that *vsitta* *riucht* is "contemnere legem," and *hir vsitta* "to show opposition in this matter," and moreover that *vsitta* and *foriwerma*, to oppose, in word or deed, are notions naturally passing into each other. The causative form of *frasittan*, viz. *frasatian*, has produced D. *sich versetten*, to resist; hence the subst. *verset*, resistance. Being a substantive *verset*, though belonging to the reflexive verb, shows no distinctive mark of the reflexive. Practically *frasitha* is both "contempt, neglect," and D. *verset*, resistance.

In the latter sense *frasitha* is a synonym of A. S. *forsteal*, obsistentia, O. N. *fyrirstaða*, etc.; cf. Tit. XXXII. A word belonging to the family of *frastandan* is discoverable in the Malb. of 6 and 10 though blended, it would seem, with a reading *frasattitha*, *frasattida*. The latter is the exact counterpart, except the suffix, of D. *verset*, in so far as the causative *frasattian* by itself is "opponere," whereas the subst. implies the reflexive notion; in English, it need not be said, even the verb "to oppose" is so to say a middle voice without any distinctive mark. From *frastathian*, -stadian, "to bring into opposition," might be formed, analogously to *frasattitha*, a subst. *frastathitha*, -da; cf. O. H. G. *gastatida* as to the suffix, and O. N. *fyrirstaða* as to the verb (!). A derivative from the intransitive *frastandan*, viz. *frastanditha*, al. -stathitha amounts in point of fact to the same thing; cf. O. H. G. *firstantida*, *widarstendida*, and the like.

There is little doubt that *frasitha*, -sattitha, -stathitha, and -standitha were in common use and denoted the same thing, namely: "opposition, in word or deed." It may be a matter of doubt only which term we should allot to each single Codex. For 7-9 we cannot but prefer *frasitho*; in 10 *frastathitho* must have been intended; in 6 either *frasattido* or *frastathido*.

We have now to make out the purport and the sound of the first word of the phrase in question. Suppose the term had been omitted in the Lex, how should we fill up the blank? In order to solve this problem we must take into account the recurrence of the same term in Tit. LXVI. There the delict, so styled, is committed by one who resists the legal recovery of stolen cattle; in the present chapter the culprit is the owner of cattle lost. Consequently the whole phrase can have but one meaning—opposition to the legal authority, or contempt of the legal ordinances. The first word we require would be adequately represented by the Latin *auctoritas*. The sound of the Frankish word, if we have to trust the scribes, is something like *mitia*, *mita*, *mittini(a)*, the final *o* being the sign of the genit. sing. fem. By dint of etymology, by referring to O. N. *metorð*, esteem, rank, dignity; *metnaðr*, *metnuðr*, honour, respect, rank; A. S. *meotod*, providence, fate, destiny; Goth. *mitan*, to measure; and by comparing Skr. *māna*, *pramāna*, measure and authority, I might succeed, perhaps, in making out a not very weak case, but anything approaching a grammatical proof I for one am not able to produce. And any explanation wanting a

(¹) *Frasattitha* is formed like O. H. G. *sensida*, *sesida*, and the like.

grammatical basis is not worth being discussed, still less adopted. Curiously enough *wittha*, O. H. G. *wizida*, and *wittiā*, *witiā*, Frank. of Gl. L. 1042, *witt*, O. H. G. *wisi* would be perfectly intelligible, and scarcely differ in meaning from Goth. *witoþ*, O. H. G. *wisod*, *wisod*, Frank. of the Ps. *witut*, *witut*, D. *wet*, law; for *witian* and *witōn*, A. S. *witian* and *weotian*, ordinare, constituere, cannot be kept separate. *Wittini* would show an amplified form, like O. N. *vitna*, to witness, attest; *vitni*, witness, testimony; cf. A. S. *witta* = *witscipe* = *witness*, testimonium. Calling to witness and protesting being practically the same, *wittini* would mean protest, protestation; *wittinio frasattitha*, contempt of the protest. In Tit. LXVI, where there is no question of a protest, not *mittinio*, but the other more comprehensive term occurs.

To sum up the results: either the Salic Franks, alone among all Teutons, treated a verb *metan* in the same manner as if it were synonymous with *witan*, or the scribes have replaced the Frank. *w* by *m*. Cf. Tit. CVI.

XXXVIII.

§ 187. A draught-horse is called *channasascho* in 7, *chansascho* in 9, *canasasco* in 8. *Changasto*, O. Fris. *hangst*, *hengst*, etc., is intended. As to the fluctuating meaning of *hengst* I may refer to Heyne in Grimm's D. W. i. v. *hengst*. As we do not know the context of the original, we are unable to decide whether the final *o* is the sign of the dative or of a weak mascul. in the nominative or merely additional. Another form with Umlaut is *chengisto*, in § 2 of 10. As it stands at "caballus spado" we gather that *hangust*, *hengist* in common parlance meant a horse in general, just as the O. Fris. *hangst*, *hengst* and Dan. *hest*, Swed. *häst*. In 6 the term in paragraphs 1 and 3 should be identical, viz., *changisto* with a probable variety *changosto*. A further inference from what has just been remarked is that *chanco* in 10 is a corrupted *chan(gs)to*. The monstrous *hansiam* in 2 has arisen from *hangistum*, in which *um* represents *o* according to the prevailing pronunciation of the semi-Latin of the period. For *ansacho* in 1, a codex which we know to be partial to cockneyism, read *hangastho*; *th* is a cumbersome spelling.

§ 188. The would-be Latin *waranio* is M. D. *wrene*, *admissarius*, more or less corrupted in O. H. G. *reineo*, *reinno*, etc. (s. Graff, Spr. I, 978). The word is properly an adjective, A. S. *wrene*, lascivus. The same notion of "lascivus" enters into another Frank. word for "admissarius," namely, *walderido* in 1, etc. *Rido*, probably *rlido*, is in the main M. D. *rijder*, "cuniculus admissarius;" *rijdīg sijn* "equire, coitum appetere; dicitur de equis" (Kil. i. v.). *Redo* may be *rlido*, which would agree with O. H. G. *reit* in *reit-hano*, gallus gallinaceus (Graff, Spr. I, 958). Consequently, *rido*, *redo* and *warannio* convey the same meaning "a stallion." *Walde*, *wald*, a wood, a park, is to be taken in the sense of the O. N. *völlr*, a paddock; hence *walderido* may be rendered "a stallion of the stud." In O. H. G. glossaries there is a curious translation of *stuothros*, a stud-horse, viz. "equus ferus;" this looks as if it originated from a word *walthros*, because *walt* is also "a wood." In 2 read *walderedo*; in 6 *waldrido*; in 7-9 *waldretho*; in 10 *waldrido*, -redo.

§ 189. For "waranio regis" 6 has *selcho*, 10 *setheo*, which are both corrupt. Either O. H. G. *scelo*, *schelo*, *admissarius*, is intended, or what is called in Latin *sellaris* or *sellarius* (for which cf. Ducange i. v.). In the latter alternative the true reading would be *selecho*, from *eho*, O. S. *ehu*, A. S. *coh*, *eh*, O. N. *jör*, and O. N.

seli, sili, Dan. *sele*, harness; so in a passage quoted in Oxf. Dict.: "hvert hross skal í reið skjóta fara, er seli eða saðull hefir á komit;" cf. O. H. G. *satulhros*, sellarius, equester (Graff, Spr. IV, 1180). I see no chance of reconciling it with the obscure O. H. G. *stofsu*, sonipes.

§ 190. *Hwicthe* in 10 is very puzzling. If it be a synonym of *sonistha*, one would be tempted to read *ehuissthe*, a herd of horses, formed like O. H. G. *awist*, *ewist*, *owist*, sheep pen (cf. Goth. *awistr*). That the ending *st* signifies not only a place but by amplification the herd itself, appears from *sonista*. Or should we read *wicche* = *wigche-sonistha*, i. e. "a sonista of horses" (*wiggi*, O. S. *wigg*, A. S. *wige*, O. N. *wigg*)?

§ 191. For *marthi* in 1, which has been rendered by "equa praegnans", we should read *marchi* (?), O. N. *meri*, *merr*, D. *merrie*, O. H. G. *merha*, *merhe*, a mare, though we would rather expect *maricha* or *marcha*. *Anciaca* in 2 is nothing; a feminine *hangista* is possible, but unknown. It is perhaps a misplaced *hangista*, a dative masc. Likewise misplaced is *sunnista* in § 6 of the same cod.

§ 192. *Stalachia* in 6 should be *stalachia*; likewise the Frenchified *estalathia* and other slight corruptions in 10. By comparing Tit. IX, where 6 shows *stallachia*, and 10 *stalacha* as the Malb. to "animal aut caballus aut iumentum", we obtain the result that the term, which originally was clearly an adjective, does not exclusively mean a mare, but answers pretty nearly to O. H. G. *stalfeho*, iumenta (Graff, Spr. III, 450). The difference will consist in the fem. sing. serving to signify a mare, a *iumenta*, as we here and there meet with in the *Lex*, whereas the neuter plural is the equivalent of the Latin plur. *iumenta*. The nomin. sing. fem. and nomin. plur. neut. most probably were outwardly alike, as in O. H. G. That in *stalachia*, *stallachia* the ending answers to an O. H. G. *iu* is not so strange, because the neuter pl. in O. S. ends in *a*, so that the Frank. *ia* forms the link between *iu* and *a* (?). Along with *ia*, however, *iu* or *io* must have existed in the language of the period, for the corrupted *sitabaim* in 7, *sitabahim* in 8, *sithabahun*, *sithabahim* in 9 unmistakably point to *stalahu* (?). It may be that *stalachaia* in 6, where the accusat. fem. sing. is meant, should be corrected into *stalacha*, and that *ia* must be regarded as a later addition by one who confounded it with the neuter pl. *stalachia*.

An interesting variant is hidden in Malb. *thradiligia* of 8, *trachlagia* of 7, 9 in Tit. IX. *Tr*, *thr*, is an inverted *rt*, *rth*, or what appeared to be so in the eyes of the copyist of the parent cod. of 7-9. Not *rt* but *st* was meant. The restored reading is *stadilagia*, *sthadiligia*. *Stadilag*, *stadilig* is derived from *stadil*, in the same way as *stalag*, *stallig* from *stal*. Both mean the same thing. *Stadil* is a variety of *stadal*, O. H. G. *stadal*, A. S. *staðol*, O. Fris. *stathul*, O. S. *stadal*, statio.

§ 193. For a foal cod. 1 has *marsolem*, read *marfolem*, a nomin. or accus. neut. or *marfoleme* in the dative case. It is literally D. *merrieveulen*, i. e. a filly; cf. O. H. G. *folo* and *fuli*, *fulin*, N. H. G. *folen* and *füllen*, Goth. *fula*, O. N. *foli* and *fyll*. *Naboth* in 6 is unmistakably connected with *nabohot* in 7 and 9, whereas *napondero* in 6, which seems to be a synonym of *naboth*, agrees with the Malb. *napohero* in 10. *Naboh*t (written *naboth*), *nabohot*, contains apparently the diminutive suffix *-t*, like *fichit*, *fih*t

(¹) If the adjective be a stem in *s* or *ia*, the accus. sing. fem. and nom. pl. neut. will be *stalachia*; cf. O. S. *scōnia*, Hel. 109, 20; *subtea*, 115, 22.

(²) The expansion of *sta* into *sita* is due to the Gallo-romance speaking scribes not being able to pronounce *st*; another way of avoiding the nexus is the prefixing of *s*, as in *estalathia* of 10.

(cf. Notes to Tit. II), E. *colt*, *rabbit*, etc. *Na* may be D. *na*, after, following, near; O. S. *na* in *nabur* (Heyne, Kl. D. 158), D. *nabuur*; O. H. G. *nāh* (once also *na*). At all events we must suppose that *na* was interpreted in this sense, because in the next § we find the Latin "poletrus sequens" at *na-re*. Both the radical part of the word *boh* and its relationship are unknown, though it reminds us of Westphalian *page*, a horse (cf. Grimm, G. D. S. 22), and, in sound, of M. D. *baggele*, a pig, farrow (see Kil. i. v.). *Napondero* raises even more questions. We have seen that the apocryphal *pondero*, *podero* in Tit. III does not mean "poledrus," though the copyists may have fancied so, but an animal of the bovine race, a cow. How, then, can it occur here to denote a certain kind of horse? To remove the difficulty we must suppose that there existed a comprehensive term which included any beast of burden, like A. S. *woruf*, *weoruf*, *weorf*, pecus, iumentum, asellus. Now, O. H. G. *hrind*, the very word we would have expected in Tit. II, is rendered by "bos, armentum" and "iumentum" (s. Graff, Spr. IV, 1171). This fact is apt to confirm us in our suspicion that for *pondero*, *podero*, *protero*, etc., in Tit. II we have to read *rondero*, *rodero*, *hrothero*. *Naronder(o)*, *naroder(o)*, is exactly "sequens iumentum."

§ 194. *Uuadredo*, *uuadreto*, *uuadretho* denotes, in § 4 of codd. 7-9 and the corresponding § of 10, a *puledrus*; but as we have met before with the very same word indicating a stallion, we must presume that the original reading has become obscured, either by the mistakes or by the assimilating propensities of the scribes. Thus as it stands *wadretho*, *-redo*, or rather *waldretho*, resembles very much the Low German *uelthpereth*, iumentum, mentioned by Graff, Spr. III, 347, where we may also compare *parefret*, *pherfrüt*, *pherfrid*, *pherit*, *paredrus*, *vilis equus*, *paledrus* (read *puledrus*?) cf. 346).

§ 195. *Nare* is an alteration of *mare* = *marhe*, O. H. G. *marhe*, iumenta, a mare. It ought to stand where 1 has *marthi*. The word "sequens" (*na*) probably led the revisers to remove it to its present place.

§ 196. For *asisto* in 6 (the same cod. which before showed *chanzocho* and *chansisto*) we must read *hangisto*. The variant has at least the value of proving that the *ch* was sounded in such a way as to be easily dropt in pronunciation; this can only be said of the sound of *h*, never of *ch*.

§ 197. In *andeabina* of 6, *andechobina* of 10, *habina* = *chabina* cannot be *hábina*, the laming, crippling, known from Tit. XXIX, because *ande* would, in such a case, be meaningless. Therefore *habina*, *chabina* (*havina*), with short *a*, is intended. *Andehabina* or *handehabina* means "maintenance, medical treatment, cure"; cf. Tit. XVII. The real purport of the term is, no doubt, to indicate that besides the fine an extra sum had to be paid to the owner of the disabled animal, by striking or otherwise. It is extremely unlikely that such a small sum as we find mentioned in this paragraph would have been considered an adequate indemnification to the proprietor of a stallion who had sustained a loss in his usual income by the horse having been castrated. The Malb. most probably belonged originally to § 9 and § 13 (of cod. 6) likewise, though the compilers of the text of 6-10 limited the payment to the extra sum of 1 trians for each mare, to which the corrector in 10 adds: "quod ille inire consueverat" and in *Lex Emend.* "quam continere consueverat." The absurdity of such phrases, without any limitation as to the period the stallion had been in use, sufficiently indicates that the original law contained nothing of this show of minuteness in the Latin texts.

§ 198. *Leopardi* in 1, etc., is out of place, and should stand in Tit. LXV as the fine to "si caballum decotaverit (excortaverit)." It is from such examples that we learn how the original law, nay even the oldest Latin translation, has been dislocated, split up, and mutilated.

XXXIX.

§ 199. The paraphrase: "id est per circumventionem de servitio domini sui abstraxerit" belongs to the Latin *sollicitare* which we find in § 1, and not to *plagiare*, where the Lex Emend. and 10 have it. *Plagiare*, it is unnecessary to say, means kidnapping, and not precisely seducing. The whole tenor of § 2 flatly contradicts the interpretation of the Lex Emendata. The Malb. *theolastina* (!), etc., "the seducing a slave" is plain and removes all doubt. As to *obscult* in 1, *obsculte* in 2, the root agrees with O. N. *skollr*, deceit. As to the sense, *obscult* would suit as well, because A. S. *scyccan* (whence *scucca*, the seducer, Satan) is the very word for "sollicitare." But as O. N. *skolli*, the evil one, agrees precisely in this sense with A. S. *scucca*, there is no reason to impugn the authority of the MSS. From the *t* in the ending I infer that *obscult* stands for *obsculht*, a derivative from a verb which would be formally identical with E. *to sculk*. *Ob* may be either *of* = Goth. *uf*, under, or = Goth. *af*, A. S. *of*, dial. D. *of*; neither will affect the notion of *obscult*. The translators took it for *of* = *af*, as may be gathered from *abstrahere* in the misplaced paraphrase.

§ 200. *Uiridio* (read *wiridio*) in § 2 of 10 is the O. Fris. *wird*, *werde*, judicial proof, assertion of rights (cf. the passages in Richth. Gloss. i. v. *werde*, 2). The word, along with its collateral forms, as O. Fris. *warande*, *warende*, M. D. *warande*, custodia, defensio, cautio, assertio (see Kil. i. v.), M. S. *gewere*, *werscap*, N. H. G. *gewähre*, etc., is of so wide an application in the ancient Teutonic laws that it is not easy to find a satisfactory equivalent in our modern tongues. In the present case "judicial proof" or assertion of one's rights by adducing the legal proof would be the most suitable. How this proof was to be given forms the subject of § 2 sq. in cod. 2, etc.

The readings of the other codd. are mere variations of *wiridio*, better *wirdio*. In 2 *wirthario* is intended; in 6 *wiridario*; in 7-9 *weridario*. That this term here used as "cautio, defensio, vindication of rights" is originally identical with *werdere*, *wardere*, *waarder*, arrha, arrhabo, auctoramentum, treated in Tit. VI, is proved by the fact that A. S. *werborh* (²), D. *waarborg*, means guarantee, guaranty, in combination with the other fact that M. D. *waer-geld* = *waert-geld* is "arrha, auctoramentum."

§ 201. For *mallo*, *malo* we must probably read *in mallo* (*malo*), in the public assembly, that is to say, in court. I take *o* to be the sign of the instrumental; cf. the construction *an thiu* in Heliand 99, 6, with M. D. *indien*, in eo ut, si.

§ 202. The quasi-Latin *wargare*, only found in the family of MSS. represented by 7-9, B-H, as a paraphrase of "plagiare," presupposes a Frank. *wargôn*, different from *wargian*, Goth. (*ga*)*wargjan*, etc., to doom. According to analogous derivatives, it may signify "to treat one wolf-like, rob one," as well as "to reduce one to the state of *warg*, i. e. outlaw." Since the notions of "outlaw," exile, and wretch, pass into one another, as we see from A. S. *wrecca*, *wrecca*, *wracca*, E. *wretch*, and its cognate

words, there is no reason to doubt the correctness of *wargare*, or to change it into *wracare*. That, according to Teutonic law no less than to the ancient Roman, even he who is involuntarily an *exsul* was looked upon in the light of a banished man, may still be traced in a passage in the Fris. LL. 48, where the words: "Jef thene mon Normen nimath ande hât (i. e. hât) of londe fereth werth sunder willa and mith urwald" have been rendered: "Si virum quempiam Normanni accipiunt (!) et ille in exilium vel uterlonde ductus fuerit."

§ 203. *Friofalchino* in 7; *friofalchino* (read *friofalgino*) in 8, 9; *friofaltuno* (read *friofalchono*) in 10 is the genit. or dat. c. of a fem. stem in *nia*. It is a compound of the stem *fria*, Goth. *frija* (nomin. *freis*), etc., free, and *falchinia*, *falchonia*, the nom. act. of a verb, O. H. G. *falgan*, *givalgan*, subtrahere, attrahere, usurpare. On comparing what has been remarked about this verb under Tit. X, we obtain the result that it is aptly rendered both by *plagiare* and by "per circumventionem de servitio domini sui abstrahere." It is, no doubt, owing to the Frank. word expressing both notions that the paraphrase "per circumventionem de servitio domini sui abstrahere" has been applied to *plagiare*. We have seen above that this paraphrase is misapplied where the Latin word was used, but it is true that *falchian* denotes as well "sollicitare, i. e. per circumventionem abstrahere" as "plagiare." The same ambiguity is observable in the D. word *verronselen*, to decoy, to kidnap, to barter away, to sell unlawfully. *Falchonia* belongs to a verb of the *ô*-class (cf. *rojania*); *falchinia* to one of the *ai*- or *ia*-class. The form with *a*, precisely answering to *rofanian* and the like, occurs in *falcham*, read *falchani* or *falchanu* in 10. For *falconu* in 2 read *falgono* or *falchono*.

The translation, or we might say interpretation, of *falchinio* is found in the Latin "plagiare," whereas "vendere" is intended as the equivalent of *audelfecto* in 10, *chaldefico*, *chaldeficho* in 6. In this corrupted term I see traces of a mixture of two readings, namely *handeseltho*, *chandasalitho*, and *handefilgo*, *chandefelchto*. *Handeseltho*, O. N. *handseld*, is a derivative from *handsalian*, O. N. *handselja*, al. *handsala*, tradere in manum, tradere venditione, whence *handsal* (s. Oxf. Dict.), i. e. etymologically, of course, E. *handsel*. In composition with *fra* we have the word in D. *verhanselen*, to barter away; to sell, dispose of in a clandestine or unlawful way.

In the hypothetical reading *handefilgo*, *chandefilcho*, *filgo* (*felchto*) would be a fem. subst. derived from **felhan*, tradere; cf. Goth. *filhan*, O. S. *felahan*, O. N. *fela*, etc., to which belongs O. H. G. *feili*, D. *veil*, venalis, etc. It may be supposed that the Franks possessed a word *handefelhan* or *handefalhjan*, which in meaning was wholly or nearly the same as *handsalian*.

The reviser of 6 should have corrected *fanchamo* into *falchamo*, which is sufficiently clear by itself and confirmed by *falcham* (read *falchani*) in 10. It may be that the corrector discovered in the term the word *franc*, free, a free man, M. D. *vranc*, the dative of which would be *francamo*. He might the more easily have been led to this conjecture by having seen *frio* in the other MSS. just a few lines before. The *ch* has a High-Frankish tinge, but the scribe of 6 shows more instances of the same tendency, e. g. in replacing an original *p* by *ph*. We should not lay too much stress on this trifle, for even a scribe entirely ignorant of any Frank. dialect might have been tempted to the conjecture *franchamo*, because *franc* was one

(¹) The *s* in *thelastina* of 6 points to *s* and *s* being apt to be confused in sound; cf. *Lex Zalica* in the title of cod. 3.

(²) See Schmid, Gloss. i. v.

(³) *Accipere* is a mistranslation; *nima* is "capere" not "accipere."

of the words that had passed into the Romance, and as to *ch* for *c*, it was customary to write promiscuously in Latin *charitas* and *caritas*, *pulcer* and *pulcher*, and other words of the same kind.

XLI.

§ 204. For *lebe* in 6 we must read *lede* = *leode*. The same mistake occurs in 8, where *leode* is required; how *leob* could give rise to the much graver error *leodardi* in 7 and 9 has been explained Tit. XVI.

Uuath-leudi, i. e. *wah-~~leudi~~*, in 10 is "the weregild for wetting, drowning" a person. The initial *m* in the other MSS. is the almost constant corruption of *w*. *Wacte* or *watte*, *wah* is a substantive belonging to the verb which in O. N. sounds *vōkva*, to moisten; A. S. *weccan*, part. p. p. *weah*t, used as an adjective in the sense of moist, wet, in Cadmon's Genesis, 1922: "seo eorþe was wætrum weah, lagustræamum leōht" (1), the preter. *wehte* in Beow. 2854. The form *watte*, if correct, recalls M. D. *watte*, *wette*, aquarium, lacus; synonymous with *drencke*, E. *drench*. Related to *watte* in origin and meaning are O. Fris. *wet*, *weth*, *weith*, A. S. *wæt*, E. *wet*; O. N. *vdr*, wet; *vata*, to wet, etc.

Leote in 6 is a misread *leode*; *te* and *de* are occasionally written almost alike.

For *matdaliu* in 7, *mathdaleo* in 9, we must read *watduplio*, *wathdupleo*. In this instance *wat*, *wath* means a drench, because *duplia* is the nom. action. of *duplian*, a verb with diminutive-frequentative suffix and holding the mean, so to say, between D. *dompelen*, immergere, and A. S. *dyppan*, E. *to dip*. Another verb with the synonymous diminutive-frequentative suffix *ti* (*th*) is A. S. *dopettan* (Ettm. Lex. 566). *Watduplia* means "immersio (in active sense) in aquarium," etc. The final *o* is probably the sign of the genit. or dat. case.

§ 205. The Latinized *hall-*, clumsily spelt *all-* and *call-*, and erroneously *clal-* and *coll-*, is certainly the parent of the French *hallier*. Whether it should be identified with O. N. *hallarr*, a kind of tree, or O. H. G. (*wintar*)*hallun*, labruscae, is doubtful. It rather looks like an assimilated *harl(a)* = *hasl(a)*, O. N. *hasl*, *hasla*, O. H. G. *hasal*, *hasala*, A. S. *hæsl*, *hasel*; as for the *r*, cf. *κόρυλος*, and for the sense Lex Rip. 67: "in *hasla*, hoc est in ramo, conjurare." The form *alesum*, read *haselo* (?) in § 4 of 1 tends to confirm our view of the word. Nevertheless, the form *hall* being so constantly used *par excellence* as something "covering," may be due to its being connected, really or fancifully, with *helan*, to cover.

§ 206. *Moantheuthi* in 3 is corrupted to such an extent that it is difficult to find out the original reading; not unlikely it was *wath-leudi* or *morthleudi*.

§ 207. For *mortis leodi* in 6 read *morthis leodi*, i. e. "the weregild of murder," the latter term taken in the sense of O. N. *morþ*, defined as: "en þat er morþ ef maðr leynir eða bylr hræ," i. e. "that is a *mord* if one conceals and covers the corpse" (cf. Oxf. Dict. i. v.). How closely this resembles the use of the word in our passage of the Lex Salica need not be pointed out. Not only *morth*, but other derivatives, as *murðia*, *murðr*, *murthrid*, were used by the Franks in the same sense, and the expression answering to O. N. *myrða* is rendered in semi-Latin by *in mortridam-*, *mordrem mittere*; e. g. in Septem Causas, VIII: "Si quis hominem—occiserit et in mortri-

dam mittitur.—Si quis grafionem occiserit et in mordrem miserit.—Si quis femina ingenua occisa fuerit et mordrida fuerit"; etc.

For *modoleodi* in 7, *modi-leodi* (the stroke through the *d* is uncertain) in 9, read *mordo* (al. *mordi*) *leodi*. *Mordo* and *mordi* must be taken as genitives of a feminine stem *mordia*. *Marchat*, in 3, probably means *murthrit*. The final *m* of *leodem* in § 3 of 1 is superfluous. *Matheleode*, read *wathe* (i. e. *wah*te) *leode*, in § 4 of the same cod. answers to "in aquam aut in puteum mittere" of the text, as does also *matheode*, read *wathleode* in 6, whereas *mort(h)is* (*leode*) expresses the idea conveyed by "de hallis aut de ramis cooperuerit." Hence it follows that *matte leodi* in § 4 of 2 is misplaced. In 10 we should read *wath leude* for the former case; *murthes* (scil. *leudi*) for the latter. *Morchertter* in 7, 9, *molchertter* in 8 should be *morthrethes*, scil. *leodi*. Cf. Lex Rip. 15: "celare voluerit quod dicitur *mordridus*"; and other variations in Graff, Spr. II, 855, sq.

Malchom in 7, *malcho* in 8 is obscure. As regards *truste*, *troste*, etc., cf. the next Title.

§ 208. *Walaleodi*, which occurs twice in cod. 2, is "the weregild of a *Wala(h)*," the well-known name given by Teutonic people to their Romanised neighbours; O. H. G. *walah*, *walh*, A. S. *wealh*, *weal*, D. *waal*, etc.

§ 209. *Friofalto* in 2, *friofald* in 10 is certainly connected with O. H. G. *fravali*, *fravili*, *frevili*, procox, protervus; A. S. *fræfele*; and O. H. G. *fravall*, etc., protervitas, A. S. *fræfelness*; and moreover with O. H. G. *frabald*, *frapald*, procox; *frabaldt*, *frapaldt*, temeritas. The *p* in *frapald* seems due to popular etymology; allowance being made for this change, *frabaldt* is, with respect to the suffix and the radical, nearest allied to *friofald*, *friofald(h)o*. Along with the forms which show an *l* in the suffixal part, we meet with another, viz. O. H. G. *frabari*, the counterpart of which is *frioferto* (*friofertiho*) in 1. A most interesting discussion on the N. H. G. *frevel* and its kinship is to be found in Grimm's D. Wtb. i. v. From the facts there adduced it will be understood how the Frankish word could have *frio*, apart from the intricate question of its real etymology, of which only this much may be said with confidence, that it has been obscured by every imaginable freak of popular etymology. After reviewing the changing appearances of the word in question we cannot doubt the genuineness of *fræthfalto* or perhaps *fræchfalto* in 6, though the choice between *fræth-* and *fræch-* is embarrassing, as N. H. G. *freidig*, to which *fræth* would be allied, is (like O. H. G. *freidi*, *freidag*, etc., "profugus, profanus") both "profugus" and "audax," and in the latter sense synonymous with *fræch*. Since the Frank. form of High-German *fræch* can only be *frec*, we must prefer *fræthfaltho*, supposing the spelling in 6 to be correct, which remains a matter of doubt. The O. Fris. form is *fræth*, *fret*, which, used as a substantive, in the weak declension sounds *frætha*, *freta* "a doomed man, a proscript." The *e* in the O. Fris. word is probably long, on account of O. H. G. *freideo*; if we find in Graff, III, 824, *si frevele* rendered by "pro *fredo*," it does not follow that the Latinized *fredus* must necessarily be referred to an O. H. G. form; the original may just as well have been Low-Frankish, Salic; cf. about *freidig* Grimm's D. Wtb. i. v.

The question arises whether the Malberg has been rightly interpreted by the translators of the Salic Law. We can understand that acts of wanton cruelty were occasionally committed, but the case, as stated in the Lex, would require an accidental concurrence in wickedness of two parties. The person who could perpetrate the crime which, as described in the Lex, would not only be ferocious, but entirely purposeless, certainly deserved to become a *warg*, or outlaw.

(1) I cannot adopt Grein's interpretation by *suscitare* in his Gloss. i. v. *weccan*.

In fact, the whole tenor of the Latin text gives me the impression that the term *friofertho*, *friofoald*, and perhaps *frethfaltho*, in linguistic respects, simply means "wantonness," and further that *friofoald* originally contained the notion not only of lust, but also of petulance, just as Goth. *friks*, D. *vrek* means "greedy," whereas A. S. *frecc*, O. N. *frekr*, O. H. G. *frech*, etc., means both "greedy" and "cruel, petulant."

§ 210. *Uuasbugo* in 6, *uuasbuco* in 7, etc., is a compound, the latter part of which is, apparently, *buc*, M. D. *buuk*, *buik*, "truncus corporis," like O. N. *búkr* (?). The ending is that of an instrument. c. governed by some preposition, say *an*, *in*, or even *th*, in the sense of "towards." That "trunk" is meant is clear from the Latin "homo sine manibus et sine pedibus." In *was* the interpreters seem to have seen some word connected with O. H. G. *awesiri*, a carcass; cf. Graff, Spr. I, 522 and 1077, where we find the quotation: "iro irslagenin awesirin, occisa cadavera fresent vulpes et lupi." Still nearer in sound stands M. H. G. *awasel*, which along with the variations *awesel*, *abasel*, *anwasel*, *awisen*, etc., denotes a carcass, the body of a dead animal; the adj. *awesel* is "miserable, poorly"; O. N. *vesall*, wretched; *veskingr*, a poor soul. An offshoot from the same stem is O. N. *was*, misery, toil; cf. *wás*, toil. Remembering that we have met with an *a* in *arwassin* (Tit. XXXIII) as a variation of *e* in *arwernon*, we are tempted to derive *was* or *wás* and *arwesian*, etc., from the same source. By doing so we shall understand how the interpreters of the law could see in *wasbuc* "a withered trunk" or "a bare trunk," for O. N. *vesall* often means "destitute." Whether the interpretation is right cannot now be ascertained. A certain amount of scepticism in such matters does no harm; until an analogous example is adduced from other Teutonic laws, it will be safest to assume that the whole paragraph in the Lex is the result of etymology. My suspicion is all the stronger because in the Frisian Laws we repeatedly find the word *wase*, A. S. and M. D. *wase*, dirt, mud, mire (cf. O. N. *veisa*, a pool, cess-pool), used in connexion with such delicts as are treated of in this Title of the Lex Salica. Thus Fris. LL. 95, immediately after the *waspuldþene*, i. e. the *wahte* of the Franks, we read: "Hwasa othere werþth an wetir and an wasa"; at *fiuswerþ* (442), a crime of the same kind as that specified in § 9 of cod. 1: "thet is en riucht fiuswerþ, thet hi weth and wasich sic." In combination with *waspeldþene* the Fris. Law contains provisions against the crime called *soldeþe*, defined to be "violenta percussio prostrati ad terram postquam per se resurgere non potest" (p. 94). That the *soldeþe* is very often deadly appears from pp. 160 and 222: "Huersá ma en soldéde deth, aldermithe dethma thene hághesta dádsulma." Now, *sol* is synonymous with *wase* and it would be far from impossible that *wasbuc* was properly a term denoting the same as *soldeþe*, i. e. "violenta percussio prostrati ad terram."

The Malb. relating to the taking down of corpses from the galls will be discussed at Tit. LXVII.

§ 211. The readings *aliófedo* in 1, *callissolio* in 6, *challis obduplio* in 8, *callis obduplio* in 9, *chaldis obduplo* in 7, *chalip sub duplio* in 10, may be restored by an almost mechanical process—the safest method because the least dependent upon preconceived notions—as follows: *hali-ófedo* in 1, *challis-obduplio* in 8 and 9, *chaldis-obduplio* in 7, *challis-ubduplio* in 10, *challis-solio* in 6. *Obduplia*, gen. or dat. -io, means "submersio," from *obduplian*, D. *onderdom-*

pelen, to submerge; *ob*, *ub*, is Goth. *uf*, under; for *duplian*, see above § 204. *Ubdupio* in 10 is unobjectionable, supported as it is by A. S. *dyppan*, the Frank. equivalent of which must be *dupian*, *duppian*. *Ofedo* stands for *ofdo*; *do* is radically the same word as in *sélan do* (?); *ofdo* cannot differ much in meaning from Skr. *nidhwanam*, from *nidhú*, to throw down. An amplified form of *dké* is D. *duiken*, to dive; O. H. G. *intáhan*, innatare; *tuchil*, mergus, mergulus. The synonymy of *dkk-*, *dúf-* and *dumpf-*, *dup-* is strikingly illustrated by the fact that the bitter is called *roerdomp* in D., *rohrdommel* in N. H. G., but *horotuchil* as well as *horotumbil*, *-subil* in O. H. G. *Solia* is the nom. act. of *sulian*, O. S. *sulian*, volutare, Heliant 52, 8, the same word as A. S. *sylian*, to soil, of course, but in the passage of the Heliant it should be rendered by *volutare*, as appears from the context: "hwand siu it an horu spurmat, suliad an sande." Even more distinctly in the sense of throwing down on the soil we find O. Fris. *silenge* (for *sylinge*) in *gerssilenge*, which differs little from *horwerp* (?); cf. also *sullenge* and *soldeþe*, Richth. Gloss. i. vv. In short, *sulian* not only means to throw with soil, mud, but also to throw on the soil, into the mud. The word is entirely analogous to D. *smijten*, "to fling down," "to soil," "to smite," A. S. *smitan*, percutere, but *smiting*, pollutio; Goth. *bi-*, *gasmeitan*, *emxplew*, O. H. G. *smluan*, linere; *bismilian*, contaminare. That *sulian* also can have meant more particularly "to cause to slide," may be deduced from D. *sullen*, to slide.

There can be no doubt that the translators of the law have rightly caught the general meaning of *ofdo*, *obduplia*, etc., as they render it by "iactare" or "impingere." Not so clear is their interpretation of *hali*, etc. The word certainly has no reference to "puteus." From the tenor of the text in 7-10 we may gather that the interpreters hesitated, and it behoves us to see whether the cognate languages afford us a clue to the signification or significations of the term. *Hali* is, apparently, M. D. *helle*, *hel*, both "altus" and "lubricus"; as a substantive it will be "a high spot" or "a slippery spot." The fact of *challis* interchanging with *chaldis* in the Malb. warrants the conclusion that this word is a derivative from a verb which in D. sounds *hellen*, and in M. D. also *helden*, inclinare, propendere; whence *hellinge* (M. D. also *heldinge*), declivitas; navale. The forms with *id* answer to O. H. G. *halz*, clivus; *halda*, praecipitium; etc. (s. Graff, Spr. IV, 892, sqq.); A. S. *heald*, *heldan*, etc.; those with *u* stand nearest to Goth. *hallus*, *þérpa*, O. N. *hallr*, a slope, hill; *hali* agrees with O. H. G. (*ana*)*hal*, acclinis; *hala*, *hali*, clivus, crepido; *hðli*, lubricus; Icel. *hall*, slippery (?). If not wholly identical, at least closely allied to *hall*, slippery, is D. *hal*, frozen earth, and A. S. *healh*, *heal-stæn*, *hal-stæn*, crusta (s. Etm. Lex. 458). The examples adduced will be sufficient to convince us that the prevailing notion of all of them is that of something slippery, a spot where there is danger of a slip, and that *hali*, *haldis*, *hallis* is not inaptly rendered by "quodlibet praecipitium ubi periculum mortis esse possit," as the Lex Em. puts it.

§ 212. The would-be Latin *vipida* in § 3 of 10, or *wopida* (Tit. XCVIII) is a variation or corruption of the word which in O. Fris. sounds *wapul*, *wapel*, *wepel* (cf. Richth. Gloss. i. v.). It is certainly

(1) See Oxf. Dict. i. v., where it should be noticed that the reference to a word *bák* in the Heliant is a slip. No doubt it existed in O. S., but it does not occur in any O. S. document.

(2) In such O. N. phrases as *vatndauðr*, drowned in water; *sjúndauðr*, drowned at sea; *sjúndauði*, death at sea, it would be difficult to make out which notion, that of dying or drowning, is uppermost in the mind of the speaker.

(3) Whether *gers* in *gerssilenge* is "grass," is an open question. I think it answers to D. *garze*, *gers*, allusion.

(4) The long *d* is an Icelandicism, as appears from Swed. *halba*, *halkig*.

not accidental that *vipida* and *uopida* do not occur except where the Lex treats of a crime which is akin to the *wapeldāpene* in the Frisian law.

Musthest in 10 is obviously a clerical error; *murthes* or *murthret* would suit.

As regards *pelagus*, *pelicus*, *pellagus*, etc., cf. Ducange, i. v.

§ 213. *Marina*, in *phi*-, *pio-marina* of 6 and 10, sheds as much light upon, as it receives from, Skr. *upamāraṇa*, the plunging, immersio; *upamārayati*, to plunge (see B. & R. Dict.). It is a nom. act. belonging to a supposed *marian*, standing to O. N. *marā*, to float under the surface of the water, to be water-logged, in the relation of an active or causative to a neuter verb. *Phi*, *pio*, stands, I suppose, for *si*, *sio*, i. e. O. H. G. *sio*, mare, lacus, stagnum, lacuna; the well-known word for sea in the Teutonic tongues. As to the *i*, cf. *hrjo* for *hrjo*; M. D. *sie* along with *see*; analogous is M. D. *siale*, N. D. *sial*, O. S. *siola* for *stola*. To account for the error we must assume that the scribe of 6 or one of his predecessors mistook the *s* for *f*, and being in the habit of spelling *ph* instead of *f*, changed the latter accordingly. I confess that the occurrence of *ph* in 10 is not so readily explained. Yet an instance of an error in the opposite direction, a *ph* having been mistaken for *s*, is found in *reipsum* for *reippus*, Tit. XLIV, § 7 in codd. 9 and B.

§ 214. *Agoepha* in 6 looks quite genuine. Whether the *ph* represents a simple *ph*, as is so often the case in this MS., or an *f*, must be left undecided, and it is, to a certain extent, a matter of indifference, because a discrepancy of this kind need not affect the meaning in the main; cf. O. S. *dbpian* with A. S. *dyfan*, M. D. *scop* with E. *scoff*, and similar instances. Nor is it of any consequence whether the *oe* represent *oo*, Goth *au*, or be the Umlaut of it. A Frank. *goop* would answer to A. S. *gedp*, callidus, fallax; cf. *gedplic*, subdolos (s. Grein, Gloss. i. v. *gedp*). A variation of the same root shows itself in D. *gluipen*, to sneak; *gluipsch*, treacherous, perfidious; *gluiperd*, a sneaking fellow; M. D. *gluiper*, insidiator. A verb *agoopian* would therefore be apt to convey the meaning of gulling, and betraying; cf. A. S. *ægyfe* (Psalm 106) which, in my opinion, means "ridiculous." How the notions of deriding, scolding, and denouncing, of accusing, reprimanding, are related is exemplified by A. S. *gabban*, deridere, illudere; O. N. *gabba*, to mock, make game of one, contrasted with O. Fris. *gabba*, to denounce, accuse, prosecute; cf. also E. *to chide*.

The instances adduced will suffice to warrant the conclusion that the Frank. idiom was possessed of sundry words allied to A. S. *gedp* and its kin; a further inference is that the interpreters of the law understood by *agoepa* or *agoefa* the "gulling" or "betraying, falsely denouncing one." We may remark in passing that it looks strange to find a delict of the kind mentioned in association with other crimes of a totally different character. One would rather expect in this Title some provision against strangling, stifling, and since O. N. *gaupn* means "a gripe, handful," M. H. G. *goufe*, the hollow hand, *pußillus*; *goufen*, to clutch; O. N. *geypna*, to encompass; A. S. *gedpan*, to swallow; it is by no means impossible that the Malb. properly intended something different from what the interpreters saw in it; perhaps *agoepa* or *agoefa* is the old, obsolete term for what in the Fris. law is called *sullenge*, i. e. the seizing one by the throat with such a violence that one vomits, "thettem sñ spise up etta mātē hlāpe" (Fris. LL. 340, 21).

XLII.

§ 215. The notion inherent in the Latinized Frank. *trusti*, *trosti*,

is that of something valid, firm, trusty, strengthening, comforting; cf. Goth. *trausti*, a bond, truce; O. H. G. *trōst*, auxilium, solatium; N. H. G. *trost*, D. *troost*, consolation, comfort. Its A. S. equivalent, in almost every respect, is *dugōð*, *dugub*, strength, power, valor, validity, a comfort, force and a force. It is a bond, as well as a band. The Franks themselves attached to it preeminently the notion of E. *trust*; this is evident from a passage in Marculf (Rozière, Recueil gen. des Formules, No. viii.): "Quia ille fidelis noster in manu nostra *trustem* et *fidelitatem* nobis visus est coniu-rasse, propterea decernimus ut ille in numero *antrustionorum* (read *antrustionum*) computetur." *Antrustio* is he who is in trust, more especially in the king's trust; he who is entrusted with a mission, who is in *office*, be it military or civil, temporary or standing. The Malbergs we shall have to treat of presently, show that to the Franks the *antrustio* was simply what we call in English an officer, an official man; in the case before us, a king's officer, of course. The king's service is implied, not expressed. If we speak of "civil service" we mean, of course, Her Majesty's, but the word service or office by no means involves any necessary reference to the highest authority. In order to express the notion of "royal" the Franks added "dominicus"; consequently an "antrustio dominicus" is a king's, His Majesty's, officer.

§ 216. *Bistalio*, *bestalio*, (thus we must read in 2, 8, 9), is the nomin. of a masc. subst. of the weak declension, and formed like O. S. *ambahtio*. The case agrees with the Latin "antrustio dominicus." The word is identical with O. H. G. *pistallo*, *bistello*, vicarius, and essentially the same as A. S. *steallere*, aulæ præfectus, oconomus (s. Etm. Lex. 732). As the notion of steadiness, firmness, is inherent in A. S. *steall*, standing place, and statute, just as in all words belonging to the root *sta*, it is easily understood how *stal* and *trusti* come to be the same, and are, therefore, interchangeable. Hence A. S. *gestealla* in *fyrāgestealla*, *lināgestealla*, commilito, expresses exactly the same as O. S. *gīrsteo* in *helmgīrsteo*, a soldier, warrior. A *bistalio* is a person who is in *bistali*, D. *bestel*, i. e. direction, administration, disposition; cf. D. *bestelling*, dispositio, constitutio; conductio; expeditio, apparatus bellicus (see Kil. i. v.).

Chamestalia in 10 is apparently a dative of a neuter stem in *ia*; the neuter *stali* stands to the weak masc. *statio* in the same relation as Goth. *andbahti*, ministerium, to O. S. *ambahtio*, qui habet ministerium, qui est in ministerio, minister. If the word be a neuter, it must mean "office," in which case the preposition *an*, *in* was omitted; *an chamestalia* would be analogous to "in trustee dominica." *Chame*, *cham*, as we have seen in Tit. III, is synonymous with *chēm*, a house, court, and with *hago*, *hag*, *hegme*, A. S. *haga*, *gehæg*, O. H. G. *hag*, etc. (1), and with *hof*. He who is an *chamestalia* may be called *chamestatio*, synonymous with which is the A. S. *hagostald*, *hægsteald* (cf. Grein, Gloss. i. v.), O. S. *hagustald*, *hagastald*, etc. *Chamēhabia* in 6 is simply a misread *chamestalia*. *Cham-bestaliae* in 3 seems to be a genuine variant, regarding the gender and case of which word, the same remark applies as we have made with respect to *chamestalia*.

Of *ambistalle* in 1 this much may be taken for granted that *bistalle* is an error for *bistalie*, a dative case of a neuter *bistali*. Owing to the habit of this codex of neglecting the initial *h*, we remain in uncertainty about the original reading. It may be either

(1) Up to the present day the D. *haag* (*hage*) has preserved the sense of princely residence in D.'s *Gravenhage* (*the Hague*), i. e. the Count's court.

hambistalie, which is identical with *chamestalia* in 10, or *am* (by assimilation for *an*) *bistalie*, i. e. "in office."

§ 217. *Mici* in 6, *nnici* in 10 is a misread *witi*, *uuiti*, O. S. *witi*, A. S. *witte*, O. N. *viti*, punishment, penalty, fine. *Druchte* (i. e. *druchte*), *druche*, read *druthe* (i. e. *druhte*), means a company, the *contubernium* of the Latin text; Goth. *drauhts* (stem *drauhtsi*), A. S. *dryht*, O. N. *drótt*, O. H. G. *truht*, etc. *Druchte-witi*, i. e. "contubernii poena," means what in A. S. is called *hlöðbót* in Alfr. LL. 29-31, the contents of which may serve to illustrate the jargon of the Lex Salica: "Gif mon twyhyndne mon unsynnigne mid hlöðe ofslea, gielde se þæs sleges andetta sie wer and wite, and æghwælc mon þe on þæm sibbe wære geselle 30 scill. tó hlöð-bóte. Gif hit sie syxhynde mon, ælc mon tó hlöð-bóte 60 scill. and se slaga wer and ful wite."

The aim of the quasi-correction consisting in the insertion of *li*, *le* is beyond my comprehension. Did the corrector think of *druct-heliwiti*, penalty of the company's fellows? for *heli* may be A. S. *hale*, O. N. *hair*, a man. Or did he add *heli*, *hele*, half, O. Fris. *hal*, M. D. *hel* in *helt*, the half, in order to intimate that not the *fulwiti*, *fulwite* was to be imposed on the "alii tres"? However this may be, the original term is *druchte-witi*, because this alone agrees with *hlöðbót* and with the other Malberg, *scolastrafa* (thus to read instead of the corrupted forms in 6 and 10). *Scola*, A. S. *scolu*, O. S. *scola*, M. D. *schole*, E. *shoal* is a band, a contubernium, and in so far synonymous with *drucht*, though it may have denoted more particularly a band of three persons; cf. the conjecture on the Malb. *schodo* in Tit. XIII (q. v.). *Strafa*, D. *straffe*, Germ. *strafe*, penalty, belongs to the verb D. *straffen*, O. Fris. *straffja*, Icel. *straffa* (1), N. H. G. *strafen*.

Both *druchte-witi* and *scolastrafa* may be rendered by "penalty for the whole band," and I think both must have been used promiscuously in the sense of A. S. *hlöð-bót*. If there was a conventional difference between the two terms, it cannot lie in the restriction of *scola* to a gang of three men, for the same number is mentioned in the passage where the Malb. has *druchte-witi*.

§ 218. For *alafaltheo* in 6 and 10 read *alachfartheo*; in 3 *alachfarthio*. It is difficult to see what the *m* before *alach* in 3 means. Could the original have had "III (pron. *thrioro*, trium hominum) *alachfarthio*, villae invasioni"? This much is certain that in the jargon of 6 we find some support for our conjecture; "tres villas euaserit" is nonsense, of course, but "tres villam inuaserint" would suit. Cod. 10, not inaptly, puts it in this way: "villas alienas (read villam alienam) cum tribus." The wording of 1 and 3 is wrong; there can be no question of an *alachfarthi* by one person, because this case is provided for elsewhere. The compiler of 1 probably found in his source "si quis et tres alii," or something like it; *et tres* has become with him *et res*.

XLIII.

§ 219. *Seolandi stadio*, etc., is paraphrased: "illi qui remanent unum convictum de se dare debent." This affords us the clue to restoring the original reading, which should be in 2 *scolandis stadio*; in 6 *scolandes stadio*; in 7-9 *scolanthis sthadio*; in 10 *scolandes sthadio*. *Scolandis*, -es, -nthis, is the genit. c. of the pres. part. *scoland*, *scolanth*, O. H. G. *scolant(er)*, etc., from *scolan*, Goth.

(1) It is very likely that the Icelanders borrowed their *straff* and *straffa*, but certainly not from the German as the Oxf. Dict. states it. The double *f* suffices to show that the origin of *straff* is not to be looked for in German.

skulan, to be guilty. *Stadia*, cumbrously spelt *sthadia*, is the nom. act. of *stadian* or *stadoian*, O. H. G. *statn*, *statan*, *statón*, statuere, O. N. *stéþja*, to fix, appoint, permit; cf. N. H. G. *gestatten*, to permit, allow. We may render *scolandis stadia* by "putting the culprit at one's disposal." I feel uncertain as to the case of *stadio*; it is apparently a dative, which may have been governed by some phrase like "condemned to."

Seolan doueua of 3 (for which see §§ 97, 99, 101) is wholly out of the question; it is an unfortunate conjecture for *scolandes stadio*, *stadina*, or something approaching to it.

§ 220. *Druchte lidio* in 10, along with its variations in the other texts, is, I think, the genit. plur. of *liði*, *-chliði*, i. e. a mascul. stem in *ia* derived from a word agreeing with O. N. *hið*, side, *latus*. From the same word seems to have been formed the obscure O. H. G. *lideo*, adlator (?), adulator, though with another suffix (s. Graff, Spr. II, 192). Analogous to it is Skr. *sapaksha*, belonging to the same side, party, from *paksha*, side, party.

If the explanation here attempted is right, *druchte-lidido* must have been governed by the word indicating "three"; the corresponding phrase in the Latin text will be "tres de eo contubernio," though the literal rendering would be "three of the associates in the band." The corrected readings will be: *dructihlido* in 2; *drocthledio* in 3; *dructehlidio* in 6; *droctehlidio*, *droctlidio* in 7-9; *dructelidio* in 10. The initial *h* occasionally disappears, e. g. in *leo* for *hleu* (Tit. XVI).

It is not unlikely that there was some confusion between *hlidi* and *lido*, i. e. O. N. *liði*, a follower, man; O. H. G. *lido* in *kitriuwa liton*, fideiussores (s. Graff, II, 192). I do not intend to inquire how far *hlidi* may be connected with A. S. *gehlöða*, which in Elene 113 means "an inmate, denizen"; in the compound *wil-gehlöða* (Riddle 15, 5) the same as *wilgestþ*, a boon companion. I only wish to remark that the *i* in the Malb. might be the Umlaut of *ð*, though it is not necessarily so, hence the uncertainty.

I am, moreover, bound to state that I would prefer to explain *druchtehlidido*, etc., as signifying "solidarity of the band," if I saw any means of supporting such a suggestion by instances of a similar use of a feminine *hlidia* or *gehlidia* (or *hlöðia*, *hledia*, *hlöðia*). That from *druchtehlidi*, associate, an abstract noun, femin. or neuter, may be formed in the sense of "solidarity," is scarcely doubtful; cf. the obscure O. N. *hleyti*, *hleti*, *hleti*, *leyti*, *leiti*, consanguinity, a share.

XLIV.

§ 221. *Rép*, *reip*, Goth. *raips*, A. S. *rēp*, Germ. *reif*, etc., "a rope, hoop," is a well-known Teutonic word. What it means in the Frank. law is fully illustrated by its O. N. synonym, viz. *baugr*. *Baugr*, in the first place, means a ring, armlet; secondly, to use the phrase of the Oxf. Dict., "in old times *baugr* simply means money. In the law the payment of weregild is particularly called *baugr*"; in the third place it is a round shield. From such compounds as *bauga-tal*, *bauga-maðr*, *bauga-brot* it appears that in O. N. the word was used in the singular and the plural without any marked distinction, in the same manner as our *money* and Lat. *nummi* amount to the same thing. To complete the perfect parallelism between *rēp* and *baugr* only one thing is wanting: namely, the proof that *baugr* was occasionally also applied in case of matrimonial coemption. This proof is supplied by the following passages in the A. S. poem *Gnomica* (Grein, 2, 342): "Cyning sceal mid ceápe cwéne gebicgan, bunum and beágun": and in

Versus Gnomici (Grein, 2, 347): "Ides sceal hire freond geseccan [i. e. gesêcean], þæt hi man *bedgum gebycge*."

Where *rêp* and *baugr*, *bedg* are used in the plural we may render it by money; the singular indicates at one time a dowry, at another money or a shield. The prescription in the Lex that the future husband of the widow *scutum habere debet*, as well as "tres solidos et denarium" decidedly points to the fact that *rêp*, in former times at least, must have combined the various meanings of *baugr*; the shield is one of the symbols of the idea *rêp*. The singular *rêp* is a dowry, in the sense in which O. H. G. *wittemo*, A. S. *weotuma*, O. Fris. *wetma*, etc., occurs in the Lex Burg.: "Mulier quae ad secundas nuptias traditur, *wittemo* eius a prioribus parentibus mariti vindicetur" (1).

Reipus, *repus* (the *b* in *reibus*, *rebus* is not Frankish, but semi-French) in the rubric is, in my opinion, the Frank. plural. Were it otherwise, the spelling *reipusse* in the rubric of 8 would be unintelligible. The *ei* instead of *el* may be dialectic, though it occurs here in codices which elsewhere (s. Tit. XXXII) show *e*. This circumstance, combined with the fact that even cod. 6 writes in Latin *eigue* to express *aeque* (§ 2) leads us to the conclusion that the *ei* is simply a device to render the sound of *ee*, Goth. *ai*, as distinguished from *e*, Goth. *i*. In other words, the spelling with *ei* is due rather to the peculiarities of the popular Romance tongue, into which the term was received, than to any dialectic influence.

Reipus nihilsinus in 1, etc., if it be not wholly misplaced, must convey the meaning of payment of a fine to the person to whom the dowry-money, the *wittemo* is due. On analysing the Malberg we find that *lasinus* in 10 interchanges with *lisinus* in 6, *lesinus*, *lessinus*, *lensinus*, *lissinus* in the codd. of the family of 7-9, *ilsinus* in 1. We know that *lasina* in 10 is a dial. form of *loosina*, and that *lesina* in 7-9 shows the Umlaut (2) of *oo*, better spelt *æ*, or, as in French and Dutch, *eu*; this *eu* is intended by the corrupted *en* (3) in 8; *i* is another spelling for the same Umlaut. In short, *lâsinus* = *leusinus* (*lâsinus*, *lâsinus*) is A. S. *lÿsness*, *lÿsness*, solutio, redemptio. In 6 the word seems to be *alâsinus*, i. e. A. S. *alÿsness*, redemptio; in 10 it must be the same or *chalâsinus* (*galâsinus*) from *galâsian*, A. S. *gelysian*, liberari (s. Bosw. Dict. i. v.). The double *s* in *lessinus* may be correct, because in M. D. both *loosen* and *lossen* are used in the sense of "solvere"; N. D. *lossen*, to release, redeem. In O. S. cf. *lâsian*, *alâsian*, liberare in the Heland; eruere in Gl. Prud. 511; for O. H. G. see Graff, Spr. II, 274, sqq.

Hee in 6, *haec* or *haecch* in 10 and *nicho*, *nih*, etc., in the other codices are all corrupt: the word intended is *fee*, *faech* (*fech*), *vicho*, *vihu*, Frankish of the Psalms and Gl. L. *fl*, *fo*, *fu*, pecus, pecunia; O. H. G. *veho*, *faho*, *fiho*, *fihu*. *Vihulosinus*, *vicholâsinus*, *fee-alâsinus*, *fech-alâsinus* (or *fech-galâsinus*), means redemption or payment of money, of a fee, if we like; it is pretty much what is called in O. N. *fêgjalâ*, a payment, fine, Njála, III,

(1) Cf. Graff, Spr. I, 777. Graff erroneously supposes that from the *f* in the A. S. *weotuma* we should expect a *s* in H. G., for the *t* has developed out of *d* before *m* according to rule; *bodm* becomes *bottom*; *bodl*, *bottl*, etc. So too in Frisian. It is different in Saxon and Dutch, where we find *wedeme*, *wedeme*; *bodem*, etc.

(2) The Umlaut of *o* (Goth. *o*) is also represented by *e*; from two charters, A. D. 796 and 805, we learn that the father of Ludger is called *Hrôdger* (N. S. Rôdiger); and in a charter A. D. 793 *Rôdgaer* (Sloet, Oork. No. 16 and No. 14).

(3) The coincidence between this *lens* and M. D. *lenssen* (al. *lensson*) solvere (Kil. i. v.) is certainly quite accidental.

120; *feohbôt* in A. S.; e. g. Alfr. LL. 49, 7, where the Latin has "pecunialis emendatio." Cf. Alfr. LL. introd. 29: "Gif þære fæmnan fæder hie þonne sellan nelle, agife he þæt fioh æfter þæm weotuman."

Reipus, i. e. *reepus* in the Malb. is the genit. sing., the ending *us* answering to O. S. *as*, *es*; cf. *rencus*, Tit. XXXV. The whole phrase may be rendered by dowry-fine, payment in money in compensation of the dower.

XLV.

§ 222. *Uwidrisittolo* in 1, *uuedresitelo* in 2 means either refractory or refractoriness. In the former alternative it would be the weak masc. nom. of the adjective *widrisittol*, *wedresitel*, derived with the frequentative and intensive suffix *ol*, *il*, *al*, A. S. *ol*, Goth. *als*, *uls*, O. N. *ull*, M. D. and N. D. *el*, etc.; e. g. Goth. *slahals*, *weinuls*; O. H. G. *scamal*; A. S. *fretol*, *sprecol*, *sagol*, etc. (1). The adjective *widrisittol*, *wedresitel*, contumax, from the neuter verb *widrisittan*, *wedresitan*, does not materially differ from the N. H. G. *widersetlich*, refractory, from *sich widersetzen*; for the neuter verb and the reflexive form of the causative convey virtually the same idea. If *widrisittolo* were "refractoriness" or "contumacia," then it would answer to N. H. G. *widersetzung* or *widersetlichkeit*, and probably be the dative of a femin. abstract noun in *ia*, the O. H. G. equivalent of which would be *widrisizall*.

Uwidristholo, *uuidresathalo* in 6 and 10 should be *widristalo* (or *-stelo*), *widrestalo*, i. e. either resistance, A. S. *wîrsteall* (cf. O. N. *wîrstaða* and D. *wederstand*, resistance, renixus) in the dative instr. case, or an adjective coordinate with it.

It is not easy to decide whether *uuidrositelo*, *uuidrosithelo*, *uuidrosilito* in 7-9 represents *widrosittelo*, *-sittilo* or *widrostelo* (for *-statio*), because *st* has more than once been expanded into *sit* in this family of MSS.; e. g. *besitalio* for *bestalio* in Tit. XLII; *sita-bahim* for *stalahu*, in Tit. XXXVIII (XLII). The absence of any variant with the vowel *a* and the *i* in *silito* (read *sitilo*) of 8 induce me to prefer *widrosittelo*, *-sittilo*, i. e. the reading agreeing in the main with that in 1 and 2. As to the *d* for *th*, *ð* in *widro* (Goth. *wipra*), *widri*, *widre*, *wedre* cf. the spelling *wider* in the Heliland alternating with *withar*, etc.

§ 223. *Andûtheoco* in 6, *andruetheocho* in 10 will agree with the tenor of the text if we read *anduntheeto* or *anduncheeto*. *And* is to be taken in the sense of "adversely, perversely, wrongly," as in O. N. *andvitni*, contradictory testimony, such as is contrary to law; *andmarki*, a fault, flaw; *andhæli*, monstrosity, absurdity (cf. Tit. LI). *Unt* (*und*), M. D. and N. D. *ont*, is interchangeable with *ant* (*and*), and *un* also is admissible because it would answer to A. S. *on* = *and*, e. g. in *onbeðdan*, M. D. *ombieden* (*onbieden*); N. D. *onbieden*, A. S. *onhâtan*, M. D. *ontheeten*, O. H. G. *ant-*, *intheisan*. *Anduni-heeto* or *andun-cheeto*, if it be a nominative and an agent, denotes "one who unlawfully promises or invites;" but if it be an abstract noun it means "unlawful invitation," from a femin. stem *-heeta*, *heetia*. Owing to the indefinite character of *unt* (*und*) it is by no means impossible that the verb *untheetan* denoted something quite different, viz. to call away, to challenge away. The interpreters of the Law seem to have taken the Malb. in the sense of inviting.

(1) Cf. Grimm, D. G. II, 98, sqq.

XLVI.

§ 224. The Latinized *hacfamirem*, etc., shows itself in so many aspects that, with due allowance for palpable errors, we cannot but acknowledge the existence of various collateral forms of the term in Frankish. For the substantive, whence the compound verb is derived, are admissible: *fathm*, *fadm*, *fatham*, *fathom*, *fathum*, and even the very advanced form *fam*; A. S. *fæðm*, fathom, amplexus; sinus; potestas; O. H. G. *fadam*, *fadum*, thread; O. N. *fæðmr*; O. S. *fathmos*, *fadmas* (pl.), etc. The particle must have been *at-*, otherwise it is difficult to explain *hac*, *ac*, which being neither Latin nor Frankish can only be a misread *at-*. It is very likely that there existed a variation *ant* or *an*; perhaps also *a*; even *af* is not impossible, though *affatomiae* in the Lex Em. may, of course, stand for *adfathomiae*. *Atfathomian*, as well as *an-*, *ant-*, *afathmian*, by itself says nothing more than "to bring to the *fathm*"; whether the *fathm* was to be one's own or that of another is not expressed. Hence the verb may just as well signify to adopt, as to transfer, bestow, convey to another. Equally ambiguous is the O. N. term which corresponds to our word, viz. *skeyta*, which in the sense of "caring for" evidently has developed from the notion of "taking to one's own bosom, to heart"; but in the other sense in which it occurs in the laws, namely, of transferring land by donation, it has arisen from the idea of bringing into another's lap, power. At first sight it would appear that the D. term *den halm schieten* is not ambiguous, for Kilian i. v. explains it by "infestucare, confirmare et stabilire alienationem sive venditionem traditione fustis, virgae, hastae, calami aut stipulae." But, on considering the meanings of *schieten*, to shoot, it is far from certain that the original sense of *atfathmian*, *skeyta*, *den halm schieten* was so onesided as it became in later times; cf. Lex Rip. tit. 48: *adoptare* in hereditatem vel *adfathmire*; cf. also Capit. Ludov. Primi (col. 419 of the present work) X and cp. O. H. G. *gifadiman* with A. S. *fæðman*, amplexi (Grein, Gloss. i. v.). As to *skeyta*, *skeyting*, scotatio, I refer to Oxf. Dict. i. vv. and Grimm, R. A., 116; 121, sqq.

Afathomia, unless it stand for *adfathomia*, can only mean the giving up, abdication.

§ 225. *Les*, *lts*, *leisi*, *leisa*, *leis*—according to semi-Latin spelling *laisus*, *lesus*, *laesus*, *laeusus*, *laesa*, etc.—was undoubtedly synonymous with *fathm* and O. N. *skaut*, the sheet of a cloth, airt, outskirt; sheet of a sail; skirt; lap, bosom; A. S. *scædt*, D. *schoot*. It is evidently allied to O. H. G. *lesa*, ruga; in diminutive form O. Fris. *lesoka* or *ltsoka*; M. D. *leese*, orbita; *waghenleese*, O. S. *waganliasa*, Gl. Prud. 708; O. H. G. *waganleisa* (-*laise*, -*lesa*); O. H. G. *lsta*, limbus, fimbria; D. *lijst*, A. S. *lts*, etc. A connexion between Goth. *faya*, a hedge, and *fathm*, such as is hinted at in Oxf. Dict. i. v. *fæðmr*, is not improbable, and would fully explain how the tract of country going by the name of *Kinnelles* and *Kenne-mære* or *Kin-hem* in the Middle Ages (at present *Kennemer land*) was known to the Romans as a borderland inhabited by the Canninefates (i. e. Kannine-fatheis, the men of Kannine-fathos); for *mære*, A. S. *mære*, *gemære* is border, outskirt. It is from *les*, *lees* = O. N. *skaut*, *scædt*, *schoot*, *sheet* = *faya*, *fathm* that the French *lisière* is to be derived, rather than from the cognate *lts*.

The use of such comprehensive, nay ambiguous words like *fathm* and *les*, *leis*, *leisa* is certainly not accidental, but intentional. In all ancient laws, as well as in the religion and philosophy of the primitive period of mankind, the poetical element or sentiment predominates, and it is essential to poetry that

the words used should be as pregnant, as full of meaning, as possible.

§ 226. *Beod* (*beud*), in the fifth section of the present chapter, in would-be Latin *beodus*, *beudus*, is the O. S. *biod*, *bied*, A. S. *beod*, Goth. *biuds*, O. H. G. *biet*, *piot*, O. N. *bjöðr*, a table, and requires no comment.

§ 227. *Ante theoda aut thunginum*, as it stands in our next section, is a hybridic formula, a mixture of Salic and Latin. *Theod* or *theodo* is necessarily a notion of the same category as *thunginus*. There can be no question here of the well-known *theod*, *theoda*, people, because a phrase such as "before the people or (and) the thunginus" would be nugatory. *Theodo*, *theado* is either wholly identical with O. S. *thiodo*, dominus (Heliand 138, 12), or it is formed analogously to A. S. *ledd*, princeps (cf. Grein, Gloss. i. v.). In either case it is a slight variety of A. S. *þeoden*, *þiöden*, dominus, Goth. *þiudans*, etc. Words which have the character of nouns proper, like God, Lord, show in O. H. G., M. H. G., and M. D. the peculiar declension of nouns proper; thus the accus. of O. H. G. *got*, *cot* is *gotan*, *cotan*; *truhtin* has *truhtinan*. In M. D., in similar cases, the final *n* is regularly wanting; hence the accus. of *god* is *gode*, in the same manner as e. g. *Adam*, *Petrus* have *Adame*, *Petruse*. In O. S. both forms, with and without final *n*, are equally used, e. g. *Lasarus* and *Lasarusan*, and the like. The M. D. form points to a Salic *a*; and no matter whether the nominative was *theod* or *theode*, the accus. would in any case be *theoda*. This theory is confirmed by facts. In charters of the Frank. period we find that the accus. and even the genit. of proper nouns in *o* may end in *a*. A charter of A. D. 720 (1) has: "Ego Ebroinus comes, filius Oda quondam"; i. e. "the son of the late Odo." Further on *Oda* occurs as an accusative, whereas a Frankish dative pl. appears in *Meginum* (Megen); in loco *Rinharim* (at present Rinderen). For the M. H. G. the corresponding forms in *e* are given by Weinholt in his *Mittelhochdeutsche Grammatik*, § 450.

From the words "in mallo ante regem" in 1 and 6 we must conclude that the translators thought it fit to render *theod*, *theodo*, princeps, dominus, by "rex." The purport of the phrase "in mallobergo" is far from clear. Does it mean "on the malberg (law-hill), O. N. *lögberg*", or "in the malberg, i. e. in the original text of the law"? If we adopt the latter alternative, the phrase *ante theoda aut thunginum* (or *tungino*) could not be called hybridic, but corrupted. It is conceivable that one or two genuine Salic words were mistaken for Latin, on account of their accidental similarity to words in this language. If we suppose the Frank. phrase to have run in this way: *ant theoda otho* (or *and thungin*, the error of the scribes must seem a trifle in comparison with the other feats they have achieved throughout the *Lex*. *Ant* (*and*) as a preposition in the sense of "in presence of, with," is extremely rare and could for this very reason the more easily be mistaken for Latin. Yet it occurs in a strikingly similar expression in Caedmon's Genesis 13: "hæfdon gleám and dreám and heora ordfruman." *And ordfruman*, i. e. ante, apud dominum, is synonymous with *ant theoda*. *Anteuda* in 2, *anteoda* in 7 stands for *ant tenda*, the change of *th* into *t* being due to assimilation, like O. S. *ant tæ*, *antat*, for *ant that*, M. D. *ontat* for *ont dat* (properly *ont that*). The diphthong *ea* in *theada* answers to *ia* (for older *io*, *eo*) which is not uncommonly met with in O. S., O. Fris. and High-Frankish.

§ 228. *Thungin*, *tungin*. The codices are so consistent in their

(1) Sloet, Oork. No. 6.

spelling that we must assume both forms, with initial *t* and *th*, to be equally correct. If one of the two has passed into the other in consequence of etymological adaptation—which is not impossible—the change must, at any rate, have taken place long before there can be question of a separate Salic law in contradistinction to ancient Teutonic institutions in general. To make good this assertion, it will be necessary to enter into a somewhat lengthy etymological disquisition.

Thungin is substantially the same word as O. N. *þengill*, a commander; A. S. *þengel*, dominus, princeps; O. H. G. *dwengil*, exactor. The suffix *in* is a mere variation of *il*, just as, for instance, Goth. *himins*, O. N. *himinn*, compared with O. S. and O. H. G. *himil*, N. H. G. *himmel*, D. *hemel*; similarly O. H. G. *scefin*, scabinus, along with *lo-scefel*, legislator. Whether we derive *thungin* from a verb *thwingan* (weak form *thwigan*) or *thingan* (*thigan*) is, in this particular instance, of no consequence: 1° because the corresponding verbs in Skr., viz. *twafic* (*twac*), *twanakti* and *tafic* (*tac*), *tanakti*, to contract, are twin forms of one and the same root; the same applies to the amplified *twaksh* = *taksh*, to strain, join, with sundry derivatives, as *takshaka*, constrictor (a snake); constructor; a joiner; *twakshas*, strength; cf. Greek *ρότορ*; 2° because in the more limited sphere of the Teutonic tongues there are abundant proofs of *thung* not differing from *thwung*. E. g., O. H. G. *ungadungan*, unrestrained, is wholly = *ungadwungan* in *ungadunganiu kirida*, ingluvies; *cadhungani* = *gadwungan*, angor; *bidungan* (*þiuhungan*, etc.), constrictus, oppressus; cf. O. N. *þungr*, heavy (cf. Graff, Spr. V, 272, sqq.). The same is the case with A. S. *geþungen*, sober; *geþungenlice*, soberly, in “blithe drincen we geþungenlice druncennisse gastes,” rendering “laeti bibamus sobrie ebrietatem spiritus.” We meet with *geþungen* in the sense of restrained, full of restraint, e. g. in *þedwum geþungen*, Judith 129, whereas in the same sense we have O. S. *githuungan* (i. e. *githwungan*), in Heliand 10, 4 (1). For more A. S. examples I refer to Grein’s Gloss. i. v. *geþingan*, only observing that, in my opinion, the lexicographer has not been successful in his arrangement of the various meanings of *geþungen*. He has even wholly misunderstood *geþungen* in Metra 1, 7: “Hæfdan him gecynde cyningas twegen, Rædgot and Aleric, rice geþungen,” i. e. “they had their own indigenous kings, two (in number), R. and A., who governed the kingdom”; cf. O. H. G. *dwingan*, stringere, coercere, moderari, etc.; *gadwingan*, frenare, coercere, constringere, opprimere, etc. (s. Graff, Spr. V, 269, sqq.). Whether *geþungen* belongs to a verb *geþwingan* or *geþingan* is a disputable point, but, as we have remarked above, the general meaning is not affected by any doubt in this respect.

To resume, *thungin*, *þengel* is in the first place “he who constrains, by whom constraint is effected”; he is both the *coactor* and the *exactor*. Synonymous with *thungin* is O. H. G. *sculdheiso*, O. S. *scultheito*, O. Fris. *skeltita*, M. D. *schult-heet* (Latinized *scultetus*), *schoutheet* (for *schoud-heet*), praetor, praefectus praetorio, iudex quaestionis, praesidens inter iudices” (see Kil. i. v.). How closely the functions of the Frisian *skeltita* agree with those of the *thungin* appears from the numerous passages in the Frisian Laws and the summary of those functions as given by Richthofen in his Gloss. i. v. *skeltata*. Properly *scult-heeto* means in general “qui imperat debitum,” and according as “debitum” was

(1) A. S. *geþungen*, fit, perfect, developed, grave, is no less deducible from the primitive notion of straining, stretching, stringing; it is the notion underlying the ideas of contraction and extension.

understood in the wider acceptation of anything one should do, or in the narrower one of “debt,” the *sculd-heeto* was considered to be the magistrate who proclaimed and commanded (1) what was to be done, proclaimed the judgment, or who enjoined the payment of debts; cf. O. H. G. *sculdān*, condemnare, and *gasculdān*, *gesculdōn*, and Grimm, R. A. 755.

Tungin, though apparently different from *thungin* in sound, and most probably in origin too, may be regarded as meaning the same, viz. “he who constrains, coerces.” For on comparing the numerous derivatives belonging to a verb *tingan*, Skr. *danç*, we observe that *thingan*, Skr. *tañc*, and *tingan*, Skr. *danç*, convey nearly the same notion. Cf. e. g. O. H. G. *sanga* and *swanga*, A. S. *tanga*, E. *tongues*, Skr. *sandança*, etc.; O. H. G. *sangar*, mordacitas, Skr. *danshtra*, *danshtrā*, *dapana*, a tooth; A. S. *getenge*, connected, incumbent, oppressive, heavy, almost synonymous with O. H. G. *gadwungan*; A. S. *getengan*, to enjoin, attach; O. S. *þitengi*, allied (Heliand 43, 11); oppressive (141, 13); O. N. *tengja*, to join, connect; *tengsir*, bonds, affinity. These few instances will suffice to show how easily *tungin* and *thungin* could have been looked upon by the Franks themselves in the light of vicarious forms. Let me add that *tungin* is supported by the Latinized *tanganare*, clearly taken as “constringere”; further by A. S. *intinga* = *æbod*, and by O. N. *tyggi* = *tiggi*, a chieftain (2). If there is some confusion between *tingan* and *thingan*, *tungin* and *thungin*, it must date from very remote times indeed, and I for one would even doubt whether such forms as N. H. G. *zwingen*, where we might expect *dwingen* (*twingen*), may be called simple aberrations.

We cannot doubt that *tungin* can answer to O. N. *tyggi*, in spite of the difference in their suffixes, if we remember that O. H. G. *scaffeo*, *scaffo*, conditor, is substantially the same as *scefin*, weak form *sceffeno*, Frank. *scapin* (whence the semi-Latin *scabinus*), *scepeno* (Ps. 67, 6), D. *schepen*. The suffix *in* is common to sundry words belonging to the same category: Goth. *kindins*, a governor; O. S. *drohtin*, etc., a lord; Frank. *scapin*, *thungin* and *tungin*.

XLVII.

§ 229. *Fillort*, *feltort*, here, and *fillort*, *feltroct*, in Tit. XCIX is a Romance adaptation of a Salic *fir-*, *firtor(h)t*, *fertroct*. The change of *r* into *l* is the result of the Romance mouth being adverse to the repetition of the sound *r*, hence *hariberga* becomes *alberga*, *auberge*; *paraveredus*, *palefroi*; *peregrinus*, *pelerin*; *arbor*, Ital. *albero*, Span. *arbol*; etc. As to *tort* for *torht*, cf. Frank. *forta* for *forhta*, Ps. 54, 4 = Germ. *furcht*, D. *vrucht*, E. *fright*; D. and G. *bert* = *brecht*, e. g. in *Albert* or *Albrecht*, A. S. *beorht*, E. *bright*.

Firtorht, *fertroct* is either a part. pret. pass., or, if the stem be *firtorhti*, an abstract noun. The simple verb must be *torcian* = *trocian*, M. D. *trukken*, *trekken*, to draw; the compound answers to M. D. *vertrekken*, which sometimes means “producere.” Since *trukken* is synonymous with A. S. *teðhan*, whence is derived A. S. *teðm*, appellatio, *tyman*, *getéman*, vocare ad warrantum (s. Schmid, Gloss.), the conclusion is obvious that the substantives *firtorht* and *teðm* are not only synonymous as forensic terms, but also in other

(1) The paraphrase of M. H. G. *schullheise* by “tribunus qui mille viris praecet” points to the *scultetus* also having had a military rank; see M. H. G. Dict. by Benecke and Müller, I, 660.

(2) In the list given in Skaldskaparmál 64, we find along with *þengill* and *tiggi* a title *skyli*, *skylli*; might this be connected with *scult-heeto*?

respects. We may render it by "appeal," "the producing of a warrant"; in origin and form it is almost M. D. *betrek*, "appellatio, provocatio"; the verb *betrekken* means "appellare, provocare," but "in ius vocare" at the same time. *Firtorht*, *fertrocht* very likely combined both meanings of *betrek*, and this may be the reason why the framers of the Latin text were unable to find a proper Latin equivalent.

§ 230. *Adhramire* in "ille—debet adhramire" is here taken in another sense than in Tit. XXXVII (first section): "ille qui per vestigium sequitur res suas per tertiam manum debet agramire." Etymologically *anhramian* may perfectly well be explained in both significations; for the one I refer to Note on Tit. XXXVII; here it signifies "to impute, refer, appeal to another." We may safely assume that *hramian*, *hramon*, like D. *ramen*, also meant "putare"; consequently *anhramian* is "imputare." The corresponding term in A. S. is *cennan*, *gecennan* (s. Schmid, Gloss. i. v. *cennan*). This may mean either "to make known, declare" (and it is interpreted in this sense by Schmid), or "imputare" (s. Grein, Gloss. i. v.). The Latinized A. S. *cenninga* is entirely synonymous with *tedm*. The best commentary on *adhramire* is O. N. *kenna*, as this denotes both "to acknowledge as one's own, claim," and "acknowledge as another's property, attribute, impute, bring home to one."

§ 231. *Sunni*, stem *sunnia* (which occurs already in Tit. I, and which we find here again in sect. 2), means a lawful excuse, impedimentum legitimum, exceptio. The M. D. word is *nootsinne*, O. N. *nawðsyn*; a derivative is the N. D. verb *vernootsinnigen*, to excuse (*sig*, = oneself) by proving a lawful impediment, in the municipal law of Zutphen (!): "ten ware sake dat hij sig dede vernoodtsinnigen, te weten dat hij door lijfsnoodt, watersnoodt ofte heerengebodt verhindert ware geweest." The O. Fris. *nédskine*, *nédskininge*, interpreted in a MS. text by *noetteken*, i. e. proof of necessity, is a curious example of adaptation by so-called popular etymology; cf. Grimm, R. A. 848 and Richth. Gloss. i. v. *nedskine*. The O. S. *sunnea* in Heliand 70, 13 is simply "need." Cf. however Goth. *sunja*, truth; *sunjon sik*, ἀπολογεῖσθαι; *sunjons*, ἀπολογία; and Lat. *sontica causa* and *insons*.

§ 232. *Gamallus*, *chamallus* is a Latinized *gamall*, *chamall*. *Hamallus*, *amallus*, *rhamallus* are mere corruptions. It denotes "he with whom one has the same forum" and "he with whom one has a plea."

XLVIII.

§ 233. *Calistanio* in § 1 of cod. 2 is, apparently, some case of *galistania*, a nom. action. belonging to a supposed verb *galiston*. As *list* means "dolus, fraus," *galistani* may be *fraudatio*. But I would rather expect *galiuganio* or *galuganio*, the lying; cf. O. H. G. *lugindri*, falsarius; D. *leugenaar*, a liar; or *galicsanio*; cf. O. H. G. *galichesari*, hypocrita; N. H. G. *gleisner*; M. D. *gelijcsener*. *Galicsania* would *m. m.* agree with O. H. G. *gelichesung*, *lichisung* (cf. Graff, Spr. II, 119).

XLIX.

§ 234. *Widridarchi* in § 2 of cod. 1 obviously signifies "contumacy, unwillingness." It is a substantive derived from some adj. *widridar*, in which *widri* is the well-known particle *widri*, *weder*,

against. *Dar* is obscure; it may be allied to A. S. *derian*, D. *deren*, nocere; O. H. G. *tarbn*, nocere, obesse.

§ 235. *Ferbannitus*, *forbannitus* is a Latinized *ferbannid* or *ferbannan*. It is in substance M. D. *gebannen*, legitime convocatus, from *bannen* (*de vierschare*), which Kiliaen i. v. renders by: "tribunal denuntiari, praetorium cogere, edicere conventum senatorum, dare senatoribus dicendi iuris auctoritatem." The same *forbannitus* also means "proscriptus," i. e. banished, outlawed. This apparent contradiction is caused by *bannan* denoting both "to bid" and "to forbid." We have an analogous case in O. N. *kvøðja*, to forbid, banish, but *kvæða*, to say, *kvæðja*, to call on, address, request, summon. From the parallelism in the use of *bannan* and *kvæðja*, *kvøðja*, we may infer that originally *bannan* denoted in general to say, to speak loud, to speak emphatically. In fact, the Skr. *dhāṇ*, *dhāṇati* is "to speak, tell, recite, preach"; to the same family belongs Greek φωνή and φωνεῖν. All roots expressive of showing by sounds, declaring, etc., denote to show and at the same time to shine. Therefore, *dhāṇati*, *bannan* and φωνεῖν are nearly allied to φάλειν, and to Skr. *dhānu*, a shine, the sun, etc. The Goth. *bandwa*, *bandwo*, σημεῖον, *bandwjan*, O. N. *benda*, to give a sign, beckon, etc. stand nearer to φάλειν than to φωνεῖν or *bannan*. The *d* in *bandwa* may belong either to the suffix or to a stem *band*, an amplified *ban*. Such an amplified form is represented by M. D. *banden* = *bannen* (see Kil. i. v.), and by Skr. *dhaṇḍ*, to chide, censure, abuse, deride; whence *dhāṇḍa*, a buffoon; Pali *dhāṇḍanam*, quarreling, strife; wholly analogous is the connexion between A. S. *gabban*, O. N. *gabba*, to mock, and O. Fris. *gabbia*, to banish; cf. also E. *to gab*, *gabby*, *to gabble*. A similar variation between *nā*, and *nn* as in *bannen*, *banden* recurs in another Teutonic word, viz. A. S. *pending*, *penning*, O. H. G. *phantinc*, O. N., O. S., O. Fris., and D. *penning*, a penny; in this instance, too, as in *ban*, Skr. *dhāṇ*, the Skr. shows the lingual *ṇ* in *paṇa*, a coin; a bet, stake; wages, hire. Both the Skr. and Teutonic form of *paṇa* and *penny* show traces of being a development from a more primitive Aryan one, which I need not endeavour to enquire into, as being beyond the scope of this work.

L.

§ 236. For *thalasciasco* in I I guess that we must read *talas giasco* (or *galsco*). *Talas* is the genit. sg. of *tala*, O. H. G. *sala*, numerus, summa, calculus, ratio; cf. N. H. G. *sahlung*, payment. *Gilsca*, *galsca* = O. H. G. *eisca*, petitio, exactio; D. *eisch*, demand, pretension, exigence; O. H. G. *eiscōn*, D. *eischen*, petere, exigere, ciere; *gieiscōn*, postulare, rogare. The O. Fris. term for demanding, dunning, is *ūt-achtia*; and considering the confusion between *sc* and *ft* in the MSS., it is by no means impossible that the term intended is *talas giafto*. At any rate the Malb. must contain some word expressive of exaction of payment, and, by implication, the charges due for the summons.

§ 237. Less uncertain is *hucchrammito* in 2, read *utchrammito*, the dative of *utchrammita*, literally "the pinching out," i. e. exaction. The particle *ut* is also found, as we have seen, in the O. Fris. *utachtia*. As *acht*, *aft* and *haft*, *hacht* are apt to get confounded, and *hramjan* is synonymous with O. H. G. *haftian*, connectere, tenere, D. *hachten*, *hechten*, *heften*, it is by no means impossible that the O. Fris. *utachtia* represents a more original *ut-hachtia*, which would be wholly analogous to *utchrammian*.

§ 238. The formula *nexticantigyus* in § 2, etc., is explained by Grimm (Pref. LIV, sq.) as containing *next*, *nexti*, fibula, torques,

(1) Werken Maatsch. Ned. Lett., X, 258.

and *chanthigiu*, *cantigio*, *cantio*, *gantio*, identified with A. S. *hente*, O. N. *hendi*, prehendo, apprehendo, capio; and he renders the two words combined by "fibulá, torque stringo." This explanation is plausible enough, yet I doubt its correctness, not so much because *next*, *nexti* does not occur (for there is reason to believe that O. N. *nist*, a brooch, pin, and kindred words really stand for *nihst*), as because, so far as I know, no symbol or symbolical phrase of the kind survives in any of the other Teutonic laws. I would rather think that there is some connexion, either real or in theory, between *thungin* and *thigio*, the last word of the formula, and likewise between *tungin* and *tigio*. Now *thigian* is, apparently, O. S. *thiggian*, petere; O. H. G. *digjan*, petere, expetere, intercedere, imprecari; *digi*, petitio, imprecatio, intercessio. From the rendering "intercedere" it follows that *thiggian*, *digjan* is a variation of *thingon*, A. S. *þingian*, intercedere, veniam petere. As for *tigian*, *tian* (*tihian*, *tichian*), this is the counterpart of A. S. *teohhian*, *tihhian*, to appoint, judge, pass judgment (cf. Bosw. Dict. and Grein, Gloss. i. v.). To it belongs *intinga*, which Grein rightly compares with O. H. G. *insiht*, crimen, but which in most cases means *causa*. Now, *causa*, French *chose*, is in its development wholly analogous to Teutonic *þing*, so that *intinga* and *þing* are synonymous. If we take *antigio* instead of the simplex *tigio*, the word may be regarded as the verbal form coordinate with the subst. *intinga*. This agrees very well with "mallare," by which the Lex Emend. has replaced the Salic term; the codices 6-10 also see "mallo" in it. At the same time the Lex Emend. renders *thigius* or *tigius*—it is doubtful which—by "adstringas"; cod. 3 has "teneo." It is uncertain whether A. S. *ontyhtan*, incitare, impellere, belongs to *teshan* or to *thhan*; but why should not the interpreters have seen in the *i* of *tigian* the Umlaut of *u*? In this case *tigian* would in the main answer to A. S. *getlgean*, *getlgean*, constringere, E. *to tie*; "adstringas" of the Lex Emend. points to *antigio* = *antygio*. Cf. Grimm, R. A. 855: "Der gegner oder *gasachio* heisst, passiv genommen, der *beklagte*, *geforderte*, *belangte*, *pulsatus*, der *insihthigo* N. Bth. 57, der *bemalótó*."

Nextich, *nextig* I take to be an adverbial form like O. H. G. *meistig*, *meistic*, potissimum, of the superlative *nēxt*, *nēst*, M. D. *naest*, dial. *neest*, N. D. *naast* and *nawust*, next, most closely, A. S. *neahst*, *nēhst*, *nihst*, for the last time, O. N. *nēst*, next, nearest, last, closest. *Nextig* is here to be taken in the sense of "most closely"; O. N. *nēsta*, very; *nær*, near, close, sharp. Consequently the formula might be rendered: "I most urgently compel" or "I enjoin." *Thichio*, *tigio*, *tio* is the 1 pers. sing. pres. ind., whereas *thichius*, *tigius*, *tihis* is the 2 pers. sing. in the subj. mood. The ending *ius* answers to O. S. *ies*, *es*, analogously to the ending of the genitive *us*, where O. S. has *as*, *es*. Cf. § 271.

§ 239. *Gasacio* is the A. S. *gasaca*, adversarius, aemulus.

§ 240. *Rachin*-, *raginburgi*, etc. (§ 3) is either a stem in *i* or in *ia*. The Latinized forms decide nothing, nor the apparently Frankish plurals *burgies*, *burgie* in 9. If the stem ended in *ia*, the plural *burgia*, i. e. *burgie* would be the counterpart of *einde*, fines, in the Frankish of a later period, viz. Ps. 66, 8; *ercetere* Gl. L. 259. Cf. the formation of Goth. *hairdeis*, O. N. *hirðir*, O. H. G. *hirti*, etc.; O. N. *hilmir*, *hersir*.

The etymology of *rachine*, *ragine*, *rachin*, *ragin*, *rechine*, *regen* is not quite clear; both Goth. *ragin*, *ῥάγιμα*, *ῥαγιμη*, *οικονομία*, and the verb *rahnjan*, *φηράζειν*, *ἀξιοῦν*; *garahnjan*, *τιμᾶν*, may claim to be related. The *Raginburgi* is (as appears ex. gr. from Tit. LVII) what in Goth. is called *ragineis*, *σμβουλος*. On the other hand he is a taxator: "pretium appetiari debet," and in so far he

may be identified with the O. Fris. *werdmon*, *werthmon*, which apparently means "worth-man, esteemer," as well as "in esteem, worthy," especially a churchwarden. The Skr. word nearest related to *ragine* is *arhaṇa*, *arhaṇḍ*, esteem, worship, from *arhati*, to be worth, valuable, grave, powerful, etc., whence *arhant* "a worthy, a master, upper teacher," but Gr. *ἄρχων*.

Rathim (the *m* in *rathimb*. is due to assimilation) in 10, here and in Tit. LVI (LIX), as well as *ratione* in 4, seem to be more the results of adaptation than clerical errors; cf. Goth. *raþjo*, account, reckoning; O. H. G. *redina*, ratio; narratio; N. D. *reden*, reason, account; M. D. *redene*, ratio, causa; sermo, oratio, etc.

Burgi is both he who takes up, upholds, and he who begins or is the first, *ἄρχων*, *ἀρχόμενος*; cf. D. *beuren*, to heave, take up, receive what is due; O. N. *byrja*, to support, begin, be due, besem, get. A vicarious form of *burgi* (like O. H. G. *burjo* of *burgio*) is *huri* in O. S. and O. H. G. *hardburi*, magistratus (!). That the Franks attributed to their *raginburgii* the function of persons who take what is due, i. e. of D. *beurers*, seems evident from the phrase: "pretium quantum valuerit *debitum* de fortuna illius tollant."

LI.

§ 241. *Andometo*, *anthomito* in the rubric of 2 is a semi-Latin alteration of *anttomitho*, by assimilation *antomitho*. In 10 we must read *anttomitho*. In 5 and 6 two readings have been blended: *anttometho* (*anttomitho*) and *anttimetho* (*anttemitho*). *Andtmitha*, in dative case *-tho*, is derived with the suffix *itha* from an adjective *andtmi*, like Goth. *diupþya*, depth, from *diups*; A. S. *yrnþo* from *earn*, and the like. *And*, usually meaning "against," "adversely," is here taken in the sense of "contrary"; cf. the remark on *and* in Tit. XLV. Synonymous with this *and* is *widri*, and consequently *andtmi* is essentially the same as O. H. G. *widerzāmi*, being against the law, in "Want is *widerzāme* dāhte, āzen Juden mit heidinskme liute" (s. Graff, Spr. V, 666). The *e* in *andtemi* may be the Umlaut of *d*, and in that case the formation would coincide with that of *widerzāmi*; it may, however, be just as well the Umlaut of *ð*. The latter alternative is the more probable of the two. It is not impossible that the corruptions in 5 and 6 are

caused by a reading *andtomitho*, *andtoemitho*. The O. Fris. term *untame*, *oentame*, i. e. informality in law, is nearly allied to *andtomitha*; the adjective is *untemelik*, explained as being "exceptio dilatoria," but from a passage in the Fris. Laws (251) it is quite clear that *untemelik* means, in general, "informal in law." The passage runs thus:—"Diu onscheldingha is twyra honda wijs, deer thi sitter hyn myde onscheldigia mei. Diu erste diu hat dilatoria, dat is untemelick, hwent aldeerby werth dyu seke unteyn. Det is untemelick als di sitter sprect tojenes den riuchter, under tidum tojenes det riucht, under tidum tojenes den onspreker jef syn foerspreka, jesta tojenist da tyd der hi uppa ladit is."

In O. Fris., just as in A. S., the prefixes *and* and *un* interchange so very often—the above quotation gives an instance in *unscheldigia*, *onscheldigia*, and *unteyn* (!)—that we may safely consider *untame* (Fris. LL. 254) to have arisen from *unttame* = *anttame*; *oentame* (252, 21, and 254, 14) still more decidedly points to an older *antame*, *anttame*. The prefix *ant* (*ent*) can all the more easily

(1) *Hard* is of uncertain origin; I identify it with Skr. *hratu*, both "counsel" and "power," Gr. *ἄρατος*.

(2) Cf. A. S. *undōn*, *ondōn*, with M. D. *onidoen*, *ontoen*, O. S. *antdōn*, *andōn*, Salic *antedi*.

pass into *on*, *un* because the notion expressed by the latter in some compounds, viz. that of "against nature, monstrous," does not perceptibly differ from *and*, against law or due; e. g. in D. *on-mensch*, a monster, miscreant; cf. O. N. *andhali*, monstrosity; D. *ondier*, a monster; *ondaad*, a misdeed. A Frankish *untumig*, unseemly, abominable, occurs Gl. L. 975; the *u* is the Umlaut of *uo* (*o*), unless the true reading be *untamig*, M. D. *ontamelik*, indecent, improper. In short, *andtomitha* is informality, an unlawful doing, or, as the Latin puts it, doing "supra legem aut debitum," or (as in Tit. LXXVIII, § 7) "contra legem et iustitiam."

LII.

§ 242. *Nechthantheo* (read *nechthantheo*) is some case, probably the dative, of a fem. stem *nechthanthia*, properly a pres. part. used as an abstract noun, like O. H. G. *kebandi*, gratia (see Graff, Spr. IV, 111 and cf. Grimm, D. G. II, 342), *wesanti*, materia, substantia, mansio; *eowesanti*, essentia; O. N. *kvēbandi*, recital; the same formations are very common in Latin, e. g. *observantia*, *diligentia*, and the like. The *nth* instead of *nd* is, as we have seen before, the usual ending of the partic. in Salic and the Saxon of the Gl. Prud. The verb *nechthan*, i. e. *nechtan*, for an older *nachtibn*, is a derivative from *nechti*, M. D. *nechte*, *nachte* (also *ghenachte*, *ghenechte*) "constitutum, dies ad ius experiendum conductus et constitutus"; *ghenachte ten viertien dagen* is "actio iuridica post decimam quartam noctem" (cf. Kil. i. v. *ghenachte*). It is clear that *nechti*, *nachti* is properly nothing but what we call "a term of time," while the verb *nachtibn*, *nechtan* not only means "giving a term for so and so many nights (i. e. days)," but also "to give an adjournment." *Nechthantheo*, *nechtanthe* may be rendered: "for the adjournment," which is attended with extra expenses. For *antesalina* in 6 I propose to read *antstalina*, the supplying, giving a supplement; cf. Goth. *andstald*, ἐπιχορηγία; *andstaldan*, ἐπιχορηγεῖν, παρῆχειν. *Nechthantheo antstalina* would be "a supplying, an extra payment for the adjournment."

Tauthe in 10 agrees with the Malb. in 6-9, except that the first syllable is wanting. I believe we may confidently read *nechtanthe*.

LIV.

§ 243. *Obgrafio* (in § 2 of cod. 1) is, apparently, compounded of *grafio* and *ob*, Goth. *uf*, under. Such a word would be the counterpart of D. *ondergraaf*, viscount, under-sheriff. There is one circumstance which makes this explanation doubtful: namely, cod. 1 is so addicted to cockneyism that we must assume the possibility of *hobgrafio*, i. e. *hofgrafio* being intended; this would be literally "comes palatii," or "comes palatinus."

§ 244. *Leodu samitem* in 2 cannot be separated from *leude saccemuther* which is found in the next paragraph. *Leodu* is a misread *leode* = *leude*, the weregild. For *samitem* = *saccemuther* I guess that we must read *sacwiten* = *saccuwiten* or even *saccuwuten*, for *wu* instead of *wi* is frequent enough; e. g. A. S. *wuta* = *wita*; Germ. *wusste* for *wiste*, etc. It matters little whether we identify *sacce* with O. S. *saka*, O. H. G. *sacha*, O. N. *sōk*, O. Fris. *sake*, or with O. H. G. *secchia*, *sece*, O. Fris. *secke*, *seike*, for both mean the same, namely: *causa*, *lis*, *crimen*, *culpa*, and also penalty, verdict, mulct, as appears from O. N. *sekr*, sentenced, condemned, outlawed; *sekt*, *sekk*, a penalty, fine, mulct. *Witen* looks like a gen. (governed by *leode*-) of *wito*, a knower, one who takes cognizance, A. S. *wita*, consiliarius, senator. If we prefer reading *saccuwitres*, the result will be the same, as O. N. *vittr* means "wise," and *vittra*,

to manifest, reveal. In fact the knower and the reporter is one and the same person. Consequently, the *sacwito* or *saccuwitr* is, linguistically speaking, he who takes cognizance of the crime and the pronouncer of the verdict or penalty.

How far the *saccuwito*, *-witr* differs from a common *saccobaru* is obscure; at any rate the Malb. of § 1 seems to be misplaced, for the name for a count is of course *grafio*. In the absence of collateral evidence we must satisfy ourselves with the guess that *saccuwito*, *-witr*, which was originally synonymous with *saccobaru*, was occasionally and conventionally applied to a particular officer belonging to the class of *saccobaros*, a *saccobaru* "qui puer regius fuit," or an *obgrafio* (?)

Saccobaru in 1, *saccobaru* in 2, and the other various readings, may be reduced to two classes, the one marked by *saci* and its legitimate variations, the other by *sagi*. A comparison of the readings in their mutual relation yields as result that *saci*, *sace* is rather O. H. G. *secchia* than *sacha*. If it were otherwise, then some form like *saca* would not, it might be expected, be wholly wanting. We have seen above that this question is of slight importance as regards the meaning of the word. *Sagi*, in 7 and 9 *sags* (¹), is O. Fris. *sege*, enunciation, indictment; e. g. Fris. LL. 418, 1, sqq.: "Dat is riucht dat di schelta *dera sega monia schil*, ende als dio sege ginsen is—so aeg di schelta dine aesga to bannene ti ene riuchta dome." In a certain aspect the opposite is O. H. G. *antsegia*, excusatio; cf. Richth. Gloss. i. v. *sege* (²). Between *saci* (*sacce*, *sacia*) and *sagi* the points of contact are so numerous that we cannot be astonished to see some codd. having the former, others the latter form.

Baro and *boro* are well-known alternating forms of the nom. agentis *bero* from *beran*, to bear; e. g. O. Fris. *walubora*, *-bera*, but M. S. *walbare*; M. D. and N. D. *mombaar*, *momboor*, O. S. *mundboro*. *Borro* stands for *borjo*, from *borjan*, D. *beuren*, O. N. *byrja*, suscipere, etc.; *barro* for *barjo*, from *barjan*, to indict, accuse, deliver. Now, the O. N. *bera* is the standing term in the Grágás for the delivery of a verdict by a jury, and thus we obtain the provisional result that *baro*, *boro*, *barro*, *borro* all practically amount to the same, and convey the notion which the English *to bear* shows in the phrase *to bear witness*; cf. Oxf. Dict. i. v. *bera*.

Sacibar, *saccobar*, *saccobaru*, nearly = O. N. *sakar-oberi*, a plaintiff, accuser; properly he who brings forward a suit; it may also mean he who delivers the verdict; *sagibar*, *sagibarro*, he who delivers the indictment. Or if *sagi* be taken in the conventional sense which its synonym *kviðr* has in O. N. law, a *sagibar* will be a person to whom belongs the *kviðburðr*, the verdict or delivery of the verdict of jurors. Even *burðr* is radically akin to *baro*, *boro*.

In giving a linguistic analysis, it is well not to pretend to be able to determine the idiomatic application of a term, for its elements often show so many shades of meaning that a large margin will be left for doubt. We cannot make out what were the functions of the *saccobaru* in a given period without having other data at our disposal. Unfortunately we learn very little about him from the *Lex*, and what we do hear of him is conveyed in a couple of phrases which in the greater number of the codices have been sadly disfigured. Under these circumstances it would be easy to find anything we

(¹) The *s* is not unlikely a misread *y* (*i*); yet it is not impossible that there was a word like M. D. *segsman*, arbiter, disceptator. As to the form of the gen. *sags*, cf. O. S. *weroldes*.

(²) M. D. *segge* is "pronuntiatio" and "sententia, iudicium"; *seggene* and *seggenschap*, arbitrium, arbitri sententia (see Kil. i. v.).

desire or want for a system, provided we have come to a foregone conclusion. We must not lose sight of the fact that any attempt at explanation which is based upon one corrupted codex has little chance of being satisfactory. We have, however, more than one manuscript, and may, therefore, try to find some connexion, if possible, between them, in order to discover the intention of the Lex. Let us begin with the text of the Lex Emend., for whatever may have been the shortcomings of its arrangers, it has suffered incomparably less at the hands of ignorant scribes than all the others, some parts of cod. 10 excepted.

The phrase "Et si causa aliqua ante illos secundum legem fuerit definita, ante grafionem remouere eam non licet," i. e. "And if any cause has been lawfully settled before them, it is not allowed to remove it before the sheriff (*grafio*)," agrees with what cod. 10 says in other words: "Et si de causa (aliqua) illi aliquid sanum dixerint, penitus gravio nullam habeat licentiam removendi." The Latin *sanus*, here used in a sense alien to Latin proper, points to a Salic original combining the meanings of sound and true. Such a word must have sounded *santh*, *sand* (*sôth*), O. N. *sannr*, O. S. *sôth*, A. S. *sôð*, E. *sooth*; or *sund*, A. S. *sund*, *gesund*, E. *sound*, D. *gezond*, essentially the Goth. *sunjis*, true; *sunja*, truth. Now O. N. *sannr*, sooth, true, in the forensic phrase *vera, verða sannr at einu* means "to be convicted of, guilty of." Still more striking is the derived verb *sanna*, to prove, to convict one of; the Danish *sandemænd* were more especially *veridict*. Indeed, it is sufficiently clear that *verum dicere* would have been more appropriate than *sanum dicere*; still more suitable would have been the rendering "to give a verdict." The reason why the translators preferred *sanum dicere* is, I suppose, that the Salic term combined the meaning of O. N. *sanna*, to prove, to convict, and *synja*, to deny, to prove innocence. In Oxf. Dict. i. v. *sanna* we find the phrase *sannaði annarr, en annar synjafi*, some affirmed, some said no. When we remember that Goth. *sunjon sik* (identical with O. N. *synja*) is ἀπολογίσθαι, *sunjons ἀπολογία*, but at the same time *sunja*, truth, we may be satisfied that a Salic *sand*, *sôth*, or *sund*, can have existed in a double meaning (!) which we may, more or less adequately, paraphrase by "a verdict in affirmative or negative sense."

It will be granted, that there is strong reason for suspicion that the *sacibaros* are "veridici," i. e. the deliverers of a verdict, in other words jurors, members of a jury. This provisional result is not shaken by the text of 7-9. The expression "ante illos aliquid factum est" may be rendered: "is done (i. e. finished, settled) before them," or if we like, "acted," M. D. *gedadigd*, compositus, pactus; cf. M. D. *dedingsman*, arbiter, synonymous with *scheidsman*; N. D. *dading*, transaction. Let us now pass to cod. 1. *De causis aliquid* (i. e. *causarum aliquid*) is like the O. S. *hwat sakono*, M. D. *wat saken*, "any cause (case)," and does not differ from *causa aliqua*. The words following, "de quod eis solvuntur factum dixerint" are nonsense. Cod. 2 has an intelligible "de causa *de quid* (read *aliquid*) de quod fortasse dixerint"; *fortasse* has probably the notion of "occasionally"; "de quod (agreeing with *aliquid*) fortasse dixerunt" means "about which they happen to have pronounced (their verdict)." In 1 "de quod factum dixerint" causes no difficulty; the knotty point lies in "eis solvuntur," which is evidently corrupt.

(1) The Latin *sonticus* and *soms* are not only etymologically akin to *sund* and *sand*, but show the same ambiguity in so far as *sonticus* is "valid, serving as *sunnis*," and *soms* "guilty, sinning," agreeing with O. S. *sundea*, D. *sonde*; O. N. *synd*; in the main A. S. *syn*, E. *sin*.

To change it into *solvitur* as 3, 4, and 6 have, would make things worse, for the construction requires a plural; *eis = ei* (!) is a semi-Latin writing for *ei*. There remains *solvuntur* for which I guess we must read *solventur et*. *Solvere*, i. e. "to solve," not unlikely renders a Salic *lôsian*, O. N. *leysa*, to solve, settle, e. g. *leysa þratu*, to settle a strife; and with another construction *leysa þr spyrningu*, to solve a problem, answer a question; cf. *skera þr*, to decide; and Oxf. Dict. i. v. *leysa*. Another possibility is that in the semi-French of the Lex, *ei se solvunt*, means "they have acquitted themselves"; O. N. *leysa sik* is "to acquit oneself of one's duty." It does not matter much, I believe, which way we decide between *ei solventur et* or *ei se solvunt et*; at all events there can be no question of interpreting *solvere* by "to pay," such an idea being entirely dispelled by the evidence of codd. 2, 7-10, and Lex Emendata.

The last words in 1: "hoc ad grafionem non requiratur unde ille securitatem fecerit" may be rendered: "(if a cause has been settled by them) it cannot be required from the grafio that he should have given his troth." But this would be nonsense; and we could only make sense of it if the text had *faciat*. Hence the whole phrase is not what it should be. "Securitas" is a translation of some word *wara* or *warida*, which may mean "guarantee, pledge, troth," but also "approbation," for O. H. G. *wârjan*, *wârén* is "probare"; *biwârjan* "probare, comprobare." The wording of 2, 4, and 6, is intelligible, though, it would seem, somewhat tautological. Here *securitas* is the probate by the jurors.

On confronting the result obtained by a comparative interpretation of the text with those obtained by a linguistic analysis, we come to the conclusion that the *sacibaro*, *saceboro*, otherwise called *sagibaro*, *sagibarro* is the member of a jury; further that the old paraphrase by *scabinus* is perfectly right, provided we understand by *schepen* the *vrijschepen*, commonly designated as *schepen* (?) of the *veem*, *veim*, the usual term for jury in Westphalia and Hamaland, but by no means limited to the Saxon parts of the Netherlands (?). *Saccenito* agrees with the middle Frank. *wissig* as used in Riparian Cologne (cf. Grimm, R. A. 779). That *scabinus* is used to indicate the *vrijschepen* needs no proof; one instance will suffice: in a charter of A. D. 1292 two persons are styled *scabini seu veimnoote* (4).

We have a collateral proof that the *sacibaros* are nothing but members of the jury, the *veem*. The *veem*, it is well known, is called *heimelijk*, i. e. homely, communal, rural; a word which has given rise to all the absurd stories, still here and there circulating, about the *veem*. *Heimelijk*, *geheim*, after it had become obsolete in the sense of "homely, communal, popular," survived in that of "mysterious, secret," and since words, especially those which are not understood, exercise a far greater influence on men's minds than is usually believed, it is no wonder that the *veem*, though it was as public a meeting as any could be, became in the idea of the people

(1) So *illis = illi* by dittography or idiomatically, in 4: "illis securitatem."

(2) As to the purport of *free* in connexion with the jury see Grimm, R. A. 829.

(3) In the old customs of the Island of Vooorne we read: "Mach een witte- loes worden omdat hij enen anderen geloeft heeft bij trouwen, eeren ende zekerheden, voirwairden die hij hem niet en houdt, ende wert dair verveemt, ende gehangen an den eersten boem dair een *veemscapen* sijne machtich worden mach, nadat hij verveemt is ende die *veemscapen* moet dat doen van rechtswegen der vemen" (Werken Maatsch. Ned. Lett., X, 68).

(4) Werken Maatsch. Ned. Lett., X, 72.

living too near the Middle Ages to care much about it, a "secret" tribunal. That *heimeljk gericht*, i. e. the veem, is the *heimgericht* needs no proof (cf. Grimm, R. A. 829); it is the O. N. *heimiliskviðr*, the verdict given by the *heimilisbúar*; and also the college giving the verdict⁽¹⁾; cf. *heimiskviðr*, *heimskviðr*, in Oxf. Dict. i. v. *kviðr*. What is called *heimili* in O. N. is termed *mallobergium* (of uncertain gender) in the Lex Salica, or *mallum*. *Mallobergi*, stem *-bergia*, is an adjective, a regular derivative from *malloberg*; if it be used as a substantive, in the neuter gender, it denotes "whatever belongs to a *malberg*, a *forum*," i. e. a parish, commune; in dial. Dutch *maalschap*, commune, commonalty, and collectively those who meet at the same *malepol*, i. e. *male-hill*; precisely as Lex Emend. puts it: "plebs (i. e. the commons) quae ad unum mallum convenire solent." In its formation *mallobergi* may be compared with O. N. *heimili*. *Mal* is a more comprehensive term including *malberg* and *malbergi*.

To sum up: the *mallobergias sacibarum*, al. *sagibaron*, are *veridici*, a jury, akin to the *heimilis-búar* of the Norse law, and to the scabini (*vriscepenen*, *freischöffen*) of the Veem. In so far as *saci*, *sacce*, *sace* means "crimen, guilt," and "prosecution," the term *sacibaro* agrees with *veemnoot*; cf. O. S. *afthian*, to doom. No less suitable is the name of *sagibaros*, because to them belongs the *kviðburðr*.

LV.

§ 245. For *muther* in 2 read *murther*, A. S. *morðer*, murder. In 10 we have to read *chrómordio* or perhaps *-mordio*, a possible careless pronunciation of *mordo*, like *weridario* for *werdario* (Tit. XXXIX). In 6 there is required either *hrómordio* or *hrómorido*; in 7-9 *chrómurdo*. *Uuaderido* in 1 is a misread *murderido*, apparently the dative of *murderida* or *murderidia*. Such words stand to the partic. pret. pass. (which in the present case is *murderid*) almost in the same relation as in Lat. *divisio* stands to *divisus*, *aestimatio* to *aestimatus*, etc. Cf. *morðrida*, *murðrido* in Lex Baiovar. 18, 2. The Latinized *murderitum* in Lex Fris. 20: "si quis hominem occiderit et absconderit, quod *murdratum* vocant" points to a neuter *murdrith*, unless it be formed from the partic. *murderit* (*murderid*). As to the proper meaning of *murda* cf. Notes to Tit. XIV.

§ 246. *Turni chalis*, *thurmi chale* in 10, to which add *thurni chalt* in Tit. XIV, is a misread *thurui chalis*, *-chale*, *-chalt*. The correct reading in 2 (Tit. XIV) is *thurui chale*; in 7-9 *thurvi chal*; in 6 *thorus chales*, *-chale*. *Thurvi*, *thurve*, *thorve* is A. S. *þurfe*, O. H. G. *thurfi*, etc., egeat, from *tharf*, eget. *Chalis*, *chales* is decidedly the genit. case of a masc. or neuter substantive; *chalt* is as decidedly an accusative; *chale* may be a genitive, provided the word be a feminine, but it seems preferable to take it for an accusative, whatever may be the gender. We learn from the various readings that *thurvan* in Frankish like *þurfa* in O. N. is construed sometimes with the genitive, at other times with the accusative.

Chali, *chale* is O. H. G. *hal*, tegmen, with the exception, perhaps, of the gender (s. Graff, Spr. IV, 844). *Chalt* (for *chald*) is O. H. G. *helid*, "tugurium," properly "tectum"; O. N. *hald*, entertainment, support. *Thurvi chalis*, etc., "egeat tecto, hospitio" is, so to say, a paraphrase of *wargus sit*, let him be an outlaw.

(1) The Oxf. Dict. should not have failed to remark that *kviðr* is both the verdict and, collectively, those who give the verdict. More accurate is the Index to the Grágás, i. v. *gusiðr*, *veridici*; *effatum veridicorum*.

Cod. 6 has, as so often elsewhere, preserved a fuller form of the imprecation (Tit. XIV): *thorne challis sive odo carina*. Intended is *thorve challis* (or *chaldis*) *odo thacina*; as *odo*, O. H. G. *odo*, A. S. *oððe* means "or," it follows that the Latin "sive" is superfluous. *Thacina* is the genit. of *thacina*, O. S. *thecina*, tectum (Gl. Arg. 167), A. S. *þecen*, tegmen, tectum. The association of *helan* and *thacian* is so natural that it is not surprising to find them in each other's company; thus in O. H. G. *helid luzil si thechenne*; *helitin*, *thak*, tegmen (cf. Graff, l. c.). It is always difficult to give an adequate translation of such pregnant phrases, but we shall not be far wrong, I trust, if we render *thorve challis odo thacina* by: "egeat hospitio et tecto." *Odo*, or, is here used, because *thurvan* is a negative idea. Cf. Grágás 2, 100: "tel ek No. eiga at verða sekjan skógarmann þælan, óferjanda, óráðandi öll bjargráð"; and 134, *ibid*.

§ 247. *Stappl*, a stake, column, is the common Teutonic word, A. S. *stapul*, stipes, columna; O. Fris. *stapel*, a pale, stake; O. N. *stöpull*, a column; O. H. G. *staphal* and *staphala*, alternating with *stafful* and *staffala*; cf. the Latinized *staffus* in § 4 (note) of 10.

Stapplus serves to explain *aristatonem* in Lex Emend., whence it follows that the term wanting this explanation had become obsolete. On comparing the various readings we must provisionally adopt as the intended reading in 10 *cheristaduna*, and *haristathone* in Lex Em.

Staduna, *stathone* is the accus. of a weak subst. masc. or fem. *stado*, *statho*—if fem. probably *stada*, *statha*. The final *a* and *e* are to be explained in the same manner as in the case of *ohseno* (cf. Tit. III); the O. S. form would be *stadsun*, *stadsun*. *Statho*, *stado* and *stappl* are synonymous, and in so far the interpretation in 10 and Lex Emend. is unimpeachable; cf. A. S. *stob*, a post; *worðstudu*, column, fulcrum (O. H. G. *stafal*, basis); O. N. *stodill*, a stud, column; A. S. *stadol*, basis; O. Fris. *dikstathul* has its equivalent in the Middle Sax. text *dijkstapel* (Fris. LL. 122).

The great difficulty of the word lies in *cheri*, al. *hari*, *hare*, supposing that the form without initial *h* be incorrect, which is far from certain, because the Lex Emend. is not in the habit of neglecting the *h*.

Cheristonica in 6 is a very doubtful reading. *Stunica* might be a diminutive form of some lost word *stina*, Skr. *sthānd*, a column, but the corresponding terms in the other codd. rather induce me to suppose that the word intended is *stocina*, a derivative analogous to E. *stockade* from *stoc*, A. S. *stoc*, O. H. G. *stoc*, *stock*, etc.

As to (*ari*)-*stacome* in B (Tit. XIV, col. of 7-9), this seems to be right; A. S. *staca*, a stake, post; O. Fris. *stake*; O. H. G. *staccho*, a stake; collectively: the enclosure. We may even go further and suspect that (*h*)*aristato*, if not everywhere, at least in 7-9 is a misread (*h*)*aristaco*, the more so because by reading *cheristiacona* for *cheristadona* we can explain the *i*, which recurs in O. N. *stjaki*, a stake.

§ 248. *Madoalle*, *mandoado*, Latinized *mandualem*, contains *walle*, *walo*, *wale*, which is akin to the common Teutonic *wallu*, A. S. *weall*, D. *wal*, O. N. *völlr*, etc., and alternates with A. S. *wala* in *wyrtwala*, *-walu* (Ettm. Lex. 99) = *wyrtruma*; also in Latin *vallus* and *vallum*, Skr. *walaya*, *cakrawāla*, circumference, compass; also in adjectives as O. H. G. *sinawell*, *sinuwell*, *sinwell*, all round; O. N. *sivalr*, etc. In some cases *wal* appears to have the function of a mere suffix, and to be interchangeable with the suffix *ala*. How *wal*- and *al*- are in every respect connected need not be discussed in this place; suffice it to recall the fact that A. S. *wyrtwala* means exactly the same as O. H. G. *wurnala*,

D. *wortel*, a root. After premising thus much, we may identify *mandwale* with Skr. *maṇḍala*, a disc, circle, circuit, anything round, especially as it is used in *stāpamaṇḍala*, properly "a mound-circle, a tope-round," but commonly not differing from *stāpa*, a tope. A synonymous word, viz. *bimba*, is equally used in the more or less pleonastic compound *stāpabimba*, which denotes the same as the single *stāpa*, in its sense of an artificial grave-mound, a tope. The precise Aryan form of Skr. *maṇḍala* has not yet been ascertained, but this much is pretty certain that the word is akin to O. N. *mōndull* "the handle of a hand mill"; to Skr. *mantha*, the churning; *manthana*, churnstick; *manthani*, a churn, etc. *Mandwale* may be rendered by "the fenced mound, mound-fence, framework of the mound," in short *stāpa-maṇḍala*.

§ 249. *Silawe*, whatever may be its correct form, bears some resemblance to A. S. *syllē*, *syll*, basis, fulcimentum, postis; cf. O. H. G. *suli* "lignum quod sustinet ostium domus, quod nos *sulium* vocamus" (cf. Graff, Spr. VI, 190). It alternates with O. H. G. *suelli*; cf. Goth. *gasuljan*, θεμελιῶν. In M. D. *sulle*, *sille* is "limen," but at the same time "canalis," just like *sijle*, which is apparently another form of O. Fris. *stl*, a sluice, a little bridge, N. D. *sijl*, a sewer, and dialect. a sluice (cf. Tit. XXII). If these or similar words existed in the Salic tongue—and it would be strange if it were otherwise—then we can understand how the arrangers of our texts have adopted the readings "ponticulus" and "porticulus." Still I confidently assert that the older Latin text had something different, for "ponticulus (or porticulus) sequens mortuum" is nonsense. Both the Latin text and the Malb. have been ill treated. The Malb. must have had *sinawale* (in 5 *silauawe*), etymologically almost O. H. G. *sinawelli*, globus (Graff, Spr. I, 840), and differing little from *mandwale*, save in so far as it is more distinctly expressive of the vault-like, the globular shape of the mound, the O. N. *haugr*. Such a *sinawale* is not unaptly rendered by "monticulus." The revisers, not understanding the Malb., which perhaps was already somewhat corrupted, obtained, by dint of etymology, from *silawe*, as they read or conjectured, a little bridge, and therefore changed *monticulus* into *ponticulus*.

Sequentem (-tis) mortuum, which we find in 5 and 6, is a most interesting phrase, to understand which we ought to re-translate it into Salic. The original word probably was *after*, *afstar*, after, the very same expression which in the sense of "in memory of" (the dead) is constantly used in the Runic tombstones; *verpa haug aftir*, *afst*, *after*, etc. (cf. Jonsson, Oldn. Dict. i. v. *eptir*). It is clear that a "monticulus," a *haugr*, a cairn in memory of the dead, is a suitable phrase, but not "ponticulus."

§ 250. For *chlebarbio* in 8, *cheolbarbio* in 7, *cheobarbio* in 9 (Tit. XIV), we must read *chleobardio*. *Chleo* is A. S. *hlæw*, *hlæw*, Goth. *hlaiw*, etc., tumulus. *Bardio*, also in 10 (Tit. LV), recalls O. N. *barð*, brim, edge, e. g. of a hill; the stem differs; neither the gender nor the case can be determined. The compound *chleobardi*, if appearances do not deceive us, is "tumuli margo." The question arises whether the Malb. in 7-9 is a conjecture or a genuine variant, a term handed down from ancient times. This is a point which I fear has little chance of ever being settled. We can only say that *chreobarbio* is wrong, while *chreoburgio* is right. The most natural interpretation of this term, so far as I can see, would be "the burial-place of a dead man;" cf. Frankish *burgisli*, sepulcrum, Gl. L. 171; A. S. *byrgen*, *burgen*, sepulcrum, etc. It denotes, however, at the same time an enclosure, a fence, like O. N. *byrgi*. From "ponticulus" or "porticulus" may be gathered that the originators of this secondary reading interpreted *burgia* as a vicarious

form of *brugia*, O. N. *bryggia*, ponticulus; A. S. *brycg*, O. H. G. *brucca*, N. H. G. *brücke*, D. *brugge*, *brug*, etc. They were, to a certain extent, justified in doing so, for along with *brugia* the pronunciation *burgia* was not alien to the idiom, as we are able to test by a charter (already quoted more than once) of Ebroin, A. D. 720, where the name of the village at present called Donsbruggen, not far from Cleves, is first written *Dangaesbroch*, and a few lines further down *Da(n)gaesburge*. In this way it may be explained how the revisers arrived at their interpretation, which, however, cannot be the right one. *Chreoburgia* is clearly the tumulus over the bones of a dead man, the burial-place. *Burgio* is very likely the accus. of a feminine; occasionally in the Heliland *o* occurs for *a* in the same case; *sorgo*, 24, 24; *sundeo*, 56, 8, etc. (cf. Schmeller in his ed. 2, 183).

§ 251. *Chaminis* is the gen. of *chamini*, mutilation, hurting, and here to be taken in the same sense as the corresponding Skr. verb *çamndti* "to hurt, violate" shows, as well as the substantive *çamala*, a pollution, unhallowing, violating. We may render *chamini* by "profanation." We have no means to decide whether the profanation of a dead body was really restricted to the peculiar case stated in the text. Codd. 6-10 have a different term: *edulcus*, *idulgus*, *hidulgus*. It would seem that the interpreters saw in it *id*, *ed*, rursus, A. S. *ed*, D. *ed* (*et*) (in *ederikken*, O. H. G. *itarucbn*, ruminare; A. S. *edorcan*); in *eigroen*, aftermath, etc. This supposition would explain the wording of the paragraph. Nevertheless it is evident that *chamini* contains nothing akin to the notion of "again, repeatedly." If possible, we must try to reconcile *chaminis* and *idulgus*. The problem is, up to a certain extent, easily solved, for A. S. *aldeljan* is (Beda 2, 13) exactly "profanare"; *idelian*, exinanire, irritare; O. H. G. *arttaljan*, exinanire, evacuare, vastare; *italnissa*, desolatio. Therefore, we may conclude that *idulgus* means "profanation," leaving it undecided whether the deed consists in spoiling, wasting, or emptying the receptacle of its contents; cf. M. D. *den pot ijdelen*, to empty the pot or box. On account of *chaminis* we must understand *idulgus* in the wider sense of profanation, in accordance with the notion of "insolent, wanton," which the adjective *idel* shows. The grammatical form of *idulgus* is not clear, though it may be asserted that the corresponding verb must have been *idulgian*, *iduligian*; the amplified adjective *idulig*, *idulg* (cf. E. *foolish* and *fool*); which, used in the neuter, would yield a genitive *idulgus*; cf. the analogous A. S. words (related in signification also) *dyssegian*, ineptare; *dysig*, stultus, insanus; *dysig*, stultitia, insania.

§ 252. *Noch-*, *noff-*, of which *nauch*, *nauf* found in some MSS. seems to be either a more ancient or a semi-French spelling, is allied not only to Icel. *nór*, a smith's trough, and to O. H. G. *nock*, foramen, cuniculus, but also to O. Fris. *nast*, a pit, ditch. In modern North-Frisian *nast* means a trough, which is remarkable, because in O. H. G. we find *droh* as a synonym of *nock*: "in *nohin* vel in *drohin*, in canalibus" (Graff, Spr. II, 1015). Now, O. H. G. *droh* is A. S. *þruh*, loculus, sarcophagus; O. N. *þrô*, both "a trough" and "a stone coffin" (*steinþrô*). This again is identified—not to say identical—with A. S. *troh*, *trog*, alveus, alveolus; pelvis; navigium; O. N. *trog*, D. *trog*, E. *trough*, etc. For all practical purposes we may safely consider that *þroh* = *troh*, and this as synonymous with *nock*, *noh*, and *nast*. In Tit. XIV the paraphrase not unaptly has: "quae (scil. *noff* and *petra*) vasa ex usu sarcophagi dicuntur."

An older form of *nock*, *noff*, etc., may be *nockw*, *nahw*, or the former is a bad pronunciation for *nockt*, *noft*, like *machig* for

machtig, *slach* for *slacht* in the old Low-German Credo in Müllenhoff-Scherer's Denkmäler, 245, while in a document of A. D. 870 we read *Utrecht* (Sloet, Oork. No. 54). The Fris. *nast* may stand for *nohst*, unless *st* be a mere phonetic variation of *ft*, *cht*; a similar phenomenon, whatever may be its real cause, is seen in D. *dost* = *doft*, a rowing bench, A. S. *þofte*, O. N. *þofta*, but O. H. G. *dosta*, D. *halter* (probably for *halhter*), *halfter*, *halchter*, *helchter*, *halster*, E. *halter*, Frankish Gl. L. 558 *heliftra*, O. H. G. *halftira*.

§ 253. The remaining paragraphs in 6-10 bear the traces of confusion both in the text and the appended Malberg. They are absent from the older cod., a circumstance which must raise doubt as to whether those paragraphs are based upon the original law. We may go further and assert without rashness that anything relating to presbyters, deacons and bishops in 7-9 and Lex Emend. is unquestionably a later addition. How could the law of the heathen Franks contain provisions of the kind? At the very earliest these additions can only date from the latter half of the reign of Chlowis. I would speak with more diffidence of §§ 6 and 7 in cod. 6 and the corresponding ones in 7-10 and Lex Em., because I am not able to discover anything decidedly Christian in the Malberg. That "basilica" is not a church is sufficiently clear from the phrase "domus in modum basilicæ factus super hominem mortuum." This phrase points to a dome-like or bell-shaped shrine containing a relic, which in India is called a *stûpa* or *caitya*, a tope. Such *caityas*, holy gravemounds, date from times immemorial.

Of *chreotarsino* in 10, *chrotarsino* in 7-9, *chereotarsino* in 6, *tarsino* has the appearance of being a dative or genit. case of a nom. act. answering to *spoliatio*. I derive it from *tarsian* or *tarrian*, O. H. G. *serjan* (rather *serrian*, praeter. *sarte*), to tear, O. N. *tarra*, *terra*, to stretch; from the same radical as A. S. *teran*, rumpere, scindere; O. H. G. *seran*, destruere; A. S. *ateran*, diripere; *geteorung*, deliquium; *tergan*, *tyrgan*, etc., D. *tergen*, vexare, irritare; N. H. G. *sergen*; connected also is O. H. G. *sorn*, A. S. *torn*, D. *toorn*, ira, but O. H. G. also "contumelia, incendium;" Goth. *gataurþs*, *kaðalþeiris*. In short *tarsina* or *tarrina* means spoiling, undoing, violation, profanation. The former part of the compound has been tampered with, and shows in 10 traces of an attempt to mix up various terms. *Chreot* by the side of *chro* in 7-9 points to *chrót*, Goth. *hrót*, *στέρον*, *δῆμα*, O. N. *hrót*. Considering the use of the synonymous A. S. *hróf*, summum, cacumen, we may ascribe to *chrót* the meaning of a dome, a vault. *Chereo* in 6 is not clear; it may be the same as *cheri*, (*h*)ari in the word *cheristaduna* treated in § 247, for the stem *haria* may become *cherio*, *chereo*; cf. *chariocheeto* in Tit. III. Yet the arranger or translator of the Lex seems to have taken it for a genitive plural, as he renders it by "basilicas"; not unlikely he saw in it *chere(h)* = A. S. *herig*, a vicarious form of *hearg* (s. Grein, Gloss. i. v. *hearg*), O. H. G. *harug*, O. N. *hörgr*. "In provincial Norse a dome-shaped mountain is called *horg*," says the Oxf. Dict. i. v. *hörgr*; and it also states that the *hörgr* was an altar of stone, or a sacrificial cairn, like *haugr*, built in open air. By this we may account for the translation, though we have no means to make out whether it is the right one, and the reading followed by 6 genuine.

It seems to me that either the same *cherech*, or otherwise O. H. G. *hêri* (*haer*), sanctus, *almus*, occurs in 6 in the next Malberg *chenechruda*, read *cherechruda*. *Ruda*, *rude* in 10, *rudua*, read *rudan* in 7-9, is a substantive belonging to a verb *rûdon*, O. Fris. *rûda*, to drag, pluck; O. H. G. *rûdn*, to destroy, blast, as may be inferred from the phrase *al rûdnntemo nordwinde*, saevis aquilonibus. *Ruda* is pretty much the same as *tarsina*, but as

O. N. *ryðja* means to clear (e. g. a wood by burning), and also to empty, to strip, and *ryðjask um*, to make great havoc, it is readily understood that the interpreters, rightly or not, made a distinction between *chereo tarsina* and *cherech ruda*. In the Lex Em. the word is not exclusively understood as meaning a burning, but applied also to "expoliation" and "aliquid tulerit." The more usual word denoting all this is A. S. *strûdan*, diripere, vastare, also said of fire, *strûdende fýr* (cf. Grein, Gloss. i. v.), O. H. G. *strudian*, *sistrudian*, destruere. *Alat*, *alut* is decidedly wrong, but the true reading uncertain. It may be *alac* (i. e. *alach* or *alag*) *rudan* (*rude*), as *alah* is a common Teutonic word; to account for the *t* both in 7-9 and 10 we might suppose that it is a remnant of *alastrude*, i. e. *ala(h)-strude*. We might even propose other changes to obtain something plausible; but the Malb. as it stands is meaningless. Nor is *theadio* in 10 clear. *Tidia*, apparently a dative, or perhaps the nominative of a fem. stem in *ia*, reminds us of the M. D. verb *tiden*, O. Fris. *tidia*, which means to drag, trail, and is therefore synonymous with G. *serren*, French *tirer*. I see no objection to take this *tidia* as coinciding with, or a variant of, *ruda*, and *tarsina*. The genuine reading of the Malb. *teorsine*, *theorsine*, and *teorgiae*, *theorgie*, *theorgie* in 7-9, is so uncertain that I abstain from attempting any explanation.

LVI.

§ 254. For *lampicii*, in the last section of cod. 1, I propose to read *samplicti*, i. e. "the being an accomplice, accessariness," the D. term being *medeplichtigheid*, from *medeplichtig*, M. D. also *medplichtig*, accessory. The radical part is in both words the same, while *mede*, *med*, "cum," is synonymous with O. N. and A. S. *sam* in a variety of words, O. H. G. *sam* in *samwist* = *mitwist*, consortium (cf. Grimm, D. G. II, 764, sq.). According to this explanation *samplicti* or *samplicit* would denote: "for accessariness."

LVII.

§ 255. *Schodo* is probably an altered *schoto*, a dat. or instrum. of *schot*, contribution, A. S. *scot* (*an hlote et an scofe*, LL. Will. 3, 4), E. *scot*, M. D. *schot*. In a charter of A. D. 896 occurs the D. *giscot*: "in ripis Dorestado, ut nec bannum, nec fredum, nec coniectum quod ab ipsis *giscot* vocatum esse comperimus, contingere aut exactare presumeret" (Sloet, Oork. No. 69).

LVIII.

§ 256. *Chrenecrud*, etc., has been treated by Grimm in R. A. 111, sqq. He connects the term with the *herba pura* of the Romans, and points out the close similarity between the collecting the earth from the four corners of the hearth, as prescribed in the Norwegian Gulapings Law, and the statement couched in the words: "de quatuor angulis terra e pulverem in pugno colligere" (l. c. 117). He analyses the term into *chrêne*, Goth. *hrains*, pure, O. S. *hrêni*, etc., and *crûd*, weed, O. S. *crûd*, M. D. *cruud*, N. D. *kruid*, etc.

Grimm's explanation is in my opinion right, at least in the main. Still there are difficulties which ought to be cleared away and not to be ignored. In the first place it must be acknowledged that the reading *chrûd* is, to say the least, as well supported as *crud*. I believe *chrûd*, in the dat. *chrûda*, or else a fem. *chrûda*, to be allied to O. N. *hrûðr*, scab, crust; and O. H. G. *hrûda* (*rûda*), scabies, N. H. G. *reude*, M. D. *ruid*. *Chrênechrûd* or *chrênechrûda* then is "clean scrapings."

By preferring the reading *chrenechrud(a)* we gain the additional advantage that the term may be explained as a quibble; for though with us quibbles are only accounted as elements of wit, in ancient times they were considered to be essential to the display of profound wisdom. As *chrud(a)* belongs to the same root as the O. N. verb *hrjóða*, to clear, Dan. *rydde*, to weed, clear, N. H. G. *reute*, a mattock, *reuten*, to weed, the compound *chrenechrud(a)* might be understood as conveying the meaning of "clean-riddance." Not impossible, though somewhat more strained, would be the same quibble in the form *chrenechruda*; for since *crud* means a weed, a derivative *cruda* may have been taken in the sense of a weeding, a clearing. It is obvious that the quibble can be admissible only on condition that *crud*, like *chrud*, combined the notions of grit, rubbish, dust, and a clearing. Now D. *kruid* not only means "herba," but also "gunpowder," and I see no reason why *crud* should not have denoted powder already with the Franks; an analogous connexion exists between the two meanings of D. *stof*, viz. dust and stuff.

Along with *chrud* and *crud* we meet with a third variety, namely, *curando*, which occurs once in the 5th section of 2. I guess that *grund* is meant (¹). The final *o* in the supposed *grundo* would be the sign of the dative of a stem in *u* (cf. Goth. *grundu-vaddjus*).

The variant *chruta* in cod. B (column of 7-9) recalls M. D. *gruite*, E. *grit* and *groats*; the monstrous *chrucx* in cod. F bears a strong, albeit perhaps an accidental, resemblance to D. *gruis*, gravel, grit, rubbish, dust.

In 3 we find consistently written *cheracruda*. We could not think of taking *chera* for a mere corruption of *chrene*. *Chera* looks like a fem. subst., or could it be the obscure *hera* in O. H. G. *herapas*, mediocris, parvus (Graff, Spr. IV, 1015)? A gloss in some MSS. of the Lex Em. explains *chrenechrud(a)* by "terra mala," from which we may infer that *chrene* was taken by the interpreter in the sense not of E. *clean*, but of D. and G. *klein*, parvus, tenuis, which approaches "mala terra" near enough. Though the interpretation is wrong, it could hardly be called fanciful.

§ 257. *Duropal*, *duropell*, *durpil*, *dorpil* is the D. *dorpel*, a threshold, O. Fris. *dreppel*, *drepl*, from **dur*, *durru*, Goth. *daur*, etc., a door, and **pal*, D. *paal*, O. Fris. *pel*, O. H. G. *phal*, etc., "a pile, pale" (cf. Grimm, D. G. III, 432). For the custom of swearing an oath on the threshold, cf. Grimm, R. A. 904.

LXI.

§ 258. *Charoena*, better *charoenna*, *haroweno*, *harawano* (Tit. XVII), etc., is a derivative from a verb answering to E. *to harrow*, A. S. *herewian*, *herwan*, *hyrwian*, *hyrwan*, vexare; O. H. G. *harawan*, *herwen*, exasperare. Closely connected is E. *to harry*, A. S. *herian*, *hergian*, vastare, O. H. G. *harjôn*, *herjôn*, *herrôn*, vastare, praedare, O. N. *herja*, so that in point of fact the Frank. term may be called the counterpart of O. N. *hernadr*, *hernodr*, a harrying, plundering (e. g. Grágás 2, 134, sqq.). How denominative verbs in *wan* (*wian*, *wen*) and *ian* may alternate is exemplified by A. S. *herian*, *herigean*, vexare, also being used in the sense of *hyrwian*, aspernari, conviciare, blasphemare in Cædmon's Genesis 2238 and Elene 920. In the same way A. S. *bescerwan* and *bescerian* both mean "privare;" and again *tyrwian* = *tyrian*, *tyrgan* (Ettm. Lex.

(¹) If *gihrund* in Heliand 75, 21 were above suspicion we might even think of *crund*. But as matters stand, it is safer not to appeal to that strange form.

522). The form *chereno* in 10 (Tit. XVII) is directly derived from *cherian*, i. e. A. S. *herian*, O. H. G. *herjan*, E. *to harry*.

The ending *a*, *o* is undoubtedly that of a dat. instrum. governed by the preposition, but it is not so easy to decide whether the word be a fem. nom. act. in *nia*, or a gerund. In the latter case, *nna*, *nno*, *na*, *no* would answer to O. S. *nnea*, *nna*, *nne*, A. S. *nne*, e. g. *te seggennea*, *te tðgeanna*, *te faranne*, M. D. *te seggene*, *te toogene*, *te varene*. That in rubrics both the gerund and a nom. act. were used may be inferred from those of Tit. I *de mannire* and Tit. XLVI *de adfathamire*, etc., along with *de affatomaie*. *Caroen* (read *charoen*) in 4 proves nothing. As regards the Malb. it is safer to take the term for a dat. of a fem. nom. actionis.

§ 259. *Alcham* in 1 I am unable to explain. I guess that we must read *falchani*, "for a robbing."

LXIII.

§ 260. *Leodardi*, *leudardi* in 2 and 10 is here unequivocally synonymous with *leude* in 1. It is an analogous case when in A. S. *leddgeld* and *manuyrð* are used promiscuously with *leðde*. In the Fris. LL. 446, 24 also we find *luidwerdene* used contrary to its ordinary meaning as a synonym of *weregild*: "jefma ðn man slaith jefsta státh, is hi al daed, soe scelma hem bêta mit en luydwerdene." It should be observed that the fixed number, viz. 600, occurs here as well as in the numerous other cases where *leodardi* is mentioned, though there *denarii* are understood, whereas here as many *solidi* are required.

Leudardi trespellia (read *threspellia*) is the Frankish for "triplex compositio." *Threspellia*, better *thrispellia*, is the strong accus. sing. fem. of the adj. *threspelli*, threefold; formed like O. H. G. *swispild*, double. The *ll* where O. H. G. shows *ld* is analogous to *ll* in O. N. *spilla*, D. *spillen*, to spoil, squander, contrasted with O. H. G. *spildan*, effundere; cf. also O. N. *spil*, a tablet, alternating with *speldi*, Goth. *spilda*. For another Latinized *trespellius*, s. Tit. III.

For *mother* in 1 read *morthor* or *morthes*; cf. Tit. LV, § 245.

LXIV.

§ 261. *Hereburg*, *herburg*, *herborg*, etc., is a term the exact purport of which was unknown even to the arrangers or translators of the Lex. They left us the choice between two paraphrases, viz. "striportio," whatever that may be, and "qui aeneum portare dicitur ubi striae coquant." *Here*, *her* is clearly O. N. *herr*, in the sense of "the evil host, the fiends;" whence *herkerling*, a hag; *herliki*, a monster. Just as by the side of *herkerling* we find in O. N. *herjans-kerling*, a hag, so we see in 10 *cheruioburg*, the former part of which (be it either *cheruio* or *chernio* or *cherino*) shows a derivative from *here*, analogous to O. N. *herjan*, the devil; cf. E. *old Harry*. Considering that the term intended in 2 is *harbaro*—which the scribe metamorphosed into a nice Latin *barbaro*—we may render the latter part of the compound, *burg* = *baro*, by "a supporter," and the whole term by "a devil-supporter, a harbinger of fiends." *Harbaro* reminds us of O. N. *Harbarð*, as Wodan is called in the Edda; how one and the same word applies to Wodan as well as to the Devil is exemplified by O. N. *herjan*.

Grimm, R. A. 645, prefers the other paraphrase, and would change *cheruioburg* into *chuerioburg*. It seems to me that such an eclecticism should not be resorted to, when there is no reason to distrust the reading of the MSS.

Quite apart stands *recemburgi* in 9. This looks indeed suspicious, and may be a conjecture of the scribe for *cherenburg*. The connexion between 7 and 9 is so close that wherever we perceive material differences in their readings, we can only account for them by supposing that one of the scribes has been tampering with his original.

§ 262. *Humnisfith* seems to be the term for the fine which in the present case amounts to 2500d. *Fith*, whether it stands for *finth* or for *fiht* = *fiht*, may mean "a pentad," O. N. *fiht*; cf. Skr. *pankti*, and as to the absence of the *k* the Páli *panthi*, and Latin *quintus*. If it were quite certain that *fith* stood for *fiht*, *fiht*, we could not find anything strange in it, first because *ft* and *ht* are frequently interchanged, especially in the Low Frankish dialects; secondly, because the guttural in the word is older than the labial. It is not necessary to appeal to the O. Fris. *fich*, which occurs twice in the Fris. LL., 173, 14, for, although undoubtedly a numeral is intended, its reading and meaning are not certain; suffice it to observe that the double form, one with a guttural the other with a labial, in the final syllable of "five," both appear in Greek and Celtic. In the Chunnas (see § 301) we perceive that where one cod. has *fiime* (read *fiime* or *fiuwe*) the other shows *uueth*, a most corrupt reading, indeed, but pointing to *vucth* = *vicht* or *vlech*, rather than to anything else.

Suppose *fith* to mean a pentad, viz. of *chunna*'s, how shall we explain *humnis*? With great diffidence I propose to read *funvis*, quinques. Such a form is not impossible, but I am not aware that multiplicatives upwards of thrice are formed in any Teutonic tongue in such a manner.

§ 263. *Faras* in 6, which means both "stria" and "meretrix," is substantially the M. D. *varende wijf*, incantatrix, venefica; strix volatica; meretrix, and probably connected with O. N. *fárskona*, a hag. I consider the final *s* to be the suffix expressive of contempt; it occurs also in A. S. *hæges*, *hægtes*, D. *heks*, G. *hexe*, a hag; O. H. G. *hasus*, *hasas*, *hasis*, stria, furia.

§ 264. *Granderba*, if the reading be correct, can hardly be anything but a compound *grand-derba*, nequitiae audax (mulier), from *grand*, O. N. *grand*, evil doing, guile, and *derbi*, O. S. *derbi*, O. N. *ajarfr*, audax. Allied are A. S. *grondor*, guile, nefariousness, in *grondorleds* (Juliana 271) and *Grendel* in the Beowulf. *Granderba* was not unlikely applied more specially to a personage akin to Grendel's mother, the man-eating hag in the A. S. poem.

LXV.

§ 265. *Turne chroso*, in 6, is not quite clear, though more intelligible than the Latin text, corrupted as it is by some revisers, who, not perceiving that *decorticare* is not by any means the Latin *decorticare*, but an inaccurate spelling for *decurticare* or *decurtare*, to curtail, introduced all kinds of nonsense into the text itself and its rubric. I suppose we ought to read *curve chroso*, A. S. *curfe horse* "secaverit equo," some word for "tail," let us say *tagl*, having been left out. *Curve* is the 3rd pers. pret. subj. of *cervan*, D. *kerven*, A. S. *ceorfan*.

§ 266. *Secthis* is the genit. sing. of a fem. *secthi* (*secthi*), denial. It answers to O. Fris. *sekwird*, denial, opposed to *jechtwird*, confession, and is a regular derivative from a verb *sacan* or *sacian*, O. Fris. (*bi*)*secka*, to deny; cf. A. S. *andsacan*, *wiðsacan*, etc.

LXVII. LXVIII.

§ 267. The Malb. *morchamo*, which cod. 1 has in Tit. LXVIII,

would suit just as well in Tit. LXVII. For the meaningless *morchamo* I would read *worchalno*, O. N. *virgilindr*, a corpse on a gallows. Cf. O. H. G. *wurgian*, D. *worgen*, strangulare⁽¹⁾, O. S. *wurgil*, *wurigil*, a halter, Heliand 157, 21: "Was imu God abolgan, that he imu selbon thô, Simon warhte; hnég thô an herusel, an hinginna, warag an wurgil." Analogously to O. N. *gdigndr*, a synonym of *virgilindr*⁽²⁾, the Frankish term was probably not applied exclusively to corpses, but also to suspended persons who by some accident remain living. At least this is the only way in which I could interpret Grágás 2, 131: "ef maðr er hengþr, oc heitir sá gálgnár. Oc scal þessa menn alla (scil. *særndr*, *gráfnadr*, etc.) gjalda niþgjöldum þóat þeir hafi líf sitt, svá sem þeir sé vegnir."

The terms we meet with in 7-10 (see Tit. XLI) may be easily recognised as synonyms of *worchalno* in spite of their corrupt condition. *Sabancheo*, *sambacheo*, *rabanal* are all misreadings for *rahancheo*, *rahangal*, a body hanging on a yard. *Rd* is O. N. *rd*, D. *ra*, Dan. *raa*, Swed. *rå*, a sail-yard. Cf. also the O. H. G. *galcraha*, mentioned by Grimm, Pref. LII. *Hancheo* is O. N. *hangal*, a body hanging on a gallows. *Hangal*, otherwise spelt *hanchal* (so to read instead of *banchal*) is formed like Lat. *pendulus*, and a shorter expression for *rahancheo*, *rahangal*.

LXIX.

§ 268. For *uidridarchi* (read *wirdi-darhi*, or *wirid-darhi*) cf. above, § 128.

LXX.

§ 269. *Aspelli*, which we find in § 1, may, according to its apparent etymology, just as well mean "given to perdition, undone," as "given up"; cf. O. N. *spilla*, to spoil; *spellandi*, a spoiler; D. *spillen*, to waste, squander away; O. H. G. *spildl*, effusio; desperatio.

For *faciat*, *fa* (in cod. 11) we should read *fiat*. Wherever an active form is erroneously used as a passive it is not the fault of the semi-Latin but of a scribe.

LXXII.

§ 270. The Latinized *achasius*, *adhesius* points to a Frank. stem *ant-* (or *an-*) *chasia*, *-hesia*. The *e* is the *Umlaut* of the older *a*, but it is not clear whether the radical vowel is a long or a short one. I suppose that *chási*, *hási* is the A. S. *has*, a command; *behas*, E. *behest*, which, though it is to be kept apart from A. S. *hðtan*, Goth. *haitan*, D. *heeten*, etc., yet coincides with it in meaning. Thus a supposed *anthási* would virtually agree with Goth. *andahait*, acknowledgment; an adjective *anthásia* may be "(a fee) given in acknowledgment." The *anthási* (*and-hesi*) accordingly would be, what may be called, a recognizance, i. e. a fee of recognizance.

In point of fact the *achasius*, *adhesius* amounts to the same as the O. Fris. *mundsket*, i. e. the fee to be paid in acknowledgment of the *mund*, or protection afforded by the guardian. Nothing can be clearer and more explicit than the passage in the Fris. LL. 429, 4 sqq.: "hit ne se, dat dio frouwe ene oderne man nime, soe aegh

(1) Cf. the M. D. expression *hanghen ende worghen*, suspendio strangulare (Kil. i. v.).

(2) The paraphrase of *gdigndr* in Oxf. Dict. by "the corpse of one hung in chains" seems to be a slip, and is at any rate not warranted by the passage quoted.

hy (i. e. the brother of the widow's former husband) dis mond-schettes fan dera frouwa een colensche pond, also fyr soe hy riucht mond hadde wessen der frouwa ende der kyndena."

For *milituria*, in the last section, see Tit. LXXXVI.

LXXV.

§ 271. There is something wrong in the Frank. formula which we find in this Tit. In 1 we should expect *nestich anthichio*, i. e. the 3rd pers. sing. pres. subj. "admallet, admoneat"; in 2 *nestig antigio*. *Antichtigio* would also be admissible, because *tichtigian*, as a vicarious form of *tigian*, finds its counterpart in the O. Fris. subst. *tichtega*, *tichtiga*. It is remarkable that by the side of this O. Fris. term we repeatedly find a variant *thictega*, *thichtigha*, in the Fris. LL. (153, 1; 155, 9; 175, 14; 200, 32), on account of which we may for 1 also adopt a reading *anthichtigio*, *anthichtigio*. That the same verb may have as its subject the judge and the claimant may be seen from Grimm, R. A. 855. See further § 238.

Accusante serves as a nominative; "hoc est accusante" is in French "c'est à dire l'accusant," that is to say, the claimant is to be understood as the subject of *antichtigio*, and not the judge, the *thungin*, etc.

LXXVI.

§ 272. *Abonnis*, *obbonis* is explained by Grimm (Pref. LIV) as being "properly an under-hood, from *ob*, under." He adds: "allied is the Romance *boneta*, *bonetum*, French *bonnet*, M. H. G. *bōnīt*." I have some doubt whether *ob*, *obe* (in 11) does not represent *hūva*, O. H. G. *hūba*, D. *huif*, a hood, in composition shortened into *hāv*, for the *h* is very frequently represented by *o* in semi-Latin spelling, e. g. in Chlodovehus (pron. Hlūdowih) and the like. The *a* in *abonnis* may be a misread *u*. *Bonnis*, supposing it to have been accurately Latinized, is reducible to a Frank. fem. subst. *bonni* = *bondi*, substantially the O. H. G. *gibenti*, mitra; M. H. G. *gebende*, for which I refer to the copious elucidations in Benecke-Müller, M. H. G. Dict.

Obelinis (or *obclinis*?) is obscure. It is perhaps *hobelīn*, i. e. *hūvelīn*, N. H. G. *hūblein*, the diminutive of *haube*, a hood. Should this conjecture be right, we must suppose that the corrector has either forgotten to omit the final syllable *is*, or has seen a genit. of the singular in it.

It is but fair to add that Grimm's explanation concerning *ob* is countenanced by the M. H. G. *underbant*, decerniculum, discriminale.

§ 273. *Pecus* in §§ 4, 5, and 10 is a stupid alteration of *fetus*. Such an error shows that the three codd., in this part of the Lex, are nothing but copies from one and the same original, and that a corrupt one.

§ 274. *Militunia*, *miletunia* (corrupt *milituria* in Tit. LXXXII), which the scribe of 11 changed into an otherwise irreproachable but here absurd Latin *multitudinis*, is a very strange word. There is nothing uncertain about *lituni*, accus. *litunia*, which is regularly formed by the fem. suffix *nia* from *litu*, *letu*, in the same manner as e. g. O. H. G. *wirtun*, hospita, from *wirt*, Goth. *wairdus*, hospes; Frank. *leudini* from *leudi*, etc. Hence *lituni*, *letuni* is a female litus, a "leta." But what is *mi*? The wording of cod. 1 suggests the idea that "Walloon litu-women" are meant, and if the MSS. showed *ma-litunia*, etc., I would not hesitate to explain the term as standing for *Wallitunia*. In A. S. *wilisc* and *wiln* are well known and easily accounted for; in the idiom of the Franks the *i* is subject to

grave doubts, unless there existed a form *wali(h)* along with *wala(h)*, which cannot be proved.

The wording of the three codices compels us to search, notwithstanding all our doubts, for some word denoting "romana." Whether we prefer the reading "letas romanas", or "letas sive romanas", the notion of "romana" must somehow be expressed in the term in question. Hence we get this dilemma: either the correct reading is *wallitunia*, or the Franks used *wil* along with *wal*. The agreement between the MSS. in this case carries no weight at all, because they all flow from the same corrupted source.

LXXVII.

§ 275. For *lauespita*, *leuerpita*, read *laeswerpita*, the pret. participle of a Latinized *laeswerpire*, jactare in laesum, i. e. tradere. The Frank. verb must have sounded *laeswerpian*, a denominative from *laeswerp*, a throwing into the *leis*, *les*; *werpan* is the common Teutonic word, Goth. *wairpan*, etc.

LXXX.

§ 276. *Stadal* may be the A. S. adjective *staðol* in *staðolferð*, supposing this word to exist, as the Dictionaries give it (see Ettm. Lex. 735). It is more probable and safer too to take *stadali* for the stem; *stadali*, stationary, is a regular derivative from *stadal*, station. In point of fact the *stadali*, deer, certainly agrees with the A. S. *stalhrán*, the decoy reindeer in Orosius I, 1, excepting, of course, the difference between a deer and a reindeer.

Uaidaris, i. e. *waidaris*, is the genit. of *waidari*, a hunter, O. H. G. *weidinari*, M. D. *weidener*; cf. O. H. G. *weidn*, venari; *weida*, venatio; O. N. *veida*, to hunt, *veidr*, a hunting; A. S. *wæðan*, and *wæðu* (s. Grein, Gloss.); D. *weidman*, venator; *weidwerk*, venatio; M. D. *weidigh* and *weidsch*, venaticus, venatorius. A *stadali waidaris* (*hirot*? *deor*?) is "a hunter's decoy-deer." In Latin we could use an adj. "venatorius" instead of the genit. "venatoris."

§ 277. *Bos cervi* is a clumsy Latinization of some word like N. H. G. *hirschkuh*, a doe, properly "a deer-cow." Another instance of the word cow being used to denote the female of some animals is O. S. *co-swtn*, a sow (see Heyne, Kl. D. 144).

§ 278. For *tribute* (or rather *atribute*, *atributari*) the original must have had *chatriust(h)i*, i. e. "trium habens," or a similar phrase which some scribe, in his eagerness to give a Latin shape to a word which he did not understand, changed into (*a*)*tribute*. Cf. Tit. XXXIII.

LXXXI.

§ 279. *Thenlasinia* (by which *theulasinia* is meant) is slightly corrupt. There is no question of coaxing away a slave, a *theu*, but of filching a *thru*, a *pedica*. We have to read accordingly *thrud-sinia*. As regards *thru*, *thruk*, cf. Notes to Tit. XXXIII. Another instance of *r* having been mistaken for *e* is afforded by *ceude* for *crude* in the heading of Tit. LVIII in cod. 10.

§ 280. *Neuu*, in § 1, and *uena* in the subsequent §, which the scribe thought it necessary to correct by changing them into *nave*, represent *vena*, otherwise spelt *venna*, *vinna*; see Ducange, i. v. *venna* and *vena* 4. From a passage quoted in Ducange it appears that *venna* is synonymous with *uer* (*wer*), O. N. *ver*, O. S. *werr*, D. *weer*, a fishing station. Cf. the Note on *vertivolo* in Tit. XXVII.

The fine mentioned in § 4 is absurd and evidently an error, as is sufficiently proved by the contents of Tit. II.

LXXXIII.

§ 281. For *abantonia* (read *amba(h)tonia*) see the Notes to Tit. X.

LXXXIX.

§ 282. *Sors* in § 2 is very likely a literal translation of a Frank. *hlut* (stem *hluti*) or *hlōt*, A. S. *hlōt*, O. H. G. *hlus* (*hluss*) "territorium quod vulgo dicitur *einan hlus*" (cf. Graff, Spr. IV, 1124). The French has preserved this word in *lot*.

§ 283. *Acrebrasta* is a compound of *acre*, Goth. *abrs*, etc., "ager," and *brasta*, O. H. G. *bresta*, detrimentum; cf. *breistunga*, damnium; *prastod*, fragor; O. N. *brestr*, fragor; fractura; *brasta*, to bluster; A. S. *brastlung*, noise, racket; M. H. G. *brasteln*, crepitare, etc. The proper meaning of *acrebrasta* must have been "a making great bustle, an uproar in a field."
Sit is a corrupt *sunt*.

XCVI.

§ 284. *Agsoniis*, combined with *saccioniis*, would lead to an original reading *sac-soniis*. *Sonia* being a variety of *sunnis*, and *sac* meaning "causa", the compound may be rendered by "judicial lawful excuse, impedimentum actionis", in other words "causa sontica." I ought to add that a term *actsoni* (*achtsoni*), from *achtii*, persecutio (cf. O. H. G. *achtungsa*, persecutio; O. Fris. *achtene*), and *sonia* would also be suitable. On comparing Tit. I we perceive that the terms *achtian*, *bannire* and *mannire* are not always scrupulously kept separate, and the occurrence of the very word *aftena* = *achtena* in the Malb. of Tit. I tends to corroborate my opinion that *achtsonia* is the word intended in this Tit. An additional support to this view is given by the term *echtndt* in the *Sachsenspiegel* (cf. Grimm, R. A. 848), for *ndt* and *sunnea* are synonymous, and *echt* is a regular development of *achtii*. Now, an homonymous *echt* means "legitimus," a circumstance which has led to the formation, by popular etymology, of the M. H. G. *thafft ndt* (i. e. *sunnis*), as if *echtndt* were *echte ndt* (cf. Grimm, R. A. 848).

It would not be at all strange if *sacsonium* and *actsonium* had been equally used.

C.

§ 285. *Chancreudo*, *cancreudo*, *anecrenodum* is, in my opinion, the Latinized dat. of *channechrēnod* or *channeclēnod*, in which *channe* stands for *chande*, a hand. As *hrēni* and *clēni* are but varieties of one and the same word, it is, to a certain degree, a matter of indifference whether we prefer to read *clēnod* or *chrēnod*, M. D. *clenode*, N. D. *kleinood*, M. H. G. *kleinōt*, *kleinoete*, a trinket, treasure, present. The compound answers pretty much to M. H. G. *hantgift*, *strena*; cf. *hantgābe*, *arrha*. It is remarkable that in M. H. G. along with *hantgābe* we also find *angābe*, *arrha*, and it is by no means impossible that *anecrenod* in II is its counterpart, so that *ane* would be no corrupt form of *hande*, but the preposition. There being no trace in the Malb. of any other form of *hande* in which *nd* has suffered assimilation, it may even be conjectured that the existence of two synonymous words *handeclēnod* (*handechrenod*) and *anecrenod* (*anechrenod*) has given rise to a compromise, so to say, between both, the result of which was the corrupt forms in 1 and 2.

CII.

§ 286. *Thalaptas* (read *thualaptas* and pron. *twalaptas*) is the nom. pl. of *twaleft*, properly twelfth, but here used in the sense of "a member of the college of twelve, a *duodecimvir*", just like the O. Fris. *tolfta* (Fris. LL. 476, 9), except that the latter follows the weak declension. *Talentas* in II is an error for *tualevtas*, a bad spelling for *tualeftas*. The Latinized *causa tualefta* is an inaccurate rendering of some compound like *tualeft-saca*; *tualeft*, i. e. *tualefti*, differing from *tualeft*, stem *tualefta*, and meaning a dozen; cf. O. N. *tólftar kvíðr*, a verdict of the duodecimviri. *Thoalaptus*, i. e. *toalafos*, is O. Fris. *tolva*, twelve men, in meaning identical with *tolftar*, Frank. *twaleftas*.

Suam mala etc. is corrupt to such an extent that it will be safest to abstain from all conjectures.

CIII.

§ 287. *Chreodība* (i. e. *hrēodība*), *creubeda* (read *chreudeba*), *creobebat* (read *chreodeba*), means the burning of a corpse, as has been explained by Grimm (Pref. XLVII). Cf. above, §§ 95 sqq. and 250.

CVI.

§ 288. *Gamalta*, *ghamalta*, *chamalta*, for an older *gamallitha*, is, apparently, a fem. subst., a derivative formed in the same way as O. H. G. *kīprūkhida*, *usus*; *kīrechida*, interpretatio; *kahantreibhida*, conspiratio, and the like (cf. Grimm, D. G. II, 243). *Gamalta* is the "actus mallandi", in construction with which *antrustione*, i. e. *antrustion*, cannot but represent the gen. sing. in a form coinciding with that in O. S. and essentially also in O. Fris. and A. S., in contradistinction to the ending *ins*, *in* in Goth. and O. H. G., and in the Malb. *axino*, *ohsemo* (cf. § 36). This fluctuation between the Goth. and O. H. G. ending—which is very likely the more original one—and that in O. S. is not strange, and recurs in the Frank. Psalms and Gl. L., where, along with such datives as *herrin*, *knapin*, *namin*, etc., we find *herron*, *kimon*, *tragon*, *namon* (!).

§ 289. *Ad noctes 14 rogare* is a translation of a Frankish phrase containing the term *nechtian*; cf. the M. D. phrase *ghenachte ten viertien dagen*, and the Notes on Tit. LII.

§ 290. The words *simithio reddant*, in I, are, in my opinion, the original wording of the text, notwithstanding their being slightly corrupt. We ought to read *se mitthio* (or, perhaps, *witthio*) *reddant*. *Se reddere* is the French *se rendre*, to betake oneself. It is immaterial whether we prefer reading *witthio* or think it safer to cling to *mitthio*, because in either case the notion conveyed by the word remains the same, namely "lawfully" or "legally." The reviser, whose hand we can trace in cod. II, did not understand *mitti* (or *witti*), but felt that the idea he wished to express by *iure* was necessary, and consequently added this word. It is also possible that his source had *mittiniu* (or *wittiniu*), which would lead him just as easily to his conjecture. I think we ought to understand *mitthio* in sect. 7 of I in the same sense of "legally," "in legal form." The Goth. dat. *witoda* is used in the same way adverbially in Timoth. I. 1, 8, to render *νομίμως*, where a variant shows *witodeigo*. As regards the evidently corrupt *admitteo* of II and *amonitio* of 10, I suppose that an original *gawitteo*, *gawitnio* has been gradually corrupted into the shape in which it appears

(1) That there is no instance of a gen. in *on* in the text mentioned is merely accidental; for the neuter we have *bugun* along with *hertin*.

before us by a process similar to that by which *gamallus*, *chamallus* in Tit. XLVII became *amallus*. There need be no difference between *wittia* and *gawittia*, any more than e. g. between A. S. *wita*, *witta*, and *gewitta*, testis; *witnes* and *gewitnes*, testimonium.

§ 291. *Wedrêd*, *widerêd* (in sect. 5) is the counterpart of the O. Fris. *withêth*, *withêd*, i. e. literally "with-oath," or, as the Latin translation hybridically calls it, *withjuramentum*. *Wither* (*wider*, *weder*) differs no more from *with* than *after* from *aft*; at one time both forms freely interchanged not only in the sense of against, as e. g. in A. S. *wiðersteall* or *wiðsteall*, O. N. *wiðrstaða* or *wiðstaða*, resistance, but also in that of with, together, e. g. O. N. *wiðrmali* or *wiðmali*, conversation, a colloquy; *wiðrtal* and *wiðtial*, conversation.

§ 292. For *gauialto* (which occurs in sect. 7 of cod. 10) read *gamalto* = *gamalta* of 11. The ending of the dat. fem. of the strong decl. is, just as in the Frank. Psalms, sometimes *a* (e. g. *hera*, Gl. L. 564; *scama*, 791; *salda*, 777; *stimma*, Ps. 67, 35), and sometimes *o* (*u*) (e. g. *hiltu*, Gl. L. 578; *saletu*, Ps. 14, 1; *saldø*, 84, 10).

CVII.

§ 293. *Ebr*, *iber* is, in all probability, the well-known Teutonic word for "a boar," A. S. *eofor*, D. *ever*, O. H. G. *ebur*; cf. the Frank. name *Ebroin*, i. e. *Ebrwin*. Even the cockneyism *hebr* in 11 finds its counterpart in O. H. G. *heber* (s. Graff, Spr. I. 100), perhaps by mere accident. The fact that the D. *beer* is a technical term for a pier, a prop of a wall, a certain war-engine (the Latin *vinea*), and that another synonym, namely, the Frisian *barchen* (English *barrows*), denotes piles for the support of sea-dikes (!), warrants the conclusion that the Franks used *ebr* in the same technical sense of a prop of some kind, even if we are unable to determine its precise meaning in this passage. It remains doubtful whether it is allowable to infer from the ending *ius* that the word was occasionally treated as a stem in *u*.

EXTRAVAGANTIA.

A.

§ 294. *Frifastina*, in 7 and 8, *fribastina* (pron. *friovastina*), in 9 (A. I) is a compound of *frt*, O. S. *frt*, A. S. *freo*, a young woman, a lady, and *fastina*, the nom. act. of *fastian*, or *fastinbn*, spondere, sponsare; cf. O. N. *fastna*, to betroth; O. H. G. *fastt*, conscriptio coniugii; *festin*, pactum; M. H. G. *vestenen*, to betroth; e. g. in Kudrun 665: "Dø vestent' man die schœnen dem recken an der stunt"; *bevestenen*, to betroth, e. g. Kudrun 770: "Dem bin ich bevestent: ich lobete in z'einem man, er nam mich ze wibe."

Frifrasigena (better *frifrasigena*) contains the same *frt* and *frasegena*, the nom. act. of *frasegian*, O. H. G. *fersagên*, renuntiare, abdicare.

Frifastina renders "filiam alienam sponsare"; while *frifrasigena* answers to "se retraxerit et eam accipere noluerit."

§ 295. *De inuictu stricto* (A. III.) The A. S. *inwit*, malignity, can hardly be the word here intended, though its existence in Frankish may have contributed to the original reading having become corrupt. I assume the true reading is *uuita* (= *uuitu*,

uuitu) *stricto* (i. e. *strichto*), *stritto* (for *strihto*). *Wita*, *witta*, gen. *witu* (*wito*) or *wita*, is apparently identical with M. D. *wite*, *witte*, the awning of a cart, otherwise called *huive*, *huif*. Since *huif* is the common word for a coif, hood, bonnet, O. H. G. *hûbe*, M. H. G. *hûbe*, O. Fris. *houve*, O. N. *hûfa*, etc., there can be no doubt that *wite*, *witte* had once a much wider sense. In fact, it is nothing but O. H. G. *witta*, infula, O. Fris. *withtha*, *witta*, etc. That the notion of "awning" is a secondary one may be gathered from the fact that the French word for it is *banne*, evidently derived from a Frankish *banna*, *banda*, a band; cf. E. *bandow*. Our conjecture is confirmed by the *uustritto* of Pithoeus. *Strichta*, dat. *strichto*, is a fem. subst., a derivative from *strican*, E. *to strike*, etc., here to be taken in the sense of striking off. *Ofstrlca* is the very term for striking off a cap, bonnet, hood, etc., in O. Fris., as we learn from the Fris. LL. 212, 3:—"Enre frowa hire hneze ofestrizen, fiarda half scilling." *Witu* (*witta*) *strichta* is "the striking off a head-gear," be it a coif, a cap, or a bonnet.

The words "pittum excusserit" in the text must necessarily express the same idea; hence *pittus* means some kind of head-dress. This word seems to be identical with D. *pet*, a cap. The origin of *pittus* is obscure.

§ 296. (*Sexxandro*, read) *sexxandro* (A. IV) is the gen. plural of the participle, used as a substantive, from *sexxan* for *sexian*, older *sahsian*, a verb which, with slight difference, agrees with O. N. *saxa*, to chop, hack. The meaning of the Frank. *sehans* certainly was that of cutting (grass or corn). For "cultellus" the Franks undoubtedly had *sax*, *sahs*, O. H. G. *sahs*, A. S. *seax*, O. N. *sax*; as they called "a razor" *scar-sahs*, as we know from Gl. L. 792; O. S. *scer-sahss*, Gl. Prud. 402.

EXTRAVAGANTIA.

B.

§ 297. *Anthmal* (in ch. 1 & 2) is a bad spelling for *hantmal*, O. S. *handmahal* (Heliand, 11, 1. 11. 126, 7), M. D. *hantmael*, which Kiliaen renders by: "Forum competens; forum proprium, bannus scabinalis: iurisdictio in qua quis natus magistratu fungi potest: patritius magistratus, patritiatius."

§ 298. *Sterchire* (in ch. 7) is a Latinized Frank. *stercian*, O. S. *sterkian*, O. Fris. *sterkia*, M. D. *sterken*, firmare, confirmare, probare, O. H. G. *sterchan*, *histarkan*. The *ch* in *sterchire* serves, in the Italian manner, to denote the *k* sound before the vowels *e* and *i*, and should not be confounded with the H. G. *ch*.

PROLOGUS.

§ 299. The epithets "audax, velox vel asper," render different shades of meaning of the adj. *franc*, a word which is intimately connected with A. S. *frec*, O. H. G. *frêh*, N. H. G. *frêch*, "audax, protervus, procax," as well as with A. S. *frôcne*, O. S. *frôcni*, asper, atrox, audax, O. N. *frakn*, and *frakinn*, valiant, stout. That *franc*, like *frec* and *frôcni*, could also be taken in an unfavourable sense we know from the testimony of Ermoldus Nigellus, for he says (l. 344): "Francus habet nomen a feritate sua." While further on (359) he has: "France ferox"; cf. Grimm, G. D. S. 358, where it is pointed out that the D. *vrank en vrij* is the counterpart of the M. H. G. *frêch und frt*.

The *ô* in O. S. *frôcni* stands to *an* in *franc* in the same relation as Middle S. *gôs*, A. S. *gôs* to D. *gans*; the *e* in A. S. *frêcne* is, of

(¹) Cf. Halbertsma, Lexicon Frisicum, 150.

course, the *Umlaut* of *ð*. The amplified form O. N. *frakinn* bears the same relation to *frank* (= *frók*) as e. g. A. S. *sittēn* to *sittē*; cf. O. S. *nīsin* and the numerous O. N. adjectives in *inn* enumerated in the Oxf. Dict. XXXIII. The ending *ni* (stem *nia*) of *frōcni*, etc., is closely allied to the ending *inn*.

§ 300. *Wisogasti, Bodogasti, Saligasti, Widogasti, Arogasti*, etc., the names of the men who, according to tradition, were chosen to arrange the original Salic Law, show a striking family likeness, to such an extent as to warrant the inference that they are fictitious. There is besides some discrepancy in the arrangement of the names which are said to be four in number. And there is another circumstance which must throw a doubt upon the historical character of the tradition, viz. the identity of the words *wido, sale* and *bodo*, which make a part of the compounds expressing the names of the men and their abodes. All this looks very suspicious, and suggests the idea that the Salian Franks of the 6th century still knew of some arrangement of the law having taken place in the days of yore, in times far off, but that the particulars were blotted out from their memory, and were therefore supplied by fiction.

The oldest form of the final part of the compound names is *gasti* (Goth. *gasts*, etc.); later is *gaste*; the latest *gast*. The Latinized *gastus* dates from a time when the final *i* of the stem was totally lost. Hence the 2nd Prologue in cod. 6, as well as Prol. III-V cannot but be comparatively late.

Chaim (*heim, hēm*) and *cham* (*ham*) are synonymous and interchangeable, as we have seen before (see Notes to Tit. III). In names of places throughout the Frankish and Saxon Netherlands we find *heim* (shortened *hem, um*) as well as *ham*; e. g. Sassenheim, Diepenheim, Arnhem, Zelhem, Renkum (older Redinkhem); Eenham, Barham. Sometimes both *hem* and *ham* are interchanged; e. g. the name of the village called Sidehem in the Middle Ages is at present *Zeddam*; the present Kleveham occurs in a charter A. D. 720 as Haemmi (Sloet, Oork. No. VI).

Sali is O. S. *seli*, A. S. *sele, sel*; *salo*, if it be correct, stands for *sala*, M. D. *sale*, N. D. *saal*, French *salle*; *sale* may be both; cf. A. S. *sel* along with *sele, sel*. *Bbdo, bbđ* (stem *bbda*) is M. D. *boede*, domuncula, casa; M. H. G. *buode*, E. *booth*; O. N. *bið*, N. D. *boed*, a sty. The D. *boed* being synonymous with *kot, E. cot*, it will, perhaps, not seem wholly fanciful if I infer that *Bbdogasti* is but another phrase for D. *huisman*, a cottager, peasant, and the fictitious representative of the peasant-class; whereas *Saligasti* is that of the nobility living in *salis*. Instead of *Bbdogasti* some MSS. have *Arogasti*. Now, *aro* looks as if it were the very same word as Latin *arvum* (¹), or at any rate a derivative from *arian*, to plough, and in substance differing neither from M. D. *arene, erene*, "arvum," nor from O. N. *örb*, a crop; *arbr*, a plough; O. Fris. *erd* (*rd-f-erd*), a ploughing. *Arogasti*, therefore, means "Tiller, Ploughman," whence it follows that it is a perfectly intelligible variant for *Bbdogasti*.

Widogasti means, apparently, "Woodman," for *widu* (*wido, wide*) answers to O. H. G. *witu*, A. S. *wudu*, O. N. *viðr*, E. wood. In *Wisogasti* we recognize the stem *wisa*, O. H. G. *wisa*, N. H. G. *wiese*, a meadow, pasture; the compound, if taken in the sense of an appellative, might be rendered by "a feeder of cattle."

There is nothing strange in the names of the reputed arrangers of the old Salic Law when we consider them each by itself, but the

fact of their being combined is calculated to raise doubts as to their historical character. Would it be too far-fetched to explain the typical names *Wisogasti, Bbdogasti* (al. *Arogasti*), *Saligasti* and *Widogasti* as being the representatives of the different classes of the people? At the same time I am unable to account for the fact that only three villages are mentioned. We might have expected that fiction would have assigned a village *Wisohem* to *Wisogasti* as the place of his domicile; *Salihem* to *Saligasti*; *Bodohem* (= *Arohem*) to *Bdogasti* (= *Arogasti*); *Widohem* to *Widogasti*. But there is no trace of anything like *Wisohem* in any of the lists, nor do the names of the villages run wholly parallel to those of the men.

Wisowa[n]do = wisoga[n]do is, in my opinion, the nomin. pl. of a pres. partic. used as a subst., like Goth. *nasjands, fijands*, O. S. *friund, héliand, fund*, A. S. *freond, feond*, etc. The final *o* may be a so-called "irrational" vowel. The ending *ado*, which some codd. show instead of *ando*, is not wholly inadmissible, considering that participles in *ed = end* occur in M. H. G., e. g. *tōude, helde*, and other words (cf. Grimm, D. G. I, 1008); so too in the M. D. dialect of Maastricht, e. g. *vligede = vligende; minnede = minnende*; in the modern dialect the *n* of *endig* (an amplified form of the pres. partic.) is usually elided, and the *d* treated as if it were the final of a word or first part of a compound; e. g. *levetig*, common D. *lēvendig*, German *lebendig*; similarly *gleuetig*, D. *gloeiendig*, M. H. G. *gluondic; speletig, druimetig*; in M. H. G. we find *krademedig*.

The verb *wisowan = wisogan* (i. e. *wisogjan, wisogjan*) belongs, I think, to the weak verbs of the *ai-* or *o-* class; cf. O. S. *wacogean*, O. H. G. *wachēn; frāgoian*, O. H. G. *frāgēn; folgoian*, O. H. G. *folgēn; thologian*, O. H. G. *dolēn*, Goth. *þulan* (*þulai-*); but *thionogean*, O. H. G. *dionōn*. The interesting vicarious form *-owan*, whatever may be its origin, is analogous to A. S. *bescerwan = bescyrian, biserian; herwan, hyrwan = herigean, herian*, *conviciari; tyrwædon = tirigdon* (s. Etm. Lex. 522, and cf. Notes on Tit. LXI). On the supposition that the radical vowel be a long one, we may identify *wisowan, wisogan* with O. S. *wisian*, A. S. *wisian*, O. H. G. *wisēn, wisian*, *monstrare, ducere, regere*; whence O. H. G. *wiso, dux; forawiso, praeco*; A. S. *herewisa*; O. N. *visi*, a leader, captain; *visir*, a leader, king; M. D. *wijser*, a judge. The plural of *wisowand* answers to "rectores" of the Latin text, though it would seem more appropriate if the arrangers of the law had been qualified as "iudices," M. D. *wijser*.

If, on the other hand, the *s* was short, the word can only be a common pres. partic. in the plural, meaning "degentes, habitantes." In this sense it has been interpreted in Prol. IV, as "qui vero manserunt" means "who dwelt, were living, having their home"; cf. the French word *maison*, and E. *mansion*. It cannot be denied that there may have been a word *wisowan, wisogan* answering to Goth. *wison*, which does not exactly mean "to live," as most dictionaries give it, but rather "to cheer," in an intransitive sense. Both notions, however, are intimately connected, and the interpretation adopted in the said Prologue would seem plausible enough, were it not that the other is, to say the least of it, as well supported. If we prefer the translation "qui manserunt" we must take *-ndo* for the equivalent of *-nda, -nde* in the Frankish of the Psalms and the Gl. L.; e. g. *driepinda*, Ps. 71, 6; *libbinda* 54, 16; *libbende* 57, 10; *thionda* 72, 12; which are all nom. pl. masc. of the pres. part. in the strong declension.

CHUNNAS.

§ 301. I. *Unum* is a Latinization of *hunn*; the number meant

(¹) The ending *wa* of the stem, remaining in Gothic, becomes *o, u* in the later dialects, e. g. Goth. *balwawessi*, O. S. *balosprāca, balowiso, baluodd*, A. S. *bealsudad*, etc.

is *hunn-toalafthi*, A. S. *hundtwelftig*. The corresponding O. Fris. term is *tolftig* without *hund* prefixed. Below we see the word, which is here written *thoalas*, corrupted into *thewualt* and *tuuwalt*, with a would-be correction *thuuualt*, a sufficient proof that the scribes had not the slightest notion of the existence of such a word as "twelve."

2. *Sexan* is an impossible form, at least for the nominative, there being nothing like it in any Aryan tongue; we ought to read *sex* or *sexiu chunna*; the latter in case *chunna* be a genitive pl., which is probable. At first sight *chunna* would seem to be identical with Goth. *hunda*, but the Frankish numbers show a far advanced state of phonetical decay; and it is, therefore, more than improbable that the plural of a neuter *chunn* would deviate from the form common to all Teutonic dialects, Gothic excepted. In other words, the nom. pl. of a neuter *chunn* must have been *chunn* = A. S. *hund*.

3. *Septun* looks, at first sight, very archaic, and reminds us of Lithuanian *septyni*. On closer inspection we feel some doubts as to the correctness of this identification. From the Goth. *sibun* we must infer that the prehistoric Teutonic form of the word was *sibdun*. In short, *septun*, and further on *septen*, are one more instance of the tendency to give to Frank. words a Latin tinge. We should read *sephun*, *sefun*.

4. Instead of the corrupt *thewualt*, etc., the approximately correct form is *twalf*, Goth. *twalif*, D. *twalf*, twelve.

5 & 6. For *thue septen* read *tui* (i. e. *twi*) -*sephun* (*sefun*), i. e. twice seven; for *thue vuenet*, *thueuene*: *tui-neune*, i. e. twice nine. Cf. the O. Fris. expression *twia niugun* (Fris. LL. 120, 6; 13, 536, 4). *Tw* is O. Fris. *twi* in *twi-bête*; O. N. *tv*, O. H. G. *zwi* and *zwi*, etc. *Neune* stands nearer to O. H. G. *niun* (*niuni*), Goth. *niun*, O. N. *niu*, than to O. S. *nigun* (*niguni*), A. S. *nigon*, D. *negen*, O. Fris. *nigun*, *nigen*, along with *nion* in *niontich*.

7-9. *Thotocondi thothocundi* is a corrupted *tuthûsundi*, *tuthûsondi*; cf. A. S. *tu-hund*. As to the final *i* cf. O. S. (*fif*) *thûsundig*. In my opinion *tu-thûsundi* is the earliest instance known of the word "thousand" being indeclinable when combined with a preceding cardinal. The same principle is followed by O. H. G. in such combinations as *drîo stunt*, *fînf stunt*, *sibun stunt*, etc., where the femin. *stunt* remains unchanged.

Fîme, *vueth* are meaningless; a word *fînte* for *fîmfti*, O. N. *fîmt*, a pentad, is imaginable. As we meet below with an impossible *fîtter* instead of *fuer*, four, there is little doubt that *fîme* is a mere misreading for *fîve*, O. H. G. *vinvi*, O. S. *fvi*, five. The other reading *vueth* points to something like *vuch*, *vich*, *viif*, A. S. *fif*, D. *viif*, etc. (cf. Tit. LXIV).

For *fit tertius chunde*, *fit ternu sundo* in which the scribes evidently recognized the Latin words *fit* and *tertius*, we ought to read *fuer-thusunde* (better *fwer-thûsundi*), four-thousand. *Fwer* stands next to O. S. *fuuar*. The numeral following, eight thousand, ought to be *acto-thûsunde*. *Acto*, i. e. *achto*, is O. S. *ahto*, O. H. G. *ahô*, A. S. *eahta*, O. Fris. *achta*. A form *thuschunde* for *thusunde* is problematic though possible on account of O. N. *þûshund* and *þûshundrað* (s. Oxf. Dict. i. vv.).

10 & 11. The words expressive of the numbers 2400 and 3200 have sadly suffered at the hands of the scribes. The approximately correct readings will be: *thrio stunde tahteto* (*tahteh*) *chunna*, O. H. G. *drîo stunt ahtozug* (*ahtozo*, *ahseg*) *hunt*; and *fuer stunde tahteo* (*tahteh*) *chunna*, four times eighty hundred. *Tahtetoh* (?), *tahteh* is M. D. *tachtech*, N. D. *tachtig*, O. Fris. *tachtig*, O. S. *antahtoda*. Similar instances of multiplication are afforded by the Frisian Laws; e. g., *twia sextich skillinga*, *thria sextich skillinga*, *sex stunda sextich skillinga* (Fris. LL. 127); cf. such phrases as "in triplum MCCC dinarios" in the Lex itself.

THE GLOSSARIAL INDEX is intended to supply—

1°. An Index to all the so-called Malberg Glosses and other Frankish words as they appear in the *Lex Saliica* and have been explained by Kern in his Notes. No definition of their meaning has been attempted in the Index, but references are given at each word or phrase as to where they can be found in the *Lex*, and to the paragraph or paragraphs of the Notes where they are explained. The paragraphs of Kern's Notes are everywhere preceded by K. or Kern, and the words treated by him printed in italics.

2°. An Index to all words and phrases of any importance which occur in the *Lex*. Codex 1 having been taken as the basis of the

present work, the tituli of this codex alone have been referred to, and reference to the paragraphs of the same codex is made where its tituli are divided into paragraphs. In a great many instances, however, the codex in which the word or phrase occurs has been expressly mentioned between parentheses. In Titt. 37, 46, 47, 56, 58, 60, the paragraphs of cod. 6 have been taken as basis; in Titt. 72, 74, 106, those of the Leiden cod. Titt. 52 and 60 are not divided into paragraphs, but sections, which have been called a, b, c, &c. in the Index.

J. H. H.

GLOSSARIAL INDEX.

abantonia, LXXXIII: K. 70. 78.
abaptere, *abaterere*, *abattere*, see *battere*.
abazym pederu, III. 6 (of cod. 10): K. 35. 33. 13. 30. 193.
abundire, *abundire*, (*sibi*) *habundare*, (*se*) *abmundire*, (*se*) *habundire*, (*se*) *alundire*, XIV. 4. [The origin and the meaning of this word are alike unknown, presuming that it is not a corruption of some other word. Cod. 10 has *si aliunde ierit*, and Grimm, Pref. XLV, suggested that we should read in all the other codd. *si aliunde iuit*.] Cf. Sohm, R. u. Ger. 60; Waitz, A. R. 210.
ab chratis, VIII. 3: K. 63.
aber, for *aper*, XXXIII. 3 (of codd. 7 and 9).
ab grates, VIII. 3: K. 63.
abhacto uel enthemo; *abhato uelentemo*; *abhatto ueelenitemo*, XV: K. 92-94.
abiectiuus, L. 3; see *iactiuus*.
abis, see *apis*.
ablatau biorotro, XXIX. 5: K. 160.
ablatau chaminiis, XXIX. 4: K. 160. 159. 118.
abmundire, see *abundire*.
abonnis, LXXVI. 1: K. 272.
absens, L. 3.—*seruus absens*, XL. 10.—*absentem hominem accusare*, XVIII.
absoluere, *se cum XII per (ad) sacramenta(-tum) absoluere*, CVI. 3.—*secum XVIII datis sacramentis absoluere*, CVI. 6.—*se XXV datis sacramentis absoluere*, CVI. 6; cf. also § 7.
abstrahere = *plagiare*, XXXIX. 2 (of L. Em.).
abstulere, XIV. 2 (XVI of L. Em.). 3 (of cod. 10); XXXIX. 2 (cod. 10, note).
abteca, XV: K. 92-94.
abtena, I. 2: K. 7.
abthega; *abtica*; *abtiga*, XV: K. 92-94.
abundire, see *abundire*.
accedere, 1) *to go, proceed towards*: *ad casam suam accedere*, XLI. 3 (of cod. 10;

567

cf. codd. 7-9, B-H).—*accedere ad locum aliquem*, XLV. 2b; LXXIV. 1.—*accedere ad domum alicuius*, L. 1; LII. 1.—*accedere inter homines* (= *habitare inter homines*; *infra patriam esse*), LV. 2.— 2) *to enter upon the possession of anything*: *hereditatem, in hereditatem alicuius accedere*, XLIV. 9; LIX. 2 & 3 & 4 (of cod. 2; in § 3 *accidant* occurs).—*accedere ad terra possidenda*, LXXVIII. 3.
accipiter, *accepiter*, *accepter*, *acceptor*, *acceptor*, *hacceptor*, *a hawk used in falconry*: *acc. de arbore* (Germ. *baumfalk*), VII. 1. 2. 3; Sept. C. I. 4, III. 2. See Kern, 54. 55.
accrescere, see *creocere*.
accusante, LXXV: K. 271.
accusare, XLI. 16 (of cod. 10 & L. Em.); LXXVIII. 9; Pact. 12¹ (cod. 3).—*hominem innocentem et absentem apud (ad) regem acc.*, XVIII.—*accusator, a plaintiff*, L. 3 (codd. B-H note ^m).
acfalla, VII. 8 (codd. 7, 10): K. 62.
acfatmire, hac famirem, adfathamire, adramire, achramire, adhramire, affactumire, afatumiri, adframire, afetumia, affatumia, afatumia, affatomia, affattoone, XLVI (rubr.); *afatomia, affatomie*, Capit. X: K. 224.
achaltea, XXIX. 16 (6): K. 168.
achasius, achius, adesius, adhesius, hacesius, LXXII. 1. 2: K. 270.
(1) *achramire, achramnire, adchramire, adramire, adframire, adharamire, adhramire, adramire, adrhramire, afframire, aframire, agramire, ahramnire, charamire, hachramire*, 1) *to seize, take possession of*, XXXVII. 1. 2: K. 184. 118.— 2) *to impute, refer, appeal to another*, XLVII. 1: K. 230. 184. 118.
(2) *achramire, = acfatmire*, XLVI. (rubr. of cod. 6): K. 224.

568

acrebrastasil, LXXXIX. 2: K. 283.
actio, *accio*, *a cause, action*, LXXVIII. 7.—*criminalis actio*, Prol. II.
actioetus chunde, Ch. A. 7; *acto et usunde*, Ch. B. 9: K. 301.
acutarius, agatarius, agutaricius, agutarius, argutarius canis, ueltris, a hound, sporting-dog, VI. 2 (cod. 5 &c.; cod. 10 has simply *agutaritus*). Ducange (i. v. *canis argutaritus*) explains: *qui arguto suo clamore feras insequitur*.
acuuerna, XXXIII. 3 (of codd. 7 & 9): K. 178.
ad for a, e. gr. XXII. 1 b (of cod. 2); XXXII. 5 (cod. 6); XXXIX. 2 (codd. 2 & 3); XL. 10.
adchramire = achramire (q. v.).
adclamare, to rate, inveigh against: *cartam falsam adclamare*, Extrav. B. 3.
adcrumire = achramire (q. v.).
adcredere, see *credere*.
adcrecere, see *crecere*.
addere, to add, XLV. 2 b; L. 2 (codd. 3, 5, 7 &c., 10, L. Em.).
addicere, to award, or adjudge to one, LVIII. 4.
adducere, see *ducere*.
ademissarius = admissarius (q. v.).
adepaltheo, XVII. 6: K. 113.
adesius, LXXII. 1. 2 = *achasius*: K. 270.
adfacimus, LXXIII. 2: K. 224.
adfathamire, XLVI (rubr. of cod. 2): K. 224. [De donationibus quae fiunt festuca in sinum ei cui donabatur proiecta, Gl. Pith.]. See *acfatmire*.
adfatimus, LXXIII. 2: K. 224.
adfirmare, to affirm, XLVI. 6; XLVIII. 2 (L. Em.). 2.—*sacramenta (-um) adfirmare*, CII. (cod. 11); Extrav. B. 5.
adframire, 1) = *achramire*, XXXVII. 1. 2.— 2) = *acfatmire*, XLVI (rubr. of cod. 10): K. 224.
adharamire = achramire (q. v.).
adesius, LXXII. 2 = *achasius*: K. 270.

569

alachis cido, XXVII. 32 (6): K. 154. 87. 128.
alachra et hii uia lacina, XIV. 4: K. 87, 88.
alachtaco, XIV. 4: K. 87.
alachtä, XXIX. 3: K. 160.
alachtamo chaminis, XXIX. 4: K. 160. 159. 118.
alacinia, XXXI. 1 (rubr. of cod. B): K. 173. 88.
alafalcio; *alafalmo*, XIV. 6: K. 87. 89.
alagra et hii uia lacina, XIV. 4: K. 87. 88.
alassare, see *lassare*.
alafaltheo, XLII. 5: K. 218. 89. 88.
alatham, XXIX. 3: K. 160.
alatham briorodero, XXIX. 5: K. 160.
alathamo, XXIX. 3. 4. 5: K. 160.
alatharde, XXIX. 19 (cod. 6): K. 170.
alatrudua, LV (LXXV codd. 7-9): K. 253.
albus, *alius*, *allus*, *alus* &c., XLI. 4 (cod. 3 &c.): K. 205.
alcata alchatheocus uia lacina, XIV. 4: K. 87, 88.
alchacio, XXIX. 12 (7): K. 168.
alchaltua, XXIX. 15 (10): K. 168.
alcham, perhaps for *falchani*, LXI. 1: K. 259. 203. 67. 76.
alchatheocus, XIV. 4: K. 87.
alcheio, XXIX. 12 (8): K. 168.
alesum, XLI. 4: K. 205.
ale thardis, VIII. 4: K. 63.
alfalchio, X. 1: K. 67.
alfathio, XVI. 1: K. 95, &c.
alia mente, *alimenta* (ia), Fr. *autrement*, XV (codd. 7-10).
aliofedo, XLI. 9: K. 211. 99.
alius, *allus*, *alus*, XLI. 3 (cod. 6 &c.): K. 205.
alligare, XLVII. 1 (cod. 6): see K. 2.
allus, XLI. 4: K. 205.
alninus, of or belonging to the alder: *fustes alnini*, LX. 1 (codd. 3 and 4 have *salicinus*).
alodis, *alodis* = *hereditas*, LIX. rubr.—*alodis terrae*, LIX. 6 (of cod. 10); XCIX. On this word cf. Monum. Germaniae historica, Legg. III. p. 104, 282, 312; Diez, Wrtb. I. *alodio*.
altare, LV. (Lex Em. LVIII. 1).
alteofaltheo, XIII. 5: K. 79. 67.
althifathio, XVI. 2: K. 95, &c.
alu trude theo tidio, LV. (cod. 10. LXXI): K. 253.
alundire, see *abbundire*.
alus, XLI. 4: K. 205.
amachallum = *machalum* (q. v.).
amallatus, *amallus*, XLVII. 4: see *gamallus*.
amasarius, *amassirus* = *admissarius* (q. v.).

amba othonia, X. 8 (10): K. 70. 78.
ambascia, *ambasia*, *ambassia*, *ambaxia*, *a charge, office, employment*: *amb. dominica*, I. 4; XCVI. Cf. Kern, 70. 78; Diez, Wrtb. I. *ambasciata*.
amba texaca, X. 8 (10): K. 71 (cf. §§ 70. 21).
ambistaile, XLII. 1: K. 216.
a[m]bitania, X (cod. 2 XXXIV. 5); *a[m]botanea*, X. 6 (cod. 6): K. 70. 78.
ambulare: *ad domum alicuius*, I. 3; L. 1 (codd. 5, 6 & Lex Em.). 2; (*the same said of the graño*) L. 3. 4; LI. 1; LXXXVIII. 7.—*amb. ad inium*, XIV. 2 (2); XVI. 3 (2); LVI. 2.—*amb. ad grafionem*, L. 3.—*amb. in mallum ante thunginum* (aut *centenarium*), LX. 1.—*amb. ad alias nuptias*, LXXII. 2.—*amb. ad sortem*, Pact. 5 (cf. *ibid.* cod. 5). [It occurs wrongly for *expalmitare*, XXXIV. 3, codd. B-H.]
amestalla, *amestella*, XXXIII. 3: K. 177. 39.
amisarius, *amissarius* = *admissarius* (q. v.).
amitheoto, III. 5: K. 39.
amittere (*admittere*), I. *to lose*: *amittere uxorem*, LXXIII. 1.—*to lose, forfeit*: *amittere* (*laborem*), XLV. 2^b (codd. 4-L. Em.; codd. 1-3 have *demittere*).—*uitam pro aliquo amittere*, CVII. 2 (codd. 1 & 2 have *admittere*). The word occurs wrongly a) for *mittere*, XXXIV. 4 (cod. 4). b) for *admittere*, to admit, XXXIX. 4 (cod. 2).
amallare, for *admallare*, see *mallare*.
ammallus, see *gamallus*.
ammonitus, *amonitus*, see *admonere*.
anastheo, XIII. 10: K. 82.
anata, see *aneda*.
a[n]bilica, XVII. 3: K. 109.
anciaca, XXXVIII. 5: K. 191.
ancilla: *theft of an anc.*, X. 1. 3 (of codd. 2 & 4). 2 (of cod. 3). 4. 6 (of codd. 5 & 6). 2 (of codd. 7-9, B-H). 7. 8 (of cod. 10). 5 (of Lex Em.); Recap. A. 16. 21.—*an anc. taken in marriage by an ingenuus*, XIII. 9; XXV. 5; Capit. III; *by a seruus*, XXV. 9.—*adulterium anc.*, XXV. 3. 4. 7. 8.—*homicidium anc.*, XXXV. 1.—*if an anc. committed a crime for which a seruus would have been castrated*, XL. 11.—*if found in the possession of another*, XLVII. 1.—*ancillae pecus* (for *fetus*) *mortuum excutere*, LXXVI. 10.—*anc. tenens cellarium aut genicium domini sui*, LXXVI. 11.—*if killed by a seruus*, LXXXIII.
anda dil, XVI. 1: K. 98. 95 &c.

andebina, XXXVIII. 12 (6): K. 197. 112.
andea fen, XVII. 3: K. 112. 197.
andeba, *andebau*, XVI. 1: K. 101. 95 &c.
andechabinus, XVII. 4: K. 112. 197.
andechobina, XXXVIII. 15 (10): K. 197. 112.
anderebus, XXXII. 1. 2: K. 174; cf. K. 221.
andesito, IX. 4: K. 65.
andesito leodarde, IX. 4: K. 65. 49.
andesitto, IX. 4: K. 65.
andocmito, *andocemito*, *antocimetho*, *ando meto*, LI. rubr.: K. 241.
andrateo, *andratheo*, *andratho*, XIII. 10: K. 82.
andreiphus, *andrepheus*, *andreppus*, *andrepus*, XXXII. 1. 2: K. 174; cf. K. 221.
androctema = *andocmito*, &c., in tab. rubr., LI (cod. 6): K. 241.
andruscio, *andrustio*, see *trustis*.
andu[n]theoco, *anduu theocho*, XLV. 3 (codd. 6, 10): K. 223.
ane crenodum, C: K. 285.
aneda, *anedes*, *anata*, *aneta*, *anetes* (O. H. G. *anut*, *anit*, *enit*; M. H. G. *ant*, *ent*; N. Germ. *ente*; A. S. *ened*; M. D. *aent*; N. D. *eend*; Lat. *anas*; cf. Grimm, Wrtb. in v. *ente*; Wh. & Riddle in v. *anes*), a duck, VII. 4.
anestet, XIII. 10: K. 82.
aneta, *anetes*, see *aneda*.
anfamia, XIII. 10 (6): K. 81 [meaning not known].
anguila, *anguilla*, *anguila*, *anguilia*: *rete ad anguillas*; *retis anguilaritia*; *rete angularicia* (cod. 5), XXVII. 19.
angulus: *quattuor anguli terrae*, LVIII. 2.—*per quattuor angulos iactare*, LX. 1 (codd. 5 & 6).
anhunerbo, XXVII. 20 (10): K. 152. 122.
aniculatus = *anniculus* (q. v.).
anilasina, XXV. 3: K. 133.
animalia, *neat*, III; Cf. IX; XVI. 2 (cod. 2). 3; XXXVII. 1; Extrav. B. 9.
annas uiuido, VII. 6 (7): K. 60.
anneando, XXIV. 4: K. 127.
anniculus, *annicolus*, *annocolus*, *annuculus*, *agnicolus*, *agniculus*, *aniculatus*, *annecolatus*, *anneculatus*, *annicolatus*, *anniculatus*, *honocolatus*, a year old, *yearling*, II. 4. 9. 10; III. 2; IV. 2; XXXVIII. 6; Sept. C. I. 3.
anno ano, XXIV. 4: K. 127.
anno ano leodinia, XXIV. 3: K. 127. 126.
annona, XXIV. 4: K. 127.
annona, *anona*, *corn*, *grain*, XVI. 3; XXII; XXVII. 7 (cod. 3; codd. 1, 4-9, B-H, Lex Em. and 10 note, have *linum*, but cod. 2 *messis*).
anno uano, XXIV. 4: K. 127.

annouuado, XXIV. 4: K. 127.
annouuano, XXIV. 3: K. 127.
 annus: puer infra annis usque ad duodecimum plenum, XXIV. 1 (cod. 5).—puer, puella infra x, xii annos, XXIV. 1; Extrav. A. V. 2; Recap. A. 32.—post, infra annum, XXVII. 18; cf. infra xii menses, XLV. 3.—per annos tenere, Capit. IX.—maior ætas usque ad sexagesimum a., Extrav. A. V. 3.
anoano leodimia, XXIV. 3: K. 127. 126.
anorlenet antheodio, XI. 5: K. 75. 63.
anouaddo leode, XXIV. 3: K. 127.
anouuado, XXIV. 4: K. 127.
 anquila, anquilla, see *anguilla*.
 ansar, anser, ansera: a domestica, a goose, VII. 4.
 anstrutio, see *trustis*.
anteba, XVI. 1: K. 101. 95, &c.
 antecessores, Capit. 8. 10.
antedeo elecharde, VIII. 1: K. 63.
antedi leodardi, VIII. 1: K. 63. 49.
antedio, an error for *antectio*, XIII. 10 (cod. 2): K. 82.
antedio, VII. 3: K. 58. 63.
antedio, VIII. 4: K. 63.
antedio, XI. 3. 4. 5: K. 75. 63.
antedio, XXII. 1: K. 122. 63.
antedio holecardo, a. *olecharde*, a. *olephardis*, VIII. 1: K. 63.
(an)tehoda, *(an)theoda*, *(an)teoda*, *(an)teuda*, for *ante teoda*, see *teoda*.
 anteortare, ante ostare, XXVII. 18 (cod. 6 &c.). See *ostare*.
anteotho, III. 11 (6): K. 39.
antesalina, LII. 4 (cod. 6): K. 242.
 antete for *antedio*, VII. 2: K. 58. 63.
anthamo, XXV. 9: K. 135.
antheodio, VII. 2: K. 58. 63.
antheodio, XI. 3. 5: K. 75.
antheodio, XXII. 1. 2 (cod. 6): K. 122.
antheoco, *antheodio*, XI. 5: K. 75. 63. 58.
anthi falthio, XIV. 1: K. 85.
 anthiso for *antedio*, XXVII. 21: K. 150. 122. 75. 63.
anthmallo, Extrav. B. 1. 2: K. 297.
anthomito, LI. 1: K. 241.
anthonius, XIII. 1: K. 78. 70.
antidio, XI. 3. 5: K. 75. 63. 58.
antidio alethardis, *antidio olethardis*, VIII. 4: K. 63.
 antiquus: antiqua lex, LV. 2 (cod. 10).—mos antiquorum, LV. 3 (L. Em.).
antomia, *antonio*, XIII. 1: K. 78. 70.
 antruscio, antrusio, antrussio, antrusticio, antrustio, antrutio, antrutionus (?), see *trustis*.
anuano leudimia, XXIV. 3: K. 127. 126.
ansacho, XXXVIII. 1: K. 187.
 aper, V. 1: K. 46.

aper, aber, a boar, XXXIII. 5 (of cod. 5 &c.; cod. B. has *caprus*).
 aperire: tectum aperire, VIII. 1 (cod. 2).—sepem alienam ap., IX. 8 (cod. 2 &c.; cod. 10 has *rumpere*); XXXIV. 1 (codd. 7-9, B-H, 10).—*foroperire*, XLI. 4 (cod. 3); cf. Diez, Wrtb. II. c. *ouurir*.
 apis, abis, 1) the bee, VIII. rubric (cod. G. has *apiarium*) and § 2 of codd. 7-9 and §§ 4 & 5 of cod. 10.—2) a bee-hive, VIII. 1. 2. 3 (some codd. have *uas*, *uasus*, *uascellum* instead; some codd. explain: unam apem hoc est unum uasum, uascellum). The word occurs also XXXIII. 1 (codd. 5 & 6), but evidently wrongly for *ausis*.
 appellare, a) Law t. t. I. 3 (codd. 1, 2, 5, 6; codd. 4 & L. Em. have *denuntiare*; cod. 10 *mannire*); XLVI. 3. 4. 6; Pact. 2 (codd. 1, 2, 5); the other codd. have *ligare*). 4 (cod. 2).—b) to call anyone a name, XXX. 2.
 arare, XXVII. 23. 24.—arans, XXVII. 19 (L. Em. and in note of 10; codd. 7-9, B-H have arator, arrator).—aratum, arratum, ibid.
arba theus en lanthamo, XV: K. 92-94.
 arbitrium, CII (cod. 11). Boretius suspects the word to be a corruption for *harachus=mallus*, and refers to L. Rip. 32. 3, 33. 2.
 arbor, VII. 1.—*theft of fruit-trees*, VII. 11 (of cod. 6 &c.).—arbor signatus, signata, XXVII. 18.—arbor insertus, inserta, XXVII. 15 (6).—accipiter de arbore, see *accipiter*.
arca, *arcus* for *ascus*, XXI: K. 121.
 ardere, XVI. 1.—sepem [aut] conscisam ardere, XXXIV. 2 (6); cf. XVI. 5, where *incendere* is used.—domum ardere, XCVI.
arestato, *aristaco*, *aristato*, *aristato*, *cheristonica*, *cheristadona*, *cheristadona*, XIV. 3 (cod. 7 &c. XVIII); LV. 3 (cod. 6 &c.): K. 247. [aristatonem: uel banculus, Gl. Est.; staplum super mortuum missum, Gl. Pith.].
 aripennis, arpennis, arripens, a measure of ground, half an acre = *semijugerum*, Pact. 14; cf. Littré *arpent*; Diez, Wrtb. II. c. *arpent*.
aritheocto, III. 4: K. 38. 39.
 arma, Prol. I.—oath on arms, CII; cf. Sept. Caus. IV. 2, where *et sua arma* is perhaps a corruption for *cum sagitta*.
 armessarius = *admissarius* (q. v.)
aroena, LXI. rubr. and § 2 (codd. 7-9): K. 258.
Arogast, Prol. I. V; *Arogaste*, Prol. I. II;

Arogaste, Prol. I; *Aroast*, Prol. IV: K. 300.
 arpennis = *aripennis* (q. v.)
 arpex = *erpex* (q. v.)
 arratrum = *aratum*, see *arare*.
 arripens = *aripennis* (q. v.)
arte, wrongly for *curte*, XXXIV. 4 (cod. 3): K. 180.
 artifex, a bondman who had learned some craft, X. 6 (codd. 5, 6 & L. Em.; the *aurifex* mentioned in the other texts is probably the same); LXXXIII.—*homo artifex*, Recap. B. 23. 24.
aruuernon, XXXIII. 6 (10): K. 178.
 asallire, see *adsalire*.
 ascendere, said of a debt, L. 2 (cod. 1 has *ad crescere*); of a causa, LXXXVIII. 7.—caballum ascendere, XXIII. [The word also occurs, XXXIX, in codd. 7-9 (LV. 2), where the other codd. have *admittere*].
aschava leudardi, XXIV. 1: K. 125. 49.
ascus, *arca*, *arcus*, *aschus*, XXI. 3. 4; Sept. Caus. III. 3: K. 121. [*asco*: id est scanola, Gl. Est.].
aspellias, *aspellis*, LXX. 1: K. 269.
asper, Prol. I; cf. K. 299.
 assus (?): scrofam in asso, assum subbattere, II. 3 (codd. 1 & 2; the other codd. have *in furtum, furto*).
athlata[m], XXIX. 3: K. 160.
 atque, XLIV. 1^b (cod. 4), wrongly for *aeque*.
atribute, *atributari*, LXXX: K. 278.
 atrium ecclesiae, Pact. 14.
 attendere, see *adendere*.
 aucellus, a little bird, VII. 10 (6); codd. B. G. H. 10 & L. Em. have *auicula*. Cf. Diez, Wrtb. I. *uccello*.
 auctor, author sceleris, XIV. 7 (10 & L. Em.); XIX. 2 (codd. 1 & 2); LV. 3.—a. criminis, XXXVI. 1.—a. cartae, Capit. XI.—a. de beneficio (trahere), Extrav. B. 10.—auctor Deus, Prol. I.
 auctoritate sua, by one's own authority, arbitrarily, Extrav. B. 10.
 audax, Prol. I; cf. K. 299.
aude afenus, XVII. 3: K. 112. 197.
audel facto, XXXIX. 2: K. 203.
 audire, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.); LXXXVIII. 7; cf. XLIX. 3 (codd. 7-9).—legem audire, XLV. 2^b; L. 3; LXXXVIII. 7 (once *odierit* for *audierit*?).—audire secundum legem, (LVI cod. 2, LVII; cod. 10 has *attendere*).—audire causam, LXXXVIII. 7.—auditor arbitrorum, CII (cod. 11, § 2).
 aues; *theft of hawking-birds and poultry*, VII.—of game birds, XXXIII. 1.
ausa = *naucus* (q. v.).

auferre (XXXVII. 3; LXXVIII. 6. 7) = *offerre* (q. v.)
 auica terra, probably a misreading either for *auita* terra or *auiatia* terra, Extrav. A. 2; cf. Du Cange in v. *auius* I.
 auicula, a little bird, VII. 8 (codd. B. G. H. 10 & L. Em.); the other codd. have *aucellus* (q. v.)
aurappo, XXVII. 1: K. 137.
 auricula, XXIX. 1. 15 (of cod. 6 &c.); Sept. C. II. 6.
 aurifex, a goldsmith, X. 6 (codd. 6 & 10, and in codd. 1-4 in the §§ of tit. XXXV); cf. *artifex*.
austrapo, XXX. 6: K. 172.
autchardo, XXIV. (cod. 7, XXXIV. 1): K. 128.
authanio, XXV. 9: K. 135.
authedio, XXII. 1. 3 (10): K. 122. 63.
 author, see *auctor*.
authumia, XIII. 1: K. 78. 70.
 autriante, XXXV. 4 (6), for *aut* (*et*) *triente*.
auuena, XXVIII. 1 (10): K. 156.
auuerphe, XXVII. 18 (6): K. 152. 122.
 auunculus, XIII. 11 (cod. 6, &c.); XLIV. 7. 8.
asisto, XXXVIII. 11 (6): K. 196. 187.
babane, *babani*, *babene*, II. 13: K. 27.
bab mundo, XXV. 8: K. 134.
badiani, II. 13: K. 27.
banchal, XLI. 2 (codd. 8 & 9, LXXIV): K. 267. Cod. 7 has the same word with a stroke through the *l*.
 bannire, I. (in Lex. Em., cod. S, but corrected for *mannire*).
baofalla, VII. 10 (6): K. 62.
 baptismus, Prol. I.
baragameo amiteotho, II. 12: K. 25. 26.
 barbarus, XIV. 2 (in codd. 7-9, B, G, H; codd. 1, 3, 4 have) *barbarus salicus* = *francus saligus* (of cod. 2) and *francus* (of codd. 5 and 6 and L. Em.); cod. 10 gives the term as distinct alike from *Romanus*, and *Salicus Francus*. The robbing of a *barbarus* was fined with 62½ sol.; the murder of a *barbarus* qui *legem salicam uiuit* (= *ingenus francus*), with 200 sol., XLI. 1. Cf. Sohm, R. u. Ger. 570.—*barbara* (gens *Franconum*), Prol. I. [quos *Franci* ex *alia patria* in *suam* adduxerint et *ipso* captos *salicha lege uiuere uolunt*, Gl. Est.] [The word appears also LXIV. 1, cod. 2, but corrupted for *ereburgio*, cf. Kern, 261.]
 barca = *barcus*, I (q. v.).
barcho, II. 13: K. 25.
barcoanomeo anitheotha, II. 12: K. 25. 26.
 barcus, bargus, barca, barga, 1) a *gibbet*,

XLI (LXXIV. 1 of cod. 7 &c.); tab. rubr. LXXV. (cod. 7 &c.); in other places of the Lex also called either *furca* (q. v.) or *palus* (q. v.); cf. Pact. Al. II. 34 note 59. — 2) a hand-barrow, LXXIV. 1.—3) = *parcus*, an inclosure, park, LXXXI. 3; cf. Diez, I. *parco*.
 bargainam (?), CII.
 bargus, see *barcus*.
baro, XXXI. 1: K. 244.
baricho cahimo, b. *caimo*, II. 12: K. 25. 26.
bartho, II. 13: K. 25.
 baruuli, for *paruuli* (q. v.).
basilica, LV. 6 & 7 (of cod. 6 &c.); Sept. C. VI. 5; Sent. S. S. 1: K. 253.
basitalio, XLII. 1: K. 216.
bathmonio, XXV. 8: K. 134.
 battere (batteredit, battiderit), to beat, XXXV. 4 (cod. 6 &c.); LXVI.—abaterre, abatterre, abaptere (abbatiderit), to take, tear down: *hominem de barco* (*furca*, ramo) ab., XLI. (cod. 7, LXXIV. 1 &c.); LXVI.—debattere, to beat violently, XXIV. 3 (some MSS. have *percutere*, and some *trebattere*, *trabattere*).—subatere, subbattere, subbattere, sobattere *scrofam* in asso, assum, II. 3 (codd. 1 & 2, where the other codd. have in *furtum*, in *furto*, while cod. 10 & L. Em. explain *hoc est porcellos a matre subtrahere*); Recap. A. 9, B. 10. [subbaterit: *porcellos* in uentre *matris* occidit, Gl. Pith.]—trabattere, trabattere, trebattere, tribatere, tribatere, transbattere (tribare), to ill-use, ill-treat (and thereby cause an abortion), XXIV. 3 (codd. 7-9 have *debattere*); Sept. C. VII. 2; XXXVIII. 6 (cod. 3 &c.); here appear various corruptions). 13 (cod. 6 &c.). [trabatterit: *id est abortat*, Gl. Est.].
bedegaste = *bodogast*, Prol. I: K. 300.
 beneficiarius seruus, Capit. 7.
 beneficium, benefitium, Extrav. B. 10.—= *res praestita*, LII (LXXXVIII), in tab. rubr. of codd. B-H.
beodis, *beodus*, *beotus*, *beodus*, &c., XLVI. 5: K. 226.
 berbix, uerbex, uerbix, uernex, ueruix, uiruix, IV. 2-4; cf. Diez, I. *berbice*.
 bergo in mallo, LVII. 1 (cod. 3, = *in mallo*, in *mallobergo* of the other texts).
besitalio, XLII. 1: K. 216.
 bestia, Extrav. B. 9.
beodus = *beodis* (q. v.), XLVI. 5: K. 226.
biabigo, XVI. 5: K. 104; cf. K. 179.
 bibere: *herbas dare bibere alicui*;—*herbas bibere*;—*bibere ueneficium*, XIX. 1. 2 &c.; Sept. C. VI. 2; Sent. S. S. 4.

bica, *bicha*, *biggeo*, XVI. 5; *bila*, XVI. 5; XXXIV. 2 (cod. 6): K. 104. 179.
 bimatus, bimulus, bimus, binus: b. *porcus*, II. 5; Recap. B. 14.—b. animal (*uitula*), III. 2.—b. *berbix*, IV. 2.—b. *poledrus*, *poletrus*, &c., XXXVIII. 6.
biorotro, XXIX. 5: K. 160.
 bis aut tres (aliquid dicere, LVII. 1.
bistolio, XLII. 1: K. 216.
bodecagme, *bodechagme*, *Bodham* (Prol. V), *bodoaim*, *bodochagme*, *Bodochamae*, *bodochem* (Prol. II), *bodogagme*, *Bodogheue*, *Bodohaim*, *Bodoheim*, *bothem* (Prol. II) &c. &c., Prol. I-V: K. 300.
Bodogast, *Bodegaste*, *Bodogaste*, *Bodogastis*, *Bedegaste*, &c., Prol. I. III: K. 300.
bogbagine, II. 13: K. 27.
 boni homines, XLVI. 6 (codd. 7-9, F, G, H, but cf. the other texts).—*rachymburgii antrutionis boni credentes*, LXXVIII. 7.—*bona carta*, Extrav. B. 4.
bonimo, XIII. 9: K. 80.
borio sitho, *borio sito*, XXIII: K. 124.
 bos, an ox, III. 3; XXXVII. 1; XLVII. 1; Sept. C. II. 5.—*bos*, *bouus cerui*, a *deer-cow*, LXXX: K. 277.
 brachiale, brachile, brachilis, bracilis, XXVII. 31 (6 &c.), an *armlet*, *fillet*, *band*; cf. Kern (§ 153) on the *Malberg subto*, &c.
 brachium mulieris (feminae) *ingenuae stringere* (*extringere*), *premere*, XX. rubr., 1. 2.
bracho bogbagine, II. 13: K. 25. 27.
bracho cahimo, II. 12: K. 25. 26.
 bracilis, see *brachiale*.
bracti, XX. 4 (7, 9): K. 119.
brarecho, II. 13: K. 25.
bratho, II. 13: K. 25.
brioro, *briorodero*, XXIX. 5: K. 160.
briosito, XXIII: K. 124.
bruche, XX. 4 (10): K. 119.
bruct, XX. 4 (6): K. 119.
 buccus, a buck, V. 3 (L. Em.)
burgo sitto, XXIII: K. 124.
 caballus, cabellus, caualus, IX. 1; X. 1; XXVII. 4; XXXVII. 1; XXXVIII. rubr., 11 (cod. 6 &c.); XLVII. 1; Extrav. B. 9.—c. *caballicare* (*ascendere* et (aut) *caballicare*), XXIII.—*schillam de c. furare*, XXVII. 3 (6 &c.).—*pedicam de c. furare*, XXVII. 3.—*linum* (*messem*) in (per) c. *portare* (*ducere*), XXVII. 8.—c. *carrucarius* (c. qui *carrucam*, *carucam*, *trahit*), XXXVIII. 1.—c. *spadus* (*spathus*, *spatus*, *spadatus*), *castrated*, XXXVIII. 3. (6 &c.); cf. Kern, § 187.—c. *trebattere* uel *debilitare*,

XXXVIII. 13 (6).—c. excurrere, XXXVIII. 8. 3 (of codd. 7 &c., LXIII).—c. mortuum exc., LXV.

caballus (XLVII. 4th sect. of cod. 4) for *chamallus* = *gamallus*.

cabra, see *capra*.

cadere ad (in) terram (said of blood), XVII. 3 (codd. 3, 4). 5. 6 (cod. 3).—in seruitio c., XXV. 3 (cod. 2).

caelare, see *celare*.

1. calcare, LXXXI. 3; if the word be genuine it may mean *uestigium alicujus insequi* (cf. Du Cange, h. v. 2), but it may be a corruption for *caelare* (q. v.).

2. calcare solem, see *colocare*.

calefacere ignem, æneum, aeneum, CVI. 6.

calida [sc. aqua], *thè hot water ordeal*: ad calidam prouocare, LXXXII.

calistano, XLVIII. 1 (cod. 2): K. 233.

callis obdublio, XLI. 9: K. 211.

callissolio, XLI. 9: K. 211.

callus, XLI. 4 (cod. 4). 3 (of cod. 4): K. 205.

calx: mulierem ingenuam praegnantem c. percutere, LXXVI. 4.

cambiare, cambiare, camiare, campiare, concamiare (Fr. *changer*), XXXVII. 1. 2; XLVII. 1.

cambortus, camborta, a *hedge-pole* (?), XXXIV. 1; cf. Graff, Spr. IV. 405; Du Cange, i. v. [Quae sepe desuper firmant, Gl. Pith.]

camisa, camisia, 1) a *covering, cloth*, XLI. 2.—2) a *shirt*, LVIII. 4. Cf. Diez, I. *camicia*.

campania, XXVII. 3 (6): K. 138.

campiare = *cambiare* (q. v.).

campus, 1) a *field*, II. 2. 4 (cod. 10 & L. Em.); XXVII. 8. 23. 22 (cod. 2 &c.). 18 (cod. 6 &c.).—2) a *landmark, border*, LXXIV. 1.

canasasco, XXXVIII. 1: K. 187.

candechapanus, XVII. 4: K. 112. 197.

cane creuto, C: K. 285.

canis, VI; XIV. 6 (cod. 6 &c.); XXXIII. 4 & 5 (cod. 6 &c.); LXXXI. 3; Sent. S. S. 3.

cannas uiuido, VII. 6 (9); c. uiuido, VII. 5 (6): K. 60.

cannones, Pact. 14 (cod. 2).

cantiasco, XXI. 3: K. 121.

canthichius, cantidios, &c., L. 2, see K. 238.

capilli, LXXVI. 2.—capillaturiae, *the festival on which the hair of boys was cut for the first time*; cf. Paul. Diac. gesta Langob. VI. 53, IV. 40 [Boret. in Behrend's Lex Sal. p. 93].—capillare, excapillare, excapillare, *to disorder the hair* (Fr. *décoiffer*), LXXVI. rubr., i. 3.

capitale, *the capital sum, principal (hausgeld, in the fragment of the O. H. G. translation of the Lex Sal.), the equivalent which was to be paid besides the dilatura* (q. v.) and the fine. The phrase: *excepto capitale et (dil-) delatura* occurs frequently and is as frequently omitted as an understood thing; cf. Tit. II.—capitale (-lia, -lem; caput) in locum restituere (in capite (capitale) restituere; capitale (in capite) reddere), IX. 1. 2. 3; X. 7 (cod. 6 &c.); XII. 2; XXV. 7; XXVI. 1. 2; XXVII. 4; XL. 2. 4^e. 7 (cod. 2 &c.); LXV. 1; LXXV; CII; Pact. 9. 12; Extrav. A. 3; Recap. B. 24.—(caput) capitale (-lem) recipere (accipere, exigere), Pact. 9.—capitale (-lem) reformare (sarciare), Pact. 16; cf. Grimm, R. A. 655; Merkel, in L. Alam., p. 48, note 14.

capitalis sententia, XL. 5.

capitula pro lege tenenda, Capit. XII.—capitulare, Extrav. B. 5.

capolare, cappolare, cappollare, cappulare, see *capulare*.

capra, cabra, a *she-goat*; capridus, capritus (Prov. *cabrit*), a *young goat*, V.; Recap. A. 5. Cf. Kern, 45–48. [*Capr*, *caprum* occurs also XXXIII. 3 (of cod. B), and there = *aper*].

captare, cupere: intus c., intus casa (casam) c., LVIII. 1 (codd. 5, 6, 10, Lex Em.); the other codd. have in (intus) casa (casam) respicere (aspicere). [intus captare (intercaptare): idest respicere, Gl. Est.] [Isidor. XII. 2. 38 mentions a verb *cattare*, whence he derives *cattus*; Prov. *catar*, to see; o. Fr. *chater*; cf. Littré, in voce *chat*].

capulare, capolare, cappolare, cappollare, cappulare, *to cut, cut off, cut up, hew, chop off*, VII. 11 & 12 (cod. 5 &c.); XIV. 3 (cod. 7 &c.); XVI. 3 (cod. 3 &c.); XX. 4 (codd. 5, 10); XXVII. 15. 33 (cod. 6 &c.); XXIX. 2. 3. 11 (cod. 6 &c.). 16 (cod. 6 &c.); XXXIV. 1; LV. 3 (cod. 6 &c.); LXXXIV. [cf. also XIII. 11, cod. 10, note]; Sept. C. II. 6, III. 6, IV. 5, V. 5.—concapulare, XXVII. 15. [concapulauerit: truncauerit uel exiderit, Gl. Pith.; id est concidit, Gl. Helmst.].—transcapulare, transcapolare, XXIX. 9; Sept. C. V. 5. Cf. Littré, i. v. *chapeler*; Diez, Wrtb. II. c. *chapler*; Forcell., ed. De Vit, in v.

caput, XVII. 3. 5; XLI. 2 (cod. 7 &c. LXXIV); LVIII. 3 (10); LX. 1.—contra c. testes accipere, Extrav. B. 8.—per capita diuidere hereditatem, LIX. 6.

10.—*head of cattle*: usque ad sex c., II. 7.—usque ad septem c., XXXVIII. 4.—capitale (q. v.).

carbonaria [silua], XLVII. 1. 5.

carere uita, Pact. 2.

caroen, LXI. 3: K. 258.

Carolus (Magnus), Prol. I. (note v).

Caronna fluuius, the *Garonne*, LXXXVIII. 1.

carouueno, LXI. rubr. (cod. 5): K. 258.

carpantarius, carpentarius (faber carpentarius), a *wagon- or carriage-maker* (Fr. *charpentier*), X. 3 (cod. 2 &c.). [id est qui facit carrum, Gl. Est.].

carra, carrum, carrus (car, Fr. *char*), XIV. 6 (6 &c.); XXVII. 8. 10^b. 13; XXXIV. 2. 4 (codd. 5 & 6); LXXXIV; CVII (cod. 10); Sept. C. III. 4; Sent. S. S. 3.—caruca, carrua, carruca, caruga, XXXIV. 2 (cod. 3); XXXVIII. 1.—carrucaricius caballus, XXXVIII. 1.—carcare, cargare, carrare, carrigare = *carro inuhere*, Fr. *charger*, XXVII. 10^b. 13 (codd. 7–9); LXXXIV.—descarcare, descarcare, discare, discarecare, discaregare, discare, discaricare, discarrare (Fr. *décharger*), XXVII. 10^b. 13; Sept. C. III. 4.

carro enno, LXI. rubr. (cod. 6): K. 258.

carta regis, XIV. 4 (codd. 7–9, B. G. H.).—c. ingenuitatis, Capit. XI.—ancor legitimus cartae, Capit. XI.—falsare cartam, Capit. XI.—falsa (bona) c., Extrav. B. 3. 4.

caruenna, LXI. rubr. (cod. 2): K. 258.

casa: foris (de foris) casa furare, VIII. 2; XI. 1. 2; XII. 1.—de intus casa furare, XI. 3 (cod. 7 &c.).—de casa rapuere, XIII. 1.—casam incendere, XVI. 1. 2 (as to *casa* in § 2 cf. Kern, 95).—casam trahere, per casam trahere, XXVII. 32 (6 &c.); cf. Kern, 154 on the gloss.—furtum in casa mittere, XXXIV. 4.—foris casa interfectus, XLIII. 3.—casa patris, LXXXII. 2.—as to the phrases ad casam ambulare, accedere; in casa intrare; manere in casa alicuius, cf. XLI. 9 (where there seems to be a confusion between *casa* and *causa*); XLVI. 2. 5; L. 3; LII. 1; LVI (cod. 2. LVII &c.); LVIII. 2; LXXXVIII. 7.

cassaho, cassatus, see *gasacio*.

castrare, as *punishment*, XII. 2; XXV. 7; XL. 4^e (codd. B–H). 4^e. 11; Recap. A. 8.—an act of violence, crime, XXIX. 9; CIV; Sept. C. V. 5.

cathedra, 1) c. de casa patris, *belonging to the achasius*, LXXXII. 2.—2) *part of the property which the relatives of a*

deceased wife had to leave with her husband, LXXIII. 2.
 catholicus: catholica (catolica, chatholica) fides, Prol. I.
 cauallus, see *caballus*.
 causa, caussa, 1) a cause, reason, motive, XXVII. 6 (codd. B-H); XXXII. 1. 3 & 4 (cod. 6 &c.); L. 4 (cod. 3); LXXVI. 7, &c. &c. — 2) a crime, offence, culpa, delictum, XL. 1; LIII. 1^b. 2. 3. 4; LXXXIV.; CVI. pass.—causae dominicae, Extrav. A. VI. 4.—causa minor, maior, CVI. 2. 4.—quantum habet lex de causa, CII.—quod lex est de causa, LVI (LVIII. of cod. 2 &c.).—probatum, adprobatum, conuictus de causa extitere, LIII. 2. 4. 6 (of cod. 6 &c.). 6 (cod. 10 & Lex Em.).—3) a cause in law, lawsuit, LIV. 4.—audire causam, LXXVII. 7.—causam mallare, XLI (XCVII. of codd. 7-9, B-H; cf. cod. 2, exire sua causa); LXXVII. 2; LXXVIII. 9.—causam discutere, prosequi, requirere, quaerere, repetere, LVII. 1.—causam agere, LVII. 3.—causam alienam dicere, in causa aliena dicere, LXXVII.—causam alicui demandare, leuere, LXXVII. 1.—de aliqua causa fidem facere, L. 3.—causam notam facere, LXXVIII. 9.—causam perdere, LXXVIII. 9.—iurare causas, iurare in (de) causas, CII.—fredum de causa solvere, L. 3.—grafionem ad causam inuitare, LI. 2 (of cod. 10).—tres homines tres causas demandare debent, XLIV. 1; XLVI. 1.—causa remaneat in trustee qua, Pact. 16.—se de causa aliqua liberare, XCIX (cod. 2; or perhaps *leg. se de damno causae liberare*; cf. cod. 1).—de causa responsum dare, CVI. 1.—dotis causa, LXXIII. 1 (cod. 11).—is cuius causa est, LXXVII. 2.—origines causarum, Prol. I.—qualitas causarum, Prol. II.—prosecutor causae, Pact. 5.—4) punishment, fine, composition: causa superior, X. 7 (of cod. 10).—causa superius comprae-hensa, VIII. 2 (cod. 1 has *lex*). 4 & 5 (cod. 10 & L. Em.); XIII. 5; XVII. 2; XXXIV. 3 (cod. 10); LVIII. 3 (cod. 10).—causa superius intimata, VII. 2 (cod. 4); XIII. 5; XVII. 2; XXXVIII. 4.—causam quam superius diximus, X. 2 (cod. 3 & L. Em.).—causam emendare, LV. 2 (codd. 7-9).—causam in fisco colligere, XLIV. 10 [the gl. Pith. explains: poena propter solemniam non seruata]; LX. 3 (codd. 5 & 6).—omnem causam in se (super se) excipere, XL. 9. 8 (of cod. 2).—excepto

capitale et dilatura atque causa (extra hoc), XLVIII. 3.—causa non ascendat super aliquem, LXXVIII. 7; cf. XL. 4^a (codd. B-H).—5) causa for casa, XVI. 1 (codd. 2, 6); LII. 1 (codd. F. G).
 causatio, see *gasacio*.
 causatores, the parties in a law-suit, LVII. 1 (L. Em.).—causator, a plaintiff, Extrav. B. 1.
 cecinus = *cicenus*. (q. v.)
 cellararium = *cellarium* (q. v.)
 celare, caelare: uenationem (game), XXXIII. 1.—c. ceruum lassum, ibid. 3 (cod. 7 &c.); Sept. C. II. 7; cf. LXXXI. 3, where *calcare* probably stands for *caelare*.—c. corpus, XLI. 2. 4; CIII.—furtum c., Pact. 3.
 celatura, a cover, covering, XLI. 2 (cod. 3).
 cellarium, celarium, a receptacle for food, pantry, storehouse, LXXVI. 11.
 cenecruda = *chrenecruda* 2 (q. v.).
 cenitus, cennitus, cinidus, cinitus, coenitus, cynitus, XXX. 1, the Latinized form of the Salic *quinte, quinthac*, &c., for which see Kern, 171.
 censere, to decide, ordain, decree, Pact. 16.
 centena, Pact. 9.—centenarius (cetenarius, centerius, tenarius), XLIV. 1; XLVI. 1. 4; LX. 1 (codd. 5, 6, 10 note & L. Em.).—centenarii in trustee electi, Pact. 16.
 cerebrum, XVII. 3.
 certa probatio, XIV. 3 (cod. 2); XVI. 3 (cod. 2); XXXIX. 2 (codd. 1, 2); XLII. 5 (cod. 1).
 certussus, II. 9: K. 16.
 ceruus, a stag, a deer, XXXIII. 2 (codd. 5, 7-9, B-H, 10 & L. Em.); LXXX; Sept. C. II. 7.—ceruus domesticus, XXXIII. 2. 3.—bos cerui, LXXX; cf. Kern, 277.
 cessione: cessionem facere de seruo, Pact. 5. 12^a.
 chacharo leopardi, XXIV. 1: K. 125. 49.
 chaereno, XVII. 10 (10): K. 114. 258.
 chaldachina sichte, XXIX. 11 (10): K. 164. 158.
 chal de china chamin, XXIX. 9 (10): K. 164. 159. 118.
 chaldeficho, XXXIX. 2: K. 203.
 chaldis obduplo, XLI. 9: K. 211.
 chalip sub duplo, XLI. 9: K. 211.
 challis obduplo, XLI. 9: K. 211.
 chamachito, III. 5: K. 38. 39.
 chambestalia, XLII. 1: K. 216.
 chamciosco, XXI. 4: K. 121.

chame[n]habia, XLII. 1: K. 216.
 chamestalia, XLII. 1: K. 216.
 chamin, XX. 2. 3; XXIX. 2 (10): K. 118. 159.
 chamini, XX. 2: K. 118; cf. K. 159.
 chaminis, XXIX. 2. 2 (of cod. 10, note). 6: K. 159. 118.
 chaminis, LV. 4: K. 251; cf. K. 118. 159.
 chamino, XX. 3; chaminus, XXIX. 2: K. 118. 159.
 chamitheuto, III. 5: K. 38. 39.
 chammino, XXI. 1: K. 118.
 cha[m]mitum, III. 5: K. 38. 39.
 chamni, XX. 1: K. 118. 159.
 chamnis mane charde, XX. 3: K. 118; cf. K. 159.
 chamno, XX. 1: K. 118; cf. K. 159.
 chamnum, XX. 2: K. 118. 159.
 cham stala, XXXIII. 3: K. 177.
 chamutheuto, III. 10 (10): K. 38. 39.
 cham sy asco, XXI. 3. 4: K. 121.
 chanasuuido, VII. 5 (10): K. 60.
 chanchurda, chanchus, V. 2: K. 48.
 chanco, XXXVIII. 1: K. 187.
 chane creudo, C: K. 285.
 changichaldo, XIII. 10 (10): K. 84.
 cha[n]na chlora, XXIX. 11 (10): K. 167.
 channas nascho, XXXVIII. 1: K. 187.
 chanodeora, XXIX. 15 (6): K. 167.
 1. chanascho [a kind of vessel, or ship], XXI. 4: K. 121.
 2. chanascho [a horse], XXXVIII. 1: K. 187.
 chaneasco, XXI. 4: K. 121.
 chansisto, XXXVIII. 3 (6): K. 187.
 chansocho, XXXVIII. 1: K. 187.
 chansyn ponderos, III. 6 (6): K. 35. 33. 13. 30. 193.
 chansyso, XXI. 4: K. 121.
 charamire = *achramire* (q. v.).
 charcalcio, II. 1: K. 8. 9. 12.
 charcaro leopardi, charcharo l., XXIV. 1: K. 125. 49.
 charenoua, LXI. rubr. (cod. Est.): K. 258.
 charfrido, XVII. 3. 5: K. 110.
 chariocito, III. 4: K. 38. 39.
 charoena, -enna, LXI. rubr. & § 3: K. 258.
 charohitum, III. 4: K. 38. 39.
 charoueno, LXI. 3: K. 258.
 chascaro, XXIV. 2 (6): K. 125.
 chegmeneco, chegmeneco, III. 4: K. 38. 39.
 cheldeburtus, childebertus, childobertus, chilbertus, Hildebertus &c., Prol. I; Epil. I. II.
 chenechruda, LV. 7 (6); tab. rubr., LVIII (cod. 5): K. 253.
 chenechrudo, V. 2: K. 48.
 chengisto, XXXVIII. 2 (10): K. 187.

cheobarbio, XIV (cod. 9, XVIII. 3): K. 250. 90.
cheoburgio, LV. 3 (6): K. 250. 90.
cheolbarbio, XIV (cod. 7, XVIII. 3): K. 250. 90.
cheo masido, LV. 1: K. 245. 86. 90.
chereburgium, LXIV. rubr. = *herburgium* (q. v.): K. 261.
cherecheto, III. 4: K. 38. 39.
chereo, XVII (cod. 10, XXXIV. 3): K. 114. 258.
chereotasino, LV. 6 (6): K. 253.
cheristadona, *cheristaduna*, *cheristonica*, LV. 3 (6): K. 247. For other forms see *arestato*.
cheruioburgium, LXIV. 1 (cod. 10) = *herburgium* (q. v.): K. 261.
chesfrido, XVII. 5: K. 110.
chiesto frit, XVII. 3: K. 108.
childebertus, Hildebertus, Chidertus, Pact. 1; Epil. I. II.
childeclina sictae, XXIX. 12 (6): K. 164. 158.
chisio frit, XVII. 3: K. 108.
chismala, XXIV (cod. 3, XLI. 13): K. 129.
chisto, IX. 5: K. 66.
chlebarbio, XIV (cod. 8, XVIII. 3): K. 250.
Chlodoueus, *Chlodeueus*, *Chlodouehus*, *Chlodouius* &c. (*comatus*), Pact. 1; Prol. I.
chlotarius, *Chlotharius*, *Cholotharius*, *Clotarius*, *Hlotarius*, *Hlotharius*, *Lotharius*, Pact. 1. 9¹; Prol. I; Epil. I. II.
chludachina, XXIX. 9 (9): K. 164.
chramen, *chram[n]*, XX. 1: K. 118.
chramere, XXIX. 2 (8): K. 118.
chrami, XX. 2: K. 118.
chramine, XXIX. 3: K. 118.
chramire, XXIX. 3: K. 118.
chramnechalti, II. 1: K. 8-10.
chranaliteo, II. 1: K. 8-10.
chranchaliteo, II. 2 (6): K. 8. 9.
chrane calcium, II. 1. 2: K. 8. 9. 13 [de *chranne prima*: idest de primo partu vel part. . credo velit dicere pro parva, Gl. Est.].
chranea, *chranneae*, *chranne*, *franne*, *rhanne*, *hramne*, *hranne prima*, *mediana*, *tertia*, II. 1. 2 (cod. 5 &c.): K. 8-10.
chranne chalti, II. 1: K. 8-10.
chranne malicardi, *chranne malichardi*, XX. 3: K. 118.
chrascaro, XXIV. 1: K. 125.
chredunia, II. 11: K. 22.
 1. *chrenecruda* [a flock of goats], V. 2: K. 48.
 2. *chrene cruda*, *chrenecruda*, *chrenecurando*, *chenechruda*, *chenechruda*, *chena cruda*,

chren ceude, *chrenecruda*, *crinnecruda*, *chrinnechruda*, *theunetruda*, *theuna trude*, *cenecruda*, &c., LVIII. rubr. & § 5 and tab. rubr.: K. 256 [id est terra collecta de 4 angulis domus legaliter in aliquem proiecta, Gl. Est.].
chreobardio, *chreo burgio*, LV. 3 (6): K. 250. 90.
chreodiba, CIII: K. 287. 95 sqq. 250.
chreomardo, LV. 1: K. 245. 86. 90.
chreo mosdo, XIV (cod. 10, XVII. 10. 5): K. 90. 86.
chreonana, see *screena*.
chre ottar sino, LV. 5 (10): K. 253.
chreu musido, XIV. 8 (6): K. 90. 86.
chrinne chulti, II. 1: K. 8-10. 12.
Christianitas, *Christianus*, CII.
christiao, II. 11: K. 23.
Christus, Prol. I.
chrochro, X. 6 (6): K. 71.
chrotarsino, LV (codd. 7-9. LXXVI): K. 253.
chucarso, XXVII. (cod. 9, XLV. 3): K. 152. 122.
chuc cham, II. 12: K. 24.
chudachina, XXIX. 9 (7): K. 164.
chudachina chamina, XXIX. 8 (7): K. 164. 159. 118.
chuladachina, XXIX. 9 (8): K. 164.
chul de china chamin, XXIX. 10 (10): K. 164. 159. 118.
chuldeclina chamina, XXIX. 11 (6): K. 164. 159. 118.
chunabana, VI. 2 (8): K. 53.
chunna, II. 14: K. 29. The chapter of the *Chunnas* will be found on col. 424 and is explained K. 301.
chunni cleura, XXIX. 14 (10): K. 167.
chunnouano, VI. 4 (10): *chuno uano*, VI. 2 (7): K. 53.
chuuarso, XXVII (cod. 8, XLV. 3): K. 152. 122.
cicenus, *cicinus*, *cecinus*, *cignus*, *cygnus domesticus*, VII. 7 (cod. 5 &c.).
cinidus, *cinitus* [idest arga, Gl. Est.; *oculum erutum habens*, Gl. Pith.] = *cenitus* (q. v.).
circumentio, XXIX. 1. 2 (cod. 10 & L. Em.); cf. Kern, § 199.
citra (*chitra*) *mare*, XXXIX. 2^b (codd. 4-6, 10 & L. Em., the other codd. have de trans mare).—*cis*, *citra* (*inter*, *intra*) *ligere* (*legere*, *ligare*, *Ligerim* &c.; cod. 3 has *mare*), aut *carbonariam*, XLVII. 1; cf. Kern, § 2.
clalus, XLI. 4: K. 205.
clamare alterum cinitum, *concacatum* &c., XXX. 1-5. 7; LXIV; Recap. A. 25; Recap. B. 9. 27. [The word also occurs

XXXVII. 1 (cod. 9) evidently for *chremire*.]
claudere, *cludere*, 1) *to close*, XXXIV. 1 (codd. 3, 4); Pact. 14.—2) *to stop*, *close*, *block up*, XXXI. 3 (6).—3) *claudere*, *inclaudere*, *includere*, *recludere*, *recludere*, *to confine*, *impound*, IX. 2. 5; Extrav. B. 9; Sept. C. II. 1.—*clausa manus*, *clausus pugnus*, *pollex*, XVII. 8; Recap. A. 10.—*clausura*, 1) *a hedge*, *fence*, XXVII. 23.—2) *an enclosed piece of land*, *an orchard*, *garden*, VII. (L. Em. VIII. 1 and cod. 10 note & 2); IX. rubr., 5.
claudinario, XXXV. 4 (6): K. 183.
claus, 1) *alock*, II. 3 (6 &c.); VII. 3; VIII. 1. 2 (10). 3 (10). 4 (10); XI. 4 (10); XIII. 5; XXI. 3. 4; XXVII. 21. 22; Pact. 10; Sept. C. II. 2, III. 2. 3.—*clauem effringere*, XI. 5. 4 (cod. 7 &c.).—2) *a key*: *adulterare clauem*, *to make a false key*, XI. 5.
clausura, see *claudere*.
clėtis, *a hall or habitation made of hurdle-work* (*clēda*, *clāia* &c.); cf. Kern, 95; Littré, in voce *clāie*; Diez, Wrtb. II. c. *clāie*.
cludere, see *claudere*.
cobitum = *cubitum* (q. v.).
coccus, *a cock*, VII. 6 (in codd. 7 & 9 only; codd. 5, 6, B, G, H, 10 & L. Em. have *gallus*).
cocinare, *coccinare*, *cucinare*, *coquinare*, *to cook*, LXIV. 1 (cod. 4 has *concinere*; cod. 6 *conuenire*, L. Em. *concinere*; and the Leiden cod. corrects *concuiniunt* to *conueniunt*).
coenitus = *cenitus* (q. v.).
cognoscere, see *agnoscere*.
coheredes, XLVI. 3 (cod. 3).
colabus, *colafus*, *colaphus*, *colapus* = *colpus* (q. v.).
colicare, *coligare*, *collecare*, see *colocare*.
colepus, *colibus* = *colpus* (q. v.).
collecta, XIV. (L. Em. XVI. 1 in cod. Est., which adds to the rubric given in the other codd. *cum collecta sc. manus*), *aband*.
collectare, *conlectare*, *to put*, *club together*: coll. compositionem, XLIII. 1 (cod. 10 and L. Emend. cod. Q). Cf. *coniacare*.
collegare, *collegere*, see *colocare*.
collicare, *colligare*, see *colocare*.
colligere, *coligere*, *collegere*, *conligere*: coll. tres testes, XXXIX. 2 (cod. 2 &c.). 3 (cod. 2 &c.; codd. 2, 7-9, B, F, H, have *testes idoneos*); XLVI. 5 (where cod. 6 alone has *tres*).—*reipus*, *causam in fisco coll.*, XLIV. 10.—coll. *hospites tres vel amplius*, XLVI. 2 (cod. 1 only; the other

codd. have *suscipere*. 5 (here in all the codd.).—coll. hospitem, hospitalem, hospitalitatem, hospitium, (in, ad) hospitium, hospitalitatem, hospitales, LVI. 6 (codd. B–H have *recipere*); CVI. 9 (codd. 1 & 11).—coll. septem rachineburgios, L. 3 (codd. 5, 6 & 10 have *rogare*; the L. Em. *congregare*).—coll. terram in pugno, LVIII. 2 (cod. 3 has *tollere*).—coll. medietatem compositionis, LXII. 1.—coll. medietatem compositionis in fisco, LXII. 2 (codd. 1–6).—coll. contubernium, XLII. 1.—testes collecti, XLVI. 2.—recolligere, recolligere, *to take up*, *receive*: animal rec., IX. 3.—rec. fretum, L. 3.—medietatem compositionis ad se rec., LXII. 1 (cod. 4).—duas partes dotis rec., LXXIII. 2.—dimidiam dotem ad se rec., LXXVIII. 4.—pedes fugitivos rec., Sept. C. III. 7. *collus*, XLI. 2: K. 205.
colobus = *colpus* (q. v.).
colocare, collocare (collegare, collegere, calcare, calcare, colecare, collicare, collicare, coligare, colligare) solem, XXXVII. 3; XL. 7. 8. 10^b; L. 2; LII^a d^e; LVI. 3. 4 (cod. 1 only). 5; LVII. 1. 2; CVI. 7. 8. [In the first § of this latter Tit. cod. 1 has *sole latere*; 10 *solsatire*; 11 *solisacire*, which are the nearest forms to the Frank. word which must have given rise to the above phrase; see Kern, § 185.]
colpus, colabus, colobus, colaphus, colapus, colepus, colibus, colafus, culapus, a blow [ictus, Gl. Pith.], (Fr. *coup*), XVII. 1. 2 (cod. 6). 6; XL. 3. 4^e.
comburare (conburere): conb. manum, XCIV.—[mortui corpus] comb. adcelandum, CIII (cod. 10 adds *igne*).—igne conburere, Recap. B. 33; see *cremare*.
comedere, LXXXIX. 1 (perhaps for *committere*).—comed-, *comedere* hominem, LXIV. 3 (6 & c.).
comes, comis, LXXII. 1; LXXIV. 1; Capit. I; Extrav. B. 1. 2.
commanere: in pago ubi commanet, XLI. 7 (L. Em.; cod. 10 has *remannere*).
commendare terram, Extrav. A. 2. See *condempnare*.
commonere, *corrupted* *communire*, *to summon one to appear before a legal tribunal*, XLVII. 1. 2; see *admonere*.
commonitio, see *commotio*.
commotio, a plot, abetting, subornation, XLI. 16 (of cod. 10 & L. Em.; in the L. Em. codd. B & Q have *commonitio*; cod. I *cummunitio*).
companium, companium, a company,

LXIII. 1; cf. Diez, Wrtb. I. *compagno*.
compar, XXX. 9 (L. Em.)
comparare, comparare, XXXVII. 1 (codd. B–H & L. Em.). 3 (codd. B–H).
componere, componere, 1) *to compile, arrange, compose*: comp. legem, CII (cod. 11).—2) *to compound*, I. 2 (codd. 7–L. Em.); IV. 1 (cod. 4); XIII. 3 (codd. 7–9, B. G. H); XVI. 1 (cod. 6); XVII. 6 (of cod. 10); XXV. 5 (of cod. 7 & c.). 8 (codd. 3, 10); XXVII. 10 (codd. B–H). 11 (codd. B. F. H); XXVIII. 3 (codd. 7, 9 & B–H); XXXV. 5 (of cod. 10); XL. 2 (cod. 3). 5 (cod. 2). 3 (of L. Em. & of cod. 10). 7 (of cod. 2 & c. and of cod. 10). 8 (of cod. 10); XLI. 6 (of cod. 10). 12. 16 (cod. 10 & L. Em.); XLII. 3^b (codd. 2, 7–9, B–H); XLVIII. 2 (cod. 4); XLIX. 2 (codd. 5 & 6); LII. d; LIII. 1^b. 3 (cod. 10). 4 (cod. 6); LV. 2; LXI. 1 (L. Em.). 3 (cod. 2); LXIV. 2 (cod. 2); LXV. 1 (cod. 2); LXXVI. 8. 10; LXXVIII. 7. 9; XCIII. 1; XCVI (cod. 10. XIX. 6); CII (cod. 10); CIII; CVI. 2 (of cod. 10). 6; CVII. 2; Extrav. A. VI; Recap. A. 7. [Instead of *componere* we occasionally find in some of the codd. *reddere, satisfacere*; the usual phrase is *culpabilis iudicetur*].—comp. in triplo, LXIII. 1; LXIV. 2 (codd. 5 & 6).—comp. de uita (sua), XIII. 7; XXII. 5 (5); L. 4; LI. 2; LVIII. 6; XCII. 3; Pact. 10.—comp. pro aliquid (aliquem), XVII. 6 (of cod. 10). 9 (of cod. 10 & L. Em.); XXXVIII. 12 (codd. 5, 6 & L. Em.); LXXVI. 11; LXXVIII. 7.—comp. causam, VIII. 5 (of cod. 10 & L. Em.).—comp. culpam, XVII. 7.—comp. debitum, debita, omnia facta, L. 2; LXXV (cod. 11); comp. totam legem, LVIII. 1. 5.—comp. medietatem legem, Pact. 8.—comp. cum lege, LXXV (codd. 1 & 2). comp. secundum legem, XLIII. 2; XLVII. 3; LVI. 6; CI.—comp. quae legibus alicui inquantur, CVI. 9.—comp. quae leg. al. in p. secundum legem, LVI. 6.—(res) cum lege sua comp., Capit. V.—comp. medietatem de leude (leode), XXXVI (codd. 7–9, B–H, 10; the other texts have medietatem compositionis exsoluere).—comp. aliquem secundum modum leodis suae (medietate leudis suae); mortuum tota leude sua comp.; comp. aliquem maiori uel minori compositione, XLI. 12 (cod. 10 & the corresponding §§ of L. Em.).—comp. mortem alicuius, XLIII. 1. 3.—comp.

sua mala facta, LXXVIII. 7.—compositionis homicidii, LXII. rubr.—compositionis medietas, media compositio, XXXV. 5; XXXVI; XLII. 4 (cod. 10 & L. Em.); CI.—pro medietate compositionis aliquem alicui tradere, XXXV. 5; Capit. VII.—medietatem compositionem colligere, diuidere, LXII. 1.—medietatem compositionis (media comp.) ad se recipere, Pact. 9^a.—integram sibi compositionem recipere (accipere, reuocare, nindicare), Pact. 9^a. 16.—tripla (triplici) compositione componere, LXIII. 1 [cf. § 2].—omnem causam uel compositionem in se excipere (recipere), XL. 9.—compositionem restituere, XL. 10^b.—mortis compositionem componere (coniectare), XLIII. 3.—de compositione fidem facere, LVI. 1. 2.—se per compositionem educere, deducere, LVI. 3.—compositionem facere, LVII. 2 (L. Em.); LXIII. 2 (L. Em.); Pact. 3.—occulte compositionem accipere de aliquid, Pact. 13.—occulte sine iudice compositionem accipere, Pact. 3.—aliquem per compositionem redimere, LVIII. 6 (some codd. have *aliquem* in (per) compositionem ad (aut) fidem tollere).—de compositione digere esse, LVIII. 4. [Cf. also LX. 2. 3: comp. ad fiscum pert.; LXXIV: comp. requirere; LXXVIII. 7: lectus xv sol. comp., and the note thereto; CVI. 2; Pact. 4]. Recap. A. Pref., 5. 7. 8 & c.; Recap. C.
concacatus, concagatus, conchagatus, concatus, *polluted with ordure*, a term of abuse (D. *bekakt*, o. Fr. *conchie*), XXX. 2. [sordidatus, Gl. Pith.].
concamiare, see *cambiare*.
concapulare = *capulare* (q. v.).
concatus, conchagatus, see *concacatus*.
concedere, LXXVIII. 2; Capit. I.—conc. ut . . . , XL. 7 (cod. 10 & L. Em.).—conc. placitum, XL. 6^b (of cod. 10 & L. Em.).—*said of the fiscus*, LXII. 2 (cod. 10 & L. Em.).
concides, concisa [idest areuatium uel palenchatam, Gl. Est.], cuncida [Lat. *concaedis*], a hedge, fence of shrubs or felled trees, XVI. 5.
conciliare, consiliare, 1) *to procure, provide for*, LXXI.—*conciliator, a procurer*, LXXI.—2) *to conciliate, gain over, win*, LXXII. 1.
concisa = *concides* (q. v.).
concredere se, said of the accused who submits to the demand of the plaintiff, Extrav. B. 2. 3. 4.
concremare, see *cremare*.

condempnare terram, Extrav. A. 2; tab. rubr. XCIX (of cod. 7 &c.). [The rubric and paragr. are evidently corrupt, and we must probably read, with cod. 10, *commendare*. If so Du Cange's explanation (in v. *condemnare*) of this paragr. cannot be accepted, though he quotes other examples of houses, edifices &c. being condemned].

condicere alicui, to give notice to any one = aliquem admonere, Pact. 12¹.

condigna lectaria, LXXII. 2.

conditio (condictio): simili conditione, ex. gr. II. 6 (cod. 1); XXVII. 14 (cod. 1); Extrav. A. V. 1.—sub tali cond., LXXVIII. 4.—praedicta cond., CI. Cf. Quare condicione, LXXVIII. 5.

conducere se, see *ducere*.

confiscare, confescare, see *ficare*.

confiteri, IX. 1. 3; XL. 2. 4. 4^b. 4^c. 5; LXV. 1.—confessio, XXXIX. 4 (cod. 2 &c.).

confugere (ad ecclesiam);—confugiens, fugiens (ad ecclesiam);—confugium facere, Pact. 14. 15.

congregare (= *colligere*, q. v.) septem raginburgios, L. 3 (L. Em.).

coniactare, coniectare (conlectare, in cod. 10, conlectare, in cod. Q of L. Em.), to put, club together, to contribute money together: conl. compositionem, XLIII. 1 (L. Em. and cod. 10 note; codd. 1, 3–6 have *morte, morti, mortuos conl.*; codd. 2, 7–9, B–H *mortem componere*); in § 3, codd. 1, 3, 4, 5, 6 have again *mortem coniacquare, coniectare*, and codd. 2, 7–9, B–H again *mortem componere*, but cod. 10 and L. Em. *mortis compositionem componere*.

coniugium: of an *ingenuus* and *ancilla aliena*, XIII. 9; Capit. III.—with a *sponsa aliena*, XIII. 10.—with a *libra aliena*, XIII. 10 (6 &c.).—of an *ingenua* and a *servus alienus*, XXV. 6.—of a *servus* with an *ancilla aliena*, XXV. 9.—with a *vidua*, XLIV. 1 (cod. 10); Capit. VIII; Recap. A. 6.—of a *mulier cum servo suo*, LXX.—of a *filius* or *filia extra consilio parentum*, LXXI. 1.—in coniugium prendere, sociare, accipere; sibi in coniugium copulare, sociare, XIII. 9. 10 (6 &c.); XXV. 6. 9; XLIV. 1 (cod. 10 & L. Em.); LXX; LXXI; Capit. III, VIII.—ad coning. quæ- rere et se retrahere, Extrav. A. I.

coniungere (coniunxerit), LVI. (cod. 2. LVIII de dispecc.) perhaps for *conuinxerit*, i. e. *conuixerit*.

coniurare, coniuratores, see *iurare*.

conlectare, see *collectare*.

colligere, see *colligere*.

concludius (= *colludium*), a secret or deceptive understanding, collusion, Pact. 6. 10 (here the corruptions *ludius, camludius* are found). 12¹ (corruptions *conu- dius, ludio*).

compagenses, according to the form of the word, persons who belong to the same pagus, LXIII. 1 (cod. 6 only; cod. 5 has *compansiones*; cod. 10 *companies*). Cf. Diez, Wrtb. I. *compagno*; Littré, in voce *compagnon*.

complere XIV noctes, XL. 8.—c. totam legem, LVIII. 1 (cod. 1 only; the other codd. have *t. l. implere, t. l. componere*).

comprehendere, to apprehend, arrest, XL. 5 & 6 (cod. 1 only); Pact. 9².—causa, lex superius comprehensa; pretium sup. comprehensum, see *causa, lex, pretium*.

conscientia pura, LXXVIII. 5.

conscisa = *conscides* (q. v.).

consedere, see *sedere*.

consensus domini, XXVII. 25 (L. Em.); XXXVIII. 15 & 17 (of cod. 10 &c.); LXV. 1 (cod. 10).—c. possessoris, LXV. 1 (L. Em.).—c. iudicis, LXVII.—c. parentorum, Capit. VIII.

consentiens puella (some codd. add *sponsata, desponsata*; probably corrupted from *spontanea* as the other codd. have) ad adulterium, XXV. 2 (codd. B. G. H & L. Em.).

consequi, 1) to follow, *pursus*: cons. aliquid usque in tres noctes, XXXVII. 1.—2) to prosecute in law, LXXVIII. 7; cf. LI. 1 (cod. 10).

consiliare, see *consiliare*.

consilium, concilium: extra consilium, sine consilio domini, parentum, iudicis (= sine consensu, sine permissu, extra uoluntatem, sine uoluntate), XXI. 1; XXIII; XXIV. 5 & 6 (cod. 2 &c.); XXVI. 1; XXVII. 23 (cod. 1 only). 30 (of codd. 5 & 6). 32 (cod. 6 &c.); XXXVIII. 12 (codd. 5 & 6 &c.); XL. 8 (of cod. 10); LXV. 1; LXVII; LXIX; LXXI; CVII. 3; Sept. C. III. 1, V. 4; cf. LXXVIII. 5.—*absol.* LXXXVIII.

consimilis, see *similis*.

consistere, XLV. 1. 3; LXXVIII. 9.—consistentes, residents, neighbours (?), LXXVIII. 8 [the text is evidently corrupt].

consobrina, consubrina, consobrinus, consubrinus, XIII. 11 (cod. 6 &c.); XLIV. 6. 7. [In the two latter §§ the readings of texts 2–5, 9, G, H, 10 point as well to a *consobrinus* as to a *consobrina*.]

consorciare, to divide, to share, XL. 10 (cod. 2).

consortium, 1) association, society (illegal marriage), XIII. 11 (cod. 6 &c.).—2)

consorcium, consorcia, a dividing, partaking of, sharing, LXXII. 2.

constituere, to decide, decree, Pact. 18.—constitutus: uigiliae constitutae; ad uigilias constituti, Pact. 9.—placitum constitutum, or simply constitutum, Extrav. B. 1.

consobrina, consubrinus, see *consobrina*.

consuescere, to accustom, habituate: cons. ceruum ad uenationem, XXXIII. 3 (of cod. 3); cf. *mansuescere*.—consuescere inire, XXXVIII. 15 (of cod. 10 & L. Em.).—consuetudo, LXXVIII. 3. 10.—longa consuetudo, Capit. X.

contemnere: si quis ad mallum uenire contempserit, LVI. rubr. and § 1.—c. decretum iudicium, ibid. 2 (L. Em.; the other codd. have *dispicere* for *despicere*).

contendere uiam, XXXI. 1 (codd. B–H).—per pugnam contendere, Extrav. B. 4.—contentio de alode terrae, LIX. 5.

contestare, contestor, v. *testare*.

continere, 1) to hold, keep together, XXXIV. 1.—2) to line, cover: cont. iumentum (i. e. equam), XXXVIII. 13 (of L. Em.).—3) to comprise: quod lex salica continet, LII. 1; in hoc quod lex salica continet, L. 3. See *tenere*.

contractor, a plaintiff, LXXVIII. 7.

contradicere, XLV. 1; LVII. 4 (cod. 6 &c.).—contradictor, interdictor, one who objects, or contradicts (to settle in a village), an opponent, a forbinder, XLV. 2 (codd. B–H and L. Em.).

contubernium (collectum, factum), a troop, company, band, gang, XIV. 5. 6. 7 (cod. 6 &c.). [contubernio: auxilio, Gl. Pith.]; XLII. rubr. & §§ 1. 3. 4. 5 (cod. 10); XLIII. rubr., 1 (in these two instances wrongly for *conuiuium*). 3; CV. [corruptions: *conubinium*, XLII. 1 (cod. 6); *conturbenium*, *conturberenium*, *conturbenium*, XLIII. 3]; Recap. B. II. 35.

contumelia, XCVII.

conualescere, to grow strong, increase, to get the upper hand, to prevail: insania malorum (multorum) conu., Pact. 1.

conuenire, 1) to agree upon, make terms, stipulate, XXV. 2; XL. 2. 11; XLIV. 1^b; LIII. 1. 3. 5. 5 (cod. 6 &c.); LV. 2; LXXVIII, passim; CVI. 1; Pact. 14. 15; cf. XXXV. 1.—conuenit obseruare, II. 6; IV. 3; VIII. 2. 4 (of cod. 10 &

L. Em.); X. 7 (of cod. 10); XIII. 5; XIV. 2; XVII. 2 (cod. 10); XXVII. 14; XXXIII. 1; XXXIV. 3; XXXVIII. 2 (cod. 4). 4; XLII. 3 (cod. 2); XLVI. 1; LXXVI. 9; LXXXIII; XCVI (cod. 10; cf. the note); CVII. 3 (cf. the note).—antequam conuentum fuerit, XLV. 3 (6 &c.), before (the inhabitants of the village) have agreed.—**¶** to come together, assemble, LIV. 4 (L. Em.).

conuicinia, = uicinia, vicinity, neighbourhood, Extrav. B. 11.

conuicium, conuictum, XXX. rubr.

conuincere, to convict, occurs frequently in the law and = approbare.—conuictus: unum conuictum (i. e. *culprit*) dare, XLIII. 1 (cf. K. 219 on the Malberg to this paragraph).

conuiuia, conuiuia, 1) a guest, table companion: conuiuia regis, XLI. 5 (codd. F. G have in conuiuia; cod. Q in conuiuia). 6; Recap. B. 28.—**¶** a participant, partaker: conuiuia conciliatoris, LXXI.

conuiuium, a company, society, XLIII. rubr., 1. 2.

cooperire, coperire, cuperire, cuerire, percooperire, super coperire, super operire, XLI. 4 (cod. 3 &c.). 4; LXXII. 2; LXXIII. 2.

copulare, copolare, cupulare: aliquam sibi in coniugio cop., XIII. 10; XXV. 9; XLIV. 1 (cod. 1).—cum aliquo in coniugio cop., LXX. 1.—se cum aliquo cop., LXX. rubr.—aliquem (aliquam) in coniugio copulandum conciliare, LXXI. 1. [Some codd. use *sociare* or *accipere* instead.]

coquinare, see *cocinare*.

cornu sonare, was the duty of the Grafio, for the purpose of assembling the neighbours to identify a murdered person, LXXIV. 1.

corpus occisi hominis, XLII. 3.—corpus occisi hominis expoliare; corpus iam sepultum effodere et expoliare, LV; Sept. C. IV. 3.—corpus cognoscere, agnoscere, &c., LXXIV. 1.

cortis = *curtis* (q. v.).

costa: wounding in the ribs, XVII. 4.

couirgo, XIX. 1: K. 116.

cramere, XXIX. 2 (7): K. 118.

cranne, see *chrannae*.

credere, XL. 4^b.—adcredere, to entrust: facultatem alicui, XLVI. 2. 3.—credentes = *fide digni*, LXXVIII. 7.

crehomardo, LV. 1: K. 245. 86. 90.

cremare, XVI. 1 (cod. 4).—[mortui corpus] igne cremare, concremare [ad ce-

landum], CIII; Prol. I (note m).

crenecrua, crenecurando = 2 *chrene cruda* (q. v.).

creobebat, CIII: K. 287. 95. 250.

creo mardo, LV. 1: K. 245. 86. 90.

creocere, accrescere, adcrecere: tres, terni solidi (super, ad debitum) crescut, adcrecut, L. 2; LII. d.—solidi qui per tres admonitiones creuerunt, adcreuerunt, LII. e.

creu beba, CIII: K. 287. 95. 250.

crimen alicui imputare, XVIII. 2 (cod. 10 &c.).—maior crimen (= maior culpa), XL. 5. 5 (of cod. 7 &c.).—(in) crimine comprehendi, inueni, inculpari, XL. 5. 6. 11.—aliquem de crimine accusare, ex crimine superdicere, XLI. 11 (cod. 6 &c.).—cr. dicere alicui, XCIII.—aliquem de crimine habere suspectum, Pact. 12¹.—quadrapes qui est auctor criminis, XXXVI. — ex (de) crimine mori, XXV. 7.

criminalis actio, Prol. II.

crinitus puer, XXIV. 1. 2. 5 (cod. 2 &c.); LXIX. 1; Sept. C. III. 1, VII. 1, VIII. 4; Recap. A. 32. Cf. Diez, Wrtb. I. *tozo*.

crinnecrua = 2 *chrene cruda* (q. v.).

cristau, cristiano, cristiau, II. 11: K. 23.

cromare (?), LXXIII. 2.

cruene, LXI. 3: K. 258.

cubitum, cupitum, cobitum, the elbow, XX. 3.—usque ad solem cobitum, L. 2 (in cod. 2.) may mean *till sunset*, or it may be a corruption for usque ad nouem solidos debitum.

cucinare, see *cocinare*.

culapus, see *colpus*.

culcare, see *colocare*.

culmus, a stalk, stem, XXXIV. 3.

culpa: culpam committere, XXIV. 5; Capit. V.—culpam componere, XVII. 7.—nullam habeat culpam, XXVII. 18.—culpa minor, maior, talis culpa, XVII. 7; XVIII (cod. 10 & L. Em.); XL. 3. 3 (of cod. 10). 7 (of cod. 2 &c.). 8 (of cod. 10); LIII. 5 (6).—pro culpa suspendi, CVII. 3.—modus culpae, Pact. 12¹.—latronis culpa, Pact. 13.—culpare, inculpare, XL. 6.

culpabilis, wrongly for capitale, XL. 4 (of cod. 7).—ille (ipse) culpabilis et omnes res suas erunt, LVI. 6 [this reading of codd. 1–4, 7–9, B–H is supplemented by the necessary addition *in fisco*, in codd. 5, 6, 10 & L. Em.].—as subst., a criminal, Pact. 14.

cultellus, a knife (Fr. *couteau*), VII. 13 (5 &c.).—de cultello *sexxauro*, Extrav. A. IV: K. 296.

cum = apud, ad, XLVII. 5. Cum is to be understood in the same sense in X. 2, if we must read there *portare*, and not *deportare*.

cummunitio, see *commotio*.

cumponere, see *componere*.

cumsarcire = *sarcire* (q. v.).

cuncida = *concidere* (q. v.).

cunlacio, CIV.

conuiuia, see *conuiuia*.

cuperire = *cooperire* (q. v.).

cupiditas (*corrupt chepeditas*, *cupietas*): cup. operarum, Pact. 14.

cupitum = *cubitum* (q. v.).

cupitare, see *captare*.

currere: currit plaga, uulnus, XVII. 4 (cod. 5 &c.).

curtis, cortis, VI. 3 (of L. Em.); VII. 11 (cod. 5 &c.). 2 (cod. 7 &c. VIII); XXXIV. 4. 5 (of L. Em.).—curtis domini, Recap. A. 30 (in two codd.; the other codd. have *trustis dominica*).—wrongly for *furtis*, XII (rubr. of 7).

cusfredu[m], *cusfredum*, *cusfretu[m]*, XVII. 3. 4: K. 110.

custodire: lex ista custodiatur, XLVII. 5.—caritas, unculum caritatis, custodiatur, Pact. 16.—tenorem pacis custodire, Pact. 18.—custodiens: porcarius custodiens, II. 8 (cod. 10 & L. Em.; codd. 5 & 6 have *adtdens*).—canis custos domus, VI. 3 (of L. Em.).—custodias exercere, Pact. 9.—salua custodia, Extrav. B. 2. [Cf. XXVI. 2 (cod. 4) praetium dominum custodiat, *leg.* (?) pr. domino restituat].

cuaerso, XXVII (cod. 7, XLV. 3): K. 152. 122.

cuerire = *cooperire* (q. v.).

cygnus = *cicenus* (q. v.).

cynitus = *cenitus* (q. v.).

dahus, XXXV (cod. 9, LVII): K. 183.

damnum, dampnum, VI. 3 (of L. Em.); IX. rubr. & §§ 5. 8 (cod. 2 &c.); Recap. B. 2.—d. excipere, XL. 10 (of cod. 2).—d. sustinere, XCIV.—se de damno causae liberare, XCIX (cod. 1; cf. cod. 2 and *causa*).—d. perferre, Pact. 16.—damnare: damnati, morte damnari, LXXI.—messem alterius damnare, Recap. A. 2. See *condempnare*.

daphanu, XXIX. 8 (6): K. 161.

dare iuratores, XXXIX. 2; LIII. 1.—aliquem supplicii (ad supplicia) dare, XL. 4^b. 6. 9.—spatium, placitum, dare (donare), XL. 10^b; LII. ^b (codd. 1 & 4).—unum conuictum dare, donare, XLIII. 1.—aliquid de fortuna sua dare, XLVI. 1.—fortunam suam dare, XLVI. 4.—facultatem dare, LVIII. 1.—dare ad

vindictam, LXXVIII. 5.—said of the fiscus, LVI. 6; LX. 3; LXII. 2.—datis sacramentis, CVI. 6.—sententiam dare, LVII. 3.—testimonium dare, XCIV. Cf. also *donare*.
daudinaria, XXXV. 4 (10): K. 183.
daus, XXXV. (cod. 7, LVII): K. 183.
deba, XVI. 3: K. 102. 95 &c.
 debattere, see *battere*.
 debilis, dibilis, dibilius, *mutilated, maimed*, IX. 1.—debilitare, *to mutilate, maim*, XXIX. 1; XXXVIII. 13 (6).—debilitas, dibelitas, dibilitas, debilitatio, dibilictacio, XXIX. rubr. debitorum pignorare, LXXV.
 decem, decim: puer infra X annos usque ad decimum plenum, XXIV. 1.—decem noctes, XLV. 2; LXXVIII. 7.—deceni (decini) solidi, LXXII. 2.—decimus is found in CVI. 6 in codd. I and II: octauus aut decimus, octo aut decimus, for which we should read no doubt octauus et decimus, octauus decimus.
 decernere, *to determine, decree*: decretum est ut, Pact. 1. 9¹.—dec. decretum, LVI. 2 (codd. B. G. H).—dec. iudicium, LVI. 2 (L. Em.); Prol. I. II.—decretum, decretus, decretio, discretio, *a decree*, Pact. 19¹. 18; Prol. I (note e).
 decidere, LXXVIII. 7 [on the word see note h to this §].
 decipula, *a trap, springe, noose*, VII. 8 (cod. 10 &c.). [de cipalla: id est aidont, Gl. Est. (?), see Merkel].
 decodare, see *escorticare*.
 1. decorticare, decortigare, decotare, decotegare, ecorticare, exortegare, ex-corticare, exortigare [all forms evidently used erroneously to express the Latin *decurtare* or *decurticare*], *to mutilate*, LXV.
 2. decorticare, decortigare, *to deprive of the bark, to bark, to peel*, XXVII. 23 (of cod. 10 & L. Em.). The word also occurs LXV. rubr. of cod. 6, § 1 of cod. 10 & L. Em., but erroneously for *decorticare*.
 decotare, decotegare, see 1. *decorticare*.
 decretio, decretum, decretus, see *decernere*.
 deducere, see *ducere*.
 defendere se per legem; def. se secundum (iuxta) legem, XXXVI (codd. 7-9, B-H, 10 & L. Em.); Capit. IX.—defensare se de lege, LVIII. 3 (of cod. 10).—dotem sibi defendere, LXXII. 2.
 de inter, de intra, deinter, de intro (de intus, de infra), II. 8.—deintro clauem, XI. 4; XXI. 3. 4; Sept. C. II. 2, III. 2. 3.
 delator, dilator, delador, *an informer*,

denouncer, XXX. 7. [delatorem, id est lindegarium, Gl. Est. (cf. Merkel); mendacem uel latratorem, Gl. Pith.]
 delatura, dilatura, a term of frequent occurrence in the Lex Salica, usually in the phrase *excepto capitale et delatura*, cf. II. 1 (cod. 10 & L. Em.). We find also: *capitale et delaturam requirenti in loco restituere*, XII. 2;—*delaturam, si fuerit, de facultate latronis sarciare*, Pact. 16. Cod. 10 has a separate titulus (LXXIX, cf. Extrav. A. 6) *de delatura*. In the O. H. G. translation of the Lex Salica it is rendered by *wirdriû*, gen. *wirdriûn*. It seems to mean that *which is given for delay, interest, indemnity for delay*. Cf. Mon. Germ. V. p. 130, note 71 and Kern, § 49. [delatura: fredo, Gl. Pith.]
 demandare, see *mandare*.
 demanere, see *manere*.
 demergere, Recap. A. 14.
 1. demittere, dimittere, see *dimittere*.
 2. demittere, dimittere, *to take down*, XLI (codd. B-H, LXXIV. 1, cod. 10 & L. Em.); LXVIII.
 denarius, dinarius, dænarius, of frequent occurrence, and always 40 din. = 1 solidus. Cf. per dinarium (ingenuum) dimittere, XXVI. 1; Sept. C. V. 4.—tres solidos aequè pensantes et denarium habere, XLIV. 1^b. 3 (codd. 1, 7-9, B-H, 10 & L. Em.). Cf. LXXVI. 10. 11, where *unus denarius* is found in an uncommon way.
 denominare, see *nominare*.
 dentem excutere, XXIX. 17 (cod. 6 &c.).
 denuntiare, denunciare, I. 3 (L. Em.); XL. 7 (of codd. B-H); XLV. 3 (of codd. B-H).
 depignorare, see *pignorare*.
 deponere, *to take down*, XLI (L. Em., LXIX. 1 (Cod. Wolf.)). 10 (cod. 10); LXVII.
 deportare, see *portare*.
 deputare, depotare, deportare (in codd. 4 & 6): dep. fortunam alicui, XLVI. 3.
 derumpere, dirumpere, see *rumpere*.
 descarcare, see *carra*.
 descendere, discendere (ex caballo), XXIII (codd. 5, 6, 10 & L. Em.).
 desoluerè, see *soluere*.
 despiciere, wrongly dispiciere, *to disdain, neglect, decline*, LVI (cod. 2. LVIII, & cod. 10). 1 (of codd. 5, 6 & 10). 2; CVI. 6. 7; LVII. 2 (L. Em.).—dispectum, for despectum, *disdain, neglect*, tab. rubr. LVI, codd. 5 & 6.
 desponsare, see *sponsare*.
 destringere, see *stringere*.
 1. destruere (A. S. *strudan*), LXXVIII.

7 = *extrudere*, which occurs a few lines further down. In L. Rip. 32. 3. 4 *strudis* (distrant) *legitima, strudem contradicere*. Cf. Graff, Spr. VI. 745.
 2. destruere, distruere, *to destroy*, LV. 3 (of L. Em.); CVII. 1 (codd. 1 & 2; cod. 10 has in text *disturbare*, cod. 11 *distituere*, but in tab. rubr. *destruere*).
 detinere, see *tenere*.
 detoxitum, see *toxicatus*, LXXXI. 3.
 detricare, see *tricare*.
 detruncare, see *truncare*.
 Deus, LXXVIII. 1; Pact. 16. 18; Prol. I; Epil. II; Recap. A. 11.—ecclesia dei, Capit. VI.
 dextera manu auferre, LXXVIII. 6.—cf. dextera, CII (cod. 11).
 diaconus, LV [LXXVII of cod. 7 &c. §§ 1, 2].
 dicere: hoc dicunt, XVI. 3 (of cod. 2).—quod dicitur, LVIII. 2 (cod. 3).—dicere uerbum, XLVI. 1 (codd. 5-9, B-H, 10, L. Em.); L. 3.—legem dicere, LVII. 1. 2. 4 (cod. 6 &c.).—quantum lex dicat, LVIII. 3 (of codd. 7-9, B-H, & L. Em.).—de lege dici, LXXIV. 1.—causam dicere, LXXVII.—sanum dicere, LIV. 4; cf. Kern, 244.—crimen dicere, XCIII.
 dicta (LXXVIII. 1), see *edictus*.
 dictare, Prol. I.
 didus = digitus, Sept. C. I. 6. 7, II. 3, III. 5.
 diger: quantum de compositione diger est, LVIII. 4 (codd. 1, 3 & in L. Em., in different forms). See Du C. in voce. The word occurs also in a Ch. A. D. 680, where diger esse has the sense of *to be deprived of*.
 digitus, 1) *a finger*, XX. rubr. & § 1; XXIX. 6-8.—secundus digitus, id est unde (quo) sagittatur, XXIX. 5.—quartus, minimus, medianus digitus, XXIX. 6-8 (of cod. 4 &c.).—2) minor, minimus digitus (as a measure), XL. 6. See *didus*.
 digna reddere, Pact. I.
 dilator, see *delator*.
 dilatura = *delatura* (q. v.).
 dimens, probably a mistake for *dormiens*, LXI. 2 (2).
 dimittere, demittere, 1) *to set free, release, emancipate*: aliquem ingenuum dim., X. 3 (cod. 6 &c.); Capit. II, VII.—aliquem per dinarium ingenuum dim., XXVI. 1. 2; Sept. C. V. 4.—2) *to abandon, forsake*, XLI. 8.—3) *to leave behind*, uiduam dim., XLIV. 1.—filios dim., fratrem aut sororem dim., LIX. 1. 2.—4) *to lose*, XLV. 2^b.—5) *to give up, resign*, LXXII. 2; LXXIII. 2; CI.

dira[n]ni, II. 1 : K. 12.
 directa: lege directa sic facere, LXXVIII.
 7 (cf. note p).
 dirigere, XIV. 4 (10).
 dirumpere, derumpere, see *rumpere*.
 discalcatus, discalcus, disculciatus,
 discaleatus, disculus, *without shoes,*
barefooted, LVIII. 4.
 discarcare, discare, discarecare, dis-
 caregare, discargare, discarcicare, discar-
 rare, see *carra*.
 discinctus, LVIII. 4 (cf. Grimm, R. A.
 157).
 discretio, a decree, see *decernere*.
 discutere, to discuss, examine: discutere
 causam, LVII. 1.
 dispendium, 1) uitae dispendium (?),
 LXXXVIII. 7. In the O. Sax. glosses
 of Prudentius (Haupt's *Zeitschrift für*
D. Altert., XV. 518), 53 we find:
 "freson, dispendia." *Freson* is plur. of
fresa, = dispendium. O. S. *fresa* (ety-
 mologically = D. *vreesse, vrees*) occurs in
 the Heliand in the sense of "periculum,
 discrimen uitae"; the corresponding O.
 H. G. *freisa* is glossed (Graff, III, 830)
 with: "tentatio, periculum, exitium,
 pernicies, discrimen, suspendium." In
 "uitae perire (?) dispendium," dispend.
 may mean "chance, danger of losing."
 But is *perire* right? Or are we to read
 "uitae subire dispendium"?—2) *delay,*
payment for delay, Pact. 16.
 dispicere for *despicere* (q. v.).
 dissipare, to demolish, LV. 2 (L. Em.).
 dissoluere, see *soluere*.
 destruere, for *destruere*, 2 (q. v.).
 disturbare, see 2. *destruere*.
 diuersus, *diuers*, XXVII. rubr.;
 XXXIII. 1.—per diuersa, Pact. 9. 12¹
 [the meaning of this expression is not
 clear; in Pact. 9 it probably signifies
often, repeatedly. In Pact. 12¹ cod. 2
 has *per diuersa loca*, which seems to
 mean *in various places or localities*].
 diuidere: homicidam inter se diuidere,
 XXXV. 1 (on this phrase cf. Kern,
 181).—diu. haereditatem, LIX. 6 (of
 cod. 10).—diu. medietatem composi-
 tionis, LXII. 1.—diu. mediam partem
 de leudae, CI.—to divide, to give children
 their portion: res diuisas habere, Capit.
 III.—diuisor, ibid. cod. 2, where the
 other MSS. read *diuisa*.
 docarius = *ducarius* (q. v.).
 docere: quicquid Lex (Salica) docuerit,
 CVII. 3.
 dolare, to prepare, fashion, make smooth,
 XXVII. 16.
 domesticus, domesticus: aneda, anser

dom., VII. 4.—pomarius (arbor) dom.,
 VII. 11 (cod. 6 &c.).—gruſ, cichinus
 dom., VII. 7 (cod. 6 &c.).—ceruus dom.,
 XXXIII. 2. 3; Sept. C. II. 7.—quad-
 rupes, pecus, quadrupedia dom.,
 XXXVI; Extrav. B. 9. [*domesticus* =
domitus, III. 5 (L. Em., Cod. Est.)].
 dominare, a) wrongly for *nominare*,
 XLVI. 4 (cod. 10); b) wrongly for *do-*
nare, XLVI. 5 (cod. 3).
 dominicus: leges dominicae, I. 1; Sept.
 C. I. 1.—ambascia dominica, I. 4;
 XCVI.—ordinatio dominica, XIV. 4
 (cod. 3); the other codd. have *ordinatio*
regis.—trustis dominica, XLI. 3; XLII.
 1. 2; LXIII. 1. 2; Recap. A. 30. 31;
 Recap. C.—antruscio, antrustio, an-
 strutio, andruscio, antrustio, antrutio
 dominicus, XLI. 3; XLII. 1. 2.—ratio,
 causa dominica, L. 4.—sermo dominicus,
 LVI. 5.—euisio dominica, LXXXII.—
 causae dominicae, Extrav. A. VI.—
 dominicus, for *domesticus*, or *domitus*,
 XXXIII. 2 (codd. B. G. H).
 dominus, domnus, 1) a proprietor, a) of
 slaves, X. 2; XII. 2; XXV. 3 (cod. 1).
 7. 8. 9; XXVI. 1. 2; XXVII. 25;
 XXXV. 1. 5; XXXIX. 2; XL. 2. 4.
 6. 7. 9. 7 (cod. 2). 10. 11. 8 (cod. 10);
 LXXVI. 11; LXXVIII. 5. 7;
 LXXXVI; XCII. 2; Pact. 5. 6. 11.
 12¹. 15; Capit. II. III. VII. XI; Ex-
 trav. B. 12; Sept. C. V. 4. b) of ani-
 mals, cattle, &c., IX. 4 (of cod. 7 &c.).
 6 (of codd. B. G. H); XXIII;
 XXXIII. 2; XXXVIII. 12 (cod. 6 &c.).
 3 (cod. 7. LXIII &c.); LXV; Extrav.
 B. 9. e) of lifeless things, XXI. 1;
 XXVII. 23. 32 (cod. 5 &c.); XXXIV.
 4; Pact. 10. [*Domino* also occurs LVIII.
 6, cod. 1, but it seems to be a corruption.
 In Extrav. A. 3 it is not clear which do-
 minus is intended. In Pact. 9³ (cod. 3)
multa dominus seems to be a corruption
 for *multandus*. In LXVII, rubric, we
 must probably read *cons. domini iudicis*].
 —2) the Lord, Pact. 16 (codd. 3, 4 &c.);
 Prol. II, note b.—3) title for a king,
 Pact. 1; cf. Recap. A. 30.—domnus
 imperator, Capit. VII.
 domitus, tamed, subdued: uacca domita,
 III. 6 (cod. 5 &c.); cf. Kern, 35.
 domus occurs frequently in the Lex Sa-
 lica. Sometimes the word *casa* is used.—
 Assault committed within a house, e. g.
 XLII. 1. 2; Recap. B. 31. 35. 36.
 In LV. 7 (of L. Em.) *domus* evidently
 means a kind of dome or shrine placed
 over a dead body, cf. Kern, 253.
 donare, a syn. of *dare* (q. v.) and used in

the same sense: quadrupedem in medie-
 tatem leodis donare, XXXVI (cod. 7
 &c.).—iuratores donare, XXXIX. 2;
 LIII. 5; LVIII. 1.—pignus donare,
 XL. 4; L. 2.—fortunam donare, XLVI.
 5.—testes donare, XLIX. 1.—faculta-
 tem donare, LVIII. 1.—se ad alium
 maritum donare, LXXII. rubr.—reibus
 donare, LXXII. 1.—achasium donare,
 LXXII. 1. 2.—dotem donare, LXXII.
 2; LXXXIII. 1 (cf. *dotare* in cod. 11).—
 filiam ad maritum donare, C.—in ipso
 iuramento fide data donet = fide data
 iuret, LXXXVIII. 5.
 dormientem hominem expoliare, XIV.
 7 (cod. 2 &c.); LXI. 3 (cod. 3 &c.;
 cod. 2 has *dimentem*); Sept. C. V. 2.—
 casam super homines dormientes incen-
 dere, XVI. 1.
dorpilus = *duropalus* (q. v.).
 dorsum: pro dorso suo soluere, culpabilis
 iudicetur, XII. 1.—pro dorsum suum
 componere, XXV. 4 (of cod. 3); XL.
 2.—in dorsum suum ferre, portare,
 XXVII. 9. 11.—in dorso, LVIII. 2 is
 evidently a corruption.
 dos, a dowry, LXXII. 1. 2. 3; LXXXIII.
 1. 2; LXXXVIII. 4; CII (here *dode* and
ducem are corruptions for *dote*).
drace, II. 9. 10: K. 18.
dracechalt, II. 9. 10: K. 18. 8.
drache, II. 4. 9. 10: K. 18.
drauge, II. 9: K. 18.
drocchlidio, drocstedio, drochlidio, droclidio,
 XLIII. 3: K. 220. 217. 83.
druche lennici, XLII. 3^b (10): K. 217. 83.
druchte, dructe, dructi, dructus, druthe,
 XIII. 14 (6 &c.); Sept. C. VI. 7: K.
 83. 217. [dructe: idest per nuptiatores,
 Gl. Est.; sponsata, Gl. Pith.]
druchtelidio, dructe clidio, XLIII. 3: K.
 220. 217. 83.
dructe limici, dructhelimici, XLII. 4^b
 (codd. 5 & 6): K. 220. 217. 83.
dructi flido, XLIII. 3: K. 220. 217. 83.
 dubitare, LXXXVIII. 9; Pact. 5 (cod.
 5).—dubietas, Pact. 5.
 ducarius, docarius: scrofa ducaria (a
 leading sow, in reference to its herd of
 pigs), II. 11: Cf. Kern, 22 on the Mal-
 berg gloss. [ducariam: ductricem alia-
 rum scrouarum, Gl. Pith.]
 ducere, a) trans. 1) to lead, bring, con-
 duct, XIII. 14 (cod. 6 &c.); XIV. 6
 (cod. 6 &c.); XXVII. 8. 10^b. 13;
 XXXII. 2; XXXVII. 1; XXXIX.
 2 (cod. 2); Extrav. B. 2; Sept. C. III.
 4. VI. 7; Sent. S. S. 3.—2) to decoy,
 take away: seruum in texaca secum d.,
 X. 5 (cod. 6 &c.).—3) to marry,

LXXIII. rubr.—b) intrans., to lead: uia quae ad farinarium d., XXXI. 4 (cod. 10 & L. Em.).—se ducere (se dicere, se conducere), to appear, CVI. 7; or perhaps = se educere.—adducere, 1) to lead, bring, conduct, XIV. 2 (of L. Em.); XXVII. 10^b (cod. 10). 13.—2) to produce, bring with one's self, bring before anyone, LXXVIII. 7. 9; Extrav. B. 2.—ducere, deducere, educere: se ducere, deducere, educere, aeducere, to clear one's self from an accusation, LXXVIII. 6. 7.—se educere exinde, LX. 3.—se per in eo aut per compositione ed., LVI. 3. 5.—cum XII iuratoribus, LX. c (of cod. 10).—deducere, to lead away, Pact. 9^a.
dulgere, LXXVIII. 5: K. 181.
 duo: duos aut tres uerueces furare, IV. 3 (cod. 7 &c.).—duos digitos excutere, XXIX. 7.—duas aut tres feras occidere, XXXIII. 2.—coniunium ubi duo uel tres fuerint, XLIII. 1 (codd. 8, 9, B—H). 2.—contra interdictum unius uel duorum in uilla aliqua adsedere, XLV. 2.—duas partes legis ad se recolligere, L. 3; duae partes dotis, LXXII. 2. 3; LXXIII. 2.—inter duas uillas occisi, LXXIV. rubr.—in duplum restituere, XL. 10 (of cod. 2).—duos idoneos (uiros) eligere, L. 3.—causam inter duos discutere, LVII. 1.
 duodecim: infra duodecim annis, XXIV. 1; Recap. A. 32.—cum duodecim iurare, XXX. 9 (L. Em.).—duodecim equae, XXXVIII. 3 (see septem equae).—duodecim testes, LVI. 2; CVI. 7.—duodecim iuratores, LVIII. 1; CII (cod. 11).—cum duodecim iuratoribus se educere, LX. c (cod. 10).—cum duodecim per sacramenta se absolueret, CVI. 3.—cum duodecim uiros idoneos iurare, CVI. 6.—duodecim sacramentales, Extrav. B. 3.—duodecim annus, XXIV. 1. 5; Extrav. A. V. 2.
duropalus, *duropellis*, *duropellus*, *durbilus*, *durbillus*, *duropullus*, *durpilus*, *dorpius*, LVIII. b: K. 257.
eborgium = *herburgium* (q. v.).
ebrius, *iberus*, *hebricus* (cod. 2 has wrongly *superius*), CVII. 1: K. 293.
 ecclesia, LV (L. Em. LVIII. 1); LXXVIII. 8 (a corrupted passage).—ecclesia sanctificata, LV (L. Em. LVIII. 1).—seruus ecclesiae, Pact. 11.—ad ecclesiam fugire, Pact. 13. 14. 15.—aliquem de atrio ecclesiae extrahere, Pact. 14.—res suas ad ecclesiam dei tradere, Capit. VI.—ecclesiastica persona, ecclesiasticus seruus, Capit. VII.

ecorticare = 1 *decorticare* (q. v.).
 edictus, aedictus (al. dicta), an edict, LXXVIII. 1.
 edoneus, edonius = *idoneus* (q. v.).
 educere, see *ducere*.
edulcus, LV. 4: K. 251.
 effedus = *faidus* (q. v.).
 effodere, exfodere, exfudere, fodere, 1) to scratch out, tear out: eff. oculum, XXIX. 1 (of cod. 10, note, & L. Em.).—2) to dig up: eff. hominem mortuum, XIV (XV. 1 of cod. 2 &c.); Sept. C. V. 1; Sent. S. S. 6.—eff. corpus iam sepultum, LV. 2. 3 (cod. 2 has wrongly *expodere*).
 effrangere, effringere, efringere, effractura, &c., see *frangere*.
 ejicere, to pluck, tear out: oculum, XXIX. 1. 10 (of cod. 7 &c.).
 eique for aequae, XLIV. 2 (of codd. 5 & 6).
 elaborare, see *laborare*.
elecharde, VIII. 1: K. 63.
 eliberare, see *liberare*.
eligere: sic eligere, XLVII. 1, a corruption for *si cis ligere*: K. 2.
 eligere, XLVI. 4; L. 3.—electus: iuratores electi (medius electus), XIV. 2 & 3 (of cod. 2); XVI. 3 (of cod. 2); XLII. 5 (cod. 1); Pact. 2. 8.—electi, Pact. 5.—ternae personae ad sortem electae, Pact. 10.—in truste electi centenarii, Pact. 16.—elegitur, LXXVIII. 7 (cf. *ibid.* note s). [*electo*, in XLIV. 3 (cod. 1) and *electi* in the rubric of CII seem to be corruptions].
 elocare, elogare, elocatio, elogatio, see *locare*.
 eloqui = *loqui* (q. v.).
 emancadus, see *mancus*.
 embolare, see *involare*.
 emendare, Extrav. B. 9.—em. causam cum parentibus defuncti, LV (XVII. codd. 7—9).
 emere, XXXVII. 1. 2.
 emissarius = *admissarius* (q. v.).
 eneum, enium, enium, see *aeneum*.
 enunciare, see *nuntiare*.
 episcopus, LV (LVIII. 4 of L. Em.); Pact. 14; Sept. C. VIII. 5.
 epistola: comitis . . . duae epistolae uno tenore, Extrav. B. 1.
 equus, equa, æqua (equita), XXXVIII. rubr.—admissarius cum gregem suam, hoc est XII (cod. 10 & L. Em. have 7 aut 12) equas, equabus, XXXVIII. 3; cf. § 4.—equa praegnans, *ibid.* 5.
 equus, XLIV. 1^b (codd. 2 & 3), for *aequus*.
erami, XX. 2: K. 118.
erborgium, *ereburgium*, LXIV. rubr. = *herburgium* (q. v.): K. 261.

ereus, XIII. 3 (of cod. 2), for *fretus* (q. v.).
 erogare, see *rogare*.
 erpex, herpex, herbex, arpex (cod. 4 has *spice*), a harrow, XXXIV. 2. Cf. Diez, Wrtb. II. c. *herse*.
escamnum = *scamnum* (q. v.).
eschilla = *schilla* (q. v.).
esclusa = *sclusa* (q. v.).
 escorticare, escurtare, excoriare, excortare, excorticare, excurtare, scortare, scurtare, decodare (for *decaudare*?) [all for *excurtare*], to curtail, cut off the tail, XXXVIII. 8 and 3 (cod. 7. LXIII &c.). [The fine *leopardi* is wrong here; cf. Kern, § 198.]
escreona, *escreuna* = *screona* (q. v.).
 escutum, see *scutum*.
 esmancatus, see *mancus*.
 espatare = *spatare*, see *spadus*.
 espicarium = *spicarium* (q. v.).
estalathia, XXXVIII. 5: K. 192.
 estimare, see *aestimare*.
 estria, see *stria*.
estrio portio, see *strioporcus*.
 et, for *ei*, I. 2 (cod. 1).
 etas, etas, see *aetas*.
excepto tua septunchunna, II. 7: K. 21.
ethatia, II. 4: K. 17. 19.
 euadere, XI. 6; XVI. 1 (cod. 7 &c.); XVII. 9; XIX. 2; XXXVIII. 6 (of cod. 7 &c.); XLI. 9. 12 & 13 (of cod. 10); XLII. 5; LXXVI. 5; XCVIII; Sept. C. IV. 1, V. 7.
eualisina, *eualisina*, XXV. 3. 4: K. 133.
 euisio dominica, LXXXII. [The meaning of *euisio* is not known; dominicus = regius, and the two words seem to indicate royal permission, or judgment. Zoepfl, D. Rechtsgesch., I. 13, thinks *euisio* = *eweisung*, i. e. law-direction, direction of the law; cf. Waitz, A. R. p. 155, note 2].
exachalt, II. 7: K. 21.
 excapilare, excapillare, see *capilli*.
 excerucicare, to cut up, destroy: exc. pomarium aut perarium, XXVII. 10 (codd. 5 & 6).—exc. cambortos, XXXIV. 1.
 excidere, VII (VIII. of L. Em., 1. 2); XXVII. 15 (cod. 6 &c.); XXIX. 14 (of cod. 6).
 exclausa, exclusa = *sclusa* (q. v.).
 excoriare, excortare, see *escorticare*.
 excortegare, excorticare, excortigare = 1 *decorticare* (q. v.).
 excorticare, see *escorticare*.
excoto, IX. 5: K. 66.
 excurtare: see *escorticare*.
 excusare, LXXIV. 2 (cod. 11).—se exc.,

XCVI. — excusatus (seruus), Pact. 15; cf. Du C. in voce.

excutare, excutere, *to tear out, wrench, carry off*: pecora excutare, IX. 5.—exc. manum, pedem, oculum, &c., XXIX. 1. 3. 2 (of cod. 7 &c.). 5. 6. 7. 6 (cod. 4 &c.). 8 (cod. 4 &c.). 12 & 14 & 15 & 17 (of cod. 6 &c.); Sept. C. I. 6. 7, II. 3, III. 5, V. 5.—excutare pittum, XXX. 9 (of L. Em.); Extrav. A. III.—pecus (for *fetus*) mulieri (ancillae) excutare, LXXVI. 4. 5. 8. 10.

excuto, IX. 5: K. 66.

exercere custodias, Pact. 9.

exercitus, exercitus, Prol. I.

exfodere, exfudere, see *effodere*.

exhibere, *to bring with, produce*: quae de casa patris exhibui, LXXII. 2.

exigere: raptores 2500 dinarios exigantur, XIII. 4.—ex. fretus, XIII. 6 (codd. 5 & 6).—cum lege et iustitia debitum ex., L. 4.

exire, 1) *to go out or forth; escape*, XVII. 3; XLI. 9.—2) *to flow, issue out*, XVII. 6. 7.—3) *to leave, depart*, XLV. 2.—exire = exuere se, *to escape, free, clear oneself*, XLVII. 3. [In L. 4. cod. 1 it occurs wrongly for exigere].—exitus, *boundary*, LXXIV. 1.

ex mala leudi, XXIV. 9 (10): K. 129. 97.

expacium = *spatium* (q. v.).

expadare = *spadare*, see *spadus*.

expalmitare = *palmitare* (q. v.).

expectare, Capit. V.

expellere, IX. 5; XLV. 2^b.—expulsus de pago, LV. 5 (of L. Em.).

expellis: uargus sit, id est expellis = expulsus, LV (XVII, codd. 7-9). Cf. *aspellis*.

expodere, see *effodere*.

expoliare, exspoliare, XIV. rubr. (L. Em.). 1-3. 1 (cod. 9, XVI). 7 (cod. 2 &c.). 8 (cod. 2 &c.). 1 (cod. 2, XV &c.); XVII. 9; XXXV. rubr., 1. 2. 3 (cod. 6). 4. 6 (cod. 6 &c.); XLII. 5; LV. rubr., 1. 2. 2 (cod. 6 &c.). 3 (cod. 6 &c.). 6 (cod. 6 &c.; here codd. F. G have *spoliare*); LXI. 1. 2. 2 (cod. 2 &c.); LXXXIX.—expoliatio, XIV. rubr.; XXXV. rubr.; LV (LVIII. L. Em.); Sept. C. IV. 3, V. 1. 2; Sent. S. S. 6. Cf. Kern, col. 471, note 2; col. 472.

expolium, expolia = *spolium* (q. v.).

expugnare uillam = *inuadere*, XLII. 5.

exsoluere, see *soluere*.

extelarius (for *stelarius*, the Latin form of a Frank. word of which the stem was perhaps *stel, stali*, agreeing with A. S. *stal*, in *stal-hrân*, a decoy reindeer; see

Kern's Notes to Tit. LXXX): ext. ceruus, a tamed deer, which in hunting was sent out to decoy the game, XXXIII. 3 (of cod. 10, where *et telarium* in the line above probably stands for the same word). Cf. Du Cange, in v. extendere, see *tendere*.

extimare, see *aestimare*.

extrabo, XXX. 3: K. 172.

extrahere, see *trahere*.

extringere = *stringere* (q. v.).

extrudere = *destruere* (q. v.).

exuere se, *to free oneself from an accusation*, LXXIV. 2.—ex. de latrocinio, XLVII. 3.

fa, *faciat*, LXX. 1, read *fiat*: cf. Kern, 269.

fabaria, fauaria, faba, a bean-field, XXVII. 6. 7.

faber: faber ferrarius, faber ferracius, faber carpentarius (?), X (XXXV. 6 cod. 1 &c.).

facultas, 1) *goods, property*, XLVI. 2; LVIII. 1; Pact. 2. 16.—2) *means, power*, Extrav. B. 1.

faetumiris = *adfathamire* (q. v.).

faidus, fedus, effedus, feitus, foedus, properly *inimicitia* (N. H. G. *Fehde*), here *the fine which an injured person obtained, compositio*, in contradistinction to *fredus*, X (XXXV. 7, cod. 1 &c.; cod. 3 has *factus*); Pact. 12¹. On the word cf. Müllenhoff, in Waitz, A. R. der Sal. Fr. *Inter fredo et faido* probably means *peace and enmity-money together*. Cf. Sohm, Proc. 158; id. R. u. Ger. I. 92. 104. 107; Cf. L. Sax. (Capit. de part.) I. 31, II. 27; Mon. Germ. Legg., III. p. 659.

faisseth, IV. 3: K. 44.

fal-cham, XXXIX. 5 (10): K. 203. 67.

falcono, XII. 1: K. 76.

falconu[m], XXXIX. 2: K. 203. 67. 76.

fallanire, *to conceal* (?), XLI. 3 (of cod. 3).

fallire, failire, praeterfallire, preterfallire, *to fail, miss*, XVII. 1 (cod. 10 has *praettersallire*). 2.

falsare cartam, *to declare to be false*, Capit. XI.—falsator, XXX. 2 (of cod. 10). 7.—falsum testimonium, XLVIII. rubr., 1; XCIV.—falsi testes, XLIX. rubr.; XCIV.—falsa carta, Extrav. B. 3. 4.

famiis fith, XXIV. 1: K. 125. 108.

familia, a family, household-establishment, I. 3.

faras, LXIV. 2: K. 263.

farinarius, farenarius, farinaria, a mill, XXII. 1 (of codd. B-H). 3 (cod. 6 &c.); XXXI. 3 (cod. 6 &c.).

fauaria = *fabaria* (q. v.).

fectho, XXI. 4: K. 121.

fedus = *faidus* (q. v.).

feisfecho, IV. 3: K. 44.

feitus = *faidus* (q. v.).

feltortus, feltroctus = *filtortus*: K. 229.

femere, XXI. 2: K. 120.

femina, femena, foemina, XIII. 7 (codd. 2 & 3 have *puella*). 8 (cod. 1 has *puella*); XX. 1; XXIV. 2 (of cod. 2). 3. 6. 7; XXXI. 2 (codd. 7-9, B-H); CIII. 2; CV; Capit. III. VI; Sept. C. VII. 2. 3, VIII. 3; Recap. B. 32. [In Tit. CIII. 2 cod. 1 has *feminam talem ordine*; cod. 2 *femene tale ordinis*, and as this appears immediately in connexion with an *antruscio*, it has been presumed that there is question of *the wife of an antrustio*. Pardessus (Loi Sal. p. 408) thinks that *talem ordinem, tale ordine*, signifies *in the same manner, under the same circumstances* (i. e. as in § 1), and Waitz (D. Verf. II. 266, note 3) agrees with him. This opinion is supported by *taliter* of cod. 10. Deloche (p. 51) dissents from this and thinks that *tale ordine* refers to *ingenuus* of § 1, and indicates that a femina of the same position as the homo ing. of that § is understood, and that for this reason and on account of the cremation of the body a triple wergild of 1800 sol. was allowed for her.]

femire, XXI. 1. 2: K. 120.

fenum, fenum, foenum, hay, XXVII. 10^b; Sept. C. III. 4.—fenilis, fenile, foenile, a hay-shed, XVI. 4.

fera, XXXIII. 2.—feramen = *fera uenatica*, LXXXI. 3.

ferbannire, ferrebannire, firbanire, forbannire, forbannare, perbannire, XLIX. 3; LXXXVIII. 7: K. 235.

ferimbera, XXXIV. 4: K. 180.

ferire capitali sententia, XL. 5.—cannonibus f., Pact. 14.

ferramentum, 1) = *ferrum*, XVII. 7.—2) *an iron instrument belonging to a mill*, XXII. 2 (cod. 6 &c.). Cf. Du Cange in v.

ferrarius, ferracius: faber ferrarius, X (XXXV. 6 of cod. 1 &c.).

ferrebannire, see *ferbannire* (K. 235).

ferthebero, fertibero, XXXIV. 4: K. 180.

festare, for *uastare* (q. v.), IX. 1 (cod. 4).

festinare, Pact. 16.—festinanter, L. 2.

fistuca, fistuca, fistucum: fistucum in laisum iactare, XLVI. 1. 2. 4-6.—accipere fistucam in mallo, XLVI. 3.—prehendere, apprehendere f., L. 3.—tenere f. in senextra manu, LXXVIII. 6.—cum f. mittere super se, LXXVIII. 7.

fetischefo, IV. 3 (cod. 10): K. 3. 44.
feto, IV. 4: K. 44.
feto, IV. 4: K. 44.
fetus cheto, IV. 3: K. 44.
fhrio mosido, XIV (cod. 9, XV. 5): K. 90. 86.
fluuichuus curmutu nechana, VI. 1: K. 51. 52.
 fideiussor, L. 2 (L. Em.). 3 (L. Em.); CVI. 10; Extrav. B. 2. 6.—fideiussorem ponere, Extrav. B. 1.
 fides, Pact. 16.—fidem facere (*to pledge one's faith*), fides facta, L. rubr., 1-3; LI. 1; LII. e; LVI (LVIII of codd. 2 & 10 and) 1. 2; LVII. 2; LXXVIII. 6. 7; Sept. C. VI. 6.—sub, in fide habere, LVIII. 6; fidem facere pro aliquo, LXXVIII. 6; ad suam fidem ferre, LVIII. 6, all formulae which = fide facta (*under promise to produce the party concerned in justice*) habere, ferre.—fidem accipere, L. 1 (cod. 10).—fidem dare, L. 1 (cod. 10); LXXVIII. 5. Cf. LXXVIII. 7 note g (sec. alphab.).—catholica fides, Prol. I. [fidem fecerit: idest fideiussor extiterit, Gl. Est.; the Gl. Pith. explains the rubr. of tit. L: qui wadium alteri dat et postea persolvere spreuerit.]
 filii, *children*, XIII. 11 (cod. 6 &c.); LIX. 1; LXII. 1; LXXII; LXXIII.—matris sororis filii, LVIII. 3.—filii, sons, LIX. 6^a (of cod. 10); LXXVIII. 3; Capit. VI.—filia, *a daughter*, LXXI; LXXVIII. 3; C; Capit. VI; Extrav. A. 1.—fratris filia, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—filius, *a son*, LXXI; CI.—sororis filius, XLIV. 4.—neptis filius, XLIV. 5. 6.—consobrinae filius, XLIV. 6. 7.—[*Filius* occurs also LXX. 2 (cod. 11), but probably wrongly for *fiscus*.]
filtortus, feltortus, XLVII. rubr. (cf. also tab. rubr.); *feltroctus*, XCIX: K. 229. [de filtortis: de intertatis rebus, Gl. Pith.]
fmere, XXI. 1: K. 120.
fmire, XXI. 1. 2: K. 120.
frbanire, see *ferbannire* (K. 235).
frilayso, XXV. 2: K. 132.
 firmamentum, *a pile or prop* of some kind (?), CVII. 1: cf. Kern, 293.
 firmare sacramentum, Pact. 5.—cartam firmare, Extrav. B. 4.
 fiscare, confiscare, confescare, infiscare, *to distrain, seize by law*, LI. 1 (cod. 10, note). 2 (cod. 2 &c.). [The word does not seem to have here the usual meaning, i. e. *fisco addicere*.]
 fiscus, XLIV. 10; LVI. 6; LX. 3;

LXII. 2; LXX. 1. 2 (cod. 11 has here *filius*, but evidently wrongly); LXXI. 1; LXXII. 1. 3; Pact. 11 (cod. 1 has *fiscalinis*).—fiscalis: fiscalis domus (?), Pact. 16.
fstirbiero, XXXIV. 4: K. 180.
 fistuca, fistucum = *fastuca* (q. v.).
fitmiha chunna, II. 14: K. 29.
fit terno sunde ihue apitheo chunna, Ch. B. 11: K. 301.
fit ternu sunde, Ch. B. 8: K. 301.
fit tertius chunde, Ch. A. 6: K. 301.
fit tertos chunde tue apta chunna, Ch. A. 9: K. 301.
 flagellare, XXXV. 4 (of cod. 10); Recap. B. 5.—flagellus (i. e. ictus flagelli), XII. 1.—ictus flagellorum, XXV. 8 (cod. 1); XL. 1. 11; Pact. 6.—flagitatus, wrongly for *plagiatus*, XXXIX. 2 (of cod. 4).
flemere, XXI. 1. 2: K. 120.
 flumen, fluuius, XXI. 1; XXVII. 19. 20.—fluuius Caronna, i. e. Garonna, LXXVIII. 1.
fluuuius hus cornutu nechanna, VI. 1: K. 51. 52.
focichalta, II. 7 (10): K. 17.
focifale, II. 7 (6): K. 17.
 fodere, see *effodere*.
 foedus = *faidus* (q. v.).
 foemina, see *femina*.
 foenum, foenile, see *fenum*.
forbannare, forbannire, see ferbannire (K. 235).
 fortuna, furtuna, *property, possession, fortune*, XLVI. 1.—super fortuna sua ponere, se ponere, XLV. 2^b; L. 3.—fortunam suam alicui depotare, deputare, XLVI. 3.—fortunam suam dare, XLVI. 4. 5. 6.—manum in fortunam alicuius mittere, L. 3.
 fouea, *a pit*, XCVIII (in cod. 11; cod. 1 has *uopida* instead of *fouea*, on which see Kern, 212).
 fractura, see *frangere*.
franchamo, XXXIX. 5 (6): K. 203. 67.
 Francus [cf. K. 299], XIV. 3; XXV. 5 (in codd. 5, 6, 10 & L. Em.; codd. 1 and 2 have *ingenuus* instead); XXXII. 3 (cod. 6 &c.). 4 (cod. 6 &c.); CII; Extrav. B. 5. 7; Prol. I. II; Epil. II; Sept. C. II. 6, VII. 6. 7; Sent. S. S. 2. 7.—homo francus, XXXVIII. 2 (cod. 6 &c.); Capit. III. VI; Extrav. B. 7; Sept. C. VI. 3.—homo ingenuus siue Francus, XL. 3^a (of cod. 10).—ingenuus homo Francus, XL. 8 (of cod. 10).—ingenuus Francus, XLI. 1; tab. rubr. (LXIX. of codd. H. B. G.).—reges Francorum, Pact. 1 (cod. 3); Epil. I. II.—Franco-

rum gens, Prol. I.—maiores natus francorum palatii procerum, Pact. 1 (cod. 3).—Francus, Francussalectus, saligus, homo francus, XIV. 2 (in codd. 2, 5, 6, 10 & L. Em. evidently = *Francus* of § 3; codd. 1, 3, 4, 7-9, B. G. H. have the synonymous terms: barbarus salicus, barbarus, homo barbarus). [At XXXV. 2 the Gl. Est. has: iudicant Franci, qui 60 aut plus quam 40 den. ualent furatus fuerit, ut sit latro, qui uero minus, non sit.]
 frangere: tres fustes alminos, LX. 1.—frangere, effringere, efringere, efrangere, infrangere, infringere: casam, XI. 3.—clauem, XI. 5.—ostia, XIV. 6 (cod. 6 &c.); Sent. S. S. 3.—screonam, XXI. 16 (of cod. 10); XXVII. 21. 22.—uillas, XLII. 4 (of cod. 10).—ortum aut nabinnam, XCI.—fractura, efractura, efractura, infraactura, XI. rubr., 3. 4 (codd. 5 & 6). 6 (codd. 5, 6, 10 & L. Em.); XII. rubr.; XXVII. 22^b (of cod. 6 &c.).
franne = chranna: K. 9.
frasitho, frasito, frassitho, frastatitio, XXXVII. 3: K. 186.
frasito, XXIX. 14 (6), *frasitto*, 13 (10): K. 166.
frastathinto, XXXVII. 3 (10): K. 186.
 frater: fratris filia, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—fratris uxor, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—frater matris, XLIV. 7.—frater (mariti mortui), XLIV. 8. 9.—frater (homicidae sine facultate) LVIII. 3.—frater (hominis mortui), LIX. 2. 3; LXXII. 1; LXXVIII. 3.—fratris senioris filius, LXXII. 1.—fratres filiae ad maritum donatae, C.—fratres, *brothers*, i. e. sons (heirs) of a deceased, LIX. 5.—germani fratres, Pact. 16.
 freda, fredo, fredus, see *fretus*.
fredolasio, XXV. 2: K. 132.
freobletto, XVII. 4: K. 111.
freodo, III. 1: K. 31.
freomosido, LV. 1; LXI. 2 (6): K. 245. 86. 90.
freomundo, XIV. 10 (6): K. 90. 86.
freth falto uasbugo, XLI. 8: K. 209. 210.
freto, IV. 4: K. 44.
 fretus, fritus, fredus, freda, fridas, fredo, properly *pax*, by extension the *fine imposed for the breaking of the peace*, X (XXXV. 7 cod. 1 &c.); XIII. 6 (cod. 2 has *ereus*; cod. 4 *furban*); XXIV. 5; L. 3 (cod. 3 has *fetum*); LIII. 2. 4. 6 (cod. 7 has *fidrus*). 6 (cod. 6 &c.); Pact. 12¹. 16; Capit. V. Cf. *faidum*; and Kern, 209.
fretus chaeto, IV. 3: K. 44.
fribasina, XXV. 2: K. 132.

fribastina, Extrav. A. 1: K. 294.
fricho, III. 1: K. 31.
frictebero, XXXIV. 4: K. 180.
fridus, see *fretus*.
frifastina, Extrav. A. 1: K. 294.
frifrasigena, Extrav. A. 1: K. 294.
frilafina, XXV. 2: K. 132.
frioblito, XVII. 4: K. 111.
friocho, III. 1: K. 31.
frio falchino, *frio falcino*, XXXIX. 2: K. 203, 67.
friofald, *friofalto*, XLI. 8: K. 209.
frio faltouo, XXXIX. 2: K. 203, 67.
frio ferto, XLI. 8: K. 209.
frio lasia, XXV. 2: K. 132.
friomoso, XIV (cod. 7, XV. 5): K. 90, 86.
friomurdum, XIV. 7 (of cod. 2): K. 90, 86.
fristatito, *fristati-o*, *fristito*, *fristratrito*, LXVI: K. 186; cf. Prol. IV.
fritus, see *fretus*.
fructus: ipsum fructum, probably for ipsum *furtum*, XXVII. 10^b (codd. B. F).
fugere, confugere: f. prae timore, XXX. 6 (of L. Em.).—f. conf. ad ecclesiam, Pact. 14. 15.—fuga: per fugam euadere, XVII. 9.—fuga lapsus esse, XXX. 5 (of cod. 10); CVII. 2.—fugitius: seruus fugitius, Extrav. B. 12.—pedes fugitios recolligere, Sept. C. III. 7.—fugiens, confugiens, Pact. 13. 14.—fugiens euadere, XI. 6.
fune deura (or *cleura*), XXIX. 11 (8): K. 167.
furne chleura, XXIX. 11 (7): K. 167.
fur, X. 2 (codd. 1, 5, 6); XLVII. 3 (cod. 10); Pact. 9¹. 13.
furare, *furari* (seldom), II–VIII; X; XXI; XXII; XXVII; XXXIII; XXXIV; XXXVIII; XXXIX (LXV. 1 of cod. 7 &c.); LXVIII. rubr. Cf. XLVII. 1 (codd. 7, 8, B–H).
furban, XIII. 5 (of cod. 5) = *fretus* of the other texts; cf. Kern, 235.
furca, a *gibbet*, XLI (LXXIV of cod. 7 &c.); LXVII; LXVIII; CVII. 2. 3.—in other places of the Lex also called either *barcus*, *bargus* (q. v.), or *palus* (q. v.).
furtiare, XC (cf. *ibid.* the note).
furtum, 1) *theft*, II–VIII. rubr.; XI. rubr.; XII. rubr., 2; XXII. rubr.; XXVII. rubr.; XXXIII; XXXIV; XXXVII. 1; XXXVIII. rubr.; XL. rubr., 1. 10 (of cod. 2); LXXVIII. 7; LXXXI. rubr.; Pact. 2–5. 16; Extrav. A. VI. 3.—2) *stolen goods*, XI. 5 (codd. 1 & 4, but cf. the other codd.), XXVII. 10^b (codd. G. H.; codd. B. F have *fructum*,

perhaps wrongly for *furtum*, and *ipsum furtum* is perhaps wrongly for *in furtum*); XXXIV. 4; XXXVII. 3 (codd. B–H); Pact. 10 = *furatae res*, XLVII. rubr. (of L. Em.); Pact. 13.—in *furtum*, in *furto*, II. 3; IX. 2 (cod. 6 &c.); X. 3 (of codd. B–H); XI. 5; XIV. 7 & 8 (cod. 2 &c.); XXI. 2; XXVII. 5–7. 5 (of cod. 2 &c.). 10^b. 12. 16; XXXIV. 5 (of L. Em.); XXXV. 6 (cod. 6 &c.); LV. 1; LXI. 2 (of codd. 5 & 6); Sept. C. IV. 3, V. 2; Recap. B. 2. = *furti causa*, or *ad furtum faciendum*, X. 4 (of codd. B. G. H).—per *furtum*, XI. 5 (of cod. 10 &c.).—in *furtum*, *stealthily*, secretly, XXVIII; Sept. C. IV. 6.
furtuna, see *fortuna*.
fustis, *fustum*, 1) *a stick*, *cudgel*: aliquem de fuste (fusto) percutere, XVII. 6.—*fustis alninus*, *salicinus*, LX. 1.—2) *timber*, XXVII. 33 (cod. 6 &c.).
galina, *gallina*, a *hen*, VII. 6 (cod. 5 &c.).—*gallus*, a *cock*, VII. 5 (cod. 5 &c.).
gamallus, *hamallus*, *amallatus*, *amallus*, *ammallus*, *rhamallus*, XLVII. 4: K. 14. 232.—De *andustrione* (*andrustione*, *antrusione*) *ghamalta* (*chamalta*, *gualto*, *gamalta*), CVI. rubr. (of cod. 11), 7: K. 288. [*gamallus*; *amallus*: id est *debitor*, Gl. Est.; qui *suscipit causam* ad *mallandum* in *uicem* alterius, Gl. Pith.]
garafio, see *graphio*.
gasacio, *gasacchio*, *gasachius*, *gasacchius*, *gasacchus*, *iaicius*, *gasacius*, *gasatius*, *gasatio*, *gasationus*, *gassachio*, *gassacio*, *gassacionus* (*cassatius*, *cassaho*, *causatio*), L. 2; LI. 1; LVII. 1 (codd. 7–9, B–H): K. 239. [*gasacchionem*: *causator* *gasacchio*, Gl. Thou].
gasferit, XXIX. 9: K. 170.
gasfrit, XVII. 4: K. 110.
gassacionus, *gassachio*, *gassacio*, see *gasacio*.
gaugecaldo, *gaugchaldo*, *gaugie altho*, XIII. 14 (of cod. 6 &c.): K. 84.
geisofredo, XVII. 4: K. 110.
genealogia paterna = *generatio*, Extrav. B. 2.
generare, 1) *to beget*, Capit. VI.—2) *to cause*, *produce*: gen. *scandalum*, LXXVIII. 2.—*generatio*: gen. *paterna*, *materna*; gen. *patris*, *matris*, LVIII. 3, 4; LIX. 4; LXII. 1; CI.—genus: *genus maternum*, XLIV. 6.—*genus paternum*, LIX. 4 (cod. 6 &c.).—*genitor*, LXXVIII. 10.
genicium, *genitium*, *geniceum*, LXXVI. 11 = *gynaceum*, cf. DuCange, i. v.
geniculum, *genucolum*, *genuculum*, *de-*

gree of kindred: *sextum genuculum*, XLIV. 9. 10.
germanitas: *germanitatis caritas*, Pact. 16.—*germanus*: *germani fratres*, Pact. 16.—*germanus senior*, Epil. I. II.
gestabo, XXIII: K. 124.
ghamalta, see *gamallus* and cf. Kern, 288.
gladius, Recap. A. 20.
glenare, *glennare*, *to glean* (Fr. *glaner*), LXXXVIII; cf. Diez, Wrth. II. c. *glaner*.
gracias, *gratias agere*, XLVI. 5.
gradus, *degree of relationship*, XIII. 11 (cod. 6 &c.).
grafio, *graphio*, *garafio*, *grauio*, *grafionus*, *graffio*, XXXII. 5 (cod. 6 &c.); XLV. 2^b; L. 3. 4; LI. rubr., 1 & 2 (cod. B has here *grafiuo*). 2 (cod. 2 &c.); LIII. 2. 4. 6. 6 (cod. 6 &c.); LIV. rubr., 1. 2. 4; LVI (LXVIII of codd. 2 & 10); LXXVIII. 7; XCII; Sept. C. VI. 6, VII. 4, VIII. 2; Recap. B. 30.—comes aut *grafio*, LXXII. 1; LXXIV. 1.—*grafio loci*, L. 3. [*grafioni*: id est *comiti*, Gl. Est.]; cf. Grimm, R. A. 752; Müllenhoff; Kern, Die Glossen in der Lex Salica (Haag, 1869), p. 18.
granderba, LXIV. 3 (6): K. 264.
gravidus, *grauedus*, *grauis*, *pregnant*: *feminam*, *mulierem gravidam* *trabattere*, *occidere*, XXIV. 3; Extrav. A. 5; Recap. B. 32.
grex: *grex porcorum*, II. 14.—*grex animalium*, *gregem regere*, III. 4: cf. Kern, 38. 39.—*grex admissarii*, XXXVIII. 3. 4.
grossitudo minimi digiti, XL. 4 (of cod. 10 &c.).
grua, *grugis*, *grus*, *griuns*, a *crane* (Fr. *grue*, Ital. *gru*, *grua*), VII. 7 (cod. 5 &c.).
guact (D. & Germ. *wacht*), = *vigilia*, Pact. 9¹ (cod. 2, written *qua et*).
gueltrus = *ueltrus* (q. v.).
Guidohaim, Prol. 1^b, see *uidohaim*.
guargare = *uargare* (q. v.).
habitare inter homines, XIV. 7 (of cod. 10 &c.); LV. 2.
habundare, *habundire*, see *abundare*.
hacceptor, for *acceptor* = *accipiter*.
hacesius, LXXII. 1: K. 270.
hacfala, *hac falla*, VII. 8 (of codd. 9 & 8): K. 62.
hacfamirem, XLVI. rubr.: K. 224.
hachramire = *achramire* (q. v.).
haeresis, *heresis*, *heresa*, *heresy*, Prol. I.
halachacio, XXIX. 12 (9): K. 168.
haldempa, XVI. 1: K. 100. 95 &c.
hallus, XLI. 4. 4 (cod. 3 &c.): K. 205. [*hallis*: *siccis ramis*, Gl. Pith.]

hamallus (XLVII. 4) = *gamallus*: K. 232.
hansiam, XXXVIII. 1: K. 187.
haper, V. 1: K. 46.
harasuano, XVII. 12 (6): K. 114. 258.
haroassina, XXXIII. 5 (6): K. 178.
haroueno, LXI. rubr. (cod. 10): K. 258.
hebrus, CVII. 1: K. 293.
heneus, *hineus* = *eneus* (q. v.).
herba, *grass*, *herbage*: *herbam alterius pascere*, Extrav. B. 9; cf. *ibid.* 11.—*herbae*, *a poisoned potion*: *herbas dare bibere*, XIX. rubr., 1. 2. 3 (of cod. 7 &c.); Sept. C. VI. 2; Sent. S. S. 4.
herbex = *erpex* (q. v.).
herburgium, *cherburgium*, *cheruoburgium*, *eborgium*, *ereburgium*, *erborgium*, *herborgium*, *herbugium*, *herebungium*, *hereburgium*, *recomborgium*, LXIV. rubr., 1 & tab. rubr.: K. 261.
heres, *haeres*, LX. 3 (L. Em.); Capit. III.—*aliquem heredem appellare*, XLVI. 3. 4. 6.—*legitimi heredes*, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—*hereditas*, *haereditas*, XLIV. 8. 9; LIX; LX. 1-3; LXXVIII. 1; Capit. III. V; Extrav. B. 7. 8.
heresis = *haeresis* (q. v.).
herpex = *erpex* (q. v.).
hictus = *ictus* (q. v.).
hidulgius, XIV (cod. 7, XVIII. 2): K. 251.
Hildebertus, see *Cheldeburtus*.
Hilperichus, *Hilpericus*, LXXVIII. 1.
himnes theca, II. 2: K. 14. 16.
hineum, *hinium*, *hinneum*, see *aeneum*.
hinnsifht, II. 2: K. 13-15.
hischoto, IX. 5: K. 66.
hischrado, XXX. 7: K. 172.
hisifreth, XVII. 4: K. 110.
hismala, XXIV. 8 (6): K. 129.
Hlotarius, *Hlotharius*, see *Chlotarius*.
hoc est (*id est*), to introduce an explanation of a preceding word or phrase (for which sometimes we find *quod est*, cf. Tit. X), e. gr. II. 6 (of cod. 10 note). 6 (of codd. 7-9); III. 5; XXIV. 7 (cod. 5 &c.); XXVII. 25; XXIX. 5. 6; XXXIV. 4; XXXV. 1; XXXIX. 2 (cod. 10 & L. Em.); XL. 5. 9. 10; XLVI. 6; LVIII. 4; LXIV. 1; LXX. 2^b; LXII. 1. 2; LXXV.—*hoc est*, between the gloss and the amount of the fine, e. gr. XXII. 1.
hoc her paande escrippas, XXVII. 24: K. 151.
hoctiela, VII. 1: K. 56. 55.
hocolus, for *oculus* (q. v.).
hodocaima, *hodochamme*, Prol. I, see *Bodocham*.

hodogastis, Prol. I, see *Bodogastis*.
holecardo, VIII. 1; *holechartis*, VIII. 4: K. 63.
homicida, *humicida*, *homicidium*, *homicidia*, XXXV. 1, 1) some wrong translation of a Frankish word or term; cf. Kern, 181.—2) *a murderer*, *homicide*, XXXV. 5; LXXIV. 1; Capit. VII.
homicidium, *homicidium*, *murder*, XV; XXIV; XXXV; XLI; XLII; XLIII; LVIII. 6; LXII; LXXIV. 1.
homo, *homines*, *indefinite*, XIV. 6 (6); XIX. rubr. (cod. 3); XXVIII. 1. 2; XXIX. 2; XXXVI; XXXIX. 4 (cod. 2 &c.); XLVII. rubr. (of L. Em.), 1; LV; LVIII; LIX. 1; LXI. 3; LXIV. 3 (cod. 6 &c.); LXVII; LXXIV; XCVI; XCVII; CII; Extrav. A. VI. 1; Extrav. B. 8. 12; Sept. C. I. 5, III. 7, IV. 1. 2; Sent. S. S. 3; Recap. A. 20. 31; Recap. B. 9. 29. 31. 35; Recap. C.—*discharging certain functions in some judicial process*, XLVI. 1. 4. 6 (here cod. 2 has *hominibus*; 7 *bonis hominis*; 8, 9, F, G, H *hominibus*; 10 *omnibus hominibus*; 1 *populo*; 3, 4-6, B & L. Em. *omnibus*); L. 2. 3.—*duo*, *tres*, *quatuor*, *quinque*, *plusquam septem homines*, XLIII. 1. 2.—*tres homines tres causas demandare debent*, XLIV. 1; XLVI. 1.—*homo ingenuus*, see *ingenuus*.—*homo Romanus*, XIV. 2; XLI. 5; Recap. B. 11. 21. 26. 28.—*Romanus homo possessor*, XLI. 6.—*homo francus*, XXXVIII. 2 (cod. 6 &c.). 2 (of cod. 7 &c.); XL. 8 (of cod. 10; cf. *ingenuus*); Capit. VI; Sept. C. VI. 3.—*homo migrans*, XIV. 4. 5; XLV; Extrav. B. 11; Sept. C. VI. 1.—*homo uiuus* (i. e. still living after having been hung), LXVIII; CVII. 2.—*homo malus*, LXXVIII. 7. 9.—*mali homines*, LXXVIII. 10.—*homo dormiens*, XIV. 7 (cod. 2 &c.); XVI; LXI. 3 (of cod. 3); Sept. C. V. 2.—*homo mortuus*, XIV. 8 (cod. 2 and the next §). 2 & 3 (XVIII of cod. 7 &c.); (occisus) LV; LXI. 2. 3; Sept. C. IV. 3, V. 1; Sent. S. S. 6.—*homo innocens*, *absens*, XVIII.—*homo moriens*, XLIV. 1; LIX. 1.—*homo mi[ni]sterialis*, de *ministerio*, Recap. B. 13. 17.—*homo tributarius*, Recap. B. 16. 20.—*homo artifex*, Recap. B. 23. 24.
honema, XIII. 9: K. 80.
honocolatus = *anniculatus* = *anniculus* (q. v.), II. 4.
honomo, XIII. 9: K. 80.
horhut, VII. 1: K. 56.
horogauo, X (cod. 4. XXXV. 4): K. 69.

horogaut orogania, X. 7 (6): K. 69.
hortifuda, VII. 7 (8): K. 55.
horto pondo, XXVII. 9 (6): K. 142. 55.
hortus (frequently *ortus*), VII. 12 (cod. 5 &c.); XXVII. 6. 9 (cod. 6 &c.). 11 (cod. 6 &c.); XCI.
hospes: *hospites tres uel amplius colligere*, XLVI. 2. 5.—*hospitium*, *hospitalitatem*, *hospitalem*, *hospitale dare*, XIV. 7 (of cod. 10 &c.); LV. 2; LVI. 6 (here codd. 3-9, 10, B-H & L. Em. *have hospitem*, *hospitalem*, *hospitalitatem*, *hospitium colligere*, ad *hosp. recipere*, in *hosp. coll.*); LXX. 2; CVI. 9 (here codd. 1, 11 *have hospitales*, *hospitalem colligere*).
hostare, see *ostare*.
hostis, *ostis*, *an army*, XXVI. 1 (codd. 5-9, B-H & L. Em.); XXX. 6 (of L. Em.); LXIII; CII; Sept. C. VIII. 1; Recap. A. 22. 27. 28; Recap. B. 24.
hranne = *chrannae*: K. 9.
huc chram mito, L. 1 (cod. 2): K. 237. 184. 118.
huicthe sonistha, XXXVIII. 3: K. 190. 28.
humicida, *humicidium*, see *homo*.
humnsifht, LXIV. 1: K. 262.
hunwane, VI. 2 (6): K. 53.
huutcharo, XXIV (cod. 9. XXXIV. 1): K. 128.
hymnis sith, VII. 2: K. 57. 60.
hymnis thetica, II. 2: K. 14. 16.
iactare, *iectare*: *aratum de campo alieno iactare*, XXVII. 18 (cod. 6 &c.).—*scutum iactare*, XXX. 6.—*hominem in puteum iactare*, XLI. 9; XCIX; Recap. A. 31; Recap. C.—*iactare aliquem de uilla*, XLV. 2^b (codd. 5 & 6).—*fistucam* (*fortunam*) in *laisum alicuius iactare*, XLVI. pass.—*terram trans suas scapulas iactare*, LVIII. 2.—*terram super aliquem iactare*, LVIII. 3.—*chrenecruda super aliquem iactare*, LVIII. 5.—*fustes alinos in mallo iactare*, LX. 1.—*lapidem super domum alienam* (*tectum*) *iactare*, XCVII.
iactius, *iachtius*, *iectius*, *iectatus*, *adiactius*, *adiacthius*, *abiectius*, *adiacthius*, *adiacthius*, *adiectius*, *adiactitus* (a supposed reading for *cod. 10 in L. 3*), *L. 3*; LI. 1; Sept. C. VI. 6 = *mallatus*, *admallatus*, i. e. *an adversary summoned* by a plaintiff before a court of justice. Cf. Du Cange, i. v. *abjectire*. Cf. *iectus*.
iactus, for *ictus* (q. v.).
iaiacius, see *gasacio*.
iberus, CVII. 1: K. 293.
ibidem bruche, XX. 4 (10): K. 119.
ictus, 1) *a stroke*: (120) *ictus flagelli*, XII. 1; XXV. 8. 9 (L. Em.); XL. 1.

3. 4°. (240 ictus) 11; Pact. 6.—**2**) a blow, stab, thrust, XVII. 1 (L. Em.). 6. 8; XXXIX. 6. [The forms *iectus*, *hictus*, *iactus*, even *stus* (cod. 2, XVII. 6, 8) are found].
id est, see *hoc est*.
idoneus, *idonus*, *edoneus*, *edonus*: tres testes idonei, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.).—*rachineburgi idonei*, L. 3.—*idoneum sacramentum*, CII. 2 (cod. 11).—*se idoneum esse cognoscere*, CVI. 3. 6.—*cum duodecim uiros idoneos iurare*, CVI. 7.—*idoniter negociare*, XLVII. 2.—*idoneare se*, Extrav. B. 2.—*idoniare* (edoniare, aedomare) *se per sacramentum*, LXXIV. 3.
idulgus, LV. 4: K. 251.
iectare = *iacare* (q. v.).
iectus, **1**) a fine, mulct, imposed on one who neglects to appear in justice when summoned, Extrav. B. 1; cf. *ibid.* 6 and tit. LXXVIII. 7 (note m). Cf. *iactius*; Sohm, R. u. Ger. 169.—**2**) = ictus (q. v.).
Iesus Christus, Prol. I.
ignis: (ad) ignem tradere, XIX. 1 (cod. 2).—*igne comburere*, cremare, CIII; Prol. I; Recap. B. 33.—*ignem calefacere*, CVI. 6. For *igneum*, CVI. 7, we must probably read *ineum*; and again, Pact. 4, cod. 1 alone has: *manum ad ignem incendere*.
ignorantia: per ignorantiam pignorare, LXXV.
ildebertus, Prol. P, see *Cheldebertus*.
inbulare, see *inuolare*.
imais fit, II. 2: K. 13—15.
imperator, Capit. VII, XII.
impingere, *impingere*, to drive, dash against, thrust, push, XXXI. 1. 2; XLI. 9. 10 (of cod. 6 &c.); XCVIII (cod. 11); Sept. C. V. 7; Recap. A. 14. 19; Recap. B. 13. 16. 21. 28.
implere, XL. 8 (cod. 10). 9; XLIV. 3; XLV. 2^b; L. 2; LVI. 3. 5; LVIII. 1; CVI. 9.—*adimplere legem*, XXXVI (codd. 5—L. Em.); L. 3 (codd. B—H & L. Em.); LVI. 3.—*adimplere quod iudicatum fuit*, LVI. 1. Cf. *complere*.
implicare se, Capit. VI.—*implicari*, *implicari in seruitio*, XIII. 9.
impotare, see *putare*.
impotus, *inpotus*, *inpodus*, a shoot, slip, graft, XXVII. 8 (cod. 5 &c.); Cf. Kern, 141 [*inpotus*: idest poma, Gl. Est.; *fructus poestin*, Gl. Pith.].
improperare, to reproach, upbraid anyone with, XXX. 6; cf. *putare* and *Diez*, Wrtb. I. *improuerare*.
imputare, *inputare*, see *putare*.

inalouieridario, XXXIX. 1^b (cod. 8. LXV): K. 200. 201.
inanbina a[n]bilica, XVII. 3: K. 109,
incendere, XVI. 1—4. 5 (here cod. 2 has *inciderit*); XXVII. 15 (cod. 2 has *inciderit*); XLI. 3 (of codd. 7—9, B—H & L. Em.). 5 (of L. Em.). 7 (of cod. 10, note); LV. 7 (cod. 5 &c.); Sept. C. VI. 5; Sent. S. S. 1.—*manum incendere*, Pact. 4. 5 (rubr. of cod. 2).—*incendium*, XVI. rubr., 1.
inchabina, XXIX. 13 (6): K. 165.
inchauna, XXIX. 13 (8): K. 169. 165.
inchlauina, XXIX. 13 (7): K. 169. 165.
incidere, XXIX. 6. 8. It occurs in cod. 2 wrongly for *incendere* (q. v.).
inclinina, XXIX. 16 (10): K. 169. 165.
inclaudere, *includere*, see *claudere*.
inclauina, XXIX. 13 (9): K. 169. 165.
inclinari in seruitium, XIII. 11 (of cod. 10).
increditus puer, XXIV. 1 (L. Em.); Recap. A. 32.
incrocare, to hang up, fasten by a hook, to hook up, LXVII. Cf. *Diez*, Wrtb. II. c. *croc*.
inculpate, XL. rubr., 1. 5. 5 (of cod. 7 &c.). 11; XLII. 3; XLIII. 2; XLVIII. 2; XCIII; XCIV; Pact. 4. 5. 8. 10. 11.
indicare, LVI. 2 & 3 (cod. 10), probably for *iudicare*.
indicere: *indicere mallum*, XLIV. 1; XLVI. 1. 4.
in elechano, XXIX. 7 (10): K. 162.
ineum = *aeneum* (q. v.). [de inco: de caldario, Gl. Pith.; ad inco: idest iudicium, idest ut manum mittat in iudicium, Gl. Est.; id est ad iudicium, Gl. Pith.].
infamia, XIII. 11 (cod. 6 &c.).
infans, a child, infant, XIX. 4 (cod. 5 &c.); XXIV. 6. 7. 8 (of cod. 5 &c.); LXIX. rubr.; LXXII. 1; LXXVI. 8; LXXVIII. 4; Sept. C. VII. 3, VIII. 3.—*infans in utero matris aut ante quod nomen habeat* (infra IX noctibus), XXIV. 4; Sept. C. V. 3; cf. Kern, 127.—*infans infra XII annos*, Capit. V.
infestor = *infertor*, qui dapes infert, dapifer, X. 6 (of cod. 10).
infirmitas, XCVI.
infiscare, see *fiscare*.
infractura, *infrangere*, *infringere*, see *frangere*.
ingenium malum, XXXIV. 4.
ingenuus: homo ingenuus (very often simply *ingenuus*, and sometimes simply *homo*), X. 2. 5 (cod. 6 &c.); XIV. 1. 5 (of cod. 7, XV); XV (cod. 1 only); XVI. 1; XVII. 3. 5. 6; XX; XXV. 3. 4. 5; XXVI; XXVIII. 3; XXIX.

9; XXX. 5 (of cod. 10); XXXI. 1 (codd. 7—9, B—H; codd. 1 & 2 have *baro ingenuus*); XXXII; XXXV. 2—4. 5; XXXIX. 2. 5 (cod. 6 &c.); XL. 1. 3. 5. 9. 10. 3 (of cod. 10). 10 (of cod. 2); XLI; XLII. 1—3; L; LIV. 3; LXIII; LXXVIII. 5. 7; LXXXVI; XCVII; XCVIII; CI; CIII; CIV. 3 (of cod. 11); Pact. 2. 4. 8; Capit. III. VII; Sept. C. V. 4. 6, VIII. 1; Recap. A. 26. 28.—*furtum*, *effractura*, *raptus* (uiolentia), *expoliatio*, committed by an ingenuus, XI; XIII; XVII; XXII; XXXV; Pact. 4.—*seruum*, *letum ingenuum* *dimittere*, to manumit a slave, *letus*, in the form by which he becomes an *ingenuus*, X. 3 (of cod. 5 &c.); XXVI; Capit. II; Sept. C. V. 4.—*ingenuus uadere*, Extrav. B. 1.—*baro ingenuus*, XXXI. 1.—*ingenuus Romanus*, XXXIX. 6 (of cod. 2); LXXXIX. 2.—*ingenuus homo Francus*, XL. 8 (of cod. 10).—*ingenuus Francus*, XLI. 1 (not all texts are clear).—*ingenua persona*, Pact. 2.—*ingenua puella*, XIII; XXIV. 6 (cod. 2 &c.). 8 (cod. 6 &c.); XXV. 1. 2; Sept. C. VI. 4.—*ingenua mulier* (sometimes simply *ingenua*, XXV. 6; XCII; sometimes simply *mulier*), XIII; XX; XXX. 3; XXXI. 2; XLI. 3; LXIV. 2; LXXXVI. 3—6.—*ingenua femina*, XIII. 7; XX; XXIV. 2 (of cod. 2). 3. 6. 7; XXXI. 2; CV; Capit. III. VI; Sept. C. VII. 3, VIII. 3.—*ingenuus puer*, XXIV. 1. 5 (cod. 2 &c.).—*ingenuitatem perdere*, XIII. 8.—*carta ingenuitatis*, Capit. II.
ingismus, II. 4: K. 13.
ingismus sui anni, II. 5: K. 13. 20.
ingismus taxaga, II. 7: K. 13. 21.
ingimus, IV. 2: K. 43. 13.
inhumare, to bury in the ground, tab. rubr. XIX (of codd. H. B. G).
inimicia, *inimicitia*, IX. 7 (codd. 7—9, B. G. H). 8 (cod. 2 &c.); XXXVIII. 13 (cod. 6 &c.).—*inimicus*, XLI. 8. 2 (of cod. 7, LXXIV, &c.); Sept. C. V. 6.
inire: *iumentum*, to cover, to line, XXXVIII. 15 (of cod. 10).
initium: aut *initium*, LXXXVIII. 6, probably for *ut mitium*; on the latter word cf. Kern, 290.
inium, see *aeneum*.
iniuste, LI. rubr., 1. 2 (cod. 2 &c.); Pact. 7; Capit. II. IV. V; Sept. C. VI. 6.
inlesus: *ducere aliquem inlesum in anthallo suo*, Extrav. B. 2.
inmanitas, Pact. 1.

inmetus, a shoot, slip, graft: inmetus de pomario aut de perario derumpere, XXVII. 8 (of cod. 6); Cf. Kern, 141.
 innocens, CVI. 6.—innocens homo, XVIII; cf. Kern, 115, col. 485.
 innotescere, to make known, show, IX. 2; Sept. C. II. 1.
 inripere, to reap, XXVII. 6 (of cod. 6); cf. Kern, 140.
 insania, Pact. 1.
 inserere: a) arbor in agro alieno inserta, XXVII. 15 (cod. 6 &c.).—b) reliquiae: basilica ubi reliquie sunt insertas, LV. 7 (cod. 5; cod. 6 has *bas. ubi requiescunt insertas*, probably for *bas. ubi reliquie sunt insertae*).
 instemare, see *aestimare*.
 instringere = *stringere* (q. v.).
 intelligere: intelligere de lege, XXXV. 5.—int. per legem (secundum legem) se defendere, XXXVI (cf. the reading of cod. 10).
 intendere (to fix, appoint) placitum, LXXVIII. 7.
 interanea = *intrantra* (q. v.).
 intercedere: intercedens concludium, Pact. 9. 12¹.
 intercipere (to kill, murder) hominem, XXXVIII. 2 (of cod. 10).
 interdictum, intradictum, 1) *opposition, protest*, XLV. 2.—2) *interdiction, inhibition*, Pact. 1.—interdictor, one who opposes, a protestor, XLV. 2 = contradictor (q. v.).
 interesse, to take part in an action or law-suit, XLVII. 1 (in cod. 1 alone; the other codd. have *quantis (quanticunque) fuerint*).
 interficere, XXIV. 2 (of cod. 2). 6 (of codd. 5 & 6); XXVIII. 1; XLI. 6 (of cod. 7 &c.). 8. rubr. (of codd. 8 & 9); XLII. 1^b (of cod. 2; codd. 7-9, B-H have here *interfactor*); XLII. 4; XLIII. 1. 3; LV (cod. 7, LXXVII. 1 &c. &c.); LXXIV. 1; LXXVIII. 9; XCVIII; CIII.
 interpellare, Capit. IX.—aliquem de furto interpellare, XL. rubr., 1 (of L. Em.).—interpellare aliquem de hereditate paterna uel materna, Capit. V.
 interranea = *intrantra* (q. v.).
 interrogare: si interrogatus confessus fuerit, LXV. 1.—interrogatio (*examination*) domni imperatoris, Capit. VII.
 intertiare, interciare, to put into a third (*party's hand*) = mittere (ponere) in tertia manu, XLVII. rubr. & § 1 (of L. Em.); XCIX.—res intertiata, XLVII. 1 (cod. 10 & L. Em.). 4; XCIX. Cf. Diez, Wrth. II. c. *entercier*.

intimare, intemare (corrupt *indomare*), to order, intimate: sicut superius diximus intemamus &c., VI. 2 (cod. 2 &c.).—causa superius intimata, VII. 2 (cod. 4); XIII. 5 (of codd. 5 & 6); XVII. 2; XXXVIII. 4.
 intomare, see *aestimare*.
 intrania, interranea, intranea, interanea, the entrails, XVII. 4; cf. Diez, Wrth. II. c. *entrailles*.
 intrare, introire, XXVII. 7. 20 (of cod. 10); LVIII. 2; Extrav. B. 10.—uulnus intrat, XVII. 4.
 inuadere res in uilla, XLII. 5; cf. Kern, 218.—uillam inuadere, Sept. C. IV. 4.—inuasor, Capit. IX.
 inuictu stricto, inuitu stricto, inuitus tritto, Extrav. A. III: K. 295.
 inuitare: grafionem ad casam debitoris, L. 4; LVI (cod. 2, LVIII & L. Em.); LXXVIII. 7.—inuitare grafionem ad res alienas tollendas, LI. 1. 2; Sept. C. VI. 6.—inuitare parentes (that they may receive the *achasius*), LXXII. 2.
 inuitus: ancillam inuitam trahere, XXV. 9.
 inuolare, inuiolare, II. 14 (cod. 3). 15. 16; III. 7; VII. 11 & 12 (cod. 5 &c.); X. 4 (of cod. 7 &c.); XII. 2 (cod. 2); XXVII. 2. 3 (VIII of cod. 7). 4 (VIII of cod. 9). 13 (of cod. 10); XXXIII. 3. 5 (of cod. 10); XXXIV. 1; XXXVIII. 1. 3. 5; LXXXI. 3; LXXXIV; Pact. 6; Sept. C. VI. 3.—embolare, LXXXI. 1.—imbulare, II. 7. 9. 15. 16; V. 2; VI. 1; XXVII. 3. [The latter word is found in cod. 1 only]. Cf. Diez, Wrth. II. c. *embler*.
 insimis, IV. 2: K. 43. 13.
 insimis suiiani, II. 5: K. 13. 20.
 insimus, IV. 2: K. 43. 13.
 insimus sinani, II. 5: K. 13. 20.
 inzymis, in Zymis, IV. 2: K. 43. 13.
 in Zymis ethatia, II. 4: K. 13. 17. 19.
 in Zymis exachali, II. 7: K. 13. 21.
 inzymis nataria, II. 4: K. 13. 17. 19.
 inzymis pondero mala, III. 2: K. 13. 30. 31. 34. 193.
 inzymis senio, II. 5: K. 13. 20.
 in Zymissoagni, II. 5: K. 13. 20.
 inzymis texaca, II. 7; III. 13 (6): K. 13. 21.
 inzymus, II. 2. 4. 15: K. 13.
 ira: ad ira, per iram; iracundia: per iracundiam, LXI. 1.
 ischrabo, iscrabo, XXX. 7: K. 172.
 iscreona = *screeona* (q. v.).
 iscrofa = *scrofa* (q. v.).
 ismala texaca, X. 8 (10); ismala texacha, X. 6 (6): K. 72. 21. 78.
 ispalmitare, see *palmitare*.

isparuarius, isperuarius = *speruarius* (q. v.).
 ispararium = *spicarium* (q. v.).
 isponsa = *sponsa* (q. v.).
 istrator = *strator* (q. v.).
 ite[m]bracti, XX. 4 (7, 9): K. 119.
 iter: iter agere, XLIII. 3.—aliquem in itinere adsallire, CV.
 iubere, VII. 3 (VIII of cod. 10 &c.); Pact. 16. 18.
 iudex, XIV. 7 (of cod. 10 & L. Em.); XLI. 1 & 2 (of cod. 7 &c. LXXIV); L. 2 (of L. Em.); LV (codd. B-H, XVII); LXVII; LXXXV; CVI. 1; CVII. 3; Pact. 3. 12¹. 13 (cod. 2). 16. 17. 18; Prol. I.—iudex, hoc est comis aut grafio, LXXII. 1; LXXIV. 1. 2.
 iudicare: culpabilis iudicetur, a formula everywhere used in the Lex in connexion with the fines.—causa quae poterat xxxv sol. culpabilem iudicare, LIII. 3.—quod iudicatum fuit adimplere, LVI. 1.—secundum legem iudicare, LVII. 3.—legem, contra legem iudicare, LVII. 4 (cod. 6 &c.). Cf. LVI. 2. 3; LXXIII. 1; CVI. 5; Capit. II.
 iudicium, II. 9 (of cod. 7 &c.); III. 5 (of cod. 7 &c.). 12 (of L. Em.).—decretum iudicium, LVI. sec. section (of L. Em.); Prol. I. II.
 iumentum, iumenta (XXXVIII. 9, cod. 6), adiumentum (for aut *iuumentum*, in cod. 5), IX. 2 (cod. 5 &c.); X. 1; XXXVIII. 3 (of codd. B-H). 10 (of cod. 5 &c.). 6 (cod. 3 &c.). 11 (cod. 6 &c.). 15 (of cod. 10 &c.). 13 (cod. 6 &c.); XLVII. 1; Recap. B. 3.
 iungere: taurus numquam iunctus, III. 4 (cod. 10 has *uinctus*). 13 (of cod. 10).—aliquam nuptiis sibi iungere, XIII. 11 (of cod. 6 &c.).—se publice cum ancilla iungere, XXV. 2 (of cod. 3). 5.
 iuramentum: iuramento se de hereditate et tota ratione tollere, LX. 1 (some texts read *se de iuramento et de hereditate uel de tota ratione tollere*.—cum vi iuramento (affirmare), LXXVIII. 5.
 iurare, XLVIII. 3 (cod. 3); LVI. 2. 3. 4; LXXIV. 2. 3; iurare cum vi uideredum, LXXVIII. 7 (cf. note f *ibid.*); XCIX; CII; Extrav. B. 10; Recap. C.—cum XII iurare, XXX. 9 (of L. Em.).—ut nouem testes iurent, XXXIX. 3 (of cod. 2 &c.).—super aliquem iurare, XLVII. 3.—falsum testimonium iurare, XLVIII. 1 (cod. 2).—tres, nouem testimonia iurare, iurati dicant, LVI. 4; CVI. 8.—iurare super nispatio (?), CII. 2 (of cod. 11).—sibi sextus iurare, CVI. 2 (cod. 1).—sibi sextus uideredum iurare,

CVI. 2.—sibi nonus iurare, cum nono vuedredo iurare; sibi nonus uideredum iurare, CVI. 5.—cum XII uiros idoneos iurare, CVI. 6.—testimonium contra aliquem iurare, CVI. 11.—iuratus in truste dominica, XLII. 2 (of codd. 5, 6 & 10).—(tres, XII testes) iurati dicere, XLVI. 4. 5. 6; XLIX. 1. 3; LVI. 2; CVI. 7.—12 (13) sacramentales iurati, Extrav. B. 3.—49 iurati, Extrav. B. 4.—coniurare, *to swear together, to unite together under an oath*, LVI. 4 (L. Em. only and not in all the MSS.).—coniuratores, *persons who swear together, unite together under an oath, compurgators*, XLVIII. 2 (cod. 10 & L. Em.).—periurare, *to forswear*, XLVIII. 2. 2 (cod. 7 &c., LXXXII). 1 (cod. 7 &c., LXXXIII); XCIII.—periurus, perurium, *perjury*, XLVIII. rubr. (of cod. 8, LXXXIII). 3 (of cod. 10 & L. Em., cod. V).

iuratores, XXXIX. 2; XLVIII. 2.—cum XII iuratoribus se educere, LX (cod. 10, third sect.).—quinos dinos iuratores donare, LXXIV. 2.—tres iuratores, XCIX.—XII iuratores, CII; Pact. 2; Extrav. B. 5.—tres seniores iuratores, CII.—sex iuratores, Pact. 8.—iuratores 25, XIV. 2 (of cod. 2); XLII. 5.—iuratores 20, XIV. 3 (of cod. 2); XVI. 3 (of cod. 2).—iuratores donare, LVIII. 1. 3. 5.—iuratores 12 donare, LVIII. 1.

ius sit alicui, LXXVIII. 7 (cf. note f *ibid.*).—iure, CVI. 1 (cod. 11; cf. Kern, 290).—iure inputare (?), XLVIII. 2 (of cod. 7, LXXXII).

iussio regis, I. 4 (cod. 4, note of cod. 10 and L. Em.).

iustitia, Prol. I.—cum lege et iustitia (debitum) exigere, L. 4.—contra legem et iustitia destruere, extrudere, LXXVIII. 7.

iustus: iusta supplicia, XL. 6.—testes iusti, iuste (perhaps for *iurati*), XLVI. 5.—iustum praetium, L. 3.—debitum iustum, LI. 2.

kella for skella, see schilla.

labor, 1) *field-, garden-labour*, XXVII. 20 (of L. Em.).—2) *cultivated land or gardens*, IX. 6 (of cod. 10). 8 (cod. 2 &c.); XXXIV. 1.—laborare, elaborare, *to work, cultivate*, XLV. 2^b.

lacina, lacinia, XIV. 4; lacina, lazyna, XXII. 3 (of cod. 6 &c.); lacina, laicina, lasina, latinae, alacina, latina, &c., XXXI. rubr., 1. 2. 3 (cod. 6 &c.); Sept. C. I. 5; K. 7. 87. 88. 122. 173. See *uia lacina*.

laclabina, XXIX. 17 (6): K. 169. 165.

lactans: porcellus lactans, II. 1 (codd. 2 & 9 have wrongly *lactens*); LXXXI. 4; Recap. B. 6.—uetellus lactans, III. 1.—agnus lactans, IV. 1.

laedere, ledere, IX. 1; XXXVI. rubr. (of cod. 10).

laetus, see leto.

laespire, leuerpire (read *laeswepire*): 1. causam alicui, LXXVII. On the word cf. Kern, 275.

laisus, lesus, lesus, lesius, lesus, laisa, laeius, lisus, laisius, leisus, lausus, XLVI. 1-6: K. 225. [in laisum: in sinum, Gl. Pith.].

lamilam, IV. 2: K. 42. 43.

lammi, IV. 1: K. 42.

lamp, V. 1: K. 47.

la[m]phebros, V. 1: K. 46.

la[m]phebros mala, V. 1: K. 46.

lampicii, LVI: K. 254.

lampse, IV. 2. 3: K. 42. 43.

lap, IV. 1: K. 42.

lapes: lapidem mittere aut iactare, XCVII.

lapsus: fuga lapsus esse, XXX. 6; CVII. 2.

laqueus, a *snare, toil, net*, VII. 8 (of cod. 10).

lasina, lasinia, lasina (in some compounds): K. 133.

lassare, adlassare, allassare, *to tire, worry*, XXXIII. 5 (5).—lassus, *ibid.*

latina, see lacina.

latro, XLVII. 3; Pact. 2. 3. 7. 9. 10. 13. 14. 16. 17.—latrocinius, latrocinium, latronicium, XLVII. 3; Pact. 1.

latus: de latus curte, *by the side of, outside*, VII. 11 (cod. 5 &c.).

lauaue, LV. 3 (cod. 5): K. 249.

laudis, see leodis.

lausmata, V. 1: K. 45.

lausus = laisus (q. v.).

lauxmada, V. 1: K. 45.

—lasina, XXXIX. 1: K. 199. 133.

lebus = lepus (q. v.).

leciim musdo, see leto.

lectus, perhaps for *iectus* (q. v.), LXXVIII. 7 (cf. *ibid.*, note m).

lectus, a *bed*, LXXII. 2.—lectaria, lectarium (which according to some means a *bedstead*; according to others, a *coverlet*), 1) a part of the *achasius*, LXXII. 2. 2) a part of the property which the relatives of the deceased wife had to leave to the husband, LXXIII. 2. Cf. Du Cange, i. v. *lectarium*.

leodarð, leodarð, leodarðae, leodarðe, leodarðe, leodarði, leodarðii, leodardo, leodardasði, leodardasði, leudardi, leudardo

[according to K. 49. 94 = M. L. G. *liudweerde*; O. Fris. *liudwerdene, liodwerdene, liudwed, wetma, urjeld, jeld*; Rip. Frank. *cinewerðunia, cinewerðuria*, practically meaning] an *indemnity, satisfaction, amends*, always of 600 denarii or (as in the Lex Salica) xv solidi. Forms: a) *ledarð*, IX. 1.—b) *leodarð*, IX. 3; XI. 1 (cf. also K. 75); XXVII. 6 (of cod. 6; cf. also K. 94); *leodarð* chesfrido, XVII. 5 (for *chesfrido* cf. K. 110).—c) *leodardae*, VIII. 3 (cf. K. 64).—d) *leodarðe*, VII. 13 (of cod. 6; cf. K. 53).—e) *leodarðe*, XXVII. 12. 10 (of cod. 6).—f) *leodardi*, VI. 1. 2 (cf. also K. 53); VIII. 1 (here corrupt for *beocharðis*; cf. K. 63). 3 (cf. K. 64). 4 (cf. K. 64); IX. 1. 3. 4 (cf. K. 65). 8 (cod. 2; cf. K. 65); XI. 1 (cf. K. 75); XVI. (cod. 9. XIX. 2, here wrongly for *leodi*, the *weregild*; cf. K. 101); XVII. 5; XXIII (cf. K. 124); XXVII. 1. 2. 3. 6-9. 10^b. 11-13. 15. 17. 22. 23. 5 (of cod. 2); XXXIV. 1. 2. (cf. K. 179). 3; XXXVIII. 8 & 3 (cod. 9 LXIII; here out of place; cf. K. 198); XLI. 1 (here wrongly for *leode*, the *weregild*, see K. 204); LXIII. 1 (here used synonymously with *leude*, the *weregild*; cf. K. 260).—g) *leodardii*, XVI. (cod. 7. XIX. 2; here wrongly for *leodi*, the *weregild*, cf. K. 101).—h) *leodardo*, XXIII (cf. K. 123); XXXVIII. 8 & 3 (cod. 7. LXIII; here out of place, cf. K. 198).—i) *leodasði*, VI. 1.—k) *leodasði*, VI. 2 (cf. K. 53).—l) *leudardi*, VI. 1; IX. 1. 3. 8 (cod. 8; cf. K. 65); X. 3 (cod. 10; cf. K. 68); XI. 1; cf. K. 75); XV; XX. 1; XXIII (cf. K. 124); XXVII. 1-3. 6. 8. 9. 10^b. 11. 13. 15. 16. 22. 23. 5 (10). 21 (10). 23 (10); XXX. 7; XXXIII. 1; XXXV. 1. 2 (cf. K. 179); XXXVIII. 17 (cod. 10; but here out of place, cf. K. 198); LXV. 1; *leudardi* trespellia, LXIII. 1. 2 (for *trespellia* cf. K. 260. 40).—m) *leudardo*, VI. 2 (cf. K. 53); XXVII. 3. *lede, leob, leub, leudo* [according to K. 101 a common contraction for *leudardi*, for which see his § 49, but occasionally appearing by mistake for *leodi*, the *weregild*; cf. K. 204]. Forms: a) *lede*, XLI. 1 (here a mistake for *lede* = *leode*; cf. K. 204).—b) *leod*, XXVII. 1. 3. 8. 9. 10^b. 11-13. 15. 16. 18. 22. 23. 8 (of cod. 6); XXX. 7; XXXIV. 1. 2. 3; XXXVIII. 8 (cod. 8; cf. K. 198); XLI. 1 (cf. K. 204). 4 (cod. 6; here a mistake for *leodi*; cf. K. 207); *leod* thelazina, XXXIX. 1 (for *thelazina* cf.

K. 199. 133. 67. 73).—e) *leub*, XVI (cod. 8. XIX. 2); XXVII. (cod. 8. XXXVIII. 1). 6. 7. 8. 12. 22. 23; XXXVIII (cod. 8. LXIII. 3; but here misplaced, cf. K. 198).—d) *leudo*, XXIII (cf. K. 124).

ledere, see *laedere*.

ledi, see *leode*.

ledus, see *leto*.

legadarius regis, Sept. C. VIII. 6.

legamen, legare, see *ligamen*.

Legeris, *the Loire*, see *Ligeris*.

legitimus, legitimus: legitimi heredes, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—legitimus dominus, XXVI. 1^b.—mallus legitimus (publicus), XLVI. 3. 6.—debitum legitimum, L. 2.—placitum legitimum (legitime factum), L. 3.—auctor legitimus, Pact. 11.—legitimi testes, Extrav. B. 1.—legitime (legitimi), XXVI. 1^b.—legitime accipere, XLIV. 3 (cod. 10 &c.).—legitime adpraetiare, L. 1 (of codd. B-H).—legitime admallare, iactium, per, secundum legem mallatum, admallatum habere, L. 3; LI. 1; Sept. C. VI. 6.—legitime componere, reddere, debere, LIII. 1^b.

leisus = *laisus* (q. v.).

lem, IV. 1: K. 42.

lenticularia, lenticlaria, lenticlaria, lenticularia, lenticlaria, lenticlaria, lenticula, lenticularia, a *lenticil-feld*, XXVII. 8 (of cod. 10). 7.

leod, see *lede*.

leodarb, leodardae, leodarde, leodarde, leodardi, leodardii, leodardo, leodasdi, see *ledarb*.

leode, ledi, leodem, leodi, leodo, leoti, leude, leudi, leuti [A. S. *leod*, Latinized *leudis*], *weregild*; on the term cf. Kern, 97. 101 (& 49). Forms: a) *leode*, XXIV. 1 (2). 2 (2). 3 (2: in this § wrongly, according to K. 127, for *leodinia*, q. v.); XXVII. 6; *leode* seolande fadisco landefa, XVI. 1 (for *s. f. l.* cf. also K. 95 sqq.).—b) *ledi*, XXIV (cod. 7. XXXII. 2). [On this form cf. Kern, 129].—c) *leodem*, XLI. 3 (cf. K. 207).—d) *leodi*, XLI. 1 (cf. K. 204). 3. 3 (of codd. 6. 7; cf. K. 207). 4. 6. 7 (cf. K. 207. 204. 208); *leodi* selane effa, XVI. 1 (for *s. e.* cf. K. 97).—e) *leodo* samitem, LIV. 1 (for *samitem* cf. K. 244).—f) *leoti*, XLI. 6 (of cod. 7).—g) *leude*, XLI. 3; LXIII. 1 (cf. K. 260); *leude* sacce muther, LIV. 2 (for *sacce muther* cf. K. 244).—h) *leudi*, XVI (§ 3 of cod. 10. XIX). 9 (cod. 10); XIX. 1 (cf. K. 117); XLI. 1 (cf. K. 204). 3. 6 (cod. 10).—i) *leuti*, XLI. 6 (cod. 9).

See also *leodis*, where the forms are given which occur in the text of the Lex.

leodeba, XVI. 3. 4: K. 102. 95 &c.

leodecal [a compound, either of *leodi*, *weregild*, and *cal*, a challenge, or of *leode*, men, and *tal*, number], XVI. 3 (2): K. 105.

leodem, see *leode*.

leodeua, XVI. 3: K. 102. 95 &c.

leodi, see *leode*.

leodinia, *leodinia*, *leudinia*, XXIV. 3. 6. 7: K. 127. 126; on the forms in cod. 10 cf. K. 130.

leodis, *leudis*, *laudis*, *weregild*, XVI. 1; XXXV. 5 [hoc (leudem): leudum compositio siue widrigilt, Gl. Lind.; leudus eius iacet finitus id est weregildus, Gl. Helmst.]; XXXVI; XLI. 12 (of cod. 10 &c.). 16 (of cod. 10 &c.); LIII. 4-6. 6 (cod. 6 &c.); CI; CVI. 6. 7; Capit. VII. Cf. *leode*.

leodes, *leodis*, *men*, *people*, *homines*, LXXVIII. 2. 3; cf. Kern, 126.

leodo, see *leode*.

leodasani, XXIV. 2 (2): K. 126. 125.

leodasdi, see *ledarb*.

leodeba, XVI. 4: K. 102. 95 &c.

leoti, see *leode*.

leotos musdo, see *leto*.

leporarius ueltris, VI. 2 (of L. Em.).

lepus, lebus, lepra, lepris, a term of abuse, XXX. 4. 5; Recap. B. 9.

lerechala, lescalti, II. 1: K. 8. 10.

lesius, lesus, lesus = *laisus* (q. v.).

leto, *letu*, *litu*, corrupted *lexim* and Latinized *litus*, *ledus*, *letus*, *laetus*, *lidus*, *litis* [= O. Fris. *letma*], a *litus*, *letus*, *serf*, XIII. 7; (l. alienus) XXVI. 1; XXXV. 4. 5; XLII. 4; L. 1; XCVII. 2; Pact. 8; (l. alienus) Sept. C. V. 4; Recap. A. 27 (here two codd. have *litum seruum*). 30; Recap. B. 36.—*lita*, *lida*, XIII. 10 (cod. 6 &c.); LXXII. 3; LXXVI. 9 (cod. 11 has *litas*, corr. to *lites*); cf. Kern, 136. 274.—*leciim musdo* (read *letomurdo*), XXXV. 4; *leotos musdo* (read *letos murdo*), XXXV. 2; *letur modi*, *letusmodi*, XXXV. 4: K. 182. 136. 86. [letus: idest pertinens, Gl. Est.; fiscalinus uel sanctuarius, Gl. Thou].

leuare: leuare corpus in bargo, LXXIV. 1.—messis postquam leuauit, XXXIV. 2.

leub, see *lede*.

leudardi, *leudardo*, see *ledarb*.

leude, *leudi*, see *leode*.

leudinia = *leodinia* (q. v.)

leudis, see *leodis*.

leudo, see *lede*.

leue, IV. 1: K. 42.

leuerpire for *leswerpire*, LXXVII; cf. Kern, 275. See *lauespire*.

leui, IV. 1: K. 42.

leuth (? some corruption), LX. a.

leuti, see *leode*.

lex: a) leges dominicae, I. 1; Sept. C. I. 1; cf. Sohm, Proc. 130; *id.* R. u. Ger. I. 54. b) special references to quare provisions of the Lex Salica: pae lex, II. 9 (of codd. 7-9); XXXIII. 1^b; XLIII. 1.—haec lex, VII. 3 (of cod. 10 &c. VIII); XLII. 4; LXXII. 3; LXXVI. 9.—qualis lex, XXXIII. 1^b.—lex ista, XLVII. 5; Recap. B. 36.—antiqua lex, LV. 1 (of cod. 10).—lex anterior, LXXI. 2.—lex I. II., XCIX rubr. (of cod. 2).—antedicta lex, Pact. 10.—lex superius comprehensa, VIII. 2; XIV. 2; XLII. 3. 4.—lex audita, LXXVIII. 7.—lex addicit, LVIII. 4.—lex est, LXXVIII. 7.—lex (inter) docet, XCIX.—lex habet, CII; Extrav. A. VI. 1; Recap. A.—lex facit, Capit. VII.—legibus satisfacere, LXXIV. 2.—legibus (secundum legem) consequi, LXXVIII. 7.—se de lege (per legem, secundum legem) defendere, XXXVI.—se de lege defendere, LVIII. 3 (of cod. 10).—secundum legem, XXXVII. 3; XLI. 16 (of cod. 10 &c.); XLIII. 2; XLIV. 3; XLV. 2^b. 4 (of L. Em. &c.); XLVII. 3; L. 2. 3; LIV. 4 (cod. 10 &c.; codd. B-H have *legibus*); LVI (cod. 2 &c. LVIII). 6; LVII. 3; LXXII. 1; CI; CVI. 2 (of cod. 1 &c.); Recap. A. 7.—legem adimplere, implere, complere, componere, XXXVI; LVI. 3; LVIII. 1. 6; Pact. 8.—legem (de lege) intelligere, XXXV. 5; Pact. 7.—legem soluere, exsoluere, persoluere, XL. 9^b; XLII. 3. 4; LVIII. 5. 6.—legem audire, XLV. 2^b.—cum lege et iustitia exigere, L. 4.—supra lege (legem), LI. 2.—extra legem, LXXVIII. 7.—alterum per legem uicere, (coniungere), LVI (cod. 2 &c. LVIII).—per legem attendere, LVI (cod. 2 &c. LVIII).—de lege fidem facere, LVI. 1.—per legem se ducere, educere, LVI. 5.—sibi legibus imputari, LVI. 6; CVI. 9.—quod lex est, LVI (cod. 2 &c. LVIII).—legem dicere, iudicare; secundum, contra legem iudicare, LVII. 1. 2. 3. 4 (cod. 6 &c.).—de lege dicere, LXXIV. 1.—cum lege (sua) componere, LXXV; Capit. V.—legibus causam mallare, LXXVII.—legibus sunnia nuntiare, LXXVIII. 7.—de lege soluere, LXXVIII. 7.—contra legem et iustitia, LXXVIII. 7.—lege directa facere,

LXXVIII. 7 (cf. *ibid.* note p, sec. alph.).—lex faciat (for *fiat*?), LXXVIII. 7.—legem componere (to compile), CII. 1 (of cod. 11).—se legibus (per legem) ducere, CVI. 7. 9.—aliquid legibus tradere, Capit. VI.—aliquid legibus tenere, Capit. XII.—capitula pro lege tenenda, Capit. XII.—contra legem, Capit. IV. V.—sine lege, Recap. B. 22. [Lex wrongly for *letus* or *ledus*, Pact. 8].

lex Salica, I. rubr.; Capit. I. II. III; Extrav. B. 5. 9; Prol. I–V; Epil. II; Recap. A. Pref., 5; Recap. B. Pref.; Recap. C.—lege Salica (legem Salicam) uiuere, XLI. 1; XLVII. rubr. & § 1 (of L. Em.); LXIII. 1.—in hoc quod lex Salica habet, est, ait, continet, XLV. 2; L. 2. 3; LII. a. b.—secundum legem Salicam, L. 2. 3; LVII. 1; XCVI.—sicut, quod lex Salica habet, LXXVIII. 3; Pact. 5.—lex Salica docit, CVII. 3.—sicut in l. Sal. scriptum est, Capit. VIII.

lexim, XXVI. 1, see *letu*.

liaha hauma, XXIX. 10 (8): K. 165.

liber, L. 1 (in codd. F. G. H; the other codd. have all *litus*, *letus*; cf. *libertus* in some codd. for *litus*, XXVI).—liber et ingenuus uadere, Extrav. B. 1.—liberare, 1) to save, XCVI; Recap. A. 11.—2) se liberare, eliberare, to free one's self, XCIX. Cf. *liberare*, Pact. 5.

liberis (for *libertis*, q. v.), XXVI. rubr. (of cod. 4).

libertas, Capit. VI.—testes libertatis suae, Extrav. B. 1.—suam libertatem proptare, Extrav. B. 2.

libertus, XXVI. rubr. & § 1 (of codd. 9 & B–H; the other codd. have *litus*, *letus*, and in the second part of § 1, codd. 9 & B–H have also *litus*, *letus*); LXXIX. rubr., 1; LXXXVI; XCII; Extrav. A. VI. 2.—liberta, XCII.

liberus, Capit. VII.

licauina, XXIX. 10 (9): K. 165.

licentia, licencia, XLV. 1; LIV. 4 (of cod. 10); LXXVIII. 5; Pact. 16; Capit. XII.

liclamina, XXIX. 12 (10): K. 165.

lidus, see *letu*.

ligamen, legamen, a tie, bandage, VI. 2 (cod. 2 &c.); XXXII. rubr.—ligare, legare, to bind, VI. 3 (of L. Em.); XXXII. 1. 2. 3–5 (cod. 6 &c.); XL. 10; LXXXVII. —super ligare, XXXIV. 1. [Ligare, XLVII. 1, cod. 4 = eligere, legere, ligeri = Ligeris, the Loire of the other codd.].—ligatura, IX. 4 (of cod. 10).

Ligeris, Legeris, the Loire, XLVII. 1. 5. [On the corruptions in codd. 1, 4–6, 10 & L. Em. cf. Kern, (§ 2). Some

think that the *Lys*, *Leye*, the river which flows near Gent into the Scheld, is meant; cf. Waitz, A. R. 54 sq.; *id.* D. Verf. II. 28; Grimm, Pref. LXVI; Stobbe, Rechtsqu. I. 38; Jul. Grimm, De hist. Legis Sal. (1848). Bonnell, die Anfänge des Karol. Hauses, 1866, p. 196, thinks of the *Leyre*, to the south of the Garonne].

lignum, XXVII. 12 (of cod. 10 &c.). 17.—lignarium, lignorum acervus, LXXXIV; cf. Du Cange, i. v.

liminare, limitare, limitari, luminare, the sill of a house, LVIII. 2; cf. Pact. Alam. III. 17.

lingua, XXIX. 16 (cod. 6 &c.); Sept. C. V. 5.

lenticularia = *lenticularia* (q. v.).

linum, flax; XXVII. 8.

lisus = *laisus* (q. v.).

litis, *litu*, *litus*, see *letu*.

locare, elocare, aelocare, elogare, to hire any one for something to be done, XXVIII. 1. 2. 1 (of cod. 10); LV. 6 (of L. Em.); Sept. C. IV. 6.—locatio, locacio, elocatio, elogacio, elogatio, a hiring, contract, XXVIII. rubr., 3.

locus, a) a place, XIX. 4 (of cod. 10 &c.); XXXIV. 4 (codd. B–H); CIII; CV; Pact. 14.—accedere ad locum, XLV. 2^b; LXXIV. 1.—b) a place or passage in the Lex Salica, Recap. A. pass.—e) a locality, domain, country: grafio loci, XLV. 2^b (cod. 2); L. 3.—reliqua loca, LXXVIII. 1.—perdiuersa loca possidere, Pact. 12¹ (cod. 2).—d) in locum restituere, IX. 1. 2. 3; XII. 2; XIV. 2 (of L. Em.). 7 (cod. 6 &c.); XVI. 2 (of cod. 10 &c.); XXV. 7; XXVI. 2; XXVII. 3 (of cod. 10 &c.); XL. 2. 4^e. 11 (of 6 &c.); Capit. II; Extrav. A. IV.—in tertio loco, XLII. 3^b.

longum tempus, LIX. 5.

loqui, loquere, eloqui, XXIX. 16 (cod. 6 &c.).

Lotharius, Pact. 1. 9¹. See *Chlotarius*.

luchauina, XXIX. 10 (7): K. 165.

luminare for *liminare* (q. v.).

machalum, amachallum, mahalum, magalum, maufolum, maolum, maflum, mafolum, maholum, madrolum, maouolum, moalum, moffolum, maufalum, a barn, corn-house, shed, XVI. 3 & tab. rubr.; cf. Diez, Wrtb. II. b. *majada*, *naguela*. [id est canauam, Gl. Est.; horreum sine tecto, Gl. Pith.].

machina, XXXI. 2: K. 173.

madoalle, LV. 3 (6): K. 248.

madrolum, maflum, mafolum, magalum = *machalum* (q. v.).

magalis = *maialis* (q. v.).

magellus, see *maiale*.

magister, VI. 1. 2 (10): K. 50.

magnificentissimi uiri, LXXVIII. 1.

magnitudo: magnitudo minoris digiti, XL. 6.

mahalum, maholum = *machalum* (q. v.).

maia, III. 5 (6): K. 34.

maiale, maialis, maialus, magalis, magellus uotius, sacrius and non-uotius, II. 12.13; Recap. B. 15; cf. Kern, 24. 25.

maior: maior culpa, crimen, XL. 3. 5. 7 (cod. 2 &c.). 9; LIII. 5 (cod. 6 &c.).—supplitia maiora, XL. 4^b.—maior compositio, XLI. 12 (of cod. 10 &c.).—maior causa, LIII. 3 (cod. 7 &c.); CVI. 4.—maior numerus, CVI. 5.—nec minor nec maior; nec minus nec maius, XLVI. 3.

maior, 1) a chief bondman, the chief of the man-servants of a household, X. 6 (of cod. 10).—2) maior natu, a chief officer in the Frankish empire, Pact. 1 (cod. 3).

maiorissa, the chief of the ancillae or maid-servants of a household, X. 7 (of cod. 10).

mala, III. 3 (6). 5 (10): K. 34.

mala barginam (?), CII.

malach faltio, XLII. 5: K. 218. 89.

malare, see *mallare*.

malaria = *milarius* (q. v.).

malber. II. 6 (of cod. 10); malberg, XVI. 1 (10). In these two instances we find more fully expressed what is otherwise throughout the Lex indicated by mal, or ma, or maþ. The word means *forum*, cf. Kern, Notes, § 4. We find it Latinized: *mallobergus*, *mallubergus*, XLVI. 6; *malbergus*, *mallebergius*, *mallibergius*, *mallobergius*, *mallosbergies*, LIV. 4; *mallibergus*, *malloburgus*, LVI. 3; *mallebergus*, LVII. 1 (cod. 3 has here *bergo in mallo*, instead of *in mallobergo*); *malebergus*, *mallobargus*, CVI. 1. 7. In all these places it = *mallus*, *mallus publicus legitimus*, *placitus*. Cf. Kern, 244.

malcho, XLI. 3: K. 207 [meaning not known].

malcho itto frioblito, XXVI. 1: K. 136.

malchom, XLI. 3: K. 207 [meaning not known].

maleficium, malificium, XIX. rubr., 1. 2. 4 (cod. 6 &c.).—maleficium alicui superiactari (superiactare), XIX. 3 (cod. 5 &c.).

malegano, XXIX. 7 (10): K. 162.

malia, III. 3 & 4 (of cod. 10): K. 34.

malicardi, *malichardi*, XX. 3: K. 118.

mallacina, XXXI. 2: K. 173.

mallare, malare [from the Frank. *mal-lôn*], to call, bring, summon before the

mallus or *public, judicial assembly* (= *mannire* and *ad mallum mannire*, and *admallare*), XVI. 1; L. 2 (twice in codd. 5-9, for which cod. 10 and L. Em. have, in the first instance, *admallare*); LII. 1; LVI, first sect. (of codd. 2 and 10). 5 (codd. 7-9, B-H; the other codd. have *admallare*); LXXVIII. 9; CII. 2 (cod. 11); CVI. 2; Extrav. B. 1. 2. 10. 12; Sept. C. VI. 6.—causam suam mallare, XLI. 9 (codd. 7-9 &c.); LXXVII; LXXVIII. 9.—ad aeneum mallare, LIII. 1. 5.—de actione et ui reiecte mallare, LXXVIII. 7. [mallare: in iudicium uocare, Gl. Lind.].—admallare = ad mallum mannire, the same as *mallare*, L. 2 (codd. 7-10 & L. Em.). 3; LI. 1; LII. 1; LVI. 5; LX. 1 (cod. 10, for *ambulare*); LXXIV. 1; LXXVIII. 8; CVI pass.; Extrav. A. 2, B. 2.—ad aeneum admallare, LIII. 1. 5.—obmallare, obmallare, XXXV. 5; Capit. VII.—mallatus, admallatus (= iactius, iectius), *summoned*, LI. 1; Sept. C. VI. 6.—[mallatio, *summons*, *summons*], Extrav. B. 1.—mallator, *one who summons, a plaintiff*, Extrav. B. 1. 2.

mallare abtena, I. 2: K. 7.

mallebergus, malleob-, mallub-, &c., see *malber*.

mallo, XXXIX. 2^b (3): K. 201.

mallo uieridario, XXXIX. 1^b (cod. 9. LXV): K. 200. 201.

mallo uuiridariu, XXXIX. 2^b (6): K. 200. 201.

mallus (malus), *a public judicial assembly, forum = malberg* (q. v.; cf. Kern, 244), I. 1; XIV. 4; XXXIX. 2 (cod. 2 &c.). 3 (cod. 2 &c.); XLVI. 1. 3; XLVII. 4; LI. 1 (cod. 10); LII. 1 (cod. 2, but wrongly for *ad-mallare*); LIV. 4 (codd. 7-9, B-H & L. Em.); LX. 1; LXXII. 1; LXXVIII. 6 (but wrongly for *mallatus*?). 7; Pact. 2. 5; Capit. I. V; Extrav. B. 4; Prol. I. II; Sept. C. I. 1.—mallus publicus, XIV. 4.—legitimus mallus publicus, XLVI. 6.—mallus proximus, LXXIV. 1; LXXVIII. 7; Capit. I.—alter, tertius mallus, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.).—mallus comitis, Capit. I. V.—mallus thungini aut centenarii, XLIV. 1; XLVI. 1.—mallus iudicis, hoc est comitis aut grafonis, LXXII. 1; (cum rachymburgiis) LXXVIII. 7.—tribus mallis, Pact. 2.—per tres mallos, LXXVIII. 7; Prol. I. II.—per totos tres mallos, XXXIX (cod. 7 &c. LXV. 1. 2).—in quarto mallo (nobis praesentibus), LXXVIII. 7.—per quatuor mallos, LVIII. 6.—mallum indicere, XLIV. 1^a;

XLVI. 1. 4.—mallum habere, Capit. I.—ad mallum mannire (= *admallare*, q. v.), I. 1; XLV. 2^b; L. 2.—ad (in) mallum praesentare, LVIII. 6; Pact. 5.—ad mallum uenire, LVI. rubr., 1.—ad mallum aliquem adducere, Capit. V.—cartam in mallo adducere, Extrav. B. 4.—abundire (abundire &c.) in mallo publico, XIV. 4.—in mallo ambulare, LX. 1.—in mallo iactare, LX. 1.—in mallo publico nominare, XXXIX. 2 (cod. 2).—in altero mallo nominare, XXXIX. 3 (cod. 2).—in mallo (mallobergo) sedere, resedere, LVII. 1.—in mallo proximo uenire, LXXIV. 1.—in mallo per legem uicere, LVI. 2 (of cod. 10).—in mallum uocare, XCVI (cod. 10, XIX. 6). [mal-lum: generale maius iudicium, Gl. Lind.].

malo ui eridario, XXXIX (cod. 7. LXV. 1): K. 200. 201.

malteohiatus meo lexm, XXVI. 1: K. 136.

malthochiado freledo, XXVI. 1: K. 136.

malthochiado moetho; *maltho fatho meotho*; *malthofiato meoto*; *maltho fratho meotho*; *maltho hait homitto*, XXVI. 2: K. 136.

maltho hito frio blito; *malthoitus meo letu*, XXVI. 1: K. 136.

maltholatu metho, XXVI. 2: K. 136.

maltholitho frioblito, XXVI. 1: K. 136.

maltho theatha meotheos, XXVI. 2: K. 136.

maltho theato meolito, XXVI. 1: K. 136.

malus: malum ingenium, XXXIV. 4.—malus homo, LXXVIII. 7. 9. 10.—mala facta, LXXVIII. 7.—mala sors, Pact. 6. 8.—malus ordo, Extrav. B. 10.—*subst., a criminal*, Pact. 1.—malum facere, LXXVIII. 7.—male: male pignorare, LXXV.—male destruerere, LXXVIII. 7.—male inuitare, LXXVIII. 7.—male facere, LXXVIII. 7. 9.

malzantania, XIII. 1: K. 78.

mamilla, mamella, mammilla, *a breast*, XX. 4 (6).

mammodo, II. 12: K. 24.

mancipium, mancipius, *a slave, seruant*, X. rubr., 2; XXXIX. rubr., 1; LXXXIII; Pact. 7; Sept. C. III. 7.

mancus, mancatus, emancadus, esmanca-tus, manucatus, XXIX. 2. 4. 9. 11 (cod. 6 &c.); Sept. C. IV. 5.

mandare, demandare, **I** *to demand, ask, call for*: tres homines tres causas mand., dem. debent, XLIV. 1; XLVI. 1; XLVII. 1^b (cod. 4) (cf. Zoepfl, D. Rechtsgesch., III. pass.).—**2** *to transfer*: d. causam alicui, LXXVII.

mandoado, LV. 3 (6): K. 248.

mandualis, LV. 3 (of L. Em.): K. 248. [cancellum qui desuper tumulum stat, Gl. Pith.].

manducare, to eat, feast: pultes manducare, XLVI. 5. [*manducatur*, Pact. 4, cod. 2, is perhaps a corruption for *mandetur*].

mane charde, XX. 3: K. 118.

manere, mannere, I *to remain, continue*. XXIX. 10 (of cod. 10); LIII. 4 (cod. 3). In the same sense permanere, XLIII. 1; XLV. 1; LIII. 4. 6 (cod. 6 &c.); LX. 2 (cod. 2).—permanere in seruitio, seruitute, XIII. 9; XXV. 2 (of cod. 3). 5. 6.—**2** *to remain, stay, live*, XIV. 4 (of cod. 3); XLV. 3; XLVI. 2. 5 (cod. 7 has *demanere*); XLVII. 1. 5; L. 3. Cf. Diez, Wrtb. II. c. *manant*.—*remanere, I* *to remain, continue, remain behind*, II. 18 (of L. Em., cod. Q). 15. 16; III. 6. 7. 13 (of cod. 5 &c.); VIII. 3. 4; XVI. 3 (of cod. 10). 9 (of cod. 10); XXIX. 11 (of L. Em.); XLIII. 1; LIX. 2 (cod. 2); CV; Pact. 16.—**2** = *manere 2, to stay, live*, XLI. 15 (of cod. 10).

manita, mannita, manites, mannites (L. 2) see *nundinae*.

mannire (mannere, manere, maniare, XLVII. sec. sect. of cod. 10; O. H. G. *menian, menan*; Frank. *manian*; O. S. *manön*; A. S. *manian*; O. Fris. *manian*; N. H. G. *mahnen*; N. D. *manen*, to warn), *to summon*, I. 1-5; XLV. 2^b; XLVII (sec. sect. of cod. 10); XLIX. 1; L. 2; LVI. 1. 4. 5; LXXIV. 1 (of cod. 11); LXXVIII. 7 (the cod. has *muniat*); CVI. 9. 10; Capit. I. V; Sept. C. I. 1. 2. [mannitus: uocatus tribus testibus praesentibus, Gl. Lind.].—*mannitio, summons*, Capit. I. mansio, *a house, residence*, LXXXI. 3; LXXXIX.

mansuescere, mansuefacere, mansuetum facere, to tame: mans. ceruum ad uenationem, XXXIII. 2 (cod. 3 has *consuescere*).

manucatus = mancus (q. v.).

manus, XLI. 8; LVIII. 4; Sept. C. V. 6.—*manus clausa*, XVII. 8.—*sinistra manus*, LVIII. 2; LXXVIII. 6.—*dextera manus*, LXXVIII. 6.—*manus septima*, Extrav. B. 5. 12.—*manum mulieris stringere, extringere*, XX. rubr., 1.—*manum mittere super cubitum*, XX. 3.—*manum debilitare, amputare, truncare, &c.*, XXIX. 1. 2. 3. 3 (cod. 6 &c.). 3^b (of cod. 10); Sept. C. IV. 5, V. 5.—*manum in (ad) ineam (ad igneum) mittere, ponere*, XCIV; CVI. 6. 7; cf.

Pact. 6.—manum comburere, incendere, Pact. 4. 5 (rubr. of cod. 2).—manum sanam ferre, XCIV.—manum suam redimere (de inco, ab inco, ad inco), LIII. 1. 2. 3. 4. 5 (cod. 6); LXXVI. 3.—manum perdere, LXXVI. 3.—per tertiam manum (tercia manu) agramire, offerre (auferre), XXXVII. 1.—in tertiam manum (tertia manu) mittere, ponere, XLVII. 1. 4; LXI. 3.—manum mittere in fortuna alicuius, L. 3.—alteri de manu per uirtutem aliquid tollere, LXI; Sept. C. B. 18.—tradere aliquem in manu alicuius, LXXVIII. 7.

maolum = *machalum* (q. v.).

marchat, XLI. 4 (3): K. 207.

mare, XXXIX. 2 (cod. 2 &c.). 3 (cod. 2 &c.).—mare (?), corrupted for legerem (ligerim), XLVII. 1 (cod. 3); cf. Kern, 2. marias (?), LXXVIII. 8.

mariscalcus, a *groom*, X. 6 (of cod. 10).

maritus (uiuus), XIII. 6 (of cod. 7 &c.); Sept. C. VI. 7; XV; Sent. S. S. 5; LXXVIII. 4; XCV; Capit. IV.—defunctus, anterior, mortuus mar., XLIV. 8. 9; LXXII. 1. 2; LXXVIII. 4.—ad (alterum) maritum se dare, LXXII. rubr., 1.—filiam ad maritum donare, C. marsolem, XXXVIII. 6: K. 193.

marthi, XXXVIII. 5: K. 191.

marthocla, VII. 2: K. 55.

martyres, Prol. I.

matdalis, XLI. 2: K. 204.

mater, XXIV. 4. 3 (of cod. 10 &c.); LIX. 1-3; LXII. 1; LXXII. 1. 2; CI; Sept. C. V. 3.—frater matris, XLIV. 7.—soror matris, LIX. 3. 4 (cod. 2 &c.).—generatio matris, LVIII. 3; CI.—mater (of pigs), II. 2; Recap. A. 3; Recap. B. 4.—maternus: maternum genus, XLIV. 6.—materna generatio, LXII. 1.—materna pars, LXII. 2.—res matrinae, Capit. III.—materna progenies, Extrav. B. 2.

materia, materium, materiamen, matriamen, XXVII. 15. 16; LXXXIV.

mathdaleo, XLI. 2: K. 204.

mathleode, XLI. 4: K. 207. 204.

matheo demortis leodi, XLI. 4: K. 207. 204.

mathleote, XLI. 2: K. 207. 204.

math leud muster, XLI. 4: K. 207. 204.

matriamen = *materia* (q. v.).

matte leodi, XLI. 2. 4: K. 207. 204.

maufolum, mauolum = *machalum* (q. v.).

mecari, mechari, mechari = *moechari* (q. v.).

medere for *metere* (q. v.).

medicatura, *the costs of curing, healing*, XVII. 4; CIV; Recap. B. 12.

medicus (?), XXIX. 8 (of cod. 3); the paragraph is corrupt.

medius: medius trians, IV. 1.—medius electus, XIV. 2 & 3 (of cod. 2); XVI. 3 (of cod. 2); XLII. 5; Pact. 2. 8.—media aetas, XXIV. 7.—medius digitus, XXIX. 8 (of L. Em.).—media fortuna, XLVI. 1.—media dos, LXXVIII. 4.—media compositio, CI; Pact. 9³.—media pars leodis, CI.—medianus: mediana hranne, II. 1.—medianus digitus, XXIX. 8 (of cod. 6 &c.); Sept. C. I. 6.—medietas, LVIII. 4.—medietas compositionis, XXXV. 5; XXXVI; LXII. 1; LXXVIII. 4; CI; Pact. 9³. 16; Capit. VII.—medietas leodis, XLI. 12 & 16 (of cod. 10 &c.).—medietas legis, XLII. 4; LXXII. 3; LXXVI. 9; Pact. 8; Recap. B. 36.

melachano, XXIX. 9 (6): K. 162.

melagno, XXIX. 6 (7): K. 162.

melarius = *milarius* (q. v.).

meledeno, XXIX. 7 (8): K. 163.

meletrix for *meretrix* (q. v.).

meliore, LXXIV. 2.

menare = *minare* (q. v.).

mendacium, XLI. 16 (cod. 10 &c.).

menecleno, XXIX. 7 (7): K. 163.

mens: in alia mente = Fr. *autrement*, XXIII; cf. Diez, Wrth. I. *mente*.

menses duodecim, XLV. rubr., 3; XLVI. 3.

meotheo, X. 3 (6): K. 74.

meretrix (meletrix), XXX. 3; LXIV. 2; Recap. A. 25, B. 27.

meslarius = *milarius* (q. v.).

messis, IX. rubr., 1. 2. 4. 5 & 6 (cod. 2 &c.). 8 (cod. 2 &c.); XXVII. 5. 14; LXXXIV. 2. 3; Sept. C. II. 1; Recap. A. 2.—messem metere, XXVII. 5 (cod. 2 &c.).—messem furare, XXVII. 8 (of cod. 2; the other codd. have *linum*).—messem alienam glennare, LXXXVIII.

metere (medere), *to mow, reap*: m. messem alienam, XXVII. 5 (cod. 2 &c.). [meterit; id est spicanti euellere, Gl. Est.; raptor reofere; messor riftere, Gl. Pith.].

michari, migari = *moechari* (q. v.).

micio, see *mitio*.

migrare, admigrare, *to migrate, to go somewhere with a view to residence*, XIV. 4; XLV. 3. 3 (cod. 6 &c.); Capit. IX; Extrav. B. 11; Sept. C. VI. 1.—migrans, XLV. rubr., 1.—homo migrans, XIV. 5.

milarius, miliarius, melarius, millarius, melarius, meslarius, *an apple-tree*, XXVII. 8 (of L. Em.). 23 (of cod. 10 &c.).

miles, LXXIX. 2.

milicharde, XX. 3: K. 118.

milituria: puella milituria, LXXII. 3; *militunia* uel *leta romana*, *miletunia*, uel *leta siue romana*, LXXVI. 9: K. 274.

min, XX. 1: K. 118.

mina (some corruption), XXV. 2.

minare, menare (Fr. *mener*), 1) *to lead, conduct*, IX. 5.—2) *to pursue, trace*, XXXVII. rubr.; LXVI; LXXXI. 3; Pact. 16. 17. [minare wrongly for *nominare*, XXXIX. 1^b (of cod. 7, LXV)].

minecleno, XXIX. 8 (10); *mineclino*, XXIX. 10 (6): K. 163.

minimus digitus, XXIX. 8 (cod. 4 &c.); XL. 6; Sept. C. I. 7.

ministerium: uassus, puer, puella ad ministerium, de ministeria, -o, X. 6 (of cod. 1, XXXV &c.); Recap. A. 21.—ministerialis, misterialis, X. 6 (of cod. 10); Recap. A. 11.—ancilla ministerialis, X. 7 (of cod. 10); Recap. A. 21. 22.—seruus ministerialis, Recap. A. 11. 15.—homo misterialis, de ministerio, Recap. B. 13. 17.

minoflidis, LXXXIV. 2; cf. Pact. Al. II. 37 and note 61 ibid.

minor: minor culpa, XVIII. 1 (of L. Em.).—grex minor, XXXVIII. 4.—minor digitus, XL. 6.—minor compositio, XLI. 12 (of cod. 10 &c.).—nec minor nec maior, XLVI. 3.—minor mancipium, LXXXIII.—minor numerus, CV.—causa minor, CVI. 2.—minus, XXXV. 3. 7 (cod. 6 &c.); XXXVIII. 4; CVI. 5; Pact. 6.

misticis (?), CII.

mithio *frasitho*, *frasito*, *frassitho*, XXXVII. 3 (codd. 7-9): K. 186.

mitho *forastata* (for *wichoforasta*); *mitho* (for *wicho*) *fosa stadiuo*, XXXII. 5 (of cod. 6 &c.): K. 175.

mithostrastatido, XXXVII. 3 (6): K. 186.

mitio, micio *fristatito* (*fristatito*, *fristito*, *fristratrito*), LXVI. & tab. rubr.: K. 186; cf. Prol. IV.

mitio, micio, LXVI; (*initium*, leg.) *mitium*, LXXVIII. 6; *simithio* (*mitth*, corr.) *mitti iure*, CVI. 1; *mitthio*, *mitteo*, CVI. 7: K. 290. 186.—*mitium*, *michium* occurs also in the tab. rubr. LVI. of codd. H. B. G., evidently = *curtis* or *casa* of the other codd. In respect to this Kern writes to me: "that *mithium* occurs in the sense of *curtis* had escaped me while writing my notes; it confirms me in my opinion that we must read

everywhere *witium*, &c., because *witte* is found in the sense of *curtis*, D. *hoeve*, a farm, especially the *curtis* of a *maalgeneoot* = *marbgenoot*, the inhabitant of a march (jurisdiction): 'Oeck en sal gheen marckenoete syne *witte* emande van gunsten geven of verpachten buyten den marckenoeten ende markenrichter in 'd rechte jaer holtinge.—Wye dye *witten* dan alsoe kofften dye sullen bynnen Hertmer marcken meede gebruycken alles voerdels ende genaetes (i. e. enjoyment, usufruct) gelyck den anderen marckgenoeten' (Pleyte, *Rechtstoestand der Marken in Nederland*, p. 53). The proper meaning of *witte* is probably that of *were* (*ware*), *certainty*, a *sure proof of property*."

mittere: pecora in messe, in prato, in uinea . . . mittere, IX. 8 (cod. 2 &c.); XXVII. 5.—manum mittere super cubitum (mulieris), XX. 3.—aliquid de furtum in curte alterius mittere, XXXIV. 4.—mittere in tertia manu, XLVII. 1; LXI. 3.—mittere (*to produce*) testimonia, testes, XLVII. 2; XCIX. —mittere manum in fortuna, L. 3.—aliquem in rem mittere, L. 4.—in rota mittere, LXX. 2.—in uerbum regis mittere, LXXII. 1; LXXXVI. 7.—mittere ad sortem, LXXXVIII. 7.—mittere super se, LXXXVIII. 7.—mittere foras nostro sermone, LXXXVIII. 9.—mortuum in terra mittere, XIV. 8 (cod. 2 &c.); LV. rubr., 1; Sept. C. IV. 3.—incendium mittere, XVI. 1.—mittere uulnus, XVII. 4.—hominem mortuum super alterum mittere, XIV. 2 (XVIII of cod. 7 &c.); LV. 4.—aliquem in aliquo loco mittere, XIX. 3 (cod. 5 &c.).—hominem in puteum aut in aquam (sub aqua) mittere, XLI. 2. 4; XCVIII.—hominem in palum mittere, (XLI. 2 of cod. 7, LXXXIV).—manum in (ad) aeneum mittere, XCIV; CVI. 6.—lapidem supra tecto mittere, XCVII.—aliquem in mortridam, in mordrem mittere, Sept. C. VIII. 1 &c.

mitti iure debent, CVI. 1 (of cod. 11): K. 290.

mittinio frastatitio, XXXVII. 3 (10): K. 186.

moalum = *machalum* (q. v.).

moantheuthi, XLI. 3 (3): K. 206 (204. 207).

modi, XXXV. 2. 4: K. 182. 86. 90.

modicus: modica res, LXXXVIII. 2.

modileodi, *modo leodi*, XLI. 3 (codd. 9, 7): K. 207. 182. 101. 97. 90. 86.

moechari, *mechari*, *mechari*, *mecari*,

michari, *moecari*, *migari*, XIII. 14 (cod. 6 &c.); XXV. 1-4. 7. 8; Sept. C. VI. 7.

moffolum = *machalum* (q. v.).

moh, XXXV. 2: K. 182. 86.

molcherter, XLI. 4: K. 207. 204.

molinus, *mulinus*, XXII. rubr., 1. 2. 2 (cod. 6 &c.)—*molinarius*, *mulinarius*, X. 6 (of cod. 6 &c.); XXII. 1.

monitus, perhaps for *manitus*, i. e. *mannitus*, LVI. 5 (cod. 2), but see *admonere*.

morchamo, LXVIII: K. 267.

morcharter, XLI. 4: K. 207. 204.

mordris, *mordrida*, *mordrida*: aliquem in m. mittere, Sept. C. VIII. 1 &c.

mori, XVIII. 2 (of cod. 10); XIX. 1; XXIV. 3; XXV. 7. 8; XXXVIII. 7 (of cod. 7 &c.); XLI. 11 (cod. 6 &c.). 12 (of cod. 10 &c.); LIX. 1; LX. 2. 3; LXXXVI. 5-7; LXXXVIII. 3. 4; Sept. C. VI. 2, VII. 2; Sent. S. S. 4.—*homo moriens*, XLIV. 1.—*mortuus*, XCVI; CVII. 3.—*homo mortuus*, XIV. 8 (cod. 2 &c.); 7 (cod. 3 &c.). 2 & 3 (of cod. 7, XVIII); LV. 1. 2 (cod. 6 &c.). 3 (cod. 6 &c.); 4. 6 (cod. 6 &c.); LXI. 2. 3 (in cod. 1 only, but apparently by mistake); CVII. 3; Sept. C. V. 1; Sent. S. S. 6.—*seruus mortuus*, XXXV. 6 (cod. 6 &c.).—*caballus mortuus*, XXXVIII. 3 (of cod. 7 &c. LXIII).—*mortuus maritus*, LXXII. 1.—*persona mortui*, LXXIV. 2.—*pecum* (for *fetum*) *mortuum excutere*, LXXXVI. 5.

mors: periculum mortis, XLI. 9 (cf. Kern, 211). 12 (of cod. 10 &c.); Recap. A. 11.—*mortis compositio*, XLIII. 1.—*mortem componere*, *coniacare*, *coniectare*, XLIII. 1. 3.—*mortem alicuius requirere*, LXX. 2.—*morte damnari*, LXXI.—*usque ad mortem*, LXXXVI. 4.

morter, XXVIII. 1. 2. 3: K. 155. 86.

mortes, XLI. 3 (5): K. 207.

mortis leodi, XLI. 3 (6): K. 207. 182. 101. 97. 90. 86.

mortrida, see *mordris*.

mos: sicut mos antiquorum fuit, LV. 3 (of L. Em.).

mosdo, XVII. 9: K. 114. 86. 90.

mosedo, XIV. 1. 3: K. 86.

mosido, XIV. 1. 2. 3; LXI. 2: K. 86; XXXV. 4: K. 182.

mother, LXIII. 2: K. 260. 245. 86.

mouere: mouere nauem alienam, XXI. 1.—*to trace out*, *track*, XXXIII. 4 & 5 (of cod. 5 &c.).

mulier, XIX. 4 (cod. 5 &c.); XX. rubr., 1. 4 (cod. 5 &c.); XXIV. rubr., 6; XXVII. 31 (cod. 6 &c.); XXX. 3;

XXXI. 2; XLI. 3; XLIV. 8; LIX. 5; LXIV. 2; LXX; LXXVI; LXXXVIII. 4; XCV; Recap. A. 25; Recap. B. 27.—*raptus mulieris*, XIII. rubr.—*mulier uidua*, LXXII.—*mulier defuncta*, LXXXIII. 2.—*mulier pregnans*, grauida, LXXXVI. 4; Extrav. A. V, Recap. A. 29.—*mulier in uerbum regis missa*, LXXXVI. 7.—*mulier liberta*, XCII.—See also *femina*, *uxor*, *ingenuus*.

mulinus, *mulinarius*, see *molinus*.

multa, a *fine*, XCIV.

multis (?), Pact. 12¹ (rubr. of cod. 3).

mundior ex aliqua parte esse, Extrav. B. 2.

murdo, XIV. 1. 2. 3 (2): K. 86. 90; XVII. 9: K. 114.

musci simado, V. 2: K. 45.

musdo, XXXV. 2. 4: K. 182. 86.

musido, XIV. 1. 2. 3: K. 86.

muster, XLI. 4: K. 207. 86.

musthest, XLI. 12 (10): K. 212. 86.

nather, LV. 1. 2: K. 245. 86.

nabina = *napina* (q. v.).

nabohot, XXXVIII. 6: K. 193.

nabothna pondero, XXXVIII. 6: K. 193. 30. 33. 35.

nachus = *naucus* (q. v.).

nachus taxaca, XXVII. 20: K. 148. 150.

nam, LXXXVIII. 7 (cf. *ibid.* note 1, first alph.).

naobfocla, VII. 3: K. 58. 55.

napina, *nauina*, *nabina*, *rapina* (cod. Est.), a *turnip-field*, XXVII. 6. 7; XCI. [*napina*: id est ubi sunt rapa, Gl. Est.].

napodero, *napondero*, XXXVIII. 6: K. 193. 30. 33. 35.

narcus taxaca, XXVII. 20: K. 148. 150.

nare, XXXVIII. 7: K. 195. 191.

nare chalt, *narechalte*, *narethalthi*, *nare calti*, II. 3: K. 17.

nasche streonans anthedi, XXVII. 22: K. 148. 150. 122. 75. 78. 63.

naschus taxaca, XXVII. 20: K. 148. 150.

nascondinar, *nascondinar*, XXVII. 20: K. 148. 150.

nasde, XXVII. 20: K. 148.

nassa, a *wear*, *bow-net*, LXXXI. 1.

nastthus, *taxacha*, XXVII. 14 (of cod. 10): K. 148. 150.

nasus (*nasis*), XXIX. 1 (and note to § 1 of cod. 10). 14 (cod. 6 &c.); Sept. C. III. 6.

nataria, II. 4: K. 17. 19.

natiuitate, for *notati* (?), XIII. 11 (cod. 6).

natus: infans natus—antequam nomen habet, XXIV. 5 (of L. Em.).—maiores natus, Pact. 1 (cod. 3).
naucus, *nachaus*, *naufus*, *nauphus* (*naucus*, corr. to *nauchus* (cod. 5), *noffus*, *offus*, *aufa*, XIV (cod. 7 &c. XVIII. 2); LV. 4: Kern, 252. [*noffo*: sarcofago ligneo, Gl. Pith.].
nauina = *napina* (q. v.).
nauis, XXI. rubr., 1-3; LXXXV; Sept. C. II. 2. [*naue*, LXXXI. 1. 2, a wrong correction (by the scribe) for *uena*; cf. Kern, 280].
nauphus = *naucus* (q. v.).
nebus for *nepus* = *nepos* (q. v.).
nectanto, LII. sect. e (codd. 7-9): K. 242.
necthanteo antesalina, LII. 4 (cod. 6): K. 242.
negare, IX. 1. 3. 4; LXV. 2; LXXXVIII. 7; Pact. 2; Extrav. A. III. 2.—negator, Pact. 2.
neglegentia, *neglegentia*, *neglegentia*, *neclgentia*, *neclencia*, IX. 3; XXIV. 5 (rubr. of codd. 7-9); LV. (cod. 10, LXXI).—negligere, XL. 7 (of codd. B-H); Pact. 9; Extrav. B. 9.—neglectus, Extrav. B. 6.
negotiare, *negutiare*, *neguciare*, X. 5 (cod. 6 &c.); XXVII. 25; XL. 15 (cod. 3 &c.); XLVII. 2. 3; LXXXVI.—negotiator, *neguciator*, XLVII. 1.
nepos, LIX. 6 (of cod. 10).—nepos, nepus, nepus, nebus, neptis (sororis filius), XLIV. 4. 5. 6 (genit. *neptis*).—(fratris senioris filius), LXXII. 1.
nesciente domino, XXVII. 25; XXXIV. 4; LXXXVI.
nesti canthe chigio, LXXV; *nestiganti huius*, *nexticanthichius*, *nexticanti gyus*, &c. &c., L. 2: K. 271. 238.
nispantium (?), CII.
noctes: usque in tres noctes, XXXVII. 1. 2.—infra (inter) nouem noctes, XXIV. 7 (cod. 6 &c.; cf. Kern, 127).—septem noctes, XL. 7. 8. 10; LII. b. c; LXXIV. 1; LXXVIII. 7; CVI. 1.—quatuordecim noctes, XL. 9; LVI. 4; LXXVIII. 7; CVI. 1. 6. 7.—una et uiginti noctes, XL. 10.—quadraginta et duo noctes, LXXVIII. 7.—octuaginta et quatuor noctes, LXXVIII. 7.—decem noctes, XLV. 2; LXXVIII. 7.—uiginti noctes, Pact. 5. 12¹.—triginta noctes, XLV. 2^b.—quadraginta noctes, XXXV. 4 (cod. 6 &c.); XLVII. 1; L. 1; LVI. 3; LXXIV. 2; CVI. 7; Pact. 1.—octuaginta noctes, XLVII. 5.—in nocte proxima, XLV. 2; LII. 1.
nocturnus: nocturni fures or uigiliae nocturnae, Pact. 9.

noffus = *naucus* (q. v.).
nomen, XXXIX. 4 (cod. 2 &c.).—infans antequam nomen habet, XXIV. 4.—in Dei nomine, Pact. 18; Capit. I.—nominare, denominare, XXXIX. 2 (cod. 2 &c.). 3 (cod. 2 &c.). 4 (cod. 2 &c.); XLIV. 9; XLVI. 4; L. 2. 3 (codd. B-H).
nondenae, see *nundinae*.
nonus: sibi nonus iurare; cum nono uedredo iurare; sibi nonus uideredum iurare, CVI. 5.
norchlot, *norchot*, XI. 6: K. 75.
noreb'r, XIV. 8 (2): K. 90.
nosdo, XXXV. 2: K. 182. 86.
notinae, see *nundinae*.
notitia, noticia: in notitia poni, to make known, LXXIV. 1.—facere notitiam, Extrav. B. 1.—facere notum, I. 3.—causam notam facere, LXXVIII. 9.
nouem: infra (inter) nouem noctibus, XXIV. 4; cf. Kern, 127.—nouem testes, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.); XLVI. 6; LXXII. 2.—nouem solidi, L. 2; LII. e.—nouem testimonia, LVI. 4; CVI. 8.
nouenae, see *nundinae*.
noxius: homo noxius, XXXII. 5 (of L. Em.).
nuchala, XXIV. (cod. 10, XLIV. 4): K. 130.
numbinae, see *nundinae*.
numerare, L. 2 (cod. 2) probably for *nominare* (q. v.).
numerus, 1) *number*, XL. 10; CV.—2) *sum*, amount (of a fine), II. 6; IV. 3; XL. 7 (of cod. 2 &c.); CVII. 1 (cod. 10, XIII. 3); cf. CVI. 5.
nundinae, *nondenae*, *nouenae*, *notinae*, *numbinae*: ad tres uices per tres nundinas, three times in intervals from week to week, L. 2 (codd. 1-6; cod. 7 &c. have *manites*, *mannites*, *manita*, *mannita* = *mannitio*, *summons*).
nuntiare (*nunciare*), *adnuntiare*, 1) to announce, notify, LXXIV. 1. 2.—*sunnia* *nuntiare*, *adnuntiare*, LXXVIII. 7.—2) the same meaning with a notion of legal summoning implied, XLVII. 2 (where cod. 4 has *mandare*, cod. 10 *manire*, L. Em. *enunciare*); LVI (LVIII of cod. 2 &c.). [*Nuntiare* occurs moreover twice in LXXVIII. 8 in a clause which has not yet been explained.]
nuptiae sceleratae, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—ad alias nuptias ambulare, LXXII. 2.
nurdo, XVII. 9: K. 114. 86. 90.
nutrire, XXIV. 6.
obbonis, LXXVI. 1: K. 272.
obclinis, LXXVI. 1: K. 272.

obdo, *obdon*, XXVII. 21: K. 149.
ob dopus, *obdub*, *obdubas*, XXVII. 19: K. 145.
obdublio, XLI. 9: K. 211.
obdubus, XXVII. 19: K. 145.
obduplio, *obduplo*, XLI. 9: K. 211. 204.
obduplo, XXVII. 19: K. 145.
obgrafio, LIV. 2: K. 243.
obitus, LXXVIII. 3.—obitus matris, LXXII. 2.
obligationibus, wrongly for *elocationibus*, XXVIII. rubr. (of cod. 7).
obmallare, *obmalare*, see *mallare*.
obnoxius, XLIII. 2; Pact. 7.
obosino, III. 3: K. 36.
obrebus andappus, XXVII. 24: K. 151.
obreppus, XXVII. 24: K. 151.
obrepus, XXXII. 1: K. 174.
obscult, *obsculte*, XXXIX. 1: K. 199.
obstare, see *ostare*.
obtimates, LXXVIII. 1; Epil. I.
obtobbo, *obtubbo*, XXVII. 19: K. 145.
occasus solis: post solis occasum, VI. 2 (cod. 2 &c.); XXXIV. 5 (of L. Em.).
occultus, *ocultus*: in occulto (*oculte*) *moechari*, XXV. 2.—*oculte* compositionem accipere, Pact. 3. 13.
occupare, to occupy, hold possession of, XLV. rubr. (of L. Em.); Capit. IX.—*occupari*, to be employed, I. 4.
ochsaiora, *ocsteorci*, III. 2: K. 33.
octo noctes, evidently wrongly for septem n., XL. 9 (of cod. 6).—*octuaginta noctes*, XLVII. 5.—*secum octauo decimo datis sacramentis absolueret*, CVI. 6 (cod. 10; cf. codd. 1 & 11).
oculus, XXIX. 1 (and note to § 1 of cod. 10). 13. 6 (of cod. 5 &c.).
ocxino, III. 3: K. 36.
odierit, for audier[n]t (?), LXXVIII. 7 (cf. note r ibid.).
odocarina, XIV. 9 (of cod. 6): K. 246.
offerre, *aufferre*, 1) to promise, XXXVII. 3.—2) to offer, Pact. 2.
offus = *naucus* (q. v.).
ohseno, III. 3: K. 36.
olecharde, *olephardis*, *olethardis*, VIII. 1: K. 63.
onemo, XIII. 9: K. 80.
opera, *work*, XXVII. 10; XXXV. 4 (cod. 6 &c.); Pact. 14.—*operare*, to work, XXXV. 4 (cod. 6 &c.).—*operarius*, a labourer, LXXXIII.
operire, XLI. 4.
orbens (?), CII. 2 (of cod. 11).
orbis uia lasina, XXVII. 23 (6): K. 144. 122. 88.
orbis uia lasina, XXXI. 2: K. 173. 122. 88.
ordinare, LXXVIII. 7.—*ordinatio*

regis, XIV. 4; Sept. C. VI. 1; Recap. B. 29.

ordo: voluntario ordine, LV. (cod. 10, LXXI).—quieto ordine, Extrav. B. 7.—malo ordine, Extrav. B. 10. 12.—talem ordine, tale ordinis, CIII. 2 [on this latter phrase cf. the observation under *femina*].

orfocla, VII. 1: K. 55.

orfocla, VII. 1. 2. 3. 7 (of cod. 6). 7^b (of cod. 10): K. 55.

ornare lectum, LXXII. 2.

organia, X. 7 (6): K. 69.

ortare, see *ostare*.

ortfocla usuale uanae, VII. 3: K. 55.

orthobano, XXVII. 15 (6): K. 143. 55.

ortho fugia, VII. 3: K. 55.

ortifucia, VII. 7 (7): K. 55.

ortobasum, XXVII. 24 (10): K. 143. 55.

ortofugia, VII. 3: K. 55.

ortopodum, XXVII. 22 (10): K. 142. 55.

ortus, for *hortus*, q. v.

ossa: tria ossa quae super cerebro iacent, XVII. 3.

ostare: aratrum de campo alieno ante ostare, XXVII. 18 (codd. 5-9; codd. B-H have *uetare*; cod. 10 *anteortare*).—ostare, ortare, obstare, hostare baronem, mulierem ingenuam, de uia sua, XXXI. 1. 2 (codd. B-H have in § 1 *contendere*, in § 2 *uetare*, and cod. 10 in note *obstruere*).—ostiare, hostare porcina de uia sua, LXXXIV. [Du C. thinks it is the Lat. *obstare*; Diez (Wrtb. II. c. *ster*) derives it from *haurire*, and thinks it means *to take away, to take out*. Cf. Kern, 152. 173 on the Malberg glosses].

ostiare, see *ostare*.

ostium, hustium, hostium, ustium, a door, XIV. 6 (cod. 6 &c.); Sent. S. S. 3.

ouepo andrepa, XXVII. 24: K. 151.

ouis, IV. rubr.

pactum, pactus, Prol. I.—pactum Salicae; pactus legis Salicae, I. rubr. of codd. 1, 5, 10.—in alio Pacto, in another text of the Pactum (i. e. Lex Salica), X. 8 (of cod. 10).—Pactus pro (de) tenore pacis, see col. 415.

pagare inter duos reges, Sept. C. VIII. 7.

pagus, I. 5; XLI. 15 (of cod. 10 &c.); L. 3; LV. 5 (of L. Em.); LXXVIII. 9; Pact. 16 (cod. 4 &c.).—paganus: paganorum tempore, LVIII. rubr. (of codd. 7-9, B-H).

palacium, Pact. 1 (cod. 3).

palmitare, expalmitare, spalmitare, ispalmitare, *to shoot, sprout*, XXXIV. 3.

palus, 1) a gibbet, XLI. 2 (of cod. 7 &c. LXXIV); in other places of the Lex also called either *furca* (q. v.) or *barcus*,

barcus (q. v.).—2) a pale, post, pole, XXXIV. 1 (cod. 2); LVIII. 4.

pandete, VII. 3: K. 58. 63.

panis: panem dare, LV. 2; LVI. 6; LXX. 2^b.

parentes, 1) relatives, XIV. 7 (of cod. 10 &c.); XVI. 2 (of cod. 7 &c.); XXXV. 5; XXXVI; LV. 2; LVIII. 2; LX; LXII. 1. 2; LXX. 2; LXXII. 1. 2; LXXIII. 2; LXXIV. 1; LXXVIII. 4. 5. 7. 9; CI; Pact. 2; Capit. III. VIII (consensus parentorum).—2) parents, XXIV. 5 (cod. 2 &c.). 6 (cod. 2 &c.); LXIX. 1. 2; LXXI. 1; Extrav. A. I; Sept. C. III. 1 (consil. parentorum).—parentilla, parentella, parentela, XLIV. 9; LX. rubr.; C.

pares, LXXVIII. 7.

paries, a wall, Pact. 14.

partus, Extrav. A. V. 1. 3. 4.

paruoli, paruuli, baruuli, XXIV. rubr. (and rubr. of codd. 7-9 to tit. XXXIII *ibid.*); LXXIII. 1; Recap. A. 29.

pascere: herbam pascere, *to graze*, Extrav. B. 9.—messem repascere, XXVII. 6 (of cod. 5 &c.), wrongly for *messem ripare*, cf. Kern, 140.—pascere aliquem, *to feed*, XLVI. 5; LVI. 6; CVI. 9.

pastor, IX. 2. 4; Sept. C. II. 1.—canis pastor, pastorialis, pastoralis, pasturalis, VI. 2.

pater, XXIV. 3 (of cod. 10); LVIII. 3; LIX. 1. 2; LXII. 1; LXXII. 1; LXXVIII. 3. 10; C.—soror patris, LIX. 4 (cod. 2 &c.). 5 (of cod. 5).—casa patris, LXXII. 2.—alodis patris, XCIX.—generatio patris, CI.

paternus: p. generatio, genus, LVIII. 4; LIX. 4; LXII. 1. 2.—res paternae, Capit. III.—pat. genealogia, Extrav. B. 2.—pat. progenies, Extrav. B. 2.

patria, XXXIX. 2 (cod. 2 &c.). 4 (of cod. 6 &c.). 5 (cod. 6 &c.); LV. 5 (of L. Em.); LXIII. 1. 2; Extrav. B. 1. 2.

pauido, LXXVIII. 9 (cf. *ibid.* note).

pauper, LVIII. 5.

pax, Pact. 16.—pax parentum, LXXII. 2.—tenor pacis, LXXVIII. 1. rubr.; Pact. 1 rubr., 16. 18.—paxis foedus, Prol. I.—paxis studium, Prol. II.

pecia, a piece, LX. 1 (codd. 5 & 6).

pecti, pectis, V. 1: K. 47.

pecus, peccus, pecora, a head of cattle, IX. 1. 2. 3. 4. 5. 8 (cod. 2 &c.); XXVII. 2. 5; XLVII. 1 (cod. 3); Sept. C. II. 1.—pecus, wrongly for *fetus*, LXXVI. 4. 5. 10; cf. Kern, 273.

pedero, III. 1. 2. 3. 6 (10): K. 30. 193.

pedica, petica, LXXXI. 1. 3.—pedica (ad, (dc) eballo fur., XXVII. 3.

pelagus, pellagus, pelicus, pilagus, XLI. 9. 10 (cod. 6 &c.); Sept. C. V. 7; Recap. A. 14. 19; Recap. B. 13. 16. 21. 28. Cf. DuCange, i. v.

pensare solidos, XLIV. 1^b.

perarius, pirarius, a pear-tree, VII. 1 (cod. 10, VIII); XXVII. 8 (cod. 5 &c.). 10 (cod. 5 &c.; cod. Q of L. Em. has *pericarius*).

perbannire, see *ferbannire* (K. 235).

percooperire = *cooperire* (q. v.), XLI. 4.

percutere, IX. 1; XVII. 2. 6. 8; XXIX. 12 (cod. 6 &c.); LXXVI. 3. 4; Recap. A. 10. 20. See *perexcitere*.

perexcidere manum, XXIX. 3 (cod. 6).

perexcitere manum, pedem, XXIX. 3 (cod. 5 &c.). 9 (of cod. 8 &c.). 12 (of L. Em.).

perfecta aetas, LXXIII. 1.

perferre: furtum, damnum, LXXVIII. 7; Pact. 16.

periculum, Pact. 11.—periculum mortis, XLI. 9. 12 (of cod. 10 &c.); Recap. A. 11; cf. Kern, 211.—uitae periculum, Pact. 1. 18. [*periculo*, XCVIII. rubr. of cod. 11, perhaps for *puico*; or *mortis* may have been omitted].

perinuenire, Pact. 16 (cod. 5); Epil. II.

perire dispendium, LXXVIII. 7. see *dispendium*.

periuurare, periurus, periurium, see *iurare*.

permanere, see *manere*.

permissus, permissum (= consilium): sine permissu (permisso), XXI. 1 (of L. Em.); XXIII; XXXII. 31 (of L. Em. &c.); XXXVIII (cod. 7 &c. LXIII. 3); XLI (cod. 7 &c. LXXIV. 2).

peroccidere, XLI. 8.

perquirere: seque. latronem, Pact. 16.

persequi, see *sequi*.

persoluere, see *soluere*.

persona, XLI. 12 (of cod. 10 &c.); XCVII; Capit. VII.—persona mortui, LXXIV. 2.—persona ingenua, Pact. 2.—ternae personae electae, Pact. 10.

pertica, perteca, pertega, pertiga, a pole, perch, VII. 2; Sept. C. I. 4.

pericarius, for *persicarius*, a peach-tree, XXVII. 10 (of L. Em., cod. Q).

pertinere: homo qui ei non pertinet, XLVI. 1.—pertinet obseruare, LVIII. 3 (of cod. 10).—hereditas, compositio ad aliquem (in muliere) pert., LIX. 5; LX. 2. 3.

pertractare, see *tractare*.

peruenire, XVII. 4; XXI. 2; LX. 2 (of cod. 4); LXII. 2. [*peruenerunt*, XXXVII. 2, for *inuenerit*; *peruentus*, XXXIX. 2 (codd. 4-9) for *inuentus*].

pes, XXIX. 1. 2. 3. 11 (cod. 6 &c.). 12 (cod. 6 &c.); XLI. 8; Sept. C. V. 6.

—pedes fugitios recolligere, Sept. C. III. 7.—*as a measure*, LXXIV. 1.
 pesaria = *pisaria* (q. v.).
 petra, XIV; XVIII. 2 (of cod. 7 &c.); LV. 4.
 petrio (?), LXXXIX. 2.
phimarina, XLI. 10 (6): K. 213.
phuuuichuus cornutū nechana, VI. 6: K. 51. 52.
 picharium for *spicharium*, see *spicarium*.
 pignus, LXXV.—pignus donare, accipere, XL. 4.—pignus solutionis, L. 2.—aliquid pignoris causa suscipere, XL. 4.—pignorare, depignorare, pignoratio, pignator, LXXV. (*pignorancia* in cod. 2 is no doubt a corruption for *per ignorancia*).
 pilagus = *pelagus* (q. v.).
 pingere, 1) = *impingere*, XXXI. 2.—2) *to mark* = *pungere* (q. v.).
piomarina, XLI. 13 (10): K. 213.
 Pipinus, ProI. I. note v.
 pirarius = *perarius* (q. v.).
 pisaria, pissaria, pesaria, a *pea-field*, XXVII. 6. 7.
 piscis, XXXIII. 1; LXXXI. 2.— *piscatio*, pescacio, XXXIII. 1; LXXXI.
pittus, XXX. 9 (of L. Em.); Extrav. A. III. 1: K. 295.
 placitum, placitus, XL. 10; LVI. 2.—*placitum legitimum* (factum), L. 3.—*placitum constitutum*, Extrav. B. 1.—*placitum facere*, concedere, tribuere, adde-
 dere, XL. 7. 8; XLV. 2^b; XLVII. 1; L. 1.—*ad placitum venire*, XLVII. 2; XLIX. 1; LVI. 5; CVI. 6. 7. 8.—*placitum intendere*, LXXVIII. 7.—*placitum detricare*, Pact. 5.
 plaga (placa), XVII. 4; XLII. 3; XLIII. 3.—*plagare* (placare), XIV. 6 (cod. 6 &c.); XVII. 3. 5; Sent. S. S. 3.
 plagiare (placare, plagare), plagiator (plagator, placator), plagitura, XXXIX and tab. rubr. Cf. Hartmann, in *Forschungen zur Deutschen Gesch.*, XVI. 612.
 plebium, plebeium, pleuium, plibium, Pact. 11.
 plebs, LIV. 4 (of L. Em.).
 plenus: usque ad annum decimum (duo-
 decimum) plenum, XXIV. 1.—*pleni-
 ter componere*, XLI. 16 (of cod. 10 &c.).
podero, III. 1: K. 30. 193.
podor, III. 1. 2. 3: K. 30. 193.
 poena, XIII. 11 (cod. 6 &c.); LXX. 2 (of cod. 11).
 poledrus, poleterus, poletrus, polletrus, puledrus, pulledrus, puletrus, pulletrus, a *foal*, XXXVIII. 6. 7. 4 (cod. 7 &c.);

cf. Kern, 193.—*seruus puledrus*, X. 5 (of cod. 10); cf. Diez, Wrtb. I. *poledrus*.
 pollex, polix, polax, policare, polcare, pollecaris, pulcaris, XVII. 8; XXIX. 3. 4; Sept. C. III. 5.
 pomarius, pummarius (domesticus), VII. 11* (cod. 5 &c.); XXVII. 8 (cod. 5 &c.). 10 (cod. 5 &c.).
pondero, III. 1. 2. 3; XXXVIII. 6: K. 30. 193.
ponderos, III. 6 (6): K. 30. 193.
 ponere in terra, XIV. 6 (of cod. 3).—*in suspensum pro studio positus*, XXI. 4.—*ponere in palo*, XLI (codd. B-H, LXXIV. 2 & L. Em.).—*p. super fortuna sua*, XLV. 2^b; *super se et fortuna sua*, L. 3.—*rem in tertia manu p.*, XLVII. 4.—*se saceborone ponere*, LIV. 3 (cod. 3; cf. the other codd.).—*p. aliquem extra sermonem*, LVI. 5; CVI. 9.—*p. pessima truciatiu*, (poena), LXX. 2^b.—*p. in noticia*, LXXIV (cod. 2).—*sacramentum aut manum pro leude* (in acneum) ponere, CVI. 7.—*duodecim testes ponere*, CVI. 7.—*ad sortem ponere*, Pact. 5.—(ut) in *truste electi centenariae* (-rii) ponantur, Pact. 16.—*puella in uerbo regis posita*, XIII. 6 (codd. 5 & 6).—*in agro positus*, XLIII. 3.
porticulus, *porticulus*, LV. 3 (cod. 6 &c.): cf. Kern, 249.
 populus: publice coram populo, XLVI. 6 (cod. 1; cf. the other codd.).—*cum omni populo nostro conuenit*, LXXXVIII. 1.
 porcus, II. rubr., 4-7. 14-16; IX. 4; XVI. 2 (of cod. 2). 4; XXVII. 1; Recap. B. 14.—*porcellus*, II. 1-4. 2 & 3 (of cod. 6 &c.). 7 (of cod. 6 &c.). 8-10; LXXXI. 4; Sept. C. I. 3; Recap. A. 3. 9, B. 4. 6.—*porcarius*, 1) adj., ueltris porcarius, VI. 2 (of L. Em.).—2) subst., a *pigherd*, II. 8; X (XXXV. 6 of cod. 1 &c.; cod. 6 has *portarius*); LXXXIII.—*porcina*, a *herd of swine*, XXVII. 1; LXXXIV.
pordor, III. 1: K. 30. 193.
por dorsum, III. 2: K. 30. 193.
 portare, deportare (in furtum), 1) *to carry away stealthily*, X. 2; XI. 3 (cod. 7 &c.); XXVII. 8. 9. 11.—*ineum portare*, LXIV. 1.—2) *to negotiate*: portans, a *negociator*, *go-between*, XXVIII. 3.
porticulus, LV. 4 (of cod. 10); cf. Kern, 249.
 portio: terrae (Salicae), LIX. 5.—*portio compositionis homicidii*, LXII. 2.

possessio, XXXIV. 4 (cod. 10).—*pos-
 sessor*, XXVII. 31 (of cod. 10 &c.); LXV. 1.—*Romanus possessor* (homo), XLI. 6 (codd. F. G have *possessione*).
 possidere, LXXVIII. 3; Capit. IX.—*possidere proprias*, XLI. 6.—*per diuersa possidere*, Pact. 12¹. [*Possedeant*, &c., LIX. 5 (codd. 7-9), seems to be a corruption].
 potentes, Pact. 12¹.
potero, III. 3: K. 30. 193.
 potestas: in potestate (potestatem) habere, XXXVII. 1 (codd. B-H); XL. 4^b; XLVI. 1^b.—*rem sub alterius potestate agnoscere*, XLVII. 1 (cod. 10 &c.).—*potestas multorum*, LVIII. 1 (codd. B-H).—*ad potestatem domini sui reuerti*, XCII. 2. [*in potestatem*, Pact. 11, probably corrupted for *inculpatur*].
 poteus = *puteus* (q. v.).
 pradium for *pratium* (q. v.).
 praecceptum, praecceptum de rege, XIV. 4; Sept. C. VI. 1.
 praecipitare, XLI. 12 (cod. 10 &c.).—*praecipitium*, precipitium, XLI. 11 (of cod. 10 &c.). 12 (cod. 10 &c.): cf. Kern, 211.
 praecium, praetium, see *pretium*.
 praecclamare, see *proclamare*.
 praedare: res in hoste praedata, CII (cod. 1).
 praegnans, pregnans: femina, mulier ingenua praegnans, XXIV. 3; LXXVI. 4. 6.—*equa*, iumentum praegnans, XXXVIII. 5.
 praesentare, presentare, XL. 7 (cod. 2 &c.). 10; LVIII. 6; Pact. 5. 12¹. 13.
 praesentia tempora, LVIII. 3 (of cod. 10).—*praesentia*, LXXVIII. 9; Pact. 9².—*ad regis praesentiam manire*, rogare, LVI. 1. 4; CVI. 7.—*praesentia iudicis*, LXXXIV. 1.—*praesentia comis*, Extrav. B. 1.
 praestare, prestare, prestatre, 1) *to lend*, (Fr. *prêter*), LII. pass.—2) *to offer*, *furnish*: securitatem pr., LIV. 4 (cod. 10, note).
 praeterfallire, see *fallire*.
 praetermittere: pr. scelera, Pact. 9.
 praetersclupare, XVII. 2.
 pratium, pradium, IX. 8 (cod. 2 &c.); XXVII. 10; Sept. C. III. 4.
 prehendere, prindere, prendere, adprehendere (fistucam), L. 3 (where cod. 10 and L. Em. have *accipere*); LXXVII. 7; CI.
 premere, praemere, *to press*: premere brachium mulieris, XX. 2.
 premium: premia dare, Extrav. B. 2.
 prendere, see *prehendere*.

presbiter, prisbiter, presbyter, LV (LXXVII cod. 7 &c.).
 preses, LXXVIII. 7 (cf. *ibid.* note g, second alphab.).
 preterfallire, see *fallire*.
 pretium, precium, praetium, praecium, pretium (praetius, pretius) superius comprehensum, XIII. 5; XXXVIII. 3 (of cod. 4).—pr. superius; pr. superius intimatum; pr. ut superius est, XXXVIII. 4 (cf. X. 8, of cod. 10).—iustum pretium, L. 3.—pr. accipere (recipere), XXVIII. 1. 2; XL. 4^b; Pact. 15; Sept. C. IV. 6.—pr. adpraetiari (praetium legitime adpraeciati), L. 1. 3.—pr. facere, LXXVIII. 7.—pr. nuntiare, LVI (cod. 2. LVIII & cod. 10).—pr. reddere, XXVI. 2; XLVII. 3; Pact. 15.—pr. reformare, reformare, Pact. 11.—secundum pr. satisfacere, L. 3.—pr. soluere, LVI (cod. 2. LVIII & cod. 10); Pact. 15.—ualere pr., LXXXIII (cf. L. 3).—de pr. conuenire, Pact. 15.—super pr. aliquid tollere, LXXVIII. 7.—pretiare, adpretiare, *to value, estimate*, L. 1. 3.
 prindere, see *prehendere*.
 prio masido, XIV (cod. 8, XV. 5): K. 90.
 priora (i. e. *decreta*), Pact. 18 (cod. 2).
 priuare uita, XLI. 8 (of cod. 10 &c.).
 probare, adprobare, *to examine, test*, XLIV. 1^b.—probatio, probacio certa, XIV. 3 (of cod. 2); XVI. 3 (of cod. 2); XXXIX. 2; XLII. 5; Pact. 11 (here *probatio* perhaps = *ordeal*). Cf. XCVI.
 proceres, Pact. 1 (cod. 3); Prol. I. II.
 proclamare, praclamare, XXXVII. 1. [*proclamare* occurs also in sect. 3 of cod. 1, but probably wrongly for *reclamare*].
 proconsolis: *per* proconsolis, Prol. I in cod. 6 [cod. 1 has *perculus*; 7 *per perculus*; 8 *perculus*; 9 *peperculus*; 10, 15, 20 *per praecellos*; 19 *per precelso*].
 progenies materna et paterna, Extrav. B. 2.
 probauerit: hic si probauerit, *for tecum super habuerit* (?), VIII. 1.
 proiectos, Extrav. B. 6, cf. note *ibidem*.
 promittere omnem substantiam suam, XLV. 2 (L. Em., cod. Est.).
 promouere ad plebium, Pact. 11.
 promas an thi so, XXVII. 21: K. 150. 122. 75. 78. 63.
 pronepos, LIX. 6 (of cod. 10).
 propinquus parens (LXII. 1; CI.), see *proximior*.
 proponere uestigium, Pact. 9.
 proportare, Extrav. B. 2.
 propria (? neut. plur.), XXXIX. 4 (of

cod. 5). 5 (cod. 5 & L. Em.) *and* propriae (fem. plur.), *property*, XLI. 15 (of cod. 10 &c.).—propriae res, LVIII. 3 (of cod. 10); proprietas, LIX. 5, in the same sense.—proprietas, *possession*, Extrav. B. 7.—proprii parentes (?), LV. 2 (cod. 3).
 prosequi: prosequi causam, LVII. 1.—prosecutor causae, Pact. 5.
 protero, III. 1. 3: K. 30. 193.
 prouintia, prouincia, Pact. 16.
 prouocare, see *uocare*.
 proximus: uxor proxima (propria), LV. 2; LVI. 6; CVI. 9.—proximior frater, parens, XLIV. 9. 10; LVIII. 2. 3. 5; LIX. 4; LXII. 1 (propinquus parens). 2; LXXII. 1. 2; XCVI; CI (propinqui parentes).—nox proxima, XLV. 2; LII. a. b.—duae uillae proximae, LXXIV. 1.—proximus mallus, LXXVIII. 7.
 publicus, puplicus: mallus publicus, XIV. 4; XXXIX. 2 (cod. 2 &c.); XLVI. 6.—aliquam sibi publice (in publicum) iungere, XXIV. 4 (cod. 3). 5.—publice nominare, XLVI. 4 (cod. 5 & 6).—publice cum aliquo negotiare, XLVII. 2.
 pucius = *puteus* (q. v.).
 puella: LXXVI. 8. 10.—puella ad ministerium, de ministerio, X. (cod. 2 XXXIV. 5 &c.). 7 (cod. 5 &c.).—puella ingenua, XIII. 1. 5. 7. 8; XXIV. 2 (of cod. 5). 6 (cod. 2 &c.). 4 (of cod. 2. XLVIII &c.); XXV. 1. 2; XXXI. 2 (of cod. 5); LXIX. 2; CV; Extrav. A. I; Sept. C. VI. 4.—puella quae in uerbo regis est, XIII. 6.—puella sponsata, XIII. 8 (of cod. 10). 14 (cod. 5 &c.); Sept. C. VI. 7.—puella militaria, LXXII. 3 (cod. 1); cf. LXXXVI. 9, and Kern, 274.—puella intra XII annos, Extrav. A. V. 2 and cf. §§ 3 & 4.
 puer, *a boy in general, a male child*, Extrav. A. V. 1.—puer infra X, XII annos, XXIV. 1, 5; Capit. V.—puer crinitus, incrinatus, XXIV. 2. 5 (of cod. 2 &c.); LIX. 1; Sept. C. III. 1, VII. 1, VIII. 4; Recap. A. 32.—puer ad ministerium, de ministerio, *a servant-boy*, X (cod. 3 XXXV. 6). 7 (cod. 5 &c.).—puer regius, regis, XIII. 7; XLII. 4; Extrav. A. VI. 2 (in the two latter instances there is apparently only question of *pueri*); LIV. 2; LXXXIX. rubr., 1; Recap. B. 30. 33.
 pugna, Extrav. B. 2. 4.—pugnare, XCIII.
 pugnus, XVII. 8; LVIII. 2; LXXVI. 4; Recap. A. 10.
 pulcaris = *pollex* (q. v.).
 puledrus, pulledrus, puletrus, pulletrus,

1) = *poledrus* (q. v.), *a foal*.—2) puledrus seruus, X. 5 (of cod. 10).
 pulicella = *puella*, LXXXVI. 10.
 puls, *a pottage*: pultes manducare, XLVI. 5.
 puluis, LVIII. 1^b (of cod. 10).
 pummarius = *pomarius* (q. v.).
 pungere, *to mark* (?): animal in furtum, IX. 2 (cod. 6 &c.; cod. 10 has *pingere*); cf. Du C. in v. *punctare*.
 purus: pura conscientia, LXXXVIII. 5.
 putare, 1) *to allege*, LVII (2 of cod. 10).—2) *to charge on anyone, to impute*, XXX. 6. In the same sense imputare, imputare, impotare, XVIII. 2 (cod. 10 &c.); XXX. 6; XL. 10; XLIII. 2; XLVIII. pass.; LIII. 5; LVI. 6; LXXXIII; XCIII; CVI. 1. 9.—reputare, repotare, IX. 8 (of cod. 10); XXX. 6; XLVIII. 2; LIII. 5 (cod. 5 has *reportare*).
 puteus, puteus, pucius, poteus: hominem in puteum mittere, iactare, XLI. 9. 12 (cod. 10 & L. Em.); XCVIII.—hominem occisum, mortuum in puteum mittere, XLI. 2. 4; LV. 4; Recap. A. 31; Recap. C.
 quadraginta noctes, XLVII. 1; L. 1; LVI. 3.—quadraginta dies, Pact. 7.
 quadriuium, quadrubium, quadruuium, XLI. 8.
 quadrupes, quatrupes, quatrupediam (tab. rubr. cod. 6), XXXVI.—quadrupedia domestica, Extrav. B. 9.
 quadruplum damnum excipere, XL. 10(2).
 quadruuium, see *quadriuium*.
 quaerere, 1) *to demand*, Capit. XII; Extrav. B. 12.—2) *to search for*: quaerere res suas, XXXVII. 2^b (of codd. B-H).—3) *to wish, desire, require*: quaerere uiduam, XLIV. 1^b (cod. 2); Extrav. A. 1 [Cf. LII. e (cod. 4); LXXXIV. 2 (cod. 11)].—quaerens, *a plaintiff*, Capit. III.
 quartus: quartus digitus, XXIX. 7 (cod. 4 &c.).
 quattuor: conuiuium ubi quattuor sunt, XLIII. 1.—quattuor anguli, LVIII. 2.—quattuor malli, LVIII. 6.—quattuor fustes alnini, LX. 1.
 quatuordecim noctes, XL. 9.
 qui, *for quem*, I. 2 (codd. 1, 2, 5, 10).
 quini dini iuratores, LXXXIV. b.
 quinque: conuiuium ubi quinque sunt, XLIII. 1.—bargus v pedum in altum, LXXXIV. 1.—quintus: quintus digitus = minimus digitus, XXIX. 7 (of codd. B-H).
 quinte, *quinthac, quinthe, quintuo*, XXX. 1: K. 171.

quoequalis, XL. 6 = *coequalis*.
quouirgo, XIX. 1 : K. 116.
rabana, XLI. 10 (10) : K. 267.
rachineburgius, *rachiniburgus*, *rachini-*
burgius, *rachinburgus*, *rachinburgius*,
rachemburgius, *racheburgius*, *rachen-*
burgia, *rachymburgius*, *rahinburgus*,
racineburgius, *racimborgius*, *racimbur-*
gus, *racinburgus*, *raciniburgus*, *racine-*
burgus, *racemburgus*, *racemburgius*,
racemburgia, *raginburgius*, *raginbur-*
gus, *rathmiburgius*, *rathimburgius*,
rathinburgius, *rathiburgius*, *rathenbur-*
gus, *rationeburgius*, *rationeburries*, *re-*
cyneburgius, *recemburgus*, &c. &c., L.
 3; LVI. 1-3; LVII. pass.; LXXVIII.
 7. 9; Extrav. B. 1; tab. rubr.: K. 240.
 [rachineburgius: iudices, Gl. Pith.].
radonia, II. 11 : K. 22.
rammus, ramus, rama, a branch, twig,
 XLI. 2. 4. 4 (cod. 3 &c.).—used as a
gibbet, LXVII; cf. Grimm, R. A. 682.
rane (LXXXI. 4), *ranne* = *chranne*: K. 9.
rapere: rapere puellam, XIII. 1. 5.—
 rapere rem de manu alterius, LXI.—
 libertam rapere, XCII. 1.—ingenuam
 rapere, XCII. 3.—raptum: raptum
 ingenuorum, XIII. rubr.; Recap. A. 7,
 B. 8.—raptor, XIII. 4; LXXI. 1. 2.
 —[rapuerit for *ruperit*, XXVII. 26 (of
 L. Em., cod. Q.)]
rapina, XXVII. 13 (of L. Em., Cod.
 Est.) = *napina* (q. v.).
ratio, racio, 1) *occupation*, *business*:
 sua ratio, I. 5.—ratio dominica, L. 4.
 —de ratione parentum se tollere, LX. 1.
 —2) *manner*, *mode*, XXXIX. 4 (cod.
 2 &c.).
raubare aliquem, XVII. 12 (cod. 6 &c.);
 LXI. 1 (of cod. 10). Cf. Diez, Wrth.
 I. *roba*.
reaptē, I. 1 : K. 7.
rebus = *reibus* = *reipus* (q. v.), LXXVIII.
 2 : K. 221.
recemburgio, perhaps wrongly for *cheren-*
burgio, LXIV. 1 : K. 261.
rechalti, II. 1 : K. 8. 10.
recipere, to receive, take up: animal ad
 se recipere, IX. 1. 3 (of cod. 2).—(fur-
 tum) recipere, X. 3 (of cod. 7 &c.).—
 recipere res serui, XXVI. 2.—precium
 recipere, XL. 4^b; Pact. 15.—causam
 uel compositionem recipere, XL. 9 (cod.
 10).—mediatam compositionem recipere,
 LXII. 1 (codd. B-H).—capitalem, com-
 positionem, recipere, Pact. 9.—testes
 recipere, Extrav. B. 1. 2. [recept wrongly
 for *repetit*, XL. 7 (of cod. 3)].
reclamare, XXXVII. 3 (cod. 1 has *pro-*
clamare).

recludere, recludere, see *cludere*.
 recolligere, recoligere, see *colligere*.
 recondere reliquias sanctorum, LV
 (LVIII. 1 of L. Em.).
 rectores, Prol. I.
 redebere = debere, CII. 2 (of cod. 11);
 cf. Pact. Alam. I. 2.
 redemptio, see *redimere*.
redialti, II. 1 : K. 8. 10.
redimere: de uita redimere; uitam suam
 redimere, XXXII. 5 (cod. 5 &c.).—se
 redimere, L. 4; LI. 2; Pact. 2.—manum
 redimere, LIII. 1-5; cf. LXXVI. 3
 (cod. 2).—aliquem redimere, LVIII. 6;
 LXXVIII. 7.—redemptio, LIII. 4. 6
 (cod. 5 &c.); Recap. A. 8.
redonia, II. 10; *redonii*, II. 11 : K. 22.
referre causam, L. 3 (codd. B-H; cf. note
 g).—de causa et rebus suis secundum le-
 gem referre, LVI. 2 (of cod. 10).
reffare, *rinfacere*, *refare*, *treffare*, XXVII.
 5 (2) : K. 140. See *inripere*, *metere*.
reformare, *refirmare*, *refurmare*, *refer-*
mare = restituere, to restore, XXVI. 1;
 Pact. II. 15. 16.
regere: taurus gregem regentem, qui gre-
 gem regit, III. 4.
regio, XXXIX. 2 (cod. 10 & L. Em.);
 LXXVIII. 1. 2; Extrav. B. 2.—in a
 different sense, and perhaps corrupt for
ratio, LX. 1 (cod. 4).
regius: puer regius, XIII. 7; LIV. 2;
 LXXIX. rubr., 1. — ancilla regia,
 XXV. 4.—regalis: trustis regalis,
 LXIII. 1 & 2 (L. Em.).
reibus, *rebus* = *reipus* (q. v.), LXXXII :
 K. 221.
reiecte (?), LXXVIII. 7; cf. *ibid.* note
 m, sec. alphabet.
reiphus haec cha la sinus; *reiphus* heea-
lisinus; *reippus nicholesinus*, *nicolesi-*
mus, XLIV. 2 : K. 221.
reipus, *reibus*, *rebus*; *reiphus*, *reippus*,
reiphe, *reiprus*, *reipe*, pl. *reipe*, *reipi*,
reibi, XLIV. pass. & tab. rubr.: K.
 221. [reipus: de sponsalitiis uiduarum,
 Gl. Pith.; pretium emptionis uiduae ma-
 trimonii causa, Gl. Lind.].
reipus nicholesinus, *nicholissimus*, *nico-*
lensinus, *nihil sinus*, XLIV. 2 : K. 221.
 reliquiae sanctorum, LV. 7 (cod. 5 &c.).
 reliquus = alius, VI. 2 (of L. Em.).—re-
 liqua loca, LXXVIII. 1.—reliqui iura-
 tores, CII.—Cf. in reliquo, CII. 1 (of
 cod. 11).
 remanere, see *manere*.
 remedatus, for *remeatus*, returned,
 XXXIX. 2^b (of cod. 4).
remouere: remouere causam, to remove,
 transfer a cause (to somebody else),

LIV. 4; cf. Kern, 244.
renchus moh, *rencus musdo*, XXXV. 2 :
 K. 182. 86.
renus: mulierem in renis percutere,
 LXXVI. 4.
reodemia, *reo dimia*, II. 11 : K. 22.
repascere, see *pascere*.
repetere, to complain, bring an action
 against anyone; repetens, a plain-
 tiff, XL. 6-8. 10; cf. Pact. 15.—cau-
 sam repetere, LVII. 1 (cod. 10).—repe-
 titio, an action, XL. 10.
rephuo uano, VI. 3 (6) : K. 53.
reponere, 1) to keep, preserve, XCVI.—
 rep. de intro clauem, VII. 3; XXI. 4.—
 2) to take down, LXVII.—3) to bury,
 LXXIV. 1.
repotare, see *putare*.
repphano, XXIX. 6 (10) : K. 161.
reppophano, VI. 3 (10) : K. 53.
reprimere, LXXXVIII. 10.
reputare, see *putare*.
requiescere: requiescunt insertas, pro-
 bably for *reliquie sunt insertae*, LV. 7
 (cod. 6); cf. cod. 5.
requirere, to demand, require, summon,
 claim, e. g. XL. 6 (cod. 2, cf. the other
 codd.). 9^b; XLVI. 1; LIII. 6 (cod. 4);
 LIV. 4 (cf. Kern, 244); LVII. 1;
 LXXIV. 3; Pact. 5; Extrav. B. 1.—
 nullus mortem (morte) . . . requiratur,
 LXX. 2.—req. fretum, XXIV. 5.—
 requirens, one who demands, a plain-
 tiff, XII. 2; XXXVI; XXXVII. 2;
 XL. 4. 10; LXXIV. 2. cf. XL (cod.
 10. 1, third sect. 3).
res, 1) goods, property, including slaves,
 e. g.: res (domini), X. 2; XXXVII. 1. 2.
 3; XLVII. 1. 3. 4. 5; LI. 1; Sept. C.
 VI. 6; LVI; LXI; LXXVIII. 7
 (passim). 9; XCVI; Extrav. B. 7.—
 res leti, XXVI. 1.—res serui, XXVI.
 2 (codd. 5, 6, 10 & L. Em.).—res in
 alode patris inuentae, XCIX.—res in
 hoste perditae, CII.—res paternae uel
 maternae, Capit. III.—res propriae, XLI.
 15 (of cod. 10 &c.); LVIII. 3 (of cod.
 10).—res furatae, XLVII. rubr. (of L.
 Em.); Pact. 13.—res praestata, LII.—
 res alienas furtiuare, XC.—res alterius
 usurpare, tenere, possidere, Capit. V.
 VIII.—2) res, matter, respect, subject,
 LXXVIII. 3.—res, perhaps for *tres*,
 XLII. 5; cf. Kern, 218.—res, for *rei-*
bus = *reipus*, XLIV. 9 (cod. 4).—rebus
 for *reibus* = *reipus*, LXXVIII. 2.—in
 rem, perhaps wrongly for *aliquem*, L. 4
 (codd. 1 & 2).—omnes res suas erunt,
 LVI. 6 (codd. 1-4, 7-9, B-H) = omnes
 res suae erunt in fisco (of the other

codd.); cf. also, LXX. 1; LXXI. 1; CVI. 9.—*rex* for *res*, LXXIII. 1.
rescripta dirigere, dicere, Epil. I. II.
resedere, see *sedere*.
reseruare, see *seruare*.
respicere, LVIII. 2. — *respectus*, Capit. I.
respondere, CII (cod. 11); Extrav. B. 9. — *in mallobergo respondere*, CVI. 1.—*quaerenti respondere*, Capit. III.—*secundum legem respondere*, Extrav. B. 12.—*responsum dare*, CVI. 1.
restare, to resist, detain, XIV. 4 (codd. 6 & 10; the other codd. have *testare*); cf. Diez, Wrtb. I. *resta*.
restituere: *mancipia, res; capitale* (et *dilataturam*) *in locum rest.*, &c. &c., IX. 1. 2. 3; X. 2. 7 (of cod. 5 &c.); XII. 2; XIV. 2 (of L. Em.). 7 (cod. 6 &c.); XVI. 1; XXV. 7; XXVI. 1 (cod. 10). 2; XXVII. 4; XXX. 9 (of L. Em.); XXXVI; XL. 2. 4^a (codd. B-H). 4^c. 11 (of cod. 6 &c.). 10^b; LXI. 1; LXV. 1; Pact. 9. 12^a; Capit. II; Extrav. A. III. IV; Recap. B. 24.
retat, perhaps for *restituat*, XL. 10 (of cod. 2).
rete, 1) apparently *a dove-cot*, VII. 9 (of cod. 5).—2) *a net* (accus. *retem*), XXVII. 19; LXXXI. 1.
retinere, Sept. C. IV. 2.—*retinere suum responsum*, Extrav. B. 12.
retorta, torta, a twig of the willow, osier, *a withe*, XXXIV. 1; cf. Diez, Wrtb. I. *ritorta*.
retrahere se, Extrav. A. 1.
retro, behind: *retro clauem*, VIII. 3 (of cod. 10); cf. XXIV (XLI. 17 of cod. 3). Cf. Diez, Wrtb. I. *retro*.
retus cetho, IV. 3: K. 44.
reuertere in patria, XXXIX. 2. 5 (cod. 6 &c.).—*reuertere de transmarina* (i. e. *regione*), XXXIV (LXV. 1^b, codd. B-H). —*reueriti ad potestatem domini sui*, XCII. 2.—*reueriti ad Christianitatem*, CII. 1 (cod. 11).
reuestire de res suas secundum legem, LVI. (LVIII, cod. 2).
reuocare, see *uocare*.
reus: *cartam ream dicere*, Extrav. B. 4.
rex: *iussio regis*, I. 4 (codd. 4, 10 note, & L. Em.).—*uerbum regis*, XIII. 6; LXXII. 1; LXXVI. 7.—*puer regis*, XIII. 7; LIV. 2; LXXIX. 1; Recap. B. 30. 33; cf. also *puer*.—*praeceptum regis, de rege; carta de rege; ordinatio regis*, XIV. 4; Sept. C. VI. 1; Recap. B. 29.—*ancilla regis*, XXV. 4.—*uuaranio regis*, XXXVIII. 4 (cod. 6 &c.); Recap. A. 23, B. 25.—*conuiuia regis*, XLI. 5. 6;

Recap. B. 28.—*sermo regis*, LVI. 5; CVI. 9.—*libertus regis*, LXXIX.—*legadarius regis*, Sept. C. VIII. 6.—*decretio regis Chlotarii*, Pact. 9.—*ad regis praesentiam (ad regem) manire*, LVI. 1. 4.—*in praesentia (ad praesentiam) regis rogare*, CVI. 7. — *Rex Hilperichus*, LXXVIII. rubr.—*reges Childebertus et Chlotarius*, Pact. rubr. — *reges (rex) Francorum*, Pact. rubr.; Prol. I; Epil. I. II.—*reges Chlodouehus et Hildebertus et Chlotarius*, Prol. I.—*ad (apud) regem accusare*, XVIII.—*litum, seruum ante regem per dinarium (ingenium) dimittere*, XXVI. 1. 2; Sept. C. V. 4.—*ante regem aut in mallo (legitimo, publico)*, XLVI. 3. 6 (on this phrase cf. Kern, 227).—*in mallo nobis praesentibus ueniat*, LXXVIII. 7.—*inter duos reges pagare*, Sept. C. VIII. 7.
rex: *taurus rex*, III. 11 (codd. 5 & 6; corrupted *taurus regis*, in cod. 10 & L. Em.); cf. Kern, 38. 39.
rhamallus (XLVII. 4) = *gamallus*: K. 232.
rhammodo, II. 12: K. 24.
rhanne = chranne: K. 9.
rhannechala, II. 1: K. 8-10.
rhanne chalteo, II. 2 (10): K. 8. 9.
rincus modi, XXXV. 2: K. 182. 86.
rinfacere, XXVII. 6 (of L. Em., cod. Q), perhaps a would-be emendation for *rifare*, or *riffare*, to reap; cf. Kern, 140.
rinfacere is not clear in the MS.
rogare: *iudicem*, XIV. 7 (cod. 10 &c.); LV. 2 (the *iudex* is here mentioned in codd. 7-9, B-H only; *erogare* in cod. 2 is a corruption for *eum rogare*); LXXII. 1.—*rogare grafionem*, XLV. 2^b; L. 3. 4; LI. 1. 2 (cod. 2 &c.); Sept. C. VI. 6.—*rogare aliquem migrare*, XLV. 3 (cod. 6 &c.).—*rogare tunginum*, L. 2.—*rogare aliquem debitum soluere*, L. 2; LII. c.—*rogare* (said of the *grafio*) *septem rathimburgios*, L. 3 (cod. 10).—*rogare* (said of the *grafio*) *illum qui fidem fecit*, L. 3 (codd. 7-9, B-H).—*rogare aliquem ut de lege soluat*, LXXVIII. 7.—*aliquem cum testibus rogare*, CVI. 1. 3. 5. 6.—*aliquem secundum legem rogare*, CVI. 10.—*aliquem de leude rogare*, CVI. 6. 7.—*aliquem in presentia regis rogare*, CVI. 7. [*rogare* also occurs, LII. e, cod. 2, but the context is not clear].
Romanus, Prol. I.—*romanus*, Recap. A. 19.—*romanus homo*, XIV. 2. 3; XVI. 3 (of cod. 2); XXXII. 3 & 4 (cod. 6 &c.); XXXIX. 3 [cod. 2 has *romanus* (apparently as nom.) *ingenium* (apparently as accus.)], but perhaps we

must read *romanus ingenium* (accus.); cf. tit. LXXIX]; XLII. 4; Recap. B. 11 [In the two latter places a *Romanus in truste dominica* is meant; cf. the observations under *trustis*]. 21.—*Romanus in truste dominica*, Recap. A. 30, B. 36.—*Rom. homo, conuiuia regis*, XLI. 5; Recap. B. 28.—*Rom. possessor*, XLI. 6; Recap. A. 24, B. 26.—*Rom. tributarius*, XLI. 7; Recap. A. 14.—*militunia uel leta Romana*, LXXVI. 9; cf. Kern, 274.—*Romanus ingenuus* (also in tab. rubr. LXIX, codd. H. B. G), *tributarius, miles*, LXXIX. 2.
roscimada, V. 2: K. 45.
rosidio, XXIII: K. 123.
rota: *in rotam mitti*, as *peissima poena* (*cruciatu*) for a *seruus*, LXX. 2^b.
rumpere, derumpere, dirumpere: *scelusam*, XXII. 23 (cod. 6 &c.).—*rumpere clausuram*, XXVII. 23 (cod. 6 &c.).—*rumpere sepem*, IX. 8 (of cod. 10; the other codd. have *aperire*).—*de(di)rumperere inmetus, inpotos*, XXVII. 8 (of cod. 6 &c.).
sabanc heo, XLI. 1 (cod. 7. LXXIV): K. 267.
sacemuther, LIV. 2: K. 244.
saccionia, XCVI: K. 284.
sacebaro, saceboro, saceborro, sacerboro, sachibaro, sacibaro, saciboro, sagbaro, sagibaro, sagsbarro, sagsbarro, sagsybaro, salebaro, saxbaro, LIV. 2-4: K. 244. [*sacebarone*: *dicuntur quasi senatores*, Gl. Pith.].
sacire, see *sarcire*.
sacramentales, Extrav. B. 1.—*duodecim sacramentales*, Extrav. B. 3.
sacramentum, LXXIV. 3; CII; CVI. 3. 6. 7; Pact. 5; Extrav. B. 5.
sacrius, sacribus, sagrius, sacrifus = uotius, II. 12. 13; Recap. B. 15; cf. Kern, 26, on the Malberg Gloss. [*uotiuo* (*sacrium*): *idest ad accedendum*, Gl. Est.; *qui est defensor aliorum porcorum*, Gl. Pith.].
sæpes = sepes (q. v.).
sagatius, satacius, for *gasacius* (q. v.), L. 2 (codd. 7, 8).
sagbaro, sagibaro, see *sacebaro*.
sagitta, sagita, XIII. 3; XXIX. 5 (codd. 5, 6, 8, 9, B-H).—*sagitta toxicata*, XVII. 2; Sept. C. IV. 1.—*sagittare*, XXIX. 5. 5 (of cod. 7 &c.); LXXXI. 3; Sept. C. II. 3, IV. 1.—*sagittator: digitus s.*, XXIX. 5 (of cod. 4).
sagrius = sacrius (q. v.).
sagsbaro, sagsbarro, sagsybaro, see *sacebaro*.
saldeba, XVI. 4: K. 103. 95 &c.
saldeban, XVI. 3: K. 103. 100. 95 &c.

salebaro, see *sacebaro*.

salicus, zalicus, saligus, salecus, salegus, 1) adj. *Salic*: lex Salica, zalica, I. rubr.; XXXVI (cod. 9); XLI. 1 (cod. 6 has *solia*); XLV. 2 (codd. 1 & 2); XLVII. rubr., 1 (codd. 7-9, B-H & L. Em.); L. 2 (cod. 6 has *soleta* instead of *lex Salica*). 3; LII. a. b; LVII. 1. 2 (codd. B-H). 3 (cod. 10); LXIII. 1 (& in tab. rubr.); LXXXVIII. 3; XCVI (cod. 10); CVII. 3; Pact. 5; Capit. I-III; Extrav. B. 5. 9; Prol. I-V; Epil. II; Recap. A. Pref., 5; Recap. B.; Recap. C.—barbarus Salicus, Francus saligus, salecus, XIV. 2.—terra salica, LIX. 5 (cod. 6 &c.).—2) subst. salicus, salecus, a *Salian*, CIV. See also *Lex Salica*.

Salagast, *salegaste*, *Salagastis*, *Saligast*, *Salicastis*, *Salogast*, &c., Prol. I-V: K. 300.

saleham, *salechagme*, *salicagme*, *sachagme*, *Salicame*, *Salchamae*, *Saleheim*, *salechamne*, *Salagheue*, *salechem*, *Salacham*, &c., Prol. I-V: K. 301.

salicinus: fustes salicini, LX. 1 (codd. 3, 4).

salina, XVI. 2 = domus, casa: K. 95.

salire, sallire, 1) to leap, jump: sepe, sepe salire, LVIII. 4 (codd. 4 and 7 have *psallire*).—2) = adsalire, to assault, injure, LXXX.

salua custodia, Extrav. B. 2.

sambacheo, XLI. 1 (cod. 8. LXXIV): K. 267.

samitem, LIV. 1: K. 244.

sanare: uulnus non sanat, XVII. 4.—sanitas: ad sanitatem peruenire, XVII. 7 (cod. 6 &c.).—sanus: sanam manum de eneo tollere, XCIV.—sanum dicere, LIV. 4; on this phrase cf. Kern, 244.

sancire, see *sarcire*.

anctus: reliquiae sanctorum, LV (L. Em. LVIII. 1; cf. the corresponding § in codd. 5 & 6).—sanctificatus: basilica, ecclesia sanctificata, LV. 7 (cod. 6 &c.).

sanguis ad (in) terram cadit; exit; egreditur de (uulnere), XVII. 3 (codd. 3 & 4). 5-7; XX. 4 (codd. 5 & 6).

sarcire, sartire, cumsarcire, Pact. 16 (sancire, sacire, in some codd.).

sarcophagus, sarcofagus, XIV. 8 (of cod. 10 &c.). [sarcofagi: idest sepultura. idest cohoptorium, Gl. Est.]

satisfacere, XLIX. 1; LVI (LIX. 2 of cod. 10).—sat. parentibus defuncti, XIV. 7 (of cod. 10 &c.); LV. 2 (cod. 7 &c.).—sat. secundum iustum praetium, L. 3.—personam mortui sat., LXXIV. 2.

saxbaro, see *sacebaro*.

scalla = *schilla* (q. v.).

scamnum, scamnus, escamnum (ubi seruus tenditur), XL. 1. 6.—scamnum cooperatum, a part of the *achasius*, LXXII. 2.—dua scamna cooperta, a portion of the goods which the relatives of a deceased wife had to leave to her husband, LXXIII. 2.

scandalum, *offence*, *vexation*, *scandal*, LXXVIII. 2.

scantio, a *butler*, X. 6 (of cod. 10).

scapula, LXXVI. 2.—terram trans scapulas suas iactare, LVIII. 2.

scedo, III. 2: K. 32.

scelus, XCVIII; CV; Pact. 1. 9.—author sceleris, XIV. 7 (of cod. 10); XIX. 2; LV. 2 (cod. 7 &c.). 3.—sceleratus: sceleratae nuptiae, XIII. 11 (cod. 5 &c.).

schilla, *eschilla*, *skella*, *schella*, *scalla*, *skellus*, *sella*, *kella* (Germ. *schelle*, D. *schel*), a bell, XXVII. 3 (cod. 6 &c.): K. 139.

schmala ledi, XXIV (cod. 7, XXXII. 2): K. 129. 97.

schodo, XIII. 1: K. 77.

schodo, LVII. 1: K. 255.

schoto, IX. 5: K. 66.

schreona = *screona* (q. v.).

schuisara chrogino, XXIV. 2 (10): K. 128.

scindere: mamillam mulieris, XX. 4 (codd. 5 & 6).

sclusa, *esclusa*, *exclusa*, *a sluice*, *floodgate*, XXII. 3 (cod. 6 &c.) and tab. rubr. XXX (cod. H): cf. Kern, 122.

scolo, III. 2: K. 32.

scortare, see *escorticare*.

screona, *screuna*, *screunia*, *escreona*, *escreuna*, *iscreona*, XIII. 1. 5; XXVII. 21 (chreonana, L. Em., cod. A). 22 (schreona, L. Em., cod. 1): K. 78.

scroba, scruua, scrofa, scroua, scropha, iscrofa, iscrova, II. 3. 7 (cod. 6 &c.).—scroba docaria, ducaria, II. 11; Recap. A. 9; Recap. B. 10.

scura, scuria, scurria, a stable, XVI. 3; cf. Diez, Wrtb., II. *scurie*. [scuria: idest stabulum, Gl. Est.]

scurtare, see *escorticare*.

scuto, IX. 5: K. 66.

scutum, escutum: sc. iactare, XXX. 6.—The scutum a symbol at the giving of the reipus, XLIV. 1.—and at the procedure called *adfathamire*, XLVI. 1 (cf. § 2, cod. 2).

secare, segare, to mow, XXVII. 10; Sept. C. III. 4.

secatio (?), a division, branch (?), LX. (first section of cod. 10, note).

secretus, secrecius, secretius: secr. tribus

testibus praesentibus aliquem admonere, XL. 10.—secr. cum testibus alicui condicere, Pact. 12¹.

secthe, XXIX. 3 (6): K. 158.

secthis (for *fecthis*), XIV. 6: K. 91.

secthis, LXV. 2: K. 266. 65.

secti, XXIX. 1. 2: K. 158.

secundum legem se defendere, XXXVI.

(cod. 10 & L. Em.).—sec. l. solem collocare, XXXVII. 3.—sec. l. componere,

XLI. 16 (cod. 10 &c.); XLIII. 2;

XLVII. 3; LVI. 6.—sec. modum leodis suae componere, XLI. 13 (of L. Em.).—omnia sec. legem implere,

XLIV. 3.—sec. parentillam dici, XLIV.

9.—sec. legem testare, contestare, XLV.

2^b. 4 (of L. Em.).—sec. iustum praetium satisfacere, L. 3.—causam sec. legem definire, LIV. 4.—sec. legem audire,

LVI (LVIII, cod. 2).—de res suas sec. legem (quod lex est) reuestire, referre,

LVI (LVIII, codd. 2 & 10).—legem dicere sec. legem Salicam, LVII. 1.—

sec. legem iudicare, LVII. 3.—componere secundum quod in patria componere debuisset, LXIII. 1.—sec. legem aliquid donare, LXXII. 1.—sec. legem consequi, LXXVIII. 7.—sec. legem Salicam obseruare, XCVI.

secundus: secundus digitus, XXIX. 5;

Sept. C. II. 3.—secunda uxor, LXXIII.

1.—Cf. Recap. A. 7.

securus, sicurus, XLV. 3; L. 3.—securitas: securitatem facere, LIV. 4;

cf. Kern, 244.

secusius, *secusus*, VI. 1: K. 50.

sedere, 1) to remain, XLV. 2.—2) to sit:

rachineburgi in mallo sedentes, LVII. 1

(codd. 4, 8, 9, B-H & L. Em. have *resedere*;

codd. 7, 10 & L. Em. cod. Q have *residere*);

LXXVIII. 7.—residere in domo, XCVII.—residere in sacramento,

probably = to adhere to, CII. 2 (of cod. 11).—adsedere, consedere, to settle:

in uilla, XLV. 2.

seeo lando ueua, XVI. 1: K. 101. 95, &c.

segare for *secare*, q. v.

segusius, *segusiuus*, VI. 1. 2 (10): K. 50.

selando, XVII. 1: K. 106. 97. 99.

selando efa, XVII. 5: K. 107. 97. 95 &c.

selando effa, XIX. 2: K. 117. 107. 95. 97.

99. 101.

selando sunt effa, XVIII: K. 107. 95. 97.

99. 101.

selane effa, XVI. 1: K. 97.

selane effefa, XVI. 1: K. 96. 95 &c.

selaeue, *silaeue*, LV. 3 (cod. 6 &c.): K. 249.

selcho, XXXVIII. 4 (6): K. 189.

sella = *schilla* (q. v.).

seminare, semenare, XXVII. 23. 24.

semis, simis, XIV. 6 (cod. 2); XXVIII. 3.
 semita (seminata), XXXIV. 3, and in tab. rubr. LV (of codd. H. B. G.).
 senextra = sinistra (q. v.).
 senio, II. 5: K. 20.
 seniores (taking an oath), CII.
 sententia, sententia: capitalis sententia, XL. 5.—sententiam dare, LVII. 3.—in alia sententia, in another text of the Lex Salica, XIV (XVII. 5 of cod. 10).—in tertia sententia, Recap. B. 11.
 senum; et senum, for sint (?), XL. 6 (cod. 2).
 seo = seu, XXX. 3 (cod. 2).
 seolandeſa, XVII. 2: K. 107. 97 &c.
 seolande fadiſco landeſa, XVI. 1: K. 101. 97. 95 &c.
 seolande ſtadio, XLIII. 1: K. 219.
 seolandeua, XVI. 1: K. 101. 97. 95 &c.
 seolandi ſtadio, XLIII. 1: K. 219.
 seolando, XVII. 2: K. 106. 97. 99 &c.
 seolando eſa, XVII. 1: K. 107. 97. 95 &c.
 seolando et waſ haldem pa, XVI. 1: K. 99. 100. 95 &c.
 seolando uena, XVII. 1. 2: K. 107. 97. 101. 95 &c.
 seolando uena, seolando ueua, XVIII: K. 107. 95. 97. 99. 101.
 seolando ueua, XVI. 1: K. 101. 95 &c.
 seolandouena, XVII. 1. 2: K. 107. 97. 101. 95 &c.
 seolanthiſ thadio, seolantiſ thadio, XLIII. 1: K. 219.
 seo laſtaſia, XLII. 3^b (of cod. 10); seolaſtaſia, XLII. 4^b (of cod. 6): K. 217.
 seo laude eſthadio, XLIII. 1: K. 219.
 ſeparare, de (a) conſortio ſeparari, XIII. 11 (cod. 6 &c.).
 ſepes, ſæpes, ſepes, ſipes, IX. 8 (cod. 2 &c.); XVI. 5; XXXIV. rubr., 1. 2 (cod. 6 &c.).—ſepein ſallire, LVIII. 4.
 ſeptem: ſ. apes (beehives) aut amplius furare, VIII. 4. 7 (of cod. 10 & L. Em.).—grex ſeptem equarum, XXXVIII. 3. 4.—ſeptem noctes, XL. 7. 8; LII. b. c; LXXIV. 1; CVI. 1.—ſeptem qui in conuiuiſio fuerint, XLIII. 1. 2.—ſeptem rachineburgi, L. 3; LVII. 1. 2. 3. 4 (cod. 6 &c.).—ſeptem iuratores, Pact. 8 (perhaps wrongly for ſex).—ſeptem teſtes (proximiores), Extrav. B. 2. 5.—ſeptima manus, Extrav. B. 5. 12.
 ſeptun chunna, II. 7; Ch. B. 3: K. 21. 301.
 ſepultus: corpus ſepultum (de ſepulchro, cod. H) effodere, expoliare, LV. 2.
 ſequi, perſequi: ſequi ſeruum, XIII. 8.—per ueſtigium reſ ſuas ſequi, XXXVII.—latrones perſequi, Pact. 16.

17.—ſicut antea conſuetudo fuit . . . ſic ſequatur, LXXVIII. 10.—ſequentes digiti, XXIX. 6. 6 (cod. 4 &c.).—poletrus ſequens, XXXVIII. 7: Cf. Kern, 193.—ſequentem mortuum, LV. 3 (cod. 6 &c.): K. 249. [*Sequens* occurs alſo XXIX. 5 (of cod. 2), but it is not clear in what ſenſe.]
 ſermo regis; extra ſermonem ponere, LVI. 5; CVI. 9; LXXVIII. 9 (mittere foras noſtro ſermone). Cf. alſo *uerbum*; *rex*.
 ſeruare: lex, pax ſeruetur, LXXII. 3; Pact. 16.—reſeruare, Capit. 7.—fretus reſeruare iudici, Pact. 16.
 ſeruitium, ſeruitus, XIII. 9; XXV. 2 (cod. 3). 5. 6; XXXIX. 2 (cod. 10 & L. Em.); Capit. II. III.—ſeruitutem, XXXV (LXVIII, codd. 7–9, B–H, probably wrongly for *ſoluiturum*).—homo qui in ſeruitio reuocatur, CII.—aliquem ad ſeruitium mallare, requirere, Extrav. B. 1. 2.—de ſeruitio fugire, Extrav. B. 12.
 ſeruus: de ſeruo furato, occiſo, uendito uel ingenuo dimiſſo, X. rubr., 1. 3 (cod. 5 &c.). 2 (cod. 7 &c.). 5 (cod. 5 &c.); XXVI. 2; Capit. II; Recap. A. 17. 21, B. 19.—ſi ſeruus cum ingenuo de rebus domini ſui aliquid (de)portauerit, X. 2.—ſeruus puledrus, X. 5 (cod. 10).—aliquid cum ſeruo negotiare, X. 5 (cod. 5 &c.); XXVII. 25; LXXXVI.—de furtis ſeruorum, XII; XL; LXXVIII. 7.—caſtrare ſeruum, XII. 2; XXV. 7; XL. 4^c. 11; Recap. A. 8.—ſi ingenua puella (femina) ſeruum ſecuta fuerit, in coniugium ſumpſerit, XIII. 8 (cod. 1); XXV. 6; Capit. III.—de adulteriis ſeruorum, XXV. rubr. (of cod. 2); Pact. 5.—ſi ſeruus cum ancilla aliena moechatus fuerit, XXV. 7.—s. CCC (CXX) ictos accipiat, XXV. 8; XL. 1.—ſi ſeruus ancillam alienam in coniugium ſociauerit (inuita traxerit), XXV. 9.—uapulare ſeruum, XXV. 5 (of cod. 2).—De homicidiis ſeruorum, XXXV.—ſi ſeruus ſeruum (aut ancillam) occiderit, XXXV. 1; LXXXIII.—ſi ingenuus ſeruum expoliauerit, XXXV. 2. 3.—ſeruum alienum battere, XXXV. 4 (cod. 6 &c.).—ſeruum alienum mortuum expoliare, XXXV. 6 & 7 (of cod. 6 &c.).—ſi ſeruus hominem ingenuum occiderit, XXXV. 5; LXXVIII. 5; Capit. VII.—ſeruum ſollicitare, plagiare, XXXIX.—ſeruum torquere, XL. 2 &c.—ſeruum ſuper ſcamno tendere, XL. 1. 6.—ſeruum capitali ſententia ferire, XL. 5.—ſeruum ſuper alterum agnoſcere, XLVII.

1.—ſi mulier ſe cum ſeruo ſuo copulat, LXX.—ſeruum peſſima poena (hoc eſt in rota) ponere, LXX. 2^b.—ſi ſeruus mulierem ingenuam percuſſerit aut expollauerit, LXXVI. 3.—ſeruum ad ſortem mittere, ponere, LXXVIII. 7; Pact. 5. 6. 11.—ſeruum ſine cauſa ligare, LXXXVII.—ceſſionem de ſeruo facere, Pact. 5 (cf. LXXVIII. 7). 15.—ſeruus eccleſiae, ſiſci, Pact. 11.—ſeruus cuiuslibet de potentibus, Pact. 12¹.—ſeruus eccleſiaſticus, beneficiarius, Capit. VII.—ſeruus qui cartam ingenuitatis adtulerit, Capit. 11.—ſeruus fugitiuus, Extrav. B. 12.—ſeruum alterius cedere, Recap. A. 4.—ſeruus miniſterialis, Recap. A. 11. 15.—ſeruum miniſterialem in oſte occidere, Recap. A. 22.—litus ſeruus, Recap. A. 27.—ſeruum flagellare, Recap. B. 5.
 ſetheo, XXXVIII. 4 (10): K. 189.
 ſeugius, VI. 1: K. 50.
 ſeulandeba, XVIII: K. 107. 95. 97. 99. 101.
 ſeulandefa, XXVIII. 1. 2: K. 155. 97.
 ſeulandeuena, XVI. 1: K. 101. 95 &c.
 ſeulando eſa, XVIII: K. 107. 95. 97. 99. 101.
 ſeu lando eſa, XXVIII. 1. 2: K. 155. 97.
 ſeulando uauas, XIX. 2: K. 117. 107. 95. 97. 99. 101.
 ſeulando ueua, XVII. 2: K. 107. 97. 101. 95 &c.
 ſeulando ueua, XLIII. 1: K. 219. 97. 99. 101.
 ſeulandouenas, XVII. 1: K. 107. 97. 101. 95 &c.
 ſeula[n]douenas, XVIII: K. 107. 95. 97. 99. 101.
 ſeuſius, ſeuſus, VI. 1: K. 50.
 ſex: ſex apes (beehives) furare, VIII. 3.—grex minor (equarum) uſque ad ſex (codd. 1–3 haue *ſeptem*) capita, XXXVIII. 4.—ſex iuramentum, LXXVIII. 5.—ſex iuratores medius electus donare, Pact. 8 (cod. 2 haue *ſeptem*; cod. 7^a *duodecim*).—ſextum genuculum, XLIV. 9. 10.—cum ſexaginos quinos (iuratores) ſe exuere (excusare), LXXIV. 2.—ſibi ſextus iurare, CVI. 2.—ſexageſimus annus, Extrav. A. V. 3.
 ſexan chunna, Ch. A. 2: K. 301.
 ſexus uirilis, LIX. 5.
 ſexxandro (read *ſexxandro*), Extrav. A. 4: K. 296.
 ſibi ſextus, nonus &c. iurare, CVI. 2 &c.
 ſic eligere, for ſi cis ligere, XLVII. 1: cf. Kern, 2.

sichte, XXIX. 2; *sicti*, XXIX. 1: K. 158.
sicurus for *securus* (q. v.).
signare: fustem signare; arbor signata,
 signatus, XXVII. 18.—*signum*: ceruus
 domesticus signum habens, XXXIII.
 2; Sept. C. II. 7.
sigusius, *secusus*, *secusius*, *segusius*, *segu-*
sius, *seugius*, *seusius*, *seusus*, *siusius*,
siusus, *siutius*, *subusus*, VI. 1. 2 (10
 and L. Em.): K. 50.
silave = *selaue*, see K. 249.
silua, *sylua*, XXVII. 15. 17. 18;
 LXXXIV; CIII.—per siluas uadere,
 LXXVIII. 9.
simalchaledi, XXIV (cod. 9, XXXII. 2):
 K. 129. 97.
similis, 1) a similar one, of equal value,
 XXX. 9 (L. Em.). On *pittus*, to which
similis refers, cf. Kern, 295.—2) *similis*,
 consimilis, equal: se, sibi similis, con-
 similis, XXXV. 1.—consimiles tres qui
 sacramenta firman, in contradistinction
 to the *electi*, Pact. 5.
simis for *semis* (q. v.).
simithio reddant, CVI. 1 (cod. 1): K.
 290.
sinani, II. 5: K. 20.
sinistra, *senextra*, *sinextra*, *sinesextra* ma-
 nus, LVIII. 2; LXXXVIII. 6; cf. Kern,
 col. 471 (note 2).
sipes, for *sepes* (q. v.).
sitabahim, *sitabaim*, *sithabahim*, *sithaba-*
hun, XXXVIII. 6 & 7 (of cod. 7 &c.):
 K. 192.
suaerohen, XXV. 1: K. 131.
siusus, *siutius*, VI. 1: K. 50.
skella, *skellus* = *schilla* (q. v.).
smalchaledi, XXIV (cod. 8, XXXII. 2):
 K. 129. 97.
soagne chalt, *soagne chalte*, II. 8: K. 20.
 8.
sobattere, see *battere*.
socelino, VII. 4 (6): K. 54. 59.
sochte, XXIX. 2 (10, note): K. 158.
sociare, *sotiare* ancillam alienam, XIII.
 9; XXV. 8 (codd. B-H). 9.—*sponsam*
 alienam, XIII. 10.—*litam* alienam ad
 coniugium (sibi in coniugium), XIII. 10
 (cod. 5 &c.).—*uiduam* in coniugio soci-
 are, Recap. A. 6.
socius, XLI. 16 (of cod. 10 &c.).
sol: post solis occasum, VI. 2 (cod. 2
 &c.); XXXIV. 5 (of L. Em.).—*solem*
 collocare, XXXVII. 3; XL. 7. 8. 10;
 L. 2; LII. a. d. e; LVI. 3. 4. 5;
 LVII. 1. 2; CVI. 7. 8. Cf. also *collo-*
care, *cubitus*, *occasus*, *solisacire*, and
 Kern, 185.
solam phinam, *sola[m] pina[m]*, *solampi-*
nam, VII. 6 (cod. 6 &c.): K. 61.

solestrabo, XXX. 3: K. 172.
solicitudo, for *solutio*, XLVII. 1 (codd.
 1, 2, 6).
solidus, a coin which, everywhere in the
 Lex, = 40 denarii.—*solidi* aequae pen-
 santes, XLIV. 2.
solisacire, *solsatire*, *sole latere*, CVI: K. 185.
solis trabo, XXX. 3: K. 172.
solitudo, for *solutio*, XLVII. 1.
solium: inter 4 solia occidere, Sept. C.
 VII. 6.
sollicitare, *solicitare* mancipia aliena,
 XXXIX. rubr. 1.
sollicitudo, *solicitudo*, Pact. 16.
soluere, 1) to let loose, VI. 3 (of L. Em.).
 —2) to loosen, untie: uittam s.,
 LXXVI. 2.—3) *soluere*, *desoluere*,
dissoluere, *exsoluere*, *persoluere*,
to pay, *satisfy*, XII. 1 (cod. 7); XIII. 1.
 4 (cod. 8). 6; XVII. 6. 8. 9 (of L. Em.
 cod. Q); XXII. 1; XXV. 5 (of cod. 2). 3
 (of cod. 6). 6 (of cod. 10 &c.); XXXV. 5.
 5 (of cod. 10); XXXVI; XL. 3. 4. 9;
 XLII. 3. 3^b. 4. 5 (of codd. B & H);
 XLIII. 3; XLIV. 2; L. 1 (cod. 4). 3
 (cod. 10); LIII. 3 & 6th sect. (of cod. 10
 &c.); LIV. 4; LVII. 1. 3. 2 (of cod. 10);
 LVIII. 2 (of cod. 10). 3. 4. 5. 6; XCII;
 XCIII. 2; CII; CVII. 2; Pact. 6.—
debitum soluere, L. 2; LVIII. 5.—*fidem*
factam soluere, L. 1. 3.—*soluere fretus*,
 L. 3; LIII. 2. 4. 6. 7th sect. (of cod. 10).
 6 (cod. 6 &c.).—*soluere pretium*, LVI
 (LVIII of cod. 2 & cod. 10).—*totam le-*
gem soluere, LVIII. 6; Recap. A. 7, B.
 36.—*de lege soluere*, LXXVIII. 7.—
transoluere, LVIII. 3 (of cod. 10).—
exsoluere, 1) = *soluere* 3.—2) to free
one's self, LXXVIII. 5.—*se exsoluere*:
 per (cum) iuratores se exs., XIV. 2 & 3
 (of cod. 2); XVI. 3 (of cod. 2); XLII.
 5 (cod. 1).—*solutio*, *payment*, *satis-*
faction, XLVII. 1; Pact. 16.—*pignus*
solutionis, L. 2.
sonare cornu, see *cornu*, LXXIV. 1.
sondolino, VII. 4 & 5 (of cod. 7): K. 54.
 59.
sonesta, III. 6: K. 28. 41.
sonia, *sonies*, = *sunnis* (q. v.).
sonischalt, II. 14. 16; III. 6. 7; IV. 4:
 K. 29. 44.
sonista, II. 14. 16; III. 6. 7; IV. 4;
 XXXVIII. 5 (of cod. 6): K. 28. 41. 44.
 190.
sonistha, XXXVIII. 5 (cod. 10): K. 190.
 28.
sonnis = *sunnis* (q. v.).
sonnista, II. 14. 16: K. 28.
soror, LIX. 2; LXXVIII. 3.—*sororis*
filia, XIII. 11 (cod. 6 &c.).—*sororis*

filius, XLIV. 4.—*soror matris*, LVIII.
 3; LIX. 3. 4 (cod. 2 &c.).—*soror pa-*
tris, LIX. 4 (cod. 2 &c.).
sors, 1) lot, as a means of evidence in the
 case of slaves or servants, LXXVIII. 7
 (*soras* here wrongly for *sors*); Pact. 5.
 8. 10. 11.—*sors mala*, Pact. 6. 8. 10.—
 2) *territory*, LXXXIX. 2: cf. Kern,
 282.
otis = *sutis* (q. v.).
spadus, *spatus*, *spathus*, *spadatus*, *car-*
trated; *spadare*, *spatare*, *expadare*,
espatare, *to castrate*, XXXVIII. 3 (cod.
 6 &c.). 12 (cod. 6 &c.); Recap. B. 3.
spalmitare = *palmitare* (q. v.).
spatium, *spacium*, in reference to *time*,
 XL. 10; LII. b; Capit. I.—to *space*,
 Pact. 14 (cod. 2 has *expacium*).
speruarius, *sparoarius*, *isparuarius*, *spre-*
uarius, *sparuarius*, *isparuarius*, a *sparrow-*
hawk, VII. 4 (cod. 5 &c.); cf. Kern, 54.
spicarium, *espicarium*, *ispicarium*, *picha-*
rium (Cod. Est.), a *barn*, *cornhouse*,
 XVI. 3. [*spicario*: idest cellarium, Gl.
 Est.; *horreum cum tecto*, Gl. Pith.].
spoliare, see *expoliare*, LV. 6 (6).
spolium, *expolium* (*spolia*, *expolia*, sing.),
 XXXV. 3. 5 (of cod. 10 &c.). 7 (cod. 6
 &c.); LXI. 2.
spondere, Extrav. B. 6.—*sponsus*,
 a *betrothed*, a *bridegroom*, XIII. 13
 (cod. 5 &c.).—*sponsa*, *spunsa*, *i-*
sponsa, *puella sponsata*, *desponsata*,
disponsata, *dispunsa*, a *betrothed*, a
 bride, XIII. 10. 14 (cod. 5 &c.); Sept.
 C. VI. 7; Recap. A. 12.—*sponsare*,
desponsare, *to betroth*, *affiance*, Extrav.
 A. 1. [*puella sponsata*, *spunsa*, *spon-*
sada, *spunsada*, *desponsata*, occurs again
 XXV. 2 in codd. 6, 7-9, B-H & L.
 Em., but perhaps wrongly for *spon-*
tanea, as the other texts have].
spontanea uoluntate, XXV. 2.
spreuarius = *speruarius* (q. v.).
stadalis, LXXX: K. 276.
stadua = *statuale* (q. v.).
stafflus, *stapplus*, LV. 4 (cod. 10, note &
 L. Em.): K. 247.
stalacha, IX. 2 (10): K. 192.
stalachaia, *stalachia*, *stalasthia*, *stalathia*,
 XXXVIII. 5. 9 (of cod. 6 &c.). 13 (of
 cod. 6 &c.): K. 192.
stallachia, IX. 2 (6): K. 192.
stapplus = *stafflus* (q. v.).
stare, Sept. C. VI. 1 [in tit. XIV. 4 the
 texts have *testare*, *restare*].
statuale, *statualis*, *statua*, *stadua*, a *kind*
 of fishing-net, XXVII. 20. [*statuam*:
retias, Gl. Est.].
statuere, Pact. 18.

stemare, see *aestimare*.
sterchire, Extrav. B. 7: K. 298.
sternere lectum, LXXII. 2.
steterit, XLI. 2 & 4 (of cod. 2), probably for *texerit*.
stimare, *stimatio*, see *aestimare*.
stirps: hereditatem per stirpes diuidere, LIX. 5.
strada, a road, LXXIV. 1.
strator, *stratarius*, *istrator*, one who saddles a horse, a groom, X (XXXV. 6, cod. 1 &c.).
stria, *stries*, *estria*, *istria*, a hag, witch, LXIV. 1. 2. 3 (6); Recap. A. 25.
stricto, Extrav. A. 3: K. 295.
stringere, *extringere*, *instringere*, *destringere*, to press, touch, XX. rubr., 1. 2.—super extringere, to hold together, XXXIV. 1.—adstringere aliquem secundum legem salicam, said of a judicial summons, L. 2 (in L. Em.; the other texts have the Frankish formula: *ut nexti canthigijs*; cod. 10 uses both the Frankish and the Latin).
strioporcus, *strioportus*, *strioportio*, *estrioportio*, *trioportio*, LXIV. 1 and in tab. rubr.: cf. Kern, 261, on the Malberg gloss.
strogau, X (cod. 2, XXXIV. 5): K. 69.
stroma anhedio, *antheidio*, *antidio*, XXVII. 22: K. 150. 122. 75. 78. 63.
stromis anhedio, XXVII. 22: K. 150. 122. 75. 78. 63.
structura, a structure, LV. 3 (of L. Em.).
studium: ascus in suspensum pro studio, *studium positus*, XXI. 4.—*studium pacis*, Prol. II.
stus, for *ictus*, XVII. 6. 8 (of cod. 2).
suane calte, II. 8: K. 20. 8.
subatere, *subbater*, *subbattere*, see *battere*.
subdare = dare, tradere, XL. 4^b.
subiacere: poenae, poenam, XIII. 11 (cod. 5 &c.).—*subiacere legem*, lege, legi, Pact. 10 (codd. 1, 5, 2, 6^a–8^a; cod. 7^b has *succedat legi*; 6^b, 8^b *succedat legis*).—*subiacere periculo*, Pact. 11.—*uitae periculum* (-o) *subiacere*, se *subiacere*, Pact. 18.—*latronis culpae* s., Pact. 13.
sublucitare, XXXIX. 1 (in codd. 2 & 4), probably corrupted from *sollicitare*.
subligare sepem, XXXIV. 1.
substantia, XLV. 2^b (cod. Est.).
subtho, *subto*, XXVII. 31 (cod. 6 &c.): K. 153.
subtrahere, II. 6 (cod. 10 & L. Em.), see *trahere*.

subtus, under, beneath, underneath: *subtus terram*, LVIII. 1.
subula, an awl, punch, Extrav. B. 4.
subusus, VI. 1: K. 50.
succedere, LIX. passim.
sucelin, VII. 4 (10): K. 54. 59.
sudenn, *sudis* = *sutis* (q. v.).
suiani, *sui anni*, II. 5: K. 20.
sumis, *sumnis* = *sunnis* (q. v.).
sundela, XVI. 4: K. 103. 95 &c.
sundelino, *sundleno*, *sundoleno*, *sundolino* (also in VIII. 1, but misplaced, see Kern, 63), *sundulino*, VII. 4. 4 (of cod. 7 &c.): K. 54. 59.
sunesta, II. 14; III. 6: K. 28. 41.
sunia = *sunnis* (q. v.).
sunista, II. 14: K. 28.
sunnes = *sunnis* (q. v.).
sunnesta, II. 16; III. 7: K. 28. 41.
sunnis, *sonis*, *Sumis*, *sumnis*, *sunnes*, *sonnis*, *sunnia*, I. 1. 2; XLV. 2^b; XLVII. 2; XLIX. 2; L. 4 (*sunnia*, *sunia*, *nuntiare*, *adnuntiare*; *certa sonia*); LXXVIII. 7; XCVI; Pact. 5. 17 (cod. 2); Sept. C. I. 1. 2: K. 231. [*sunnis*: *impeditio*, Gl. Lind.].
sunnista, II. 11 (here misplaced, see K. 22). 14; III. 7; IV. 4; XXXVIII. 3 (cf. K. 190). 6 (cf. K. 191): K. 28. 41. 44.
sunt dilino, VII. 4: K. 54. 59.
superbia, IX. 7 (of cod. 7 &c.). 8 (cod. 2 &c.); XXXII. 5 (cod. 5 &c.); XXXVIII. 13 (cod. 6 &c.).
superdicere, to accuse: sup. *hominem ex quolibet crimine*, XLI. 11 (cod. 6).
superesse, LIX. 1. 2 (cod. 10 & L. Em.).
super extringere = *superstringere*, XXXIV. 1.
superiactare, *superiactari*: s. *alteri maleficium*, to cast a spell or charm over anyone (Fr. *jeter le sort sur quelqu'un*), XIX. 3 (cod. 5 &c.).
superligare: s. *sepem*, XXXIV. 1.
superstitutus fuerit, for *superstitus habuerit*, LXXVIII. 3.—*uxorem suam superstitem*, to accuse: sup. *superstite*, LXXVIII. 4.
superuenire, to come or fall upon, to attack, XIV. rubr., 7 (of cod. 6 &c.).—*superuentus*, an attack, XIV. rubr., 1. 5. 6.
supplicacio, Pact. 5 (cod. 2).
supplicium, *supplittum*, *supplicium* (minor et maior), XL. 4. 5. 6. 7. 9. 10; Pact. 14.
susceptio hospitum, XLVI. 5.
suscipere, I) to receive, accept: *seruum*, XL. 3^b (of codd. B–H).—*pretium* s.,

XL. 5^b (of L. Em.).—s. *flagellos* = accipere *flagellos*, XII. 1 (cod. 2).—II) to undertake: *legem super se soluiturum* s., XL. 9^b.—III) to take up, accept, tolerate: s. *migrantem*, XLV. 1.—*hospites* s., XLVI. 2.
suspectus de crimine, Pact. 12¹.—*suspectio*, *suspicio* (*susceptio*), Pact. 10.
suspendere, CVII. 3.—*suspensum*: ascus in *suspensum positus*, XXI. 4.
sustinere, I) to bear, put up with, LVII. 2 (of cod. 10 & L. Em.).—II) to sustain, XCIV.
sutis, *sudis* (de *Sutenn*, *sudenn*, cod. 10), *sotis*, a pig-sty, II. 3 (cod. 6 &c.); XVI. 2 (of cod. 2). 4. [*sute*: idest *ara porcorum*, Gl. Est.].
suuachine calte, II. 8: K. 20. 8.
sylua = *silua* (q. v.).
tacxaga, IX. 2: K. 21.
talare, to take away, CIII. 2. Cf. L. Rip. 64; L. Alam., Landfr. 33; Diez, Wrtb., II. b. *tala*.
talentas, CII: K. 286.
tanconare, *tangonare*, *tancnare*, *tanganare*, to press, summon (O. Fr. *tangoner*), LVII. 1; cf. Diez, II. c. *tangoner*; Sohm, Proc. 143 sqq.; id. R. u. Ger. I. 132. [*tangano*: id est *uostimio* (*leg. uastemio*?), Gl. Est.; *adiuro*, *interpello*, Gl. Lind.].
tangere, LXXVI. 2; Recap. A. 20.
tantedio, XI. 4: K. 75. 63. 58.
taphano, XXIX. 5 (8): K. 161.
taratro (?), LXXXIX. 2.
tartussus = *tertussus* (q. v.), Sept. C. I. 3.
taurus (*taurem* in cod. 5): *taurus* qui *gregem regit*, III. 4.—*taurus* qui de tres *uillas communis uaccas tenet*, III. 5; cf. Kern, 40.—*taurus bimus*, III. 9 (cod. 6 &c.).—*taurus rex*, III. 11 (cod. 6; cod. 10 & L. Em. have *taurus regis*, cf. Kern, 39); Recap. A. 23 (*taurus regis*).
tauthe, LII. sect. e (cod. 10): K. 242.
taxaca, II. 8 (of cod. 7); IX. 3 (of cod. 7); X. 2 (of cod. 7). 4 (of cod. 7); XI. 1 (of cod. 7, here a mistake; cf. Kern, 75).—*taxaga*, II. 7 (cod. 3); X. 4 (of codd. B. G. H). 5 (XXXIV. 5 of cod. 2).—*taxaica*, X. 4 (of cod. 8).—*taxaca*, II. 19 (of cod. 6); III. 13 (of cod. 6); IX. 3 (of cod. 10); X. 6 (of cod. 6). 8 (of cod. 10; cf. Kern, 72); XI. 2 (of cod. 6).—*taxacha*, X. 6 (of cod. 6).—*taxaga*, VIII. 3; XIV. 5.—*taxara*, VIII. 3 (of cod. 10).—*taxeca*, II. 10 (of cod. 5). 19 (of cod. 5); III. 13 (of cod. 5); VIII. 4 (of cod. 5); IX. 3 (of cod. 5); X. 1 & 5 & 6 (of cod. 5); XI. 2 (of

cod. 5).—*texxaga*, XI. 2 (cod. 2): K. 21. 63. 64. 67. 71. 72. 75. [*texaga*: id est mercatum, Gl. Est.; in *texaga*, intra tecta, Gl. Pith.].

taxaca ab chratis, taxaca ab grates, VIII. 3: K. 63. 21. 64.

tegere, to cover over, XLI. 2. 3 (of cod. 6). 4.—*tectum super apem, uas*, VIII. 1. 2. 3. 4 & 5 (of cod. 10 &c.).—*lapidem super tectum iactare*, XCVII.

telarius = extelarius (?), XXXIII. 3 (of cod. 10).

tempus: longum tempus, LIX. 6^b (of cod. 10).—*paganorum tempore*, LVIII. rubr. (of codd. 7–9, B–H).—*praesentibus temporibus*, LVIII. 3 (of cod. 10).—*sub temporibus patris nostri*, LXXVIII. 10.—*intra statutum tempus*, Pact. 12¹.

tendere, tindre, extendere: seruus extensus 120 flagellos accipiat, XII. 1.—*tendere, extendere seruum super scamnum*, XL. 1. 6.

tenere, 1) to hold, detain: sunnis eum tenet, detenet, I. 1. 2; XLV. 2^b; XLVII. 1^b; XLIX. 2; L. 4.—*animal ad se t.*, IX. 1 (cod. 7; the other codd. have *retenere*).—*uillam tenere*, XLV. rubr. (of L. Em.).—*Capit. IX.*—*res tenere*, LII. a. b.—*mancia aliena tenere*, Pact. 7.—*cf. L. 2 cod. 3.*—*2) to keep, manage*, LXXVI. 11.—*3) to line, cover: taurus qui uaccas tenet, continet*, III. 5.—*intrans. pes mancus tenet*, XXIX. 11 (cod. 5 &c.).—*teneri ad numerum*, XLI. 7 (of cod. 2 &c.).—*obnoxium teneri*, XLIII. 2. See also *continere*.

tenor, 1) preservation, maintenance: t. pacis, LXXVIII. 1; Pact. 1. 16. 18 (pro itinere, de retinore, pro timore, pro tenere, pacis).—*2) contents: duae epistolae uno tenore*, Extrav. B. 1.

tentennum, tintinnum = tintinnum (q. v.).

teobardo, X. 2: K. 68.

teoda, theada, theoda, theuda, (an)teuda (cod. 2), (*an*)*teoda* (cod. 7), (*an*)*theoda* (cod. 8), (*an*)*tehoda* (cod. 9, for *ante teuda*, &c.), *deuda*, XLVI. 6: K. 227.

teodocco, X. 3 (cod. 2); *teoducco*, X. 1 (cod. 2): K. 67.

teofriamosido, XXXV. 6 (6). 7 (6): K. 183. 182. 86. 67. 90.

teolasina, X. 5 (6): K. 73. 67. 133.

teolosina, XXV. 3. 4: K. 133. 67.

teomosido, XXXV. 2. 4: K. 182. 86.

teophardo, X. 2: K. 68.

teorgiae, LV [LXXVII. 2, of cod. 7]: K. 253 [meaning unknown].

teorsine, LV [LXXVII. 1, of cod. 7]: K. 253 [meaning unknown].

teothexaca, X. 4 (6): K. 67. 21.

teoxaca, X. 1: K. 67. 21.

ter, terni, tertius, tres: ter aliquem percutere, XVII. 8.—*terni solidi*, XIII. 3; XVII. 6. 8; L. 2; LII. d; LVII. 2.—*ternae personae electae*, Pact. 10.—*per tertium aliquod transmittere*, XXVIII. 3.—*tertius digitus*, XXIX. 4 (of codd. B–H).—*tertia pars solidi*, XXXV. 4 (of L. Em.); XXXVIII. 15 (cod. 10 & L. Em.).—*tertia manus*, XXXVII. 1. 3; XLVII. 14; LXI. 3.—*tertia nox*, XXXVII. 1.—*tertia pars denarii*, XXXVIII. 15 (cod. 10 & L. Em.).—*tertius mallus*, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.).—*tertia uice*, XL. 10.—*tertius placitus, tertium placitum*, XL. 8 (of cod. 2); XLV. 2^b.—*in tertio loco*, XLII. 3^b; Recap. B. 11 has here *in tertia sententia*.—*tertia pars legis*, L. 3.—*tertia pars dotis*, LXXIII. 2.—*tertia pars leudis*, CI.—*tertio decem noctes addere*, XLV. 2^b.—*tres admonitiones*, LII. e.—*tres causae, tertia causa*, CII.—*tres colpi*, XVII. 6.—*tres consimiles*, Pact. 5.—*tres, alii tres, et tres in tertio loco, qui in contubernio sunt, de contubernio*, XLII. 3^b; XLIII. 3.—*tres aut amplius in conuiuio*, XLIII. 1 (codd. 7–9, B–H).—*tres digitos in uno ictu excutere*, XXIX. 6.—*tres electi*, Pact. 5.—*duas aut tres feras occidere*, XXXIII. 2.—*tres (wrongly for quatuor) fustes*, LX. 1 (cod. 1).—*tres de generatione matris, patris; tres proximiores de matre, de patre*, LVIII. 3. 4; CI.—*tres homines qui ingenuam puellam rapuerunt*, XIII. 1. 2; Recap. B. 8.—*tres homines tres causas demandare debent*, XLIV. 1; XLVI. 1.—*tres hospites*, XLVI. 2. 5.—*tres iuratores*, XCIX (cod. 2).—*tres partes leudis*, CI.—*tres malli*, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.); Pact. 2; Prol. I. II.—*tres noctes*, XXXVII. 1. 2.—*tres nundinae (notinae, numbinae, nouenae, nondenae, manitae, manitae)*, L. 2.—*tria ossa*, XVII. 3.—*tres placiti, tria placita, tres placitae*, XL. 13 (of cod. 3 &c.).—*tres plagae*, XLII. 3; XLIII. 3.—*tres plagiatores*, XXXIX. 4 (cod. 2 &c.).—*tres sacibarones*, LIV. 4.—*tres seniores*, CII.—*tres solidi aequae pensantes*, XLIV. 1^b. 3.—*tria, tres testimonia*, LVI. 4. 5; XCIX.—*tres testes*, XXXIX. 2 (cod. 3 &c.). 3 (cod. 2 &c.); XL. 10; XLVI. 4. 5; XLVII. 2. 3; LVI. 2. 3; cf. XCIX.—*tres uerices (capras) furare*, IV. 3; V. 1; Recap. A. 5.—*tres uices, terni uices*, L. 2; LII. d; LVII. 1 (codd. B–H); CVI.—*tres*

uillae (owing to a mistranslation, cf. Kern, 40), III. 4 (of cod. 7 &c.). 5.—*si tres uillam inuaserint*, XLII. 5 (cf. Kern, 218).—*tres uirgae*, XXXIV. 1.—*tertiusdecimus sacramentalis*, Extrav. B. 3.—*tripulum: in triplo componere*, LXIII. 1; LXIV. 2; Extrav. A. VI. 4.—*tricusus, trigenos for tricenos*, XIII. 1.

terminare, CVI. 2 (of cod. 10 &c.).—*uno iudicio terminari*, II. 9 (of cod. 7 &c.); III. 5 (of cod. 7 &c.).

terra: XVII. 3. 5. 6; XXXIV (LIII cod. 9); LXXVI. 1.—*in terra mittere, to bury*, XIV. 8 (cod. 2 &c.); LV. rubr., 1; Sept. C. IV. 3.—*nec super terram nec subtus terram facultatem habere*, LVIII. 1.—*terram in pugno tollere, terram (de terra) super aliquem iactare* (a symbolic usage), LVIII. 2. 3.—*terra, land, property*, LIX. 5; LXXVIII. 3; Pact. 14; Extrav. A. II.—*terra Salica*, LIX. 5 (codd. 5, 6 &c.).—*terra, wrongly for tertia*, LXI. 3 (cod. 1).

tertega, II. 2: K. 16.

tertius, see *ter*.

tertussus, tertusus, testussis, II. 9; *tertussus*, Sept. C. I. 3: K. 16. [*tertussum*: id est castratum, Gl. Est.; qui domi nutritur. der zuhous, Gl. Pith.].

testare, testari, 1) to testify, declare, L. 2; LII. a (cod. 2). In the same sense *contestare*, LII. a. b.—*2) to forbid, restrain, impede: test. contra ordinationem regis*, XIV. 4 (codd. 6 & 10 have *restare*).—*aratrum de campo test.*, XXVII. 18 (codd. 5, 6 & L. Em. The Gloss. Est. explains: *testauerit, id est uetauerit*, and codd. B–H have actually *uetauerit*).—*3) to summon, require* (anyone, either to depart from a certain place or to pay a debt, &c.): *testare, contestare cum testibus*, XLV. 2. 2^b. 3.—*testificare, testificari = testare*, I. L. 2 (cod. 10 & L. Em.).

testis: cum testibus ad domum alicuius ambulare, uenire, accedere, I. 3; L. 1. 2; LII. a. c; Extrav. B. 1.—*cum testibus adprobare*, II. 12; XXXIII. 2; XXXVI.—*testibus conuincere*, IX. 8 (cod. 2 &c.).—*tres testes colligere*, XXXIX. 2 (cod. 2 &c.).—*tres testes idoneos colligere*, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.).—*nouem testes*, XXXIX. 3 (cod. 2 &c.); XLVI. 6; LXXII. 2.—*solem collocare cum testibus*, XL. 8 (cod. 10). 10.—*admonere aliquem cum tribus testibus*, XL. 10.—*tres testes qui adprobare debent*, XLIV. 1^b (of codd. B–H &c.).—*testare cum testibus*, XL. 2.—

testes secum praestos habere, XLV. 2^b.
—aliquid cum testibus collectis agere, XLVI. 2.—tres testes iusti, iurati, ueraces, XLVI. 4. 5. 6; XLIX; LVI. 2. 3.—tres testes (et alteros tres) mittere, XLVII. 2.—testes qui super aliquem iurant, XLVII. 3.—testes qui ad placitum venire nolunt, XLIX. 1.—mannire cum testibus, XLIX. 1.—duodecim testes, LVI. 2; CVI. 7.—testes falsi, XCIV.—aliquem cum testibus rogare, CVI. 1.—testes libertatis suae dare, Extrav. B. 1.—testes recipere, Extrav. B. 1. 2.—notitiam facere cum testibus, Extrav. B. 1.—[septem] testes ex materna progenie, Extrav. B. 2.—quatuor testes ex paterna progenie, Extrav. B. 2.—VII, XLIX testes, Extrav. B. 4. 5.—testes dare, Extrav. B. 7.—testes accipere, Extrav. B. 8.—[sacrament]ales testes habere, Extrav. B. 12.—alicui condicare cum testibus, Pact. 12¹.
testimonium: nouem testimonia uel testes, XLVI. 6; CVI. 8.—testimonium falsum, XLVIII. rubr., 1; XCIV.—testes uocati in testimonium, XLIX. 3.—testimonium praebere, XLIX. 1 (cod. 7 &c.).—testimonium iurare, CVI. 3 (of cod. 10 &c.).—tria testimonia, CVI. 8.—tria testimonia iurare, LVI. 4. 5.—tria (et altera tria) testimonia mittere, dare, XCIX; CVI. 7; Extrav. B. 2.—dicere testimonium, Extrav. B. 2.—testimonia in ueritate habere, LXXVIII. 6.
testussis, II. 9: K. 16.
teuleudina, XXXV. 1: K. 181.
texa, IX. 2: K. 21.
texaca, *texacha* = *taxaca* (q. v.).
texachalt, II. 15: K. 21. 29.
texaga, *texara*, *texeca*, see *taxaca*.
texeca olechardis, VIII. 4: K. 63. 21.
texxaga, see *taxaca*.
thalaptas, CII: K. 286.
thalasciasco, L. 1: K. 236.
thaphano, XXIX. 5 (7): K. 161.
theachro taxaca, X. 2 (7): K. 71. 21.
theada = *teoda* (q. v.).
theca, II. 2: K. 16.
theo tho sunde ter theo chunna, Ch. B. 10: K. 301.
theladina, XXXV. 1: K. 181.
thelalina, XXXIX. 1: K. 199. 133. 73. 67.
thenca texaca, X. 8 (10): K. 71. 73. 67. 21.
then frio mosido, XXXV. 5 (10): K. 183. 182. 86. 67. 90.
then lasinia, LXXXI. 1: K. 7. 279. 176. 133.
theo, a slave, XXVI. 2: K. 136.

theobardo, X. 2: K. 68.
theochada, XXIV (cod. 7, XXXIV. 2): K. 128.
theocho thexacha, X. 6 (6): K. 71. 73. 67. 21.
theoctidia, XXIV. 3 (10): K. 128.
theoda = *teoda* (q. v.).
theodilinia, *theodolina*, *theodulima*, XXXV. 1: K. 181.
theofoano, VI. 2: K. 53.
theo hichada, XXIV. (cod. 9, XXXIV. 2): K. 128.
theolalina, X. 4 (of cod. 7); XXVII. 25; XXXIX. 1; XL. 16 (of cod. 6): K. 73. 133. 67. 199.
theolalina uertico (*uirtico*), XXV. 3: K. 133.
theolede tholo thodina, XXXV. 1: K. 181.
theolidias teuleudina, XXXV. 1: K. 181.
theolosina, XXV. 4; XXVIII. 1: K. 133. 155.
theomusido, XXXV. 3: K. 182. 86.
theophano, VI. 3 (10): K. 53.
theophardo, X. 2: K. 68.
theoprano, VI. 2: K. 53.
theorgia, *theorgie*, LV [LXXVII. 2 of cod. 7]: K. 253 [meaning unknown].
theorsine, LV. [LXXVII. 1 of cod. 7]: K. 253 [meaning unknown].
theostaxaca, X. 1: K. 67. 21.
theycata, *thercoheata*, XXIV. 3 (of cod. 6 &c.): K. 128.
thertesun, II. 2: K. 16.
theticca, II. 2: K. 16.
theubardi, X. 2: K. 86.
theuca texara, X. 6 (10): K. 71. 21.
theuda = *teoda* (q. v.).
theu lasina, X. 4 (of cod. 10); XXV. 2 (of cod. 10); XXXIX. 1: K. 73. 133. 199.
theu leude, XXXV. 1: K. 181.
theu leudinia, XXXV. 1: K. 181.
theu mosido, XXXV. 4: K. 182. 86.
theunatrude, *theunetruda*, = 2. *chrene cruda* (q. v.).
theu nosdo, XXXV. 2: K. 182. 86.
theurora, XXV. 1: K. 131.
theus taxaca, X. 1: K. 67. 21.
theu taxaca, X. 2 (10): K. 67. 21.
theu tha taxaca, X. 1: K. 67. 21.
theu uene chunna, Ch. A. 4: K. 301.
theu uualt chunna, Ch. B. 4: K. 301.
theu usenet chunna, Ch. B. 6: K. 301.
thexacha, X. 6 (6): K. 21. 71.
thinimus podor, *pordorsum*, III. 2: K. 33. 13. 30. 193.
thoalapus, CII: K. 286. 301.
thoalasthi, *thoalasti* (unum), Ch. 1: K. 301.
tholo thodina, XXXVI. 1: K. 181.
thoouerp *hac fado*, *thoouerpota sado*, XIX. 2: K. 116.

thornechale, LV. 5 (of cod. 6); *thornechales*, LV. 2 (of cod. 6): K. 246.
thorogao, X (cod. 3, XXXV. 6): K. 69.
thothocundi fitme chunna, Ch. A. 5: K. 301.
tho to condi uueti chunna, Ch. B. 7: K. 301.
thouuespho (-fo) *ac falitho*, XIX. 2: K. 116.
thradiligia, IX. 2 (8): K. 192.
thro thaxaca, X. 2 (9): K. 71. 21.
throucinso, XXXIII. 3; *throuidioso*, *throuuido*, XXXIII. 2: K. 176.
thue septen chunna, Ch. B. 5: K. 301.
thunginus, *thunzinus*, *tunginus*, *tunzinus*, *sonzinus*, *tumzinus*, *tunginicus*, *tunzinus*, *tuginus*, *tunzinus*, *tungynus*, *tunzinis*, *tunchinus*, *tuncginus*, *tungirus*, XLIV. 1; XLVI. 1. 4. 6; L. 2 (the L. Em. has here *iudex* instead); LX. 1 [here in *Tunchinium* in cod. 10 was evidently taken as some court of justice]. On the word cf. Kern, 228. [thunginus: *iudex* qui post comitem est. degan. sol-lensib. Gl. Pith.].
thuochaido, *thuochapo*, XXVII. 1: K. 137.
thurnichale, LV. 3; *thurnichalt*, XIV. 6 (of cod. 10): K. 246.
thu uualt chunna, Ch. A. 3: K. 301.
timor, XXX. 5 (of cod. 10 & L. Em.).
tintinum, *tintinum*, *tentinum*, *teptenum*, *a bell*, XXXVII. 1. 2.
tollere, XXVII. 15 (L. Em.). 28^b (of cod. 6); XXXV. 2. 3. 6 (cod. 6 &c.); XXXVII. 3; LV (LVIII. 1 of L. Em.); LXI. 1; LXXVIII. 7.—*t. furtum*, XL. 5. 6.—*t. sponsam alienam*, XIII. 10; Recap. A. 12.—*uxorem alienam de marito uiuo*, XV; XCV; Capit. IV; Sent. S. S. 5.—*inpotos de milario t.*, XXVII. 8 (L. Em.).—*oculum*, *uirilia t.*, XXIX. 12 (of cod. 10). 19 (of cod. 6 &c.).—*aliquem a graphione t.*, XXXII. 5 (cod. 5 &c.).—*caput de homine in palo misso t.*, XLI. 2 (cod. 7. LXXIV).—*praetium de fortuna debitoris t.*, L. 3.—*res alienas t.*, LI. rubr., 1. 2; Sept. C. VI. 6.—*terram in pugno t.*, LVIII. 2 (cod. 3).—*aliquem ad suam fidem t.*, LVIII. 6.—*se de parentilla de hereditate et ratione parentum t.*, LX. rubr., 1.—*expolia t.*, LXI. 2.—*rem intertiam t.*, LXI. 3; Recap. B. 18.—*hominem uiuum*, *mortuum de furca t.*, LXVIII: CVII. 2. 3.—*retem de uena t.*, LXXXI.—*nauem per uim t.*, LXXXV.—*manum suam sanam de eneo t.*, XCIV.
tomba, *tomola*, *a tomb*, LV. 3 (cod. 10; codd. 5, 6 & the L. Em. have *tumulus*).

tonsorare, tonsurare, see *tundere*.
tornechale, LV. 2: K. 246.
tornechallis sive *odocarina*, XIV. 9 (6): K. 246.
torquere seruum, XL. 2. 4.
torta, see *retorta*.
tortassus, II. 9: K. 16.
tortum: de to[rto] dicis n[on]. Boretius proposes to read thus in Extrav. B. 12, where in the fragment only *ille dicit de to on* is legible).
tourbus, XIX. 1: K. 116.
toxicatus, *toxicatus*, *toxigatus*, *toxegatus*, *toxecatus*, *tossecatus*, *tuscatus*, *toscatus*, *toscadus*, *provided* or *furnished with toxicum*, *poisoned*: *sagitta toxicata*, XVII. 2; Sept. C. IV. 1.—*detoxitum* or *de toxitum*, LXXXI. 3.
trabatare, *trabattare*, see *battere*.
trachlagia, IX. 2 (7): K. 192.
tractare, Prol. I. II.—*tr. legem Salicam*, Prol. III. IV.—*tractatus lege Salicae*, I (rubr. of cod. 4); Prol. I (note a).—*tractatus legis salicae propter tenore pacis*, Pact. I (codd. 6^b–8^b).—*pertractare*, LXXVIII. 1; Epil. I. II.
tradere: *tr. aliquem (ad) ignem*, XIX. 1 (cod. 2).—*seruum aut letum homicidam parentibus occisi tr.*, XXXV. 5.—*tr. seruum ad supplicia*, XL. 3^c (of cod. 7 &c.). 7. 8. 9 (cod. 10).—*tr. aliquem alteri cui malum fecit*, LXXVIII. 7.—*res tr. ad ecclesiam*, Capit. VI.—*traditio*, Capit. X.
trahere: *puellam, feminam, ancillam*, XIII. 6. 7; XXV. 9 (cod. 1).—*casam tr.*, XXVII. 32 (cod. 6; cod. 10 has *per casam tr.*).—*sagittam tr.*, XXIX. 4 (of codd. 8, 9, B–H).—*erpicem, carrum, carrugam tr.*, XXXIV. 2.—*carrucam tr.*, XXXVIII. 1.—*aliquid cum carro*, CVII. 1 (cod. 10, XIII. 3).—*tr. auctorem de beneficio*, Extrav. B. 10.—*subtrahere, to take away*: *porcellos a matre s.*, II. 6 (cod. 10 & L. Em.).—*uxorem a uiuo marito tr.*, Capit. IV.—*extrahere aliquem de atrio ecclesiae*, Pact. 14.
tramacula, tramagula, trammacle, see *tremacle*.
tramesus = *tremissus* (q. v.)
trans: *trans mare, de trans mare*, XXXIX. 2 & 3 (cod. 2 &c.).—*trans Legerem, Ligerim, across, beyond the Loire*, XLVII. 5.—*trans suas scapulas iactare*, LVIII. 2. In compounds it is used intensively; cf. *transcapulare* (see *capulare*), *transoluere*.
transagere: *noctes transactae*, XXXVII. 3 (codd. B–H); cf. *noctes exactae* in § 2.

transbattere, see *battere*.
transcapulare, transcapolare = *capulare* (q. v.)
transforare: *subula tr. cartam*, Extrav. B. 4.
transgredere, XXI. 1.
transire, XXI. 1; XXXIV. 2. 3; LIX. 5 (codd. 7–9, B–H, 10); LXXVIII. 1.
transmarina (i. e. regio), XXXIX. (codd. B–H, LXV. 1^b).
transmittere aliquem, L. 4 (codd. 3, 7–9, B–H).—*tr. per tertium hominem*, XXVIII. 3.
transoluere, see *soluere*.
transuersare, XXXIV. 2. 3.
trapa, trappa, VII. 10 (5): K. 62.
trasile, traslo, III. 9 (cod. 6 &c.): K. 37.
trebattere, see *battere*.
trechlum, see *tremacle*.
treffare, XXVII. 6 (of L. Em., Cod. Est.), perhaps for *ant-reffare*: cf. Kern, 140.
tremacle, tremale, tremagilum, tramacula, trimacle, trammacle, trimacla, trimagle, tremagle, tremagolum, tremachlum, tremaculum, trechlum, tremula, tremalicum, tramagula, tremacula, XXVII. 20: K. 146.
tremissus, Pact. 6; *tremissus*, Recap. A. 4; *tramesus*, Recap. B. 5.
tremula, see *tremacle*.
tres, see *ter*.
tres bellio, III. 5: K. 40.
trespellia, LXIII. 1. 2: K. 260. 40.
trespellius, tres pellios, tres bellio, trispellius, trispellius, trispilius, III. 4. 5: K. 40. [trepellius: idest qui bene trepat, Gl. Est.]
treuidio, treuidio, XXXIII. 2: K. 176.
trians, triens, XXXV. 4 (cod. 6 &c., aurtiari = aut (et) triante; in the L. Em. various corruptions appear); XXXVIII. 12 (cod. 6 &c.). On this indemnification cf. Kern, 197.—*medius trians*, IV. 1.
tribatare, tribattare (tribare), see *battere*.
tribuere, XL. 10 (of L. Em.); Extrav. B. 2.—*tributarius, tribudarius (tributarius, triutarius) Romanus*, XLI. 7; LXXIX. 2; Recap. 14.—*homo tributarius*, Recap. B. 16. 20. [tributarium: et stopharius nominatur qui censum regi soluit, Gl. Pith.]
tributari, LXXX: K. 278.
tricare, trigare, detricare, detrigare, to hinder, hold back, detain, impede, I. 2 (cod. 1); XXXV. 4 (cod. 6 &c.); XLVII. 2 (cod. 5); XLIX. 2 (here cod. 5 has *detricare*); LXXVIII. 7; XCVI; Pact. 5. Cf. Diez, Wrtb. I. h. v.

tracinus, see *ter*.
trimacla, trimacle, trimagle, see *tremacle*.
Trinitas (S.), Prol. P.
trio iobio amestalla, trio iubeo amestalla, XXXIII. 3: K. 176. 177.
trioportio = *strioportio* (q. v.).
triothus chunde therte chunna, Ch. A. 8: K. 301.
tripare: *tripauerit*, XXVII. 5 (of cod. 10, note), according to Kern, 140, perhaps corrupted from *ant-ripauerit*. The meaning of *tripare* is *to dance, jump*.
tripulum, see *ter*.
trispellius, trispilius, III. 4: K. 40.
tritto, Extrav. A. 3: K. 295.
triutarius for *tributarius* (q. v.)
trochuuido, XXXIII. 5 (10): K. 176. 51. 52.
troci uuithier cunni, VI. 1: K. 51. 52. 176.
troitohen hunni, VI. 1: K. 51. 52. 176.
trotia, trotinia (or *tronitia*), LXXVIII. 10 (cf. *ibid.* note a).
trouandio, XXXIII. 2; *trouisido*, XXXIII. 2. 3: K. 176.
trouuer, XIX. 2; *trouuerpo*, XIX. 1: K. 116.
trouuidio cham stala, XXXIII. 3: K. 176. 177. 51. 52.
trouuido, XXXIII. 2: K. 176. 51. 52.
trouuidouuano tuene chunne, VI. 2 (10): K. 51. 52.
truclatus, LXX. 2^b (= poena in cod. 11).
truncare, XXIX. 1 (L. Em. & note to § 1 of cod. 10). 18 (of L. Em.); XLI (LXXIII of codd. 7–9, B–H; cod. 10 & L. Em. have *detruncatus*); Prol. I.
trustis, trostis (once *tristis*, LXIII. 4 of cod. 10), 1) a bond or band, auxilium, solatium, *trust*; cf. Kern, 215; *trustis dominica, regalis, the royal (king's) trust*, XLI. 3 (codd. 1–6, 10 & L. Em.); XLII. 1 (codd. 1, 3, 5, 6, 10 & L. Em.). 2 (codd. 1, 3–6); LXIII. 1 (cod. 1; the L. Em. has here *ex truste (truzte* in cod. Q) *regale*). 2 (*ex truste regale* in L. Em.); Recap. A. 30 (two codd. have here *in curte domini*, instead of *in truste dominica*). 31; Recap. C.—*instru-tem* for *intrustem*, in tab. rubr. cod. 3, LXXIX.
antruscio, antrustio, anstrutio,—*antruscio, antrusticio*,—*anstrutio*,—*anstrutionus*—*adstrutionus*,—*antrussio*,—*antrustio, andustrio*,—*antrusco*,—*antrusio*, a person who is in trust, specially in the king's or royal trust, XLI. 4 (codd. 7–9, B–H; 7, 8, G add *dominicus*; B, H *dominus*, F *domicus*); XLII. 1

(codd. 2, 8, 9, B-H; codd. 2, 8 and 9 add *dominicus*). 2 (codd. 2, 7-9, B-H, all adding *dominicus*); LXXVIII. I. (here = *obtimates*). 7 (here apparently in apposition with *rachymburgii* and *boni credentes*; but neither this word nor *adtrutionis*, at the end of the paragraph, can be relied upon); CIII. 2; CIV; CVI. pass.; Sept. C. VIII. 7 (*andrustio* qui inter duos reges pagauerit); Recap. B. 33 (*antrusio* qui puer regis est). 34. 36. That not only an *ingenuus*, i. e. *Francus*, but also a *Romanus*, a *letus* or *litus*, and *puer* (*regis*) could be in *truste dominica*, even according to the oldest texts, appears from XLII. 4: De Romanis &c. haec lex . . . ex medietate (i. e. 900 sol. for an *antrustio dominicus*) soluatur; with which agrees Recap. A. 30 and Recap. B. 33. Compare also Recap. B. 11 with XLII. 3^b. — 2) that which renders aid, assistance, hence a *band*, *company*, formed or appointed for the pursuit of thieves, LXVI; Pact. 9¹ (cod. 2). 16. In this sense we find it rendered in Latin by *solatium*; cf. Mon. German. Pact. Alam. III. 30; L. Burg. 59; Ed. Roth. 22-24. Cf. Waitz, *Verf. Gesch.* II. 264; DeLoche, *La Trustis* &c. 8^e. Paris. 1873.

tua, XXVIII. 1: K. 156.
tualepti, II. 1: K. 11.
tua septunchunna, II. 7: K. 21.
tua symis fit mihachunna, II. 14: K. 29.
tuginus, see *thunginus*.
tuhochapo, XXVII. 1: K. 137.
tumulus, LV. 2 (cod. 5, 6 & L. Em.; the Leiden cod. has *stumulus*; cod. 10 has *tomba* and *tomola*). [tumulum: tumbam, Gl. Pith.]
tumsinus, *tuncginus*, *tunchinus*, see *thunginus*.
tundere, *tunsorare*, *tunsurare*, *tonsorare*, *tonsurare*, XXIV. 5 & 6 (of cod. 2 &c.); LXIX; Sept. C. III. 1.—puer non *tunsoratus* (*tonsoratus*), XXIV. 1 (codd. 7-10, B-H).
tunginius, *tunginus*, *tungirus*, *tungynus*, see *thunginus*.
tunsorare, *tunsurare*, see *tundere*.
tunsinis, *tunsinius*, *tunsinnus*, *tunsinus*, see *thunginus*.
turnecale, LV. 3: K. 246.
turnechroso, LXV. 2: K. 265.
turnicale, XIV. (cod. 2, XV. 1); *turnichal*, LV. 2; *turnichalis*, LV. 3 (of cod. 10): K. 246.
turpefalti, XIV. 5; *turpephaldeo*, *turpha falchio*, *turphaldeo* (5 of cod. 6), *turriphathio* (6 of cod. 6 &c.): K. 89.

turrouaninsis, LXXVIII. 1 (cf. *ibid.* note e).
turtur, VII. 9 (cod. 5 &c.)
tuscatius, see *toxicatus*.
tuschada, XXIV. 6 (2): K. 128.
uacca, *uaca*, III. 3. 4 (of cod. 7 &c.). 5; XXXVII. 1 (cod. 4); Recap. A. 13.
uaderedo, XXXVIII. 2: K. 188.
uadfalto, *uadofalto*, XVII. 6. 8: K. 113.
uaidaris, LXXX: K. 276.
ualere, X. 3 (cod. 2 &c.); XI. 1-4; XII. 1. 2; XXV. 4 (of cod. 4); XXVII. 8 (of cod. 10); XXXV. 2. 3. 6 & 7 (cod. 6 &c.); L. 3. 4; LVIII. (codd. B-H & L. Em.); LXXXIII.
uapulare, XXV. 5 (of cod. 2).
uarachalt, II. 3: K. 17.
uas, *uasum*, *uascellum*, 1) a *beehive*, VIII. 1. 2. 3. 4 & 5 (of cod. 10 & L. Em.).—2) = *sarcophagus*, XIV. 8 (of cod. 10 & L. Em.)
uassus, *uasus* ad ministerium, a *servant*, X. (cod. 1 XXXV. 6; codd. 2 & 4).
uastare, to *injure*, IX. 1 (*festare* in cod. 4; *ledere* in L. Em.). Cf. Diez, *Wrtb.* I. *guastare*. Cf. also XXVII. 20 (cod. 10, note).
uelentemo, *uelentemo*, *uelenthemo*, XV: K. 93.
ueganus, VII. 2: K. 58.
uelox, *Prolog.* I; cf. K. 299.
uelpecula = *uulpecula* (q. v.).
ueltrus, *ueltrus*, *uultrus*, *gueltrus*, *ueltris*, a *hound*, *sporting dog*, VI. 2 (cod. 7 &c.); codd. 7-9, B-H add *agutarius*, *agatarius*, *acutarius*, *argutarius*, while the L. Em. distinguishes between a *ueltris porcarius* and a *ueltris leporarius*. Cf. Diez, *Wrtb.* I. *veltro*.
uena (in the cod. *neuu*, *uena*, but corrected by the scribe to *naue*, *nave*; cf. Kern, 280), LXXXI.
uenatio, LXXXI. rubr. & § 3.—*uenationes furatae*, *diuersae uenationes*, XXXIII. rubr. & §§. 1-3.—*uenator*, X. 2 (of cod. 3). 6 (of cod. 6). 2 (of cod. 7 &c.). 5 (of L. Em.) [It is not clear whether a *uenator* or *uinitor* is intended, except in the L. Em. where both appear in the same paragraph.]
uendemiare = *uindemiare* (q. v.).
uendere, *uindere*, *Extrav.* B. 7.—*uend. seruum* (*alienum*), *ancillam*, X. 3 & 6 (cod. 6 &c.); XXXIX. 1 (of codd. B-H, LXV); *Capit.* II.—*uendere hominem ingenuum*, XXXIX. 2. 5 (cod. 6 &c.).—*hominem francum uendere*, Sept. C. VI. 3; *Sent. S. S.* 7.—*caballum uendere*, XLVII. 1.—*dotem uendere*, LXXII. 2; LXXXIII.

ueneficium, XIX. 3 (of cod. 10).
uenter: *aliquem in uentrem plagare*, uulnus in uentrem mittere, XVII. 4.—*infantem in uentre (uentrem) matris suae occidere*, XXIV. 4.—*mulierem ingenuam praegnantem in uentre (uentrem) percutere*, LXXVI. 4.
uerbex, *uerbix* = *berbix* (q. v.).
uerbum regis, XIII. 6; LXXII. 1; LXXVI. 7. See also *sermo*.—*dicat uerbum*, XLVI. 1 (cod. 6 &c.); L. 3.
uerenda (i. e. *puenda*), Sept. C. V. 5.
ueritas, *Capit.* XII.—*in ueritate testimonia habere*, LXXXVIII. 6.
uero manū, *uero uano*, XXV. 1: K. 131.
uerres, *uerus*, a *boar pig*, II. 11; Recap. A. 13.
uerteuolus, *uerteuoles*, *uertiuolus*, *uerticulus*, *uerteuollus*, *ueruuldus*, *uertebolus*, XXVII. 20: K. 147; cf. Diez, I. *bertovello*.
uerthi fugium, VII. 3: K. 55.
uertico, XXV. 1 (of cod. 6): K. 133.
uerticulus, *uertiuolus* = *uerteuolus* (q. v.).
ueruex, *ueruix* = *berbix* (q. v.).
uerum: *si uerum fuisset*, XVIII. 2 (cod. 10 & L. Em.).—*uerum sit*, Pact. 2.—*testimonia uera esse dicere*, LVI. 4 (L. Em.)
ueruuldus = *uerteuolus* (q. v.)
uestibulum: in *uestibulo*, LXXIV. 1 = in *exitu*, i. e. where a murdered person has been found *inter duas uillas*.
uestigium, *uistigium*: *minare*, per *uestigium res sequi*, XXXVII. rubr. & §§. 1. 3; LXVI.—*uestigium proponere*, *deducere*, Pact. 9¹.—*uestigium (uestigius) comprobare*, Pact. 9².—*uestigia adsignata minare*, Pact. 16.—*uestigium persequi*, Pact. 17.
uetare: *aratrum cum aratore de campo*, XXVII. 3 (XLV of codd. B-H; cf. also L. Em., *Cod. Est.*).—*uetare feminam ingenuam de uia sua*, XXXI. 2 (codd. B-H). Cf. *ostare*.
uetellus = *uitulus*.
uia: in *uia adsallire*, *expoliare*, XIII. 14 (cod. 6 &c.); XVII. 9; Sept. C. VI. 7, VIII. 6.—*de uia sua ostare*, *impingere*, *uiam suam obstare*, XXXI. 1. 2; LXXXIV.—*uiam claudere*, XXXI. 3 (cod. 6 &c.).—*sine uia*, XXXIV. 2. 3.—*in uia relinquere*, XLI. 8 (cod. 7 &c.); Sept. C. V. 6. [The word also occurs *Extrav.* B. 11, but it is not clear in what connexion].
uia lacina, *uia lacina*, XIV. 4: K. 87.88.
uialacina, *uia lacina*, *uialasina*, *uia lacina*, *alacina*; *uia lacina*, *uia latinae*, *uia lacinia*; *uia (latina)*, corr.

lasina, XXXI. 1. 2. 3 (6) and in tab. rubr.; *uia latina*, Sept. C. I. 5: K. 173. 88.

uia lasina, XXVII. 23 (6): K. 144. 122. 88.

uia lasyna, XXII. 3 (6): K. 122. 88.

uicesimus quintus, uicissimus quintus, datis sacramentis, se absoluerunt, CVI. 6.

uicinus, 1) adj. *near, neighbouring*, LXXIV. 1.—2) subst. *a neighbour*, XLV. 3; LXXIV. 1. 2; LXXVIII. 9. [In the latter instance the text has ante *uicinas*, and it is possible that *uicinas* = *uicinitas, vicinity*. It seems also to mean 3) *a near relative*, LXXVIII. 3.

uictus, XXXIV. 4 (in cod. 3 = inuentus of the other texts).

uide (?), CII. 2 (cod. 11).

uidere cum vi, LXXVIII. 7 (cf. *ibid.* note f).

uideredum, see *uuedredum*.

uidri darchi, LXIX. 1: K. 128.

uidua, XLIV. 1 (cf. tab. rubr. LXXXIX of cod. 7 &c.); Capit. VIII; Recap. A. 6, B. 7. 22.—mulier uidua, LXXII.

uieridario, XXXIX. 1^b (cod. 7. LXV): K. 200.

uigiliae constitutae nocturnae, Pact. 9.

uiginti: quinque et uiginti iuratores, XIV. 2 (cod. 2). 3 (cod. 2).

uilla, 1) *a village, hamlet*, XXXIX. 4 (cod. 2 &c.); XLV. 1. 2. 3 (cod. 6 &c.). 4 (L. Em.); LXXIV. 1; Capit. IX. [It seems clear that in the latter document reference is made to Tit. XLV, in which case *uilla* can here only mean *a village*. It is to be noticed that in Tit. XLV the rubric of the L. Em. points to *a farm* rather than to *a village*. In some places the word evidently means 2) *a rural habitation, a villa, farm*, XIV. 6 & 6 (of cod. 6 &c.); Sept. C. IV. 4; Sent. S. S. 3; XLII. 5 [it should be observed that the Malberg gloss *thurp & alag* may also mean *a village*; cf. Kern, 87. 89. 218]; LXXXVI. [In III. 5. 4 (of cod. 7 &c.) the words *tres uillae* appear as meaning *three villages*, but they seem to be a mistranslation of the Frankish word *threspilli*, a three-years-old bull; cf. Kern, 40].

uindemiare, uindemiare uineam, XXVII. 12.—uinea, uinia, VII. 2 (cod. 7. VIII); IX. 8 (cod. 2 &c.); XXVII. 12.—uinea, wrongly for *uina*, XXVII. 12 (cod. 6).—uinitor, uinudor, uineator, uiniator, X. 6 (cod. 1. XXXV &c.) [cf. *uenator*].—[uinitorem: idest qui facit uineas, Gl. Est.].—uinum, XXVII. 13.

uindere for *uendere* (q. v.).

uindicare, LXXVII; cf. C.—hereditatem sibi uindicare, LIX. 4 (of L. Em.).—dotem sibi uindicare, LXXII. 2.—rem intertiam uindicare, XCIX.—res sibi uindicare, Capit. IX.—medietatem compositionem sibi uindicare, Pact. 16.—dare ad uindicatam, LXXVIII. 5; Pact. 12².

uindemiare, see *uindemiare*.

uinitor, uinudor, uinum, see *uindemiare*.

uiolare domum, CVII (cod. 2).—uiolare decretum, Pact. 18.—uiolentia, CV (cod. 10).—uiolenter, IX. 2 (cod. 4). 5; XIII. 14 (cod. 5 &c.); XXXVII. 3; LXI. 2. 3; CIV; CVII. 1; Sept. C. VI. 7.

uipida, XLI. 9; *uopida*, XCVIII (cod. 1; cod. 11 has *fouea*): K. 212.

uir, XXX. 3; LXXVIII. 4.—uir, wrongly for *uero*, XL. 4 (cod. 7).—uiri qui alias ducunt uxores, LXXIII. rubr.—uiri magnificentissimi, LXXVIII. 7.—uiri idonei, CVI. 6 (cod. 1).

uircula, uircula, uirilia (plur.), uirilia, *the penis*, XXIX. 9 (cod. 5 &c.).

uirdade, XXIV. 5 (2): K. 128.

uirgae: tres uirgae, XXXIV. 1.—uirgae paratae, XI. 6.

uirgo, see *uuarigare*.

uircula, see *uircula*.

uiridio, XXXIX. 2 (10): K. 200.

uiridium, see *uuedredum*.

uirilis sexus, LIX. 5.—uirilia, see *uircula*.

uirtico, XXV. 1 (of cod. 10): K. 133.

uirtuane, XXV. 1: K. 131.

uirtus: per uirtutem mochari, XXV. 1.—per uirtutem tollere, XXXII. 5 (cod. 5 &c.); LXI. 1. 3.

uiruix = *berbix* (q. v.).

uis: per uim, LXI. 1; Recap. B. 18; LXXXV.—uim inferre feminae, puellae, CVI.—Cf. ui, in XLI. 8 (cod. 10) and in LXXVIII. 7 (*ui reiecte*).

uita: de uita culpabilis esse; de u. (sua) componere; de uita sua (uitam suam) redimere, XIII. 7; XXXII. 5 (cod. 5); L. 4; LI. 2; LVIII. 6; LXXVIII. 7; XCII. 3; XCVI (cod. 10); Pact. 10.—aliquem uita priuare, XLI. 8.—uitae dispendium perire, LXXVIII. 7 (see *dispendium*).—uitam amittere, CVII. 2.—uitae periculum incurere, (se) subiicere, Pact. 1. 18.—uita carere, Pact. 2.

uites furatae, VII [cod. 10. VIII. 3].

uitium in quadrupede, XXXVI (cod. 10).

uito ido efa, XVII. 1: K. 107. 99. 95 &c.

uitta, uita, *a head-band, fillet*: uittam soluere, LXXVI. 2.

uitulus, uetellus, uitolus, III. 3. 5 (cod. 5

&c.).—uit. lactans, III. 1.—uitula, III. 2 (L. Em.).

uiuua, XVI. 5: K. 104.

uiuere: sine matre, said of a little pig, II. 2; Recap. A. 3, B. 4.—uiuere lege salica, XLI. 1; XLVII rubr. & § 1 of codd. 7-9, B-H; LXIII (codd. 2, 7-9, B-H, 10).—uiuus: marito uiuo, XV; XCV; Capit. IV; Sent. S. S. 5.—homo uiuus, LXI. 2; LXVIII; CVII. 2.—uiuus euadere, XCVIII; Sept. C. V. 7.—mater uiua, CI.—uiuunt, perh. wrongly for *ueniunt*, LIX. 5 (cod. 6). Cf. also XLI. 9; Extrav. B. 7.

uiuisio feth, XVII. 3: K. 108.

ultime, ultimam, LIII. 1^b (codd. 2, 4).

unas bugo, XLI. 8: K. 210.

unistario, XXXIX. 3(2): K. 200.

unum ahelepte, II. 1: K. 11. 301.

unum thoalasthi, thoalasti, Ch. I: K. 301. 11.

unum tualepti, II. 1: K. 11. 301.

uocare, *to call* (a name), XXX. 1. 3.—uoc. in testimonium, XLIX. 3.—uoc. in mallum, XCVI (cod. 10, XIX. 6).—prouocare: alterum ad calidam prou., LXXXII.—aliquem ad ignem, in eum prou., Pact. 4. [*prouocatus*, CVII. 1, probably wrongly for *probatur*].—reuocare: seruum de trans mare, XXXIX. 3 (cod. 2).—duas partes legis (fredi) ad se reuocare, L. 3.—mediam partem dotis ad se reuocare, LXXVIII. 4.—hominem in seruitium reuocare, CII.—ad sacramenta reuocare, CII. 2 (cod. 11).—integram sibi compositionem, &c., reuocare, Pact. 16.

uodiuus = *uotiuus* (q. v.)

uoluntas, uoluntas, uoluntas: aliquem sua uoluntate sequi, XIII. 8.—uoluntate tua; uoluntatem tuam, L. 3.—extra, contra uoluntatem, sine uoluntate, XXIV. 5 (2). 6 (cod. 7, XXXIII. 2); XXV. 9; XLI. 1 & 2 (cod. 7 &c. LXXXIV); LXV. 2 (of cod. 4); CVII. 3; Extrav. A. 3.—spontanea uoluntate, XXV. 2 (codd. 1-5, 10; cf. the other codd.).—nec consilio suo, nec uoluntate eius factum sit, LXXVIII. 5.—uoluntate sua [seu?] casu, XCVII.—cum uoluntate parentorum, Capit. VIII.—uoluntario ordine, LV (cod. 10, LXXI).

uomere for *uouere*, XXXIII. 5(5).

uopida, XCVIII = *uipida*: K. 212.

uotiuus, uodiuus (=sacrius, q. v.), II. 12. 13.

uox, perhaps for *uiuus* or *uix*, XLI. 9 (codd. 5 & 6).

urbis uia lacina, XXXI. 2. 3 (6): K. 173. 122. 88.

GLOSSARIAL INDEX. URB—ZYM.

urb [is] *uia lacina*, XXII (codd. 7, 9, 10, XXXIX &c.): K. 122. 88.
urbis uia lazyna, XXII. 3(6): K. 122. 88.
urthefocla, VII. 2: K. 55.
urtifugia, XVII. 9: K. 115.
urtifugiam, XIX. 2: K. 116.
ustium for *ostium* (q. v.)
usu dredo, X. 5 (10): K. 74. 128, note 2, col. 494.
usurpare: res alterius usurpare, Capit. V.
uterus: infantem in utero matris occidere, XXIV. 4 (only in codd. 1, 7-9, B-H; the other MSS. have in ventre matris); Sept. C. V. 3.—mulier habens paruulum in utero, Recap. A. 29.
uuddefaltho, XVII. 9 (of cod. 10); *uua-deflat*, 8 (of cod. 2).
uuaiderido, LV. 1: K. 245. 86.
uuaadfalho, XVII. 7 (of cod. 10); *uuaad-fodo*, XVII. 7 (of cod. 2): K. 113.
uuadium, Extrav. B. 1. 2. 6.
uuadredo, XXXVIII. 8 (10): K. 194.
uuadredo, *uuadretho*, XXXVIII. 2: K. 188.
uuadretho, XXXVIII. 4 (9): K. 194.
uuadreto, XXXVIII. 2. 3: K. 188.
uuadreto, XXXVIII. 4 (7): K. 194.
uuadrido, XXXVIII. 2 (6 & 10): K. 188.
uuadsetho, *uuadseto*, XXXVIII. 3: K. 188.
uuala leodi, XLI. 6 & 7 (cod. 2): K. 208 (and see *leode*).
uualderido, XXXVIII. 2. 3: K. 188.
uualdphalt, *uualfach*, *uualfoth*, XVII. 6. 8: K. 113.

uuaranio, *uuaranannio*, *uuaranno*, *uuarænio*, *uuaragio*, *uuarennio*, XXXVIII. 2 (of cod. 4 &c.). 4 (of cod. 6 &c.); Recap. A. 18. 23; Recap. B. 3. 25: K. 188.
uuargare, *guuargare*, XXXIX. 1^b (cod. 7 &c. LXV).—*uuargus*, *uuargo*, *uirgo*, LV. 2: K. 202. 246. [*uuargus*: deiectus et expulsus, Gl. Pith.; *deiectus*, Gl. Thou.]
uuasbucho, *uuasbuco*, *uuasbugo*, XLI. 8: K. 210.
vuath leudi, XLI. 2: K. 207. 204.
uuedresitelo, XLV. 2^b: K. 222.
uuedredum, *uideredum* (*uiridum*), LXXVIII. 9; CVI. 2. 5. 6 (codd. 10 & 11): K. 291.
uueiano, VII. 2: K. 58.
uueiano pandete, VII. 3: K. 58. 63.
uueiape, *uueippe*, VII. 2: K. 58.
uueltrus = *ueltrus* (q. v.).
uuerdarda, XXIV. 3 (10): K. 128.
uuereguldum, LI. 2 (cod. 10).
uueruanathe, XXV. 1: K. 131.
uueu[m] *adepaltheo*, XVII. 6: K. 113.
uuidardi, XXIX. 9: K. 170. 128.
uuidifalt, XVII. 6: K. 113.
Uuidochamae, *uuidochami*, *uuidochagmi* (-me), *uuidochaamni*, *uuidochamne*, *uuidochem*, *uuidohem*, *uuidochim*, *uuidoaim*, *uuidohaimi*, *uuidohaim*, *uuiducaime*, *uuidham*, *Guidohaim*, *uuido-gheue*, Prol. I.-V: K. 301.
Uuidogastis, *uuidegast*, *uuidegaste*, *uuidegastis*, *uidigastis*, *uuidigast*, *uuidogaste*, *uuidogastus*, *uuidicastis*, *uuidogast*,

uuidogastis, *guidigast*, Prol. I.-V: K. 300.
uuidre sa thalo, XLV. 2^b: K. 222.
uuidridarchi, XLIX. 2: K. 234.
uuidrisittolo, *uuidristholo*, *uuidrosilito*, *uuidrositelo*, *uuidrosithelo*, XLV. 2^b: K. 222.
uuiradardi, XXIX. 9: K. 170. 128.
uuiridarium, XXXIX. 2^b (6): K. 200.
uuirio, XIX. 1: K. 116.
uuirodarde, XXIX. 9: K. 170. 128.
uuisnouida, XXXIII. 3: K. 176.
uuisogado, *uuisouado*, *uuiouado*, Prol. I: K. 300.
uuistritto, Extrav. A. 3: K. 295.
Uuisogastis, *uuisogast*, *uuisogaste*, *uuisu-ast*, *uuisugastis*, Prol. I.-V: K. 300.
uulnus, *uulnerare*, XVII.
uulpecula, *uelpecula*, *uulpicula*, *uulpiculus*, *uulpiga*, *uulpigola*, *uulpis*, *an abusiv: name*, XXX. 2 (cod. 10). 4. Cf. Mon. Germ. p. 36.
uultrus = *ueltrus* (q. v.)
uuschardo, XXIV (cod. 8, XXXIV. 1): K. 128.
uxor, I. 3; XIII. 11 (coc. 6 &c.); XV; Sent. S. S. 5; LXXVIII. 4; XCV; Capit. IV.—*uxor proxima*, *uxor sua propria*, *uxor sua siue proxima*, LV. 2; LVI. 6; CVI. 9.—*uxorem ducere*, LXXIII.
yumnisfith, II. 2: K. 13-15.
zalica, see *salica*.
zymisengano, II. 4: K. 13. 19. 20.
zymis pederio malia, III. 2. 3: K. 13. 14. 30. 34. 193.

Ex. G. A. A.

THE END.

1914
1915
1916
1917

1918
1919
1920
1921
1922

1923
1924
1925
1926
1927
1928

1929
1930

1931
1932
1933
1934
1935

1936
1937

